

**İLKOKULDA GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM
PROGRAMININ TASARLANMASI,
UYGULANMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ**

Ramazan YURTSEVEN
Doktora Tezi
Danışman: Prof. Dr. Mustafa ERGÜN
Temmuz, 2020
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

İLKOKULDA GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMININ
TASARLANMASI, UYGULANMASI VE
DEĞERLENDİRİLMESİ

Hazırlayan
Ramazan YURTSEVEN

Danışman
Prof. Dr. Mustafa ERGÜN

AFYONKARAHİSAR 2020

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum “İlkokulda Giriřimcilik Öğretim Programının Tasarlanması, Uygulanması ve Deđerlendirilmesi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı dűşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gűsterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

06/12/2019

Ramazan YURTSEVEN

TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI

JÜRİ ÜYELERİ

İmza

Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Mustafa ERGÜN
Jüri Üyeleri	: Prof. Dr. Aytunga OĞUZ
	: Prof. Dr. Handan DEVECİ
	: Prof. Dr. Mehmet GÜLTEKİN
	: Doç. Dr. Baykal BİÇER

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı Doktora Programı öğrencisi Ramazan YURTSEVEN'in "İlkokulda Girişimcilik Öğretim Programının Tasarlanması, Uygulanması ve Değerlendirilmesi" başlıklı tezi 09.07.2020 tarihinde saat 10.00'da Afyon Koçtepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Sınav Yönetmeliği' nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıda isim ve imzaları bulunan jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek () oy birliği – () oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
Müdür

ÖZET

İLKOKULDA GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMININ TASARLANMASI, UYGULANMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Ramazan YURTSEVEN

**AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI**

Temmuz, 2020

Danışman: Prof. Dr. Mustafa ERGÜN

Son yıllarda önemi giderek artan ve 21. yüzyıl becerileri arasında gösterilen becerilerden birisi girişimcilik becerisidir. Nitekim girişimcilik faaliyetlerinin yaygın olduğu toplumların ekonomi ve teknoloji gibi birçok alanda daha gelişmiş oldukları görülmektedir. Bu bakımdan gelişmiş bir toplum olabilmek için girişimciliğe yönelik farkındalığı artırmak ve girişimci bireyler yetiştirmek gerekmektedir. Bunu gerçekleştirmek için de özellikle ilkokuldan başlayarak tüm eğitim kademelerinde öğrencilerin girişimcilik becerilerini etkin bir şekilde kazandırmaya yönelik girişimcilik eğitimlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bakımdan bu çalışmada, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin girişimcilik becerilerinin geliştirilmesine yönelik girişimcilik öğretim programının tasarlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, karma araştırma yöntemi çeşitlerinden iç içe karma desen kullanılmıştır. Çalışma grubunu; programın asıl uygulama sürecinde 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul Sultanbeyli Nene Hatun İlkokulunda 4. sınıfta öğrenim gören 34 deney grubu, 33 kontrol grubu öğrencisi, 21 veli, 1 uygulayıcı ve 1 gözlemci oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak “Girişimcilik Başarı Testi (GBT), Çocuklar için Girişimcilik Eğilimleri Envanteri (ÇGEE), Ortaokul Öğrencilerinde Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeği, Çocuklar için Öz Yeterlik Ölçeği, modül sonu değerlendirme etkinlikleri, uygulayıcı ve öğrenci günlükleri, ders gözlem formu, öğrenci görüşme formu ve veli görüşleri anketi kullanılmıştır. Araştırmada öncelikle literatür taraması, 12 öğretim üyesinin ve 84 sınıf öğretmenin görüşlerine dayalı ihtiyaç analizi çalışmaları yapılmıştır. Bunun sonucunda, yedi modülden oluşan girişimcilik öğretim programı tasarlanmıştır. Bu süreçte iki adet ölçme aracı (GBT, ÇGEE) geliştirilmiştir. Ardından program pilot olarak uygulanmış, değerlendirilmiş ve sonrasında 11 haftalık asıl uygulama gerçekleştirilmiştir. Uygulama öncesinde ve sonrasında nicel veri toplama araçları uygulanmıştır. Uygulama sürecinde uygulayıcı ve öğrenci günlükleri tutulmuş, gözlemler yapılmış ve modül sonu değerlendirme etkinlikleri uygulanmıştır. Uygulama sonrasında ise öğrenci ve veli görüşleri alınmış ve programın etkililiği belirlenmeye çalışılmıştır. Nicel bulgulara göre geliştirilen girişimcilik öğretim programının, öğrencilerin girişimcilik başarılarını, eğilimlerini, becerilerini ve öz yeterlilik inançlarını anlamlı biçimde geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Nitel bulgular da programın büyük ölçüde amacına uygun olarak gerçekleştiğini, öğrencilerin hedeflenen kazanımlara yeterli düzeyde ulaştığını göstermiştir. Sonuç olarak girişimcilik becerilerini öğrencilere kazandırmak için ilkokuldan itibaren eğitim faaliyetlerine başlanması gerektiği anlaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Girişimcilik, girişimcilik becerisi, ilkokul öğrencileri, öğretim programı, program geliştirme.

ABSTRACT

DESIGN, IMPLEMENTATION AND EVALUATION OF AN ENTREPRENEURSHIP CURRICULUM IN PRIMARY SCHOOL

AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF EDUCATIONAL SCIENCES

July, 2020

Advisor: Prof. Dr. Mustafa ERGÜN

Entrepreneurship is one of the skills that has been increasing in importance in recent years and is also shown among 21st century skills. As a matter of fact, societies where entrepreneurial activities are common are seen to be more developed in many fields such as economy and technology. In this respect, in order to be a developed society, it is necessary to raise awareness about entrepreneurship and to grow entrepreneurial individuals. To achieve this, there is a need for entrepreneurship trainings aimed at gaining students' entrepreneurship skills effectively in all education levels, especially starting from primary school. In this study, it was aimed to design, implement and evaluate an entrepreneurship curriculum for the development of entrepreneurship skills of primary school fourth grade students. In the research, the embedded design, which is a kind of mixed research methods designs, was used. The research group, in the actual implementation process of the program, it consisted of 34 experimental groups, 33 control group students, who studied at 4th grade in Istanbul Sultanbeyli Nene Hatun Primary School in 2018-2019 academic year, 21 parents, 1 practitioner and 1 observer. "Entrepreneurship Skill Test (EST), Entrepreneurship Skills Inventory for Children (ETIC), Entrepreneurship Skills Assessment Scale for Secondary School Students, Self-Efficacy Scale for Children, practitioner and student diaries, course observation form, end-of-module evaluation activities, student interview form and parent opinions survey were used as data collection tools. In the research, firstly, needs analysis studies were conducted based on the literature review, the opinions of 12 faculty members and 84 classroom teachers. As a result, an entrepreneurship curriculum consisting of seven modules was designed. In this process, two measuring tools (EST, ETIC) were developed. After, the program was piloted, evaluated and 11 weeks of actual implementation was carried out. Quantitative data collection tools were applied before and after the application. During the implementation process, diaries were written by the practitioner and students, observations were made and end-of-module evaluation activities were implemented. After the application, the opinions of students and parents were taken and the effectiveness of the program was tried to be determined. According to the quantitative findings; it was concluded that the entrepreneurship curriculum developed significantly improved students' entrepreneurship success, tendencies, skills and self-efficacy beliefs. Qualitative findings also showed that the program was largely carried out in accordance with the purpose and that the students achieved the targeted achievements at a sufficient level. As a result, it was understood that education activities should be started from primary school in order to gain entrepreneurship skills to students.

Keywords: Entrepreneurship, entrepreneurship skills, primary school students, curriculum, program development.

ÖN SÖZ

Bu araştırmada, ilkokul öğrencilerine girişimcilik becerilerini kazandırmaya yönelik bir girişimcilik öğretim programı tasarlanmış, programın pilot uygulaması ve asıl uygulaması gerçekleştirilmiş, uygulama öncesinde, sürecinde ve sonrasında öğrenci, araştırmacı, gözlemci ve velilerden nicel ve nitel veriler toplanarak programın etkililiği belirlenmeye çalışılmıştır. İlkokul düzeyinde girişimcilik becerileri ile ilgili çalışmaların ülkemizde yok denecek kadar az olması sebebiyle bu çalışmanın, bu konuda bir temel oluşturması ve alana katkı sağlaması umulmaktadır.

Doktora eğitimim süresince engin bilgi ve tecrübesiyle bana her zaman ışık tutan, hiçbir zaman desteğini esirgemeyen, hakkını ödeyemeyeceğim çok değerli hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Mustafa ERGÜN'e, derin bilgisi, azmi ve örnek çalışma disipliniyle bana her zaman yol gösteren, kendisinden çok şey öğrendiğim kıymetli hocam Prof. Dr. Gürbüz OCAK'a, yine derin bilgi ve tecrübesiyle beni her zaman aydınlatan, yönlendiren ve tez çalışmama büyük katkı sağlayan çok kıymetli hocam Prof. Dr. Aytunga OĞUZ'a, doktora tezimi hazırlama sürecinde her zaman destek olan, görüş ve önerileriyle büyük katkı sunan kıymetli hocam Doç. Dr. Baykal BİÇER, Prof. Dr. Handan DEVECİ ve Prof. Dr. Mehmet GÜLTEKİN'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, doktora eğitimim süresince desteklerini hiç eksik etmeyen, her zaman yanımda olan kendi aileme ve eşimin ailesine, ne zaman ihtiyacım olsa yardımcı olan Nene Hatun İlkokulu yöneticilerime ve çok değerli mesai arkadaşlarıma, her türlü zorlukta ve mutlulukta sabrı ve anlayışıyla her an yanımda olan ve beni her zaman motive eden kıymetlim, canım eşim Fatma Handan'a ve kendine vakit ayıramadığım için zaman zaman "Yeter artık, hep ders, hep ders..." sözleriyle isyan eden ama küçük yaşında anlayış gösterip sabırla tezin bitmesini bekleyen canım oğlum Ahmethan'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ramazan YURTSEVEN
2020, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

YEMİN METNİ.....	ii
TEZ JÜRİSİ KARARI VE ENSTİTÜ ONAYI	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖN SÖZ	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM ALANYAZIN TARAMASI

1. GİRİŞİMCİLİK.....	14
2. GİRİŞİMCİ	18
2.1. GİRİŞİMCİLERİN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ	19
3.GİRİŞİMCİLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER.....	23
4. GİRİŞİMCİLİK VE ÖZ YETERLİLİK İNANCI	26
5. GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ.....	28
6. GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ.....	31
6.1. İLKOKULDA GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN ÖNEMİ	33
6.2. GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN AMACI	34
6.3.GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNDE KAZANDIRILACAK BİLGİ, BECERİ VE TUTUMLAR	36
6.4. GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM SÜRECİ VE ÖĞRETİM ORTAMI	43
7. TÜRKİYE'DE VE DÜNYA'DA GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ	46
7.1.TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ.....	46
7.2. AVRUPA ÜLKELERİNDE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ.....	51
7.3.AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİNDE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ	54
8. PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİ	56
8.1. EĞİTİM PROGRAMI	56
8.2. PROGRAM GELİŞTİRME.....	57
8.3. PROGRAM TASARLAMA.....	58
8.4. PROGRAM TASARIMI YAKLAŞIMLARI.....	59
8.5. PROGRAM TASARISI VE EĞİTİM FELSEFESİ	62
8.5.1. Temel Felsefeler	62
8.5.2. Eğitim Felsefeleri	64
9. PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİNDE İZLENEN ADIMLAR	65
9.1. İHTİYAÇLARIN BELİRLENMESİ.....	66
9.1.1. İhtiyaç Belirleme Yaklaşımları	67
9.1.2.. İhtiyaç Belirleme Teknikleri.....	68
9.2. HEDEFLER VE KAZANIMLARIN BELİRLENMESİ	69
9.3. İÇERİĞİN BELİRLENMESİ VE DÜZENLENMESİ	71
9.4.ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİNİN (ETKİNLİKLER) BELİRLENMESİ VE DÜZENLENMESİ.....	74

9.5. SINAMA DURUMLARININ (ÖLÇME - DEĞERLENDİRME) BELİRLENMESİ VE DÜZENLENMESİ	77
10. KONUyla İLGİLİ YURT İÇİ VE DIŞINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR	80
10.1. YURT İÇİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR	80
10.1.1.İlköğretim Programlarında Yer Alan Temel Becerilere Yönelik Yapılan Çalışmalar	80
10.1.2.İlköğretim Programlarında Yer Alan Girişimcilik Becerilerine Yönelik Yapılan Çalışmalar	82
10.1.3.Girişimcilik İle İlgili Üniversite Düzeyindeki Öğrencilere Yönelik Yapılan Çalışmalar	84
10.1.4.Girişimcilik Becerileri İle İlgili İlköğretim Düzeyindeki Öğrencilere Yönelik Yapılan Çalışmalar	90
10.2. YURT DIŞINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR	101
10.3. İNCELENEN ARAŞTIRMALARDAN ULAŞILAN SONUÇLAR	116
10.3.1.İlkokul Düzeyinde Girişimcilik Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Görülen Eksiklikler, Sorunlar veya Karşılaşılan Güçlüklerle Yönelik Ulaşılan Sonuçlar	118
10.3.2.İlkokul Öğrencilerine Kazandırılabilir Girişimcilerin Kişisel Özelliklerine Yönelik Ulaşılan Sonuçlar	119
10.3.3.İlkokul Öğrencilerine Girişimcilik Becerileri İle İlgili Öğretilmesi Gereken Konu ve Kavramlara Yönelik Ulaşılan Sonuçlar	119
10.3.4.Girişimcilik Becerisini Geliştirecek Uygun Etkinliklere/Öğretim Yöntem ve Tekniklerine Yönelik Ulaşılan Sonuçlar	120
10.3.5.Girişimcilik Öğretim Programının Temel Öğelerine ve Genel Yapısına Yönelik Ulaşılan Sonuçlar	120

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	122
1.1. ARAŞTIRMANIN EYLEM ARAŞTIRMASI SÜRECİ	124
1.2. ARAŞTIRMANIN DENEYSEL SÜRECİ.....	130
2. ÇALIŞMA GRUPLARI	132
2.1. İHTİYAÇ BELİRLEME KAPSAMINDA YER ALAN ÇALIŞMA GRUBU.....	133
2.2.GÖP TASARISININ DEĞERLENDİRMESİNDE YER ALAN ÇALIŞMA GRUBU.....	135
2.3.ÖLÇME ARAÇLARININ GELİŞTİRİLMESİNDE YER ALAN ÇALIŞMA GRUBU.....	136
2.4. GÖP'ÜN UYGULAMASINDA YER ALAN ÇALIŞMA GRUBU	137
2.5.GÖP'ÜN ETKİLİLİĞİNİN BELİRLENMESİNDE YER ALAN ÇALIŞMA GRUBU.....	139
3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	139
3.1.GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMINI TASARLAMA AŞAMASINDA HAZIRLANAN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	140
3.1.1. GÖP İhtiyaç Analizi-Uzmanlar için Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (UYYGf).....	140
3.1.2. GÖP İhtiyaç Analizi-Öğretmen Görüşleri Anketi (ÖGA).....	141
3.2.GÖP TASARISINI DEĞERLENDİRME AŞAMASINDA HAZIRLANAN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	141
3.2.1. Kazanım Değerlendirme Formu (KDF)	142

3.2.2. Uzmanlar için Program Tasarısı İnceleme Formu (UPTİF)	142
3.3.GÖP'ÜN PİLOT UYGULAMASI AŞAMASINDA HAZIRLANAN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	143
3.3.1.GÖP Pilot Uygulama Sonrası Öğrenci Görüşleri Anketi (PUÖGA)	143
3.3.2. Pilot Uygulama Araştırmacı Günlüğü.....	144
3.4.GÖP'ÜN UYGULANMASI VE ETKİLİLİĞİNİN BELİRLENMESİ AŞAMASINDA HAZIRLANAN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	144
3.4.1. Girişimcilik Başarı Testi (GBT)	145
3.4.2.Çocuklar İçin Girişimcilik Eğilimleri Envanteri (ÇGEE).....	152
3.4.3. Ortaokul Öğrencilerinde Girişimcilik Becerisi Değerlendirme Ölçeği (GBDÖ)	162
3.4.4. Çocuklar İçin Öz Yeterlilik Ölçeği (ÇÖYÖ).....	163
3.4.5. Modül Sonu Değerlendirme Etkinlikleri (MSDE).....	164
3.4.6. Araştırmacı Günlükleri (AG)	166
3.4.7. Ders Gözlem Formu (DGF)	166
3.4.8. Öğrenci Günlüğü (ÖG)	167
3.4.9. Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu (YYÖGF)	168
3.4.10. Veli Görüşleri Anketi (VGA).....	168
4. ARAŞTIRMANIN SÜRECİ	169
4.1. GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMININ TASARLANMASI	172
4.2. GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMI MODELİ	172
4.3.GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMINA İLİŞKİN İHTİYAÇLARIN BELİRLENMESİ.....	174
4.3.1. İhtiyaç Belirleme Teknikleri.....	174
4.3.2. Kaynak Taraması	175
4.3.3. Uzman Görüşlerinin Belirlenmesi	176
4.3.4. Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi	195
4.4.GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMININ AMAÇLARI VE TEMEL ÖGELERİ	215
4.4.1. Hedefler ve Kazanımların Belirlenmesi	215
4.4.2. GÖP Kazanımlarının Belirlenmesi ve Düzenlenmesi	215
4.4.3. GÖP İçeriğinin (Konular) Belirlenmesi ve Düzenlenmesi.....	219
4.4.4. Öğrenme Öğretme Sürecinin (Etkinliklerin) Belirlenmesi ve Düzenlenmesi	220
4.4.5. Sınama Durumlarının (Ölçme - Değerlendirme) Belirlenmesi ve Düzenlenmesi	223
4.5.GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMI TASARISININ DEĞERLENDİRİLMESİ	224
4.6. GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI.....	225
4.6.1. Pilot Uygulama.....	225
4.6.2. Asıl Uygulama.....	228
4.7. GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMININ DEĞERLENDİRİLMESİ	230
5. ARAŞTIRMACININ ROLÜ	231
6. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ.....	232
7. ARAŞTIRMANIN GEÇERLİLİĞİ VE GÜVENİRLİLİĞİ	234

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR

1. BİRİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR	239
--	-----

2. İKİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR.....	244
3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR	248
4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR.....	251
5. BEŞİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR	261
6. ALTINCI ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR	270
7. YEDİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR	284
8. SEKİZİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR	314
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	319
KAYNAKÇA.....	354
EKLER DİZİNİ	372
ÖZGEÇMİŞ	535

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Girişimcilik Eğilimleri İle İlgili Yapılan Çalışmalar.....	29
Tablo 2. Girişimcilik Becerileri (Teknik, Yönetim, Kişisel Girişimsel)	38
Tablo 3. Girişimcilik Eğitiminin Boyutları.....	42
Tablo 4. Girişimcilik Eğitiminde Uygulanabilecek Öğretim Modeli, Yöntemi ve Teknikleri ve Etkinlikler.....	44
Tablo 5. Temel Program Tasarımlarına Bir Bakış.....	61
Tablo 6. Araştırmada Uygulanan Deneysel Araştırma Süreci.....	131
Tablo 7. Deneysel ve Kontrol Gruplarının GBT, ÇGEE, GBDÖ Ön Testlerine ve Birinci Yazılı Başarı Notlarına İlişkin t Testi Değerleri.....	131
Tablo 8. Araştırma Sürecinde Yapılan Çalışmalar ve Çalışma Grupları.....	132
Tablo 9. Katılımcı Uzmanların Bazı Kişisel Bilgileri	134
Tablo 10. Katılımcı Öğretmenlerin Bazı Kişisel Bilgileri	135
Tablo 11. Deneysel ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Bazı Kişisel Bilgileri	138
Tablo 12. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları	140
Tablo 13. Araştırmanın Alt Problemlerine Göre Veri Toplama Yöntemleri ve Araçları	145
Tablo 14. Girişimcilik Başarı Testine Yönelik Belirtke Tablosu	147
Tablo 15. Girişimcilik Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları	149
Tablo 16. Madde Güçlük ve Ayırt Edicilik İndekslerinin Yorumlanması.....	151
Tablo 17. ÇGEE'nin KMO ve Bartlett Testi Sonuçları	155
Tablo 18. ÇGEE'nin Toplam Varyans Tablosu.....	156
Tablo 19. ÇGEE'nin Döndürülmüş Bileşenler Matriksi Tablosu.....	157
Tablo 20. Madde Toplam ve Madde Kalan Korelasyon Analizi Sonuçları.....	158
Tablo 21. %27'lik Alt ve %27 Üst Gruplar için t Değerleri.....	159
Tablo 22. ÇGEE'nin Cronbach's Alpha Değerleri.....	159
Tablo 23. Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları	160
Tablo 24. Araştırma Kapsamında Yapılan Çalışmalar	169
Tablo 25. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Girişimcilik Becerilerinin Kazandırılıp Kazandırılmadığına ve Bu Konudaki Eksikliklere Yönelik Uzman Görüşleri	176
Tablo 26. Girişimcilik Becerilerinin İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Etkin Bir Şekilde Kazandırılması İçin Nelere İhtiyaç Olduğuna Yönelik Uzman Görüşleri .	178
Tablo 27. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sahip Olması Gereken Girişimcilik Özelliklerine Yönelik Uzman Görüşleri.....	182
Tablo 28. GÖP'te Olması Gereken Konu ve Kavramlara Yönelik Uzman Görüşleri	184
Tablo 29. Girişimcilik Becerilerinin Kazandırılmasında Etkili Olabilecek Etkinliklere Yönelik Uzman Görüşleri.....	186
Tablo 30. Girişimcilik Becerilerinin Kazandırılmasında Öğretmene Düşen Görevlere Yönelik Uzman Görüşleri.....	190
Tablo 31. GÖP'ün Nasıl Olması Gerektiğine Yönelik Uzman Görüşleri ve Önerileri	192
Tablo 32. Girişimcilik Becerilerine Yönelik Mevcut İlkokul 4. Sınıf Programlarının Temel Öğelerine İlişkin Öğretmen Görüşleri	195
Tablo 33. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Girişimcilik Becerilerinin Kazandırılması Sürecinde, Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Güçlüklerle İlişkin Görüşleri	198

Tablo 34.	İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sahip Olması Gereken Girişimci Özelliklerine Yönelik Öğretmen Görüşleri	202
Tablo 35.	İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Girişimcilik Becerileri İle İlgili Öğretilmesi Gereken Konu ve Kavramlara Yönelik Öğretmen Görüşleri	204
Tablo 36.	İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Girişimcilik Becerilerinin Kazandırılmasında Etkili Olabilecek Öğretim Modeli, Yöntemi Veya Teknikleri ve Uygulanabilecek Etkinlikler İle İlgili Öğretmen Görüşleri	207
Tablo 37.	İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Girişimcilik Becerilerinin Kazandırılmasına Yönelik Tasarlanacak Öğretim Programının Özelliklerine Yönelik Öğretmen Görüşleri ve Önerileri	210
Tablo 38.	Girişimcilik Öğretim Programı Kazanımları	216
Tablo 39.	GÖP Kazanımlarının Bloom Taksonomisine Göre Sınıflandırılması	218
Tablo 40.	Girişimcilik Öğretim Programı Konular	220
Tablo 41.	Girişimcilik Öğretim Programı Öğretim Modeli, Yöntemi, Tekniği ve Etkinlikleri	221
Tablo 42.	GÖP Sınama Durumları (Ölçme Değerlendirme) Ölçme Araçları	231
Tablo 43.	Deney Grubunun Girişimcilik Başarı Testinden Elde Ettikleri Erişi Puanları Üzerinde Yapılan Normallik Testinin Sonuçları	239
Tablo 44.	Deney Grubunun Girişimcilik Başarı Testinden Aldıkları Öntest ve Sontest Puanlarının İlişkili Ölçümler t-Testi Sonuçları	240
Tablo 45.	Deney Grubunun Girişimcilik Eğilimleri Envanterinden Elde Ettikleri Erişi Puanları Üzerinde Yapılan Normallik Testinin Sonuçları	240
Tablo 46.	Deney Grubunun Girişimcilik Eğilimleri Envanterinin Toplamından ve Alt boyutlarından Aldıkları Öntest ve Sontest Puanlarının İlişkili Ölçümler t-Testi Sonuçları	241
Tablo 47.	Deney Grubunun Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeğinden Elde Ettikleri Erişi Puanları Üzerinde Yapılan Normallik Testinin Sonuçları ...	242
Tablo 48.	Deney Grubunun Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeği Toplamından ve Alt boyutlarından Aldıkları Öntest ve Sontest Puanlarının İlişkili Ölçümler t-Testi Sonuçları	242
Tablo 49.	Deney Grubunun Çocuklar İçin Öz Yeterlik Ölçeğinden Elde Ettikleri Erişi Puanları Üzerinde Yapılan Normallik Testinin Sonuçları	243
Tablo 50.	Deney Grubunun Çocuklar İçin Öz Yeterlilik Ölçeğinden Aldıkları Öntest ve Sontest Puanlarının İlişkili Ölçümler t-Testi Sonuçları	243
Tablo 51.	Kontrol Grubunun Girişimcilik Başarı Testinden Elde Ettikleri Erişi Puanları Üzerinde Yapılan Normallik Testinin Sonuçları	244
Tablo 52.	Kontrol Grubunun Girişimcilik Başarı Testinden Aldığı Öntest ve Son Test Puanlarının İlişkili Ölçümler t-Testi Sonuçları	245
Tablo 53.	Kontrol Grubunun ÇGEE'den Elde Ettikleri Erişi Puanları Üzerinde Yapılan Normallik Testinin Sonuçları	245
Tablo 54.	Kontrol Grubunun ÇGEE Toplamından ve Alt boyutlarından Aldıkları Öntest ve Sontest Puanlarının İlişkili Ölçümler t-Testi Sonuçları	246
Tablo 55.	Kontrol Grubunun Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeğinden Elde Ettikleri Erişi Puanları Üzerinde Yapılan Normallik Testinin Sonuçları ...	246
Tablo 56.	Kontrol Grubunun Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeği Toplamından ve Alt boyutlarından Aldıkları Öntest ve Sontest Puanlarının İlişkili Ölçümler t-Testi Sonuçları	247
Tablo 57.	Kontrol Grubunun Öz Yeterlilik Ölçeğinden Elde Ettikleri Erişi Puanları Üzerinde Yapılan Normallik Testinin Sonuçları	247

Tablo 58.	Kontrol Grubunun Çocuklar İçin Öz Yeterlilik Ölçeğinden Aldıkları Öntest ve Sontest Puanlarının İlişkili Ölçümler t-Testi Sonuçları.....	248
Tablo 59.	Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Girişimcilik Başarı Testinden Aldıkları Erişi Puanlarının Gruba Göre İlişkisiz Gruplar t-Testi Sonuçları	249
Tablo 60.	Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Envanterinin Toplamından ve Alt boyutlarından Aldıkları Erişi Puanlarının Gruba Göre İlişkisiz Gruplar t-Testi Sonuçları	249
Tablo 61.	Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Erişi Puanlarının Gruba Göre İlişkisiz Gruplar t-Testi Sonuçları	250
Tablo 62.	Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Çocuklar için Öz Yeterlilik Ölçeğinden Aldıkları Erişi Puanlarının Gruba Göre İlişkisiz Gruplar t-Testi Sonuçları.....	251
Tablo 63.	Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Erişi Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Yapılan Normallik Testinin Sonuçları	252
Tablo 64.	Deney Grubunun Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Ettiği Erişi Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları	252
Tablo 65.	Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Erişi Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Yapılan Normallik Testinin Sonuçları	253
Tablo 66.	Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Erişi Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri.....	254
Tablo 67.	Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Puanların Anne Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları	254
Tablo 68.	Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Erişi Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Yapılan Normallik Testinin Sonuçları	255
Tablo 69.	Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Erişi Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri.....	256
Tablo 70.	Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Puanların Baba Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları	257
Tablo 71.	Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Erişi Puanlarının Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu Değişkenine Göre Yapılan Normallik Testinin Sonuçları.....	257
Tablo 72.	Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Erişi Puanlarının Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu Göre Betimsel İstatistikleri.....	258
Tablo 73.	Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Puanların Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu ANOVA Sonuçları	259
Tablo 74.	Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Erişi Puanlarının	

	Öğrencinin İstedığı Meslek Grubu Değişkenine Göre Yapılan Normallik Testinin Sonuçları.....	259
Tablo 75.	Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Erişi Puanlarının İstenilen Meslek Grubu Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri	260
Tablo 76.	Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Puanların İstenilen Meslek Grubu ANOVA Sonuçları	261
Tablo 77.	Deney Grubu Öğrencilerinin Modül Sonu Değerlendirme Sorularından Elde Ettikleri Puanları ve Değerlendirme Sonuçları.....	262
Tablo 78.	Deney Grubu Öğrencilerinin Modül 1 Öz Değerlendirme Formuna İlişkin Sonuçları.....	264
Tablo 79.	Deney Grubu Öğrencilerinin Modül 2 Öz Değerlendirme Formuna İlişkin Sonuçları.....	265
Tablo 80.	Deney Grubu Öğrencilerinin Modül 3 Öz Değerlendirme Formuna İlişkin Sonuçları.....	266
Tablo 81.	Deney Grubu Öğrencilerinin Modül 4 Öz Değerlendirme Formuna İlişkin Sonuçları.....	267
Tablo 82.	Deney Grubu Öğrencilerinin Modül 5 Öz Değerlendirme Formuna İlişkin Sonuçları.....	267
Tablo 83.	Deney Grubu Öğrencilerinin Modül 6 Öz Değerlendirme Formuna İlişkin Sonuçları.....	268
Tablo 84.	Deney Grubu Öğrencilerinin Modül 7 Öz Değerlendirme Formuna İlişkin Sonuçları.....	269
Tablo 85.	Uygulayıcı Günlüklerine Göre GÖP Uygulamalarının Olumlu Yönleri....	270
Tablo 86.	Uygulayıcı Günlüklerine Göre GÖP Uygulamalarının Olumsuz Yönleri..	276
Tablo 87.	“Ders Gözlem Formu”nda Belirlenen Ölçütler Doğrultusunda Gözlemlenen GÖP Uygulamalarına İlişkin Bulgular	280
Tablo 88.	GÖP Uygulama Sürecinde, Öğrenciler Tarafından Tutulan Günlüklere Göre “Derste Yapılanlar ve Etkinlik Görevlerine” Yönelik Bulgular.....	284
Tablo 89.	GÖP Uygulama Sürecinde Öğrenciler Tarafından Tutulan Günlüklere Göre, Etkinlikleri Beğenme Durumu ve Gereççelerine Yönelik Bulgular	290
Tablo 90.	GÖP Uygulama Sürecinde Öğrenciler Tarafından Tutulan Günlüklere Göre, Etkinliklerde Zorlanıp Zorlanmama ve Varsa Zorlanılan Durumların Neler Olduğuna Yönelik Bulgular.....	295
Tablo 91.	GÖP Uygulama Sürecinde Öğrenciler Tarafından Tutulan Günlüklere Göre, En Çok Dikkatini Çeken Durumlara Yönelik Bulgular.....	298
Tablo 92.	GÖP Uygulama Sürecinde Öğrenciler Tarafından Tutulan Günlüklere Göre, Öğrencinin Elde Ettiği Kazanımlar Yönelik Bulgular	302
Tablo 93.	GÖP Uygulama Sürecinde Gerçekleştirilen Uygulamalar/Etkinlikler ve Öğretim Ortamı İle İlgili Öğrenci Görüşleri.....	308
Tablo 94.	GÖP Uygulama Sonunda, Girişimcilik Öğretim Programının Öğrencilere Sağladığı Katkılarına Yönelik Öğrenci Görüşleri	311
Tablo 95.	GÖP Uygulama Sürecinde ve Sonrasında, Öğrencilerde Meydana Gelen Davranış Değişikliklerine Yönelik Veli Görüşleri	314

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. Araştırmanın Modeli	124
Şekil 2. Eylem Araştırması Süreci	127
Şekil 3. Faktör Öz Değerlerine Ait Yığılma Grafiği (Scree Sınama Grafiği).....	156
Şekil 4. Girişimcilik Öğretim Programı Modeli.....	173

GİRİŞ

Hızla gelişen dünyada insanların gereksinimleri, yaşam koşulları, çalışma alanları, meslekleri ve daha birçok durum değişime uğramaktadır. Teknolojiden gıdaya, sağıktan eğitime hemen hemen her alanda etkisi görülen bu gelişim ve değişimin hem sağlayıcısı hem de en çok etkileneni insandır. Bu bakımdan değişime ayak uydurmak ve hatta katkı sağlamak için insanın birtakım donanımlara, becerilere ve niteliklere sahip olması gerekmektedir. İçinde yaşadığımız yüzyılda insanların, “yaratıcılık, yenilenme, problem çözme, eleştirel düşünme, üretkenlik ve sorumluluk, girişimcilik, bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin kullanma vb.” gibi becerileri kazanması bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte önemi giderek artan, günümüzde de 21. yüzyıl becerileri arasında gösterilen ve öğrencilere etkin bir şekilde kazandırılmasının gerekliliği vurgulanan becerilerden birisi “girişimcilik” becerisidir. Bilgi toplumu olarak adlandırılan çağımız, kültürel dönüşüm içerisinde girişimcilik kavramında da yenilikler getirmiş, geçmişteki alışlagelen kavramlar, yerini bilgiye dayalı düşünen ve yenilikçi bir anlayışa sahip girişimcilere bırakmıştır. Bunun bir yansıması olarak da girişimcilik ön plana çıkmış ve toplumların gelişmesinde önemli bir rol üstlenmiştir (Aşkın vd., 2011; Güney, 2015; Top, 2006).

Bir ülkede demokrasinin yerleşmesinden, ekonomik kalkınma ve toplumsal refahın sağlanmasına kadar önemli bir yere sahip olan girişimcilik, ekonomik büyümenin temelini oluşturur. Çünkü girişimcilik, ekonomik kaynakların daha verimli kullanılmasını ve bu kaynakları yeni bir biçimde birleştirerek üretim faktörlerinin kullanılmasını sağlar. Ayrıca yeni düşüncelerin üretilmesine, yayılmasına ve uygulamasının hızlanmasına, yeni endüstrilerin doğmasına ve teknolojinin kullanıldığı sektörde verimliliğin artmasına katkılar sunar (Börü, 2006; Deveci, 2015; MEB, 2005). Bu bakımdan günümüzde ülkeler, küresel ekonomide ortaya çıkan hızlı değişim ve aleyhlerinde olabilen güç kaymaları ile mücadele etmek ve piyasaların kalitesini yükseltmek suretiyle, diğer ülkelerin hegemonyasına girmemeyi ve genel anlamda refah düzeylerini yükseltmeyi amaçlamaktadırlar. Bundan dolayı, girişimcilik gelecek için temel bir umut kaynağı olarak görülmektedir (Çetin, 2012). Çünkü girişimciler, toplumun ihtiyaçlarını belirleyip, bunu yatırıma dönüştürmekte, yatırımlar ise istihdam ve gelir düzeyini artırarak toplumun refah düzeyinin yükselmesine imkân

sağlamaktadırlar (Keleş vd., 2012). Bu noktada bir ülkede ekonomik büyümenin sağlanmasının ve gelişmişlik düzeyinin artırılmasının, başarılı girmcilerin yetiştirilmesi ve girişimcilik faaliyetlerinin artması ile mümkün olabileceği söylenebilir.

Girişimcilik, toplumda değişimci ve yenilikçi hareket başlatan bir eylem olduğu için toplumsal değişmeyi artıran bir güç olarak kabul edilmektedir (Aytaç, 2006). Nitekim Toplumların girişimcilikte elde etmiş oldukları başarıları, o toplumun zenginliğinin en önemli göstergelerindendir (Frankel ve Wallen, 2006). Bu açıdan girişimcilik, bir ülkenin ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi gelişimini etkilemekte ve bu gelişimde belirleyici rol oynamaktadır. Bu nedenle günümüzde tüm dünyada girişimciliğe verilen önem giderek artmaktadır (Akpınar, 2011). Girişimcilik, insanların her alanda hızla gelişen dünya şartlarına ayak uydurabilmesinde ve bir toplumun gelişmesinde kilit bir yapıya sahiptir. Bu bakımdan yenilikler peşinde koşan girişimcilik becerisine sahip bireyler yetiştirmek, hem bireysel hem de toplumsal açıdan bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda "insan yetiştirmek" sözkonusu olunca girişimciliğe yönelik artan ilgi ve önem, eğitim alanına da yansımakta ve öğrencilere girişimcilik becerilerini kazandırmanın yolları aranmaktadır. Nitekim son yıllarda bu becerinin, okullarda özellikle ilkokuldan başlayarak tüm eğitim kademelerindeki öğrencilere nasıl kazandırılabilceğine ilişkin çalışmalar giderek artmaya başlamıştır.

İlkokul programlarında kazandırılması amaçlanan ortak temel beceriler arasında yer alan girişimcilik becerisinin öğrencilere etkin bir şekilde kazandırılması, onların gerek öğrenim hayatlarını başarılı bir şekilde sürdürmelerine, gerekse gerçek hayatta ileri yaşlarda yapacakları iş alanlarında da başarılı olmalarına olumlu katkılar sağlayabilir. Örneğin girişimcilik becerisi gelişmiş bir öğretmen, öğrencilerine uygun yeni öğretim yöntemleri uygulayabilir, dikkat çekici ve farklı öğretim materyali geliştirebilir, yeni teknolojik ürünleri öğretime entegre ederek sıradışı uygulamalar yapabilir. Yine, girişimci bir öğretmen, etkinliklerin uygulanmasında fırsatları değerlendirerek etkili bir öğretim gerçekleştirebilir, öğretim sürecinde karşılaştığı olumsuz öğrenci davranışlarını farklı yollarla düzeltebilir, bazı belirsizliklerin veya sorunların üstesinden ustalıkla gelebilir. Başka bir örnek vermek gerekirse, girişimcilik becerisi gelişmiş bir mimar, diğerlerinden çok farklı çizimler ve tasarımlar yaparak sıradışı bir model ortaya koyabilir ve kendi iş alanında örnek bir öncü olabilir. Bunun gibi birçok örnek vermek mümkündür.

Girişimcilik, ilköğretim seviyesinde ticari girişimcilikten ziyade farklı düşünceler üretme, fırsatları değerlendirme, yenilik yapma, başarıma arzusuna sahip olma, hedeflerine ulaşmada cesur davranarak risk alma, kararlı ve ısrarcı olma, çeşitli projeler ve organizasyonlar gerçekleştirme gibi okul ortamında geliştirilebilecek becerileri kapsamaktadır. Bunun yanında girişimcilik, özgüven, problem çözme, yaratıcılık gibi birçok özelliği içeren çok boyutlu bir beceridir. Girişimcilik becerileri gelişmiş bireyler yetiştirmek için gerekli çalışmalara ilkokul düzeyinde başlanması gerekmektedir. Çünkü bu becerinin öğrencilere erken yaşlarda kazandırılması, gelişmiş bir toplum olmak adına girişimci bireyler yetiştirme açısından son derece önemlidir. Bu becerileri erken yaşta okullarda kazanan öğrencilerin ileriki yaşlarında daha bilinçli girişimcilik faaliyetleri yapabileceği, projeler geliştirebileceği ve yeniliklerde bulunabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu becerilerin ilkokul düzeyindeki öğrencilere etkili bir şekilde kazandırılmasının, onların gelecek yaşamlarında nitelikli ve donanımlı bireyler olarak topluma kazandırılarak ülkenin gelişmesine de katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Bu nedenle ilkokul düzeyindeki öğrencilere girişimcilik becerileri etkili bir şekilde nasıl kazandırılabilir sorusuna cevap bulabilmek için bu araştırmaya karar verilmiştir. Bu kapsamda; araştırmada öncelikle, ilkokul öğrencilerine girişimcilik becerilerini kazandırmaya yönelik eğitim ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla ihtiyaç analizi çalışmaları yapılmış ve ardından bir girişimcilik öğretim programı tasarlanmıştır. Daha sonra programın pilot uygulaması ve asıl uygulaması gerçekleştirilmiş, bu süreçte toplanan nicel ve nitel veriler doğrultusunda programın etkililiği belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Dünya genelinde 2000'li yıllardan bu yana girişimciliğe yönelik bir farkındalığın oluştuğu ve bu süreçte girişimcilik eğitim programlarının da hızla artış gösterdiği görülmektedir (Abd Hamid, 2013; Drennan vd., 2005; Huber vd., 2014). Amerika Birleşik Devletleri ile birlikte bazı Avrupa ülkelerinde girişimcilik eğitimi uygulamaları uzun süreden beri gerçekleştirilmektedir (Özdemir vd., 2016). Avrupa Komisyonu (2012) tarafından yayınlanan bir rapora göre, Avrupa ülkelerinin birçoğunda girişimcilik eğitimi her geçen gün daha fazla desteklenmektedir. 8 ülkede (Danimarka, Estonya, Litvanya, Hollanda, İsveç, Norveç, Galler ve Belçika'nın Flaman kısmı) girişimcilik eğitimi geliştirmek amacıyla özel stratejiler uygulamaya konulmuştur. 13 ülkede ise (Avusturya, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Finlandiya, Yunanistan,

Macaristan, İzlanda, Lihtenştayn, Polonya, Slovakya, Slovenya, İspanya ve Türkiye) bu eğitimler, ulusal yaşam boyu öğrenme, gençlik ya da büyüme stratejilerinin bir parçası olarak uygulanmaktadır. Bunun yanında Avrupa ülkelerinin yarısı, girişimcilik eğitiminin güçlendirilmesini de kapsayan bir eğitim reformu sürecine girmiştir (Avrupa Komisyonu, 2012).

31 Avrupa ülkesi ve 5 bölgeyi kapsayan “Avrupa’da Okul Çağında Girişimcilik Eğitimi” başlıklı Avrupa Komisyonu raporuna (Avrupa Komisyonu, 2012) göre; girişimcilik eğitiminin ankete katılan ülkelerin üçte ikisinde ilköğretim programında açıkça yer aldığı görülmektedir. Girişimcilik, ilkokullarda ayrı bir ders olarak yer almamakla birlikte söz konusu ülkelerin yarısında girişimde bulunma, inisiyatif alma, risk alma ve yaratıcılık gibi girişimcilik davranış ve becerileriyle ilişkili sonuçlara öğretim hedefleri arasında yer verilmiştir. Ortaöğretimde ise, ülkelerin yarısı girişimciliği ekonomi ve sosyal bilimler gibi zorunlu derslere dâhil etmişlerdir. İki ülke (Litvanya ve Romanya) girişimciliği kendi başına zorunlu bir ders olarak vermektedir. Ayrıca, dört ülke (Litvanya, Romanya, Lihtenştayn ve Norveç) tarafından pratik girişimcilik becerileri tanımlanmıştır (Avrupa Komisyonu, 2012). Bu bağlamda girişimciliğin, son yıllarda Avrupa ülkelerinde ilkokuldan itibaren kazandırılması amaçlanan ve üzerinde önemle durulan son derece önemli bir beceri olduğu anlaşılmaktadır.

38 ülkede yapılan GEM (Global Entrepreneurship Monitor-Global Girişimcilik Platformu, 2008) araştırmasına göre Şili, Kolombiya ve Finlandiya gibi ülkelerde okulda girişimcilik eğitimi verilmesi % 40’lı oranların üzerinde iken Türkiye’de bu oran %6 seviyesinde bulunduğu belirtilmektedir. Ayrıca, Avrupa Komisyonu (2015) raporunda girişimcilik çalışmaları ile ilgili ulusal ve uluslararası 91 araştırmanın tespit edildiğinden bahsedilmektedir. Bu raporda bu çalışmaların 13’ü değerlendirilmiş (Örneğin; USA: JA-YE– Junior Achievement - Young enterprise, Slovenia: UPI – Creativity and Innovation in Primary School, Israel: Misgav Elementary School, Denmark: Impact of Entrepreneurship Education in Denmark) ve girişimcilik eğitiminin, eğitim sisteminin her üç seviyesindeki bireyler üzerinde etkisinin olduğuna dair sonuçlara ulaşıldığı belirtilmektedir.

Girişimcilik eğitimine ABD’de ve Avrupa’da ilk ve orta dereceli okullarda da yer verildiği, Türkiye’de ise girişimcilik eğitiminin çoğunlukla üniversite düzeyinde verildiği belirtilmektedir (Gürol ve Bal, 2009’dan akt. Karadeniz, 2010). Nitekim

alanyazında Türkiye’de girişimcilik becerisi ile ilgili gerçekleştirilen araştırmaların genellikle üniversite öğrencilerine veya yetişkinlere yönelik yapıldığı görülmektedir (Akyürek, 2013; Avşar, 2007; Baysal ve Özkul, 2009; Bozkurt ve Erdurur, 2013; Cansız, 2007; Çermik, 2015; Demirel ve Tikici, 2010; Kılıç vd., 2012; Kuvan, 2007; Patır ve Karahan, 2010; Yılmaz ve Sünbül, 2009). Buna benzer olarak yurt dışında üniversite düzeyinde yapılan çalışmalar da bulunmaktadır (Akhtar vd., 2009; Bagheri & Pihie, 2010; Borasi & Finnigan, 2010; Wang & Wong, 2004). Ancak yurt dışında ilköğretim düzeyinde yapılan çalışmalar da gerçekleştirilmiştir (Athayde, 2009; Barba-Sánchez vd., 2016; Bartulović & Novosel, 2014; Christianti vd., 2015; Green, 2014; Rosendahl Huber vd., 2014; Tsakiridou & Stergiou, 2014; Vaidya, 2007). Yurt dışında gerçekleştirilen araştırmalarda, girişimcilik eğitim programlarının hazırlanıp uygulandığı ve sonuçlarının değerlendirildiği görülmektedir.

Türkiye’de girişimcilik eğitime yönelik çalışmaların geç başladığı ve halen istenen düzeylere çıkamadığı görülmektedir. Ancak girişimcilik eğitime yönelik yasal düzenlemelere bağlı olarak kurumsal eğitimler yapılmakta ve bu eğitimler teşvik edilmeye başlanmıştır (Özdemir vd., 2016). Bununla beraber Türkiye’de ilköğretim programlarında 2004 yılında yapılan köklü yeniliklerde, 2009 ve 2013 yıllarındaki güncellemelerde ve en son 2018 yılında yapılan yeniliklerde öğrencilere kazandırılması amaçlanan bazı ortak temel beceriler ve yetkinliklere yer verilmiştir. 2004 programlarında “eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma-sorgulama, problem çözme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma” olmak üzere sekiz temel beceri yer almıştır (MEB, 2005). En son 2018’de yenilenen ve uygulanmakta olan programlarda ise “anadilde iletişim, yabancı dillerde iletişim, matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler, dijital yetkinlik, öğrenmeyi öğrenme, sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler, inisiyatif alma ve *girişimcilik*, kültürel farkındalık ve ifade” olmak üzere sekiz temel yetkinlik yer almıştır (MEB, 2018). Bu ortak temel beceriler ve yetkinlikler çağdaş bir bireyde bulunması gereken özellikler olup bireyin bu becerilerle donanımlı olarak yetiştirilmesinin gerekli olduğu vurgulanmaktadır (Semerci ve Yelken, 2010).

Nitekim toplumsal değişimler ve Dünya’daki eğitime ilişkin yeni yönelimler ilköğretim programlarına yansımakta ve özellikle bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmeler eğitimi doğrudan etkilemektedir. Genel olarak son yıllarda yeni yönelimler kapsamında, eğitim programlarında sürecin ve süreçteki etkileşimin niteliğinin önem

kazandığı, öğrencilerde geliştirilmesi gereken becerilerin arttığı ve farklılaştığı belirtilmektedir. Bu noktada ilköğretim programlarında özellikle 21.yüzyıl becerilerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda ilköğretimde (Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi'nin yaşamboyu öğrenme için belirlediği) ana dilde iletişim, yabancı dilde iletişim, matematik yeterliği ve fen ve teknolojide temel yeterlik, dijital yeterlik, öğrenmeyi öğrenme, vatandaşlık yeterliği, girişimcilik ve kültürel farkındalık becerileri, problem çözme, eleştirel düşünme, yaratıcılık özelliklerinin kazandırılmasına öncelik verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bunun yanında ilköğretim programlarının öğrencilerin ilgi ve yeteneklerini geliştirecek biçimde zenginleştirilmesi; çocukların çok yönlü gelişmelerini sağlayacak sosyal etkinliklerle desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Gültekin, 2014).

Yapılan araştırmalar ve düzenlenen organizasyonlarda 21.yüzyıl bireyleri; eleştirel düşünen, yaratıcı, problem çözme ve iletişim becerisine sahip, bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarı, işbirliği yapabilen, girişimci, kişisel ve sosyal sorumluluk alabilen kişiler olarak tanımlanmaktadır (Doğan, 2014). Bu nedenle bu becerilere sahip bireyler yetiştirebilmek için farklı eğitim uygulamalarına ve kapsamlı öğretim programlarının geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Türkiye'de, ilköğretim programlarda yer alan temel beceriler ile ilgili çeşitli derslerde farklı öğretim yöntemlerinin uygulanarak yapılan çalışmaların yanısıra bazı becerilerin kazandırılmasına yönelik eğitim programlarının hazırlandığı ve uygulandığı araştırmaların yapıldığı görülmüştür (Aybek, 2007; Baydan, 2010; Eğmir ve Gürbüz, 2017; Ergin, 2003; Özdiil, 2008; Yüksel, 2004). Ancak girişimcilik becerisinin geliştirilmesine yönelik ilköğretim düzeyinde gerçekleştirilmiş uygulamalı bir bilimsel çalışmaya rastlanmamıştır. Bu durum, girişimcilik becerisinin kazandırılmasına ilişkin çalışmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Dünya genelinde okullarda, küçük yaşta öğrencilere yönelik girişimcilik eğitim programları giderek artmaktadır. Bu durum programların etkililiğinin ölçülmesini gerektirmektedir (Athayde, 2009). İlköğretim düzeyinde girişimcilik çalışmalarının etkilerini değerlendirmek amacıyla deney ve kontrol grubu ile yapılan araştırma tasarımları kullanmaya ihtiyaç olduğunu belirtmiştir (Huber vd., 2014). Bu tür çalışmalar yurt dışında olmasına rağmen ülkemizde böyle bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca girişimcilik becerisi, ilköğretim programlarında öğrencilere kazandırılması hedeflenen temel beceriler arasında yer almasına rağmen bu becerinin

geliştirilmesine yönelik bir çalışmanın şu ana kadar yapılmamış olması ve ilköğrencilerinin girişimcilik becerilerini belirlemeye yönelik bir ölçeğin de geliştirilmemiş olması bu konuda kapsamlı bir çalışmaya ihtiyaç olduğunu göstermiştir.

Türkiye’de ilköğretim programlarında, girişimcilik becerilerinin, disiplinlerarası yaklaşımla Türkçe, Matematik, Fen Bilimleri, Hayat Bilgisi gibi çeşitli öğretim programlarında öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır. Ancak ilköğretim programlarında öğrencilere kazandırılması amaçlanan temel becerilere yönelik çalışmalarda (Akyürek, 2013; Çelikkaya, 2011; Doğan, 2014; İn, 2015; Mutluer, 2013; Semerci ve Yelken, 2010; Yaşar, 2013) genel olarak bu becerilerin ve özellikle de “girişimcilik” becerisinin öğretmenler tarafından nasıl öğretileceğine, öğrencilere bu becerinin nasıl kazandırılacağına ilişkin bazı sorunların yaşandığı ve istenen sonuçlara ulaşılamadığı görülmektedir. Bu bakımdan girişimcilik çok boyutlu bir beceri olduğu için öncelikle girişimciliğin kapsadığı becerilerden hangilerinin ilköğrenciler için uygun olduğunun belirlenmesi ve girişimciliğin ilköğrenciler için bir genel çerçevesinin oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca belirlenen girişimcilik alt becerilerine uygun hedeflerin neler olacağı ve girişimcilikle ilgili hangi temel kavramların ve konuların (içeriğin) öğretileceği netlik kazanmamıştır. Yine öğretim sürecinin nasıl düzenleneceği, hangi öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulanabileceği, etkinlerin neler olabileceği, ne gibi ölçme araçlarının kullanılabilmesi ve değerlendirmelerin nasıl gerçekleştirileceği konularında eksiklikler mevcuttur ve bunların giderilmesi gerekmektedir. Bu olumsuzlukların giderilerek girişimcilik becerilerinin ilköğrenciler için ayrı bir öğretim programı kapsamında etkili bir şekilde kazandırılabilmesi düşünülmüştür.

Eğitimin ilk basamağının, öğrencilerin tutum, beceri ve kültürlerinin şekillenmesinde önemli bir rol oynadığı dikkate alındığında, daha erken yaşta ve daha yaygın girişimcilik ve yenilikçilik eğitimlerinin uygulanması, öğrencilerin gelecekteki girişimci kariyerlerinde etkili olacaktır. Nitekim Nobel ödüllü James Heckman ve arkadaşları da bilişsel ve bilişsel olmayan becerilerin insanın hayatının farklı aşamalarında geliştirildiğini, hayatın bir döneminde (ilköğretim okulunda gibi) öğrenilen becerilerin sonraki dönemlerde (lise veya üniversite) birçok faydalarının olduğunu belirtmektedir (Chell, 2015). Ayrıca ilköğretim öğrencilerinin girişimcilik için genel beceri ve yeterliliklerin geliştirilmesi, eğitim programlarının önemli bir hedefi olması gerektiği vurgulanmaktadır (Vaidya, 2007). Nitekim bir becerinin erken yaşlarda kazandırılması, etkisini uzun vadede gösterebilir. Girişimcilik becerileri de erken

yaşlarda kazandırılırsa, bunun etkileri yükseköğretimde girişimcilik programlarında kendisini gösterecektir. Dolayısıyla eğitimin, çocukların tutumlarının, becerilerinin ve kültürlerinin şekillenmesinde son derece önemli bir etkiye sahip olduğu göz önüne alındığında, girişimcilik becerisinin de erken yaşlarda kazandırılmasının gerekli olduğu anlaşılmaktadır (Chell, 2015).

İlkokulda dönemindeki çocukların gelişim özellikleri incelendiğinde girişimcilik becerilerinin bu dönemde kazandırılmasının en uygun dönem olduğu söylenebilir. İlkokul dönemindek, çocuklar, Erikson'un psiko-sosyal gelişim kuramına göre 6-12 yaş arasında başarıya karşı aşağılık duygusu dönemindedirler. Bu dönemde okula başlayan çocuğun kendisine karşı çevre etkisi arttığı için sosyalleşme çabası artar. Bu nedenle çocuklar genelde grup çalışması yapmayı tercih etmektedirler. Çocukta iş planlama, işbirliği yapma, öğrenme ve bir işi başarma özel bir önem kazanmaktadır. Nitekim başarma, çalışkanlık duygusunu getirir, çocuğun kendine ve yeteneklerine karşı olumlu tutum geliştirmesine yardım eder. Gelecekteki başarılarının temellerini oluşturan özgüven becerileri gelişir. Böylelikle çocukların kişisel bağımsızlıkları gelişir. Bu nedenle çocuğun kendi gücü ölçüsünde sorumluluklar verilerek cesaretlendirilmeli ve başarılı olma duygusunu yaşaması sağlanmalıdır. Ayrıca bu dönemde çocuklar motor becerileri geliştiği için birşeyler üretmeye çalışırlar. Örneğin, elektrik düzeneği, kartonlar, maketler vb. Bu bakımdan, çocukların çabaları desteklenmelidir. Eğer öğretim ortamı çocuğun ilgisini çekecek şekilde düzenlenir, ona yeteneklerini sergileme ve başarılı olma fırsatı sunulursa, kendilerine güvenleri gelişir ve yetkinlikleri artar (Senemoğlu, 2009).

İlkokul döneminde çocuklar birey olma sürecindedir. Bu dönemde kişi olarak bütünlük hissi, zor şartlarda dayanma gücü, bireyin kendi değeri ve gururu, problem karşısında düşünme kapasitesi, değerlere ve inançlara göre yaşama olguları ön plandadır. Çocuklar, net bir zaman kavramı geliştirmeye, sebep-sonuç ilişkisi kurmaya, problem saptamaya, problemlere alternatif çözüm bulmaya ve bunun sonuçları hakkında karar vermeye başlarlar. Çocuklar problem çözmeye imkân verici fırsatlar sayesinde yeteneklerini keşfetmektedirler (Doğan, 2007). Girişimcilik becerileri de başarılı olma isteği, kendine güvenme, problem çözme, belirsizliklerin üstesinden gelme, risk alma, fırsatları değerlendirme, yenilikler peşinde koşma gibi becerileri kapsamaktadır. Bu bağlamda çocukların ilkokul döneminde içindeki buldukları gelişimsel özellikleri ile girişimcilik becerilerinin örtüştüğü, girişimciliğin kazandırılmasında bu dönemin son

derece önemli bir dönem olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla erken yaşlarda verilen girişimcilik eğitimlerinin çocuklar üzerinde istenilen etkiyi oluşturabileceği söylenebilir.

Sonuç olarak son yıllarda Dünya genelinde ilkokuldan başlayan girişimcilik eğitimlerinin giderek artması, girişimciliğin 21. yüzyıl becerileri arasında yer alan önemli bir beceri olması, bu konuda ülkemizde yeterli çalışmanın olmaması ve ilkokul düzeyinde girişimcilik becerilerinin kapsamının henüz netlik kazanmamış olması, ilkokul dönemindeki çocukların gelişimsel özellikleri dikkate alındığında bu becerinin ilkokulda kazandırılmasının uygun bir dönem olması gibi nedenlerden dolayı ilkokul öğrencileri girişimcilik becerilerinin geliştirilmesine ilişkin bir çalışmaya ihtiyaç duyulduğu anlaşılmıştır. Bunn için ilkokul öğrencilerine yönelik bir girişimcilik öğretim programı tasarlama, uygulama ve değerlendirme çalışması gerçekleştirmeye karar verilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın; karşılaştığı sorunları çözebilen, fırsatları değerlendirebilen, gerektiğinde risk alabilen, yenilikçi, projeler geliştirip hedeflediği işlerin üstesinden gelebilen, kendine güvenen, doğru kararlar alabilen, çok yönlü ve dinamik bireylerin yetiştirilmesine katkı sunması açısından da oldukça gerekli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerine yönelik bir girişimcilik öğretim programının tasarlanıp uygulanmasının ve değerlendirilmesinin ilk defa ele alınması çalışmayı özgün kılmaktadır. Bu bakımdan araştırmanın ilkokulda girişimcilik becerisinin kazandırılmasına yönelik yapılacak çalışmalara bir temel oluşturacağı umulmaktadır. Ayrıca araştırmanın ilkokullar için gerekli olan “hedeflerin/kazanımların, temel bilgi, beceri ve konuların, eğitim yaşantılarının/etkinliklerin ve ölçme değerlendirme çalışmalarının” genel bir çerçevesini ortaya koyma açısından da alanda eksikliğin giderilmesine katkı sunacağı beklenmektedir. Bunun yanında araştırma sonuçlarının; ilkokullarda görev yapan öğretim programlarının uygulayıcıları olan öğretmenlere yol göstereceği, hizmet içi eğitim çalışmalarına, program geliştirme çalışmalarına ışık tutacağı, başta öğretmenlerin ve eğitim paydaşlarının girişimcilik becerilerini kazandırma konusunda bilinçli hareket etmelerine katkı sağlayabileceği umulmaktadır.

Araştırmanın Amacı

İlköğretim programlarında öğrencilere kazandırılması amaçlanan temel becerilerden biri olan girişimcilik becerisi, 21. yüzyıl becerileri arasında da yer alan bir beceridir. Girişimcilik, gerek bireylerin, gerekse toplumların gelişmesinde büyük etkisi olan bir beceri olup dünya genelinde üzerinde önemle durulan ve son yıllarda bilimsel çalışmalara konu olan bir beceri olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, ilkokul düzeyindeki öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alındığında, daha etkili sonuçlara ulaşılması açısından bu becerilerin erken yaşlarda kazandırılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir. Türkiye’de ilkokul düzeyinde girişimcilik becerilerinin kazandırılmasına yönelik hangi temel bilgilerin, becerilerin, kavramların ve konuların olması gerektiği, hedeflerin neler olacağı, öğretim sürecinin nasıl organize edileceği, ne gibi etkinliklere yer verilmesi gerektiği, değerlendirmenin nasıl yapılacağı ve hangi ölçme araçlarının kullanılacağı gibi konularda henüz net bir kapsam bulunmamaktadır. Bu eksikliği gidermek ve girişimcilik becerilerinin ilkokul düzeyinde kazandırılması konusunda genel bir çerçeve ortaya koymak için bir öğretim programının geliştirilmesi planlanmıştır.

Bu araştırmada, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerine yönelik girişimcilik öğretim programı tasarımının hazırlanması ve uygulanmasıyla birlikte bu programın öğrencilerin girişimcilik başarıları, eğilimleri ve becerileri üzerindeki etkilerinin belirlenmesinin yanısıra, programın; öğrencilerin genel öz yeterlilik inançları üzerindeki etkisinin de araştırılması amaçlanmaktadır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

Problem Cümlesi

Girişimcilik öğretim programı tasarımının ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerinin girişimcilik başarılarına, girişimcilik eğilimlerine, girişimcilik becerilerine ve genel öz yeterlilik inançlarına ilişkin erişim düzeylerine etkisi nedir?

Alt Problemler

1. Deney grubundaki öğrencilerin GÖP uygulama öncesi ve sonrasında;
 - a. girişimcilik başarıları,
 - b. girişimcilik eğilimleri,
 - c. girişimcilik becerileri ve
 - d. genel öz yeterlilik inançları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2. Kontrol grubundaki öğrencilerin GÖP uygulama öncesi ve sonrasında;
 - a. girişimcilik başarıları,
 - b. girişimcilik eğilimleri,
 - c. girişimcilik becerileri ve
 - d. genel öz yeterlilik inançları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Deney ve kontrol gruplarındaki öğrencilerin GÖP uygulaması sonunda;
 - a. girişimcilik başarıları,
 - b. girişimcilik eğilimleri,
 - c. girişimcilik becerileri ve
 - d. genel öz yeterlilik inançlarına yönelik elde ettikleri erişim puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Deney grubu öğrencilerinin GÖP uygulama öncesi ve sonrasında, girişimcilik başarıları, eğilimleri ve becerilerine ilişkin elde ettikleri erişim puanları;
 - a. cinsiyet,
 - b. anne eğitim durumu,
 - c. baba eğitim durumu,
 - d. ailenin sosyo-ekonomik durumu ve
 - e. öğrencinin istediği meslek grubu değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Deney grubu öğrencilerinin, GÖP uygulama sürecinde uygulanan modül sonu değerlendirme ve öz değerlendirme sonuçları nasıldır?
6. GÖP uygulamalarına yönelik uygulayıcı ve gözlemci öğretmenler tarafından yapılan gözlem sonuçları nelerdir?
7. Deney grubu öğrencilerinin GÖP uygulamalarına yönelik görüşleri nelerdir?
8. GÖP uygulama sürecinde ve sonrasında, öğrencilerin girişimcilik becerilerinin gelişimine yönelik veli görüşleri nelerdir?

Varsayımlar (Sayıtlar)

Araştırmada girişimcilik öğretim programının uygulama sürecinde öğrencilerin görüşmeler esnasında ve günlük tuttıkları süreçte; gözlemci öğretmenin ve velilerin de görüşmeler esnasında tam olarak kendilerini yansıttıkları ve samimi oldukları

varsayılmaktadır. Ayrıca araştırmada yer alan çalışma gruplarının veri toplama araçlarına verdikleri cevaplar gerçeği yansıtmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, ilkokul dördüncü sınıf öğrencilerine yönelik geliştirilen girişimcilik öğretim programı ve bu programın öğrencilerin girişimcilik başarılarına, girişimcilik eğilimlerine, girişimcilik becerilerine ve genel öz yeterlik inançlarına etkisi ile sınırlandırılmıştır.

Geliştirilen girişimcilik öğretim programı kapsamında; girişimcilikle ilgili temel kavramlarla birlikte girişimciliğin alt becerileri olarak belirlenen başarılı olma isteği, kendine güvenme, problem çözme, risk alma, fırsatı değerlendirme ve yenilikçilik/yaratıcılık becerileri ile ve bu becerilerin geliştirilmesi amacıyla oluşturulan yedi modül ile sınırlıdır. Ayrıca program, bu modüllere yönelik belirlenen kazanımlarla, konularla, öğretim etkinlikleri ve değerlendirme etkinlikleri ile sınırlıdır.

Araştırmada geliştirilen girişimcilik öğretim programının uygulaması, 2018 – 2019 eğitim-öğretim yılı güz döneminde on bir haftalık süreç içinde İstanbul ili Sultanbeyli ilçesinde bulunan bir ilkokulda uygulama için seçilen dördüncü sınıf öğrencilerinden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

Araştırmada kullanılan veri toplama araçları ile sınırlıdır.

Tanımlar

Girişimcilik: Bireylerin, etrafındaki fırsatları fark edip, risk alarak bu fırsatlara yönelik plan ve projeler yapma, bunları günlük hayata taşıma ve böylelikle hayatı daha yaşanabilir hale getirme uğraşıdır (Gömleksiz ve Kan, 2009).

Girişimci: Kendine güvenen, başarıma isteği yüksek olan, karşılaştığı belirsizliklerin üstesinden gelen, fırsatları değerlendirme peşinde koşan, dinamik bir kişiiliğe sahip olan, yeniliklere açık olan, büyüme tutkusuna sahip olan, risk ve sorumluluk üstlenebilen kişilerdir (Marangoz, 2013).

Girişimcilik Bilgisi: Girişimcilik sürecinde gerekli olan kavramları, konuları ve becerileri içeren bilişsel özellikler olarak tanımlanabilir.

Girişimcilik Eğilimi: Girişimcilik eğilimi, herkesin göremediği fırsatları gören, fırsatlardan toplum için bir değer oluşturan, katlanabilir risk alabilen, yenilikçilik, kendine güven ve başarıma isteği olan bireylerin bulunduğu çevredeki belirsizliklere

karşı cesaret, yürek, zekâ ve şans gibi kişisel yetenekleri ile bir işe girişme niyetidir (Damar, 2015)

Girişimcilik Becerisi: Sosyal ilişkilerde, iletişimde, iş dünyasında ve benzeri alanlarda gerekli ve etkili davranışları uygun bir şekilde ve zamanda ortaya koymak, talep görebilecek bir ürünü veya hizmeti daha iyi üretebilmek ya da pazarlayabilmek amacıyla yeni bir sistem kurmak için gerekli olan becerilerdir (MEB, 2005).

Girişimci Öz Yeterlik: Öğrencilerin başarılı bir şekilde yeni bir girişim oluşturma, bir girişimcinin görev ve rolünü üstlenme konusunda kendi becerileri/yetenekleri hakkındaki kararlarıdır (Chen vd., 1998).

Girişimcilik Eğitimi: Öğrencilerin girişimci olması için gereken bilgi, beceri ve değerleri özümsemesini ve geliştirmesini amaçlayan süreçler veya faaliyetlerdir (Broad, 2017).

Girişimcilik Öğretim Programı: Girişimcilik ile ilgili bilgi, beceri ve tutumları kazandırmak amacıyla gerçek hayatta karşılaşılan bazı problemlerin çözümünü sağlayacak, bir ihtiyacı karşılayacak veya yenilikler sağlayacak organizasyonlar, çeşitli projeler ve etkinliklerin gerçekleştirilmesine yönelik hazırlanan öğretim programı olarak tanımlanabilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALANYAZIN TARAMASI

Bu bölümde girişimcilikle ilgili kavramlara, girişimcilerin kişisel özellikleri, girişimciliği etkileyen faktörler, girişimcilik ve öz yeterlilik inancı, girişimcilik eğilimi, girişimcilik eğitimi ve program geliştirme sürecine yönelik konulara yer verilmiştir.

1. GİRİŞİMCİLİK

“Girişimcilik” kavramının tarihi süreçteki kavramsal gelişimine bakıldığında, ilk defa Ortaçağda kullanılan, “entreprender” kökünden “üstlenmek, girişmek” anlamına gelen bir kavram olduğu görülmektedir (Marangoz, 2013). İş dünyasında ise ilk defa 18. yüzyılda Fransa’da yaşayan İrlandalı ekonomist Richard Cantillon tarafından kullanılmıştır. Girişimcilik, Türkçe’de “üstlenmek” anlamına gelmektedir (Güney, 2015). Girişimcilik işini yapan girişimci terimi ise, ilk olarak 17. yüzyılda, uzun askeri yolculuklara rehberlik etmeyi üstlenen kişileri ifade etmek için Fransız askeri terminolojisinde kullanılmıştır. Latince’de “intare” kökünden gelen girişimci kavramı, İngilizce’de enter (giriş) ve pre (ilk) elime köklerinden gelmekte ve “entrepreneur” yani ilk girişen, başlayan anlamına gelmektedir (Marangoz, 2013). Girişimcilik kavramı, ortaya çıktığı 17. yüzyıldan bu yana farklı bilim dalları tarafından ele alınmış ve bu kavramı farklı bakış açılarından açıklamaya yönelik çok sayıda çalışma yapılmıştır. Başta ekonomi olmak üzere işletme, sosyoloji, antropoloji, psikoloji gibi bilim dallarının inceleme alanına dâhil edilen girişimcilik gerek özellikleri gerekse toplumsal hayata etkileri açısından çok boyutlu bir anlam ifade etmektedir (Ulucan, 2015). Bu bağlamda, girişimcilik, günlük hayatta ve toplumda çalışanların ve bireylerin sosyal ve ticari etkinliklerinin geliştirilmesinde ortaya çıkabilecek olanakları daha iyi anlamaya yardımcı olan ve birçok disiplini içerisinde barındıran şemsiye bir kavramdır (Başar vd., 2013).

Girişimcilik ekonomik, psikolojik ve sosyolojik açıdan bir değer yaratma süreci olarak ifade edilmektedir. Ekonomik yönden para, servet ve gelir; psikolojik olarak bireysel bağımsızlık, tatmin ve haz; sosyolojik olarak ise statü, güç ve itibar gibi sonuçlara yol açan tehlike, tuzak, streslerle dolu ve özel gayret gerektiren bir değer yaratma sürecidir (Top, 2006). Örneğin, girişimcilik ekonomik kalkınmanın itici gücü olarak kabul edilmektedir. Kavramın özünde yer alan yenilik ve yaratıcılık kavramları

ekonominin daha yüksek düzeyde bilgi odaklı hale gelmesine katkıda bulunurken, girişimci bireylerin ekonomi içerisindeki varlığı buradaki insan faktörüne de vurgu yapmaktadır. Girişimcilik kavramının ekonomik kalkınmadaki yeri, içinde faaliyet gösterilen ekonomideki girişimci ekosistemin varlığı ve nitelikleri ile doğrudan ilgilidir (Yüceol, 2018).

Sosyolojik açıdan girişimcilik, sadece ekonomik bir değer olarak değil aynı zamanda, toplumsal ve kültürel bir fenomen olarak görülmektedir. Girişimciliğin iktisadi süreçteki rolünün yanı sıra, toplumsal yapıda da değişimci/yenilikçi bir sürecin başlatıcısı olarak kabul edilmektedir. Psikolojik açıdan girişimcilik, 1950'lerden bu yana psikologlar tarafından girişimci kişilik özellikleri ile ilgilenilmeye başlanmış, girişimci insanları diğerlerinden ayıran özellikleri, tutumları ve değerleri üzerine yoğunlaşarak başarılı girişimcilerin birtakım ortak özellikleri üzerinde çalışmalar sürdürülmüştür (Keleş vd., 2012). Girişimciliğin temelinde insan (girişimci) faktörünün bulunması ve ortaya konulan faaliyetin ekonomik çıktılar içermesi sebebi ile girişimcilik kavramı psikoloji ve ekonominin araştırma alanı içerisine dâhil edilmektedir. Bununla birlikte girişimciliğin kişisel ya da ekonomik etkilerinin birtakım toplumsal sonuçlar doğurduğu da ortadadır. Bu açıdan girişimcilik kavramı sosyolojik araştırmalara da konu olmuştur (Ulucan, 2015).

Ayrıca özellikle eğitim alanında, yeni düşünceleri ortaya çıkarmak, yeni fikirlerin öncülüğünü yapmak, alternatif çözüm yolları geliştirmek girişimcilik kapsamında değerlendirilebilir. Hiç söylenmemiş olanı söyleyerek yeni girişimlerde bulunabilmek eğitim kurumları açısından çok önemlidir (Uğur, 2015). Bu bağlamda girişimcilik; ekonomik, sosyal, kültürel, teknolojik, psikolojik, kişilik özellikleri ve demografik unsurların birleşmesiyle ortaya çıkmaktadır. Bunun yanı sıra girişimcilik, bireylerin yüksek girişimcilik motivasyonuna ve girişimcilik ruhuna sahip olmaları ve girişimcilik faaliyetlerine isteklilik göstermeleriyle oluşmaktadır (İşcan ve Kaygın, 2011). Bu nedenle girişimciliğin iktisadi, sosyal, kültürel ve psikolojik gibi birçok alanda farklı boyutlar kazanması, gelişme için motorize bir güç olarak görülmekte ve günümüzde de yükselen bir değer olarak kabul edilmektedir (Aytaç ve İlhan, 2007). Sonuç olarak girişimcilik kavramı, ekonomik gelişme sürecinin temel dinamiği olmakla birlikte bireysel ve toplumsal anlamda yaratmış olduğu refah seviyesi ve insan yaşamının kalitesini artırmaya yönelik bütün alanlarda dinamik bir özelliğe sahip olması

nedeniyle, geçmişten bugüne kadar farklı bilim alanlarının inceleme konusu olmuştur (Zengin ve Deniz, 2016).

Girişimcilik, alanyazında genellikle bir işe ilişkin karar alma düzeyinde etili olan bir zihniyet biçimi olarak ele alınmaktadır. Bu zihniyetin en önemli özelliği, yenilik peşinde koşma ve yenilikler getirebilme, var olan olanakların harmanlanarak yeni bileşimler oluşturabilmedir. Girişimcilik, başkaları tarafından görülemeyen ve fark edilemeyenleri ortaya çıkarma çabası olarak da ifade edilebilir. Girişimcilik, gerekli zaman ve çaba harcayarak ekonomik, sosyolojik ve sosyal riskler alınması sonucunda bireysel tatmin ve ekonomik ödüller elde etmeyi içeren farklı bir değer oluşturma sürecidir (Akpınar, 2011). Ayrıca girişimcilik, etrafımızdaki fırsatları fark etme, fırsatlara yönelik plan ve proje yaparak bunları günlük hayata taşıma ve böylelikle hayatı daha yaşanabilir hale getirme uğraşı olarak kabul edilebilir (Gömleksiz ve Kan, 2009). Schumpeter, girişimciliği iş dünyasına ilişkin kararlar alma düzeyinde beliren bir zihniyet biçimi olarak görmüştür. Bu zihniyetin en önemli özelliği, teknolojik buluşlar ile açıklanmaya çalışılmış yeni ürünler, yeni hizmetler, yeni süreçler, yeni arz kaynakları ve yeni pazarlar sağlamak için yeni kaynaklar oluşturmak için yenilikler peşinde koşmadır (Başar vd., 2013; Marangoz, 2013).

Girişimcilik, gerekli zaman ve çaba harcanması ve sosyal, ekonomik, psikolojik risk alınması yoluyla parasal kazanç ve kişisel tatminin elde edildiği, farklı şeyler ortaya koyma süreci olarak da tanımlanmaktadır (Hisrich ve Peters, 2002). Girişimcilik, bireylerin fırsatları proaktif (öngörülü) olarak takip etme ve zorluklara, görevlere, ihtiyaçlara ve engellere yaratıcı bir şekilde yenilikçi yollarla cevap verme arzusunun ve fizibilitesinin algılanmasıdır. Yüksek düzeyde girişimciliğe sahip olan kişiler, genellikle yüksek başarıya, yüksek öz yeterliliğe sahiptirler, mevcut düzeni sorgularlar ve yenilikçi çözümler için öneriler sunarlar (Florin vd., 2007). Bu tanımlardan da anlaşıldığı gibi girişimcilik, çok boyutlu bir yapıya sahip olup bir süreci ifade etmektedir. Bu süreç Morris (1998)'e göre altı aşamadan oluşmaktadır (Durak, 2011):

1. Fırsatı görmek ve tanımlamak; girişimcinin, girişimcilik bağlamında bir faaliyete başlayabilmesi için önce fırsatları görmesi, tanımlaması ve değerlendirmesi gereklidir.

2. Fikir geliştirmek; girişimci gördüğü ve tanımladığı bu fırsatları, bir fikir haline getirebilmelidir.

3. Gerekli kaynakları tespit etmek; bir fikrin uygulamaya dönüştürülmesi için gerekli kaynakların neler olduğu ve nasıl temin edileceğinin belirlenmesi önemlidir.

4. Gerekli kaynakları temin etmek; girişimci tespit ettiği kaynakları temin etmelidir.

5. Fikri uygulamak ve yönetmek; beşinci aşamada girişimci, fikri uygulamaya başlar, süreci ve elde edilen başarıyı izler, tedarikçilere geri ödemeleri yapar, aynı zamanda yeni yatırımlar yaparak girişimin büyümesini sağlar ve amaçlarına ulaşmaya başlar.

6. Risk almak; girişimciliğin olmazsa olmaz şartlarından birisidir. Aslında fırsat uygulanmaya başlandığı andan itibaren girişimci risk almaktadır. Bu noktada risk, sadece sürecin başında değil, her aşamasında mevcuttur.

Girişimcilik kavramının alanyazında hangi anlamlara vurgu yaparak kullanıldığını belirlemek amacıyla yapılan bir içerik analizi çalışmasında şu boyutlara ulaşılmıştır (Kahraman Uygun, 2016): “Organizasyon ya da işletme, firma yaratma/başlatma/kurma, fırsatları kovalama/takip/arama/peşine düşme, fırsatları algılama, gerekli kaynakları bir araya getirme, yeni bileşimler meydana getirebilme, risk alma/üstlenme, yenilik yapma, bir organizasyonun sahibi ya da çalışanı olma, yeni bir firma kurarak ya da mevcut organizasyonda gerçekleştirilen girişimsel faaliyetler gerçekleştirme, serbest çalışma/otonomi/özzerklik/bağımsızlık, fırsat yaratma, fırsatlara karşı teyakkuz halinde olma, değer yaratma, yaratıcılık, belirsizlik, büyüme, değişim.”

Alanyazında, girişimcilik kavramının belirgin bir tanımının olmadığı, birçok özelliği barındıran geniş bir yelpazeye sahip olduğu görülmüştür. Girişimciliğin pek çok tanımı olmakla birlikte tümünde yer alan ortak nokta; girişimcilerin başkalarının baktığı ama göremediği ya da algılayamadığı fırsatları sezip bunları cazip birer iş fikrine dönüştürme yeteneğine sahip olmaları ve risk alma eğilimine yatkın olmalarıdır (Akpınar, 2011; Güney, 2015). Ayrıca girişimciliğin tek bir tanımını yapma olanağının olmaması, girişimciliğin sürekli olarak değişen bir olgu olduğunu göstermektedir. Girişimcilik, birçok bileşeni kapsayan bir olgudur. Bu bileşenler girişimciliğin oluştuğu çevresel ortama göre değişmektedir. Bu olgunun tanımlanmasında birinci odak noktası, girişimciliğin bir süreç olmasıdır. İkincisi ise süreç içerisinde girdi niteliği taşıyan bileşenlerin çıktılardan ayrılmasıdır. Örneğin, girişimci bir girdi iken, ekonomik gelişme bir çıktıdır (Müftüoğlu, 2000).

2. GİRİŞİMCİ

“Girişimci” kavramının birçok tanımını yapmak mümkündür. Örneğin girişimci, yenilikçi kimliğiyle ortaya çıkan, etrafını sürekli etki altına almaya çalışan ve etkileyebilen kişi olarak tanımlanabilir. Girişimci, en küçük nüansları bile fırsata dönüştürmenin peşinde olan kişidir (Sezer, 2015). Girişimci, ekonomik mal ve hizmet üretmek veya pazarlamak için üretim faktörlerini ele geçirip düzenli bir biçimde bir araya getiren, kâr amacı güden ve girişimlerinin sonucu doğabilecek tüm risklere katlanan kişidir. Girişimci, var olan olanakları harmanlayarak yeni bileşimler oluşturabilen kişidir (Marangoz, 2013). Ayrıca girişimci farklı disiplinlerde farklı boyutlarıyla ele alınarak tanımlanmaktadır. Örneğin, bir ekonomist açısından girişimci, kaynakları, iş gücünü, araç-gereçleri ve diğer unsurları bir araya getiren ve değer oluşturmayı sağlayan bir kişiyi ifade eder. Bir psikolog açısından girişimci, denemeler yapma, bir şeye ulaşma veya bir şeyi kazanma, başarma, lider ve öncü olmayı isteme gibi güdülerle güdülenen insanlar anlamına gelir. Bir iş adamı açısından ise girişimci, bir tehdit unsuru olan bir rakip, bir müşteri, bir ortak veya diğerlerinin mutluluğu için çalışan bir kişi olarak da ifade edilebilir (Hisrich & Peters, 2002).

Girişimci kişiler, kurdukları işi geliştirmek ve büyütmek adına zihinsel ve fiziksel güç harcamaya hazır ve uzun saatler çalışma sabrı gösterebilecek kişilerdir. Dışsal bir motivasyon beklentisine girmeksizin kendi kendilerini motive etme etmeye, başka bir ifadeyle yüksek düzeyde içsel bir motivasyona sahip kişilerdir. Ayrıca giriştikleri işlerde karşılaştıkları güçlüklerden ve başarısızlıklardan yılmayan, hatta bu durumlardan ders çıkarabilen amaç odaklı kişilerdir. Bunu yanında girişimciler her türlü yeniliğe ve öğrenmeye açık meraklı ve güçlü insanlardır. Sürekli yenilik peşinde koştukları için tek bir iş alanında kalmak istemezler. Girişimciler, risk ve sorumluluk üstlenebilen, dinamik bir kişiliğe sahip olan, yeniliklere açık olan, büyüme tutkusuna sahiptirler. Ayrıca girişimci ruhuna sahip kişilerin, başarma arzularının yüksek olması, risk alma eğilimi, atak olma, yaratıcılık, öngörü yeteneği, analiz yapabilme yeteneği, çabuk karar verebilme, özgüvene sahip olma, güven verebilme ve akılcı olma gibi belirgin özelliklerine sahip olduğu da belirtilmektedir (Güney, 2015; Marangoz, 2013).

Girişimciler, çoğu zaman görmezden gelinip önemsenmeyen durumları girişim/teşebbüs becerileriyle yeni bir forma dönüştürebilirler. Nitekim, girişimciler ezberleri bozan kimliğiyle toplumda boy göstererek yeni bir vizyon oluşturan kişilerdir.

Yaptıkları iş başarısızlıkla sonuçlansa dahi kendisinden sonra gelenleri cesaretlendirerek yeni düşüncelerin açığa çıkmasında önemli bir rol oynarlar. Ayrıca sorunların üzerine giderek mevcut olanı iyileştirmek ve yeni kompozisyonlar üretmekle sürekli beyin fırtınası yaparak alternatifler oluştururlar (Sezer, 2015; Uğur, 2015).

Günümüzde girişimciler iş yaşamının kahramanları olarak kabul edilmektedirler. Girişimciler yeni iş kurarak, yeni buluş yaparak ekonomik büyümeye dolayısıyla ülkenin geleceğine katkı sağlarlar (Deveci, 2015). Ekonomik kaynakların yeni üretkenliklerle düşük performanstan yüksek performansa dönüşümünün sağlanmasında ön plana çıkan girişimciler, çıkarlarını üst düzeyde planlarken sadece bireysel yararına değil, toplumun menfaatlerine de hizmet ettiğinin bilinciyle hareket ederler. Girişimciler, yeni istihdam alanları oluşturarak toplumun refah seviyesinin artmasına katkı sağlarlar (Sezer, 2015). Schumpeter'in bakış açısıyla girişimci, toplumda değişimi sağlayacak kişi olarak tanımlanmaktadır (Başar, 2013). Bununla birlikte sınırsız dünyanın en etkili ve en güçlü orduları olarak kabul edilen girişimciler, toplumları silahlarıyla değil, ürün ve hizmetleriyle değiştirirler (Akpınar, 2011). Bu nedenle girişimcilerin yaptıkları işler, toplumları hatta ülkeleri etkileyecek nitelikte olduğu için girişimcilerin etki alanları oldukça geniştir.

2.1. GİRİŞİMCİLERİN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ

Girişimcilikle ilgili yapılan araştırmalarda genellikle başarılı girişimcilerin bazı ortak özellikleri olabileceği vurgulanmıştır. Bir girişimcinin sahip olması gereken karakteristik özellikleri şöyle sıralanmaktadır; içsel kontrole yoğunlaşması, inatçı ve dinamik bir kişiliğe sahip olması, kendine güvenmesi, kendi kendini motive etmesi, risk ve sorumluluk üstlenmesi, faaliyet merkezli olması, yeniliklere açık büyüme tutkusuna sahip olması (Marangoz, 2013). Ayrıca girişimci, başarı güdüsü yüksek, risk almaya hazır, belirsizliklere karşı tolerans gösterebilen, bağımsız, azimli ve diğerlerini iyi motive eden kişiler olarak ifade edilir. Girişimciliğe atfedilen diğer özellikler ise çok yönlülük, ikna etme gücü, yaratıcı olma, rekabetçi olma ve çalışkanlıktır (Güney, 2015). Girişimcilerin kişisel özelliklerinden bazıları doğuştan bazıları da sonradan kazanılmaktadır. Çoğu, yönetsel olan karar verme, liderlik, strateji belirleme, ustalık, problem çözme, vizyon, fırsatları görme, sorumluluk gibi yetenekler ise sonradan çeşitli şekilde edinilmektedir (Top, 2006).

Girişimcilerin psikolojik ya da kişilik anlamında birçok özelliğini saymak mümkündür. Bu zellikleri geliştirmek de eğitim alanının yakın ilgi alanına girmektedir. Alanyazında girişimcilerin özelliklerini ele alan çalışmalarda (Barba-Snchez vd., 2016; Bozkurt, 2006; Bozkurt ve Erdurur, 2013; elik vd., 2015; Güney, 2015; İn, 2015; Korkmaz, 2012; Marangoz, 2013; ren ve Biçkes, 2011; Pao & Palinhas, 2011; Polat vd., 2015; Seikkula-Leino vd., 2015; Talih Akkaya vd., 2014; Top, 2006) girişimci kişisel özelliklerinden en çok belirtilenler; risk alma eğilimi, başarma ihtiyaı, yenilikçilik, kontrol odağı, belirsizlik toleransı, fırsatları değerlendirme ve kendine güvendir. Bunlar şu şekilde açıklanmaktadır:

Risk alma eğilimi: Girişimcilikle ilgili tanımlarda ve girişimcilerin özelliklerini belirten çalışmalarda üzerinde en çok durulan ve girişimci kişilik özelliklerinden en önemlisi, risk alma eğilimi ya da risk almaya yatkınlıktır. Finansal, sosyal veya psikolojik olarak risk alma, girişimcilik sürecinin bir parçasıdır. Nitekim ileriye görebilen kişi olarak tanımlanan girişimci, tehlikelerden kaçmayan, daima yeni ve riskli fikirleri geliştirmeye çalışan bir nc olarak ifade edilmektedir (Bozkurt, 2006). Risk, bir olayın meydana gelme olasılığının oranıyken, belirsizlik ise, bir olasılığa bağlı kalmadan, herhangi bir şeyin olabileceğine yönelik beklentidir. Risk, bir olayın/durumun sonucunun tam net bir şekilde ifade edilememesi olarak da tanımlanabilir (ren ve Biçkes, 2011).

Başarma İhtiyaı: Başarı ihtiyaı, girişimsel başarının temel bileşeni ve girişimin gerçek ruhu olarak belirtilmektedir (Kahraman Uygun, 2016). McClelland (1961) tarafından ileri sürülen başarı ihtiyaı teorisine göre, başarı ihtiyaının girişimcilik davranışlarını etkileyen güçlü bir psikolojik faktör olduğu ileri sürülmektedir (Bozkurt ve Erdurur, 2013; Korkmaz, 2012). Başarı, bir bütün olarak kabul edildiğinde birçok farklı boyuta sahip olduğu görülmektedir. Bu boyutlar: problemi tanımlama onu zme isteği, problemi zme yöntemleri hakkında düşünme, problemin üzülmesi ile ilgili zorlukları düşünme, yardımcı olabilecek bireyleri düşünme ve başarı ya da başarılılık durumlarında neler olabileceğini sezmeye çabalamaktır (Bozkurt ve Erdurur, 2013; Kahraman Uygun, 2016; Korkmaz, 2012). Herhangi bir işin başarılı bir şekilde sonuçlandırılması için temel belirleyicilerden biri olan başarma ihtiyaı, bireyi yaptığı işe veya amacına ulaşmaya motive eden bir g olmakla birlikte toplumların ekonomik gelişimlerinin sağlanmasında önemli bir motivasyon aracı olma özelliğine de sahiptir (ren ve Biçkes, 2011). Başarma ihtiyaı,

insanları girişimciliğe sevk etmekte, kontrollü riskleri üstlenmeye yöneltmekte, problem çözme becerisini geliştirmekte ve amaçların belirlenmesinde katkıda bulunmaktadır (Hisrich & Peters, 2002). Bu süreçte girişimciler, amaçlarına ulaşmak için yüksek motivasyona sahiptirler çünkü başarıya ihtiyaçları yüksektir.

Yenilikçilik: Girişimciliğin temelini oluşturduğu ifade edilen yenilikçilik, girişimciliğin odak noktası ve hayati derecede temel özelliğidir (Bozkurt, 2006; Korkmaz, 2012). Schumpeter girişimciyi, yeniliği yapan kahraman olarak tanımlamakta ve onun olumsuz eskiyi ortadan kaldıran yaratıcı yıkım dalgası olduğunu vurgulamaktadır (Akpınar, 2011). Ayrıca, Schumpeter girişimciliği, yenilikçilik olarak belirtmekte ve endüstriyi tekrar organize ederek, yeni ürünlerden ve yeni enerji kaynaklarından yararlanarak bir icadı kullanarak ya da daha genel olarak yeni ve hiç denenmemiş teknolojik olasılıkları kullanarak ve eskiyi yeni bir şekilde kullanarak ürün modelinde bir devrim yapmak olarak belirtmektedir (Hisrich & Peters, 1992). Nitekim girişimci, radikal değişiklik yapar, yeni fikirler oluşturur ve bu fikirleri uygular. Girişimci mümkün olanı gerçeğe dönüştüren, var olanla mümkün olan arasındaki açığı kapatan bireydir. Mümkün olanı gerçeğe dönüştürmek, benimseyici olmaktan çok yenilikçi ve yaratıcı olmayı gerektirir. Bu nedenle yenilik ve yaratıcılık girişimciliğin odak noktası ve temel özelliğidir (Marangoz, 2013). Bu bağlamda girişimci; var olan ancak farkına varılmayanı ortaya çıkaran, yenilikçi, yaratıcı, stratejik ve değerli bir kişidir (Arslantaş, 2001).

Kontrol Odağı: Kontrol odağı, bir olayın sonucu, kendi kontrol ve anlayışlarının ötesinde veya kendi kontrol ve anlayışlarının içerisinde algılamalarıdır. Dışsal kontrol odağına sahip olanlar faaliyetlerinin sonuçlarının başarı veya başarısızlığın kader veya şans gibi, kontrolleri dışındaki güçlerden geldiğine inanırlar. İçsel kontrol odağına sahip olanlar ise faaliyetlerini sonuçlarını kendi üstünlük veya eksikliklerini belirlediği düşüncesine sahiptirler. Bu bağlamda girişimci ile içsel kontrol odağı arasında doğru yönlü bir ilişki vardır (Marangoz, 2013).

Belirsizlik Toleransı: Girişimci bireylerin, yaşadığı probleme karşı tahammül düzeyleri yüksektir (Koh, 1996). Nitekim çalkantılı çevre koşullarında veya olumsuz durumlarda tüm girişimciler anlık değişimlerle/değişimcilerle karşı karşıyadırlar. Bunun için girişimciler, belirsizliğe karşı toleranslı, başka bir ifade ile bilinmeyen üstlenmeye isteklidirler. Bu değişimler/değişimciler ise sahip olunan bilgiyi eskitmekte ve belirsiz bir ortamın oluşmasına neden olmaktadır. Böyle bir ortamda girişimci, belirsiz koşullar

altında stratejisini uygulamaya koyarak, pazar payını artırmaya çalıştığı için belirsizliği tolere edebildiği takdirde fırsatları daha iyi değerlendirebilir. Bu da girişimcinin yenilikçi ve yaratıcı olmasına imkân sağlayarak, girişimsel performansa olumlu katkıda bulunur (Naktiyok, 2004). Girişimciler sadece belirsiz koşullarda faaliyet göstermekle kalmamakta, aynı zamanda bilinmeyene yönelmeyi, belirsizlikleri araştırmayı ve üstesinden gelmeyi çekici bulmaktadırlar (Kahraman Uygun, 2016).

Fırsatları Değerlendirme: Girişimcilerin önemli özelliklerinden biri, kaynaklar, yapı ya da stratejiden ziyade fırsatlar üzerine odaklanmalarıdır (Kahraman Uygun, 2016). Başkalarının kaçırdığı fırsatları değerlendiren girişimciler, elde ettikleri bilgi sayesinde, fırsat yaratmak için yenilikçi ve yaratıcı olabilir, orijinal pazarlar ortaya çıkarabilir, kaynakları bulabilir ve işi şansa bırakmayarak bilinçli ve disipline edilmiş bir çaba gösterebilirler. Yaşamı bir fırsat denizi olarak gören girişimciler fırsatları izlemede amaç yönetimidirler. Amaç belirlemeleri önceliklerini tanımlamalarına yardım etmenin yanında, enerjilerini fırsat üzerine odaklandırmaları için bir araç sağlar (Naktiyok, 2004).

Kendine Güven: Kendine güven, başarı ihtiyacı, kontrol odağı, risk alma eğilimi, belirsizliğe karşı tolerans ve yenilikçilik gibi psikolojik özelliklerden birini oluştururken aynı zamanda girişimcilik yeteneklerinden de birini oluşturmaktadır (Korkmaz, 2012). Kendine güveni yüksek olan girişimciler, sınırlı kaynaklar ve sermayeyle ve kısıtlı bir zamanla yeni girişimler üstlenerek, zorlu işlerin üstesinden başarılı bir şekilde gelebilirler (Bozkurt ve Erdurur, 2013). Nitekim kendine inanan ve güvenen bireyler, olayların sahip oldukları yetenekler ve kişisel faaliyetlerinin sonucunda ortaya çıktığına inandıklarından dolayı girişimciliğe daha çok yatkın olurlar (İşcan ve Kaygın, 2011).

Diğer Girişimci Özellikleri: Girişimcilerin yukarıda belirtilen özelliklerinin yanında, diğer insanlardan ayıran bazı özelliklerinin de olduğu belirtilmektedir. Bunlar, girişkenlik, güçlü ikna yeteneği, esneklik, yaratıcılık, bağımsızlık, sorunları hızlı bir şekilde çözebilme, hayal gücü, başkalarının kaderlerini yönetebileceğine dair güçlü bir inanç, liderlik yeteneği, çok çalışma, enerjik olma, yüksek zekâ, kavramsal yetenek olarak sıralanmaktadır (Müftüoğlu, 2000).

3.GİRİŞİMCİLİĞİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Bireylerin çocukluk döneminden başlayan girişimcilik süreci, bazı etkenlerin etkisiyle daha fazla öne plana çıkmaktadır (Müftüoğlu ve Durukan, 2004). Toplumsal ve kültürel bir olgu olan girişimciliğin oluşumunda, bir takım bireysel özelliklerin etkili olmasıyla birlikte pek çok sosyo-kültürel, ekonomik ve politik faktörlerin de etkili olduğu görülmektedir (Güney, 2015). Başka bir ifadeyle, girişimciliğin oluşmasında girişimci kişilerin doğuştan getirdikleri özellikleri olduğu gibi aile, toplum, eğitim ve ekonomik çevre gibi dış faktörlerin de önemli olduğu görülmektedir (Chen & Lai, 2010). Girişimciliği etkileyen faktörler, çocukluktan başlayarak yetişkinlik döneminin sonuna kadar kişinin gelişimi üzerinde etkili olmaktadır (Müftüoğlu ve Durukan, 2004). Nitekim girişimciler, içinde yaşadıkları sosyo-ekonomik ortamın ürünü olarak ifade edilmektedir. Girişimcilik ise kişinin bireysel yetenekleri ve eğitimi ile ilgili olmakla beraber, örgüt kültürü ve çevresel faktörler de girişimcinin davranış ve kararlarını etkileyebilmektedir (Marangoz, 2013). Dolayısıyla toplum içerisindeki girişimcilik ruhunu belirleyebilmek ve girişimciliği geliştirebilmek için bu alt faktörlerin dikkate alınması gerekir (Güney, 2015). Girişimciliği etkileyen faktörlerin incelendiği bir çalışma sonucunda, öğrencilerin girişimcilik konusundaki tutumlarının, çevresel ve kişisel özelliklerinden etkilendiği ortaya konmuştur (Chen & Lai, 2010). Literatürde girişimciliği etkileyen faktörler genellikle aile, çevre, kültür, eğitim, psikolojik faktörler, idari faktörler ve din olarak ifade edilmektedir (Marangoz, 2013). Bunlar şu şekilde açıklanmaktadır:

Aile: Sosyal örgütlenmelerin temel birimlerinden olan aile, girişimciliğin oluşmasında en önemli etkenlerden birisidir (Akpınar, 2011: 41). Çocukların sosyalleşme sürecinin ailede başlaması ve çocuğun yetiştiği aile ortamının sonraki hayatını etkilemesi nedeniyle girişimcilik, aile ile doğrudan ilişkilendirilmektedir (Cansız, 2007). Ailede bir girişimcinin olması, özellikle de babanın kendi işine sahip olması, çocuklarına yansımakta ve girişimciliği etkileyen önemli bir unsur olarak görülmektedir (Hisrich & Peters, 2002). Collins ve Moore, girişimcilik davranışlarının çocukluk dönemindeki deneyimlere dayandığını belirtmektedir. Başarılı girişimcilerin psikolojik olarak değerlendirilen araştırmalarda da girişimcilerin öne çıkan özelliklerinin yüksek düzeyde özerklik ihtiyacı, bağımsız olma isteği ve kendine güven olarak belirlenmiştir. Bu araştırmalarda, bu özelliklerin girişimcilerin ebeveynleriyle olan ilişkilerine göre şekillendiğini belirtmektedirler (Kao, 1987'den akt. Akpınar,

2011: 41). Ailenin çocuğunun deneyim kazanması için erken yaşlarda cesaretlendirmesi, ona destek olması ve olumlu dönütler vermesi çocuğun cesaretini ve özgüvenini artırarak girişimci ruhunun gelişmesine katkıda bulunacaktır. Örneğin, Kayseri vb. illerde çocuğun, küçük yaştan itibaren ticarete konusunda cesaretlendirilmesi ve desteklenmesi o bölgedeki ailelerin girişimci bireyler olarak yetişmesinde etkili olduğu görülmektedir (Durak, 2011).

Kültür: Bir toplumda girişimciliğin oluşmasında, o toplumun kültür yapısının önemli bir etkisi vardır. Birey adeta içinde yaşadığı toplumun kültürel değerlerinin taşıyıcısı konumundadır. Dolayısıyla bir toplumdaki girişimcilik olgusunu anlamak için o toplumun kültürel yapısının bilinmesi gerekir (Güney, 2015: 212). “*Risk üstlenmek ve bir yenilik başlatma*” gibi eylemler girişimcilik kavramının temel unsurları olarak belirtilmektedir. Bu gibi eylemler bazı kültürlerde gayet doğal karşılanıp desteklenirken, bazı kültürlerde henüz yeri bulunmayan veya popüler olmayan niteliklerdir. İşte girişimciliğin rahatlıkla kök salıp gelişmesine zemin hazırlayan kültüre, “*girişimcilik kültürü*” denir (Marangoz, 2013: 18). Nitekim bir toplumda hâkim olan kültür, bir ülkedeki girişimcilik düzeyini belirleyen ve etkileyen önemli bir unsurdur. Çünkü toplumun girişimcilere karşı tutumları ve bakış açısı önemli olmaktadır. Örneğin ABD’de girişimciler kahraman olarak görülmekte ve onların başarı hikâyeleri ilgi odağı olmaktadır. Başarılı girişimcilerin uyguladığı yöntemler model olarak alınmakta ve geniş kabul görmektedir. Toplumun girişimciye, iş hayatına ve servet edinmeye olan tutumları, girişimciliğin gelişiminde belirleyici olmaktadır. Bir başka deyişle toplumda girişimcilik kültürünün varlığı, girişimciliği pozitif sosyal tutumların gelişmesini teşvik etmektedir (Güney, 2015: 215).

Yasal, Siyasal ve İdari Faktörler: Bir ülkede, yasal, siyasal ve idari koşulların girişimciliğin gelişip gelişmemesinde önemli payı vardır. Eğer bir ülkede girişimcilik aleyhinde bir oluşum ve şüphe var ise, bu durum yasalara, idari kararlara ve siyasi ortamlara da yansımaya sebep olacaktır. Dolayısıyla bu durum yeni şirketlerin kurulmasını azaltacaktır. Bunun aksine yasal düzenlemelerin, ekonomi politikalarının ve bürokratik mekanizmanın girişimciliği teşvik ettiği ortamlarda, girişimcilik daha rahat gelişebilecektir (Marangoz, 2013: 19).

Mali Çevre: Bir ülkede yer alan mali çevre de girişimciliği etkileyen faktörler arasında bulunmaktadır. Hükümetler maliye politikaları ile girişimciliği ciddi olarak etkilemektedirler. Bir ülkede girişimcilik için uygun bir mali çevre oluşturulmaması,

milli gelirden ar-ge harcamalarına ayrılacak payı azalmakta, yeni alınmış patentlerin sayısını düşürmekte ve bilim adamı, teknisyen ve mühendis olarak eğitim gören öğrencilerin sayısında bir azalma ortaya çıkmaktadır. Girişimcilik için uygun bir mali ortamın oluşturulması, düzenli ve istikrarlı maliye politikalarına bağlıdır (Marangoz, 2013: 18).

Din: Bir toplumun kültürünü oluşturan en önemli unsurlardan biri olan dinin, o toplumun iktisadi hayatı üzerindeki etkisinin olup olmadığı hep tartışılmalı bir konu olmuştur (Güney, 2015: 222). Bazı toplumlarda girişimciliğe yönelik eğilimin fazla olduğu iddiası ile girişimcilik teorisinde kültürün rolünün olduğu ve toplumsal düzeyde girişimsel faaliyetlerdeki farklılıkların kültürel ve dinsel faktörlerle açıklanabilmektedir. Mesela ideal bir girişimci profili Protestanlığın özelliklerini yansıtmaktadır. Bu nedenle ABD'deki bireyciliğe ve başarı güdüsüne dayalı kültür, tüm girişimcilik dünyasında egemen olmuştur (Weber, 1999).

Eğitim: Girişimciliğin gelişmesinde eğitim oldukça önemlidir. Eğitim, ülkelerin ekonomik, siyasal ve kültürel yapısına yeni boyutlar kazandıran kurum ve kuruluşların başında önemli bir role sahip olduğu gibi, girişimcilikte de önemli bir role sahiptir. Kişiler aldıkları eğitimle başarılı bir girişimci olma konusunda bilgi ve becerilerini arttırarak daha önce fark edemedikleri konulara karşı duyarlılık kazanırlar (Akpınar, 2011: 43). Aile ve eğitim kurumlarında gerçekleştirilen eğitim süreçleri bireyin girişimcilik özelliklerini ya geliştirip desteklemekte ya da bu yeteneklerinin körelmesine neden olmaktadır. Tamamen ezber dayalı, hayattan kopuk ve kendi gerçeklerinden uzak bir eğitim sisteminde, girişimcilik ruhunun gelişmesi çok düşük bir olasılığa sahiptir. Buna karşın, düşünmeye, araştırmaya, soru sormaya ve yaratıcılığa dayalı bir eğitim sisteminde ise, girişimcilik ruhunun ve yeteneklerinin güçlenip gelişmesi çok daha kolaydır (Durak, 2011: 196). Çocuğun okul hayatında karşılaşacağı girişimcilik özelliklerini köreltici baskı ve durumlar, ileride meslek seçiminde daha az riskli, yenilik ve yaratıcılıktan uzak rutin işleri tercih etmesine neden olabilir ya da etkili eğitim programlarıyla girişimcilik özellikleri geliştirilebilir. Bu nedenle girişimciliğin geliştirilmesi için ve bireylerin ailesine veya bir başkasına dayanmadan yaşamlarını sürdürmelerini sağlamak için kendine güvenen ve başarısını kendi girişimciliğinde arayan bireyleri yetiştirecek eğitim sistemine ihtiyaç vardır (Akpınar, 2011: 43; Güney, 2015: 222).

Psikolojik Faktörler: Girişimci kişilerin bağımsızlık duyguları ve enerji düzeyleri yüksek olup etkili bir şekilde kendilerini kontrol edebilirler. Girişimcilerin başlıca psikolojik özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (İraz, 2005):

- Kararlarda kişisel sorumluluk alma
- Risk içeren kararları tercih etme
- Kararlardan somut önerilere ulaşma
- Daha fazla beyin gücü gerektiren alanlarda çalışma
- Parasal dürtülerden kaynaklanan çalışma isteği
- İleriyi görme ve düşünme eğilimi
- Çalışma sırasında arkadaşlık ve akrabalık ilişkileri yerine profesyonel biçimde davranma

4. GİRİŞİMCİLİK VE ÖZ YETERLİLİK İNANCI

Bireyin başarılı bir girişimci olmasında etkili olan önemli faktörlerden biri öz yeterlik inancıdır. Nitekim girişimcilerin diğer özelliklerinin yanında yüksek öz yeterliliğe sahip oldukları belirtilmektedir (Florin vd., 2007). Öz yeterlilik, “zor ve belirsiz görevleri yapabilme ve zorluklarla baş edebilme konusunda kişinin kendine olan inancı” olarak tanımlanmaktadır (Luszczynska vd., 2005). Başka bir ifadeyle öz yeterlik, bireyin gelecekte karşılaşılabileceği güç durumların üstesinden gelmede ne derece başarılı olabileceğine ilişkin kendisi hakkındaki yargısı, inancıdır (Senemoğlu, 2009). Örneğin bu durumlar bir öğrencinin bir projeyi toplum önünde sunması, bir görevi başarıyla yerine getirmesi, yarışmalar, sınavlar vs.

Öz yeterlik algıları, bireyin bir davranışı, işi ya da öğrenme görevini gerçekleştirip gerçekleştiremeyeceği ile ilgili bir durum olmayıp bireyin eyleme geçmeden önce kendini yapacağı iş ile ilgili ne kadar yeterli gördüğü ile ilgilidir (Bandura, 1997). Öz yeterlik, bireyin farklı durumlarla baş etme, belli bir etkinliği başarma yeteneğine ve kapasitesine ilişkin kendini algılayışı, inancı, kendi yargısıdır (Senemoğlu, 2009: 231). Bu nedenle, gerek eyleme başlamadan önceki durumunu, gerekse eylemi gerçekleştirme sürecindeki performansını ve eylemin sonucunu etkilemektedir (Pajares, 2006). Öz yeterlilik algısının bireyde gösterdiği en önemli etki, kişinin gelecekteki iş performansını geçmiş performansından bile daha yüksek oranda açıklayabilme gücüne sahip olmasıdır. Bu açıdan öz yeterlilik algısı kişilerin

girişimcilik süreçlerindeki göstermeleri gereken yüksek performansın bir açıklayıcı faktörü olarak değerlendirilebilir (Çetin, 2011).

Öz yeterliliğe sahip bireylerin aşağıda sıralanan ayırt edici beş önemli özelliği bulunmaktadır (Luthans vd., 2006'dan akt. Ergun Özler vd., 2017):

- Kendileri için yüksek hedefler koyar ve zor görevleri tercih ederler.
- Zorluklara karşı gönüllü olarak mücadele ederler.
- Yüksek derecede kendi kendilerini motive ederler.
- Amaçlarına ulaşmak için gerekli çabayı sarf ederler.
- Zorluklarla karşılaştıklarında direnirler.

Öz-yeterlik inancı, insanların kendilerini nasıl hissettiklerini, düşündüklerini, bir göreve nasıl motive ettiklerini ve davrandıklarını belirler. Öz yeterlik bireyin becerilerinin bir fonksiyonu değil, becerisini kullanarak yapabildiklerine ilişkin yargılarının bir ürünüdür, sonucudur (Senemoğlu, 2009: 230-231). Bir görevde yeterlik algısı yüksek olan bireyler, o görevin üstesinden gelmek için düşük olan bireye göre daha çok çaba harcar ve daha ısrarlı olur. Ayrıca algılanan öz yeterliliği yüksek birey, herhangi bir şeyi denemekten yaşıntı geçirmekten düşük olana göre daha az korkar. Algılanan öz yeterliliği yüksek olan bireyler çevreyi daha çok kontrol edebileceğinden olayların üstesinden gelebilir ve dolayısıyla da yeni şeyleri denemekte cesur olurlar (Bandura, 1980'dan akt. Senemoğlu, 2009: 231). Bu bakımdan öz yeterlilik algısının girişimci bireylerin sahip olması gereken bir algı ya da inanış olduğu, girişimcilerin özellikleriyle örtüştüğü anlaşılmaktadır. Bireylerin öz yeterliklerinin yüksek olması kendilerini, yapacakları yeni bir projede yeterli görmelerini, başarılı olacaklarına inanmalarını etkilemektedir. Bu durum girişimcilik açısından gerekli bir durumdur.

Öz yeterlik inancı yüksek bireylerin özellikleri, girişimcilerin sahip olması gereken özelliklere benzemektedir. Bir bakıma öğrencilerin öz yeterliliklerini geliştirmek için yapılacak çalışmaların girişimcilik becerilerini de geliştirebileceği söylenebilir. Yapılan araştırmalar da girişimcilikle (girişimcilik eğilimleri, becerileri gibi) öz yeterlik arasında pozitif bir ilişkinin olduğunu, girişimcilik eğitimlerinin öz yeterlik inançlarını artırdığını göstermektedir (Chen vd., 1998; Çankır, 2017; Çetin, 2011; Çolakoğlu ve Çolakoğlu, 2016; Hmieleski & Corbett, 2008; Indarti vd., 2016; Soysal vd., 2017). Bu nedenle öğrencilerin öz yeterlik inançları eğitim faaliyetlerinde

dikkate alınması gereken önemli bir konu olup öğretim sürecinde öğrencilerin öz yeterliklerinin geliştirecek uygulamalara yer vermek gerekir. Öğretmenler öğrencilerin öz yeterliğini güçlendirmek için öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına uygun öğretim yapmalı, her öğrencinin niteliklerine uygun çok çeşitli etkinliklere yer vermeli, işbirliğine dayalı öğretim yaklaşımlarını kullanmalıdır (Senemoğlu, 2009: 230-231).

5. GİRİŞİMCİLİK EĞİLİMİ

Girişimcilik eğilimi, kişinin girişimcilik yapmaya yönelmesi ve bunun için kendisine güvenmesi ile ilgili bir kavramdır (Güreşçi, 2014). Eğilim, “bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelme, meyil, temayül” veya “bir nesneye, bir varlığa karşı duyulan duyguların belirlediği tutum; duyguların etkisiyle belli bir ereğe girişme isteği” gibi anlamlara gelmektedir (TDK, 2002). Girişimcilik eğilimi ise kişisel faktörler ile çevresel faktörlerin bir bileşimi olup, bireylerin kendi işini yapma konusundaki istek ve kararlılığını ifade etmektedir (Börü, 2006). Girişimcilik eğilimi; herkesin göremediği fırsatları gören, fırsatlardan toplum için bir değer yaratan, katlanabilir risk alabilen, yenilikçi olan, kendine güvenen ve başarıya isteği olan bireylerin bulunduğu çevredeki belirsizliklere karşı cesaret, yürek, zekâ ve şans gibi kişisel yetenekleri ile bir işe girişme niyeti olarak tanımlanabilir (Damar, 2015: 31).

Girişimciliğin ortaya çıkışında kişiliğin mi, yoksa sosyal çevrenin mi daha etkili olduğu sorusu uzun süre tartışılmıştır. Kişilik üzerinde duranlar, girişimcilerin sahip oldukları psikolojik özelliklere ağırlık vermişlerdir (Ören ve Biçkes, 2011: 72). Ancak girişimciliğe uygun kişilik özelliklerinin olması, uygun çevresel faktörlerle birleştiğinde bir anlam kazanır (Marangoz, 2013: 7). Burada kastedilen bireylerin kişisel özellikleri; “kendine güvenme, fırsatları değerlendirme, yenilik yapma, başarılı olma, risk alma ve belirsizliklerin üstesinden gelme” gibi özelliklerdir. Bu noktada girişimcilik eğilimi, bireyin kişilik özelliklerinin, süreci belirleyen faktörlerden biri olarak ön plana çıkmaktadır. Bu faktörlerin dışında, girişim kararını verebilmek için girişimcinin farklı donanımlara sahip olup olmamasının gerekliliği de bir başka etmen olarak ortaya çıkmaktadır. Yine bireyin cinsiyeti, iş deneyimi ve eğitim düzeyi gibi faktörlerin girişimcilik eğilimi üzerinde etkisinin olabileceği belirtilmektedir (Doğaner ve Altunoğlu, 2010).

Yukarıdaki faktörlerin yanı sıra girişimcilik üzerine yapılan çalışmalarda, girişimci olmayı belirleyen faktörlerin; bireysel, çevresel ve firma yaklaşımları olarak

üç yaklaşım altında incelendiği ifade edilmektedir (Korkmaz, 2012). Bireysel yaklaşım; girişimciliği daha çok bireyin demografik ve psikolojik özelliklerinin belirlediğini açıklamaktadır. Demografik özellikler ise girişimciliği yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni durum, ailede girişimci olması ve ailenin gelir durumuna göre açıklamaktadır. Girişimciliğin belirlenmesinde etkili olan psikolojik özellikler ise; başarıma ihtiyacı, kontrol odağı, risk alma eğilimi, belirsizliğe karşı tolerans, kendine güven ve yenilikçilik faktörleridir (Koh, 1996). Ayrıca bu faktörlerin girişimci kişilik özellikleri olarak en çok üzerinde durulan unsurlar olduğu ifade edilmektedir (Bozkurt ve Erdurur, 2013). Girişimcilik eğilimleri ile ilgili yapılan çalışmalarda da “kendine güven, yenilikçilik, başarı ihtiyacı, kontrol odağı, risk alma, belirsizliğe karşı tolerans” alt faktörlerinin ortaya çıktığı görülmüştür (Bozkurt ve Erdurur, 2013; İşcan ve Kaygın, 2011; Koh, 1996). Girişimcilik eğiliminin bireylerin kişisel özellikleriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Nitekim alanyazında girişimciliğin alt becerileri olan “kendine güven, yenilikçilik, başarı ihtiyacı, kontrol odağı, risk alma, belirsizliğe karşı tolerans” gibi becerileri bazı araştırmalarda “girişimci kişilerin özellikleri”, bazı araştırmalarda “girişimcilik eğilimleri veya girişimci kişilik özellikleri” olarak ifade edildiği görülmektedir.

Girişimcilik eğilimleri ile ilgili alanyazında yapılan bazı çalışmalar araştırmacı tarafından incelenmiş ve aşağıdaki Tablo 1’de sunulan sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablo 1. Girişimcilik Eğilimleri İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Yazar-Yayın Yılı	Çalışmanın Adı	Örneklem	Ölçme Aracı / Hazırlayan	Ölçek Alt boyutları/ Ölçülen özellikler
(Ulutürk Akman ve Bektaş, 2015)	Üniversite öğrencilerinin girişimci özelliklerinin incelenmesi	Üniversite öğrencileri	Girişimcilik Özellikleri Ölçeği (Kendisi)	Risk alma eğilimi, yeniliklere açık olma ve algılanan eğitim desteği
(İşcan ve Kaygın, 2011)	Potansiyel girişimciler olarak üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma	Üniversite öğrencileri	Girişimcilik Eğilimi Ölçeği (Kendisi)	Kendine güven, yenilik, başarıma ihtiyacı, kontrol odağı, risk alma, belirsizliğe karşı tolerans
(Kuvan, 2008)	Örgün ve yaygın eğitimin girişimciler üzerindeki etkileri	Yetişkin girişimciler	Girişimcilik Özellikleri Ölçeği (Kendisi)	Bağımsız olma, risk alma, belirsizliğe tahammül, başarı ihtiyacı, kendine güven, yenilikçilik, oto kontrol

Tablo 1 (Devam). Girişimcilik Eğilimleri İle İlgili Yapılan Çalışmalar

(Damar, 2015)	Girişimci kişilik özelliklerinin öğrencilerin girişimcilik eğilimlerine etkisi: Sannio üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi'nde karşılaştırmalı bir araştırma	Üniversite öğrencileri	Girişimcilik Ölçeği (Kendisi)	Risk alma, yenilikçilik, başarı isteği, belirsizlik toleransı, kendine güven, girişimcilik eğilimi
(Korkmaz, 2012)	Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi örneği	Üniversite öğrencileri	Girişimcilik Ölçeği (Koh, 1996) ve Girişimci Kişilik Özellikleri Ölçeği	Başarı ihtiyacı, kontrol odağı, risk alma eğilimi, belirsizliğe karşı tolerans, yenilikçilik ve kendine güven
(Bozkurt ve Erdurur, 2013)	Girişimci kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimindeki etkisi: potansiyel girişimciler üzerinde bir araştırma	Üniversite öğrencileri	Girişimci kişilik özellikleri ölçeği ve Girişimcilik eğilimi ölçeği	Girişimci kişilik özellikleri: risk alma, belirsizliğe tolerans, kendine güven, kontrol odağı, başarıma ihtiyacı, yenilikçilik.
(Duran vd., 2013)	Girişimcilik hislerine eğitimin katkısı: Kütahya meslek yüksekokulu makine programı örneği	Üniversite öğrencileri	Girişimcilik Hisleri Anketi (Kendisi)	İçsel kontrol odağı, bağımsızlık arzusu, girişimcilik potansiyeli ve risk alma eğilimi
(Uluyol, 2013)	Öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin belirlenmesi: gölbaşı meslek yüksekokulu örneği	Üniversite öğrencileri	Girişimcilik Ölçeği- Yılmaz ve Sünbül (2009)	Katılımcıların girişimcilik yeteneklerini ölçmek için tek boyut.
(Güreşçi, 2014)	Girişimcilik eğilimi üzerine bir araştırma: İspir Hamza Polat MYO örneği	Üniversite öğrencileri	Girişimcilik Eğilimleri Anketi	-
(Bozkurt ve Alparlan, 2013)	Girişimcilerde bulunması gereken özellikler ile girişimcilik eğitimi: girişimci ve öğrenci görüşleri	Girişimciler ve Üniversite öğrencileri	Girişimcilerde bulunması gereken özellikler Anketi (Kendisi)	Özgüven, dürüstlük, risk alma, yenilikçi düşünme, yaratıcılık, bağımsız karar alma, tutarlı ve ilkel olma, sosyal olma
(Doğaner ve Altunoğlu, 2010)	Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İİBF işletme bölümü öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri	Üniversite öğrencileri	Demografik öz., Girişimcilik eğilimler, Donanımsal hazırlık, Girişimcilik öz.	İnsan ilişkilerine odaklı, yaratıcı, başarıma ihtiyacı, amaç odaklı, kontrol odaklı, girişimcilik eğilimi
(Kılıç vd., 2012)	Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri üzerine bir araştırma: Bandırma İİBF işletme bölümü örneği	Üniversite öğrencileri	Girişimcilik Ölçeği- Yılmaz ve Sünbül (2009)	Yenilik, kendine güven, fırsatçılık, risk alma, dışa açıklık, başarıya inanma
(Bilge ve Bal, 2012)	Girişimcilik eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi öğrencileri üzerine bir araştırma	Üniversite öğrencileri	Girişimcilik Ölçeği- Yılmaz ve Sünbül (2009)	Risk alma, fırsatı değerlendirme, liderlik, gelecek odaklı, kararlılık ve dış etkenlere karşı bireysel güç

Tablo 1 (Devam). Girişimcilik Eğilimleri İle İlgili Yapılan Çalışmalar

(Özdemir, 2015)	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin sosyo-demografik özellikler açısından değerlendirmesi	Üniversite öğrencileri	Girişimcilik Eğilimi Ölçeği-Johnson'un (2011)	Başarma ihtiyacı, yenilikçilik, öz yeterlilik, dışsal denetim odağı, içsel denetim odağı, kişisel girişim, yaratıcılık ve bağımsızlık
(Akyüz, 2013)	Üniversite öğrencilerinin KOSGEB desteklerine bakış açıları ve girişimcilik eğilimleri üzerine bir araştırma: Uşak Üniversitesi örneği	Üniversite öğrencileri	Girişimci Özellikleri Anketi	Yenilikçilik, liderlik, otokontrol, risk alma, bağımsız olma, kendine güven, iyimserlik, başarı ihtiyacı
(Uygun vd., 2012)	Genç girişimci adayların girişimcilik eğilimi ve girişimcilik özellikleri arasındaki ilişkiler	Üniversite öğrencileri	Girişimci kişilik ölçeği (Kendisi): Girişimcilik eğilimi ve girişimci kişilik ölçeği.	Azim, başarı motivasyonu, özerklik, merak ve öğrenme isteği, özgüven, risk alma eğilimi ve yenilikçilik
(Balaban ve Özdemir, 2008)	Girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimi üzerindeki etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF örneği	Üniversite öğrencileri	Girişimcilik eğilimleri ölçeği-Girginer ve Uçgun (2004)	Tek boyut ele alınmıştır. Ölçeğin toplamı girişimcilik eğilimi olarak ele alınmıştır.
(Bozkurt, 2006)	Girişimcilik eğiliminde kişilik özelliklerinin önemi	Üniversite öğrencileri	Anket, Girişimcilik karakterleri testi (Koh, 1996)	Belirsizlik Toleransı, Başarı ihtiyacı, Risk Alma Eğilimi, Kontrol Merkezi, Yenilikçilik, Kendine Güven

Tablo 1'e bakıldığında, girişimcilik eğilimlerine yönelik çalışmaların çoğunlukla üniversite düzeyinde yapılmış olduğu görülmektedir. İncelenen çalışmalarda "girişimci kişilik özellikleri" ve "girişimcilik eğilimleri" kavramlarının birbirlerinin yerine kullanıldığı, dolayısıyla bu kavramların net bir ifadesinin olmadığı görülmektedir. Ayrıca girişimcilik becerisinin genel olarak "kendine güven, yenilikçilik, fırsatları değerlendirme, başarma isteği, risk alma, belirsizliklerin üstesinden gelme" gibi alt becerileri kapsadığı görülmektedir. Girişimci kişilik özellikleri ise belirsizlik toleransı, başarı ihtiyacı, risk alma, azim, başarı motivasyonu, özerklik, merak ve öğrenme isteği, yenilikçilik, liderlik, otokontrol, bağımsız olma, kendine güven, iyimserlik, başarı ihtiyacı, kontrol merkezi dürüstlük, yaratıcılık, bağımsız karar alma, tutarlı ve ilkeli olma, sosyal olma gibi özellikler olarak ön plana çıkmaktadır.

6. GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ

Girişimcilik eğitimi, öğrencilerde yaratıcı fikirleri girişimci eylemlere dönüştürme becerisi ve zihniyeti oluşturma sürecidir (Eurydice, 2016). Girişimcilik, doğuştan gelen bir özellik olup aynı zamanda öğretilir ve geliştirilebilir bir beceridir.

Nitekim girişimciliğin gerçekten öğretilbilir ve geliştirilebilir olduğu konusunda bir takım tartışmalar olsa da, genel bir görüş birliği vardır (Huber vd., 2014). Girişimciliğe yönelik alanyazında en eski tartışmalardan birisi, girişimciliğin öğrenilebilir olup olmamasıdır. Bu tartışmanın bir tarafında "girişimcilerin doğuştan olduğunu" savunanlar, diğer tarafında "girişimciliğin öğrenebileceğine" inananlar yer almaktadır. Bu tartışmada, eğitimde farklılaşmış politikalar, uygulamalar ve araçlar kullanarak girişimci olmayı öğrenmenin mümkün olduğunu savunan tarafın daha baskın olduğu görülmektedir. Çünkü bu görüşü; girişimcilik eğitimi, iş kurma ve girişimcilerin performansları arasında önemli bağlantılar olduğunu öne süren bir girişim oluşturmaya yönelik geniş bir alanyazın desteklemektedir (Rodrigues vd., 2012). Bu bağlamda girişimcilik eğitimi, girişimcilik için gerekli yeterliliklerin geliştirilmesinde çok önemli bir araç olarak ortaya çıkmaktadır. Nitekim birçok Avrupa devleti girişimciliği öğretmek için kursların oluşturulmasını, programların uygulanmasını teşvik etmektedir (Rodrigues vd., 2012). Avrupa ülkeleri ile karşılaştırıldığında, Türkiye nüfusunun genç ve dinamik yapıda olması aslında büyük bir fırsat oluşturmaktadır. Bu da girişimci yetiştirmek açısından büyük bir yarar sağlamaktadır (Marangoz, 2013). Bu durum öğrencilerin ya da girişimci adaylarının girişimcilik potansiyellerini ortaya çıkarabilmek için nitelikli girişimcilik eğitimlerini gerekli kılmaktadır. Girişimcilik eğitimlerinin uygulanmasında kullanılacak bir girişimcilik eğitim programı için şunlar önerilmektedir (Adegun, 2013):

1. Olumsuz sosyo-ekonomik koşullarda bile öğrencilerin girişimci potansiyellerini geliştirmesi desteklenmelidir.
2. Öğrencilerin yaşadıkları toplumun sosyo-ekonomik sorunlarının çözümüne aktif olarak katılmaları için finansal destek, girişimciliğe yönelik eğitimler ve gerekli fırsatlar sağlanmalıdır.
3. Okullarda çalıştaylar, aktiviteler ve eyleme yönelik öğrenme faaliyetleri gerçekleştirilmeli ve çocuklarda girişimci ruhun (örneğin mini şirketler oluşturularak) gelişimine imkânlar sunulmalıdır. Bu faaliyetlerde, ekonomik olarak kendi kendine yetme ve orta vadede istihdam sağlamaya yönelik fırsatlar sağlanmalıdır.
4. Nitelikli öğretim becerilerine ve yeterli deneyime sahip girişimcilik danışmanları yetiştirilmelidir.

5. Girişimcilik faaliyetlerine toplum liderlerini de dâhil ederek ve öğrenciler için ödülleri ortaya koyarak hem okul içinde hem de okul dışında girişimci bir kültür geliştirilmelidir.

Girişimcilik doğuştan bazı özellik ve beceriler gerektirir. Ancak girişimcilik eğitimleri ile öğrencilerin girişimcilik becerilerini geliştirip pekiştirmek mümkündür (Güney, 2015: 82). Her alanda hızla gelişen dünyaya ayak uydurabilen, hayatın birçok alanında başarılı olan, karşılaştığı sorunları etkin bir şekilde çözebilen, kendine güvenen, çalışkan ve karşısına çıkan fırsatları değerlendirebilen ve nitelikli bireylerin yetiştirilmesi için girişimcilik becerisine yönelik çalışmaların yapılması gerekmektedir. Nitekim girişimcilik eğitimlerinin yaygınlaştırılması, girişimciliğin geliştirilmesi açısından önemli bir yere sahiptir (Marangoz, 2013). Çünkü sosyal kalkınma ve teknolojik gelişmenin gerisinde kalmak istemeyen toplumların, eğitim programlarını girişimcilik kavramını destekleyen argümanlarla desteklenmesi gerekmektedir (Uğur, 2015). Çünkü girişimcilik becerilerinin geliştirilmesinin, inovasyonla yürütülen bir ekonomik sistemde rekabet avantajı sağlamak için önemli olduğuna inanılmaktadır (Rodrigues vd., 2012). Bu da girişimcilik eğitiminin son derece gerekli olduğunu göstermektedir. Zira girişimciler, sahip oldukları özelliklere; okullardan, eğitim programlarından edindikleri bilgileri ekleyince başarılı bir girişimci olma şanslarını artırır (Güney, 2015: 81).

6.1. İLKOKULDA GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Günümüzde pek az genç iş kurmayı ve yönetmeyi düşünmeye hazırdır. Bu nedenle gençlere kendi işlerini gerçekçi ve çekici bir kariyer seçeneği olarak sunmak gerekmektedir. Bu nedenle girişimcilik becerilerini erken yaşlarda öğrencilere kazandırmak, yetişkinlerin bilinçli olarak girişimcilik faaliyetleri yapabilmeleri için son derece etkili olacaktır. Bu bakımdan öğrencilere, ilköğretimde erken yaşlarda girişimcilik eğitimi vermek gerekmektedir (Paço & Palinhas, 2011). Nitekim girişimcilik eğitiminin yalnızca üniversiteler tarafından değil, aynı zamanda ortaöğretim ve ilköğretimde de sunulması gerektiği vurgulanmaktadır. Çocukların erken yaşlarda girişimcilik eğitimi alması, onlara, sıkı çalışma, iyi planlama ve sağlam kapasitelere sahip olma gibi özelliklerle iş dünyasında başarı elde edebilecekleri becerileri aşılama gibi birçok girişimcilik becerilerinin gelişimine katkı sunmaktadır (Paço & Palinhas, 2011).

İlköğretimde girişimcilik, Avrupa ülkelerinin çoğunda nadiren ulusal eğitim programlarına dâhil edilse de ileri yaşlarda gerçek girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi için temel oluşturacak becerilerin teşvikini öngören uygulamaların olduğu gözlenmektedir (Tsakiridou & Stergiou, 2014). Girişimcilik eğitime yönelik yapılan çalışmalarda, ilkokul öğrencilerine (erken yaş döneminde) yönelik programların uygulandığı ve bu uygulamaların öğrencilerin girişimcilik becerilerinin gelişmesinde olumlu etkilerinin olduğu görülmektedir (Areo, 2014; Athayde, 2009; Barba-Sánchez vd., 2016; Hassi, 2016; Heilbrunn, 2010; Paço & Palinhas, 2011; Rosendahl Huber vd., 2014; Vaidya, 2007). Nitekim öğrencilerin girişimcilik becerilerini kazanmaları noktasında daha etkili sonuçlara ulaşılması açısından, bu beceriye yönelik programların geliştirilip uygulanması şüphesiz daha yararlı olacaktır. Örneğin, ilkokul öğrencilerine girişimcilik becerileri kazandırmak amacıyla yapılan çalışmalarda (Barba-Sánchez vd., 2016; Hassi, 2016; Heilbrunn, 2010; Huber vd., 2014; Paço & Palinhas, 2011) öğrencilere girişimcilik becerilerinin kazandırılması için ilkokul çağının asla erken olmadığı vurgulanmış ve bu çalışmalarda olumlu sonuçlara ulaşılmıştır. Bu noktada girişimcilikle ilgili küçük yaş grup öğrencileri için de programların hazırlanıp uygulanması girişimcilik becerilerinin etkin bir şekilde kazandırılmasında önemli ve gereklidir. Avrupa Komisyonu (2004)'nun ilköğretimde girişimcilik eğitim ve öğretimiyle ilgili hazırladığı raporda şunlar belirtilmektedir: Farklı eğitim seviyeleri incelendiğinde, her birinin girişimcilik programlarında farklı hedefleri vardır. İlköğretim okullarında, girişimcilik eğitiminde, öğrencilerin girişimciliğe yönelik kişisel özelliklerinin ve becerilerinin geliştirilmesine, ayrıca serbest meslek ve girişimci kariyerinin farkında olmalarına odaklanılmalıdır. Buradaki amaç, girişimci bir tutum geliştirilmesine katkıda bulunacak yaratıcılık, girişim ruhu ve bağımsızlık gibi kişisel niteliklerin geliştirilmesini teşvik etmektir. Ayrıca bu öğretim öğrencilerin iş dünyasıyla ilgili erken bir bilgi edinmelerini sağlayacak ve toplumdaki girişimcilerin oynadığı rolü anlamalarına yardımcı olacaktır. Bu amaç için “proje çalışması, oyun yoluyla öğrenme, basit vakaların sunumu ve yerel işletmelerin ziyaretleri” gibi faaliyetler gerçekleştirilebileceği önerilmektedir.

6.2. GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNİN AMACI

Girişimcilik eğitimleri, öğrencilerin öncelikle kendi fikirlerini gerçekleştirmeye yönelik fırsatları fark edebilmelerini, bağımsız ve işbirliği içerisinde çalışabilmelerini ve

kendi iş planlarını yapabilmelerini sağlar. Bunun yanında girişimcilik eğitimleri daha yaratıcı, fırsat odaklı, ileriye dönük ve yenilikçi olmalarını teşvik eder. Ayrıca iş/meslek edinme bakımından bir bakış açısı sunarak öğrencilerin ileriki yaşamlarına olumlu katkılar sunar (Lackéus, 2015; Yılmaz, 2014). Bu bağlamda girişimcilik eğitiminin amacı, temel olarak öğrencilere girişimcilik için gerekli bilgi, beceri ve tutumları kazandırmak, onların girişimsel yeterliliklerinin farkına varmalarını sağlamak ve aynı zamanda öğrencilere girişimciliği cazip bir kariyer seçeneği olarak sunmaktır (Fayolle & Gailly, 2015; Tsakiridou & Stergiou, 2014). Başka bir ifadeyle girişimcilik eğitimleri, bireyin girişimcilikle ilgili fark edilmemiş özelliklerinin ortaya çıkarılmasını sağlamaktır (Balaban ve Özdemir, 2008). Nitekim başarılı olmak isteyen girişimcilerin hangi becerilerini nasıl geliştireceğini bilmesi, zayıf ve güçlü yönlerini çok iyi tanınması, zayıf yönlerini giderip güçlü yönlerini geliştirmesini sağlamak da girişimcilik eğitiminin amaçları arasındadır (Güney, 2015: 66-67).

Güney (2015: 81)'e göre girişimcilik, kısmen bireyin kişilik özellikleriyle, kısmen de eğitim yoluyla elde edilen bir süreçtir. Bu nedenle öğrencilerin girişimci kişilik özelliklerinin ortaya çıkartılmasında girişimcilik eğitimi önemli bir rol oynamaktadır (Korkmaz, 2012). Birçok araştırmada girişimcilik eğitiminin girişimci kişilik özelliklerini artırma konusunda olumlu katkısı olduğu saptanmıştır. Girişimcilik eğitimi öğrencilerin girişimci olma ve olmama kararlarını etkilemekte ve öğrencilerin girişimciliği bir kariyer fırsatı olarak görmelerini sağlamaktadır. Ayrıca okullarda veya eğitim kurumlarında öğrencilere girişimcilik eğitimi sayesinde girişimci kişilik özellikleri (başarı ihtiyacı, kontrol odağı, risk alma eğilimi, belirsizliğe karşı tolerans, kendine güven ve yenilikçilik) kazandırılmaktadır. Bu yönde bir eğitim, öğrencilerde var olan girişimcilik potansiyelinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Korkmaz, 2012). Nitekim öğrencilerin girişimcilik alanı için gerekli bilgi ve becerilere yönelik eğitim alması, kendini tanınması, eksik olduğu yönlerini tamamlaması, iyi olan yönlerini geliştirmesi gibi avantajlar da sağlamaktadır.

Girişimcilik eğitiminin genel ticari ve ekonomik araştırmalarla karıştırılmaması gerekir. Çünkü girişimcilik eğitimi, yaratıcılık, inovasyon ve kendini geliştirmeye (kendi hesabına çalışmayı) teşvik ederek bağımsız girişimci olup olmamasına bakılmaksızın, öğrencilere daha sonra iş hayatında ihtiyaç duyulan tutum, beceri ve bilgileri öğretmek amacıyla gerçekleştirilir. Girişimcilik programları, öğrenciye yaratıcı düşünme, etkin bir problem çözücü olma, iletişim kurma ve liderlik etme araçlarını

sunarak bu amaçları gerçekleştirmek için uygulanır. Genel olarak her seviyede girişimcilik eğitiminin üç ana hedefi vardır (Ernest vd., 2015):

1. Öğrencilerin bir kariyer seçeneği olarak girişimciliğe yönelik bilinçlerini artırmak,
2. Girişimcilikle alakalı, yaratıcılık, risk alma ve sorumluluk gibi kişisel özelliklerin geliştirilmesini sağlamak,
3. Yeni bir iş kurmak ve bir işi başlatmak için ihtiyaç duyulan teknik ve işletme becerilerini kazandırmak.

Girişimcilik eğitimi, aşağıda verilen bir dizi hedefi olan karmaşık bir süreç olarak ifade edilmektedir. Bu hedefler şu şekildedir (Pfeifer vd., 2008):

1. Bireylere girişimcilikte, yaratıcılık/yenilik yapma, yönetme, büyüme ve gelişme konularında gerekli olan bilgileri öğretmek,
2. Girişimcilik konusunda daha fazla farkındalık oluşturmak,
3. Bireylerin girişimci davranma konusunda becerilerini ve yeteneklerini geliştirmek.

Üçüncü hedef, eğitim sürecinde erken dönemlere (ilk ve orta öğretim) yönelik iken, birinci ve ikinci hedef orta öğretim sonrasına yönelik olarak değerlendirilmektedir.

6.3. GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİNDE KAZANDIRILACAK BİLGİ, BECERİ VE TUTUMLAR

Girişimciliğin geniş bir alana sahip olması sebebiyle girişimcilikte kapsamlı bir içerik vardır ve kişiye zor görevler, birçok sorumluluklar yüklemektedir. Girişimcilik eğitimi; kısmi bir tekdüzeliğin yanında, önemli ölçüde amaçlar konusunda çeşitlilik, felsefi bakış, içerik, pedagojik formasyon ve çıktılar içerir (Çetinkaya Bozkurt, 2011). Girişimcilik eğitimi, fırsatları tanımak için gerekli olan bilgi ve becerilerin kazandırılarak risk alıp yeni iş kurmalarını sağlamanın yanı sıra iş planlaması, sermaye geliştirme, pazarlama ve nakit akış analizi gibi iş yönetimi süreçleri, satış, kâr, büyüme ve çalışanların seçimi için gerekli olan bilgileri içermektedir (McIntyre & Roche, 1999'den akt. Özdemir vd., 2016). Girişimcilik eğitiminde gerekli eğitim ihtiyacı analizine ilişkin olarak yapılan bir çalışmada (Jusoh vd., 2011), girişimcilerin yaptıkları işlerinde başarılı olabilmesi için iş yeterlikleri (bilgi ve beceriler) araştırılmış ve

girişimcilerin, “yaratıcılık ve yenilikçilik, işletme finansmanı kaynakları, muhasebe becerileri, finansal yönetim gibi konuları öğrenmelerinin gerekli olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında girişimcilik eğitimlerinde, girişimci adaylarına (ileri yaş düzeyi) öğretilmesi gereken konular temel anlamda iki ana başlık ve onun alt başlıklarını oluşturan konular şu şekilde ifade edilmektedir (Tekin, 2016):

1. İşletme ve Küçük İşletme Yönetimi (İşletmecilik, Girişimcilik, Yönetim, Tanıtım, İletişim, Muhasebe, Müşteri ilişkileri, Kredi, Üretim yönetimi, Finansman, Satış, Personel, Temel ekonomi, Pazarlama, Planlama, Kalite kontrol)

2. İşyeri Açma Bilgileri (Yasal işlemler, Vergiler, Teşvikler, Muhasebe bilgileri, Küçük işletmelerin sorunları, Danışmanlık, İş geliştirme hizmetleri)

Girişimcilik eğitimlerinde öğretilmesi gereken konularla birlikte öğrencilerin bazı becerileri ya da özellikleri de geliştirilmektedir. Bu noktada “sosyal ilişkiler, iş becerileri, bağımsızlık, başarı motivasyonu, iç kontrol odağı ve akademik uzmanlık (ekonomik ve yönetsel alanlarda) gibi çeşitli kişilik ve demografik özelliklerin girişimcilik eğitimlerinde öğretilmesinin etkili olacağı belirtilmektedir (Luca vd., 2012). Ayrıca girişimcilik eğitimleriyle, kararlılık, başarma arzusu, hedeflere ve fırsatlara odaklanma, ilk adımı atabilme, sorumluluk ve iç kontrol odaklılık gibi başarılı girişimcilere özgü bazı beceriler de kazandırılmaktadır (Arıkan, 2002). Güney (2015: 82), girişimcilik eğitimleriyle girişimci adaylarına ya da öğrencilere aşağdaki becerilerin öğretilbileceğini belirtilmektedir:

1. Kararlılık
2. Başarma arzusu
3. Hedeflere ve fırsatlara odaklanma
4. İlk adımı atabilme ve sorumluluk bilinci
5. Problem çözme
6. Geri besleme
7. İç-kontrol odaklı olma
8. Stres ve belirsizlik karşısında toleranslı olma
9. Makul derecede risk alma
10. Doğruluk ve güvenirlilik
11. Başarısızlıktan ders alma
12. Ekip çalışması yapabilme

Girişimcilerin risk alarak yaşamlarını sürdürme özelliği, diğer insanlardan ayrılan en önemli farklılıklarıdır. Bir işte veya projede risk alarak başarıya ulaşmak belirli becerilere sahip olmayı gerektirmektedir. Bu beceriler kişisel, yönetsel ve teknik beceriler olmak üzere üç grupta ele alınmakta olup içerdiği alt becerilerle birlikte aşağıda Tablo 2’de gruplandırılmıştır (Hisric & Peters, 1973’den akt. Güney, 2015).

Tablo 2. Girişimcilik Becerileri (Teknik, Yönetim, Kişisel Girişimsel)

1.Teknik Beceriler	2.Yönetim Becerileri	3.Kişisel Girişimsel Becerileri
Yenilikçi olma Değişime uyum sağlama(Esneklik) Hırs ve Kararlılık Disiplinli olma Hataları kabul etme ve iyimserlik Planlama Hedef oluşturma	Etkili karar verebilme Etkili insan ilişkileri kurabilme Etkili bir yönetim modeli sergileyebilme Mali konularda yeterlilik Risk alma, sonuçlara katlanabilme ve kabullenme Pazarlık ve müzakereci olma Motivasyon, koordinasyon ve organizasyon sağlama	Yazı ve raporlama Tekniklerini bilme Mesleki yeterlilik ve Teknik donanıma sahip olma Bilişim sistemlerini yönetme Etkili iletişim kurabilme Etkili sosyal ilişkileri geliştirebilme Takım kurma ve yönetme

Yukarıda Tablo 2’de belirtilen girişimciliğe ait konular ve beceriler, girişimci adayı olma seviyesindeki bireylere yönelik olup küçük yaş gruplarına öğretilmesi uygun değildir. Ancak bunlardan yola çıkarak; “girişimcilik, girişimcilik süreci, iş kurma, iş planı, proje/iş için gerekli kaynakları temin etme, üretim, yenilik, satış, temel muhasebe, maliyet, gelir gider hesapları, kar, zarar, pazarlama, tanıtım, reklam” gibi konular erken yaşlardaki öğrencilere öğretilbilir. Bunun yanında ilköğretim düzeyinde yaygın olarak yapılan araştırmalarda, girişimcilik eğitimlerinde etkinlik ağırlıklı uygulamalarla genellikle girişimcilikle ilgili temel kavramlar, girişimcilik süreci, girişimcilerin hayatları, girişimcilerin özellikleri, yeni ürün tasarlama ve geliştirme, satış, pazarlama, reklam ve tanıtım gibi konuların öğretildiği görülmektedir. İlköğretim düzeyinde girişimcilik becerilerinin kazandırılması amacıyla yapılan bazı çalışmalarda öğretilen konular aşağıda verilmiştir:

Uğur (2015)’un girişimcilik eğitiminin ilköğretim programlarına konulmasına ilişkin yaptığı çalışmada, “*Geleceği Planlama, Değer Yaratımı ve Girişimcilik, Bir Fikir-Bir Hikâye, Planlama, Pazar Araştırması ve Pazarlama Planı, Üretim ve Yönetim Planı ve Finansal Plan*” üniteleri oluşturularak girişimcilik programı modeli önerilmiştir. Bu program kapsamında her ünite için örnek etkinlikler, öğretim yöntem ve teknikleri sunulmuştur.

Deveci vd. (2015)’nin ortaokul öğrencilerinde girişimcilik, girişimci özellikler, girişimci bireyler ve yenilikçi fikirler hakkında farkındalık yaratmak amacıyla yaptığı

çalışmada, “*Girişimcilik ile İlgili Temel Kavramlar, Girişimci Bireylerin Özellikleri, Yetişkin ve Genç Girişimci Bireyleri Tanıma ve Günlük Hayatta Uygulanabilir Yenilikçi Fikirler Geliştirme*” konularını içeren eğitim modülleri geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Bu süreçte öğrencilerin fırsatları görme, yenilikçi olma, takım halinde çalışma, bağımsız hareket edebilme, etkili iletişim kurma, yaratıcı düşünme, değişime uyum sağlama, kendine güven gibi beceriler dikkate alınmıştır. Her bir modül sonrası öğrenciler tarafından oluşturulan araştırma ödevlerin/ürünlerin hem grup hem de bireysel olarak ise poster şeklinde sunmaları sağlanmıştır.

Tarhan (2018)’in ortaokul öğrencilerine girişimcilik becerileri kazandırmak amacıyla etkinliklere dayalı yaptığı çalışmada, “*İş Fikri, Finansman, Ürün ve Üretim, Tanıtım ve Pazarlama ve Yatırım*” olmak üzere beş tema (konu) içerisinde farklı etkinlikler uygulanmıştır. Her bir tema için gerekli bilgi, beceri ve değerler belirlenmiş, etkinlikler örnek bir konu üzerinden uygulanmıştır.

İlköğretim seviyesinde olan öğrencilere uygulanan girişimcilik eğitimlerinde, temel girişimcilik bilgisinin yanı sıra daha çok becerilerin kazandırılmasına yönelik çalışmalar da yapılmaktadır. Bu da doğal olarak teorik bilgiden çok uygulamayı gerektirmektedir. Beceri, “kişinin yatkınlık ve öğrenime bağlı olarak bir işi başarma, bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği” veya “elinden iş gelme durumu, bir işi başarma ve bir işlemi amaca uygun olarak sonuçlandırma yeteneği” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2002). Bir beceri birden çok bilginin birleşiminden oluşan yeni bir yapıdır ve bu bilgilerin kullanılmasını içerir (Hotaman, 2008). Beceri; bilgi, uygulama (eyleme geçme) ve iş yapma bileşenlerinden oluşmaktadır. Bir becerinin geliştirilmesi veya kazandırılması için “bilmek, eyleme geçmek ve işi yapmak” gerekmektedir (Güneş, 2007). Başka bir ifadeyle beceri, bilgi gerektiren ve performans içeren bir kavramdır ve öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazandırılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması hedeflenen kabiliyetleri (yetenekleri) kapsamaktadır (Gömleksiz ve Kan, 2009). Kısacası beceri, temelinde bilgi gerektiren ve performans içeren bir süreçtir. Becerilerin birey tarafından kazanılmasının yanında, o becerinin karşılaşılan farklı durumlara uygun olarak gerçekleştirilebilmesi gerekmektedir. Becerilerin özümsemek farklı durumlara uygun, özgün davranışların gerçekleştirilebilmesi ise yetenek olarak ifade edilmektedir. Yetenekler; bilişsel özellikleri kapsayan, duyuşsal yanları (güdü, ilgi, merak ve tutum) ağır basan ve devinimsel yanları olan özellikleri de içeren üst düzey zihinsel süreçlerdir. Yetenek ile

beceri arasındaki temel fark şu şekilde açıklanabilir; beceri, daha çok bilgi düzeyinde öğrenilenlere bağlıdır ve onların uygulanmasıdır. Yetenek ise bilgi ve becerinin özümsemiş, öğrenilen bilgiyle doğrudan bağlantısı olmaksızın daha öz, yaratıcı eylemlerin yapılabilmesidir (Kutlu, 2006). Bu bağlamda bir bireyin bir eğitim süreci sonunda bir beceriyi kazanabilmesi için öncelikle o beceri ile ilgili temel bilgileri edinmesi, çeşitli uygulamalar yapması, tecrübe kazanması, öğrendiklerini yaşama aktarması ve hayatta karşılaşılabileceği farklı durumlara uygun özgün davranışlar gerçekleştirebilecek yeteneğe sahip olması gerekmektedir. Bu bağlamda ilköğretim düzeyindeki öğrencilere, girişimciliğe ilişkin temel bilgileriyle beraber, girişimciliğin kapsadığı temel becerileri de kazandırılması ve bu becerilerin yeteneğe dönüştürme fırsatlarının sunulması gerekmektedir.

İlköğretim düzeyinde girişimcilik becerileri, MEB 2005 öğretim programlarında “sosyal ilişkilerde, iletişimde, iş dünyasında ve benzeri alanlarda gerekli ve etkili davranışları uygun bir şekilde ve zamanda ortaya koymak veya talep görebilecek bir ürünü veya hizmeti daha iyi üretebilmek ya da pazarlayabilmek amacıyla yeni bir sistem kurmak için gerekli olan beceriler” olarak belirtilmiştir. MEB, 2018 öğretim programlarında ise girişimcilik becerileri, “inisiyatif alma” kavramı ile birlikte ifade edilerek kazandırılması amaçlanan yetkinlik olarak ele alınmış, “bireyin düşüncelerini eyleme dönüştürme becerisi” olarak açıklanmıştır (MEB, 2018). Yaratıcılık, yenilik ve risk almanın yanında hedeflere ulaşmak için planlama yapma ve proje yönetme yeteneğini de içerdiği belirtilmiştir. Bu yetkinliğin, herkesi sadece evde ve toplumda değil işlerine ait bağlam ve şartların farkında olabilmeleri ve iş fırsatlarını yakalayabilmeleri için aynı zamanda iş hayatında desteklediği; toplumsal ve ticari etkinliklere girişen veya katkıda bulunan kişilerin ihtiyaç duydukları daha özgün bilgi ve beceriler için de bir temel teşkil ettiği, etik değerlerin farkında olma ve iyi yönetişimi desteklemeyi de kapsadığı belirtilmiştir. Bu tanımlardan yola çıkarak girişimcilerin farklı özelliklerini görmek mümkündür. Bu beceriler, birbirleriyle ilişkili olup bir girişimcinin performansı bu becerilerin birleşimine bağlıdır (Güney, 2015: 66-67). Bu anlamda bu konuda verilen eğitimler girişimciliğin kapsadığı becerileri öğrencilere kazandırmak amacıyla uygulanmalı, öğrencilere, kendi özelliklerini görmelerini sağlamakla beraber, zayıf yönlerini giderme ve güçlü yönlerini geliştirme fırsatı sunulmalıdır.

Hırvatistan'da ilköğretim öğrencilerinin girişimcilik becerilerini geliştirmek amacıyla hazırlanıp uygulanan girişimcilik öğretim programında öğrencilere aşağıdaki bilgi, beceri ve tutumlar kazandırılmaya çalışılmıştır (Bartulović & Novosel, 2014):

Girişimcilik Bilgisi

- Temel düzeyde ekonomik kavramlarını (hammadde, fiyatlar, üretim, reklam, logo, slogan, şirketler sektörü, kar, kazanç, yatırım) öğretme
- Pazarlar/piyasa işleyişini anlama (ürünü geliştirip pazarlama ve satış süreci)
- Elde edilen gelir ve giderlerin ürün-fiyat hesaplamasını yorumlayabilme
- Kârı yorumlama (Nasıl kar elde edilir, kar için neler yapılmalıdır?)
- Reklamcılığın önemini yorumlama
- İş kıyafeti kurallarını ve iş dünyasındaki önemini yorumlama
- Ürünlerin maliyetini ve katma değer vergisini hesaplama
- Yabancı dilde tasarım sunumu yapabilme
- Bir web raporu ve fotoğrafı hazırlama

Girişimcilik Becerileri

- Öğrencilerin; ürünlerini halka açık bir şekilde hazırlayıp ve sunabilmeleri
- Fikir çeşitliliğini dikkate alarak ekip/takım içinde iletişim kurma
- Aktif öğrenme biçimi olarak girişimci projeler gerçekleştirme

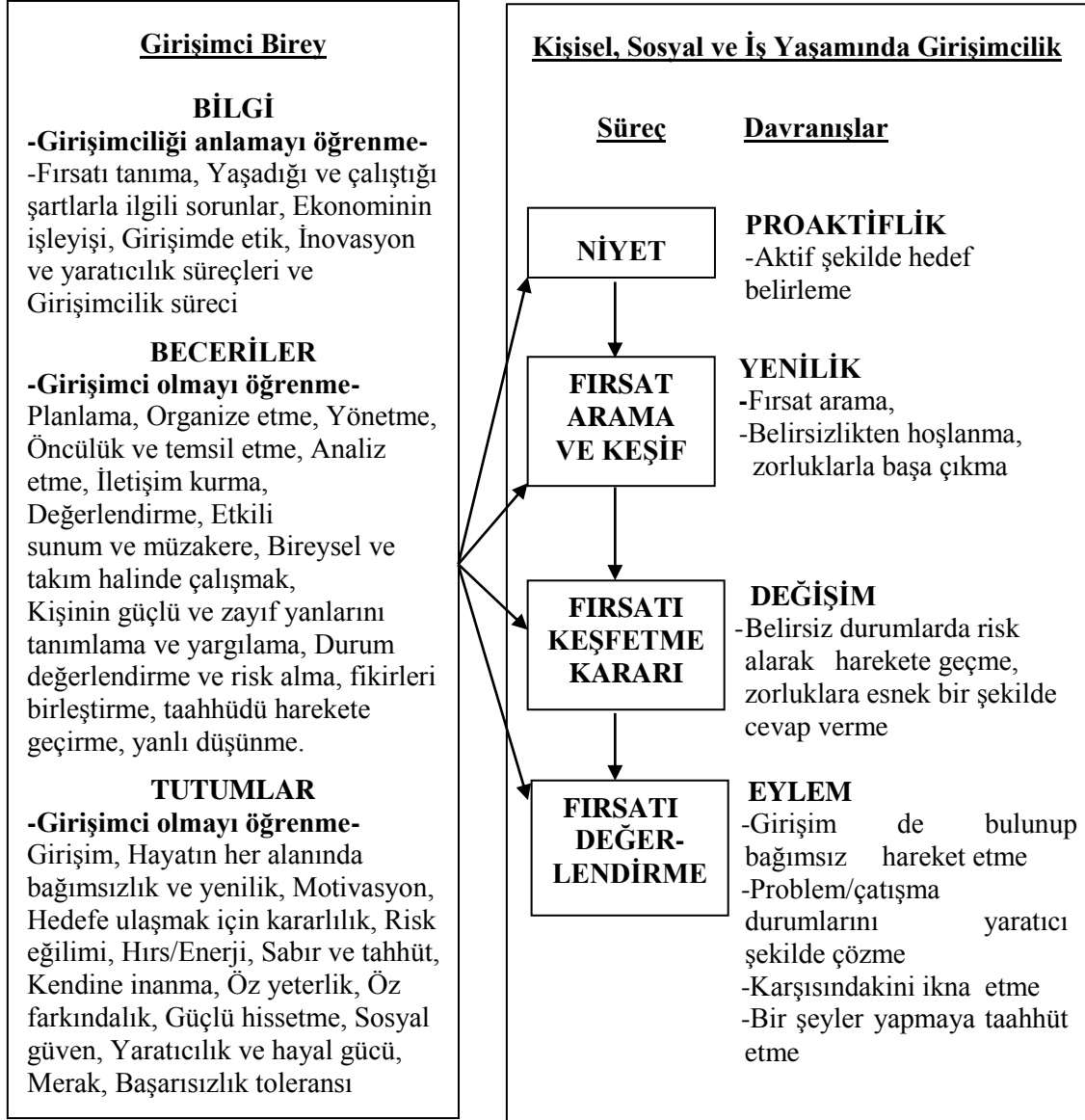
Girişimcilik Tutumları

- Öğrencilerin; girişimciliğe karşı olumlu bir tutum geliştirmesini sağlama
- Ana dile karşı olumlu bir tutum geliştirme
- Topluluk önünde konuşma korkusunun üstesinden gelme
- Kendi kendine girişkenlik tecrübesi kazanma, farklı durumlara adapte olabilme

Avrupa'da ilköğretimde uygulanan girişimcilik eğitimlerinde öğrencilere kazandırılacak tutumların: kendine güven ve girişimcilik duygusunu; becerilerin: yaratıcılık, planlama, finansal okuryazarlık, kaynak yönetimi, belirsizlik/risk yönetimi, takım çalışmasını, bilginin ise fırsatları nasıl değerlendireceğini bilme, toplumdaki girişimcilerin rolünü anlama ve girişimsel kariyer seçeneklerinin farkında olma gibi hedefleri kapsadığı belirtilmektedir (Eurydice, 2016). Girişimcilik eğitimlerinde odak noktası doğal olarak farklı eğitim seviyelerinde farklılık göstermektedir. Ancak

girişimcilik öğretiminde, küçük yaş veya büyük yaştaki öğrencilerin zihinsel gelişimleri, tutumları, becerileri ve kariyer istekleri gibi boyutları ele almak önemlidir. Bu bağlamda girişimcilik eğitiminin; girişimcilik süreci, bilgi, beceri, tutum ve davranış boyutlarına yönelik Avrupa’da “Girişimcilik Eğitiminde Değerlendirme Araçları ve Göstergeleri” (ASTEER) projesi kapsamında bir çerçeve oluşturulmuştur (ASTEER, 2014). Girişimcilik eğitiminde odaklanılması gereken bu boyutlar genel olarak şu şekilde ele alınmıştır:

Tablo 3. Girişimcilik Eğitiminin Boyutları

Kaynak: ASTEER, (2014)

Girişimcilik eğitim programlarının temel rolü öğrencilerin girişimciliğe ilişkin farkındalığını artırmak, girişimciliği bir kariyer seçeneği olarak vurgulamak, girişimciliğe karşı olumlu tutumlar geliştirmek, girişimcilik bilgi ve becerilerini

artırmaktır (ASTEER, 2014). Erken yaştaki öğrencilere yönelik uygulanan girişimcilik eğitimleriyle ilgili araştırmalarda, girişimcilikle ilgili gerekli bilgilerin (temel kavramların ve konuların) yanı sıra daha çok temel girişimcilik becerilerinin veya yeteneklerinin geliştirilmesine odaklanıldığı görülmektedir. Bu kapsamda girişimcilik eğitimlerinde, bir kişinin hayatındaki fırsatları görebilme yeteneğinin, yeni fikirler üretme ve fırsatları takip etme, gerekli kaynakları bulma, yeni bir firma kurma ve işletme yeteneğinin, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerinin kazandırılacağı önerilmektedir (Ataseven, 2016). Ortaokul seviyesindeki öğrencilere yönelik gerçekleştirilen girişimcilik eğitimlerinde; uyum yeteneği, rekabet edebilme, kendine güvenme, disiplinli olma, azimli olma, yenilikçi olma ve risk alma gibi özelliklere odaklanılması gerektiği vurgulanmaktadır (California Department of Education, 2013'ten akt. Deveci vd., 2015). Bunun yanında alanyazında en fazla vurgulanan girişimcilerin sahip olduğu özelliklerin; risk alma, yenilikçi olma, yaratıcı olma, fırsatları görme, değişime uyum sağlama, kendine güven ve belirsizliğe karşı toleranslı olma, kararlı olma, başarıya isteği duyma vb. özellikler olduğu belirtilmektedir (Deveci, 2016).

Girişimcilik eğitiminin amacı, içeriği ve uygulamaları eğitimin uygulanacağı örneklem grubunun düzeyine ya da ihtiyacına göre farklılık gösterebilir. Ancak temel olarak girişimcilik eğitimi, öğrencilerin var olan girişimcilik potansiyellerini ortaya çıkararak girişimcilik sürecinde gerekli olan bilgi, tutum ve davranışları kazandırmaya yönelik uygulamaları kapsamalıdır. Girişimciliğin temel odağı olan değer oluşturma sürecini, bu sürecin gereklerini, atılması gereken adımları ve temel becerileri kazandırmaya yönelik uygulamaları içermelidir. Nitekim girişimcilik eğitiminden beklenen de budur.

6.4. GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM SÜRECİ VE ÖĞRETİM ORTAMI

Eğitim sürecinde öğrencilere istendik davranışlar kazandırmak, etkili bir öğretimin uygulanması ve uygun öğrenme ortamlarının oluşturulmasıyla mümkündür. Öğretim sürecinde öğrencilerin hedeflenen kazanımlara ulaşmasında, çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulanması, uygun öğrenme ortamının sağlanması, gerekli materyallerin kullanılması ve etkili bir öğretimin sağlanması gibi birçok unsur etki etmektedir. Bu bakımdan girişimcilik becerilerinin öğrencilere en etkili şekilde kazandırılması için bu unsurların dikkate alınması, gerekmektedir. Nitekim girişimcilik

eğitiminde başarılı sonuçlara ulaşılabilmesinin, uygun eğitim yöntem ve tekniklerinin seçilmesine ve uygulanmasına bağlı olduğu ifade edilmektedir (Curth, 2011). Alanyazında girişimcilik eğitimi uygulamalarında, öğrenci merkezli etkinliklerle öğrencilerin süreçte aktif olmasını ve sorumluluk almasını sağlamak, öğrenme durumlarını esnek ve etkileşimli şekilde gerçekleştirmek ve bilginin çok boyutlu bir şekilde geliştirilmesini sağlamak gerektiği belirtilmektedir (Çelik vd., 2015; Deveci ve Seikkula-Leino, 2016; Gibb, 2005; Polat vd., 2015; Seikkula- Leino, 2011). Bunun yanında girişimcilik eğitimlerinde öğretim sürecinin çeşitli öğretim modeli, yöntem ve tekniği ile zenginleştirilmesinin de önemli olduğu vurgulanmaktadır. Bu kapsamda, uygulanabilecek öğretim modeli, yöntemi, teknikleri ve etkinlikler ile ilgili alanyazında ulaşılan çalışmalar şu şekildedir:

Tablo 4. Girişimcilik Eğitiminde Uygulanabilecek Öğretim Modeli, Yöntemi ve Teknikleri ve Etkinlikler

Yazar, Yayın Yılı	Girişimcilik Eğitiminde Etkili Olan Öğretim Modeli, Yöntemi ve Teknikleri ve Etkinlikler
(Gibb, 2005)	Öğrencinin aktif olduğu öğretim yöntemi ve teknikleri
(Vaidya, 2007)	Probleme dayalı öğrenme
(Pfeifer vd., 2008)	Vaka incelemesi, iş yeri ziyareti, konuk konuşmacılar, proje çalışmaları, iş planlarına ilişkin yarışmalar ve yenilikçi öğretim yöntemleri
(Ruskovaara vd., 2010)	Yaparak ve yaşayarak öğrenme, probleme dayalı öğrenme, grup çalışması, akran öğrenme, girişimci hikâyeleri ve tartışma yöntemleri
(Begović vd., 2009)	Bireysel konulara yerleştirilerek, ek dersler/kurslar uygulayarak ders dışı faaliyetler düzenleyerek (örneğin öğrenci kooperatifi içinde) ve okul projeleri uygulayarak
(Seikkula- Leino, 2011)	Öğrencilerin etkileşimli öğrenmelerini teşvik eden aktiviteler: işbirlikli öğrenme, probleme dayalı öğrenme, grup ve akran çalışması, proje çalışması, takım çalışması, yaparak öğrenme, pedagojik drama ve öğrenme günlükleri (Bilgi bir araya getirilir ve hatalar öğrenme sürecinin bir parçası kabul edilir.)
(Bacanak, 2013)	Öğrenci merkezli öğretim yöntem ve teknikleri: deney, soru-cevap, kubaşık öğrenme, oyunla öğretim, beyin fırtınası, buluş, canlandırma, drama, görüşme ve münazara vb.
(Suryanti, 2012)	Probleme dayalı öğrenme
(Moberg, 2014)	Çeşitli öğretim stratejileri ve aktif temelli öğretim yöntemleri
(Seikkula-Leino vd., 2015)	Probleme dayalı öğrenme
(Çelik vd., 2015)	Öğrencinin aktif olabileceği yöntem ve teknikler: 5E/7E öğretim modeli, beyin fırtınası, proje yöntemi, tartışma, deney, buluş yolu, drama ve 6 şapka.

Tablo 4 (Devam). Girişimcilik Eğitiminde Uygulanabilecek Öğretim Modeli, Yöntemi ve Teknikleri ve Etkinlikler

(Polat vd., 2015)	Öğrencilerin sorumluluk alabileceği etkinlikler: projeler, özgüven geliştirici uygulamalar ve bu konuda bilgi sahibi insanlarla seminer, panel.
(Paiva ve Tadeu, 2015)	Problem dayalı öğrenme
(Uğur, 2015)	Yaratıcı düşünme, beyin fırtınası, rol oynama, eleştirel düşünme, veri toplama ve analiz etme, tartışma, probleme dayalı öğrenme, altı şapkalı öğretim, kartopu, yaratıcı drama, akvaryum, soru cevap, işbirlikli öğrenme, zıt panel, kavram haritaları, istasyon, girişimcilik projeleri ve etkinlikler, bireysel ya da grup çalışmaları.
(Deveci ve Seikkula-Lein, 2016)	Öğrenci merkezli ve işbirliğine dayalı etkinlikler
(Deveci, 2016)	Proje geliştirme
(Ay ve Acar, 2016)	Drama, grup çalışması, kendilerini ifade etme, uzman kişileri sınıfa davet etme, gezi, kurum ziyareti, araştırma ödevleri ve röportajlar
(Rossano vd., 2016)	Probleme dayalı öğrenme
(Tekin, 2016)	Seminer, girişimci kimliği, workshop, düz anlatım, tartışma, soru-cevap, etkileşimli öğrenme, beyin fırtınası, bireysel öğretim, problem çözme, örnek olay çözümlemesi, gösteri, panel, çarpıcı düşünme teknikleri
(Shahiwala, 2017)	Proje tabanlı öğretim
(Tarhan, 2018)	Yöntemler: sunum, gözlem, örnek olay ve proje. Teknikler: tasarım (ürün, reklam, afiş, broşür, logo, ürün paketi, personel kartı vb.), oyun, girişimci, konferansları, senaryo yazımı (iş senaryosu), röportaj (girişimci, müşteri vb.), anket, film izleme, fütürist düşünme, girişimci hikâyeleri, iş simülasyonu, kelime tamamlama, tanıtım kampanyası, girişimcilik fuarı, ünlü girişimci sözleri.
(Özen, 2018)	Farklılaştırılmış öğretim (girişler noktası, istasyon, merkezler, ajanda ve kademelendirilmiş öğretim tekniği)
(Göktaş ve Parmaksız, 2019)	Oyun tabanlı projeler
(Akbayrak, 2019)	Yaratıcı drama yöntemi ile yapılandırılmış etkinlikler

Tablo 4'te yer alan araştırmalarda, girişimcilik eğitimlerinde girişimcilik bilgi ve becerilerinin kazandırılmasında öğrencinin öğretim sürecinde aktif olmasını sağlayan öğretim yöntem ve tekniklerinin etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan özellikle proje tabanlı öğrenme, probleme dayalı öğrenme, drama, oyunla öğretim gibi öğretim yöntemleri önerilmektedir. Bu nedenle öğrencilerin girişimcilik becerilerinin kazandırılmasında etkili öğretim ortamları oluşturularak farklı yöntem ve teknikleri uygulanmalıdır.

Girişimcilik eğitimi ile girişimcilik faaliyetleri arasındaki pozitif ilişki vardır. Bu ilişki, girişimciliğin gelişiminde önemli bir etkisi olan girişimcilik eğitiminin

incelenmesi, yaygınlaştırılması ve kişilerin girişimcilik özelliklerinin geliştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır (Kahya, 2016). Bu noktada girişimcilik tutum ve davranışlarının öğrencilere kazandırılması, etkili öğretim süreçleri ve öğrenme ortamlarıyla mümkündür (Uğur, 2015: 36). Bu bağlamda girişimcilik eğitimi sürecinde oluşturulan öğrenme ortamının öncelikle ilham verici, sosyal, demokratik, işbirlikli, motive edici ve olumsuz rekabetten uzak olması gerektiği; bunun yanında öğrencilerin yeni bir iş fikri, yeni bir ürün ya da hizmet geliştirebileceği öğrenme ortamlarının sağlanması gerektiği ifade edilmektedir (Deveci, 2016).

7. TÜRKİYE'DE VE DÜNYA'DA GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ

Son yıllarda girişimcilik eğitimleri Türkiye'de ve Dünya'da giderek önem kazanmakta ve artış göstermektedir. Bu kapsamda Türkiye'de ve Dünya'da girişimcilik eğitimlerine yönelik yapılan çalışmalar aşağıda açıklanmıştır.

7.1. TÜRKİYE'DE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ

Girişimcilik kavramı ve girişimcilik eğitimi, son yıllarda ülkemizin eğitim politikaları arasında ön plana çıkmaya başlamış ve önemi giderek artmıştır. Girişimcilik eğitimleri, çocuklardan yetişkinlere büyük bir yelpazede yaygınlaştırılmakta ve tüm toplumda girişimcilik kültürü oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu kapsamda bu konuda bilimsel çalışmalar artmakta, devlet tarafından bir takım destekler verilmekte ve birtakım yenilikler yapılmaktadır. Bunun yanısıra girişimcilik kültürünü eğitimin bütün kademelerinde sistematik olarak yerleştirmek amacıyla Türkiye'de girişimcilik eğitimi ile ilgili bazı stratejiler planlanmakta ve uygulanmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekildedir (GİSEP, 2015, Eurydice, 2016; Ulucan, 2015; Ataseven, 2016; Önel, 2018; EE-HUB.EU, 2018).

1. Girişimcilik becerisine, 2005 yılında yenilenen ilköğretim programlarında öğrencilere kazandırılması amaçlanan temel beceriler arasında yer verilmiş ve disiplinler arası bir yaklaşımla farklı derslerin bazı kazanımlarıyla ilişkilendirilerek öğretilmeye başlanmıştır.

2. MEB, Talim Terbiye Kurulu'nun 26.08.2009 tarih ve 127 sayılı kararı ile girişimcilik eğitiminin küçük yaşlarda başlatılması ve ortaöğretim kurumlarında girişimcilik dersi verilmesini planlamıştır.

3. Bilim Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK) Ulusal Bilim, Teknoloji ve Yenilik Stratejisi 2011-2016 belgesinde, girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılmasına yönelik girişimcilik eğitimlerinin ilköğretimden doktora seviyesine kadar tüm eğitim düzeylerinde verilmesinin planlanması kararı almıştır.

4. 25 Ocak 2012 tarihinde, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (BSTB) ve Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) arasında “Girişimciliğin Geliştirilmesi İşbirliği Protokolü” imzalanmıştır. Bu protokol ile eğitimcilerin eğitilmesi ve program geliştirilmesi çalışmalarına başlanmıştır.

5. Avrupa Birliği 2020 stratejisinde, gençlerde girişimcilik ruhu ve bakış açısının teşvikinin öneminden hareketle yaratıcılık, inovasyon ve girişimcilik konularının eğitim içerisine yerleştirilmesini önemli hedefler arasına yerleştirilmiştir. Bu çerçevede girişimcilik eğitimlerinde aşağıda belirtilen hedefler belirlenmiştir:

- Gençlerin özgüven sahibi, yaratıcı, risk ve inisiyatif alabilen, girişimci özelliklerine ve girişimcilik temel yetkinliğine sahip olması
- Girişimci bireylerin işverenler tarafından tercih edilebilirliğinin artırılması
- Yenilikçi yeni işletmelerin kurulması
- Girişimcilerin toplumdaki ve ekonomideki rolünün artırılması

6. Ülkemizde de girişimcilik konusu Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2014-2018) ve Milli Eğitim Bakanlığı Stratejik Planında (2010-2014) ilk ve orta öğretim okullarının bireysel stratejik planları kapsamına alınmıştır. İlk ve orta öğretim okullarında girişimcilik odaklı AB projeleri yürütülmektedir (GİSEP, 2015: 29).

7. Girişimcilik, MEB, TTK tarafından 2009 ve 2013 yıllarında ilköğretim programlarında yaptığı güncellemelerde de öğrencilere kazandırılması gereken temel beceriler arasında yerini almış, 2017 yılında yenilenen öğretim programlarında da ilköğretimde temel yetkinlikler arasında ve beceriler arasında bulunmaktadır. Bu kapsamda;

2017 yılında yenilenen 2018’de uygulanmaya başlanan ve halen uygulanmakta olan ilköğretim programları içerisinde öğrencilerde kazandırılması amaçlanan sekiz temel yetkinlikten birisi de “inisiyatif alma ve girişimcilik”tir. Ayrıca girişimcilik becerisi Sosyal Bilgiler ve Hayat Bilgisi programlarında kazandırılması amaçlanan beceriler arasındadır. İlköğretim programlarında “girişimcilik” bir ara disiplin olarak

belirlenmiş olup, temel kazanımları bazı derslerle ilişkilendirilerek verilmektedir. Mesleki gelişim dersinde girişimcilik modüllerine yer verilmiştir. Ayrıca mesleki ve teknik eğitim okul ve kurumlarında okutulan mesleki eğitim programları içerisinde (11 veya 12. sınıflarda) seçmeli olarak haftada 2 ders saati okutulan “Girişimcilik ve İşletme Yönetimi” dersine de yer verilmiştir. Genel ortaöğretim okullarında seçmeli olarak okutulan “girişimcilik” dersi öğretim programı hazırlanmış olup halen uygulanmaktadır.

8. 25 Ocak 2012 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (BSTB) ve TÜBİTAK arasında “Girişimciliğin Geliştirilmesi İşbirliği Protokolü” imzalanmıştır. Bu protokol çerçevesinde Türkiye genelinde 81 ilden en az birer öğretmen olmak üzere toplam 120 öğretmen ve 4 Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (MTEGM) programcısına girişimcilik ve yenilikçilik eğitimi verilmiştir. Eğitim alan öğretmenler illerindeki diğer öğretmenlerin eğitilmesi konusunda görev almışlardır. Bu kapsamda 2012 yılında 2000 öğretmen eğitilmiştir. Lise düzeyinde 2013 yılından başlayarak 3 yıl içerisinde TÜBİTAK TÜSSİDE koordinasyonunda toplam 15.000 öğretmene girişimcilik ve yenilikçilik eğitimi verilmesi planlanmıştır.

9. Lise Düzeyinde eğitimcilerin eğitilmesinin yanı sıra program geliştirilmesi çalışmaları da yürütülmüştür. Lise düzeyi Girişimcilik Modülü'nün tasarlanması için alanda çalışmalar yürüten akademisyenler, uzmanlar ve öğretmenlerin katılımı ile çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştay sonucunda oluşturulan modül Talim Terbiye Kurulu onayı alınarak 2012-2013 öğretim yılında okutulmaya başlanmıştır.

10. Üniversite düzeyinde çalışmaları yürütmek amacıyla yapılan çalıştaylar sonucunda diğer gruplar ile birlikte Üniversite Düzeyi Program Geliştirme ve Mini MBA Programı Hazırlama Grubu oluşturulmuştur. Bu grubun çalışmalarını desteklemesi için Vaka Çalışma Grubu kurulmuş, ders programı oluşturularak, 20 üniversitede 56 saatlik girişimcilik derslerinin açılması sağlanmıştır.

11. Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığı dışında KOSGEB, Esnaf ve Sanatkarlar Odası, İŞKUR, Kalkınma Ajansları, Üniversiteler, belediyeler, meslek kuruluşları, özel idareler, kalkınma birlikleri ve kalkınma ajansları tarafından KOSGEB ile imzalanacak protokoller dâhilinde girişimcilik eğitimleri gerçekleştirilebilmekte ve girişimcilik projelerini desteklemektedir. Ancak verilen eğitimler genelde orta öğretim ve sonrası kapsamaktadır.

12. Kalkınma Bakanlığının 2014-2018 dönemini kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda ve 2023 hedefleri doğrultusunda girişimciliğe yer verilmiştir. Özellikle yenilikçi girişimcilik ile sosyal girişimciliğin desteklenmesi ve akademisyenler ile öğrencilerin girişimcilik faaliyetlerinin teşvik edilmesi kararlaştırılmıştır.

13. 2012 yılında girişimcilik konusuna odaklanan bir strateji ve eylem planı oluşturma çalışmalarına başlanmıştır. Girişimcilik kültürünü yaygınlaştırmak ve girişimciliği geliştirmek amacıyla Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı (GİSEP) hazırlanmış ve bu eylem planı 01.07.2015 tarih ve 29403 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu strateji ile 2015-2018 döneminde yürütülecek projeler ve eylem planları hazırlanmıştır. Bu doğrultuda kadın, genç, yenilikçi, küresel, tematik, sosyal ve eko-girişimcilik ile girişimcilik eğitimi, girişimcilik kültürü gibi konularda hedefler belirlenmiş, özellikle de kadın, genç, sosyal ve eko-girişimciliğin teşvik edilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca örgün ve yaygın eğitim düzeyinde girişimcilik eğitimlerinin yaygınlaştırılmasına ilişkin belirlenen stratejik hedef kapsamında şu eylemlere yer verilmiştir (GİSEP, 2015):

- Girişimciliğin ilk/orta öğretim programına yerleştirilmesi
- Girişimciliğin üniversite müfredatına yerleştirilmesi
- İlk/orta öğretim öğretmenlerinin girişimcilik konusundaki bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi
- Eğitim fakülteleri müfredatına girişimcilik eğitimlerinin eklenmesi
- İlk/ortaokullarda girişimcilik projelerinin gerçekleştirilmesi
- İlk/ortaokullarda “girişimci okul” kavramının yerleştirilmesi
- KOSGEB eğitimlerinin yaygınlaştırılması
- Danışmanlık sisteminin kurulması
- İlk ve orta öğretim okullarında girişimcilik kulüplerinin kurulması
- Hayat boyu öğrenimde girişimcilik eğitiminin yaygınlaştırılması

14. Avrupa Küçük İşletmeler Yasası ve AB Komisyonu tarafından hazırlanan AB 2020 Girişimcilik Eylem Planı girişimcilikle ilgili yeni stratejilere vurgu yapmaktadır. Diğer taraftan Onuncu Kalkınma Planı hazırlık çalışmalarında girişimcilik konusu KOBİ'lerden ayrı bir İhtisas Komisyonunda ele alınmış ve Planda ayrı bir başlık altında yer almıştır.

15. 10 Ocak 2018’de “Milli Eğitim Bakanlığı (Genel Müdürlükler), Kalkınma Bakanlığı, Bilim, Sanayi, Teknoloji Bakanlığı, Genç Girişim Vakfı, Mesleki Yürütme Kurumu, KOSGEP, Endavour-Etkin Girişimcilik Derneği, Türkiye Teknoloji, Özyeğin ve Bahçeşehir Üniversiteleri ve ABD Ankara Büyükelçliği” tarafından “Avrupa Girişimcilik Eğitimi Geliştirme Ağı (EE-HUB)” danışma kurulu çalışmayı gerçekleştirmiştir. Bu Ağ, girişimcilik eğitimlerini uluslararası boyutta desteklemek amacıyla Mayıs 2015’te başlatılmış, 20’den fazla ülkeden, 40’tan fazla uzmandan oluşmaktadır. Çeşitli çalışma alanlarında, (yani, ulusal stratejiler, işletmelerle iş ortaklıkları, öğretmenler için destek ve bölgesel otoritelerin rolü) sosyal yardım ve farkındalık faaliyetlerinde bulunmaktadır. Girişimcilik eğitimi, AB kurumları, ulusal hükümetler, sivil toplum örgütleri, işletmeler ve okullar ve üniversiteleri içeren, birbirine bağlı pay sahipleri ve ortaklıklar, bütün bir ekosistemi tarafından yürütülmektedir. Çalıştayda; öncelikle ülke genelinde uygulanmakta olan girişimcilik programlarını belirlemek ve değerlendirmek amacıyla çalışmaya katılan katılımcıların kurumlarında yapılan uygulamalara yönelik *durum tespiti* yapılmıştır. Ardından ülkemizde uygulanan girişimcilik eğitimlerine yönelik *ihtiyaç analizi* yapılmıştır. Son olarak, 2023 vizyonu doğrultusunda, Türkiye’yi uluslararası platformda rol model ülke olma hedeflerine yönelik; K12, ortaokul, lise ve üniversite düzeyinde ‘Girişimcilik Projeleri’ belirlenmiş ve sunulmuştur. Durum tespiti ve ihtiyaç analizlerinden çıkan sonuçlardan bazıları şöyledir:

- Girişimcilik eğitimi, okul stratejisinin bir parçası haline getirilmeli ve bu öğretmenlere, öğrencilere, ailelere ve yerel topluma ulaştırılmalıdır.
- Temel girişimcilik becerileri ilkokul çağından itibaren okullarda kazandırılmalıdır.
- Okullarda uygulanmakta olan girişimcilik programlarının, sadece teorik değil aynı zamanda uygulama temelli olması gerekmektedir.
- Öğretmenlerin girişimciliği teşvik etmeleri sağlanmalı, girişimcilik eğitimleri sunulmalı ve sınıflarında uygulama yapmalarına olanak sağlanmalıdır.
- Girişimcilik, sadece iş kurduurma odaklı değil, aynı zamanda bir mantık ve etkin çalışma tarzı olarak düşünülmesi gerekmektedir.
- Okullardaki girişimcilik projelerinin önü açılmalı ve projeler sürdürülebilir olmalıdır.

- Aileler üzerinde girişimcilik algısı pozitif yönde geliştirilmeli ve girişimcilik aile içinde de özendirilmelidir.
- Girişimcilik eğitimleri ilk ve ortaöğretim seviyesinde zorunlu olmalı ve uygulamalı olarak tasarlanmalıdır.

Girişimcilik eğitiminin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik Türkiye’de yapılan yukarıdaki çalışmalar, girişimciliğe yönelik bir farkındalığın oluştuğunu ve birçok kurum tarafından dikkate alındığını ve çalışmaların giderek artmaya başladığını göstermektedir. Bu gelişmeleri bilimsel alanda yapılan çalışmalar da takip etmektedir. Ancak özellikle okullarda henüz yeterli düzeyde uygulamalara geçilmediği görülmekte ve bu nedenle somut adımların atılması, uygulamalı çalışmaların geliştirilmesi gerekmektedir.

7.2. AVRUPA ÜLKELERİNDE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ

Avrupa’da son yıllarda girişimcilik eğitimi, eğitimin her kademesinde önem verilerek gelişmeye devam etmektedir. Nitekim Avrupa Birliği (AB) ve Üye Milletler için girişimcilik eğitimini geliştirmek ve teşvik etmek uzun yıllardır temel politika hedeflerinden biri olmuştur (Eurydice, 2016). 2016 yılında yayınlanan Girişimcilik Eğitimi hakkındaki Eurydice Raporu, AB’de girişimcilik eğitim anlayışının, ilerlemek için önemli bir yol olduğunu açıkça göstermektedir. Bu rapora göre, 11 Üye devlet bu konuya belirgin bir öncelik vermiştir. Avrupa Parlamentosu, Eylül 2015’ten itibaren, genç girişimciliği, eğitim ve öğretim yoluyla destekleme kararı uyarınca, ulusal eğitim müfredatında, girişimciliği bir öncelik olarak dâhil etmek için eğitim sistemlerinin gerekliliğinin ve aynı zamanda Avrupa okullarındaki girişimcilik eğitim anlayışını arttırmak için öğretmen yetiştirme ihtiyacının olduğunu belirtmektedir (EE-HUB.EU, 2018).

Girişimcilik eğitimi, Avrupa ülkelerinde ilköğretimde ayrı bir ders olarak düzenlenmemektedir. 2012 yılında yapılan “Avrupa’daki Okullarda Girişimcilik Eğitimi” (Entrepreneurship Education at School in Europe) isimli araştırmaya göre Avrupa’daki okullarda girişimcilik eğitiminin; Vatandaşlık, Tarih ve Coğrafya gibi Sosyal Bilimler derslerinin içerisinde yer aldığı ve birçok ülkede de zorunlu olarak okutulan Sosyal Bilimler dersi içinde yer aldığı belirtilmiştir (EACEA, 2012). Bu şekilde farklı derslerin içerisinde öğretilmesinin yanı sıra bazı ülkelerde girişimcilik eğitim programlarının geliştirilip uygulandığı görülmektedir.

Avrupa’da girişimcilik eğitimi, genel eğitimin her seviyesi ve meslek eğitimi için, aşağıdaki üç yaklaşım doğrultusunda gerçekleştirilmektedir.

- Girişimcilik eğitimi hedeflerinin farklı derslerde çapraz ve yatay olarak kazandırılması
- Girişimcilik eğitime zorunlu ayrı bir ders olarak veya zorunlu dersin (derslerin) parçası olarak yer verilmesi
- Girişimcilik eğitime seçmeli ders olarak veya seçmeli dersin (derslerin) parçası olarak yer verilmesi

Bu yaklaşımlar birbirinden tamamen ayrı değildir, bu yüzden ülkeler üç yaklaşıma da sahip olabilir. İlkokulda ülkelerin neredeyse yarısı, ortaokulda 21 ülke girişimcilik eğitimini herhangi bir derse bağlamaksızın çapraz ve yatay yaklaşımı benimsemiştir. İlkokullarda 14 ülkede, Ortaokul eğitiminde 17 ülkede girişimcilik eğitimi, zorunlu derslere veya ayrı bir ders olarak dâhil edilmiştir. Girişimcilik eğitiminin ilkokulda, yalnızca beş ülkede seçmeli bir ders olarak verilmektedir veya seçmeli derslere dâhil edilmiştir. Ancak 15 ülkede girişimcilik eğitiminin programlarda seçmeli bir öge olarak belirtilmiştir. Bunun sebebi seçmeli derslerin ilkokulda yaygın olmamasıdır. Ülkelerin neredeyse dörtte üçü yukarıda bahsedilen yaklaşımlardan en az birini rapor etmektedir. Dört ülkede (İspanya, Slovenya, Finlandiya ve Norveç), çapraz program hedefleri zorunlu derslerde ele alınmaktadır ve dört ülke (Çek Cumhuriyeti, Letonya, Malta ve Romanya) yaklaşımların üçüne (çapraz müfredat, zorunlu ve seçmeli) de sahiptir.

Avrupa’da girişimcilik ilkokul düzeyinde Romanya ve Bulgaristan’da seçmeli bir ders olarak verilmektedir. Diğer ülkelerde girişimcilik eğitimi genellikle Sosyal Bilgiler, İş Eğitimi ve Ev Ekonomisi dersleri ile bütünleştirilmiş olarak verilmektedir. Belçika, Estonya, Letonya, Polonya ve Slovakya gibi ülkelerde girişimcilik Matematik ve Fen bilimleri dersinin bir ara disiplindir. Birleşik Krallık ve Çek Cumhuriyeti’ndeki ilkokullarda girişimcilik yeterlilikleri kazanımları Sosyal Bilgiler dersinin yanı sıra Kişisel Gelişim ve Etik derslerinde de bulunmaktadır. Ortaokul düzeyinde, altı ülkede/bölgede durum böyledir (Belçika (Almanca konuşan Topluluk), Bulgaristan, Danimarka, Estonya, İspanya ve Karadağ). Yalnızca Litvanya, Romanya ve Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti zorunlu ayrı bir ders olarak girişimciliğe yer veren ülkelerdir. İlkokul ve ortaokul seviyesinde, girişimcilik eğitimi genellikle sosyal bilimler derslerine, ekonomi ve işletme derslerine dâhil edilmektedir.

Estonya’da, ilkököl eğitiminde, girişimcilik yeterliği disiplinler arası aktiviteler aracılığıyla bütüncül öğrenme sürecinde geliştirilmesi gereken genel yeterliklerin bir kısmıdır. İspanya’da, yeni Eğitim Kanunu’nda, ‘bu eğitim seviyesinin bazı alanlarında özel olarak uygulanmasına hâlel getirmeksizin girişimcilik ve yurttaşlık ve anayasa eğitimi tüm alanlarda verilmelidir’ şeklinde bir ifade yer almaktadır. Slovenya’da, 2007 Temel Okul Kanunu, ilkököl ve ortaokul seviyesinde müfredata ‘etkililik, yenilikçilik ve yaratıcılık açısından girişimcilik tutumlarının geliştirilmesi’ hedefini eklemiştir. Bosna-Hersek’te, girişimcilik eğitimi için özel bir stratejiye sahip olup, bu dersin öğretim programına dâhil edilmesi ilkökulda pilot uygulama aşamasındadır. Ortaokul ve liselerin yaklaşık yarısında uygulama aşamasındadır. Litvanya’da, girişimcilik eğitimi, girişimcilik stratejisinin bir parçası olarak ele alınmaktadır. Temel eğitime ekonomi ve girişimciliğin dâhil edildiği; girişimcilik, iletişim, öğrenmeyi öğrenme ve vatandaşlık gibi temel yeterliklere dayalı ulusal bir programa sahiptir. Belçika’da öğretim programlarında girişimcilik eğitimiyle ilgili disiplinlerarası yaklaşım yoktur; ancak girişimcilik eğitimini içeren bir beceri rehberi vardır. 2008’de kabul edilen Kariyer Seçimi Hazırlığı ve Kariyer Rehberliği için beceri rehberi tüm dersler için disiplinlerarası yaklaşım rehberdir. Tüm mesleklerin çalışmalarını incelemeye çalışır ve okul ve iş dünyası arasında bir bağıdır. Hırvatistan, Ulusal Çerçeve Müfredatı (NFC) girişimcilik eğitiminin disiplinlerarası yaklaşım konusu olarak ISCED 0-3 öğretim programına dâhil edilmesini şart koşar. Ancak, NFC’nin bu şartını uygulamak için asıl okul öğretim programının geliştirilmesi henüz tamamlanmamıştır. Hollanda’da, okullar özerktir ve girişimcilik eğitimini dâhil etmede ve yönetiminde özgürdür. Birçok okul ulusal düzeyde bir strateji olmamasına rağmen derse yer vermektedir. Bosna-Hersek: Bir AB IPA projesi ve pilot kurumlardaki bölgesel SEECCEL projesi aracılığıyla desteklenerek girişimcilik eğitiminin öğretim programlarına dâhil edilmesi üzerinde çalışılmaktadır.

İlkokul ve ortaokul düzeylerinde girişimcilik eğitiminin hedefleri şöyledir: Bulgaristan’da temel hedef, iş kurma eğitimlerini içeren uygulamalı aktiviteler aracılığıyla girişimcilik düşüncesinin geliştirilmesidir. İspanya’da girişimciliği kapsayan zorunlu derslerin hedefleri, öğrencilerin bilgi ve becerilerini geliştirerek yaratıcılığı ve girişimciliği geliştirmeyi, fikirler geliştirmeyi ve yenilikçi bulgular sunmayı (sosyal bilimler), kişisel hedeflere erişmek için özerkliği ve girişimsel becerileri geliştirmeyi ve kamu yararı için sorumluluk almayı (yurttaşlık ve sosyal değerler) içerir.

Girişimcilik eğitiminde çoğunlukla dört tür öğretim ve öğrenme yöntemi benimsenmektedir. Bunlar: aktif öğrenme, projeye dayalı öğrenme, deneysel öğrenme ve yerel topluluk ya da işletmelerle öğrenciler arası bağ kuran okul/sınıf dışı aktiviteler. Projeye dayalı çalışma şeklindeki uygulamalı girişimcilik deneyimleri 12 ülkenin müfredatında yer almaktadır. Bulgaristan, Bosna Hersek ve Karadağ bu uygulamayı her eğitim seviyesinde uygulamaktadır; Estonya, Avusturya, Polonya ve Finlandiya üç seviyede; İspanya, Letonya, Romanya ve İsveç iki seviyede; Fransa, Litvanya ve Norveç yalnızca ortaokul seviyesinde ve Danimarka yalnızca okula dayalı mesleki eğitimde uygulamaktadır. Böylelikle projeye dayalı çalışma en yaygın uygulamalı girişimcilik deneyimi örneklerinden biridir; fakat hala Avrupa ülkelerinin üçte birinden daha azında görülmektedir. Örneğin, ortaokul seviyesinde Finlandiya’da ‘Ben & Şehrim’ toplum, çalışma hayatı ve girişimcilik konuları ele alınır ve 12-13 yaşındaki altıncı sınıf öğrencilerinin bir meslekte çalışıp tüketici ve vatandaş gibi davrandıkları minyatür bir şehir şeklinde uygulama yapılır. Ayrıca, öğretmen eğitimini, 10 derslik öğrenme materyallerini ve ‘Ben & Şehrim’ öğrenme ortamına bir günlük bir ziyareti içerir. Her program bölgenin belediye ve işletmeleriyle yakın işbirliği içinde uygulanır. Ancak zorunlu değildir, uygulamalı olarak 6. sınıflar katılırlar. Aynı eğitim seviyede, Norveç’te, öğrenciler bazılarının girişimcilik deneyimleri içerdiği seçmeli dersler alabilirler. ‘Çalışma hayatı becerileri’ adı verilen bir dersin parçası olarak öğrenciler bir ürün ortaya koyarlar. Diğer bir seçmeli ders ‘Tasarım ve yeniden tasarım’ da nihai bir ürün ortaya koyulur. Karadağ’da, okul eğitiminin tüm seviyeleri için her dersin müfredatı yılda iki proje yapılmasını gerektirir. Öğretmenler girişimcilik eğitimi ile ilgili projelerin nasıl uygulanacağını öğrenmek için eğitim alırlar. Bu aktiviteler okulların ve öğretmenlerin yıllık çalışma planlarında yer alır.

7.3.AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİNDE GİRİŞİMCİLİK EĞİTİMİ

Dünya genelinde girişimcilik eğitime bakıldığında, Amerika Birleşik Devletleri’nin başı çektiği görülmektedir. Girişimciliğin, gerek uzun yıllardan beri dikkate alınması, gerekse bu alanda çok sayıda çalışmanın yapılması Amerika’nın bu alanda ileride olduğunu göstermektedir. Bu anlamda girişimcilik ile ilgili Amerika’da ilk eğitime 1947 yılında “Harvard Business School”da başlanmıştır. Bu konudaki ilk akademik programlar ise 1960’lı yıllarda başlamış ve 1965’li yıllarda giderek yaygınlaşmıştır (Çetinkaya Bozkurt, 2011). ABD’de okulların merkezden bağımsız

olmasından dolayı ortak bir girişimcilik eğitim sistemi bulunmamaktadır. Bundan dolayı girişimcilik eğitimi konusunda teori ve pratikte araştırmacılar ve kurumlar arasında farklılıklar göstermektedir (Guzman & Linan, 2005'ten akt. Ulucan, 2015). Ancak girişimcilik eğitimlerine ilişkin uygulamalı çalışmalar oldukça yaygındır. Genel olarak bakıldığında girişimcilik eğitimine Amerika'da ilk ve orta dereceli okullarda da yer verilmektedir (GEM, 2008). Örneğin, 1990 sonlarında ABD ilköğretim okulları için dünya çapında önde gelen girişimcilik eğitimi programlarından biri olan "Biz World eğitim programı", birçok ülkede uygulanmış ve uygulamalara ilişkin bilimsel çalışmalar da gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bu programa kuruluşundan bu yana, yaklaşık 100 ülkede 500.000 üzerinde çocuk katılmıştır (<http://www.bizworld.org/>). Bununla beraber eğitim sisteminin tüm düzeylerinde girişimcilik eğitim programlarını sunmayı amaçlayan JA-YE (Junior Achievement Young Enterprise) Malta adlı şirket 1989 yılından beri 5000'den fazla öğrenciye yönelik eğitim programları düzenlemektedir. Bu eğitimlerde öğrencilerin yaparak-yaşayarak aktivitelere dayalı bir anlayışla ekip oluşturma, zaman yönetimi ve risk değerlendirmesi gibi becerileri geliştirmeleri sağlanmaktadır (<http://www.youngenterprise.org.mt/>).

2008 yılında yapılan 'Girişimcilik Eğitimi İçin Konsorsiyum' da girişimcilik eğitiminin; insanları sadece iş sahibi olacak şekilde yönlendirmediği, onlara yaratıcı düşünmeyi, öz benlik ve özgüven verdiği belirtilmiştir. Girişimcilik eğitimleri süresince öğrenciler bir işin nasıl kurulacağından çok daha fazla kazanımlar edinmektedir (Consortium for Entrepreneurship Education, 2008). Girişimcilik eğitimiyle;

- Kişinin hayatında karşısına çıkabilecek fırsatları tanımlayabilmesinin,
- Yeni fikirler üreterek ve ihtiyaç duyduğu kaynakları bularak fırsatları kovalamasının,
- Yeni bir iş kurmasını ve onu işletebilmesinin,
- Yaratıcı ve eleştirel bir şekilde düşünebilmesinin sağlanması amaçlanmaktadır (Yüceol, 2018).

Amerika'nın Kaliforniya eyaletinde 2010 yılında çıkartılan Seçenekli Okul Bölgeleri Yasası ile veliler ilköğretim çağındaki çocuklarının ilgi ve yeteneklerine uyan, yenilikçi ve girişimci öğretim programlarına sahip okulları seçme hakkına sahip olmuşlardır. Veliler bu yasa ile kendi eğitim bölgeleri dışındaki okullara öğrencilerini serbestçe kaydettirme olanağına erişmişlerdir. Bu yasa okulların öğrencileri kendilerine çekebilmek için girişimcilik programlarını revize etmelerini ve girişimcilik eğitiminde

etkili yöntem ve teknikleri kullanmalarını zorunlu kılmıştır (Kronholz, 2014'ten akt. Ataseven, 2016). 2011 yılında başlatılan Start-up America inisiyatifi ABD'de yüksek büyüme hızına sahip girişimcilerin öne çıkarılması ve geliştirilmesi amacıyla 5 temel alana odaklanmıştır (GİSEP, 2015):

1. Hızlı büyüme potansiyeli olan yeni girişimcilerin finansmana erişiminin kolaylaştırılması
2. Girişimciler için eğitim ve mentörlük programlarının yaygınlaştırılması
3. Hızlı büyüme potansiyeli olan yeni girişimcilerin önündeki bürokratik engellerin azaltılması
4. Federal bütçe ile desteklenen Ar-Ge çıktılarının ticarileştirilmesiyle yenilikçiliğin hızlandırılması
5. Büyük işletmeler ve yeni girişimciler arasında işbirliği oluşturulması

8. PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİ

Bu araştırmada, ilkokul öğrencilerine girişimcilikle ilgili bilgi, beceri, tutum ve davranışlar program geliştirme kapsamında kazandırılmaya çalışılmıştır. Bu noktada girişimcilik öğretimi programı tasarlanmış, uygulanmış ve programın etkililiği belirlenmiştir. Bu nedenle girişimcilikle ilgili konu alanı taramasının ardından program geliştirme süreci de ele alınmıştır. Bu doğrultuda bu bölümde program geliştirmeye ilişkin kavramlar, program tasarlama ve program geliştirme sürecinde izlenen adımlarla ilgili açıklamalar sunulmuştur. Girişimcilik öğretim programının tasarlanması, uygulanması ve değerlendirilmesine yönelik açıklamalar ise araştırmanın “Yöntem” bölümünde yer alan “Araştırmanın Süreci” başlığı altında açıklanmıştır.

8.1. EĞİTİM PROGRAMI

M.Ö. birinci yüzyıla dayanan eğitim programı kavramı (curriculum), Gaius Julius Caesar (Sezar) ve arkadaşlarının Roma'daki atlı arabaların yarışlarında oval patika (izlenen yol) olarak kullanılmaya başlanmış, Bobbit'in 1918'de “The Curriculum” adlı kitabında kullanılarak eğitim literatürüne girmiş ve günümüzde de yaygın olarak kullanılmaktadır (Oliva, 2004; Oliva & Gordon, 2018). Geniş bir alana sahip olan eğitim programı, sahip olunan bakış açısına göre farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Örneğin program, “okulda öğretilenler”, “bir dizi konu”, “içerik”,

“çalışma programı”, “bir dizi materyal”, “bir dizi ders”, “bir grup performans hedefi”, “çalışma alanı”, “okulun yönlendirdiği okul içi ve dışında öğretilen her şey”, “okul personeline planlanan her şey”, “okulda öğrencilerin edindikleri bir dizi deneyim” ve “öğrencilerin okulda tecrübe ettiği şeyler” olarak tanımlanmaktadır (Oliva & Gordon, 2018). Bunların yanında öğrenenlere istendik hedef ve davranışların kazandırılması için stratejilerin belirlendiği yazılı doküman ya da eylem planı olarak belirtilmektedir. Genel anlamda ise öğrenene okul ve okul dışında planlanış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneği olarak tanımlanmaktadır (Demirel, 2012). Sınırları belli olmayan yapısı nedeniyle eğitim programı kavramı, uzun yıllardır insanların felsefi bakış açılarına dayalı olarak farklı şekillerde yorumlanarak tanımlanmıştır (Oliva & Gordon, 2018).

8.2. PROGRAM GELİŞTİRME

Eğitim programı geliştirme, eğitim programı alanında oldukça önemli bir yere sahiptir (Ornstein & Hunkins, 2016). Çünkü program geliştirme, eğitimin merkezi olarak kabul edilir (Lunenburg, 2011). Ayrıca eğitim programı okullaşmanın özü ve varoluş sebebidir. Okullaşma aracılığıyla bireyi, toplumu ve kültürü birbirine bağlar (Hewitt, 2018). Eğitim programı, öğrencilerin okulun belirlediği yönde karşılıklarına çıkan öğrenme yaşantıları için bir plan olarak ele alındığında, belirlenen yaşantıları belli bir düzene koymak ve süreci yönetmek için bir araç görevini üstlenmektedir. Bu araç görevini görme ve bu programın sorunsuz şekilde çalışma süreci genel olarak “**eğitim programı geliştirme**” olarak ifade edilmektedir (Oliva & Gordon, 2018). Bununla birlikte program geliştirme, eğitim programının “hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme” öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü olarak ifade edilmektedir. Bu tanımda ifade edilen “hedef” ögesi, öğrenenlere kazandırılacak istendik davranışları, “içerik” ögesi ise hedeflere uygun düşecek konular bütünü kapsamaktadır. “Öğrenme-öğretme süreci” ögesinde, hedeflere ulaşmak için etkili olacak öğrenme-öğretme modelleri, stratejileri, yöntem ve tekniklerin belirlenmesi, “ölçme değerlendirme” ögesinde ise hedef davranışların ayrı ayrı test edilip istendik davranışların ne kadarının kazandırıldığı ve yapılan eğitimin kalite kontrolü vurgulanmaktadır (Demirel, 2012: 5). Program geliştirme süreci temel olarak üç aşamada gerçekleşir (Oliva & Gordon, 2018):

- İlk aşama, *eğitim programını planlama/tasarlama* aşamasıdır. Program geliştirenlerin alacağı kararları ve alınan kararlar doğrultusunda öğretmenlerin ve öğrencilerin uygulayacağı planları oluşturur.
- İkinci aşama, *eğitim programını uygulama* aşamasıdır. Hazırlanan planların uygulanmasına yönelik çalışmalardan oluşur.
- Üçüncü aşama ise *eğitim programını değerlendirme* aşamasıdır. Sonuçların değerlendirilip “öğrencilerin” ve “programın” başarı düzeyinin belirlenmesine yönelik çalışmalardan oluşur.

8.3. PROGRAM TASARLAMA

Program geliştirme çalışmaları, programın planlaması, başka bir ifadeyle tasarlanması ile başlar. Bir eğitim programının tasarlanma sürecinde, programın amaçlarının neler olacağı, öğrencilere hangi bilgilerin öğretileceği, hangi beceri, tutum veya davranışların kazandırılacağı, öğrenme öğretme etkinliklerinin nasıl düzenleneceği ve işe koşulacağı, öğrenmenin gerçekleşme düzeyinin nasıl kontrol edileceği belirlenir (Demirel, 2012: 43; Adıgüzel, 2017: 185). Program tasarısı, program planlama sürecini gösteren ve öğrenme-öğretme sürecinde öğretmenlere kılavuzluk eden yazılı bir doküman olup kaynaklar, düzenleme prensipleri, uygulama için gerekli, yönetsel şartlara bağlı olarak program öğelerinin belirlenmesi, seçilmesi, sıralanması ve düzenlenmesini içerir (Saylan, 1995). Genel olarak eğitim programı tasarımı çalışmasıyla şu dört soruya cevap aranarak büyük oranda bir programın ana çerçevesi ortaya konulmaya çalışılır (Demirel, 2012: 44):

1. Ne yapılmalıdır?
2. Konu alanı neleri içermelidir?
3. Hangi öğrenme stratejileri, kaynaklar, etkinlikler ve araçlar kullanılmalıdır?
4. Sonuçları değerlendirmek için hangi ölçme araçları ve teknikleri kullanılmalıdır?

Bir eğitim programı tasarlanırken yukarıdaki sorular ışığında programın temel öğeleri belirlenir ve bu öğeler mantıksal ve sistematik olarak düzenlenir. Bu dört öğe birbiriyle ilişki içindedir ve bir öğe hakkında verilen karar diğerlerini etkilemektedir (Demirel, 2012: 44; Adıgüzel, 2017: 185).

8.4. PROGRAM TASARIMI YAKLAŞIMLARI

Program geliştirme sürecinde ilk soru, programın temelini neye göre şekilleneceğidir. Programın temelini neye göre şekilleneceği de “konu alanı, öğrenci ve toplumda yaşanan sorunlar” gibi faktörler etkilemektedir. Bu bakımdan bu faktörler program tasarısı yaklaşımlarının temel belirleyicisi olmaktadır (Korkmaz, 2007; Adıgüzel, 2017: 188). Eğitim/öğretim programının öğelerinin çeşitli tasarımlarla düzenlenebileceğini belirtilmektedir (Ornstein & Hunkins, 2016). Ayrıca, post modern bilgi anlayışları, toplumsal farkındalık ve özgürlüğü temel alan program oluşturma tartışmaları doğrultusunda program tasarımlarının üç temel yaklaşımın benimsendiğini ifade etmektedir. Bu yaklaşımlar şunlardır (Demirel, 21012; Karacaoğlu, 2011; Ornstein & Hunkins, 2016; Adıgüzel, 2017):

Konu merkezli tasarım yaklaşımı: Bu yaklaşımda bilgi ve içerik temel alınır. Okullar güçlü bir akademik akılcılığa sahiptir ve okulların kullanımı için var olan materyaller, içeriğin düzenlenmesi için gereklidir. Programın her bir ögesi bir bütün olarak algılanmaktadır. Yaygın olarak kullanılan bu yaklaşımda, programların çeşitli derslerden ve bu derslerle ilgili konulardan meydana geldiği anlayışı hâkimdir. Bu yaklaşım kapsamında; konu, disiplin, geniş-alanlar, ilişkisel ve süreç olmak üzere beş tür tasarım yaklaşımları bulunmaktadır. Bu tasarımlardan konu merkezli anlayışın dikkate alındığı felsefi akım genel olarak idealizm ve realizm iken, dayandığı eğitim felsefesi ise daimicilik ve esasiciliktir. Buna karşın geniş alan ve ilişkisel tasarımlarda konular arası ilişkiler etkinlikler aracılığıyla kurulduğu için esasiciliğin yanında ilerlemecilikten de etkilendiği söylenebilir. Süreç tasarımında da öğrenme yolları ve süreçleri ve becerileri vurgulandığı için ilerlemecilikten etkilendiği söylenebilir.

Öğrenci (öğrenen) merkezli tasarım yaklaşımı: Bu yaklaşımda programın merkezinde öğrencilerin olması gerektiğini savunulur. Öğrencinin kendi gözlemleri ve yaşantısı ile öğrenme çabasına girmesi önemlidir. Bu yaklaşımın genel amacı, çocuğun kendisini bir bütün olarak görmesini, yeteneklerinin farkına varmasını, güçlü ve zayıf yönlerini tanımasını sağlamaktır. Öğrenmenin ancak öğrenenin öğrenmeye etkin katılımıyla gerçekleşebileceği vurgulanır. Bu nedenle öğrenci merkezde bulunur, çocuğun ilgi, ihtiyaç, merak ve güdü gibi özellikleri ön planda tutularak bireysel farklılıklar dikkate alınır, öğrenme sürecine aktif katılımı sağlanır. Bu tasarımlar genellikle ortaokul seviyesinden ziyade ilköğretim düzeyinde benimsenmektedir (Ornstein

& Hunkins, 2016). Programın hedefleri, içerik, etkinlikler ve değerlendirme süreci, öğrencinin ilgi, ihtiyaç ve beklentileri doğrultusunda hazırlanmalıdır. Öğrenme öğretme süreci öğrencinin aktif katılımı ilkelerine uygun düzenlenmelidir (Karacaoğlu, 2011). Öğrenme öğretme sürecinde genellikle problem çözme yöntemi uygulanır. Programın öğelerinden öğretme-öğrenme sürecine ağırlık verilir. Öğrencinin önceden belirlenen içeriği değil, kendi içeriğini kendisi oluşturması önemlidir. Öğretmen ise rehberdir (Adıgüzel, 2017: 193). Bu yaklaşım kapsamında; çocuk merkezli, yaşantı merkezli, romantik (radikal), hümanistlik tasarım olmak üzere dört tür tasarım yaklaşımları bulunmaktadır. Bu yaklaşımların felsefi akım olarak pragmatizme (yararcılık), eğitim felsefesi olarak ise ilerlemeciliğe dayandığı söylenebilir. Bunun yanı sıra sosyalleşme boyutları ile romantik ve hümanistlik tasarımların yeniden kurmacılıktan etkilendiği söylenebilir (Karacaoğlu, 2011).

Sorun merkezli tasarım yaklaşımı: Bu yaklaşımda bireylerin ve toplumların yaşadığı gerçek yaşam problemlerine odaklanılır (Ornstein & Hunkins, 2016). Bu yaklaşımın genel amacı, toplumun ihtiyaçlarını merkeze alarak kültürel ve geleneksel değerleri güçlendirmek, bireylerin ve toplumun yaşantılarına etki eden sorunları çözüme kavuşturmadır. Sorun merkezli tasarımlar, bireyi toplumsal bir varlık olarak görür. Öğrencilerin ulaşması düşünülen hedeflerden önce toplumun sorunları ve ihtiyaçlarına göre planlandıkları için öğrenci merkezli tasarımlardan ayrılır. Bu yaklaşımda öğrencilerin öğrenme öğretme sürecine aktif katılımı sağlanarak problem çözme becerisi kazanması gerektiği vurgulanır. Bu tasarım yaklaşımına uygun programın düzenlenmesi önemli ölçüde incelenen sorunların doğasına bağlıdır. Programın içeriği genellikle incelenen konunun sınırlarını aşar. Diğer yandan bu yaklaşımda, öğrencilerin ihtiyaçları, kaygıları ve yetenekleri de dikkate alınır. Hem içeriğe hem de öğrencilerin gelişimine vurgu yapıldığı için diğer tasarımlardan ayrılmaktadır. Bu yaklaşım kapsamında; yaşam şartları, çekirdek ve toplumsal sorunlar-yeniden kurmacı tasarım olmak üzere üç tür tasarım yaklaşımı bulunmaktadır. Bu yaklaşımların genel olarak dayandığı eğitim felsefesi yeniden kurmacılıktır. Buna karşılık çekirdek tasarımın ilerlemeciliğe dayandığı söylenebilir.

Sonuç olarak, bir eğitim programı tasarlamak, program öğelerini bir araya getirmenin ötesinde oldukça kapsamlı bir çalışmadır. Tasarım, öğrenciye istenilen davranış, beceri ve tutumları kazandırmada başarılı olacak bir yapıya sahip olmalıdır (Demirel, 2012). Diğer yandan, bir ülkede düzenlenen eğitim programlarında temele

alınan felsefe, dolayısıyla da program tasarım yaklaşımı, toplumda hâkim olan başat felsefeyle uyum içinde olmalıdır (Doğanay ve Mediha, 2003). Eğitim programı tasarım yaklaşımlarının vurgusu, dayanmış olduğu felsefi temel, kaynakları ve öncüleri Tablo 5'te özetlenerek sunulmuştur:

Tablo 5. Temel Program Tasarımlarına Bir Bakış

<u>Tasarım</u>	<u>Programın Vurgusu</u>	<u>Dayandığı Felsefe</u>	<u>Kaynak</u>	<u>Savunucuları</u>
<u>Konu Merkezli</u>				
Konu Tasarımı	Bağımsız konular	Esasicilik, Daimicilik	Bilim, bilgi	Harris, Hutchins
Disiplin Tasarımı	Akademik disiplinler (Matematik, biyoloji, tarih, vb.)	Esasicilik, Daimicilik	Bilim, bilgi	Bruner, Phenix, Schwab, Taba
Geniş Alan Tasarımı	Disiplinler arası konular ve akademik disiplinler	Esasicilik, İlerlemecilik	Bilim, bilgi	Broudy, Dewey
İlişkisel Tasarım	Disiplinlerle bağlantılı bağımsız konular	İlerlemecilik, Esasicilik	Bilgi	Alberty ve Alberty
Süreç Tasarımı	Çeşitli disiplinlerle ilişkili işlemsel bilgiler, bilgi işleme yolları, düşünme biçimleri	İlerlemecilik	Psikoloji, bilgi	Adams, Beyer, Dewey, Papert
<u>Öğrenci Merkezli</u>				
Öğrenen Merkezli Tasarım	Çocuğun ilgi ve ihtiyaçları	İlerlemecilik	Çocuk	Dewey, Kilpatrick, Parker
Yaşantı Merkezli Tasarım	Çocuğun yaşantılar ve ilgileri	İlerlemecilik	Çocuk	Dewey, Rugg, Schumacher
Romantik (Radikal) Tasarım	Çocuğun yaşantılar ve ilgileri	Yeniden yapılandırma- macılık	Çocuk, toplum	Freire, Hebermass, Holt, Illich
Hümanist Tasarım	Bir kişi ya da grubun yaşantıları, ilgi ve ihtiyaçları	Yeniden yapılandırma- macılık, Esasicilik	Psikoloji, çocuk, toplum	Combs, Fantini, Maslow, Rogers
<u>Sorun Merkezli</u>				
Yaşam Şartları Tasarım	Hayat ve toplum sorunları	Yeniden yapılandırma- macılık	Toplum	Spencer, Stratemeyer, Forner, McKim
Çekirdek Tasarım	Sosyal sorunlar	İlerlemecilik, Yeniden yapılandırma- cılık	Öğrenen, toplum	Alberty ve Alberty, Faunce, Bossing
Sosyal Sorunlar ve Yeniden Yapılandırma Tasarım	Toplum ve Toplumsal sorunlarına odaklanma	Yeniden yapılandırma- macılık	Toplum, sonsuzge- rçekler	Apple, Brameld, Rugg, Shane

Kaynak: Ornstein & Hunkins, (2016: 280)

8.5. PROGRAM TASARISI VE EĞİTİM FELSEFESİ

Bir program tasarısı hazırlanırken program tasarımı yaklaşımlarının temel aldığı felsefeler bulunmaktadır. Çünkü felsefe, eğitimcilere özellikle program çalışanlarına okulları ve sınıfları değerlendirmeleri için gerekli olan çerçeveyi sunar. Felsefeler; “okullar neden var, hangi dersler değerlidir, öğrenciler nasıl öğrenir, öğretim sürecinin merkezinde öğretmen mi olmalı öğrenci mi, konu mu önemli, etkinlik mi, hangi materyal ve yöntem kullanılmalı” gibi soruların cevaplanmasında yardım eder. Eğitimin amaçlarını, içerikleri, öğrenme ve öğretme süreçlerini, okulların vurgulamak zorunda oldukları vurgu ve etkinlikleri belirler. Ayrıca felsefe, hangi kitapların okunacağı, bunların nasıl kullanılacağı, ne kadar ödev verileceği, öğrencilerin nasıl sınav yapılacağı ve sınav sonuçlarının nasıl kullanılacağı, hangi ders ve konuların önemsenmesi gerektiği ile ilgili bir temel sağlar (Ornstein & Hunkins, 2016).

Program tasarısı hazırlanırken program geliştirme uzmanlıklarının felsefi görüşleri ve toplumun başat felsefi görüşü hedeflerin seçiminde etkili olmaktadır. Benimsenen felsefi görüş aynı zamanda içerik seçiminde, öğrenme öğretme süreçlerinin düzenlenmesinde ve geliştirilen programın nasıl değerlendirileceği konusundaki yargılara rehberlik etmede etkili olmaktadır. Nitekim eğitim felsefesi, eğitim politikalarına ve uygulamalarına yön verir, varsayım, inanç, karar ve ölçütleri inceler ve bunları tutarlılık ve anlam yönünden kontrol eder (Biçer, 2012; Biçer vd., 2013; Demirel, 2012; Ergün, 1996). Bir bakıma felsefe hedeflerin seçiminden değerlendirmenin nasıl yapılacağına kadar programın yapısının nasıl şekilleneceğine, öğretim sürecinin önceliklerini belirlemesine ve sürecin nasıl işleyeceğine de yön vermektedir. Bu nedenle program tasarlanırken hâkim felsefi anlayış önemli bir yere sahiptir. Eğitim programlarının tasarlanmasında etkili olan temel felsefeler ve eğitim felsefeleri aşağıda sunulmuştur.

8.5.1. Temel Felsefeler

İdealizm: İlk çağ Yunan düşünürlerden beri var olan idealizm, dış dünyadaki varlıkları düşüncenin ürünü veya bizzat kendisi olarak kabul eder. Bu felsefeye göre nesnelere ancak bizim varlığımızla ve düşüncelerimizle vardır. En yüce amaç, gerçeği aramak ve değerleri kalıcı kılmaktır. Eğitimin amacı ise, rasyonel ve akıllı insan yetiştirmektir. İdealistlere göre öğrenme, fikirlerin geri getirildiği, üzerinde çalışma içeren temel bir süreçtir; eğitim ise tamamen kavramsal meselelerle ilgilenir. İdealist

eğitimciler, fikirleri ve kavramları birbirine bağlayan bilgi, konu temelli, klasik ya da sosyal bilimlere dayalı program tercih ederler. Program hiyerarşıktır. İnsanoğlunun kültürel mirasından oluşur ve disiplinlere dayanır. Bu hiyerarşinin en başında en soyut konular yer alır: Felsefe, teoloji ve matematik. Tarih, edebiyat ve dil de önemlidir. Program merdivenin daha aşağısında neden sonuç ilişkisine dayalı olan fen bilimleri vardır. Öğretmen örtük bilgi ve fikirlere anlayış kazandırır, ahlaki ve manevi lider konumundadır (Ergün, 1996; Ornstein & Hunkins, 2016).

Realizm: Bu felsefeye göre varlıkların insan bilincinin dışında ve ondan bağımsız olarak var olduğu savunulur. Gerçek zihnin dışındadır. Zihnimizdeki bilgiler dış dünyadan aldığımız duyumlara göre şekillenir ve yeni durumlara göre değişir. Realistler dünyayı nesne ve maddeler açısından görür. İnsan, dünyayı duyumları ve aklı sayesinde algılar. Tarih ve zooloji gibi bağımsız içerik alanlarını içeren bilgi ve konu temelli programlar üzerinde durulur. Program, hiyerarşisinin en üstünde en soyut konular vardır. Mantığı ve soyut düşünceyi içeren dersler vurgulanır. Sanata ve fen bilimlerine değer verilir. Öğrenmede zihni çalıştırmak önemlidir. Eğitim bütün tarih boyunca doğru değerleri öğretmelidir. Öğrencinin ne öğreneceğine öğretmen karar verir. Öğretmen hem bilgi kazandırmalı hem de bu bilgi uygulamasını göstermelidir. Eğitim hayata uygun olmalıdır. Önce teorik bilgiler verilmeli, sonra pratik hayat içindeki uygulaması gösterilmeli, öğrenciye bizzat yaptırılmalıdır (Ergün, 1996; Ornstein ve Hunkins, 2016).

Pragmatizm: Bu felsefeye göre gerçek, insana yararlı olarak uygulanabilir. Bir başka deyişle insan için önemli olan, kendi işine yarayandır. Gerçek, durmadan değişir. Bu nedenle iş yaparken kullanılan yöntemler de değişmeli eğitim de bu değişimi sağlamalıdır. Bilgi deneyimlere dayanır. İdealizm ve realizm konuya odaklanırken pragmatizm, bilgiyi gerçekliğin sürekli değiştiği bir süreç olarak çözümlenmektedir. Öğrenme, bireyin problem çözmeye çalışırken meydana gelir ve transfer edilebilir. Öğretme, eleştirel düşünmeye odaklanmalı, açıklayıcı olmaktan çok açıcı olmalıdır. Öğretmen ise öğrencilerin eleştirel düşünme ve bilimsel düşünme becerilerini geliştirir. Okul hayatla iç içe olmalıdır. Programlarda kalıcı bilgi ya da konu yer almaz, kültürü aktaran ve bireyleri değişim için hazırlayan uygun deneyimlere, problem çözme etkinliklerine yer verilir (Ergün, 1996; Ornstein & Hunkins, 2016).

Varoluşçuluk: Bu felsefeye göre insanlar devamlı seçim yaparlar ve bu yolla kendilerini tanımlarlar. Varoluşçular grup normlarının, otoritenin ve kurulu düzenin

varlığını reddederler. Öğrenciler de ne çalışacakları ve nasıl çalışacakları konusunda özgür olmalıdır. Eğitim ortamında öğrenci kendi sorumluluğu ile yüz yüze gelmelidir. Eğitimde, program ve öğretmenlerden önemli olan öğrencidir. Programlar, bireysel özgürlük ve seçimler içeren deneyimler ve konulardan oluşmaktadır. Eğitim, kişilerin mutlak özgürlüğünü teşvik etmeli ve bu özgürlüğü nasıl kullanacağını öğretmelidir (Ergün, 1996; Ornstein & Hunkins, 2016).

8.5.2. Eğitim Felsefeleri

Temel felsefi görüşlerden doğan başlıca dört eğitim felsefesi vardır. Bunlar: daimicilik, esasicilik, ilerlemecilik ve yeniden kurmacılıktır. Bu eğitim felsefelerinin her biri temel felsefelerin bir ya da daha fazlasından ortaya çıkmıştır. Örneğin, daimicilik realizme dayanmakta, esasicilik realizm ve idealizmden ortaya çıkmıştır. İlerlemecilik ve yeniden kurmacılık, pragmatizmden kaynaklanmaktadır. Yeniden kurmacılığın varoluşçu felsefeye dayandığı noktalar da vardır (Ornstein ve Hunkins, 2016). Bu eğitim felsefelerinin özellikleri şu şekildedir (Biçer vd., 2013; Ergün, 1996; Karacaoğlu, 2011; Ornstein & Hunkins, 2016; Sönmez, 2012)

Daimicilik: En eski ve en tutucu eğitim felsefesi olan daimicilik realizme dayanmaktadır. Bu felsefeye göre; eğitimin amacı, yetenekli, elit, seçkin, rasyonel ve akıllı kişi yetiştirmektir. Geçmiş ve kalıcı çalışmalara odaklanılır, olgulara ve sonsuz bilgiye hâkim olma esastır. Öğretmenler, öğrencilerin mantıklı düşünmesine yardım eder. Eğitim, Sokrat tarzı yöntemle, sözlü anlatıma dayanır. Geleneksel değerlerin öğretimi dikkate alınır. Klasik eserler ve entelektüel eğitim önemlidir. Bireylerin zihinsel gelişimi önemlidir. Değişmeyen evrensel eğitim savunulur. Eğitim yaşama hazırlıktır.

Esasicilik: Bu felsefe, idealizme ve realizme dayanmaktadır. Bilgili, becerikli ve zeki insanlar yetiştirmek esastır. Becerilerin, gerçeklerin ve konuların temelini oluşturan içeriğin öğrenilmesine vurgu yapılır. Konu alanının çok iyi özümsemesi gerekir. Temel beceri ve akademik konular, kavramların ve konuların ilkelerine hâkimiyet esastır. Eğitimde öğretmen otoritedir, geleneksel değerlerin kesin öğretime dayanır. Öğrenmenin doğasında sıkı çalışma vardır. Öğretim öğrenmeye göre önceliklidir. Okulda, geleneksel yöntemler kullanılır.

İlerlemecilik: İlerlemeciler, öğrenci merkezli tasarım adını verdikleri anlayışı savunmuşlardır. İlerlemecilik (progressivizm) ise pragmatik felsefeye dayanır ve

pragmatist düşüncenin eğitime uygulanması olarak kabul edilir. İlerlemecilik, geleneksel eğitimin aşırı şekilciliğine, sıkı disiplin anlayışına, pasif öğretimine karşıdır. Eğitim toplumda geleneksel standartları değil, sürekli değişen hayatı öğretmelidir. Yaşamın bütün gerçek problemleri olabildiğince eğitim ortamına yansıtılmalı ve buradan hareketle yaşamın tamamını temsil eden her türlü durumlara programda yer verilmelidir. Öğrenci merkezli anlayış hâkimdir. Öğrenme, yaşantı yoluyla gerçekleşir. Bu nedenle eğitim sürecinde aktif deneyimlere, uygulamaya ağırlık verilmelidir, eğitim ortamı demokratik olmalıdır. Sınama durumları ezbere dayanmamalıdır.

Yenide kurmacılık: Pragmatizme dayanmaktadır. Eğitimde, toplumu yenide yapılandırmak ve geliştirmek amaçlanır. Değişim ve toplumsal reform için eğitim anlayışı hâkimdir. Toplumun problemlerini belirlemek ve düzeltmek için gerekli olan yetenek ve konular öğretilir. Çağdaş ve gelecek toplumla ilgili aktif öğrenme vurgulanır, öğretmen değer ve yeniliğin faktörüdür. Proje yöneticisi ya da araştırma lideri konumundadır, öğrencilere insanlığın karşılaşılabileceği problemler hakkında rehberlik yapar.

9. PROGRAM GELİŞTİRME SÜRECİNDE İZLENEN ADIMLAR

Program geliştirme sürecinde, programın felsefi temellerinin belirlenmesinin ardından program geliştirmede tarihsel, psikolojik, toplumsal ve ekonomik temellerden de yararlanılarak program tasarısı hazırlanır. Program tasarısının hazırlanması ise benimsenen yaklaşıma ve modele uygun olarak ihtiyaçların belirlenmesi ile başlar. Belirlenen ihtiyaçlara göre hedefler/kazanımlar, bunlara göre içerik/konular, hedeflere ve içeriğe göre öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirme durumları belirlenir. Bu kapsamda programın taslağı hazırlanmış olur. Ardından programın uygulanacağı bölge, okul, görevli kişiler, ilgili öğrenciler ve öğretim ortamı belirlenir ve programın ön uygulaması yapılır. Bu aşamada program tasarısı denir, aksayan olumsuz durumlar varsa belirlenir ve gerekli düzeltmeler yapılarak tekrar uygulanır. Zira program geliştirme dinamik bir süreçtir. Son olarak, gerek öğrencilerin kazanımlara ulaşma derecesi, gerekse programın amaçlandığı gibi gerçekleşip gerçekleşmeme durumları incelenip değerlendirilir, programın öğrencileri üzerindeki etkileri belirlenir. Program geliştirme sürecinde uygulanan aşamalar aşağıda açıklanmıştır.

9.1. İHTİYAÇLARIN BELİRLENMESİ

Eğitim programı geliştirilirken ilk aşama ihtiyaçları belirlemektir. İhtiyaç, bir amacı gerçekleştirebilmek için gerekli ya da yararlı olandır. İhtiyaç analizi ise, amaçların yerine getirilmesinde nelerin yararlı olduğunu belirleyebilmek için bilginin toplanması, betimlenmesi ve yapılandırılması sürecidir. İhtiyaç analizine genellikle programın hedeflerini oluşturmak, bu hedeflere yönelik öğretim sürecini değerlendirmek ve finansman düzeyini belirlemek için gereksinim duyulur (Erdol ve Gözütok, 2017).

İhtiyaçları belirleme, bir amacın gerçekleştirilmesi için gerekli ve yararlı husus ya da güçlü istek anlamına gelmektedir ve program geliştirme çalışmasının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Programın hazırlanması için bir program ihtiyacının ortaya çıkması ve bu ihtiyacın en etkili şekilde karşılanması için de gerçek ihtiyacın ne olduğunun saptanması gereklidir (Demirel, 2012; Ertürk, 2013; Karataş, 2007). İhtiyacın belirlenmesi, yapılacak eğitim etkinliklerinin programlanması için gerekli bilgileri elde etmede yardımcı olmaktadır.

İhtiyaç belirleme çalışmalarında toplumun, bireyin ve konu alanı ile ilgili ihtiyaçların saptanması önemli görülmektedir. Toplumun beklenti ve ihtiyaçları eğitim programlarının hedeflerini ortaya koymaya yardımcı olur. Ayrıca toplumun başat felsefesini, değer ve inançlarının saptanması programın temelini sağlamak açısından önemlidir. Bireylerin ihtiyaçları ile toplumun ihtiyaçları arasında bir paralellik kurulmalıdır. Eğitim programlarının bireyin ve toplumun ihtiyaçlarına dönük olarak etkili olabilmesi için program hedefleri ile konu alanları arasında tutarlı ilişkiler kurulmalıdır. İhtiyaçlar saptanırken sürekli değişen bilgilerin ve çağdaş düşüncelerin programa yansıtılmasına özen gösterilmelidir. Bunun için toplumun bireyin ve konu alanın ihtiyaçları analiz edilmelidir (Demirel, 2012).

Eğitim ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik yapılan çalışmalar, okulun programında öncelik verilmesi gereken hedef davranışların seçimine temel oluşturacak gerekli çalışmalardır. Bu çalışmaların çoğu temel olarak iki aşamadan oluşur: birincisi öğrencilerin var olan durumlarının belirlenmesi ve diğeri ise ihtiyaçların belirlenmesi için var olan durumun kabul edilebilir normlarla karşılaştırılmasıdır (Tyler, 2014). Genellikle var olan durumlar belirlenerek nelere ihtiyaç duyulduğu belirlenir. Sistematik bir bilgi toplama ve analiz süreci olan ihtiyaç analizi, genel olarak “bilgi toplama,

bilgileri analiz etme ve program oluşturma” aşamalarından oluşmaktadır (Adıgüzel, 2016). Demirel (2012)’e göre, eğitim ihtiyaçlarını belirleme süreci beş aşamada gerçekleştirilebilir. Bu aşamalar aşağıda açıklanmıştır:

I. Hazırlık: Öncelikli iş ve işlemler belirlenir, hangi yaklaşımın benimseneceği ve özellikle hangi yöntemin ya da tekniğin kullanılacağına karar verilir.

II. Bilgi Toplama: İhtiyaç duyulan bilgiler, uygun veri toplama araçlarıyla ve teknikleriyle toplanır.

III. Bilgilerin Analizi: Toplanan bilgiler analiz edilir ve değerlendirilir.

IV. Bilgilerin Rapor Edilmesi: Ulaşılan sonuçlar bir araya getirilir.

V. Bilgilerin Kullanımı: Sonuçlar ilgililerle paylaşılır ve işe koşulur.

9.1.1. İhtiyaç Belirleme Yaklaşımları

İhtiyaç belirleme sürecinde genellikle benimsenen dört yaklaşımdan bahsedilir (Demirel, 2012; Karacaoğlu, 2011):

Farklar Yaklaşımı: Bu yaklaşımda ihtiyaçlar, gözlenen bilgi, beceri, tutum ile beklenen başarı, beceri, tutum arasında fark karşılaştırılarak ortaya çıkarılır. Bu fark, mevcut sorunların varlığını ya da yokluğunu ortaya koyar. Eğer bir problem tespit edilirse o problemin ortadan kaldırılması için yollar aranır.

Demokratik Yaklaşım: Çoğunluğun istediği değerler, değerlikler söz konusudur. İhtiyaçlar, toplumdaki baskın grupların isteklerinden hareketle ortaya çıkarılır. Birçok insanın ihtiyaç belirleme sürecinde bulunması insan ilişiklerine ve toplumla bütünleşme özelliğine sahip olması bu yaklaşımın karakteristik özelliğidir.

Analitik Yaklaşım: Ulusal ve uluslararası koşullara dayalı değerimlere ait yönelimlerin incelenmesi esasına dayanır. İhtiyaçlar, gelecekte ortaya çıkması olası durumlardan yola çıkılarak belirlenir. Bir durumla ilgili mevcut duruma ait bilgilerden yararlanılır ve geleceğe yönelik durumların ortaya konması istenir. Belirli olanlardan ya da yaşantılarından yoksunluk hallerinde ortaya konması ile ihtiyacın belirlenmesi sürecidir.

Betimsel Yaklaşım: Belirli olgu ya da eğitim yaşantılarından ortaya çıkan durumlarla ilgilenilir. İhtiyaç belirlenirken bir nesnenin yokluğu eksikliği ile ortaya çıkan zararlar o nesnenin varlığının ortaya koyacağı yarardan hareket edilir.

9.1.2.. İhtiyaç Belirleme Teknikleri

İhtiyaç belirleme sürecinde benimsenen yaklaşıma, içinde bulunulan koşullara, konuya ve zamana uygun olarak en etkili şekilde nelere ihtiyacın olduğunu belirlemek amacıyla çeşitli teknikler kullanılmaktadır. Bunlar şu şekildedir (Demirel, 2012; Karacaoğlu, 2011; Semerci ve Yelken, 2010):

Delphi Tekniği: Konuyla ilgili birbirinden bağımsız uzman grubunun akılcı bir yaklaşımla gelecekte nelerin, nasıl olabileceğine yönelik ortak görüşlerinin alındığı tekniktir. Bu teknik; amacın belirlenmesi, uzmanların belirlenmesi, uzmanlardan ilk görüşlerin alınması, görüşlerin analiz edilmesi, uzmanların görüşlerini savunması ya da değiştirmesi, uzmanlardan yeniden gerekçeli görüşlerin alınması, ikinci görüşlerin analiz edilmesi, ortak görüşlerin belirlenmesi ve sonuçların kullanılması aşamalarından oluşur.

Progel Dacum Tekniği: Bir çalışma grubunun bir meslekte çalışanların yapması gerekenleri ve o işin standartlarını belirlemek amacıyla bir araya gelerek kısa sürede ihtiyaçların belirlendiği bir tekniktir. Bu teknik; program ve iş alanlarının belirlenmesi, bunların gözden geçirilmesi, bilgi ve beceriye dayalı sıralanması, işin gerektirdiği işlemlerin ortaya konması ve değerlendirilmesi aşamalarından oluşur

Meslek Analizi Tekniği: Bir mesleği/işi bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor davranış alanlarında en küçük parçalara kadar ayrıştırarak anlamlı bütünler ortaya koymak amacıyla mesleğe/işe ilişkin görevlerin veya işlemlerin meslekteki deneyimli kişiler tarafından oluşturulduğu bir tekniktir. Bu teknik ile o işi yapanların taşıması gereken özellikler belirlenir. Bu teknik; mesleğin (işin) tanımlanması, ilgili kaynakların gözden geçirilmesi, iş ve işlem basamaklarıyla ilgili taslak listenin hazırlanması, araştırmaya uygun araç geliştirilmesi, mesleğin gerektirdiği çalışmaların belirlenmesi, örnek plan ve tasarımın geliştirilip analizinin yapılması, aracı uygulayarak bilgilerin değerlendirilmesi, iş envanterlerinin çıkarılması, düzenlenmesi ve rapor edilmesi aşamalarından oluşur.

Yukarıdaki tekniklerin yanı sıra; hedef kitlenin gerçek mevcut durumunu gözlemleyerek sorunları belirlemek ve nelere ihtiyacın olduğunu ortaya koymak amacıyla **gözlem**, geliştirilecek programa yönelik ilgili paydaşların görüşlerini, düşüncelerini ya da bilgi ve tecrübelerini almak amacıyla **görüşme** (bireysel/grup) teknikleri de kullanılmaktadır. Ayrıca programın uygulanacağı öğrenci, öğretmen, veli,

yönetici vb. eğitim paydaşlarına sınavlar/ölçekler/anketler uygulayarak **ölçme araçları-anketler-testler uygulama**, geliştirilecek programla ilgili raporları, varsa mevcut programları, arşivleri ya da ilgili alanyazındaki bilimsel araştırmaları inceleyerek **kaynak tarama** ve aynı özellikte bir grup insandan bilgi alarak **grup toplantıları düzenleme** gibi teknikleri de kullanılmaktadır. İhtiyaç analizinin gerçekleştirilmesinde, benimsenen yaklaşımın özellikleri, analiz yapılacak konunun kapsamı, hedef kitle, ekonomik unsurlar dikkate alınarak bu teknikler arasından bir ya da birkaçı tercih edilebilir (Adıgüzel, 2016: 14; Demirel, 2012; Karacaoğlu, 2011). Bu teknikler, bilimsel araştırma gereklerine uygun olarak gerçekleştirilmelidir.

9.2. HEDEFLER VE KAZANIMLARIN BELİRLENMESİ

Eğitim programına ilişkin öğretim faaliyetlerini tasarlayabilmek ve programı sistematik ve rasyonel şekilde inceleyebilmek için öncelikle program sonunda ulaşılmak istenen amaç ve hedeflerin ortaya konması gerekmektedir (Tyler, 2014). Eğitim programının dört temel ögesinin ilki olarak ifade edilen hedeflerin, belirlenen ihtiyaçları karşılayacak şekilde, “Niçin öğreteceğiz?” sorusu sorularak hazırlanır. Çünkü hedefler, program geliştirme ve uygulama sürecini ve öğrenmenin yönünü belirleyen bir yol haritasıdır (Lunenburg, 2011). Nitekim hedefler, programın temel öğelerine bir temel oluşturur. Zira gerçekte eğitim programının tüm boyutları eğitimin esas amaçlarına ulaşmak için bir araçtır. Nitekim hedef davranışlar, programın uygulama sürecinde kullanılacak materyal seçilmesinde, içeriğin oluşturulmasında, eğitimsel prosedürlerin geliştirilmesinde, öğretim yöntemlerinin geliştirilmesinde ve programın değerlendirilmesi için test ve sınavların hazırlanmasında ölçüt oluşturur (Tyler, 2014). Bu nedenle hedefleri belirlemek, öğrenme sürecinde öğrencilerden ne beklendiğini ortaya koymak açısından önemli bir adımdır (Nitto & Brookhart, 2016).

Hedefler, “planlanmış ve düzenlemiş yaşantılar yoluyla, kazandırılması kararlaştırılan davranışlar ya da özellikler” olarak tanımlanmaktadır (Ertürk, 2013). Başka bir tanımda ise öğrencilere kazandırılmak üzere belirlenen “bilgi, yetenek, beceri, tutum, ilgi, alışkanlık vb.” istenilen özellikler olarak belirtilmektedir (Demirel, 2012). Öğrenciye kazandırılacak hedefler, toplumun, konu alanının, doğanın ve bireyin (öğrencilerin) ihtiyaçlarına dayalı olarak belirlenir ve felsefe, sosyoloji, psikoloji ve ekonominin süzgecinden geçirilerek kesinleştirilir (Sönmez, 2010). Hedefler genellikle üç aşamada oluşturulur. İlk aşamada, oluşturulan hedefler geniş kapsamlı olup felsefi bir

yapıda olan ve bir ülkenin yetiştirmeyi öngördüğü insan niteliklerini içeren hedeflerdir. Bu hedefler **uzak hedefler** olarak adlandırılır. İkinci aşamada, uzak hedeflerin belirlenmesinden sonra okul tarafından sağlanacak belirli öğrenme yaşantıları ile elde edilecek daha özel hedefler oluşturulur. Bu hedefler, belli bir eğitim ya da okul türünün ulaşması gereken hedefleri olup daha somut ve uygulanabilir niteliktedirler. Bunlar genellikle **genel hedefler** olarak ifade edilmektedir. Üçüncü aşamada ise bu genel ve özelleştirilmiş hedeflere dayanarak programa ilişkin bir disiplin ya da çalışma alanında öğrenciye kazandırılması amaçlanan bilgi, beceri, yetenek, ilgi, tutum ve alışkanlık gibi özellikleri içeren hedefler belirlenir. Bu oluşturulan hedefler, **özel hedefler** olarak adlandırılır. Bu hedefler sınıf içerisindeki aktivitelere dönük bir yapı vardır ve öğrenci davranışına dönük çıktılar olarak ifade edilir (Demirel, 2012; Ornstein ve Hunkins, 2016; Saylor vd., 1981) Son yıllarda öğretim programlarında yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının benimsenmesiyle birlikte özel hedefler kapsamında kullanılan “hedef-davranış” ifadesinin yerine “kazanım” ifadesi kullanılmaktadır.

Bir program tasarısında, programın uygulanması sonucunda gerçekleşecek olan öğrenme ürünleri olarak ifade edilen kazanımlar, zihinsel, sosyal, duyuşsal devinimsel, olarak farklılık gösterebilmektedir. Bazı öğrenme hedefleri **bilişsel** alana ilişkin olup zihinsel ve düşünsel alanları kapsar. Bazıları **duyuşsal** alana ilişkindir. Bu öğrenme alanları öğrencilerin nasıl hissettiklerini ya da neye değer verdiklerini ele alır. Bazıları ise **psikomotor** becerilerle fiziksel etkinlik algısı ile ilgilidir (Nitto & Brookhart, 2016). Bu nedenle hedeflerin belirli bir kural çerçevesinde yazılması hedeflerin anlaşılmasını kolaylaştırır. Bunu sağlamak için bir düzenleme yaklaşımına, bir taksonomiye ihtiyaç duyulmaktadır (Anderson, 2001). Farklı öğrenme ürünleri ile ilgili hedeflenen kazanımları farklı hedef alanlarında (Bilişsel, Duyuşsal ve Devinişsel) Bloom taksonomisi ile sınıflandırma yapmak mümkün olmaktadır. Hedeflerin aşamalı olarak sınıflandırılmasında Dünya’da yaygın olarak Bloom Taksonomisi kullanılmaktadır. Bu sınıflamada belli bir alana giren hedefler kolaydan zora, basitten karmaşığa doğru sıralanmıştır (Demirel, 2012; Karacaoğlu, 2011). Çünkü Bloom taksonomisi hedefleri açık bir şekilde ve gözlenebilir özellikte ortaya koymayı, bu hedeflerin değerlendirilmesinde kullanılacak test maddelerinin bir kategori yelpazesindeki dağılımını ve kapsamını görmeyi sağlamaktadır (Aslan ve Atik, 2018). Bloom taksonomisi, öğretim programındaki hedeflerinin açık, kısa ve görsel bir şekilde analizinde kullanılabilmesini sağlar. Öğretmenlerin kazanımlarla aktiviteleri karıştırmamalarına yardımcı olur ve öğrenme-öğretme etkinleri ile değerlendirme

arasındaki ilişkileri netleştirmelerine fırsat sunar. Bunun yanında öğretim programının öğretim ve materyalleri, kazanımları, standartları ve ölçme değerlendirme kullanılacak testlerin birbirleriyle uyumluluklarının incelemesini sağlar (Amer, 2006).

9.3. İÇERİĞİN BELİRLENMESİ VE DÜZENLENMESİ

Eğitim programı tasarlanırken öğrencinin başarılı olabilmesi için belirlenen kazanımları sağlayacak bilgilerin belirlenmesi gerekir (Ornstein ve Hunkins, 2016). Bu bilgiler, programın ikinci ögesi olan “içerik” kapsamında belirlenir. Bu aşamada, kazanımlara ulaşmak için “ne öğretilmeli” sorusuna cevap aranarak; öğrencilere öğretilecek bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklar belirlenir. İçerik, öğrencilere hedef davranışları kazandırmak için bir araç olup, bu hedeflere ulaştıracak ünite ve konuların düzenlenmesi çalışmalarını içerir (Sönmez, 2010). Konu; gerçeklerin, kavramların, genellemelerin, ilkelerin ve kuramların özetidir. Ayrıca bilgiyi işleme yöntemlerini de kapsar. Program konusu öğrencinin bilgiyi keşfetmeleri için fırsatlar sağlar (Ornstein & Hunkins, 2016).

İçerik ihtiyaçlara ve hedeflere uygun seçilmelidir. Öğrenme ilkelerine uygun ve sistematik bir şekilde düzenlenmelidir (Demirel, 2012). İçerik kapsamında öğrencilerin en iyi öğrenmesi gereken konular belirlenmeli, öğrencilerin meraklarıyla ilgili bilgiler sağlanmalıdır. Konular anlamlı ve faydalı olacak şekilde iyi organize edilmeli ve öğrencinin bilişsel, sosyal ve psikoloji özellikleri dikkate alınarak oluşturulmalıdır (Ornstein & Hunkins, 2016). Ayrıca içerik düzenlenirken doğal ve toplumsal koşulla uygun olması, aşamalı ve birbirinin ön koşulu olacak şekilde sıralanması, esnek olması, bilim, sanat, felsefe için geçerli olan genel ilkeler çerçevesinde örgütlenmesi, alıştırmaların olmaları, görsel materyallerle desteklenmesi vb. özellikleri taşımalıdır (Baykara, 2014).

İçerik belirlenirken bazı **ölçütlere** uyulması gerekir (Büyükkaragöz, 1997; Demirel, 2012; Kirkpatrick & Kirkpatrick, 2006; Ornstein & Hunkins, 2016; Sönmez, 2010).

Öz Yeterlilik: Konular öğrencilerin en üst seviyede öz yeterlilik kazanmasını sağlamalıdır. Öğrencilerin kendi kişiliklerini ve potansiyellerini açığa çıkarmalarını desteklemelidir.

Anlamlılık/önemlilik: Konular, öğrenci ve gelişimi için önemli olmalıdır. Programın amaçlarının temel fikirlere, kavramlara, ilkelere ve genellemelere katkıda

bulunduğu ölçüde önemlidir. Ayrıca konular belirlenirken öğrencinin belirli öğrenme yeteneklerini, becerilerini, süreç, tutum ve davranışları göz önünde tutulmalıdır.

Geçerlik: İçeriğin programa hizmet etme derecesidir. Seçilen konunun geçerli ve güvenilir olması sağlanmalıdır. Bilgi patlamasının yaşandığı çağımızda güncel, gerçek ve doğru olan konular dikkatli seçilmeli; bilimin ve çağın gereklerine uygun olmalıdır.

İlgililik: Öğrenci merkezli tasarımlarda kilit bir ölçüttür. Bu anlayışa göre programın kaynağı çocuğun kendisidir. Bu açıdan içerik çocuğun ilgi alanlarına göre belirlenmelidir.

İşe yararlılık/Kullanışlılık: İçerik kullanılabilir ve faydalı olmalı, öğrencinin ve toplum ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmalıdır. Konu merkezli tasarımda fayda, konu nasıl öğrenildiği, öğrencinin bilgiyi meslek hayatında ve gelecekteki yetişkinlik etkinliklerinde nasıl kullanılabilmesini sağlaması açısından değerlendirilir. Öğrenen merkezli tasarımda fayda, içeriğin öğrencinin kendi yetenekleri, bireysel varlığı ve kendi hayatına bir anlam katmasıyla ilgili olup öğrencinin kendi potansiyelini ortaya çıkarabilecek bir yapıda olmalıdır. Sorun merkezli tasarımda ise fayda içeriğin bireyin çalışma ve günlük yaşantılarında sosyal sorunları çözebilme ile ilgilidir.

Öğrenilebilirlik: İçerik öğrencinin düzeyine, gelişim özelliklerine uygun olmalıdır. Zorluk düzeyi, öğrencinin öğrenebileceği ve anlayabileceği nitelikte olmalıdır.

Uygulanabilirlik: İçerik; öğrenci düzeyine, zamana, uygun kaynaklara, öğretim personelinin uzmanlık alanına ve yeteneğine, politik ve ekonomik durumlara göre düzenlenmelidir. Gerçek koşullar dikkat alınmalıdır.

Program tasarlanırken içerik belirleme **yaklaşımlarından** yararlanır (Demirel, 2012; Karacaoğlu, 2011; Sönmez, 2012).

Doğrusal Programlama Yaklaşımı: Birbiri ile ardışık, sıralı, yakın ilişkili ve zorunlu ya da önkoşul öğrenmelerin ağırlıklı olduğu konuların düzenlenmesinde doğrusal yaklaşım kullanılır. Bu yaklaşım Bloom ve Tyler tarafından benimsenmiştir. Konular aşamalılık ilkesine göre; yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene, basitten, karmaşığa, somutan soyuta ve genelden özele doğru dikey ilişki halinde düzenlenir.

Sarmal Programlama Yaklaşımı: İçerik hazırlanırken doğrusal sıra izlenmez. Daha önce öğrenilmiş olan bazı konular yeri, zamanı geldikçe tekrar edilir. Önceki öğrenilenler, sonraki öğrenilenlere temel oluşturur ve kavramla arası ilişkiler önemlidir.

Tekrar aşamalarında konu, hatırlatmaktan çok kapsam genişletilerek ve ardışık bir konu sıralaması izlenerek verilir. Esnek bir yapıda olup aşamalılık ilkesi dikkate alınır. Özellikle dil öğretim programlarının içeriği düzenlenirken bu yaklaşımdan yararlanır.

Modüler Programlama Yaklaşımı: Wigotsky tarafından geliştirilen bu yaklaşımda bir öğretim sürecinde bireysel ve yeterliğe dayalı öğrenmenin gerçekleştirilmesi için kazandırılacak içeriğin, belli analiz teknikleriyle ve uygun öğrenme ortamını oluşturacak şekilde düzenlenmesi amaçlanır. İçerik düzenlenirken konular öbekler halinde düzenlenir. Bu öbeklerin ya da modüllerin birbiriyle ilişkili olması gerekmez. Bu programda öğretim sonucunda alınacak sonuçlar belirlidir. Öğrenme üniteleri modüllere ayrılır. Her modül kendi içinde doğrusal ve sarmal ya da farklı yaklaşımda düzenlenebilir. Modüller arasında aşamalı bir bağ olması önemli değildir. Önemli olan her modülün anlamlı bir bütün oluşturmasıdır. Konuların sıralaması esnektir, birbirine bağımlı değildir. Ancak her biri anlamlı bir bütün olarak düzenlenir. Modüler tasarımlar sarmal, doğrusal gibi farklı yaklaşımlarla düzenlenebilir.

Piramitsel Programlama Yaklaşımı: İlk yıllarda geniş tabanlı konuların yer alması, giderek ve daralarak uzmanlaşmanın küçük birimlerde olduğu yaklaşımdır. Ünite ve konular, geniş ve genel bir içerikten dar ve özel bir içeriğe doğru düzenlenmesi yapılır. Programlar esnek değildir ve programı tamamlayanlar, o alanın uzmanı olurlar.

Çekirdek Programlama Yaklaşımı: J. Dewey tarafından geliştirilen bu yaklaşımda, merkeze çekirdek (ortak ve zorunlu) konular yerleştirilir ve bu ortak konuları ilk önce her öğrenci almak zorundadır. Zamanla öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına seçenekler sunulur. Piramitsel yaklaşımdan farkı, öğrenciye birden çok alanda uzmanlaşma seçeneği sunması ve toplumsal sorunların temel alınmasıdır.

Sorgulama Merkezli Programlama Yaklaşımı: Bu yaklaşıma göre içerik önceden saptanamaz, öğrencilerin sorularına göre oluşturulur. Öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri çok önemlidir. Öğrenci merkezlidir. Özellikle ilk eğitim düzeyinde öğrenci soruları çok değerli bir öğrenme yaşantısı oluşturabilir. Eğitim düzeyi yükseldikçe daha sınırlı ve özel uzmanlık alanlarına ilişkin sorulara göre programların içerikleri düzenlenir.

Disiplinler arası Program Yaklaşımı: Farklı dersler arasında ilişkiler kurularak içeriğin ve programın öğrenci için anlamlı bir bütünlük oluşturması esastır. Öğrencileri n bir problemin çözümünde farklı disiplin alanlarını kullanmalı, bu disiplinlerin

gerektirdiği becerileri uygulama fırsatı yakalamalıdır. Belli bir teme ya da problem etrafında disiplinlerarası bir çalışma planlanabilir.

Konu Ağı- Proje Merkezli Program Yaklaşım: Konuların ağı haritası çıkarılır, ne zaman nerde olunması gerektiği belirtilir. Proje merkezli bir anlayışla konuların içeriğine öğrenciler kendisi ya da grup olarak karar verir. Yükseköğretimde tercih edilir, konular küçük projeler olarak da belirlenir.

Aktiviteye Dayalı Program Yaklaşımı: J. Dewey'in öğrenme ortamında öğrencinin etkin olması ilkesine dayalı yaklaşımıdır. Öğrencilerin konuları öğrenme sürecinde yaparak yaşayarak öğrenebileceği şekilde içerik düzenlenir.

Problem Merkezli Program Yaklaşımı: Programın merkezinde bireylerin bilimsel süreçlere dayalı problem çözme becerilerini kazandırmaya yönelik içerik vardır. ğrenme bir problemi çözme için öğrencilerin yarış içinde çalışmalarıyla gerçekleşir.

9.4. ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİNİN (ETKİNLİKLER) BELİRLENMESİ VE DÜZENLENMESİ

Program tasarlama sürecinin nc öğesi olan öğrenme öğretme süreci/eğitim durumları/öğrenme yaşantıları belirlenirken “Nasıl ğretelim?” sorusuna cevap aranır. Öğretim programının uygulama aşaması olan öğrenme-öğretme süreci, program geliştirmenin “süreç” boyutunu oluşturmaktadır (Demirel, 2012). Süreç, birtakım eylemler ve işlemler sonucunda ürün elde edilen zaman dilimi olarak tanımlanacak olursa öğrenme ürünlerini elde etmek üzere yapılan eylem ve işlemler öğrenme öğretme süreci olarak ele alınabilir. ğrenme ğretme süreci ise öğrenciyi ve öğrenmeyi etkileme gücüne sahip olan tüm şartların uygun bileşenidir Bu süreç, hedeflenen kazanımların gerçekleştirilmesi için içeriğin en etkili biçimde öğretilmesi ile ilgili çalışmaları kapsar (Karacaoğlu, 2011). Öğrencilere istenilen davranışların kazandırılması bu süreçte gerçekleştirilir. Bunun için öğrenme yaşantıları düzenlenir (Demirel, 2012).

Ertürk (2013) ğrenme öğretme sürecini, belli bir zaman içinde bireyi etkileme gücünde olan dış şartlar olarak tanımlar. Eğitim durumları öğrencilerin belirlenen hedeflere ulaşabilmesi için kapsamın sunumunda kullanılan ğretim yöntem, teknik ve materyallerle geçirdikleri yaşantıları kapsar. Planlı eğitim faaliyetleri öğrenmeyi ve buna bağlı olarak öğrencideki hedeflenen davranış değişikliklerini destekleyecek

yaşantıların uygulanmasına odaklanır. Uygulanacak öğretim faaliyetleri ile hedeflenen davranış değişikliklerini meydana getirecek öğrenme yaşantılarını oluşturmaya çalışmak öğrenme yaşantılarının işlevidir.

Tyler (2014) öğrenme yaşantıları seçilirken bazı ilkelere uyulması gerektiğini belirtmektedir. Bunların ilki, öğrenciye hedef davranışta bulunan davranışı uygulama fırsatı veren yaşantılar sağlanması gerektiğidir. Örneğin bir hedef davranış öğrencilerin problem çözme becerisini geliştirmeyi amaçlıyorsa seçilen yaşantılar öğrenciye problem çözme fırsatı vermelidir. İkincisi, öğrenme yaşantısının öğrencinin yapacağı etkinlikten tatmin olacağı, hoşuna gideceği şekilde olmasıdır. Üçüncüsü, öğrencilerin yapabileceği yaşantılar olmalıdır. Yani öğrencinin hazırbulunuşluk düzeyi, yaşı, yatkınlığı mevcut erişimi gibi özelliklerine uygun olmalıdır. Dördüncüsü, aynı hedef davranışlara ulaşmak için kullanılacak birçok yaşantının var olmasıdır. En uygun ve en etkili olan yaşantılar belirlenmelidir. Beşincisi ise aynı öğrenme yaşantılarının birden çok sonuç doğurabileceğidir. Bu nedenle yaşantılar seçilirken, uygulama sonunda neden olabileceği olumlu, olumsuz yönlerine dikkat edilmelidir.

Bir bilgi, beceri, tutum veya davranışın nasıl kazandırılacağı, hangi yöntem ve teknikler kullanılarak daha etkili sonuçların elde edileceğine karar vermek, öğretmenin en önemli görevlerindedir. Bu nedenle öğretmen; kazanımların ve konunun özelliği, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, yaşları, ilgileri ve gereksinimleri gibi durumları göz önünde bulundurarak uygun öğretim yöntemini seçer. Öğretimi daha etkili hale getirmek için derslerde tek bir yöntem ve teknik değil, farklı yöntem ve teknikleri kullanmaya önem verilmelidir. Hiçbir hedefe tek bir yöntemle ulaşmak mümkün değildir (Ocak vd., 2012). Nitekim öğretim sürecini düzenlemede yararlanılan en önemli unsurlar; öğrenme ve öğretme modelleri, stratejileri, yöntemler, teknikler ve materyallerdir. Öğrenme kuramlarına bağlı olan öğrenme ve öğretme modelleri, öğrencinin öğrenmesini etkileyen davranış ve düşünce süreçlerine hitap eden stratejiler, hedeflere ulaşmak için bilinçli bir şekilde seçilen yollar olan yöntemler ve bu yöntemleri uygulamaya koyma biçimleri olan teknikler öğretim sürecinin düzenlenmesine hizmet ederler (Demirel, 2012). Bu yüzden öğrenme-öğretme sürecinin etkili olmasını sağlamak için çeşitli eğitim materyallerine, modellere, yöntemlere veya tekniklere başvurulur (Aksöz vd., 2006). Profesyonel ve işinin bilincinde olan öğretmen, eğitim-öğretimin hedef kitlesi olan öğrenciyi ve eğitim programlarını her yönden iyi tanımalı ve bilmelidir. Öğretmenler eğitim-öğretme sürecinde kullanacağı

yöntem ve tekniklerin, öğretim programlarının nitelikleriyle uyum içinde olmasına çaba göstermelidir (Baytekin, 2011). Bununla birlikte bu süreçte öğretmen, neleri öğreteceğini değil, öğrencilerin nasıl öğrenebileceklerini ön planda tutmalıdır. Öğrencilerin bilgiyi yapılandırmalarına ve kendilerini değerlendirmelerine olanak verecek bireysel ya da grup etkinlikleri; özgün, gerçek yaşam problemleriyle iç içe ve birincil kaynaklardan yararlanılacak şekilde öğrencilerle birlikte tasarlanmalıdır (Oğuz, 2009).

Çocuklara etkinliğe dayalı aktiviteler uygulanarak gerçek problemleri çözmek için anlamlı konular üzerine için şans verildiğinde öğrenme sürecinin daha etkili olacağı vurgulanmaktadır (Vartuli ve Rohs, 2008). Bu bağlamda öğrencilerin öğrenme öğretme sürecinde aktif olmasını sağlayarak etkili öğrenmeyi sağlamak gerekmektedir. Öncelikle öğrenme yaşantılarını; etkinlikleri, öğretim yöntem ve teknikleri, materyalleri kazanımlara ve içeriğe uygun şekilde belirlenip düzenlemeli ve planlanmalıdır. Ardından planlandığı şekilde uygulayarak etkili öğretim ortamı sağlanmalıdır. Etkili bir öğretimin sağlanması için öğrenci öğrenmesinin üç ana yanının olduğu söylenebilir (Kyriacou, 2010):

- 1- Öğrencinin mutlaka öğrenme yaşantısına *katılımı* sağlanmalıdır.
- 2- Öğrenci mutlaka öğrenme yaşantısına *açık olmalıdır* (motive olma, öğrenmeye hazır olma ve yaşantıya cevap verme açısından).
- 3- Öğrenme yaşantısı, istendik öğrenme çıktıları için mutlaka *uygun* olmalıdır (öğrencinin öğrenme yaşantısına geçmeden önceki bilgi ve anlayışı, hazırbulunuşluğu dikkate alınarak).

Öğrenme öğretme sürecinde planlamaya uygun şekilde öğretim ortamında uygulanmalıdır. Kazanım, konular, öğrenci özellikleri, sayısı, zaman ve fiziksel ortam gibi koşullar dikkate alınarak öğrencinin en kısa zamanda, en kolay ve en etkili şekilde kazanımlara ulaşması için etkili bir öğretim süreci gerçekleştirilmelidir. Öğrencinin katılımı sağlanmalıdır. Bu kapsamda üç aşamada gerçekleştirilebilir. Giriş (dikkat çekme, güdüleme, hedeften haberdar etme, ön öğrenmelerle ilişki kurma), geliştirme (etkinlikler, öğretim yöntem ve teknikleri, araç gereçler işe koşulu, pekiştirme, ipucu, katılım, dönüt düzeltme değişkenlerini uygun şekilde kullanma) ve sonuç (durum tespiti yapma, gerekirse düzeltme yapma, özetleme) aşamalarına uygun olarak uygulanmalıdır.

9.5. SINAMA DURUMLARININ (ÖLÇME - DEĞERLENDİRME) BELİRLENMESİ VE DÜZENLENMESİ

Bir öğretim programının en son aşaması ve tamamlayıcı ögesi değerlendirme sürecidir. Eğitim hedeflerinin gerçekleşme derecesini tayin etme süreci olarak ifade edilen bu aşamada, programın amacına ne kadar ulaşıp ulaşımadığı anlaşılır (Ertürk, 2013; Küçükahmet, 1997). Değerlendirme (assessment); öğrenciler, öğretim programı, okullar ve eğitsel politikaları hakkında karar vermek için bilgi elde etme süreci olarak tanımlanan geniş kapsamlı bir süreçtir. Örneğin “öğrencinin yeterliliğini değerlendirme” ifadesi kullanıldığında, öğrencinin öğrenme hedeflerini gerçekleştirmedeki derecesine karar vermeye yardım edecek olan bilginin toplanması anlamını taşır. Bu bilgiyi toplama amacıyla çok sayıda değerlendirme tekniği kullanılabilir. Bunlar; öğrencilerin formal ve informal yollarla gözlemler, kâğıt-kalem testleri, öğrencinin bir ödevdeki performansı, laboratuvar çalışması, araştırma kâğıtları, projeler, sözlüler ve öğrenci kayıtlarının analizlerini içerir (Nitto & Brookhart, 2016). Bu aşamada öğrencilerin hedeflere ulaşma dereceleri öğretmenlere ise gerçekleştirdikleri öğretim faaliyetlerinin etkililiği hakkında dönüt sağlar (Özdemir, 2007).

Ölçme ve değerlendirme süreci olarak da ifade edilen bu aşamanın birincil amacı öğretimi bilgilendirmek ve öğrenmeyi teşvik etmektir. Öğretmenlere gereken bilgiyi sağlamak için ölçme ve değerlendirmenin öğretme/öğrenme sürecinin sürekli ve bütünleşik bir parçası olması gerekir. Bu süreç çeşitli koşullarda bilginin toplanmasında, çoklu kaynakların kullanımını içerir. Çocuğun öğrenmesine dönük herhangi bir yönüyle kararlar vermek için öğretmen, o öğrenmenin bulgularını farklı zamanlarda farklı koşullarda ve farklı biçimlerde gözler. Çocuğun öğrenmesinin kapsamlı bir şekilde betimlemesini sağlayan birden fazla strateji, etkinlik veya test vardır (Allan vd., 1998). Bu kapsamda değerlendirmenin, gerek öğrencilerin kazanımlara ulaşıp ulaşmadığını, gerekse programın planlandığı şekilde çalışıp çalışmadığını belirlemek amacıyla yapıldığı düşünüldüğünde, öncelikle geçerliliği ve güvenilirliği sağlanmış en uygun ölçme araçlarını belirlemek gerekir. Bunun için bir değerlendirme yaklaşımı belirlemek de fayda vardır. Hedeflenen kazanımlar ölçüt alınarak bu ölçme aracına karar verilebilir, programın işleyişine yönelik gözlemler, görüşmeler yapılabilir.

Son yıllarda yapılandırmacı öğrenme anlayışının benimsenmesiyle çağdaş değerlendirme uygulamaları işe koşulmaktadır. Öğrencilerin sadece hedeflere ulaşma

derecesi değil, süreç içinde bilişsel, duyuşsal ve devinişsel özelliklerindeki gelişimlerini değerlendirmeye yönelik bütüncül ölçme değerlendirme çalışmaları uygulanmaktadır. Bu kapsamda başarı testleri, sınavların yanı sıra tutum, eğilim ve beceri ölçekleri, performans testleri, gözlem ve görüşmeler, öz değerlendirme, portfolyo, rubrik, proje değerlendirme vb. gibi alternatif ölçme değerlendirme yöntemleri kullanılmaktadır. Bu yöntemler kazanımlar, öğrenci özellikleri, öğretim ortamı gibi çeşitli değişkenlere uygun şekilde uygulanarak programın öğrenciler üzerindeki etkileri kapsamlı şekilde belirlenmektedir.

Bir ürüne ya da amaca hizmet etme derecesine göre kıymet biçme sürecini kapsayan program değerlendirme; içerik ve süreci kapsayan tasarıma, programın uygulanmasına veya çıktılara yönelik olabilir. Bunun yanında tüm bir eğitim kademesini kapsayacak şekilde geniş olabileceği gibi sadece bir bölgede/ilde belli bir sınıf için hazırlanmış bir programın incelenmesi gibi dar kapsamlı da olabilir. Bu süreçte temel alınan öğeye göre amaca dayalı, yöntemeye dayalı, uzaman odaklı, tüketici odaklı, katılımcı odaklı olmak üzere değerlendirmeler yapılır. Örneğin, amaca dayalı değerlendirme modelleri; amaçların belirlenmesi ve bu amaçların gerçekleşen çıktılara ölçüt teşkil etmesi esasına dayanır. Katılımcı merkezli program değerlendirme yaklaşımlarının vurguladığı esas nokta programı aktivitelerinde ve uygulamaları kapsamında program katılımcılarının değerlendirilmesidir. Demokratik, insanlar arası ilişkileri sağlayan, işbirliği yapan, paylaşımda bulunan, izin veren ve özgürlüğü sağlayan anlayış benimsenir. Yönetim merkezli değerlendirme yaklaşımlarında, değerlendirme için alınan kararlar; girdi, işlem (süreç) ve çıktı öğelerinin olduğu sistem yaklaşımına uygun olarak oluşturulur. Bu yaklaşımlar kapsamında kullanılan değerlendirme modellerinin birbirinden üstün olduğunu söylemek doğru değildir (Kutlu, 2006; Yüksel, 2010). Nitekim bir eğitim programını değerlendirmek amacıyla veri toplamada ve toplanan verileri yorumlamada değerlendiriciler farklı yaklaşımlar, modeller izleyebilmektedir. Program değerlendiricilerin değerlendirme konusundaki bilgi ve beceri düzeyleri, benimsedikleri değerlendirme kuramları ve felsefi değerleri onların değerlendirme yaklaşımlarını yapılandırmaktır (Yüksel, 2010).

Üç tür program değerlendirmeden bahsedilmektedir (Demirel, 2012): Birincisi, **yansıtıcı (reflective)** değerlendirme olup tasarlanan programın uygulanmadan önce değerlendirilmesidir. Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel özellikleri belirlenir ve buna göre kazandırılması amaçlanan istedik özellikleri sağlayacak uygulamalara

karar verilir. Ayrıca hedeflerin, tutarlılığı, konuların, öğrenme etkinliklerinin hedeflere ulaştırmada uygunluğu, öğretim yöntemlerinin ve araçların öğrenci seviyesine uygunluğu, değerlendirme araçlarının geçerliliği, uzmanların ve öğretmenlerin görüşleri alınarak incelenir değerlendirilir. İkincisi, **biçimlendirici** (formative) değerlendirmedir. Bu değerlendirme kapsamında, programın uygulama sürecinde sürekli değerlendirmeler yapılır. Sistemli bilgilerin toplanmasını, değerlendirilmesini ve sonuçlara göre gerekli düzeltmelerin yapılmasını, iyileştirici önlemler alınmasını içerir. Öğrenme süreci boyunca testler dâhil olmak üzere formal veya teknikler kullanılır. Üçüncüsü ise **düzey belirleyici** (summative) değerlendirmedir. Bu değerlendirme, programın sonunda gerçekleştirilen ve daha önce yapılan değerlendirmeleri içeren durum muhasebesine dönük değerlendirmedir. Program sonunda öğrencilerin kazandığı davranışlar, özellikler ve beceriler değerlendirilir. Program öğrencilere istenilen davranışları kazandırma açısından değerlendirilerek yeterli olup olmadığı hakkında yargıya varılır. Bu amaçla daha çok başarı testleri ya da yeterlilik testleri (son testler) uygulanır. Öğrenciye kazandırılmak istenen tüm özellikler test edilmeye çalışılır.

Yukarıdaki üç tür değerlendirme dışında yaygın olarak kabul gören **hem sürece hem de ürüne** ağırlık veren değerlendirme yaklaşımı da kullanılmaktadır (Yüksel, 2010). **Süreç değerlendirme** (formative-biçimlendirici) programda iyileştirme, değiştirme veya değişiklik yapmak için yapılır. Genellikle programı geliştirme ve uygulama süreçlerinde geri bildirim verme amacıyla yürütülür. Bu kapsamda planlama ve süreç aşamalarında danışman ve öğretmen tarafından değerlendirmeler yapılır. Öğrenci program sürecinde sürekli değerlendirilir. Bu süreç içinde yaşanan öğrenme güçlükleri ve öğrenme ile ilgili sorunlar ortaya çıkarılır. Bu kapsamda süreç odaklı; ünite sonu sınavlar ya da testler, gözlemler, görüşmeler, proje, performans değerlendirme, portfolyo, kontrol listesi, günlük, öz/akran değerlendirme, rubrik vb. gibi alternatif ölçme değerlendirme yöntemleri uygulanabilir. **Sonuç-ürün** (summative) değerlendirme ise genellikle program çıktılarının değeri ile ilgili değerlendirmeler yapma amacıyla yapılır. Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor alanda edindikleri beceriler süreç sonunda değerlendirilir. Örneğin öğrencinin tamamlanmış projeleri değerlendirilir veya başarı durumları belirlenir. Sürecin başında belirlenen hedeflerin ne kadarının kazanıldığına bakılarak yargıya varılır (Karacaoğlu, 2011; Şeker, 2014). Bu kapsamda ürüne yönelik; başarı testleri, yazılı/sözlü sınavlar, ölçekler, uygulamalı sınavlar uygulanabilir. Bu bağlamda süreç içinde yapılan değerlendirmeler

ile ürüne yönelik değerlendirmeler birlikte ele alınması, programın yeterliliği ya da etkililiği hususunda daha kapsamlı ve geçerli sonuçlara ulaşılmasını sağlayabilir.

10. KONUYLA İLGİLİ YURT İÇİ VE DIŞINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bu bölümde ilköğretim programlarında yer alan temel beceriler, girişimcilik becerileri ve girişimcilik eğitimi ile ilgili alanyazında yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara ve bu araştırmalardan ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

10.1. YURT İÇİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR

10.1.1. İlköğretim Programlarında Yer Alan Temel Becerilere Yönelik Yapılan Çalışmalar

Semerci ve Yanpar Yelken (2010)'e ait “İlköğretim Programlarındaki Ortak Temel Becerilere İlişkin Öğretmen Görüşleri (Elazığ İli Örneği)” adlı çalışmada, ilköğretim programlarındaki ortak temel becerilere ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Tarama modeli kullanılan araştırmada veriler, Elazığ ili Merkez ilçesine bağlı ilköğretim okullarından random olarak seçilen 506 sınıf öğretmeninden anket yardımıyla toplanmıştır. Araştırma sonunda, öğretmenlerin temel becerilere ilişkin bilgi ve yeterlilik düzeyleri genel olarak sekiz temel beceride yeterli olduğu, ancak **girişimcilik** ve bilgi teknolojilerini kullanma açısından ise (%49.6) diğerlerine göre daha az bilgili oldukları görülmektedir. Bilgi teknolojilerini kullanma (%3.3) ve Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma (%3.4) becerisinin geliştirilmesinde etkisiz olduğunu, **girişimcilik** becerisinin geliştirilmesinde de % 5.8 oranında az etkili olduğu düşünmektedirler. Öğretmenlerin, **girişimcilik** becerisinin geliştirilmesinde etkisiz olduğu görüşünde oldukları ortaya çıkmıştır. Bu nedenle program geliştirme çalışmalarında, temel becerilerin geliştirilebileceği dersler göz önüne alınarak planlamalar yapılmalıdır. Öğretmenler, temel becerileri geliştirirken “Zamanı etkin kullanmada”, “Temel becerileri ölçme ve değerlendirmede”, “Sınıf ortamını uygun şekilde ayarlama” ve “Öğrencileri temel beceriler doğrultusunda yönlendirmede” en zorlandıkları noktalar olarak belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenlerine **girişimcilik becerisi** konusunda hem bilgi düzeyinde hem de beceriyi geliştirmeye yönelik hizmet içi eğitim kursu verilmesi gerektiği önerilmiştir.

Çelikkaya (2011)'ya ait “Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Becerilerin Kazandırılma Düzeyi: Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmada, Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler öğretim programında belirtilen becerileri kazandırma düzeyine ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Tarama modeli kullanılan araştırmada veriler, “Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Becerilerin Kazandırılma Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşleri Anket Formu” kullanılarak Kırşehir il merkezinde görevli 50 Sosyal Bilgiler öğretmeninden toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; Sosyal Bilgiler dersi, programda belirtilen becerileri (Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma, problem çözme, karar verme, **girişimcilik**, empati, Mekânı Algılama, Zaman ve Kronolojiyi Algılama, Değişim ve Sürekliliği Algılama) genel olarak **kısmen** kazandırabildikleri belirlenmiştir. Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, **girişimcilik** ile değişim ve sürekliliği algılama becerilerinde hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Aritmetik ortalamalara bakıldığında bu farklılığın hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin lehine olduğu görülmektedir. Bu araştırmada bu becerilerin geliştirilmesine yönelik eğitim alan öğretmenlerin daha etkili öğretim sağlayabildikleri anlaşılmaktadır.

Örge Yaşar (2013)'a ait “Nitel Bir Araştırma: Türkçe Dersinde Beceri Eğitimi” adlı çalışmasında, Türkçe öğretmenlerinin Türkçe dersinde temel becerilerin kazandırılmasına yönelik görüşlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış, veriler yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla Çanakkale merkez ilçeye bağlı ortaokullarda görev yapmakta olan Türkçe öğretmenlerinden toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ders kitapları aracılığıyla en çok kazandırılan beş temel becerinin Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi (16 kişi), araştırma becerisi (14 kişi), iletişim becerisi (13 kişi), yaratıcı düşünme becerisi (12 kişi) ve metinler arası okuma becerisi (11 kişi) olduğu belirlenmiştir. **En az** kazandırılan beş temel becerinin ise **girişimcilik becerisi** (17 kişi), problem çözme becerisi (15 kişi), karar verme becerisi (15 kişi), bilgi teknolojilerini kullanma becerisi (13 kişi) ve eleştirel düşünme becerisi (10 kişi) olduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte öğretmenlerin % 45'i ders kitaplarındaki etkinliklerin temel becerileri kazandırmaya uygun olduğunu, % 55'i ise uygun olmadığını düşünmektedir.

Doğan (2014)'a ait “İlkokul Programında Yer Alan Ortak Temel Becerilerin Öğrenci Çalışma Kitaplarında Bulunan Etkinliklerde Yer Alma Düzeyleri” adlı çalışmada, ilkokul programlarında yer alan ortak temel becerilerin öğrenci çalışma

kitabında bulunan etkinliklerde yer alma düzeyini tespit etmek amaçlanmıştır. Tarama modeline göre düzenlenen çalışmada, 1-4.sınıf Milli Eğitim ve özel yayınevi kitaplarından oluşan 2 set kitap, doküman incelemesi yöntemi ile incelenmiştir. Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi, Fen ve Teknoloji ile Sosyal Bilgiler Derslerine ait öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinlikler “Ortak Temel Beceriler Kontrol Listesi” kullanılarak taranmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, tüm derslerde incelenen öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerin, ortak temel becerilerden “**Girişimcilik**” ve “Bilgi Teknolojilerini Kullanma” becerilerinin gelişimi konusunda **yetersiz** olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 1-4.sınıf öğrenci çalışma kitaplarında en çok yer verilen beceri “Eleştirel Düşünme” becerisi olduğu saptanmıştır. İncelenen iki farklı yayınevi kitaplarından, Milli Eğitim yayınevine ait öğrenci çalışma kitaplarında bulunan etkinliklerin ortak temel becerilerin gelişimi konusunda, incelenen özel yayınevi kitaplarından daha etkili olduğu görülmüştür.

10.1.2. İlköğretim Programlarında Yer Alan Girişimcilik Becerilerine Yönelik Yapılan Çalışmalar

Hezen (2009)’e ait “İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu’nun Öğelerinin Öğretim Programı’nda Yer Alan Temel Becerileri Geliştirmeye Uygunluğu” adlı çalışmada, İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu’nun öğeleri Öğretim Programı ve Kılavuzu’nda yer alan temel becerileri geliştirmeye uygunluğu incelemek amaçlanmıştır. Tarama modeli kullanılan araştırmada İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu, 1 adet değerlendirme ölçeği doğrultusunda incelenmiştir. Araştırma sonucunda, tüm sınıflar düzeyindeki kazanımların Öğretim Programı ve Kılavuzu’nda yer alan eleştirel düşünme becerisini %19,58 oranı ile en fazla, **girişimcilik becerisini** %1,71 oranı ile **en az** düzeyde olduğu görülmüştür. Temel beceriler sınıf düzeylerine göre incelendiğinde tüm temel becerilerin %26,43 oranı ile 4. sınıfta en fazla; %10,11 oranı ile 1. sınıfta en az düzeyde geliştirilmeye uygun olduğu söylenebilir. Öğretim Programı ve Kılavuzu’nun öğrenme-öğretme boyutunun açıklamalar bölümünde temel becerilerin nasıl geliştirilebileceğine yönelik herhangi bir açıklama yoktur. Öğrenme öğretme tür, yöntem ve teknikleri temel becerilerin geliştirilmesine katkı getirebilir. Etkinlik örnekleri temel beceriler bakımından yeniden gözden geçirilebilir. İlköğretim 1-5. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu’nun ölçme-değerlendirme

boyutunun açıklamalar bölümünde temel becerilerin nasıl ölçülüp değerlendirileceğine yönelik herhangi bir açıklama ve ölçme-değerlendirme aracı örnekleri arasında temel becerileri ölçme ve değerlendirmeye yönelik örnekler yoktur.

Akyürek (2013)'e ait “İlkokul Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında, ilköğretim programında yer alan ortak temel becerilerden girişimcilik becerisine ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Tarama modeli kullanılan çalışmada, veriler İstanbul’da İlkokullarda görev yapan 263 sınıf öğretmeninden anket aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen sonuçlar şöyledir: Öğretmenlere göre öğrencilerin, yeni bir şeyi deneme riskini göze almak yerine, denenmiş olanları denemeyi tercih ettikleri, öğrencilerin yeni fikirler üretirken gerektiğinde risk almalarında kararsız kaldıkları belirtilmiştir. Öğrenciler zaman ve kaynak sıkıntısı yaşadıklarında yaratıcılık noktasında zorlanmaktadırlar. Öğrenciler topluca yapılması gereken konularda kararları bir başkasına bırakmayı tercih etmekte ve sorumluluk almak istememektedirler. Öğrenciler bir işi yapmaya ilişkin kendilerine güvenmektedirler. Öğretmenlere göre girişimcilik becerisinin yeterli düzeyde kazandırılmamasında; velilerin ilgisizliği, öğrenci sayısının fazlalığı, eğitim araçlarının yetersizliği, okulun ekonomik yetersizliği ve fiziki açıdan eğitim öğretim gereksinimleri gibi sorunlar olumsuz etkenler olarak görülmektedir. Ayrıca, girişimcilik becerisinin kazandırılması noktasında öğretmenlerin yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır.

İn (2015)'e ait “1968-2012 Yılları Arasında 4. Ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kitaplarında Yer Alan Girişimcilik Becerilerinin İçerik Analizi” adlı çalışmasında, girişimcilik becerilerinin Sosyal Bilgiler dersi kitaplarında geçmişten günümüze nasıl yer aldığını araştırmak amaçlanmıştır. Betimsel araştırma modeli kullanılan çalışmada, ilköğretimde (4-5) 1968-2012 yılları arasında okutulan 6 adet Sosyal Bilgiler kitabı doküman incelemesi tekniği ile incelenmiştir. Araştırma sonucunda şunlara ulaşılmıştır: İncelenen kitaplarda kişisel girişimcilik becerilerinden; azim, risk alma, fırsatları değerlendirme, başarıma arzusu, güvenilirlik, liderlik, inisiyatif gösterme ve sıkı çalışma; yenilikçi fikirler sunma, ürünler tasarlayabilme ve yaratıcık ve sorumluluk becerilerine göre daha az yer almıştır; iletişimsel **girişimcilik** becerilerinden; ikna etme, başkalarıyla çalışmaya göre az oranda bulunmuştur; ekonomik girişimcilik becerilerinden; meslekleri ve iş yerlerini tanıma, başarılı girişimcileri tanıma ve girişimcilerin karşılaştığı zorlukları anlama; ekonominin temel kavramlarını bilme, kişilerin ekonomideki rolünü keşfetme becerilerine göre **daha az** oranda bulunmuştur.

Deveci (2015)'ye ait “Çocuklara Girişimcilik Kazandırmada Sosyal Bilgilerin Rolü; Bir Araştırma Örneği” adlı çalışmada ortaokul öğrencilerinin girişimcilik konusundaki algılarını belirleyerek Sosyal Bilgiler dersinin çocuklara girişimcilik kazandırmadaki rolünü ortaya koymak amaçlanmıştır. Tarama modeli kullanılan çalışmada, veriler Eskişehir’de alt, orta ve üst düzey sosyo-ekonomik düzeyde 3 okulda öğrenim gören 74 altıncı sınıf öğrencisinden açık uçlu sorulardan oluşan anket ile toplanmıştır. Elde edilen sonuçlar şöyledir: Öğrenciler girişimcilikle ilgili algılarını bir işe girişme çeşitli kişilik özelliklerine sahip olma, sosyal katılım sağlama, becerilere ve değerlere sahip olma üzerinde odaklanmaktadırlar. Ayrıca öğrenciler kendilerini bir girişimci olarak hayal ettiklerinde yapacakları işleri, yeni bir iş kurma, insanlara yardım etme, demokrasiyi geliştirme olarak sıralamışlardır. Ortaokul öğrencilerinin görüşlerine göre; Sosyal Bilgiler dersinde kazandırılan beceri ve değerlerin, kullanılan yöntem ve tekniklerin girişimcilik kazandırmaya uygun olduğu ve bu nedenle Sosyal Bilgiler dersinin girişimcilik kazandırmada etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

10.1.3. Girişimcilik İle İlgili Üniversite Düzeyindeki Öğrencilere Yönelik Yapılan Çalışmalar

Avşar (2007)'a ait “Yüksek Öğretimde Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması: Çukurova Üniversitesinde Bir Uygulama” adlı çalışmada, yükseköğretim öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmada veriler, Çukurova üniversitesinin 4 farklı fakültesinden seçilen 265 öğrenciden toplanmıştır. Öğrencilerin girişimcilik seviyesinin orta düzeyde bir seyir gösterdiği, bu seviyenin, İİBF fakültesi için üniversite ortalamasından yüksek, tıp ve mühendislik fakültesinde üniversite ortalamasına yakın, eğitim fakültesinde ise üniversite ortalamasından daha düşük bir düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca demografik değişkenlerin girişimcilik eğilimini etkilediği, cinsiyet açısından incelendiğinde ise erkeklerin kadınlara göre daha yüksek oranda risk alma eğilimine sahip oldukları görülmüş, gelir seviyesi açısından yapılan incelemede ise, yüksek gelirli ailelerden gelen öğrencilerde, yaratıcılık özelliğinin daha yüksek çıktığı görülmüştür.

Cansız (2007)'a ait “Üniversite öğrencilerinin girişimcilik özelliklerinin belirlenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri üzerine bir çalışma” adlı çalışmada, üniversite öğrencilerinin girişimcilik özelliklerinin belirlemek amaçlanmıştır. Öğrencilerinin potansiyel birer girişimci olabilecekleri ancak yönlendirme eksikliği

nedeniyle bu potansiyellerini dışa vuramadıkları ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda üniversitelerde girişimcilikle ilgili verilen eğitimin artırılması önerilmiştir. Ankete katılan kız ve erkek öğrencilerin girişimcilik özelliklerin ölçen sorulara verdikleri yanıtlar, kız öğrencilerin sezgisel anlamda, erkek öğrencilerin ise maddi kazanç odaklı olarak girişimciliğe 95 eğilimlerinin var olduğunu göstermektedir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre yenilik ve yaratıcılık özelliklerinin daha fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Bunlara ek olarak, öğrencilerin eğitim durumuna göre girişimcilik özellikleri yüksek okul öğrencilerinde daha yüksek çıkmıştır.

Kuvan (2008)'a ait “Örgün ve yaygın eğitimin girişimciler üzerindeki etkileri” adlı çalışmada, Malatya’da faaliyet gösteren girişimciler üzerinde ülkemizde uygulanmakta olan örgün ve yaygın eğitimin girişimcilik özelliklerinin kazandırılmasındaki etkilerini, belirlemek amaçlanmıştır. Nicel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmada veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan anket formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda, girişimcilik özelliklerinin oluşumunda büyük ölçüde eğitimin etkisinin olduğunu, örgün ve yaygın eğitim ile girişimcilik özellikleri arasındaki ilişkiler araştırıldığında, girişimci özelliklerin oluşumunu öncelikli olarak yaygın eğitim sağlamakta, örgün eğitim ve demografik özellikler ise pekiştirmekte olduğu belirlenmiştir. Toplumsal olarak girişimcilik kültürünün oluşumunda yaygın eğitimin daha etkili olduğu anlaşılmış, bu nedenle eğitim programlarının toplumsal ihtiyaçlara cevap vererek girişimcilik özelliklerinin gelişimini sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Baysal ve Özkul (2009)'a ait “Türkiye’de Girişimcilik Eğitiminde İlköğretimin Rolü Ders Kitapları Üzerine Bir İçerik Analizi” adlı çalışmada, daha girişimci bir toplum oluşturma stratejileri doğrultusunda eğitim kurumlarında çocuklara okutulan basılı materyallerde, doğrudan girişimcilik-girişimci veya girişimciliğin tanımında yer alan risk alma, yenilik gibi kavramlara ne kadar ve nasıl yer verildiği incelenmiştir. Araştırma sonucunda, girişimcilik ve girişimcilikle ilgili kavramların en çok ilköğretim 4. sınıf kitaplarında yer aldığı görülmüş, bunu 5. Sınıf kitapları izlemiştir. Ayrıca okuma parçalarında doğrudan söylem olmasa da kapalı söylem yoluyla çocukları yaratıcı düşünmeye teşvik eden öğelerin yer almadığı tespit edilmiştir.

Patır ve Karahan (2010)'a ait “Girişimcilik Eğitimi ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Profillerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması” adlı çalışmada, potansiyel girişimcileri belirlemek ve onları piyasaya çıkarmanın yollarını bulabilmek

ve girişimcilik eğitiminin sorunlarını tespit edip çözüm önerileri geliştirebilmek için, öncelikle üniversite öğrencilerinin girişimcilik profillerini belirlemek amaçlanmıştır. Tarama modeli kullanılan araştırmada veriler 235 üniversite öğrencisinden “Girişimcilik Yetenek Testi” ile toplanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; üniversite öğrencilerinin girişimcilik altyapılarının yeterli düzeyde olduğu, girişimcilik eğitimi alanların kendi iş yerini kurmaya daha yatkın olduğu sonucuna varmıştır.

Demirel ve Tikici (2010)’ye ait “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Beyin Baskınlık Analizi İle Değerlendirilmesi” adlı çalışmada, girişimcilik özelliklerinin beynin baskın olan yönü açısından açıklanabilir olup olmadığını yani girişimcilik özellikleri ile beynin baskın olan tarafı arasında bir ilişki olup olmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için İnönü Üniversitesi 242 İİBF İşletme Bölümü öğrencisi üzerinde bir anket uygulaması yapılmıştır. Araştırma sonunda öğrencilerin sağ beyin fonksiyonlarının sol beyin fonksiyonlarından güçlü olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, girişimcilik özelliklerinin oluşmasında ve gelişmesinde sağ beyin fonksiyonlarının sol beyin fonksiyonlarına göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kılıç vd. (2012)’ye ait “Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma İİBF İşletme Bölümü Örneği” adlı çalışmada, üniversite öğrencilerinin girişimcilik özellikleri belirlemek amaçlanmıştır. Uygulamada Yılmaz ve Sünbül (2009)’ün geliştirdiği girişimcilik ölçeği kullanılmıştır. Çalışma sonucunda üniversite öğrencilerinin yenilik özellikleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu, erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha yenilikçi bir yapıya sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğrencilerin aylık gelirleri ile yenilik, kendine güven, risk alma, dışa açıklık, başarıya inanma özellikleri arasında anlamlı bir ilişki olup öğrencilerin aylık gelirleri ile fırsatçılık özelliği arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bozkurt ve Erdurur (2013)’a ait ”Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma” adlı çalışmada girişimci kişilik özelliklerinin (başarma ihtiyacı duyma, kendine güven, yenilikçi olma, kontrol odağı, risk alma, belirsizlik toleransı) girişimcilik eğilimine etki edip etmediğini ve bu etkinin derecesini belirlemek amaçlanmıştır. Tarama modeli kullanılan araştırmada veriler, girişimci kişilik özelliklerini ölçmek amacıyla kullanılan Koh’un (1996) tarafından geliştirilen Bozkurt tarafından 2005 yılında dilimize uyarlanan ölçek ile

girişimcilik eğilimini ölçmek amacıyla 2004 yılında Girginer ve Uçgun tarafından geliştirilen ölçek uygulanarak üniversite öğrencilerinden toplanarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda, girişimci kişilik özelliklerinden kendine güven faktörü hariç diğer girişimci kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimine etkisi olduğu ve girişimci kişilik özellikleri ile girişimcilik eğilimi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Bayram (2014)'a ait "Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerine Etkisinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma" adlı çalışmada, girişimcilik kurslarında eğitim alan bireylerin aldıkları girişimcilik eğitimlerinin girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmıştır. Girişimcilik eğitime yönelik tutumun girişimcilik eğilimine etkisinin olduğu; fakat eğitimlerin eğilimleri açığa çıkarmada sadece heveslilik düzeyinde kaldığını ortaya koymaktadır. Eğitimin, üniversite döneminde girişimcilik eğilimini açığa çıkarmada tek başına yetersiz kaldığı belirlenmiştir. Girişimcilik eğitimlerinin ilköğretimden başlayarak bireylerin düzeylerine uygun eğitimler verilmesi, bireylerin yenilikçi, kararlı bir girişimci olmalarını sağlayabileceği önerilmiştir.

Pan ve Akay (2015)'a ait "Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi" adlı çalışmada, öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerini belirlemek ve öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerini çeşitli değişkenlere göre incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmış olup 404 öğretmen adayı araştırma grubunu oluşturmuştur. Veriler kişisel bilgi formu ve Yılmaz ve Sümbül (2009) tarafından geliştirilen Üniversite Öğrencileri İçin Girişimcilik Ölçeği ile toplanmıştır. Bulgulara göre, öğretmen adaylarının yüksek girişimcilik seviyesinde oldukları bulunmuştur. Sadece aile gelirinin öğretmen adaylarının girişimcilik düzeylerini anlamlı olarak etkilediği; cinsiyet, sınıf, mezun olunan lise türü ve bölüm değişkenlerinin etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Türkmen ve İşbilir (2015)'e ait "Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma" çalışmada spor yönetimi alanında lisans eğitimi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin sosyo-demografik özellikler açısından incelemek amaçlanmıştır. Araştırma verileri Celal Bayar Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Spor yöneticiliği Bölümü'nde lisans öğrenimi görmekte olan 258 öğrenciden Girginer ve Uçgun (2004) tarafından geliştirilen anket ile toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre, cinsiyet, okuldaki sınıfı, ailenin yaşadığı yer, annenin

çalıştığı sektör, ailenin aylık geliri, okul sonrası kariyer planları, iş tecrübesi, girişimcilik eğitimi alma değişkenlerine göre öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında farklılık tespit edilmiştir. Yaş, kardeş sayısı, babanın çalıştığı sektör, 1 milyon Türk Lirasını (TL) kullanma alanı ve daha önce girişimcilik faaliyetinde bulunma değişkenlerine göre ise öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında bir farklılık bulunamamıştır.

Aydın ve Er (2015)'e ait “Meslek Lisesi Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerini Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması” adlı çalışmada, Trabzon'daki meslek lisesi öğrencilerinin girişimcilik özelliklerini, farklı meslek liselerinde öğrenim gören öğrencilerin girişimcilik özelliklerindeki farklılıkları, cinsiyetin, kişilik özelliklerinin, ruh halinin ve girişimcilik ile ilgili ders almanın girişimciliğe etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışma verileri anket kullanarak 525 lise öğrencisinden toplanmıştır. Araştırma sonucunda, girişimcilik dersi alan öğrencilerin girişimcilik eğilimleri girişimcilik dersi almayan öğrencilere göre daha baskın çıkmıştır. Sınıftaki öğrenci mevcudunun az olduğu okullardaki öğrencilerin girişimcilik eğilimleri diğer okullardaki öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinden yüksek çıkmıştır. Cinsiyete göre yapılan karşılaştırmada da erkek öğrencilerin girişimcilik potansiyellerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kişilik özelliklerine göre zeki, lider ve çalışkan öğrencilerin girişimcilik potansiyelleri, diğer kişilik özelliklerine sahip öğrencilere göre daha yüksek çıkmıştır. Ruh haline göre genellikle gergin ve hırslı ruh haline sahip öğrencilerin girişimcilik potansiyelleri, diğer ruh hallerine sahip öğrencilerin girişimcilik potansiyellerinden daha yüksek çıkmıştır.

Çiçek (2016)'e ait “Girişimcilik Dersinin Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Muş Alparslan Üniversitesi İİBF’de Bir Araştırma” adlı çalışmada, müfredatta yer alan girişimcilik dersinin, öğrencilerin girişimcilik eğilimini nasıl etkilediğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu temel amaç doğrultusunda ana kütle olarak seçilen İİBF öğrencilerine, durumun tespitini ortaya koymaya yönelik bir anket çalışması yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, girişimcilik dersi ile girişimcilik eğilimi arasında istatistiki açıdan olumlu bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ocak ve Su (2016)'ya ait “Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Düzeylerinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmada, AKÜ Eğitim Fakültesi öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada öğretmen adaylarının girişimciliğe dair tutum ve davranışları betimsel olarak incelenmiştir. Çalışma nicel yaklaşımla

yürütülmüş, tarama modeli kullanılmıştır. Veriler, Ercan ve Sünbül (2009) tarafından geliştirilen girişimcilik ölçeği ile 294 öğrenciden toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; araştırmaya katılan öğrencilerden % 2'si düşük düzey, % 15'i orta düzey, % 53'ü ise yüksek düzey girişimcilik davranışları sergilediklerini ifade etmişlerdir. Araştırmada öğrencilerin girişimcilik toplam puanları ile “cinsiyet, aile gelir durumu, öğrencilerin yaşadıkları yerleşim birimi, öğrencilerin yakın çevrelerinden girişimci bulunması, anne veya babalarının kendi işletmesinin sahip olup olmaması, sınıf düzeyi” değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Toplam puanlar ile “öğrencilerin gelecekte yapmayı planladıkları iş” değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Genç (2018)'e ait “Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Giresun Üniversitesi İşletme Bölümü Lisans Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma” adlı çalışmada, üniversite öğrencilerinin girişimci kişilik özelliklerinin (başarma ihtiyacı, yenilikçilik, kendine güven, kontrol odağı, gelecek odaklılık, fırsatları değerlendirme, belirsizlik toleransı ve risk alma) girişimcilik eğilimine etkisinin olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada veriler Giresun Üniversitesi İİBF işletme bölümü lisans eğitimi almakta olan 279 öğrenciden anket aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin genel olarak girişimcilik eğilimine sahip oldukları belirlenmiştir. Girişimci kişilik özellikleri girişimcilik eğilimi üzerinde %18'lik bir etkiye sahiptir. Bu oran etkinin düşük olduğunu göstermektedir.

Göktaş ve Parmaksız (2019)'a ait “Bir Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi Örneği Olarak; Ağ Ve Teknoloji Odaklı Uygulamalı Girişimcilik Projesi” adlı çalışmada, Türkiye’de birçok üniversitede ders olarak okutulan ve bazı üniversitelerde bölüm olarak yer alan girişimcilik konusu ve girişimcilik eğitiminin nasıl olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Üniversite öğrencilerine girişimcilik eğitimini teorik çerçevenin dışına çıkararak aktarmakta olan Ağ ve Teknoloji Odaklı Uygulamalı Girişimcilik Projesi (ATOG), oyun tabanlı bir eğitim sistemi uygulanmıştır. Proje sonunda öğrenciler iş fikirlerini bir sunum yoluyla mentor ve jüri üyelerine sunmuş ve iş fikirlerini hayata geçirme fırsatı elde etmişlerdir. ATOG projesinin uygulandığı ders yılları boyunca öğrencilerin derse etkin bir şekilde dâhil oldukları, derse, geçme kaygısı ile değil girişimciliği öğrenme merakı ile katıldıkları ve ders dönemi boyunca aktif bir şekilde ilgili projeleriyle alakalı çalışmalar yaptıkları gözlemlenmiştir. Öğrencilerin bu proje eğitimi sonunda, bu eğitim sistemini beğendikleri, projenin mutlaka devamlılığının

sağlanmasının gerektiğini düşündükleri ve sadece girişimcilik dersinde değil çoğu derste ATOG projesi mantığının oluşturulması gerektiğini düşündükleri tespit edilmiştir

10.1.4. Girişimcilik Becerileri İle İlgili İlköğretim Düzeyindeki Öğrencilere Yönelik Yapılan Çalışmalar

Kan (2006)'a ait “Yeni ilköğretim programında öngörülen temel becerileri kazanmada beşinci sınıf Sosyal Bilgiler ve Türkçe derslerinin etkilerine ilişkin öğrenci görüşlerinin değerlendirilmesi (Diyarbakır ili örneği)” adlı çalışmada, girişimcilik eğitimi ve girişimcilik faaliyetleri arasındaki bağlantı ile ilgili bir alanyazın taraması yaparak, yurt dışında yapılan çalışmalar ile Türkiye’de yapılan çalışmaları karşılaştırmak amaçlanmıştır. Araştırma sonunda şunlara ulaşılmıştır: Türkiye’de yapılan çalışmalar, girişimcilik eğitimi, girişimci olma niyeti, girişimciyi etkileme ve yönlendirme başlıkları altında ve sınırlı sayıdadır. Yurt dışında yapılan araştırmaların daha çok girişimcilik eğitimi ile girişimci olma niyeti üzerinde yoğunlaştığı tespit edilirken en az çalışmanın kontrol odağı ve başarı ihtiyacı için girişimcilik eğitimi başlığı altında yapıldığı tespit edilmiştir. Türkiye’de yapılan çalışmaların büyük çoğunluğunun girişimcilik eğitimi ile girişimci olma niyeti üzerinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Girişimcilik eğitimi ve girişim yaratma, girişimcilik eğitimi ve fırsat tanıma, girişimcilik eğitimi ve diğer girişimcilik ile ilgili bilgiler ile kontrol odağı ve başarı ihtiyacı için girişimcilik eğitimi başlıkları altında yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Gömleksiz ve Kan (2009)'a ait “Sosyal bilgiler dersi öğretim programının eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerini kazandırmadaki etkililiğinin belirlenmesi” adlı çalışmada, Sosyal Bilgiler öğretim programını girişimcilik becerisi açısından incelemek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemi kullanılan araştırmada veriler, 10 sosyal bilgiler öğretmeninden yarı yapılandırılmış görüşme soruları doğrultusunda toplanmıştır. Araştırma sonunda, sosyal bilgiler öğretmenleri, Sosyal Bilgiler dersi öğretim programında yer alan kazanımların girişimcilik becerisini kazandırma açısından yeterli olduğunu, ancak programdaki içerik, eğitim durumu ve değerlendirme boyutları açısından bazı yetersizliklerin ve eksikliklerin olduğunu vurgulamışlardır.

Güven (2010)'e ait “Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Girişimcilik Özellikleri Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında Türkiye’de Cumhuriyetin

ilanından sonra çeşitli dönemlerde (1926, 1930, 1948, 1968, 1995, 1998 ve 2005) MEB tarafından geliştirilen ilköğretim Hayat Bilgisi Dersi (1–3.sınıflar) programlarının öğrencilere kazandırılmak istenen girişimcilik özellikleri bakımından incelenmesidir. Doküman incelemesi olan çalışmada, önce alanyazın taraması sonucu girişimcilik özellikleri belirlenmiş, sonra da İlköğretim Hayat Bilgisi dersi öğretim programlarının amaçları, öğrencilere kazandırılmak istenen girişimcilik özellikleri açısından incelenmiştir. Çalışmada, 2005 yılı Hayat Bilgisi dersi öğretim programının kazanımlarının öğrencilere girişimcilik özellikleri kazandırma yönünden önceki yıllardaki programların amaçlarına göre daha belirgin olduğu, fakat yeterli olmadığı ortaya çıkmıştır.

Özer vd. (2011)'ye ait “İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Girişimcilik Becerilerinin Belirlenmesi” adlı çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin girişimcilik becerisini kazanma düzeyleri belirlemek amaçlanmıştır. Tarama modelinde olan araştırma verileri, Hatay ilinde öğrenim gören 240, 5. sınıf öğrencisinden araştırmacılar tarafından geliştirilen anket ile toplamıştır. Araştırma sonunda, girişimcilik becerilerinin hem erkek hem de kız öğrencilerde düşük seviyede olduğu, ancak kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek girişimcilik becerisine sahip oldukları anlaşılmaktadır. Öğrencilerin kardeş sayılarına göre girişimcilik becerilerine bakıldığında ise daha çok kardeşi olanların sayısal olarak daha yüksek girişimcilik becerisine sahip olmasına rağmen anlamlı derecede farklılığın oluşmadığı anlaşılmaktadır. Aynı şekilde kardeş sırası ve anne ve babanın öğrenim durumuna göre öğrencilerin girişimcilik becerileri incelendiğinde aralarında anlamlı bir farklılığın olmadığı anlaşılmıştır.

Bacanak vd. (2012)'ye ait “Fen ve teknoloji dersi öğretmenlerinin girişimcilik becerisi ve etkisi ile ilgili görüşleri: Nitel bir araştırma” adlı çalışmada girişimcilik özelliklerinin öğrencilerin girişimcilik becerisi kazanmalarına etkisi hakkında fen ve teknoloji öğretmenleri görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılan araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış görüşme soruları doğrultusunda Amasya’da görev yapmakta olan 5 fen ve teknoloji dersi öğretmeninden toplanmıştır. Araştırma sonunda, genel olarak bireysel ve mesleki girişimcilik özelliklerinin öğrencilerinin girişimcilik becerilerini pozitif yönde etkilediği sonucuna varılmıştır. Eğitim-öğretim süreçleri oluşturulurken girişimcilik becerilerini artıracak öğretim yöntem ve tekniklerine yer verilmesi önerilmiştir.

Bacanak (2013)'a ait "Fen ve teknoloji dersinin öğrencilerde girişimcilik becerisinin gelişimine etkisi üzerine öğretmen görüşleri" adlı çalışmada, İlköğretim 6. 7. ve 8. sınıf Fen ve Teknoloji dersinin öğrencilerin girişimcilik becerileri üzerine etkisi hakkında fen ve teknoloji öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (Fenomenoloji) deseni kullanılan araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış görüşme soruları doğrultusunda Amasya'da görev yapmakta olan 5 fen ve teknoloji dersi öğretmeninden toplanmıştır. Araştırma sonunda, Öğretmenlerin, girişimcilik kavramı ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları, dolayısıyla öğrencilerine girişimcilik becerisi kazandırma konusunda farklı anlayış ve uygulamalara sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklerinin (deney, soru-cevap, kubaşık öğrenme, oyun, beyin fırtınası, buluş, canlandırma, drama, görüşme ve münazara gibi yöntem ve teknikler) girişimcilik becerisini geliştirmede etkili olacağı yönünde ortak görüşe sahip oldukları tespit edilmiştir. Çalışmada girişimciliğin tanımıyla ilgili olarak elde edilen bulgular öğretmenlerin girişimcilik becerisinin doğasını tam olarak bilmediklerini göstermektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin öğrencilerine girişimcilik becerisini geliştirmede fırsat sağlayacak uygun ortamların hazırlanmasının gerekliliği görülmektedir.

Doğan (2014)'a ait "İlkokul programında yer alan ortak temel becerilerin öğrenci çalışma kitaplarında bulunan etkinliklerde yer alma düzeyleri" adlı çalışmada, İlkokul programında yer alan ortak temel becerilerin öğrenci çalışma kitabında bulunan etkinliklerde yer alma düzeyini tespit etmek amaçlanmıştır. Tarama modelinde gerçekleştirilen araştırmada 26 adet ilkokul öğrenci çalışma kitabı ortak temel beceriler kontrol listesi doğrultusunda incelenmiştir. Araştırma sonunda, tüm derslerde (İlkokul Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi, Fen ve Teknoloji ile Sosyal Bilgiler Dersleri) incelenen öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerin, ortak temel becerilerden "Girişimcilik" ve "Bilgi Teknolojilerini Kullanma" becerilerinin gelişimi konusunda yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İncelenen 2 setten oluşan 1-4.sınıf öğrenci çalışma kitaplarındaki etkinliklerde en az yer alan beceri "Girişimcilik" olarak saptanmıştır. Hatta bu becerinin Matematik Dersi etkinliklerinden hiç birinde yer almadığı görülmüştür.

Çetin (2015)'e ait "Öğrenme stillerine göre öğrencilerdeki girişimcilik becerilerinin incelenmesi" adlı çalışmasında, ortaokul 6. Sınıf öğrencilerinin öğrenme

stillere bağı olarak yaratıcılık, yenilikçilik, risk, eleştirel düşünme, başarıma ihtiyacı, kişiler arası ilişki boyutları kapsamında girişimcilik becerilerini incelemek amaçlanmıştır. Hem nicel hem de nitel verilerin bir arada kullanıldığı açıklayıcı karma yöntem kullanılmıştır. Çalışma, Ankara Altındağ'da Seymenler Ortaokulunda 6. Sınıfta öğrenim görmekte olan öğrenciler üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veriler, Gökdağ (2004) tarafından gerçekleştirilen öğrenme stilleri ölçeği ve girişimcilik kontrol listesi hazırlanıp kullanılarak toplanmıştır. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre, kinestetik öğrenme stiline sahip öğrencilerin girişimcilik becerilerinde daha etkili olduğu, bu grubu işitsellerin ardından görsellerin takip ettiği görülmüştür.

Çelik vd. (2015)'ye ait "Öğrencilerin yaratıcı düşünme ve girişimcilik becerilerine yönelik fen bilgisi öğretmenlerinin görüşleri" adlı çalışmada, Nitel araştırma yöntemi kullanılan araştırmada veriler, Kırıkkale'de görev yapmakta olan 30 fen bilgisi öğretmeninden girişimcilik ve yaratıcılık görüşme formu doğrultusunda toplanmıştır. Araştırma sonunda, Fen bilgisi öğretmenleri, öğrencilerde girişimcilik becerisine yönelik kodları sırasıyla ağırlıklı olarak; özgüven, yaratıcı düşünme, yenilikçi, fikirlerini rahatça dile getirebilme, sosyal olma, risk alabilme ve çevreyle uyumlu olma konu başlıklarında sınıflandırmaktadırlar. Girişimcilik becerisini geliştirmede kullanılacak yöntem ve tekniklerle ilgili olarak fen bilgisi öğretmenleri öğretmenin aktif olduğu soru-cevap yöntemi, gösterip yaptırma ve gözlem kodlarında ifade etmektedirler. Öğrencinin aktif olabileceği yöntem ve tekniklerden ise daha çok 5E/7E öğretim modeli, beyin fırtınası, proje, tartışma, deney, buluş yolu, drama ve 6 şapka kodlarında ifade etmektedirler.

Deveci vd. (2015)'ye ait "Fen Tabanlı Girişimcilik Eğitimi Modüllerinin Geliştirilmesi ve Değerlendirilmesi" adlı çalışmada, ortaokul 7. sınıf öğrencilerinde girişimcilik, girişimci özellikler, girişimci bireyler ve yenilikçi fikirler hakkında farkındalık yaratmaya yönelik eğitim modülleri geliştirmek, uygulamak amaçlanmıştır. Nitel bir araştırma olarak tasarlanana araştırma iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada eğitim modülleri geliştirilmiş ve Bursa'nın Nilüfer ilçe merkezine bağlı bir köy okulunda yedinci sınıfta öğrenim gören 44 öğrenciye (28 kız, 16 erkek) uygulanmıştır. İkinci aşamada ise öğrenci ve öğretmen görüşleriyle eğitim modülleri değerlendirilmiştir. Uygulama süreci beş hafta sürmüştür. Ayrıca araştırmacı öğretmenin gözlem notlarından; öğrencilerin süreçte aktif oldukları, ödev konularını ilginç buldukları, kendilerini girişimci birey olup olmama konusunda değerlendirmeye

çalıştıkları ve yaşlarına göre yaratıcı olan girişimci fikirler ortaya koyabildikleri görülmektedir.

Aydın (2015)'a ait “Hayat Bilgisi Öğretim Programlarında Yer Almış Girişimci Birey Özelliklerinin İncelenmesi ve Bu Özelliklerin Kazandırılabilirliğinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmada, Cumhuriyet'in ilanından günümüze hayat bilgisi öğretim programlarının girişimci birey özellikleri açısından incelemek ve bu özelliklerin kazandırılabilirliğine yönelik öğretmen görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Betimsel tarama modeli kullanılan araştırmada veriler, 1926, 1936, 1948, 1968, 1998 ve 2009 Hayat Bilgisi Öğretim Programları ve 281 sınıf öğretmeninden iki farklı anket kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonunda, Cumhuriyetin ilanından günümüze 1926, 1936, 1948, 1968, 1998 ve 2009 Hayat Bilgisi Öğretim Programları girişimci birey özellikleri açısından incelenmiştir. Ayrıca, uygulamadaki 2009 Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda girişimci birey özelliklerinin kazandırılabilirliğine yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşleri araştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre; girişimciliğin bu adla ilk kez 2009 Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda yer aldığı görülmüştür. 1926 ve 1936 Hayat Bilgisi Öğretim Programlarında 5, 1948 ve 1968 Hayat Bilgisi Öğretim Programlarında 6, 1998 Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda 14 ve 2009 Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nda ise 24 girişimci birey özelliğinin bulunduğu belirlenmiştir. Sınıf öğretmeni görüşlerine göre, 2009 Hayat Bilgisi Öğretim Programı ile girişimci birey özelliklerinin genel olarak az kazandırılabilirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Uğur (2015)'a ait “Girişimcilik Eğitiminin İlköğretim Programlarına Konulmasına İlişkin Model Önerisi” adlı çalışmada, girişimcilik becerilerinin küçük yaşlardan itibaren kazandırılmaya başlanmasının, gençlerin yeni işler kurma eğilimlerini güçlendireceği düşüncesiyle, ilköğretim düzeyinde girişimcilik derslerinin tasarlanıp, eğitim programlarına dâhil edilmesi ve böylece girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılmasına katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bundan dolayı, girişimcilik eğitimini ilköğretim programlarında uygulayan ülkeler ve çocuk girişimciliği üzerine yazılmış kitaplar incelenerek karşılaştırmalar yapılmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması desenine göre desenlenmiştir. Almanya, Avusturya, Fransa, Finlandiya ilköğretim girişimcilik eğitimleri bütüncül çoklu durum desenine uygun olarak incelenmiş, Türkiye'deki eksik uygulamalar tespit edilerek Türkiye için bir model önerisi sunulmuştur.

Polat vd. (2015)'ye ait "İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Girişimcilik Kazanımı Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" adlı çalışmada, İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Programı'na ait ders kitaplarının öğrencilere kazandırılmak istenen girişimcilik becerisi bakımından öğretmen görüşlerine göre değerlendirmek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim (Fenomenoloji) deseni kullanılan araştırmada veriler, 6 Sosyal Bilgiler öğretmeninden yarı yapılandırılmış mülakat formu doğrultusunda toplanmıştır. Araştırma sonunda, öğretmenlerin girişimciliği açıklarken en çok risk alma (5), atılım yapma (3), yeniliklere açık olma (3), özgüven (2), öncülük etme (2), fırsatları değerlendirme (2), kararlılık (2), güç (2), hizmet (2), sorumluluk alma (1), farklılık arayışı (1), kalkınma (1), donanım (1) kavramlarını kullandıkları görülmektedir. Öğretmenlerin girişimci bireyin özelliklerini açıklarken en çok özgüven(4), cesaret(4), kararlılık(4) kavramlarını kullandıkları görülmektedir. Diğer kavramların sırasıyla yeniliklere açık olma (3), azim (2), fırsatları değerlendirebilme (2), yetenek (1), ileri görüşlülük (1), risk alabilme (1), dünyadaki gelişmeleri takip edebilme (1), dürüst (1), çalışkan (1), öncü (1), atılgan (1), sorumluluk sahibi (1), sonuçları değerlendirebilme (1), hedef koyma (1), uygulama, hırslı (1) kavramları oldukları görülmektedir. Öğretmenler girişimcilik becerisini genel olarak ekonomik faaliyetlere yönelik olarak değerlendirmiştir. Girişimci bireylerin sahip olması gereken özelliklerin başında ise öz güven, kararlılık ve yaratıcı düşünme becerisi gelmektedir. Sosyal Bilgiler ders kitaplarını kazanım boyutunda olumlu bulmaktadır. İçerik boyutunda ise olumlu ve olumsuz ifadelerin birlikte yer aldığı görülmektedir. Etkinlik boyutunda ise nitelikli görmekle beraber zaman sıkıntısı çektiklerini belirtmişlerdir. Kitapları, girişimcilik becerisi açısından değerlendirirken en çok içerik açısından yetersiz (4) ifadesini kullandıkları görülmektedir. Diğer ifadelerin sırasıyla içerik açısından yeterli (3), etkinliklerin yetersiz (3), girişimcilik becerisinin geri planda kaldığı (2), konuların yüzeysel bir şekilde ele alındığı (1) görülmüştür. Girişimcilik becerisi kazandırılması için öğrencilere sorumluluk alabilecekleri etkinliklerin, projelerin (3), özgüven geliştirici uygulamalar (2) yaptırılacağı bu konuda bilgi sahibi insanların seminer, panel düzenleyebileceği (2) önerilmiştir.

Deveci (2016)'ye ait "Fen Bilimleri Öğretim Programıyla (5-8) Bütünleştirilmiş Girişimcilik Eğitimi Modüllerinin Geliştirilmesi, Uygulanması ve Değerlendirilmesi" adlı çalışmada, fen bilimleri öğretim programıyla bütünleştirilmiş girişimcilik eğitimi modüllerini geliştirmek, uygulamak ve bu eğitim modüllerinin fen bilimleri öğretmen

adayları üzerindeki yansımalarını belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda araştırma nitel araştırma desenleri arasında yer alan fenomenografik yöntem dikkate alınarak tasarlanmıştır. Araştırmaya 26 fen bilimleri öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmada veriler, uygulama öncesi ön görüşmeler, uygulama sonrası gerçekleştirilen son görüşmeler ve eğitim modüllerinin uygulandığı süreçte oluşturulan günlüklerden elde edilmiştir. Araştırma sonucunda; fen bilimleri öğretim programıyla bütünleştirilmiş girişimcilik eğitimi modüllerinin fen bilimleri öğretmen adaylarının “girişimcilik” kavramı ve “girişimci özellikler” ile ilgili algıları üzerinde olumlu yansımaları olduğu belirlenmiştir. Ayrıca geliştirilen girişimcilik eğitimi modüllerinin öğretmen adaylarının girişimci özellikleri üzerinde olumlu yansımaları olmuştur. Diğer taraftan girişimcilik eğitimi modüllerinin öğretmen adaylarında hem bilgi hem de uygulama boyutu açısından (yöntem, teknik ve aktiviteler) eğitsel farkındalık oluşturduğu görülmüştür.

Ay ve Acar (2016)’a ait “Sınıf Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisi Kazandırmaya Yönelik Görüşleri” adlı çalışmada, sınıf öğretmenlerinin girişimcilik becerisi kazandırmaya yönelik görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemine uygun olarak gerçekleştirilen araştırmada veriler, 21 sınıf öğretmeninden yapılandırılmış görüşme formu doğrultusunda toplanmıştır. Araştırma sonunda, girişimcilik becerisine; sınıf öğretmenlerinin %9,52’sinin sahip olmadığı, %33,33’ünün orta düzeyde; 28,57’sinin iyi düzeyde; 23,80’inin ise çok iyi düzeyde sahip olduğu saptanmıştır. Girişimcilik becerisine sahip olmanın öğretmenlik mesleği açısından katkıları olarak rol model olmak; farklı fikirler üretmek; risk almak belirtilmiştir. Girişimcilik becerisi kazandırmada en çok Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Türkçe dersi vurgulanmıştır. Gerçekleştirilen etkinlikler olarak ise drama, grup çalışması, kendilerini ifade etme, uzman kişileri sınıfa davet etme, gezi, kurum ziyareti, araştırma ödevleri ve röportajdan söz etmişlerdir. Girişimcilik becerisinin geliştirilmesini etkileyen faktörleri girişimciliğe olanak tanıyan aile, sosyo-kültürel çevre, arkadaş çevresinin yapısı olarak ifade etmişlerdir. Girişimcilik becerisi kazandırmada ailelere kaynak olarak hikâye, film ve internetten yararlanmayı önermişlerdir.

Arcagök (2016)’e ait “Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Özerklik Desteği Algılarının Motivasyon, Girişimcilik ve Yaratıcılık İle İlişkisi” adlı çalışmada ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersine yönelik özerklik desteği algılarının derse yönelik akademik motivasyon, girişimcilik ve yaratıcı düşünme becerilerine etkisini incelemek amaçlanmıştır. Sıralı karma yöntem (nicel ve nitel)

kullanılan araştırmada veriler, 487 dördüncü sınıf öğrencisinden (nicel) ve 30 (nitel) öğrenciden 4 ayrı yarı yapılandırılmış görüşme ve gözlem formu kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda, 4. sınıf öğrencilerinin derse ilişkin girişimcilik ve yaratıcı düşünme becerilerinin cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Öğrencileri akademik başarı ortalamasının Sosyal Bilgiler dersine yönelik özerklik desteği algıları, akademik motivasyonları, girişimcilik ve yaratıcı düşünme becerileri üzerinde etkili bir değişken olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersine ilişkin özerklik desteği algılarının, derse yönelik akademik motivasyonlarını doğrudan, dersle ilgili girişimcilik becerilerini ise doğrudan ve dolaylı olarak etkilemiştir.

Atalay ve Anagün (2017)'e ait “Sınıf Öğretmeni Adaylarının Girişimcilik Becerisine İlişkin Yeterlik Algıları” adlı çalışmasında, sınıf öğretmeni adaylarının “girişimcilik” becerisine ilişkin görüşlerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşımlar kullanılmıştır. Veriler, 14 sınıf öğretmeni adayında yarı yapılandırılmış görüşme formu doğrultusunda toplanmıştır. Araştırma sonunda, öğretmen adayları, girişimcilik kavramını “dikkat çeken”, “kendine güvenen”, “donanımlı”, “lider”, “üretken”, “yeniliklere açık”, “aktif”, “risk alan” kişilik özellikleri ile açıklamışlardır. Sınıf öğretmeni adaylarının, kendine güven, fırsatları görme ve değerlendirme, duygusal zekâ gibi girişimciliğe ilişkin boyutları yaşamlarında daha sıklıkla yer verdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sınıf öğretmeni adaylarının girişimciliğe ilişkin risk alma, yeniliklere açık olma ve lider olma gibi özelliklerini yaşamlarında kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Gözüdok vd. (2017a)'ye ait “Öğretmenlerin Girişimcilik Yaratıcılık ve Yenilik Algıları” adlı çalışmada, ortaokullarda görev yapan öğretmenlerin girişimcilik algılarını tespit etmek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılan araştırmada veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu doğrultusunda İstanbul'da farklı branşlarda ortaokulda görev yapan 25 öğretmenden toplanmıştır. Araştırma sonunda, öğretmenlerin girişimcilik denilince en çok üzerinde durdukları kavram risk almadır. Girişimcilik öğretmenlerde en çok risk ve yenilik kavramlarını çağrıştırmaktadır. Öğretmenler kendilerini kısmen girişimci bir birey olarak algılamaktadır. Öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırmada en etkili faktör güven faktörüdür. Girişimcilik becerisi geliştiren en önemli ders Teknoloji ve Tasarım dersidir. Öğretmenler, girişimcilik becerisini geliştirmede en çok beyin fırtınasını kullanılması gerektiğini

belirtmiştir. Öğretmenlerinin sahip olduğu girişimcilik özellikleri, öğrenciler üzerinde oldukça etkili olmaktadır.

Gözüdok vd. (2017b)'ye ait "Ortaokullarda öğrenim gören öğrencilerin girişimcilik, yaratıcılık ve yenilik algıları" adlı çalışmada, ortaokul öğrencilerinin girişimcilik, yaratıcılık ve yenilik algılarını belirlemek amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılan çalışmada veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu doğrultusunda İstanbul'da ortaokul 5., 6., 7. ve 8.sınıflarda öğrenim gören toplam 240 öğrenciden toplanmıştır. Araştırma sonunda, öğrenciler okulda karşılaştıkları bir sorunu önce kendileri çözmeye çalışmaktadır. Okul dışında bir sorunla karşılaştıklarında öğrenciler farklı çözüm yolları geliştirmektedir. Öğrenciler düzenlenen farklı türdeki yarışmalara katılmakta pek istekli değildir. Okulda ya da sınıflarda düzenlenen yılsonu etkinliklerde daha çok öğretmenleri tarafında görevlendirilmektedirler. Öğrenciler okul müdür olduklarında; en çok sınıf ve okullarındaki eksik olan araç-gereçleri tamamlamak istemektedir. Öğrenciler en çok teknolojik icatlar yapmak istediklerini ifade etmiştir. Öğrenciler gelecek kaygısını çok fazla yaşamaktadır. En büyük hayalleri gelecekteki meslekleri ile ilgili olan hayalleridir.

Ataseven (2016)'e ait "Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerindeki İlkokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterliliklerinin Karşılaştırılması" adlı çalışmada, Türkiye'de Sakarya il merkezinde, ilkokul kademesinde öğrenim gören öğrencilerin girişimcilik yeterliliklerine sahip olma düzeylerini ölçmek ve ölçümleri aynı kademe öğrenim gören Avrupa Birliği üyesi 13 ülkedeki 1362 öğrencinin ölçümleriyle karşılaştırarak analiz etmek amaçlanmıştır. Girişimcilik yeterlilikleri Avrupa Birliği'nin tanımladığı, girişimcilik eğitiminde bulunması gereken inisiyatifler temel alınarak; girişimcilik becerileri, girişimcilik tutumları, girişimcilik bilgisi, girişimcilik eğitimi verimliliği ve girişimcilik niyetleri şeklinde beş boyutta incelenmiştir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma kapsamında Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen "ASTEE Projesi İlkokul Kademesinde Girişimcilik Yeterlilikleri Ölçme Aracı" geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılarak Türkçe'ye uyarlanmıştır. Çalışmanın bulgularına göre; Sakarya İl merkezindeki öğrencilerin girişimcilik yeterliliklerine sahip olma düzeyleri toplam puanlarda ve tüm alt boyutlarda Avrupa Birliği ülkelerindeki akranlarından istatistiki olarak anlamlı ölçüde daha yüksek bulunmuştur.

Tarhan (2018)'a ait “Sosyal Bilgiler Dersinde Girişimcilik Becerisinin Kazandırılması Üzerine Bir Eylem Araştırması” adlı çalışmada, ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılmasına yönelik eğitim etkinlikleri tasarlayarak bu etkinlikleri uygulamak ve etkinliklerin öğretme öğrenme süreçlerinin verimliliğine yönelik etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmada eylem araştırması kullanılmıştır. Ülkemizde girişimcilik becerisinin ilkokulda etkili bir şekilde nasıl kazandırılması gerektiği sorusundan yola çıkarak girişimcilik eğitiminin unsurlarının neler olabileceği, girişimciliğe uygun etkinliklerin bu süreçte nasıl kullanılacağı ve ne derece etkili olduğu, girişimcilik becerisinin kazandırılmasında hangi öğrenme yöntem-tekniklerinin kullanılacağı sorularına cevap aramak için eylem planı geliştirilmiştir. Verilerin toplanmasında doküman inceleme formu ve etkinlikler kullanılmıştır. Yurt dışı kaynakların taranması sonucu elde edilen 236 etkinlik değerlendirilmiş, girişimcilik becerisinin kazandırılmasında kullanılacak etkinlikler, yöntem ve teknikler belirlenmiştir. Geliştirilen etkinlikler uygulanmıştır. Hedeflenen kazanımların etkinliklerle öğrenciler tarafından gerçekleştirildiği görülmüştür. Sonuç olarak girişimcilik eğitiminin süreçleri oluşturulmuş, sosyal bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılmasında etkinliklerin etkili bir yöntem olduğu görülmüştür.

Gönülcü (2019)'ye ait “Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilere Mini Şirketler Kurmaları Yoluyla Girişimcilik Becerisinin Kazandırılması: Bir Eylem Araştırması” adlı çalışmada, ortaokul 6. sınıf öğrencilerine, sosyal bilgiler dersinde kendi mini şirketlerini kurarak ve işleterek girişimcilik becerisinin kazandırılması amaçlanmıştır. Girişimcilik becerisi 6. sınıf sosyal bilgiler programında “Üretim, Dağıtım ve Tüketim” öğrenme alanında yer alan “Ülkemizin Kaynakları” ünitesindeki kazanımlar ile ilişkilendirilmiştir. Bu süreçte öğrencilerden girişimciliğin alt becerileri olan; olumlu ilişkileri kurma, ihtiyaçları fark etme, talep edilebilecek bir ürünü arz etme, iş planları yapma ve planları uygulama, risk alma gibi becerileri kazanmaları beklenmiştir. Öğrencilerin kendi şirketlerini kurmaları sürecinde, iş fikrini oluşturmaları/ olgunlaştırmaları için çalışmalar yapılmıştır. Hazırlıklar tamamlandıktan sonra çevre koşullarına uygun yatırım fikirlerini hayata geçirmeleri sağlanmıştır. Araştırma Aydın iline bağlı bir devlet ortaokulunda gerçekleştirilmiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması deseninde tasarlanmıştır. Araştırmaya 6/B Şubesinin bütün öğrencileri katılmıştır. Veriler rastgele seçilen 6 öğrenciden toplanmıştır. Araştırmacı, ders öğretmeni rolünde araştırmayı yürütmüştür. Veri toplama aracı olarak

kontrol listesi, yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırmacı ve öğrenci günlükleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda girişimcilik becerisini kazandırmaya yönelik hazırlanan eylem planının öğrenciler üzerinde girişimci özelliklerini edinmelerine, sorun çözmelerine ve kendi yeteneklerini keşfetmelerine katkı sağladığı görülmüştür.

Ortaakarsu ve Can (2019)'a ait "Ortaokul Öğrencilerinin Fen Tabanlı Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması" adlı çalışmada, ortaokul öğrencilerinin fen tabanlı girişimcilik eğilimlerinin; cinsiyet, sınıf düzeyi, fen bilimleri dersi not ortalaması ve fen bilimleri dersinden proje ödevi alma durumu değişkenlerine göre tespit edilmesi amaçlanmıştır. Tarama modelinde yürütülen araştırmada veriler, Muğla İli Marmaris ilçesine bağlı bir devlet ortaokulunda öğrenim gören 245 öğrenciyeye Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Fen Tabanlı Girişimcilik Ölçeği uygulanarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda, ortaokul öğrencilerinin fen tabanlı girişimcilik eğilimlerinin olumlu olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin fen tabanlı girişimcilik eğilimlerinin; cinsiyet, sınıf düzeyi, not ortalaması ve fenden proje ödevi alma durumuna göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Akbayrak (2019)'a ait "Özel Yetenekli İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Yaratıcı Drama Yöntemiyle Girişimcilik Becerisi Kazandırılması Üzerine Bir Eylem Araştırması" adlı çalışmada, özel yetenekli ilkokul öğrencilerinin girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi için yaratıcı drama yöntemi ile yapılandırılmış etkinliklerinin hazırlanmış, uygulanmış ve elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. Eylem araştırması olarak yapılan çalışma, Doğu Karadeniz Bölgesinde özel yeteneklilere destek eğitimi veren bir Bilim ve Sanat Merkezinde (BİLSEM) gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 6'sı erkek 2'si kız olmak üzere toplamda 8 ilkokul 4.sınıf öğrencisi katılmıştır. Öğrencilere toplamda 5 hafta (20 ders saati) girişimcilik eğitimi verilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Girişimcilik Yeterlilikleri Ölçeği" (Ataseven, 2016), araştırmacı notları, öğrenci günlükleri, öğrenci ürünleri ile çizim ve görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda özel yetenekli ilkokul öğrencilerin girişimcilik tutumları, girişimcilik eğitimi ve girişimcilik becerileri puanlarında artış olduğu görülmüştür. Araştırma kapsamında geliştirilen yaratıcı drama etkinliklerinin öğrenciler tarafından beğenildiği, geliştirilen etkinliklerin özel yeteneklilerin kariyer tercihlerini de kısmen etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır.

10.2. YURT DIŞINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR

Yurt dışında girişimcilikle ilgili üniversite düzeyinde yapılan çalışmaların (Akhtar vd., 2009; Bagheri & Pihie, 2010; Borasi & Finnigan, 2010; Wang & Wong, 2004) yanında ilköğretim düzeyinde yapılan çalışmaların da olduğu görülmektedir. Bu bağlamda araştırma konusu kapsamında incelenen araştırmalar Şunlardır:

Leffler & Svedberg (2005) İsveç'te çocukların (10-12 yaş) yaratıcılığını ve girişimci ruhunu güçlendirmek amacıyla projelere dayalı çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmada, İsveç okullarında “girişimcilik eğitimi” kavramını sorgulamak amaçlanmıştır. Okullarda girişimcilik eğitimini tanıtmaya çabalarını içeren çalışmaları görselleŐtirip uygulamaya koyarak ve bu kavramın pratikte ıracılık teorisi açısından ne anlama geldiği incelenmiştir. Araştırma, sınıf gözlemlerini ve farklı okullardan öğretmenler ve öğrencilerle yapılan görüşmeleri içermektedir. Sonuçlar, okullarda girişimcilik eğitiminin işbirliği, yaratıcılık, girişkenlik ve etkinlik gibi temel kavramlara dayalı olduğunu göstermiştir. Girişimcilik eğitime yönelik öğretimin organizasyonu ve uygulanmasında işbirliğinin önemli olduğu anlaşılmıştır.

Baranović & Štibrić (2007)'in yaptığı çalıŐmada, Hırvatistan'da zorunlu eğitime giriŐimciliėin girmesi ile güncel öğretim programlarında ve öğretim uygulamalarında giriŐimcilik yeterliliklerine ve ilköğretim okullarında giriŐimcilik yeterliliğinin önündeki engellere yönelik öğretmenlerin düşüncelerini belirlemek amaçlanmıŐtır. Tarama modelinde gerçekleştirilen araŐtırmada veriler, 25 ilköğretim okulundan (1-8) 688 öğretmenden açık uçlu sorulardan oluŐan anket ve likert tipi ölçek aracılığıyla toplanmıŐtır. AraŐtırma sonunda Őunlara ulaŐılmıŐtır: Öğretmenlerin giriŐimcilik bilgilerinin, öğretim yöntemleri ve öğretim becerilerinin geliŐtirilmesi, öğrencilerin kariyer danıŐmanlıėı alması, öğretim materyalleri geliŐtirilmesi ve yerel toplulukla iletiŐim kurulması gibi eğitim ihtiyaçlarının olduğu ortaya çıkmıŐtır. AraŐtırma sonucunda, anket verileri, Hırvat okullarında giriŐimci içerik ve faaliyetlerin sistematik olarak saėlanamamıŐ olduğunu ortaya çıkmıŐtır. Hırvat okullarının, giriŐimcilik yeterliliklerinin öğretilmesinde belirli bir deneyime sahip olduğu öğretmenlerin giriŐimciliėi öğretmek için uygun bir şekilde yetiŐtirilmediėi ortaya çıkmıŐtır. GiriŐimcilik eğitiminin zorunlu eğitimde daha önemli bir yere sahip olması gerektiği belirlenmiŐtir. Öğretmenlerin maddi koŐullarının yetersizliği, öğretmenlerin mali ve mesleki durumu gibi durumlar giriŐimcilik yetkinliğinin başarıyla uygulanmasının

önünde engeller olarak belirlenmiştir. Ayrıca, girişimcilik yeterliliklerinin sınıf hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programlarına dâhil edilmesi ve girişimcilik yeterliliklerinin öğretilmesine yönelik belirli mesleki gelişim programları da geliştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Vaidya (2007)'nın Hindistan'da yaptığı çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin (11-14 yaş) girişimcilik becerilerini geliştirmek amacıyla sistematik ve titiz bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bu amaçla girişimcilik ile ilgili aktivitelere dayalı modül geliştirmiş ve sosyal bilgiler öğretmenleri ile probleme dayalı öğrenme aktiviteleri uygulamıştır. Eylem araştırması olarak gerçekleştirilen çalışmada veriler, öğrencilere sorular sorularak kaydedilmiş, analiz edilerek ve değerlendirilmiştir. Şu sonuçlara ulaşılmıştır: Karmaşık bir olgu olan girişimciliğin programlara entegre bir şekilde ilköğretim düzeyinde kazandırılabilceği anlaşılmıştır. Girişimci değerlerin sadece ekonomik faaliyetlerle değil, sosyal bir ortamda da geliştirilebileceği görülmüştür. Girişimciliğe uygun programların, çocuğu girişimcilik ruhu ile büyümeye motive ettiği yaşam becerilerini geliştirdiği anlaşılmıştır.

Yu & Man (2007)'in Hong Kong'da yaptığı çalışmada, “Genç Girişimciler Yarışması (Teen Entrepreneurs Competition-TEC)” adı verilen ve giderek daha popüler hale gelen kurumsal bir eğitim programı örneği sunmak ve bu programın sürdürülebilirliğini farklı boyutlarda incelemek amaçlanmıştır. Girişimcilerin özelliklerinin ve sosyal etkileşime yönelik programın katılımcılar üzerindeki etkisini araştırmak için üç sistematik çalışma gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar ve paydaşlar genellikle programa karşı olumlu dönütler vermişlerdir. Programın, katılımcıların girişimcilerin özelliklerini geliştirmede olumlu bir etki yapabildiği görülmüştür.

Figueiredo-Nery & Figueiredo (2008)'nin Güney Amerika'da yaptığı çalışmada İlköğretim okullarında, özellikle gelişmekte olan ülkelerde girişimcilik eğitimi ile ilgili ampirik çalışmaların büyük ölçüde eksik olduğu belirtilmiştir. Çalışmada, Amerika'nın gelişmiş bir bölgesindeki ilköğretim okullarında öğrencilerin girişimci zihniyetinin geliştirilmesine yönelik mevcut uygulamaların görülme sıklığını ve işleyişini değerlendirmek amaçlanmıştır. Tarama modelinde olan çalışmada öğretmenlerle görüşmeler ve öğrenci gözlemleri yapılmıştır. Araştırma sonunda, girişimci zihniyeti geliştirilmesi için okullarda fiziksel şartların yetersiz olduğu belirtilmektedir. Bunun yanında öğretmenlerin girişimcilik eğitimine önem vermedikleri ve bu eğitimde kullanılan tekniklerini uygulamada bazı problemler yaşadığı belirtilmektedir. Bu

problemlerin de öğrencilerin girişimci zihniyetindeki gelişimini engellediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle, ülkelerin, özellikle ilköğretim düzeylerinden başlayarak girişimcilik eğitime yönelik anlayış ve politikalar geliştirmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Cheung (2008a)'e ait çalışmada, Hong Kong ortaokullarında verilen girişimcilik eğitim programlarının genel durumunu değerlendirmek amaçlanmaktadır. Öğretmenlerin, verilen girişimcilik programlarının etkililiği hakkındaki değerlendirmeleri ve Hong Kong ortaokullarında girişimcilik eğitiminin gelişimini engelleyen faktörler belirlenmiştir. Çalışmada, girişimcilik eğitimi ile ilgili bir anket tasarlanmış, pilot uygulaması yapılmış ve daha sonra tüm Hong Kong ortaokullarına fakslanmıştır. Girişimcilik derslerini öğreten öğretmenler ve ders dışı faaliyetlerden sorumlu öğretmenler davet edilmiştir. Nicel araştırmanın katılımcıları, yanıtlarını detaylandırma fırsatı bulamadıklarından, derinlemesine telefon görüşmeleri de yapılmıştır. Katılımcıların yarısı okullarında girişimcilik eğitiminin bulunduğunu bildirmiştir. Geriye kalanların yüzde 80'i okullarının girişimcilik programları uygulamayı düşünmediğini söylemiştir. Girişimcilik programları yürüten okulların yaklaşık yüzde 70'i girişimcilik eğitimi konusunda üç yıldan fazla deneyime sahip olduğu ve yüzde kırk üçü bu programları 5 yıldan fazla süredir uyguladığı bulunmuştur. Araştırma, okulların girişimcilik eğitimi verme konusunda kapsamlı bir yaklaşım sergilediğini ortaya koymuştur.

Cheung (2008b)'e ait başka bir çalışmada, Hong Kong ortaokullarında girişimci bir faaliyetin (Yeni yıl tezgâhının işletilmesinin) uygulanmasının, öğrenciler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırma, uygulanmaya katılan farklı üç okulda gerçekleştirilmiştir. Etkinliğe katılan üç okulun öğretmenleriyle derinlemesine görüşmeler yapılmış ve öğrencilerle hem uygulama yapılmış hem de görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular, ortaöğretim öğrencilerine işle ilgili birçok hususu öğretmek için girişimcilik eğitimi kapsamında uygulanan etkinliklerin etkili olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin ve öğrencilerin girişimcilik eğitiminde büyük bir değer bulduğunu açıkça göstermiş ve girişimcilik eğitiminin işverenlerin aradığı takım çalışması, bağlılık ve esneklik gibi becerileri ve girişimcilerin özelliklerini geliştirdiği belirlenmiştir. Uygulama öğrencilerin iş ve çalışma hayatı hakkında gerçekçi bir anlayış geliştirmelerine katkı sunmuştur.

Athayde (2009), ABD’de yaptığı çalışmada, gençlerin girişimcilik ile ilgili tutumlarını kullanarak girişimci potansiyellerini ölçmek için bir ölçme aracı tasarlamıştır. ABD’ne dayanan bir “genç girişimci şirket programı” hazırlanarak, bu programa katılımın etkisi araştırılmıştır. Çalışmada bu programa katılanların kendini istihdama karşı olumlu tutum geliştirdiği, katılımcıların kontrol grubundan daha fazla girişimci potansiyeli gösterdiği bulunmuştur. Demografik farklılıklar da etnik gruplar arasında girişimci potansiyelin ortaya çıkmasında etkili olduğu görülmüştür. Genç siyah öğrencilerin kendini istihdam konusunda daha olumlu olduğu ve beyaz veya Asyalı öğrencilerden daha fazla girişimci potansiyele sahip olduğu görülmüştür. Serbest meslek sahibi bir ailenin öğrencilerinin serbest meslek eğilimleri üzerinde olumlu bir etkisi görülmüştür. Son olarak, "girişimci potansiyeli" oluşmasında çok boyutlu ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Matlay vd., (2010)’nin yaptığı çalışmada, Avrupa’da Fransa, Almanya ve Polonya’daki yükseköğretim kurumlarında girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimci tutumları üzerindeki etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırma, Avrupa’nın ekonomik büyümeyi kolaylaştırmak için yenilik yapmaya ve yeni girişimlerde bulunmaya istekli olan daha fazla girişimciye ihtiyaç duyulduğunu savunmaktadır. Bu araştırma, kurumsal eğitim ve öğretimin iş kurma üzerindeki etkisini inceleyen önceki çalışmalara dayanmaktadır. Özellikle girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimciliği uygulanabilir bir kariyer seçeneği olarak nasıl algıladığı ve buna yönelik motivasyonlarını nasıl etkilediği sorgulanmıştır. Araştırmada nicel yöntem kullanılmış, veriler öğrencilerin tutum ve görüşlerini belirleyen bir veri toplama aracı ile toplanmıştır. Araştırma sonuçları şunlardır: Girişimcilik eğitiminin Fransız ve Polonyalı öğrencilerin girişimci tutumları üzerinde olumlu bir etkisi vardır. Ancak erkek Alman öğrenciler üzerinde olumsuz bir etkisi vardır. Ayrıca girişimcilik eğitiminin girişimci tutum üzerindeki etkisinin erkek öğrenciler için daha önemli olduğu bulunmuştur. Cinsiyetle beraber kültürel ve endüstriyel mirasın girişimcilik eğitimini etkilediği görülmüştür.

Heilbrunn (2010)’un İsrail’de yaptığı çalışmada, girişimci bir ilköğretim okulunu tanıtmak, geleneksel bir ilkokuldan girişimci bir okula dönüşmenin örgütsel sürecini tanımlamak ve bunun yanı sıra, sürecin öğretmenler ve öğrenciler üzerindeki etkisini değerlendirmek amaçlanmıştır. Deneysel araştırma olarak gerçekleştirilen çalışmada veriler ilköğretim 1-6. sınıfa devam eden 550 öğrenci ve 33 öğretmenden Eyal (2000), tarafından geliştirilen anket ile toplanmıştır. Bu anket, okul iklimini,

müdürün proaktifliği ve okul yeniliği açısından araştırmak amacıyla kullanılmıştır. Ayrıca Florin, vd., (2007)'in Çocuklar için 'Entrepreneurial Drive' Anketi (proaktif eğilim, yenilik tercihi, öz yeterlik, başarı motivasyonu ve uyumsuzluk) uyarlanarak kullanılmıştır. Çalışmada, deneysel girişimci bir okul olarak yeni programı tüm okula uygulamak için kademeli bir programı kapsayan beş yıllık bir uygulama programı geliştirilmiştir. Uygulamaya, öğretim görevlileri ve tüm öğretmenler için atölye çalışmaları ve yerel belediye, ebeveynler, yakında bulunan bir üniversiteden öğrenciler ve endüstri temsilcileri gibi yakın çevreden ilgili kişiler katılmıştır. 2007 yılında, sürecin üçüncü yılında yapılmış ve aşağıdaki girişimci faaliyetlerden bazıları gerçekleştirilmiştir:

1) "Girişimcilik merkezleri" çerçevesinde, tüm çocuklar haftada bir iki saatlik bir girişimcilik kursuna katılmıştır. Çocuklar, İngilizce, matematik, fen bilimleri, ekoloji, sanat, okul ortamının iyileştirilmesi, topluluk katılımı gibi çeşitli konularda yoğunlaşan girişimci merkezini seçebilmiştir. 2) Bütün "girişim merkezleri", beyin fırtınası, ekip oluşturma, fikir fizibilitesini yapmak ve fikri uygulamak için gerekli kaynaklar gibi kavramları kullanarak aynı dili konuşmuştur. 3) Fikirler çoğunlukla çocuklar tarafından dış ortaklarla (çevre içindeki firmalar, ebeveynlerin çalıştığı şirketler vb.) işbirliği içinde uygulanmıştır. 4) 5. ve 6. sınıf öğrencileri öğretmenlerle birlikte girişimci merkezlerinde daha genç çocuklara danışmanlık yapmıştır. 5) İkinci sınıf öğrencileri, haftalık "yenilikçi ve alternatif düşünme biçimleri" dersi almışlardır. 6) Bilgi toplama ve yönetimine odaklanan bir Ar-Ge merkezi kurulmuştur. 7) Öğrenciler tarafından geliştirilen ürünler geliştirmiştir: Matematik oyunları olan "Placemat", İngilizce dil becerilerini teşvik eden "TTM (Talk to Me)", çocukların uykuya dalmasına yardımcı olan sakinleştirici otlar içeren bir minder, kâğıtlar için kullanıcı dostu çöp kutuları, bitkisel dondurma, öğrenciler arasında rahatsızlık vermeyi önlemek için bir bilezik. Tüm ürünler okul yılının sonunda bir yıllık fuarda sunulmuş ve satılmıştır. 8) Gelecek için planlar, girişimci öğretim yöntemlerini birleştirerek çekirdek programları içermektedir. Araştırmada ulaşılan bulgular, yenilikçiliği teşvik eden örgüt kültürünün geliştiğini, müdürlerin proaktiflik olduğunu ve hazırlanan programın iyi tanımlanmış bir proje taslağının olduğunu göstermiştir. Küçük yaş grubu (Ortalama 11 yaş) öğrencilerin girişimcilik hakkında bilgi sahibi olmaları ve girişimci olmayı öğrenmeleri sağlanmıştır. Çocukluk ve ergenlik dönemlerinin, girişimciliğe karşı olumlu tutum geliştirmek ve konuyla ilgili temel bilgileri elde etmek için tercih edilen dönemler olduğu anlaşılmıştır.

Seikkula-Leino vd., (2010)'nın Finlandiya'da yaptığı çalışmada, öğretmenlerin girişimcilik eğitimine nasıl odaklandığını ve girişimcilik eğitimini nelerin engellediğini belirlemek amaçlanmıştır. Nitel araştırma olarak gerçekleştirilen çalışmada veriler, temel, orta öğretim ve mesleki eğitimde çalışan 29 öğretmenden 6 açık uçlu soru formu kullanılarak e-mail yoluyla toplanmıştır. Araştırma sonunda şunlara ulaşılmıştır: Öğretmenler, daha girişimcilik odaklı bireyler yetiştirmede gerekli olan konuları belirlemede ve koordine etmede sıkıntısı yaşamaktadır. Ayrıca girişimcilik eğitiminde amaçlar ve uygulamalar arasında bir karışıklık görülmüştür. Sorulan 6 sorudan dördü şunlardır ve şu sonuçlara ulaşılmıştır: Girişimcilik eğitimi için ne gibi hedefleriniz var? Amaçlar, girişimciliğe yönelik öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını ve gönüllülüklerini güçlendirmeye yöneliktir. Girişimcilik eğitimi nasıl uyguluyorsunuz? Genel olarak içerik, iş planlaması, pazarlama ve genel iş teorilerini kapsamaktadır - Öğretim yöntemleri genel olarak çeşitli işbirlikli öğretim biçimleridir. Okul projeleri ve okullar ile işletmeler arasındaki işbirliği sıklıkla belirtilmiştir. Girişim, sorumluluk ve grup çalışması becerileri bağlamında vurgulanmıştır. Girişimcilik eğitiminde elde ettiğiniz sonuçlar nelerdir? Girişimcilik eğitimi zorbalığı azaltmış ve öğretmenlerin tutumları ve kişisel gelişimleri üzerinde olumlu bir etkisi olmuştur. Sekiz katılımcı sonuçları değerlendirmenin zorluğuna değinmiştir. Girişimcilik eğitimi değerlendirmenin süresi ve potansiyel girişimci sayısını tahmin etme ile ilgili sorunlar belirtilmiştir. Girişimcilik eğitimi, yerel eğitim ve iş stratejilerinizde ve müfredatınızda nasıl belirtiliyor? Birçok öğretmenin müfredat veya eğitim stratejisi hakkında yeterince bilgi sahibi olmadığı yanıtlardan anlaşılmıştır. Yedi katılımcı müfredattan söz etmemiş, eğitim stratejisinden bahsetmemiş ve altı kişi çok az şey bildiklerini belirtmiştir.

Bergman vd. (2011)'nin İsrail'de yaptığı çalışmada, girişimcilik eğitiminin girişimcilik öz-yeterlik ve girişimcilikle ilgili bilgiler üzerindeki etkisi ve cinsiyetin bu ilişkiler üzerindeki rolü belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma, bir deney (122) ve bir kontrol grubu (144) ile bir alan araştırması olarak tasarlanmıştır. Veriler, programın başında ve sonunda anketlerle (Girişimcilik öz yeterlik ölçeği ve Girişimcilik başarı testi) toplanmıştır. Ayrıca öğrenci görüşleri alınmıştır. Katılımcıların (12-17 yaş) girişimci öz-yeterlikleri ve girişimci bilgileri, programın başında ve sonunda değerlendirilmiştir. Ortaokul çağındaki öğrencilere uygulanan girişimcilik programlarının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca girişimcilik eğitiminden erkeklerin kızlardan çok daha fazla faydalandığı sonucuna varılmıştır.

Paço & Palinhas (2011)'ın Portekiz'de yaptığı çalışmada, girişimcilik öğretim programının çocukların davranış biçimlerine etkisini anlamayı ve bu programın çocukların yaratıcılık, risk alma istekliliği, başarısızlığa dayanma, kişisel kontrol, benlik saygısı ve güven gibi girişimcilik özelliklerinin gelişimine, hoşgörü, işbirliği ve paylaşım gibi sosyal davranışlarına nasıl katkı sağladığını belirlemek amaçlanmıştır. Vaka araştırması (case study) olarak gerçekleştirilen ve nitel ve nicel verilerin birlikte kullanıldığı çalışmada veriler, 2. sınıfa devam eden (6-8 yaş) 620 öğrenciden gözlemler yaparak ve ölçek uygulanarak toplanmıştır. Çalışmada, probleme dayalı öğrenme etkinliklerine uygun olarak aşağıdaki konular ve çalışmalar gerçekleştirilmiştir: Birinci Oturum: Toplum nasıl çalışmalar yapar? Öğrenciler bir topluluğu gösteren ve işleri tanımlayan bir poster üzerinde çalışırlar. İnsanların nasıl yaşayıp çalıştıklarına dair fikir geliştirirler. İkinci Oturum: Tatlı dükkânı. Öğrenciler, bireysel olarak ve grup halinde tatlı üretimi için farklı stratejiler uygular. Üçüncü Oturum: Devletin rolü. Öğrenciler devlet tarafından verilen hizmetlerin toplumdaki ekonomik rolünü tanımlarlar. Ayrıca, sunulan hizmetler için vergilerin gerekliliğini de anlarlar. Dördüncü Oturum: Yeni bir dükkân. Öğrenciler boş bir depo alanını kullanmanın en iyi yolunu belirler. Adım adım karar verirler, bu kararların bir grupta nasıl alındığını anlarlar. Beşinci Oturum: Para nasıl dolaşır? Öğrenciler paranın toplumdaki önemi hakkında konuşurlar. Araştırma sonunda, deneysel araştırmalarla eğitim deneyimi sonrasında çocuklar tarafından edinilen bilgi düzeyinin arttığı belirlenmiştir. Bu çalışma, çocukların girişimcilik eğitimi programlarının önemini vurgulamayı mümkün kılmıştır, çünkü bu girişimlerin amacı, girişimci olmak isteyenler için hayati önem taşıyacak önemli kişisel özellikleri (yaratıcılık, risk alma istekliliği, başarısızlığa dayanma, kişisel kontrol, benlik saygısı ve güven vs.) geliştirmektir.

Rosendahl Huber vd. (2014)'nin Hollanda-Amsterdam'da yaptığı çalışmada, erken yaşlardaki öğrencilere uygulanan girişimcilik eğitiminin etkililiğini analiz etmek amaçlanmıştır. İlköğretim okulu son sınıf öğrencileri ile (11-12 yaş) dünyada çapında öğretilen lider girişimcilik eğitimi programını değerlendirmek için deneysel bir alan çalışması yapılmıştır. Çalışmada, öğrencilerin girişimcilik ile ilgili bilişsel ve bilişsel olmayan becerilerinin gelişimlerine odaklanılmıştır. Çalışmada uygulanan ve değerlendirilen girişimcilik eğitim programı Biz World olarak adlandırılmaktadır. Bu program, 1990 sonlarında Amerika Birleşik Devletleri kökenli ilköğretim okulları için dünya çapında önde gelen girişimcilik eğitimi programlarından biridir. Kuruluşundan

bu yana, bu eğitim programına 84 ülkede 350.000 üzerinde çocuk katılmıştır. Eğitim programının etkisinin belirlenmek amacıyla gerekli bilgileri toplamak için bütün öğrencilerden, sadece girişimciliğe yönelik bilgi, beceri ve niyetleri değil, aynı zamanda bireysel temel özellikleri de geniş bir yelpazede ölçen iki kapsamlı anket kullanılmıştır. Sonuçlar öğrencilerin girişimcilik bilgilerinin program tarafından etkilenmediğini göstermektedir. Ancak, programın bilişsel olmayan girişimcilik becerileri üzerinde sağlam bir olumlu etkisi vardır. Ayrıca sonuçlar, kalıcı bilişsel girişimcilik becerilerinin en iyi şekilde erken yaşta geliştirilebilir olduğunu göstermektedir.

Athayde (2012)'nin İngiltere Londra'da yaptığı çalışmada, okullarda yapılmakta olan girişimcilik eğitiminin gençler (15-18 yaş) üzerindeki etkisi hakkında kanıt sunmak amaçlanmıştır. Çalışma, Genç Girişimci (YE) programına katılan gençlerin bir iş kurmaya yönelik tutumları ve girişimcilik potansiyeli üzerindeki etkisini belirlemek için tasarlanmıştır. Veriler, dokuz ay süren programın uygulama öncesi ve sonrasında uygulanan girişimciliğe yönelik tutum ölçeği ile kontrol grubu ve katılımcı gruplardan toplanmış ve karşılaştırılmıştır. Araştırma sonunda, bu programın, gençlerin girişimcilik potansiyeli üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu bulunmuştur.

Abd Hamid (2013)'in yaptığı çalışmada, 2011' de Malezya'da yapılan ilköğretim programları reformu sonunda ilköğretim programlarına konulan girişimcilik eğitiminin 1 yıllık uygulanmasına ilişkin seçilen bir grup katılımcının (memurlar, müdürler, konu öğretmenleri, uzman öğretmenler ve öğretmen eğitimcileri) görüşleri araştırılmıştır. Girişimcilik eğitimlerine ilişkin yapılan saha çalışmalarına dayanarak, katılımcıların girişimcilik unsurunu nasıl anladıklarına, uygulama amacına ve uygulama sürecinde karşılaştıkları pedagojik ve politik konulara ilişkin görüşleri incelenmiştir. Çalışma, nitel bir araştırma yaklaşımı kullanılan bir vaka çalışmasıdır. Veriler, beş farklı meslek grubundan 48 katılımcı ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilerek toplanmıştır. Araştırma sonuçları, girişimcilik eğitimi kavramı ve amacı konusunda nispeten farklı görüşlerin olduğunu göstermiştir. Uygulayıcılar (öğretmenler), müdürler ve müfredat geliştiricileri arasında da belirgin görüş farklılıkları tespit edilmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların çoğu uygulamanın olumlu bir gelişme olduğu ve katılımcıların çoğunun disiplinler arası yaklaşım konusunda benzer görüşlere sahip olduğu konusunda hemfikirdir. İzleme ve yetersiz eğitim eksikliğinin uygulamayı yavaşlattığını da göstermiştir. Malezya'daki özellikle ilköğretim okullarında girişimcilik eğitimi konusunda çok az araştırma yapıldığı için, bu çalışmanın bölgedeki gelecekteki

politikaların tasarımına ve gelecekteki akademik araştırmalara katkı sunacağı belirtilmiştir.

Ruskovaara & Pihkala (2013)'nın Finlandiya'da yaptığı çalışmada, ilköğretimde öğretmenlerin kullandığı girişimcilik eğitim uygulamalarını vurgulamak amaçlanmıştır. Tarama modelinde nicel araştırma olan çalışmada veriler, 521 ilköğretim öğretmeni ve diğer girişimcilik eğitim aktörlerinden girişimcilik için bir ölçme aracı ile toplanmıştır. Çalışma, öğretmenlerin girişimcilik becerilerinin geliştirmesini sağlayacak hangi yöntemlerin en çok kullandıklarına dair bilgi sağlamaktadır. Ayrıca, öğretmenlerin kendi girişimcilik eğitimi becerilerine yönelik algısı girişimcilik eğitimini uygulamalarıyla yakından ilişkilidir. Araştırma sonuçları, öğretmen eğitimi ile girişimcilik eğitiminin uygulanması arasındaki bağlantıyı ortaya koymaktadır. Öğretmenlere girişimcilik konu alanı ile ilgili eğitim verilmesi, girişimcilik eğitiminin okullarda uygulanmasının teşvik edilmesi gerekmektedir. Çalışmada, proje çalışmalarının ve sınıf dışı aktivitelerin girişimcilik becerilerini geliştirmede etkili olduğu vurgulanmış ve çalışma sonunda proje tabanlı girişimcilik eğitimi ve girişimcilik oyunları gibi yöntemlerin daha fazla kullanılan yöntemler olduğu belirlenmiştir

Tsakiridou & Stergiou (2014)'nın Yunanistan'da yaptığı çalışmada, ilkokul öğrencilerinin girişimcilik yetkinliklerini ölçmek ve gelecekte girişimci olma potansiyellerini incelemek amaçlanmıştır. Çalışmada, girişimci olmak için öğrencilerin bilişsel girişimcilik becerilerini (bilgi) ve onların bilişsel olmayan girişimcilik becerileri (tutum ve becerileri), aynı zamanda isteklerini ölçerek öğrencilerin girişimci yetkinliklerinin ölçülmesi üzerinde durulmuştur. Çalışmada Yunanistan'da Batı Makedonya vilayetinin İlköğretim Okullarında öğrenim gören 358 öğrenciden toplanan veriler kullanılmıştır. 12 yaşındaki öğrencinin girişimcilik niyetinin ölçümü zor olduğu için ve daha önceden böyle bir ölçümün geçerliliğini veya tahmin gücünü gösteren örnek mevcut olmadığı için ve gelecekte bir iş başlatma niyetini tahmin etmek için iki farklı ölçümün (measures) kullanıldığı belirtilmiştir. İlk olarak çocuklardan gelecekteki severek istedikleri iki mesleği yazmaları istenmiş, sonra “bir gün kendi şirketinizi kurmayı düşünüyor musunuz?” sorusu sorulmuştur. Sonuçlar öğrencilerin %51,6 oranında gelecekte girişimcilik için negatif düşünmediğini göstermektedir. Ayrıca, bilişsel soruların yarısından fazlasını (%54,75) doğru yanıtlayan öğrencilerin, girişimcilik alanındaki bilgileri iyi bir düzeye yükselmiştir. Öğrencilerin bilişsel olmayan becerileri ve pro-aktif, sebat, başarma ihtiyacı, sosyal uyum, motivasyon,

yetkinlik ve analiz becerileri en gelişmiş beceri düzeyinde % 60 iken, yaratıcılık becerilerinin % 57.03 ve risk alma becerilerinin ise % 16,93 düzeyinde olduğu görülmüştür.

Moberg (2014)'in Danimarka'da yaptığı çalışmada, girişimcilik eğitime yönelik iki farklı yaklaşımın etkisini alt orta öğretim seviyesinde analiz etmek amaçlanmıştır. Araştırmada rastgele seçilen ortaöğretim dokuzuncu (yaş 14-15 yaş) ve onuncu (15-16 yaş) sınıf öğrencilerinin bilişsel ve bilişsel olmayan girişimcilik becerilerine yönelik eğitim deneyimleri üzerine odaklanılmıştır. Ayrıca, bu düzeyde destekleyici öğretim stilleri ve girişimcilik eğitiminde aktif temelli öğretim yöntemlerinin rolü de incelenmiştir. Veriler daha önce geliştirilmiş olan (The Entrepreneurial Intention Scale, Hemingway Measure Of Adolescent Connectedness, Learning Climate Questionnaire) ölçeklerden yararlanarak bu çalışma için geliştirilen bir ölçekle toplanmıştır. Öğrencilerin bilişsel girişimcilik becerileri ve içeriğe odaklanan girişimcilik eğitiminin, girişimcilik eğilimleri üzerinde olumlu etkisinin olduğu ancak okul sorumluluğu/uğraşısı üzerinde ise olumsuz bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin algıladıkları bilişsel olmayan girişimcilik becerisi eğitimi düzeyleri ile okul sorumluluğu/uğraşısı düzeyleri arasındaki pozitif ilişki, aktif temelli öğretim yöntemleri ile kısmen açıklanmaktadır. Başka bir ifade ile öğretim stilleri ve aktif temelli öğretim yöntemleri bilişsel olmayan girişimcilik becerilerinin geliştirmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu yaklaşımlar arasında pozitif bir ilişki vardır ve okul sorumluluğu/uğraşısı düzeyleri bu değişkenler ile açıklanabilir.

Areo (2014)'nin Nijerya'da yaptığı çalışmada, girişimciliğin gelişiminde etkili olan faktörleri ve girişimciliği güçlendiren doğuştan gelen yetenek faktörlerini belirlemek amaçlanmıştır. Nitel ve nicel yöntemin de kullanıldığı çalışmada veriler, 140 ilkokul öğrencisinden (6-13 yaş) ve 140 ebeveyninden yapılandırılmış anketler ve odak grup görüşmeleri forumu ile toplanmıştır. Araştırma sonunda, çocukların çoğunluğunun (% 96) ekonomik faaliyetlerden birinde aktif olarak yer aldığı, ancak % 4'ünün yalnızca ekonomik faaliyetlere katılmadığı ortaya konmuştur. Bu durum, okul çocuklarının çok çeşitli ekonomik girişimlerde yer almalarının çok yüksek olduğunu belirtmektedir. Veriler, ebeveynlerin çocuklarını ekonomik faaliyetlere dâhil etmenin önemli olduğunu göstermektedir. Bunlar şunlardır: terzilik, mekanik, tekerlek dengelemesi ve uyum; kumaş boyama; jeneratör onarımı; araçların motor püskürtmesinin yeniden tamiri; mobilya imalatı, klima ve soğutma onarımları ve mekanik. Ebeveynlerin çocuklarını

çeşitli girişimci gelişmelere katma isteklilikleri görülmüştür. Çocukların bu tasarıya olumlu bir şekilde dönüt verdiği görülmektedir. Çalışma aynı zamanda okulun, çıraklığın okul çocuklarının eğitimini ve girişimciliğe katılım seviyelerini de etkilemediğini göstermiştir. Okul çocuklarının çoğunluğu, iş aramak yerine işveren olarak kalmayı hayal ettiklerini belirtmiştir. Çalışmada, okulda çocuk girişimciliğinin Kwara Eyaletindeki işsizlik sorunlarına olumlu bir etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Bartulović & Novosel (2014)'in Hırvatistan'da yaptığı çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin girişimcilik yetkinliklerini geliştirmek için bir girişimcilik öğretim programı geliştirmek amaçlanmıştır. Bu amaçla Zagreb İlköğretim Okulu Precko'da bir uygulama yapılmıştır. Uygulama öncesinde, Ekonomi, Girişimcilik ve Yönetim Üniversitesinden bir uzman öğretmenlerle program hakkında çalıştaylar ve hizmet içi eğitim gerçekleştirmiştir. Öğretmenlere temel ekonomik kavramlar sunulmuştur. Tüm öğretmenler ile 5. ile 8. sınıftan öğrencilerle belirli bir ürün üretmek amacıyla girişimcilik atölyeleri düzenlemiştir. Atölyelerde yer alan tüm öğrencilere girişimcilik, hammadde, risk alma, kayıp ve kâr, yeni değerler yaratma, üretim maliyetlerinin hesaplanması ve katma değer vergisi (KDV) gibi temel kavramlar öğretilmiştir. Okul, atölye çalışmalarının nihai sonucunu kamuoyuna, medyaya ve velilere sunumunu sağlamıştır. Öğrenciler, girişimcilik becerilerini uygulayarak denemişler ve atölye çalışmalarındaki iş konseptlerinde ürettikleri ürünlerini halka açık sunmuşlardır. Çalışmada veriler, değerlendirme ölçeği ve kontrol listesi aracılığıyla toplanmıştır. Öğrenciler pratik çalışma ve motor becerilerin kullanımını çok zor bulduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin yeni deneyimler edinmeye, yenilik yapmaya, ilgi alanlarına yönelik ürünler ortaya koymaya yönelik bilgi ve becerileri güçlenmiş, motivasyonları artmıştır. Onlar için, bu deneyimler ilk mesleklerini seçmek ve aktif ekonomik hayata girmek için yararlı olmuştur.

Axelsson vd. (2015)'nin İsveç'te yaptığı çalışmada, çocukluk ideal bir aşama olarak kabul edildiğinden girişimciliğe karşı çocukların tutumlarını geliştirmek için okul öğrencisi öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. İsveç Hükümeti, 2009 yılında girişimciliğin geliştirilmesi için eğitim sistemi aracılığıyla ortak bir çalışma gerektiğini belirten bir strateji başlatmıştır. Bu kapsamda bu çalışmada, hem kritik olay anketleri hem de derinlemesine görüşme yapılarak okul öncesi öğretmenlerine göre okul öncesi bağlamında girişimciliği öğrenmenin neyi karakterize ettiği belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmaya beş İsveç okul öncesi öğretmeni katılmıştır. Araştırma

sonuçları, girişimciliği öğrenmenin, okul öncesi öğretmenlerinin eğitim tartışmalarını geliştirdiğini ve çocukların girişimcilik becerilerini etkilediğini göstermektedir. Ayrıca, olumlu bir girişimci öğrenme durumunu neyin desteklediğini ve neyin engellediğini analiz edilirken, dört ana tema ortaya çıkmıştır: sürekli yansıma, aktif katılım, anlamlı bir öğrenme durumu ve hoşgörülü bir atmosfer.

Christianti vd. (2015) Endonezya’da erken çocukluk dönemi için girişimcilik öğrenme modeli geliştirmeye yönelik bir çalışma yapmıştır. Araştırma, görüşmeler, gözlem ve dokümantasyon şeklinde yürütülmüş; velilerin, öğretmenlerin ve müdürlerin görüşleri alınmıştır. Elde edilen sonuçlar, okulların girişimcilik ruhunu geliştirmek için net bir yönlendirmeye sahip olmadığını göstermiştir. Araştırmada tüm öğretmenler ve müdürler girişimciliği öğrenmenin ve girişimcilik ile ilgili bazı değerlerin (özgüven, dürüstlük, bağımsızlık, sorumluluk, yaratıcılık, çevreyi önemseme, takım çalışması, disiplin saygı ve zor bir işi asla bırakmama) erken yaşlarda geliştiğini belirtmişlerdir. Ancak ebeveynlerin % 90,79’u girişimcilik ruhunun ve bu değerlerin erken yaşta gelişmeye başladığını belirtmişlerdir.

Insulander vd. (2015)’nin İsveç’te yaptığı çalışmada, okul öncesi öğrencilerinin çevrelerindeki dünyayı anlamaya yönelik çabalarına nasıl destek verildiğini araştırmak amaçlanmıştır. Nitel araştırma olarak gerçekleştirilen çalışmada, 8 anaokulu öğretmeni ve öğrencileri video kayıtları ile gözlemlenmiştir. Araştırma sonunda, girişimci bir öğrenme tasarımı, öğrencilerin öğrenmesini, yaratıcılığını ve karar vermelerini geliştirir. Ancak araştırma gözlemleri öğrenme tasarım ve uygulamalarının çocuklara her zaman yaratıcı olma fırsatı vermediğini göstermektedir.

Seikkula-Leino vd. (2015)’nin Finlandiya’da yaptığı çalışmada, Fin öğretmenlerin girişimcilik eğitimini nasıl uyguladığını tespit etmek ve girişimciliğin nasıl öğrenildiğini ve bunu öğretmenlerin nasıl ortaya koyduklarını göstermek amaçlanmıştır. Tarama modelinde olan araştırma verileri, üniversitede teknik ve uygulama okullarında çalışan 100 öğretmenden anket aracılığı ile toplanmıştır. Araştırma sonunda, öğretmenlerin, probleme dayalı öğrenme, durumların deneyimsel ve pratik açıklamaları gibi girişimcilik eğitiminde izlenen öğrenme modeli ve yöntemlerini nispeten çok kullandıkları ve öğrencilerini sorumluluk almaya ve kendi kendilerine yönetime yönlendirmeye teşvik ettikleri belirlenmiştir. Bunların, özellikle girişimciliği öğrenmeyi desteklediği görülebilir. Öte yandan, öğretmenlerin girişimcilik rehberliği konusunda hala iyileştirmeye ihtiyaç olduğu görülmüştür. Ayrıca yaratıcılık, girişkenlik,

öz-yönetim ve problem çözme becerisi, tüm öğrencilerin girişimciliğini geliştirmek için önemli beceriler olduğu belirlenmiştir.

Sirelkhatim & Gangi (2015)'nin Katar'da yaptığı çalışmada, bir girişimcilik öğretim programının içeriği ve girişimcilik öğretme yöntemleri açısından ortak ve en iyi uygulamaların ayrıntılı bir haritasını sunmak ve bunun girişimci öğrenme alanının önerdiği uygulamalarla ilişkilerini araştırmak amaçlanmıştır. Çalışmada, sistematik literatür taraması yapılarak girişimcilik öğrenme (32) ve girişimcilik eğitimi (97) ile ilgili 129 bilimsel çalışma incelenmiştir. Araştırma sonunda şunlara ulaşılmıştır: İncelenen araştırmalarda en çok tartışılan içerik konusu iş planıdır. Ayrıca genel olarak pazarlama ve finansal yönetim gibi geleneksel yönetim ile ilgili konuların yanı sıra küçük işletme yönetimi, ağ kurma, ürün geliştirme, fırsatları tanıma, maliyet, satış, danışmanlık gibi konulardan da bahsedilmektedir. Öğretim yöntemi olarak simülasyon, vaka çalışması, konuk konuşmacı, takım oluşturma, rol oynama ve fikir üretme gibi etkinlikler olarak öne çıkmıştır Ayrıca girişimci nitelikler; girişimci kişilik özellikleri; ekonomik başarı; insanların girişimcilik düşünceleri ve farkındalıkları gibi konular görülmüştür. Çalışmalarda öğretim, çoğunlukla öğrencinin pasif olduğu, öğretmen merkezli en çok kullanılan öğretim yöntemleri kullanılmış, konuk konuşmacı, vaka analizi ve genellikle ders kitaplarından yararlanılmıştır. Girişimcilik "için" öğretim: Bu tema için program içeriği, öğrencileri bir işletmenin çalışma mekanizmaları hakkında eğitmeyi amaçlayan becerilere dayalı yaklaşımlar benimsenmektedir. İçerikte, fikir üretmek, ekip oluşturma, iş planlaması, yaratıcılık, yenilik, ilham, fırsat tanıma, satış, ağ, girişimciliğin öngörülemez ve şarta bağlı doğası, değişime uyum ve başarısızlık konularının yer aldığı görülmüştür. Ayrıca "yaparak öğrenme" kavramı ve deneysel öğretim yöntemleri ile ilgili artan bir tartışma gözlenmektedir.

Barba-Sánchez vd. (2016)'nin İspanya'da yaptığı çalışmada, ilkokul öğrencilerini (8-12 yaş) girişimcilik becerileri kazandırmaya teşvik etmek amaçlanmıştır. Araştırma pilot uygulama: durum analizi; asıl uygulama ve değerlendirme olmak üzere üç büyük aşamada gerçekleştirilmiştir. Veriler İlköğretimde 3, 4, 5 ve 6. sınıfa devam eden (8-12 yaş) 49 öğrenci ile görüşmelerden ve üç bölümden oluşan ölçeklerden elde edilmiştir. Araştırmanın genel sonuçlarına göre; uygulama katılımcılara olumlu ve pozitif katkı sağlamıştır. Öğrencilerin girişimcilik yeteneklerini ve gelecekteki iş kurma potansiyellerini geliştirmiştir. Buna ek olarak, öğrenciler şirket kurma, pazarlama, fiyat belirlenme vs. gibi konularda gelişmiş ve tamamen el yapımı,

genellikle her çeşit malzemeden geri dönüşümlü ürünler tasarlayarak ve üreterek yaratıcılık becerilerini geliştirmişlerdir. Bu şekilde, öğrenciler modern toplumda girişimcilik için gerekli olan şu yetkinlikleri edinmişlerdir: Sınırsız-engelsiz davranmak (girişkenlik), sözünü tutmak, kendi durumunu mantıklı şekilde savunmak, tercihlerini çekinmeden ifade etmek, sorunları belirlemek ve çözmek, kişisel risk durumlarını tanımlamak, gerekli bilgiye ulaşmak için girişimde bulunmak, görevlerini yerine getirme sorumluluğu taşımak, eleştiriye açık olmak, kararlar almak, kendisiyle ilgili konuşurken gerçekçi bir dil kullanmak, girilen bir çabaya dayalı olarak sonuçları gerçekçi bir şekilde değerlendirmek, tepkilerinde-davranışlarında özgün veya yaratıcı olmak ve alternatifler aramak. Araştırmanın başlangıcında öğrenciler, bir girişimciyi sadece "patron olmak" olarak tanımlarken, sonunda girişimcileri "çoğunlukla" bir şeyler satarak para kazanma veya kaybetme riski taşıyan bir işletme veya şirkete sahip bir kişi "olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla ilkökul öğrencileri girişimciliğin temel kavramlarını kazanabileceği anlaşılmıştır. Özerklik, sorumluluk, liderlik, ekip çalışması ve iletişim, gerekli kişisel ve sosyal değerleri uygulama gibi girişimcilik becerileri geliştirilebilir. Çocukların girişimcilik eğitimi yoluyla geliştirdikleri beceri ve değerlere, analiz, problem çözme, işbirlikçi çalışma gibi konular dâhil edilebilir. Bunu başarmak için, belirli programın/içeriğin tasarlanması önemlidir.

Yetti & Azizah (2016)'ın Endonezya Jakarta'da yaptığı çalışmada, girişimcilik eğitimi ile erken çocukluk döneminde yaratıcılığın gelişim sürecini ve sonuçlarını tanımlamak amaçlanmıştır. Çalışma, 5-6 yaş arası 20 okul öncesi öğrencisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Eylem araştırması deseninde gerçekleştirilen araştırma; planlama, eylem, gözlem ve yansıma aşamalarını içermektedir. Çalışma, her döngü 8 eylemden oluşmak üzere iki döngüde tamamlanmıştır. Veriler nicel ve nitel analiz kullanılarak analiz edilmiştir. Döngü öncesi, döngü 1 ve döngü 2'den elde edilen sonuçlar karşılaştırılmıştır. Araştırma sonunda, çocukların yaratıcılık puanları; döngü öncesi 34.3, 1. döngü sonunda 44.5 ve ikinci döngü sonunda 54.7 olarak bulunmuştur. 1. döngü sonucunda en yüksek artış risk alma özelliğinde, en düşük artış esnek düşünme becerisinde görülmüştür. Bu sonuçlar, uygulanan girişimcilik eğitimi ile erken yaştaki çocukların yaratıcılık becerisinde artış olduğunu göstermiştir. Ayrıca girişimcilik eğitimi okul öncesinde olumlu bir şekilde uyguladığında, çocukların girişkenlik, aktif olma, yaratıcılık, iletişimsel, girişimci olma, problem çözme ve karar verme becerilerinin geliştiğini de göstermektedir.

Hassi (2016)'nin Fas-Morocco'da yaptığı çalışmada, ilkokul (11-12) çağındaki çocuklara girişimcilik temellerini basitleştirilmiş bir şekilde öğretmek çocukların girişimcilik konusundaki ilgisini artırmak ve çocuklar için tasarlanmış girişimcilik eğitim programının etkililiğini değerlendirmek amaçlanmıştır. Deneysel (ön test-son test) araştırma modeli kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada 46 ilkokul öğrencisi (11-12 yaş) ile uygulama gerçekleştirilmiş ve bir ölçek (bilişsel olmayan girişimcilik becerileri, bilişsel girişimcilik becerileri ve girişimci olma niyetleri) ile veriler toplanmıştır. Araştırma sonunda şunlara ulaşılmıştır: Program amaçları şu şekildedir: 1. Öğrencileri girişimci fikirler üretmeye, temel işletme bilgilerini kazandırmak ve bir "ürün" veya "hizmet" geliştirmek (bilişsel). 2. Öğrencilerin risk alma, kendine güven ve iç kontrol odağı gibi bilişsel olmayan becerilerini geliştirmek (bilişsel olmayan). 3. Öğrencilerin girişimci tutum ve niyetlerini desteklemek. Bu hedeflere ulaşmak için öğrencilere çeşitli etkinlikler ve konular uygulanmıştır. Bunlar: ilk iki ay öğrencilere başarılı Faslı girişimcilerin çeşitli öykülerini okumuş ve sınıfta tartışmışlardır (Basit hikâyeler, yazar tarafından hazırlanmıştır.). Öğrenciler kendi çevrelerinden olan girişimciler veya başarılı iş adamları ile ilgili hikâyeleri anlatmıştır. Ayrıca, öğrenciler bir sorunla karşı karşıya bırakılmış (problem temelli öğrenme), fikir yürüterek gruplar halinde bir çözüm bulmakla görevlendirilmiştir. Temel kavramlar: satın alma ve satış yönetimi kavramları, fiyat, reklamcılık, kar, zarar ve sermaye gibi sınıflarda tartışılmış ve açıklanmıştır. Rol oynama etkinlikleri de uygulanmıştır. Ayrıca öğrencilerden, iş hayalleri ilgili ikna edici makaleler yazmaları istenmiştir. Üçüncü ve son bir ay, öğrenciler takım temelli girişimci projelerde çalışmış ve bir iş planı yarışmasında çalışmalarını sunmuştur (Şartlar: Her üç kişilik ekip, çevrelerindeki bir iş fırsatı tespit etmeli, bir iş fikri düşünmeli ve bir iş planı geliştirmeli ve öğrenciler, bir "girişimci" rolünde öğretmenlerine sunum yapmalı.) Program uygulama öncesi ve sonrası üç faktörlü bir ölçekle ölçüm yapılmıştır. Bu faktörler: 1. bilişsel olmayan girişimci becerileri (risk alma eğilimi, öz yeterlilik inancı, iç kontrol odağı), 2. bilişsel girişimci becerileri (bir işe başlama-girişkenlik, insan yönetimi-iletişim, pazarlama, para yönetimi, liderlik) ve 3. girişimci olma niyetleri (gelecekte kendi işini kurma). Çalışmanın sonucunda, girişimciliği geliştirmek için gerekli olan öz-yeterlilik inancı ve bilişsel olmayan beceriler için ilkokul döneminin uygun bir dönem olduğu görülmüştür. Ancak, programdan sonra öğrencilerin bilişsel girişimcilik becerileri ve girişimci niyetlerinde değişim görülmemiştir.

Lourdes Carcamo-Solis vd. (2017)'nin Meksika'da yaptığı çalışmada, ilköğretimde girişimciliği teşvik etmek amacıyla oyuna dayalı bir alt program geliştirmek ve bu programın etkililiğini değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu alt programın (İlk Şirketim: Oynayarak Girişimcilik) kısa vadedeki hedefi, katılımcıların (öğretmenler, danışmanlar ve girişimciler) daha sonraki yaşamlarında yeni iş ve istihdam bulmaya katkı sağlamak ve çocuklar arasında girişimci bir karakter geliştirmektir. Uzun vadede ise işsizlik sorununun çözümüne ve ülkenin sürdürülebilir büyümesine katkı sunmaktır. Nitel ve nicel verilerin birlikte kullanıldığı araştırmada, veriler 4 ölçek ile ve öğretmen görüşleri ile toplanmıştır. Alt program uygulamaları ile ilköğretimde 2009'dan 2014'e kadar 1327 mini şirket oluşturulmuştur. Girişimcilik eğitimi için tasarlanan alt programın ne kadar etkili olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla niteliksel ve niceliksel değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışma girişimcilik eğitiminde öğretmenlerin ve danışmanların kritik rolünü ortaya koymuştur. Ayrıca iş değerlerinin güçlendirilmesinin yanı sıra katılımcıların idari bilgilerinde ve girişimcilik becerilerinde önemli bir gelişme olduğunu ortaya koymuştur. Girişimcilik alt programına katılan çocuklar, sadece el işi değil, aynı zamanda katma değeri daha yüksek olan (Ör. Sanayi malları) malların üretimi ve pazarlanması konusunda da önemli gelişmeler yaşamışlardır. Bu programın geniş kapsamlı ve 5 yıl uygulanması, öğretmenler ve danışmanlar tarafından aktarılan deneyim sayesinde çocukların girişimci olabileceği ve kısa vadede küçük bir işletmeyi açabileceği, işletebileceği ve kapatabileceği sonucuna varılmasını sağlamıştır. Bu deneyim, katılımcı çocuklara, uygulama öncesi ve sonrası değerlendirmelere göre, girişimci bir ruh geliştiren gençlerin doğasında bulunan değerleri, becerileri ve bilgileri edinmelerini sağlamıştır. Bu sonuç, girişimcilik eğitiminin enerji verimliliğini sağlamada ilköğretim düzeyinde girişimciliği geliştirmek için kritik bir araç olduğunu ortaya koymuştur.

10.3. İNCELENEN ARAŞTIRMALARDAN ULAŞILAN SONUÇLAR

Yurt içinde yapılan çalışmaların, çeşitli yerleşim yerlerinde (İstanbul, Amasya, Kırıkkale, Hatay, Diyarbakır, Elazığ vb.), çeşitli örneklerle (Sınıf Öğretmeni, Sosyal Bilgiler Öğretmeni, Fen Bilimleri Öğretmeni, Öğretmen Adayı, Öğrenciler) gerçekleştirildiği görülmüştür. Ayrıca bazı çalışmaların ülke çapında uygulanan eğitim programlarını ve ders kitaplarını incelemeye yönelik olduğu görülmüştür. Bu durum Türkiye'de girişimcilik becerilerinin öğrencilere kazandırılması ile ilgili mevcut

durumun nasıl olduğunu ve nelere ihtiyaç olduğunu genel olarak görme fırsatı sağlamıştır. Bu bakımdan girişimcilik öğretim programının tasarlanması sürecinde Türkiye’de gerçekleştirilen çalışmalardan, girişimcilikle ilgili görülen eksiklikleri, sorunları, olumsuz durumları belirleme ve bu konuda nelerin yapılması gerektiği noktasında yararlanılmıştır. Yurt dışında yapılan (Nijerya, İspanya, İsrail, İsveç, Portekiz, Finlandiya, Katar, Hırvatistan, Morocco, Yunanistan, Nijerya, Meksika, İngiltere, Hong Kong, Endonezya) çalışmalara bakıldığında, girişimcilikle ilgili ilkökul düzeyinde araştırmaların ve uygulamaların olduğu görülmüştür. Ayrıca girişimcilik becerilerinin özellikle ilkökul öğrencilerine kazandırılmasına yönelik konuların, etkinliklerin, projelerin, çeşitli uygulamaların gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu bakımdan yurt dışında yapılan çalışmalardan, girişimcilik konusunda ilkökul öğrencileri için nelerin, nasıl öğretildiği, öğretilecek konuların ve kazandırılacak becerilerin nasıl kazandırıldığı, ne gibi etkinlikler ve uygulamaların gerçekleştirildiği ve bunların nasıl değerlendirildiği konularında yararlanılmıştır.

İncelenen çalışmalara bakıldığında, girişimcilik eğitimi, girişimcilik becerilerinin kazandırılması, girişimciliğin temel düzeyde nasıl öğretileceği gibi konularda Türkiye’de yapılan çalışmalar daha az sayıdadır ancak son yıllarda giderek arttığı görülmektedir. Türkiye’de yapılan çalışmalarda, genellikle öğretmenlerin, öğretmen adaylarının ve öğrencilerin girişimcilik becerilerine ilişkin görüşlerini belirlemek, öğretim programlarını ve ders kitaplarını değerlendirmek amacıyla çoğunlukla tarama modelinin ve nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı görülmektedir. Ancak yurt dışında yapılan çalışmalarda bunların yanı sıra bazı çalışmalarda ilkökul öğrencilerinin girişimcilik becerilerini geliştirmeye yönelik öğretim programlarının uygulandığı ve değerlendirildiği, deneysel çalışmaların da yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda yurt dışında yapılan araştırmalardan kullanılan araştırma yöntemleri, ölçme araçları ve veri toplama yöntemleri açısından da yararlanılmıştır.

Yukarıdaki incelenen yurt içinde yurt dışında yapılan çalışmalar aşağıdaki sorular doğrultusunda incelenerek çıkarımlarda bulunulmuştur. Ayrıca araştırma kapsamında geliştirilen girişimcilik öğretim programının ihtiyaç analizi çalışmalarında kullanılmıştır.

1. Araştırmalarda, girişimcilik becerilerinin geliştirilmesine yönelik görülen eksiklikler, sorunlar veya karşılaşılan güçlükler nelerdir? Bu eksikliklerin giderilmesi için nelere ihtiyaç duyulmaktadır?
2. İlkokul ğrencilerinin girişimcilerin kişisel özelliklerinden hangilerinin kazandırılması gerekmektedir?
3. İlkokul ğrencilerine girişimcilik becerileri ile ilgili öğretilmesi gereken konu ve kavramlar nelerdir?
4. Girişimcilik becerisini geliştirmek için uygun etkinlikler/ğretim yöntem ve teknikleri nelerdir?
5. Girişimcilik becerilerinin ne derece kazanılıp kazanılmadığını belirlemek için yapılan lme ve değerlendirme çalışmalar nelerdir?
6. Tasarlanacak girişimcilik ğretim programının temel öğelerine yönelik öneriler nelerdir?

10.3.1. İlkokul Düzeyinde Girişimcilik Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Görülen Eksiklikler, Sorunlar veya Karşılaşılan Güçlüklere Yönelik Ulaşılan Sonuçlar

İlkokul düzeyinde girişimcilik alt becerilerini tam olarak kapsayan ve bu becerinin etkili bir Şekilde kazandırılmasının araştırıldığı, örnek olabilecek uygulamalar yetersizdir. Bu nedenle girişimcilik becerilerinin geliştirilmesine yönelik gerçekleştirilecek çeşitli etkinlikler veya uygulamalar geliştirilmelidir. Ayrıca öğretilecek konular çocukların hayatlarından Őeilmelidir. Girişimciliğin kapsadığı alt beceriler araştırmalarda farklılık göstermektedir. Bu alt beceriler netlik kazanmadığı için yapılan çalışmalarda en çok konu edilen kendine güven, yenilikçilik, yaratıcılık, başarma işteği, problem çözme, risk alma, fırsatı değerlendirme gibi becerilere ağırlık verildiği görülmüştür. İlkokul düzeyinde girişimciliğe ilişkin gerekli olan temel bilgi ve becerilerinin kapsamı belirlenmelidir. Yurt dışında yapılan çalışmalara bakıldığında ilkokul ğrencilerinin girişimcilik becerilerini geliştirmeye yönelik programlar uygulandığı takdirde bu becerilerin öğrencilere kazandırılabilirdiği görülmektedir. Türkiye’de öğretmenlerin girişimciliği ve girişimcilik becerilerini öğretme konusunda yetersiz olduğu görülmektedir. Bu nedenle öğretmenlerin de girişimcilik ve girişimcilik becerileri ile ilgili becerileri ve kavramları bilmeleri gerekmektedir. Bununla birlikte girişimciliğe yönelik okullarda, ailelerde ve toplumda farkındalık oluşturulmalıdır.

Girişimcilik becerisinin, girişimcilikle ilgili konu ve kavramların öğretimi için gerekli ders kitapları, görseller, slayt, sunu, video, kısa film vb gibi gerekli materyaller yetersizdir. Bu noktada girişimcilik eğitiminde kullanılacak gerekli materyaller geliştirilmelidir. Girişimcilik becerilerinin ne kadar kazandırılıp kazandırılmadığını belirlemek için ölçme araçları geliştirilmesi gerekmektedir.

10.3.2. İlkokul Öğrencilerine Kazandırılacak Girişimcilerin Kişisel Özelliklerine Yönelik Ulaşılan Sonuçlar

Araştırmalarda, girişimci bireylerin sahip olması gereken özelliklerin başında; “öz güven, girişkenlik, öz-yönetim ve problem çözme, risk alma, yenilikçi fikirler geliştirme, yaratıcı ve yenilikçi olma, kararlılık, azim, fırsatları değerlendirme, başarıya arzusu/başarmaya istekli olma, ürün tasarlayabilme, sorumluluk alma, risk alma-inisiyatif gösterme ve fırsatı değerlendirme” gibi becerilerinin yer aldığı görülmektedir. Bunların yanı sıra, “güvenirlilik, liderlik, sıkı çalışma, fikirlerini rahatça dile getirebilme, sosyal olma, atılım yapma, öncülük etme, farklılık arayışında olma, donanımlı olma, ileri görüşlülük, dünyadaki gelişmeleri takip edebilme, dürüst, çalışkan, aktif olma, dikkat çekme sorumluluk alma, keşfetme, hayal kurma, başarısızlığa dayanma, kişisel kontrol, benlik saygısı, sınırsız-engelsiz davranma, sözünü tutma (sorumluluk), gerektiğinde kendini savunma, tercihlerini çekinmeden ifade etme, gerekli bilgiye ulaşmak için çabalama, araştırma yapma, eleştiriye açık olma, kararlar alma, kendisiyle ilgili konuşurken gerçekçi bir dil kullanma, özgün olma ve alternatifler arama, yenilikçi ve alternatif düşünebilme” gibi özelliklerine de sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda ilkokul öğrencilerinin girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi için bu özelliklerin kazandırılmasının gerekli olduğu ve bunlara yönelik uygulamaların yapılmasının gerektiği görülmektedir.

10.3.3. İlkokul Öğrencilerine Girişimcilik Becerileri İle İlgili Öğretilmesi Gereken Konu ve Kavramlara Yönelik Ulaşılan Sonuçlar

Araştırmalarda, ilkokul öğrencilerine temel düzeyde girişimcilik kapsamında yer alan; “iş planlaması, ekonomi, girişimcilik, girişimcilerin özellikleri, satın alma ve satış yönetimi, yenilikçi ve alternatif düşünme biçimleri, fiyatlandırma, reklamcılık, kar, zarar, sermaye, pazarlama, genel iş bilgisi, özerklik, sorumluluk, liderlik, ekip çalışması, iletişim, gerekli kişisel ve sosyal değerleri uygulama, finans, küçük işletme yönetimi, ağ

kurma, ürün geliştirme, fırsatları tanıma, maliyet, satış, danışmanlık, fikir üretmek, yaratıcılık, yenilik, ilham, fırsat değerlendirme, girişimciliğin doğası, değişime uyum, risk, inisiyatif alma-girişkenlik, girişimcilerin nasıl düşündükleri, girişimcilerin aradığı şeyler, bilgi teknolojilerini kullanma, yaratıcı fikirleri uygulama ve satışa çevirme ve başarısızlıktan ders çıkarma” gibi konu ve kavramlarının öğretilmesi gerektiği görülmüştür.

10.3.4. Girişimcilik Becerisini Geliştirecek Uygun Etkinliklere/Öğretim Yöntem ve Tekniklerine Yönelik Ulaşılan Sonuçlar

Araştırmalarda, girişimcilik becerisinin kazandırılması için “proje tabanlı öğrenme, probleme dayalı öğrenme, buluş yoluyla öğrenme, grupla/ekiple/kubaşık işbirlikli öğrenme, drama yapma, rol oynama, beyin fırtınası, deney, soru-cevap, oyunla öğretim, tartışma, 5E/7E öğretim modeli, 6 şapkalı düşünme” gibi öğretim yöntem ve tekniklerin ilkökul öğrencilerinin girişimcilik becerisini geliştirmede etkili olacağı görülmüştür. Bunun yanında “uzman kişileri sınıfa davet etme, gezi düzenleme, araştırma ödevleri ve röportaj yapma, ar-ge merkezleri oluşturma, akran danışmanlığı yapma, öğrenciler tarafından geliştirilen ürünleri sunma ve satış yapma, yeni bir iş (dükkân gibi) kurma, alış veriş gerçekleştirme, iş hayalleri ilgili kompozisyonları yazma, bir iş planı yarışmaları düzenleme, tecrübeli ve bilgi sahibi insanlarla seminer, panel etkinlikleri düzenleme, dergi hazırlama, uygulama şirketleri, işyeri rehberliği ve işletme ziyareti veya kurum ziyareti, okullar ile işletmeler arasındaki işbirliği sağlama, öğrenme günlükleri tutturma, vaka analizi (örnek olaylar) ve simülasyonlar düzenleme, işbirlikli çalışmalarını okul projeleri geliştirme, girişimcilerin rol model olarak okullara ziyaret etmelerini sağlama” gibi etkinliklerin de ilkökul öğrencilerinin girişimcilik becerisini geliştirmede etkili olabileceği görülmüştür.

10.3.5. Girişimcilik Öğretim Programının Temel Öğelerine ve Genel Yapısına Yönelik Ulaşılan Sonuçlar

Girişimcilik, farklılıkları hissetmek ve tasarımılamak süreçleri ile gelişir ki bu beceriler sadece doğuştan ya da çevre etkisiyle gelişmez. Girişimcilik eğitimin, okulun, öğretmenlerin de destekleyici etkileri ile gerçekleşir. Bu yüzden özellikle programlardaki kazanımların öğrenci düzeyine uygun oluşturulması, öğretmenlerin girişimciliği destekleyici öğrenme-öğretme ortamlarının hazırlanması gerekmektedir

(Eraslan, 2011). Bunun yanında öğretim programlarındaki “içerik, eğitim durumu ve değerlendirme” boyutlarının geliştirilip zenginleştirilmesi gerekmektedir. Sınıf ortamının içindeki ve dışındaki öğretimin keşfetmeye teşvik etmesi gerekmektedir (Eraslan, 2011; Gömleksiz ve Kan, 2009). Girişimciliği destekleyici etkili öğrenme-öğretme ortamının sağlanması ve çeşitli öğrenci merkezli öğretim yöntem ve teknikleri ve etkinlikler uygulanmalıdır. Öğrencilerin görsel, işitsel ve bilişsel yönüne atıfta bulunulacak her etkinlik, öğrencilerin girişimcilik dersinden zevk almasının yanında ders işleniş sürecinin içinde olmasına destek sağlayabilecektir. Dersin verimliliğine etki etmesi açısından ders kitaplarının tasarımına büyük özen gösterilmeli, monotonluktan alabildiğine uzak durulmalı, bilişim dünyasının imkânları sonuna kadar zorlanarak girişimcilik dersinin işleniş zenginleştirilmelidir (Uğur, 2015).

Öğretmenler, idareciler ve eğitim alanındaki tüm paydaşlar öğrencileri okul dışında bir aktive ya da proje yapmaya teşvik ederek onların girişimsel yeteneklerini destekleyebilirler. Okullara toplumdaki önemli girişimciler davet edilerek öğrencilerin girişimsel niyetleri ve potansiyelleri arttırılabilir (Ataseven, 2016). Bunun için okulların sahip oldukları imkânların iyileştirilmesi, öğretmenlerin, yöneticilerin ve velilerin programların uygulanması hususunda bilgilendirilmesi gerekmektedir. Okulda girişimcilik derslerinin gerçekleştirildiği süreçte gerekli materyallere (video, kısa film, slâyt vb.) olabildiğince fazla şekilde yer verilmesi ve öğrencilere bu konuda çalışmalar yaptırılması gerekmektedir (Uğur, 2015). Bununla birlikte, okulda “öğrenci sayısının” fazla olmaması, dolayısıyla “öğrenci merkezli” çalışmalar yapılarak öğrenciye daha çok vakit ayrılması ve ilgi gösterilmesi gerekmektedir (Akyürek, 2013). Ayrıca girişimcilik becerisinin geliştirilmesinde okul-aile-öğretmen işbirliğine önem verilmelidir (Akyürek, 2013; Ay ve Acar, 2016; Eraslan, 2011).

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, araştırma süreci, verilerin toplanması, analizi, araştırmacının rolü, geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarına ilişkin bilgiler sunulacaktır.

1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma, karma yöntem araştırma türlerinden iç içe karma desen kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Karma yöntem araştırması, bir araştırma probleminin çözümü için nitel ve nicel araştırma yöntem ve tekniklerinin birleştirilerek analiz etmeyi ve problemin çözümünde daha etkili sonuçlar ve öneriler ortaya koymayı sağlayan araştırmadır. Bu tür araştırmalar, nicel veya nitel yaklaşımların tek başına yaptığından daha fazla delil ortaya koyarak birbirlerinin zayıf yönlerini telafi etme gücüne sahiptir. Bu yöntemi kullanan araştırmacı, daha güvenilir ve geçerli sonuçlar sağlamak amacıyla sistematik ilkeler kullanarak hem nicel verileri hem de nitel verileri toplar, analiz eder ve sonuçlar çıkarır (Creswell & Clark, 2017; Gökçek vd., 2013; Johnson & Christensen, 2014).

Karma yöntem araştırmalarının; bir programın ya da modelin geliştirilmesinde, uygulanmasında ve değerlendirmesinde, verilerin onaylanmasında ve çapraz doğrulanmasında, ölçek ve anket formu gibi veri toplama araçlarının geliştirilmesinde ve aynı konuların farklı yönleriyle incelenmesinde kullanılabileceği belirtilmektedir (Fırat vd., 2014). Bu yöntemin kullanıldığı araştırmalarda, araştırmanın amacına ve uygulama sürecine uygun olarak farklı strateji, yöntem ve yaklaşımlar kullanılarak çoklu veriler toplanır ve analiz edilir (Johnson & Turner, 2003). Bu bağlamda bu araştırmada, girişimcilik öğretim programının tasarlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada uzman ve öğretmen görüşlerine dayalı ihtiyaçlar belirlenmiş ve program tasarısı hazırlanmıştır. Ardından bu tasarı uzmanlar ve öğretmenler tarafından incelenmiş ve uygulamaya hazır hale getirilmiştir. İkinci aşamada, programın pilot uygulaması yapılmış, bu süreçte uygulayıcı saha notları, öğrenci görüşleri ve öğretmen gözlemlerine başvurulmuştur. Asıl uygulamada uygulayıcı ve öğretmen gözlemleri, öğrenci günlükleri, öğrenci ve veli görüşleri, modül sonu değerlendirme etkinlikleri ve ölçekler kullanılarak veriler

toplanmıştır. Son aşama olan değerlendirme aşamasında; uygulama öncesinde, sürecinde ve sonunda birden çok nitel ve nicel veriler kullanılarak programın etkililiği belirlenmiştir.

Karma yöntem araştırmalarının; yakınsayan paralel, açımlayıcı, keşfedici, i ie, dönüştürücü ve çok aşamalı desen olmak üzere altı türü bulunmaktadır. (Baki ve Gökçek, 2012; Creswell & Plano Clark, 2007). Bu araştırmada bunlardan **i ie karma desen** kullanılmıştır. İ ie karma desende, araştırma verileri geleneksel nicel ve nitel desenler içinde toplanır ve zmlenir. Bu süreçte hem nitel hem nicel veriler aynı anda veya sırayla toplanır. Genel deseni (nitel veya nicel) geliştirmek amacıyla deneysel çalışma gibi nicel bir aşama içerisine nitel bir aşama veya eylem araştırması gibi nitel bir aşama içerisine nicel bir araştırma eklenebilir (Creswell & Plano Clark, 2007). Araştırmacı, baskın veri toplama yöntemine öncelik verir (rneğin sıklıkla nicel); ikincil veri toplama yöntemi (rneğin genellikle nitel) ncelikli yöntemi destekler (Creswell & Creswell, 2017). Bu araştırmada, girişimcilik ğretim programının öğrencilerin girişimcilik başarıları, becerileri, eğilimleri ve davranışları üzerindeki değişimi ve programın etkililiğini belirlemek amacıyla nicel verilere öncelik verilmiş, bu veriler nitel verilerle desteklenerek daha geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşılmaya çalışılmıştır.

İ ie karma desenin kullanıldığı araştırmada, karma yöntem, nicel ve nitel araştırma yaklaşımları içeren bir çalışma yürütmek için bir ereve sağlar (Johnson & Christensen, 2014). İ ie desende aynı anda iki veri türünden biri diğerinin içine yerleştirerek veya sırasıyla birini diğerinin üzerine inşa ederek harmanlanır (Creswell & Plano Clark, 2007). Başka bir ifadeyle nicel ve nitel araştırma desenleri birleştirilir, birbirine entegre edilir veya birbirinin içine ustalıkla gömülür (Eğmir, 2019: 157). Bu doğrultuda bu araştırmada, karma araştırma yöntemi genel ereve olarak benimsenmiştir. Bu çerçevede **eylem araştırma** deseni içine, **yarı deneysel desen** gömülmüştür. Araştırmada kullanılan model aşağıdaki Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

1.1. ARAŞTIRMANIN EYLEM ARAŞTIRMASI SÜRECİ

Araştırmada, girişimcilik öğretim programının tasarlanması sürecinde, nitel araştırma desenlerinden **eylem araştırması** (action research) deseni kullanılmıştır. Eylem araştırması, günlük yaşamda karşılaşılan sorunların çözümüne odaklanması, küçük gruplar üzerinde uygulanabilmesi ve sorunu yaşayanın araştırmacı olabilmesi gibi nedenlerden dolayı başta öğretmenler olmak üzere birçok eğitim çalışanın

kullanabileceği özel bir araştırma yöntemidir (Beyhan, 2013; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırma ile uygulamayı bir araya getiren ve araştırma sonuçlarının uygulamaya aktarılmasını kolaylaştıran bir araştırma yaklaşımı olan eylem araştırması, uygulamada karşılaşılan sorunların anlaşılmasına ve çözümlenmesine yönelik uygulayıcıların tek başlarına ya da bir araştırmacı ile birlikte uygulama süreci çalışmalarını içerir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu yöntemin eğitim alanındaki en önemli amacı, eğitim dünyasında ortaya çıkan gerçekleri anlamak ve sistematik olarak değiştirerek geliştirmeye çalışmaktır (Kuzu, 2009). Eylem araştırması, araştırmacıların, bir problemi tanımlaması, bu problemi çözmek için uygulamalar yapması, bu uygulamaların ne kadar başarılı olup olmadığını görmesi ve istenilen sonuçlara ulaşılmazsa tekrar denemesi esasına dayanır (O'Brien, 1998).

Eylem araştırmalarının okula dayalı program geliştirme, mesleki gelişme, sistem planlaması, okulu yeniden yapılandırma ve bir değerlendirme çalışmalarında kullanılabileceğini belirtilmektedir (Ferrance, 2000'den akt. Ocak ve Akkaş Baysal, 2019: 4). Bu bakımdan bu araştırma girişimcilik öğretim programının geliştirilmesine yönelik bir çalışması olduğu için eylem araştırmasına uygunluk göstermektedir. Nitekim belli bir uygulama süreci içerisinde karşılaşılan bir problemin çözümüne yönelik uygulayıcının bizzat kendisi veya bir araştırmacı tarafından yürütülebilen eylem araştırması, eğitim alanında çalışanların (öğretmen, yönetici, uzman vb.) kendi durumlarına özgü sorunlara çözüm bulmak veya gelişimlerini sağlamak için kullanabilecekleri araştırma yöntemlerinden biridir. Gerek akademisyenler gerekse süreç içerisinde araştırmacı rolü üstlenen öğretmenler tarafından aktif olarak kullanılan ve eğitimin çeşitli konularında sistematik ve bilimsel olarak bilgi elde etme ve uygulamaları geliştirme amacıyla yararlanılan bir yöntemdir (Kuzu, 2009).

Eylem araştırması sürecinde araştırmacı, karşılaşılan bir problemi çözmek amacıyla, zamanının büyük bölümünü durumun gereklerini yerine getirmek için uygulamalar yapmaya, sürekli döngüsel olarak veri toplamaya, analiz etmeye ve yansıtma yapmaya harcar (O'Brien, 1998; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Başka bir ifadeyle araştırmacı veya öğretmen eylem araştırması yoluyla "planla, uygula, gözle ve değerlendir" döngüsüyle en doğru çözüme ulaşmaya çalışır (Ocak ve Akkaş Baysal, 2019: 1). Bu bakımdan araştırma kapsamında tasarlanan girişimcilik öğretim programının uygulaması, sınıf öğretmenliği yapmakta olan araştırmacının kendisi tarafından gerçekleştirilmiştir. Ayrıca araştırma, ilkokul öğrencilerine girişimcilik

becerilerinin kazandırılmasına yönelik bir program geliştirme çalışması kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bu açıdan da program geliştirmenin, “bir programı tasarlama, uygulama, değerlendirme ve bu değerlendirme sonuçlarına göre gerekli düzenlemeler yaparak tekrar uygulama yapma süreci” olduğu göz önüne alındığında, süreklilik açısından eylem araştırması ile örtüştüğü görülmektedir.

Eylem araştırmasının; teknik/bilimsel/işbirlikçi, uygulama/karşılıklı işbirliği/tartışma odaklı ve özgürleştirici/geliştirici olmak üzere üç türü bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu çalışmada teknik/bilimsel/işbirlikçi eylem araştırması türüne uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Bu tür çalışmada amaç, daha önceden belirlenmiş kuramsal bir çerçeve içinde bir uygulamayı test etmek ya da değerlendirmektir. Yeni bir yaklaşım uygulanabilir ve bu süreç analiz edilerek değerlendirme yapılabilir. Uygulamada ortaya çıkan sorunlara müdahale edilir ve uygulamaya devam edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu bağlamda girişimcilik öğretim programının tasarlanmasının ardından, programın pilot uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte görülen olumsuzluklar giderilerek asıl uygulama süreci içinde ve sonunda araştırma verileri toplanmış ve değerlendirmeler yapılmıştır.

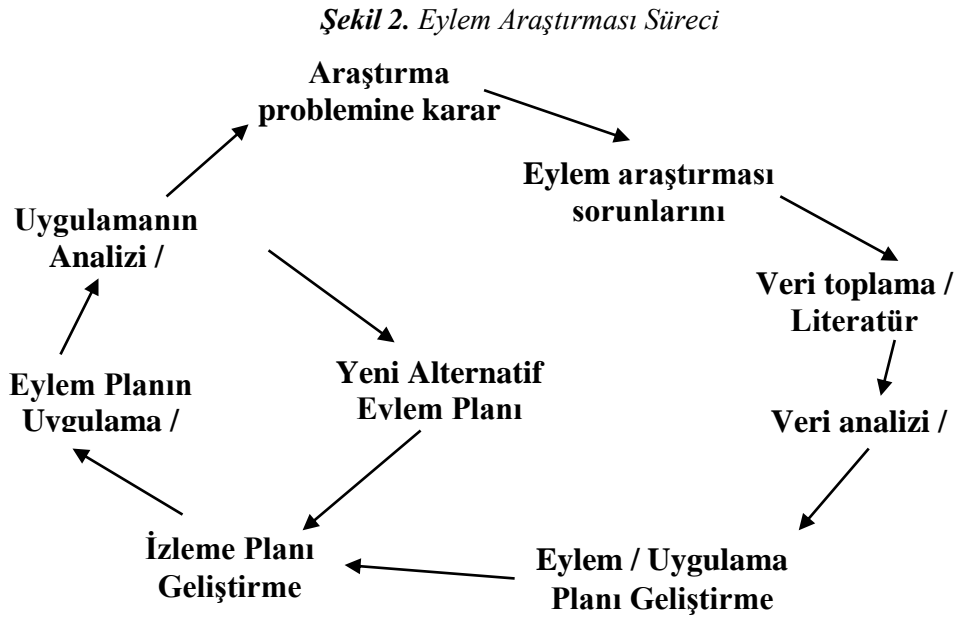
Bir eylem araştırma sürecinde bilimsel araştırmaların gereği olan ve uygulanması gereken aşamalar vardır. Bu bağlamda eylem araştırmasının aşamaları şu şekilde sıralanmıştır (Büyüköztürk vd., 2018):

- Eylem araştırması bir sorunun farkına varılarak bir başlangıç noktasının bulunmasıyla başlar.
- Bunun üzerine veri toplama ve analiz teknikleri kullanılarak durum tanımlanır.
- Durumun tanımlanmasının ardından geliştirme-sorun çözme amacıyla gerekirse dışarıdan destek alınarak çözümler yani eylemler gerçekleştirilir.
- Geliştirilen eylemler uygulamaya konulur. Ancak bu stratejilerin sorunu hemen çözmesi beklenemez. Burada uygulamaya konulan stratejilerin istenen ve istenmeyen etkilerini gözlemleyerek uygulamadan önemli deneyimler kazanmak ve bu deneyimleri daha etkili ve kalıcı çözümler üretebilmek amacıyla daha geçerli çözümler eylemler geliştirmektir. Bu nedenle sorunun tanımlanması, çözümlerin geliştirilmesi (eylemin gerçekleştirilmesi), çözümlerin uygulanması ve sonuçların değerlendirilmesi aşamaları eylem araştırmaları süresinde birlikte ele alınır ve birbirlerini etkileyerek yeniden

şekillendirilir. Bu süreç istenen düzeyde etkin ve kalıcı bir çözüm bulunana kadar devam eder.

• Araştırma sona erdiğinde kazanılan deneyimler ve bulgulara dayalı sonuçlar aynı durumla ilgili paydaşlarla paylaşılır.

Yıldırım ve Şimşek (2018: 309)'e göre eylem araştırma süreci şu şekildedir:

Kaynak: Yıldırım ve Şimşek, 2018.

Johnson (2015)'a göre eylem araştırmasında, uygulanması gereken adımlar şu şekildedir:

1. Bir problemi ya da araştırma konusunu belirleme
2. Kuramsal bağlamda problemi ya da araştırma konusunu ortaya koyma
3. Veri toplamak için bir plan hazırlama
4. Veri toplama ve analiz etme
5. Gerektiğinde soruların ya da problemlerin değişmesine izin verme
6. Veriyi düzenleme ve analiz etme
7. Verileri raporlaştırma
8. Yargı ve önerilerde bulunma
9. Bir eylem planı oluşturma
10. Planı eyleme geçirme ve değerlendirme

Bu araştırma, yukarıda belirtilen eylem araştırması sürecinin aşamaları doğrultusunda gerçekleştirilmiştir (Büyüköztürk vd., 2018; Johnson vd., 2015; Yıldırım ve Şimşek, 2018).

1. Problemin Belirlenmesi: Araştırmada öncelikle, araştırmacının ilkökul öğrencileri üzerinde yaptığı bireysel gözlemleri ve mesleki deneyimleri sonucunda, ilkökul öğrencilerine girişimcilik becerilerinin kazandırılmasında birtakım sorunların yaşandığı ve bu konuda yapılan uygulamaların yetersiz olduğu görülmüştür. Bunun yanında alanyazında, ilkökulda girişimcilik becerilerinin kazandırılmasına yönelik bazı çalışmalarda da (Semerci ve Yanpar Yelken; 2010; Çelikkaya, 2011; Mutluer, 2013; Örgü Yaşar, 2013; Akyürek, 2013; Doğan, 2014; İn, 2015) bu konuda sorunların olduğu tespit edilmiştir. Yaşanan sorunların giderilip bu becerinin öğrencilere etkili bir şekilde nasıl kazandırılacağı araştırmanın ana problemi olarak belirlenmiştir.

2. Sorunların Belirlenmesi: İlkokul öğrencilerine yönelik girişimcilik becerilerini etkili bir şekilde kazandırmak için alanyazın taraması yapılarak konuyla ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalar incelenmiştir. Türkiye’de, girişimcilik becerilerinin ilkökul düzeyinde kazandırılmasında yaşanan sorunlar, eksiklikler belirlenmiştir. Bunlar şöyledir: ilkökul öğrencilerinin girişimcilik becerilerini geliştirmek için gerekli olan kazanımların, öğretilecek konu ve kavramların ve girişimciliğin hangi alt becerilerinin kazandırılacağına netlik kazanmaması, öğrenme öğretme sürecinde uygulanacak öğretim yöntemlerinin veya etkinliklerin, değerlendirmede kullanılacak ölçme araçlarının neler olabileceğinin belirsizliği, toplumun ve okulların bu beceriyle kazandırmada henüz hazır olmaması, öğretmenlerin bu beceriyi kazandırmada yeterli bilgi ve deneyime sahip olmaması ve okullarda materyal eksikliği yaşanması vb.

3. Veri Toplama/Literatür Tarama: Bu konuda kaynak-literatür taraması yapılarak girişimcilik becerilerinin yurt dışında nelerin gerekli olduğu, bu becerinin nasıl kazandırılacağı, önemli olan içeriğin, öğrenme yaşantılarının değerlendirme çalışmalarının neler olması gerektiği tespit edilmiştir.

4. Veri Analizi/Yorum: Literatür taraması sonucunda girişimcilik becerilerinin ilkökul düzeyinde öğretimine yönelik çalışmaların yurt dışında olmasına rağmen Türkiye’de olmadığı ve konunun temelini oluşturulması gerektiği görülmüştür. Problemi çözüme kavuşturmak için girişimcilik öğretim programının geliştirilmesine

karar verilmiştir. Bu kapsamda öncelikle program geliştirmenin gereği olarak ihtiyaç analizi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte bu alanda çalışmaları olan uzmanların ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur. Elde edilen veriler analiz edilerek ulaşılan bulgular doğrultusunda, ihtiyaçları karşılayacak nitelikte girişimcilik öğretim programının tasarlanmasına geçilmiştir.

5. Eylem/Uygulama Planı Geliştirme: Bu aşamada ihtiyaçların belirlenmesinin ardından, girişimciliğin ilkokullar için uygun olan temel alt becerileri belirlenmiştir. Programın hedefleri ve kazanımları, kazanımlara uygun konular, etkinlikler ve ölçme değerlendirme araçları hazırlanmıştır. Programın temelleri ve kapsamı netleştirilmiştir. Bu çalışmalarla problemin çözümüne yönelik eylem planları (birinci) hazırlanmıştır.

6. İzleme Planı Geliştirme: Bu aşamada tasarlanan programın problemin çözümünü sağlayıp sağlamadığını belirlemek ve öğrencilerin girişimcilik becerilerindeki değişimi belirlemek için girişimcilik başarı testi, girişimcilik eğilimlerindeki değişimi belirlemek için de çocuklar için girişimcilik eğilimleri envanteri geliştirilmiştir. Bunun yanında programın etkililiğini belirlemede kullanılacak nitel ve nicel veri toplama araçları; görüşme formları, modül sonu değerlendirme etkinlikleri, gözlem formu ve günlük formları hazırlanmıştır.

7. Eylem Planının Uygulama/İzleme: GÖP tasarısının tamamlanmasının ardından hazırlanan eylem planlarını uygulamak üzere programın pilot uygulamasına geçilmiştir. Bu sürecin nasıl işlediğini görmek, olumlu ve olumsuz durumları belirlemek, aksayan yönleri belirleyerek problemi çözüme kavuşturmak amacıyla uygulamaya yönelik uygulayıcı günlükleri, gözlemci notları ve öğrenci görüşleri alınarak değerlendirmeler yapılmıştır.

8. Yeni Alternatif Eylem Planı: GÖP pilot uygulamasına yönelik yapılan değerlendirmeler sonucunda programda aksayan, olumsuz durumlar belirlenerek düzeltmeler yapılmıştır. Bu düzeltmelerin akabinde de asıl uygulama öncesi uzman görüşleri alınmış, program asıl uygulama hazır hale getirilmiş ve yeni eylem planları (ikinci) oluşturulmuştur.

9. Uygulamanın Analizi/Değerlendirme: Yeni eylem planları doğrultusunda GÖP asıl uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda program uygulamadan önce ve uygulandıktan sonra nicel veri toplama araçları (GBT, ÇGEE, GBDÖ, ÇÖYÖ) uygulanmıştır. Bununla birlikte programın uygulama sürecinde, araştırmacı ve

öğrenciler tarafından tutulan günlüklerden, modül sonu değerlendirme etkinliklerinden ve derslerde yapılan gözlemlerden elde edilen nitel verilerden yararlanılmıştır. Ayrıca girişimcilik öğretim programının uygulama *sonrasında*, yapılan uygulamalara yönelik öğrenci görüşlerini belirlemek amacıyla odak grup görüşmeleriyle öğrenci görüşlerinden ve öğrencilerde meydana gelen değişimleri belirlemek için veli görüşlerinden de yararlanılmıştır. Son aşamada elde edilen veriler analiz edilerek değerlendirmeler yapılmıştır. Programın uygulama öncesinde ve sonrasında toplanan nicel veriler, uygulama sürecinde ve sonunda toplanan nitel veriler ile desteklenerek geliştirilen girişimcilik öğretim programının etkililiği belirlenmeye çalışılmıştır.

1.2. ARAŞTIRMANIN DENEYSEL SÜRECİ

Araştırmanın **nicel** boyutunda, girişimcilik öğretim programının etkililiğinin belirlenmesi amacıyla deneysel desenlerden **yarı deneysel araştırma deseni** kullanılmıştır. Deneysel araştırmalar, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkisini test etmek amacıyla araştırmacının karşılaştırılabilir işlemler uygulayabildiği, etkilerini inceleyebildiği ve kesin yorumlara ulaşabildiği için bilimsel yöntemler içinde en kesin sonuçların elde edildiği araştırma türüdür (Büyüköztürk vd., 2018). Deneysel araştırmalarda, araştırmacı tarafından bağımsız değişken manipüle edilir ve deneklerin en az iki koşulda bağımlı değişkene ait elde edilen ölçüm sonuçları karşılaştırılır. Bu desende, deney ve kontrol grupları olmak üzere iki farklı grup oluşturulur ve bu gruplardan birine deneysel süreç uygulanır, uygulama sonrasında da her iki gruba ait ölçüm sonuçları karşılaştırılır (Ekiz, 2009). Böylelikle bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkisi belirlenir.

Deneysel araştırmalar denek sayısına göre; çok denekli ve tek denekli deneysel yöntemler olarak ikiye ayrılmaktadır. Çok denekli desenler de gerçek deneysel, yarı deneysel ve zayıf deneysel yöntemler olarak üçe ayrılmaktadır (Frankel & Wallen, 2006). Bu araştırmada yarı deneysel desenlerden “ön test-son test eşleştirilmiş kontrol gruplu desen” kullanılmıştır. Bu desende hazır gruplardan ikisi belli değişkenler üzerinde eşleştirilmeye çalışılır. Eşleştirilen gruplar işlem gruplarına seçkisiz olarak atanırlar ve deneysel uygulama öncesinde ön testler, uygulama sonrasında son testler uygulanır (Büyüköztürk vd., 2018). Bu araştırmada girişimcilik öğretim programını uygulamak üzere bir deney grubu ve bir kontrol grubu olmak üzere iki grup belirlenmiş, bu gruplara ön testler uygulanmış ve eşleştirilme yapılmıştır. Sonrasında deney ve

kontrol grupları seçkisiz bir şekilde atanmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda kullanılan deneysel araştırma süreci Tablo 6’da özetlenmiştir.

Tablo 6. Araştırmada Uygulanan Deneysel Araştırma Süreci

Grup	Ön test	İşlem	Son test
D (Deney)	GBT, ÇGEE, GBDÖ, ÇÖYÖ	Girişimcilik Öğretim Programı	GBT, ÇGEE, GBDÖ, ÇÖYÖ
K (Kontrol)	GBT, ÇGEE, GBDÖ, ÇÖYÖ	MEB Mevcut Programları	GBT, ÇGEE, GBDÖ, ÇÖYÖ

Araştırmada, deneysel araştırmanın uygulanması için İstanbul Sultanbeyli Nene Hatun İlkokulunda 10 şubede öğrenim gören 4. sınıflardan rastgele iki sınıf seçilerek deney ve kontrol grupları, grup eşleştirme tekniğine göre oluşturulmuştur. Bu kapsamda, araştırma için hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu (KBF), Girişimcilik Başarı Testi (GBT) ve Çocuklar İçin Girişimcilik Eğilimleri Envanteri (ÇGEE)” ve “Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeği (GBDÖ)” grupların birbirine yakın özelliklere sahip olup olmadığını belirlemek için 4/C ve 4/D sınıflarına uygulanmıştır. Ayrıca akademik başarıları açısından da iki grubun durumunu karşılaştırmak amacıyla, 2018-2019 öğretim yılı birinci dönem Türkçe, Matematik, Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri ve İngilizce derslerinden birinci yazılı sonuçları e-okul sisteminden elde edilmiş ve öğrencilerin bu derslerden aldıkları başarı puanlarının ortalamaları kullanılmıştır. Bu verilere bağımsız örneklem t testi uygulanarak deney ve kontrol grupları arasında farklılık olup olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen t testi değerleri aşağıdaki Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Deney ve Kontrol Gruplarının GBT, ÇGEE, GBDÖ Ön Testlerine ve Birinci Yazılı Başarı Notlarına İlişkin t Testi Değerleri

	GRUP	N	X	SS	t	p
GBT Ön Test	Deney	34	18.1765	6.84668	.612	.543
	Kontrol	33	17.0000	8.75357		
ÇGEE Ön Test	Deney	34	70.0588	11.37499	-1.497	.139
	Kontrol	33	74.1818	11.16203		
GBDÖ Ön Test	Deney	34	67.3824	8.80776	-.634	.528
	Kontrol	33	68.9091	10.82637		
Akademik Başarı	Deney	34	74.1176	13.81866	.938	.352
	Kontrol	33	70.0606	20.78151		

Tablo 7’de görüldüğü üzere deney ve kontrol grubu öğrencilerinin GBT, ÇGEE ve GBDÖ ön test ortalamaları ve birinci yazılı puanları ortalamalarına göre bağımsız örneklem t testi analizi sonucunda, gruplar arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı

görülmüştür. Bu sonuçlar, deney ve kontrol gruplarının akademik başarı, girişimcilik başarıları, girişimcilik eğilimleri ve girişimcilik becerileri açılarından uygulama sürecinin başlangıcında benzer özelliklere sahip olduğunu göstermektedir. Elde edilen bulgulara göre bu sınıflardan 4/C sınıfı deney (34), 4/D sınıfı kontrol (33) grubu olarak oluşturulmuştur. Deney ve kontrol grupları belirlendikten sonra girişimcilik öğretim programı deney grubuna uygulanmış, programın etkililiğini belirlemek için programın uygulama öncesinde ve sonrasında araştırmacı tarafından geliştirilen “Girişimcilik Başarı Testi” ve “Çocuklar İçin Girişimcilik Eğilimleri Envanteri”, “Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeği” ve “Çocuklar İçin Öz-Yeterlilik Ölçeği” uygulanmıştır. Ön test ve son testlerden elde edilen veriler arasında farkın olup olmadığı incelenmiştir. Kontrol grubunda ise herhangi bir çalışma yapılmaksızın mevcut MEB öğretim programları kapsamında uygulanan derslere devam edilmiştir.

2. ÇALIŞMA GRUPLARI

Araştırmanın çalışma grupları, araştırma sürecinde gerçekleştirilen her aşama için ayrı ayrı belirlenmiş olup aşağıdaki Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Araştırma Sürecinde Yapılan Çalışmalar ve Çalışma Grupları

Araştırmanın Aşamaları		Çalışma Grupları
1.GÖP’ün Tasarlanması	1.1. İhtiyaçların Belirlenmesi	1.1.1. Uzmanlar: 12 öğretim üyesi (5 EPÖ, 3 Sınıf Eğitimi, 2 İşletme / Yönetim ve Org. ve 2 Girişimcilik alanı uzmanı) 1.1.2. Öğretmenler: 84 Sınıf öğretmeni
	1.2. GÖP Tasarısının Oluşturulması	1.2.1. GÖP kazanımlarını değerlendirmek için 5 Öğretim Üyesi (2 EPÖ,1 Psikoloji, 1 Sosyoloji, 1 Girişimcilik alanlarından) 1.2.2. GÖP Tasarısını (tamamını) değerlendirmek için 4 Öğretim Üyesi (3 EPÖ ve 1 Sosyal Bilgiler Öğretimi alanından)
	1.3. Ölçme Araçlarının Geliştirilmesi	1.3.1. Çocuklar İçin Girişimcilik Eğilimleri Envanteri için 603 ilkokul 4.sınıf öğrencisi 1.3.2. Girişimcilik Başarı Testi için 222 ilkokul 4. sınıf öğrencisi
2.GÖP’ün Uygulanması	2.1.Pilot uygulama: 30 ilkokul 4. sınıf öğrencisi ve 1 gözlemci 2.2.Asıl uygulama: 34 ilkokul 4. sınıf öğrencisi (Deney grubu)	
3.GÖP’ün Değerlendirmesi	3.1.Ön test ve son testler için 34 deney ve 33 kontrol grubu öğrencisi 3.2.Modül sonu değerlendirmeler için deney grubundan 34 öğrenci 3.2.Odak grup görüşmeleri için deney grubundan 20 öğrenci 3.3.Öğrenci günlüğü için deney grubundan 12 öğrenci 3.4.Veli görüşü için deney grubundan 24 öğrenci velisi 3.5.Gözlemler için 1 uygulayıcı ve 1 gözlemci öğretmen	

2.1. İHTİYAÇ BELİRLEME KAPSAMINDA YER ALAN ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmada, GÖP' ün ihtiyaç belirleme çalışmaları kapsamında, alanyazın taramasından sonra 12 uzman ve 84 sınıf öğretmenin görüşlerine başvurulmuştur. Bu aşamada örneklem seçiminde, örneklem yöntemi olarak amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi belli ölçütleri karşılayan veya belirli özelliklere sahip olan bir veya daha fazla özel durumlarda çalışılmak istendiğinde tercih edilmektedir (Büyüköztürk vd., 2018). Kullanılan ölçüt veya ölçütler araştırmacı tarafından oluşturulabilir ya da önceden hazırlanmış bir ölçüt listesi dikkate alınabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Nitekim araştırmanın amacına bağlı olarak bilgi açısından zengin durumların seçilerek derinlemesine araştırma yapma imkânı sağlar. Araştırmacı, seçilen durumlar bağlamında doğa ve toplum olaylarını ya da olgularını anlamaya ve bunlar arasındaki ilişkileri keşfetmeye ve açıklama çalışmaktadır. Ölçüt örnekleme ise, örneklemin problemle ilgili olarak belirlenen niteliklere sahip kişiler, olaylar, nesnelere ya da durumlardan oluşturulmasıdır (Büyüköztürk vd., 2018).

Uzman görüşmeleri sürecinde katılımcılar seçilirken; “girişimcilik, eğitim programı ve ilkökul öğrencilerine yönelik temel beceriler ilgili bilimsel çalışmaları olma, girişimcilik ile ilgili dersi okutma, bu konuda yetkinliği olma ve görüşlerini paylaşma konusunda gönüllü olma” durumları ölçüt olarak belirlemiştir. Nisan-Haziran 2017 tarihlerinde araştırmaya gönüllü olarak katılan 12 uzmanla yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesinde katılımcılarla iletişim kurulmuş, kendilerinin uygun gördükleri zamanda ve yerde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların bazı özellikleri, görüşme tarihleri ve görüşme süreleri ilgili bilgiler aşağıdaki Tablo 9’da sunulmuştur:

Tablo 9. Katılımcı Uzmanların Bazı Kişisel Bilgileri

İsim Kodu	Çalıştığı Üniversite/Fakülte	Alan	Unvan	Cinsiyet	Görüşme Tarihi	Görüş Süresi
U1	Yıldız Teknik Ü./ Eğitim F.	EPÖ	Dr. Öğrt. Üyesi	K	17.04.2017	54 dk.
U2	Yıldız Teknik Ü./ Eğitim F.	EPÖ	Dr. Öğrt. Üyesi	E	17.04.2017	12 dk.
U3	Yıldız Teknik Ü./İİBF	İşletme/Yönt. ve Org.	Doç.Dr.	K	17.04.2017	12 dk.
U4	Yıldız Teknik Ü./İİBF	İşletme/Yönt. ve Org.	Prof.Dr.	E	17.04.2017	20 dk.
U5	Abant İzzet Baysal Ü. /GMYO	U.Tic. ve Loj. Girişimcilik	Doç.Dr.	E	21.04.2017	24 dk.
U6	Marmara Ü./Eğitim F.	EPÖ	Prof.Dr.	E	25.04.2017	63 dk.
U7	Marmara Ü. /Eğitim F.	EPÖ	Doç.Dr.	E	25.04.2017	31 dk.
U8	Yıldız Teknik Ü./ Eğitim F.	Sınıf Öğret.	Dr. Öğrt. Üyesi	K	04.05.2017	20 dk.
U9	Marmara Ü./ Eğitim F.	Sınıf Öğret.	Dr. Öğrt. Üyesi	E	11.05.2017	20 dk.
U10	Marmara Ü./ Eğitim F.	EPÖ	Prof.Dr.	E	17.05.2017	16 dk.
U11	Marmara Ü./ Eğitim F.	Sınıf Öğret.	Doç.Dr.	K	05.06.2017	10 dk.
U12	Özyeğin Ü./İşletme F.	Yönetim-Girişimcilik	Dr. Öğrt. Üyesi	E	19.06.2017	49 dk.

Sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi sürecinde; katılımcıların “sınıf öğretmeni olması, son iki yıl içinde 4. sınıf okutmuş olması, ilköğretim programlarını uygulamış olması ve bu konudaki düşüncelerini, görüşlerini paylaşmayı kabul etmesi” ölçüt olarak belirlenmiştir. Ayrıca girişimcilik becerileri konusunda yetkin olmasına ve görüşlerini paylaşma konusunda da gönüllü olmasına dikkat edilmiştir. Katılımcılara girişimcilik, girişimcilik becerilerinin programlardaki yeri ve önemi ve programların temel öğeleri (kazanım, içerik, öğrenme öğretme süreci ve ölçme değerlendirme) ile ilgili açıklamalar yapılmış bu konularda yeterli bilgiye sahip olduğunu belirten gönüllü öğretmenler katılımcı olarak belirlenmiştir. Bu süreçte yaklaşık 200 öğretmene çalışma hakkında bilgi verilmiş, belirtilen ölçütleri sağlayan 84 öğretmenin görüşleri alınmıştır. Bu bağlamda, İstanbul ili, Sultanbeyli ve Sancaktepe ilçelerinde MEB’e bağlı devlet okullarında görev yapmakta olan ve 4. sınıf programları hakkında bilgisi, tecrübesi olan ve son iki yıl içinde 4. Sınıf okutmuş olan 84 sınıf öğretmeninden veriler toplanmıştır. Bu süreçte öncelikle öğretmenlerle yüz yüze görüşülmüş, çalışmanın amacı ve bu konu hakkında bilgi verilmiş, yardımcı olabileceğini belirten, bu beceriyle ilgili deneyimlerini, görüşlerini paylaşmak isteyen gönüllü öğretmenlere anketler verilmiş ve veriler Mayıs-Haziran 2017 tarihlerinde toplanmıştır. Anketlerin cevaplanması sürecinde ihtiyaç duyulan sorularda açıklamalar yapılarak öğretmenlerin görüşlerini tam

olarak yansıtabilecekleri cevapları yazmaları sağlanmıştır. Katılımcı öğretmenlerin bazı özellikleri ile ilgili bilgiler aşağıdaki Tablo 10’da sunulmuştur:

Tablo 10. Katılımcı Öğretmenlerin Bazı Kişisel Bilgileri

Okul Adı		Görev Yaptığı İl-İlçe		Görev Süresi		Cinsiyet		Eğitim Durumu		
Nene Hatun İ.	28	İst./Sultanbeyli		1-5 yıl	7	E	25	Ön lisans	4	
Battalgazi İ.	12	İst./Sultanbeyli		6-10 yıl	42	K	59	Lisans	77	
Cumhuriyet İ.	9	İst./Sultanbeyli		11-20 yıl	30			Y.Lisans	3	
Kaptanı-1 Derya İ.	7	İst./Sultanbeyli		20 ve üzeri	5			Doktora		
Toki Adil İ.	5	İst./Sultanbeyli	79							
Mimar Sinan İ.	4	İst./Sultanbeyli								
Ahmet Yesevi İ.	4	İst./Sultanbeyli								
Yıldırım Beyazıt İ.	3	İst./Sultanbeyli								
Çağdaş Yaşam T.T.İ	2	İst./Sultanbeyli								
Hasan Paşa İ.	3	İst./Sultanbeyli								
Akşemsettin İ.	1	İst./Sultanbeyli								
Mehmet Corcor İ.	1	İst./Sultanbeyli								
Sabedin Türker İ.	5	İst./Sancaktepe		5						
Toplam	84			84		84		84		84

2.2. GÖP TASARISININ DEĞERLENDİRMESİNDE YER ALAN ÇALIŞMA GRUBU

Girişimcilik öğretim programının tasarlama sürecinde, öncelikle ihtiyaç analizi çalışmaları sonuçları doğrultusunda öncelikle kazanımlar-hedefler programın kazanımları ve sonrasında program tasarısının tamamı uzmanlar tarafından incelenmiştir. Bu aşamada örneklem seçiminde, örneklem yöntemi olarak amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt olarak “program geliştirme ve değerlendirme alanlarında uzman olma ve bu alanda çalışmaları olma” belirlenmiş ve gönüllülük esas alınmıştır. Bu kapsamda, belirlenmiştir. Kazanımların değerlendirmesini yapmak amacıyla, 2 Eğitim Programları ve Öğretim, 1 Psikoloji, 1 Sosyoloji ve 1 Girişimcilik alanlarından olmak üzere toplam 5 öğretim üyesinin görüşlerine başvurulmuştur. Bu aşamada inceleme yapan katılımcılardan EPÖ alanında inceleme yapan iki uzman, profesör, psikoloji ve girişimcilik alanında inceleme yapan iki uzman, doktor öğretim üyesi, sosyoloji alanında inceleme yapan bir uzman ise doktora eğitimine devam etmekte olan araştırma görevlisi unvanına sahiptirler.

Kazanımları inceleyen uzmanlara mail yoluyla ulaşılmış, 3 uzman mail yoluyla değerlendirmesini göndermiştir.

Kazanımlar belirlendikten sonra programın; konu/içerik, eğitim durumları/etkinlikler ve sınama durumları/değerlendirme öğeleri de tamamlanarak girişimcilik öğretim programı tasarısı oluşturulmuştur. GÖP tasarısının değerlendirmesini yapmak amacıyla 3 EPÖ ve 1 Sosyal Bilgiler Eğitimi alanlarından olmak üzere toplam 4 öğretim üyesinin görüşlerine başvurulmuştur. Bu aşamada inceleme yapan öğretim üyelerinin 4'ü de Profesör unvanına sahiptirler. GÖP tasarısını inceleyen uzmanlara mail yoluyla ulaşılmış, 3 uzman e-posta yoluyla değerlendirmesini göndermiş, bir uzman da incelemelerini yaptıktan sonra yüz yüze görüşerek görüşlerini bildirmiştir. GÖP tasarısı, uzmanların değerlendirmeleri ve önerileri doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

2.3. ÖLÇME ARAÇLARININ GELİŞTİRİLMESİNDE YER ALAN ÇALIŞMA GRUBU

GÖP tasarısı sürecinde, programın etkililiğinin belirlenmesinde kullanılmak amacıyla ölçme aracı olarak “Girişimcilik Başarı Testi (GBT)” ve “Çocuklar İçin Girişimcilik Eğilimleri Envanteri (ÇGEE)” geliştirilmiştir. Bu aşamada örneklem seçiminde, tesadüfî örnekleme yöntemi uygulanmıştır. Tesadüfî örnekleme yöntemi, evreni oluşturan her birimin örneklem içerisinde yer alma olasılığı aynı olan bir yöntemdir. Başka bir ifadeyle birbirinden bağımsız olarak eşit seçilme şansına sahip olmaktadır (Ural ve Kılıç, 2013).

GBT'nin çalışma grubunu, İstanbul ili Sultanbeyli ilçesinde bulunan Nene Hatun İlkokulu'nda 4. sınıfa devam eden toplam 222 gönüllü öğrenci oluşturmuştur. Bu öğrencilerin tamamı ilkokul 4. sınıf öğrencisi olup 105'i kadın (% 47,7), 117'si (% 52,3) erkektir. ÇGEE'nin çalışma grubunu, İstanbul ili Sultanbeyli ve Sancaktepe ilçelerinde bulunan sekiz ilkokulda, dördüncü sınıfta öğrenim gören 603 öğrenci oluşturmaktadır. Rastlantısal olarak 690 öğrenci çalışma grubu olarak belirlenmiş; ölçeğin uygulanması sonucu hatalı ve eksik olan veriler çıkartılarak 603 veri değerlendirilmeye alınmıştır. Bu öğrencilerin tamamı ilkokul 4. sınıf öğrencisi olup 278'i kadın (% 48,7), 293'ü (% 51,3) erkektir.

2.4. GÖP'ÜN UYGULAMASINDA YER ALAN ÇALIŞMA GRUBU

Girişimcilik öğretim programının pilot ve asıl uygulama aşamalarında örneklem seçiminde, örneklem yöntemi olarak amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde örnekleme dâhil edilecek birimleri araştırmacı önceki bilgi, deneyim ve gözlemlerinden hareketle araştırmacının amacına uygun olarak kendi yargısıyla belirler (Ural ve Kılıç, 2013). Bu bağlamda GÖP, ilkokul 4. sınıf öğrencilerine yönelik tasarlandığı için bu yöntem kullanılmıştır. Ayrıca araştırmacının 4. sınıf öğrencilerinin girişimcilik becerilerinin geliştirilmesinde sorunların yaşandığını gözlemlediği okulda, bu programını pilot ve asıl uygulamasını gerçekleştirmenin araştırmacının problemini çözüme ulaştırmada daha etkili olacağı düşünülmüştür.

GÖP'ün 2017-2018 öğretim yılında İstanbul Sultanbeyli Nene Hatun İlkokulunda 4/D sınıfında öğrenim gören 30 ilkokul 4. sınıf öğrencisiyle pilot uygulaması yapılmıştır. Bu öğrenciler okulda bulunan 10 şube arasından rastgele belirlenmiş ve çalışmaya gönüllü öğrenciler katılmıştır. Pilot uygulama sonunda açık uçlu sorulardan oluşan değerlendirme anketi ile 20 öğrencinin görüşleri alınmıştır. Ayrıca uygulayıcı öğretmenin saha notları ve bir gözlemci öğretmenin gözlemleri doğrultusunda belirlenen eksiklikler belirlenerek gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

GÖP'ün asıl uygulamasının gerçekleştirildiği çalışma grubunu, 2018-2019 öğretim yılında İstanbul Sultanbeyli Nene Hatun İlkokulunda 4. sınıfa devam eden iki şubede öğrenim gören 67 öğrenci oluşturmuştur. Asıl uygulamaya başlamadan önce bu iki şube, okulda bulunan toplam 10 şube arasından rastlantısal olarak seçilmiştir. Ardından bu iki sınıftan 4/C sınıfı deney (34), 4/D sınıfı kontrol (33) grubunu oluşturmuştur. Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrenciler ile ilgili bazı kişisel bilgiler Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Bazı Kişisel Bilgileri

		Deney Grubu		Kontrol Grubu		Toplam	
		N	%	N	%	N	%
Cinsiyet	Kadın	17	50.0	17	51.5	34	50.7
	Erkek	17	50.0	16	48.5	33	49.3
Yaş	9	13	38.2	9	27.3	22	32.8
	10	16	47.1	20	60.6	36	53.7
	11	5	14.7	4	12.1	9	13.4
Aile Ekonomik Durumu	1600 e kadar	7	20.6	15	45.5	22	32.8
	1601-3000 arası	14	41.2	12	36.4	26	38.8
	3001-5000 arası	2	5.9	5	15.2	7	10.4
	5000 ve üstü	11	32.4	1	3.0	12	17.9
Anne Eğitim Durumu	Okula gitmemiş	3	8.8	5	15.2	8	11.9
	İlkokul	14	41.2	10	30.3	24	35.8
	Ortaokul	11	32.4	10	30.3	21	31.3
	Lise	3	8.8	6	18.2	9	13.4
	Üniversite	3	8.8	2	6.1	5	7.5
Baba Eğitim Durumu	Okula gitmemiş	2	5.9	6	18.2	8	11.9
	İlkokul	10	29.4	8	24.2	18	26.9
	Ortaokul	10	29.4	9	27.3	19	28.4
	Lise	6	17.6	3	9.1	9	13.4
	Üniversite	6	17.6	7	21.2	13	19.4

Tablo 11’de görüldüğü üzere deney ve kontrol grubu öğrencilerinin cinsiyet açısından kadın ve erkek sayıları birbirlerine çok yakındır. Deney grubunda 17 kadın (%50), 17 erkek (%50), kontrol grubunda ise 17 kadın (%51.5), 16 erkek (%48.5) öğrenci bulunmaktadır. Öğrenciler, yaş açısından 9, 10,11 yaşlarında olup ağırlıklı olarak 10 yaşındadırlar. Deney grubunda 9 yaşında 13 (%38.2), 10 yaşında 16 (%47.1), 11 yaşında 5 (14,7) öğrenci olup, kontrol grubunda 9 yaşında 9 (%27.3), 10 yaşında 20 (%60.6), 11 yaşında 4 (%12.1) öğrenci bulunmaktadır. Öğrencilerin ailelerinin ekonomik açıdan aylık gelirleri genellikle 1601-3000 lira aralığındadır. Deney grubunda ekonomik geliri 1600 liraya kadar olan 7 (%20.6), 1601-3000 lira arası olan 14 (%41.2), 3001-5000 lira arası olan 2 (%2.9), 5000 lira ve üzeri olan 11 (32.4) öğrenci olup, kontrol grubunda ekonomik geliri 1600 liraya kadar olan 15 (%45.5), 1601-3000 lira arası olan 12 (%36.4), 3001-5000 lira arası olan 5 (%15.2), 5000 lira ve üzeri olan 1 (%3) öğrenci bulunmaktadır. Ayrıca eğitim durumu açısından anne ve babaların genellikle ilkokul ve ortaokul mezunu oldukları görülmektedir. Deney grubu öğrencilerinin annelerinden 3’ü (%8.8), babalarından 2’si (%5.9) okula gitmemiş, annelerinden 14’ü (%41.2), babalarından 10’u (%29.4) ilkokul, annelerinden 11’i (%32.4), babalarından 10’u (%29.5) ortaokul, annelerinden 3’ü (%8.8), babalarından

6'sı (%17.6) lise, annelerinden 3'ü (%5.9) babalarından 6'sı (%17.6) üniversite mezunudur. Kontrol grubu öğrencilerinin annelerinden 5'i (%15.2), babalarından 6'sı (%18.2) okula gitmemiş, annelerinden 10'u (%30.3), babalarından 8'i (%24.2) ilkokul, annelerinden 10'u (30.3) ortaokul, babalarından 9'u (%27.3) lise, annelerinden 6'sı (%18.2) babalarından 3'ü (%9.1) lise, annelerinden 2'si (%6.1) babalarından 7'si (%17.6) üniversite mezunudur. Bu sonuçlar, deney ve kontrol gruplarının cinsiyet, yaş, aile ekonomik durumu, anne ve baba eğitim durumları açılarından uygulama sürecinin başlangıcında benzer özelliklere sahip olduğunu göstermektedir.

2.5. GÖP'ÜN ETKİLİLİĞİNİN BELİRLENMESİNDE YER ALAN ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmada, GÖP'ün uygulama öncesinde ve sonrasında, araştırmanın veri toplama araçları olarak belirlenen ölçekler (GBT, ÇGEE, GBDÖ, ÇÖYÖ) deney (34) ve kontrol (33) gruplarından 67 öğrenciye uygulanmış, nicel veriler bu öğrencilerden toplanarak programın öğrenciler üzerindeki etkileri belirlenmeye çalışılmıştır. Programın uygulama sürecinde her modül sonunda deney grubu öğrencilerine modül sonu değerlendirme etkinlikleri uygulanarak ilgili modüle ait kazanımlara ne düzeyde ulaşıldığı belirlenmiştir. Programın uygulamasından sonra deney grubundan gönüllü 20 öğrenci ile üç oturum odak grup görüşmeleri gerçekleştirilerek öğrencilerin programa yönelik görüşleri belirlenmiştir. Ayrıca uygulamayı yapan araştırmacının günlükleri (saha notları) ve uygulama sürecinde gözlem yapan bir gözlemci öğretmenin gözlem notları programın değerlendirilmesinde kullanılmıştır. Gözlem yapan öğretmen, 16 yıllık deneyime sahiptir. Uygulama yapılan okulda sınıf öğretmenliği yapmaktadır. Bunun yanında deney grubundan gönüllü olan 24 öğrenci velisinin de açık uçlu sorulardan oluşan anket yoluyla görüşleri alınmıştır. Velilerden 16'sı (%75) kadın 8'i (%25) erkektir.

3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada, girişimcilik öğretim programının tasarlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarında hazırlanan veri toplama araçları Tablo 12'de verilmiş olup bunların hazırlanma süreçleri açıklanmıştır.

Tablo 12. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Araştırmanın Aşamaları		Veri Toplama Araçları
1.GÖP' ün Tasarlanması	İhtiyaçların Belirlenmesi	1.Uzmanlar için Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu 2.Öğretmenler için Öğretmen Görüşleri Anketi
	GÖP Tasarısının Oluşturulması	1.Kazanım Değerlendirme Formu 2.Uzmanlar için Program Tasarısı İnceleme Formu
2.GÖP' ün Uygulanması	Pilot Uygulama	1.GÖP Pilot Uygulama Sonrası Öğrenci Görüşleri Anketi 2.Araştırmacı Günlükleri/Saha Notları
	Asıl Uygulama	1.Girişimcilik Başarı Testi 2.Çocuklar İçin Girişimcilik Eğilimleri Envanteri 3.Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeği 4.Çocuklar İçin Öz yeterlilik Ölçeği 5.Modül Sonu Değerlendirme Etkinlikleri 6.Araştırmacı Günlüğü 7.Ders Gözlem Formu 8.Öğrenci Günlüğü 9.Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu 10.Veliler Görüşleri Anketi
3.GÖP' ün Değerlendirmesi		Asıl Uygulamada Kullanılan Veri Toplama Araçları

3.1. GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMINI TASARLAMA AŞAMASINDA HAZIRLANAN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

GÖP tasarlama sürecinde ihtiyaç belirleme çalışmaları kapsamında uzman görüşlerini belirlemek için “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu”, öğretmen görüşlerini belirlemek için “Öğretmen Görüşleri Anketi” kullanılmıştır.

3.1.1. GÖP İhtiyaç Analizi-Uzmanlar için Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (UYYGFF)

Girişimcilik becerilerinin ilkökul 4. sınıf öğrencilerine kazandırılmasına yönelik yapılan program geliştirme çalışmasında, öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla uzmanların görüşlerine başvurulmuştur (EK-1). Bu amaçla “Uzmanlar için Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (UYYGFF)” hazırlanmıştır. Bu görüşme formu doğrultusunda, uzmanlarla ilkökul öğrencilerinin girişimcilik becerilerinin kazandırılmasına yönelik düşüncelerini belirlemek üzere yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Bu formun kapsam geçerliliğini sağlamak amacıyla öncelikle erken yaş girişimciliği olarak ifade edilen ilkökul düzeyindeki öğrencilerin girişimcilik becerileri ile ilgili yurt içi ve yurt dışı alanyazın taraması yapılmıştır. Bu konuda ülkemizdeki girişimcilik becerilerine yönelik mevcut durum, yapılan uygulamalar, karşılaşılan sorunlar hakkında uzmanların görüşlerini ortaya koymak ve bu konuda nelere ihtiyaç

olduğunu belirlemek üzere 6 soru hazırlanmıştır. Bununla birlikte sorular, eğitim programları ve öğretim alanında görevli 3 uzman ve bu alanda doktora eğitimi alan bir öğretmen tarafından incelenmiş, alınan görüşler doğrultusunda düzeltmeler yapılmış ve 2 soru daha eklenerek 8 soru olarak son halini almıştır.

3.1.2. GÖP İhtiyaç Analizi-Öğretmen Görüşleri Anketi (ÖGA)

Girişimcilik becerilerinin ilkökul 4. sınıf öğrencilerine kazandırılmasına yönelik yapılan program geliştirme çalışmasında, öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla sınıf öğretmenlerinin görüşlerine başvurulmuştur. Bu amaçla araştırmacı tarafından geliştirilen iki bölümden oluşan “GÖP İhtiyaç Analizi-Öğretmen Görüşleri Anketi” (ÖGA) hazırlanmıştır (EK-2). Anket formunun birinci bölümünde öğretmenlerin kişisel bilgileri, ikinci bölümde ise toplam 10 açık uçlu soru yer almaktadır. Bu sorulardan 4’ü ilkökul programlarının girişimcilik becerilerinin kazandırılmasındaki mevcut durumuna yönelik; 1’i uygulama sürecinde karşılaşılan sorunlara yönelik; 2’si ise bu becerinin etkin bir şekilde kazandırılması için gerekli olan “konular ve kavramlara, 1’i öğretim yöntem ve tekniklerine, 1’i örnek etkinliklere ve 1’i de önerilere” yönelik hazırlanmıştır. Anket formunun kapsam geçerliğini sağlamak için üç alan uzmanının görüşü alınmış ve uzmanların soruları incelemeleri sonucu gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonra iki sınıf öğretmeni ve bir Türkçe öğretmeni tarafından da soruların açık ve anlaşılabilirliği kontrol edilerek sorulara son şekli verilmiştir. Ayrıca bu soruların anlaşılabilirliğini ve uygunluğunu ölçmek için beş öğretmen ile pilot çalışma yapılmıştır. Soruların açık ve anlaşılır olup olmadığı, verilen cevapların sorulan soruların cevaplarını yansıtmayı yansıtmadığı incelenmiştir. Soruların, amaçlanan verileri sağladığı kanısına varılarak uygulamaya geçilmiştir.

3.2. GÖP TASARISINI DEĞERLENDİRME AŞAMASINDA HAZIRLANAN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

GÖP’ün tasarlanması sürecinde ihtiyaç analizi çalışması sonucunda oluşturulan kazanımların incelenmesi için “Kazanım Değerlendirme Formu” kullanılmıştır. Kazanımlar belirlendikten sonra program tasarısının uzmanlar tarafından incelenmesi için “Program İnceleme Formu” kullanılmıştır.

3.2.1. Kazanım Değerlendirme Formu (KDF)

GÖP ihtiyaç analizi çalışmaları sonucunda 7 modül ve bu modüllere ait 40 kazanım hazırlanmıştır. Bu kazanımlarının uzmanlar tarafından değerlendirilmesi amacıyla “**Kazanım Değerlendirme Formu**” (KDF) kullanılmıştır (EK-3). KDF ile uzmanlardan, “kazanımların girişimciliği kazandırmada etkililiği ve gerekliliği, girişimcilik konu alanına ve öğrenci seviyesine uygunluğu, ifadelerin açıklığı ve anlaşılabilirliği, program geliştirme kapsamında hedef-kazanım yazma kriterlerine uygunluğu” açılarından incelemeleri ve değerlendirme yapmaları istenmiştir. Formda her kazanım için; “uygun, uygun değil, düzeltilmeli” şeklinde bölüm oluşturulmuştur. Ayrıca her kazanım ile ilgili görüşlerini belirtmeleri için açıklama bölümü oluşturulmuştur. KDF’nin hazırlanması sürecinde iki uzmanının görüşü alınmış ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Kazanımların şartlarına uygun değerlendirilmesini sağlayacağı kanaati oluşunca son şekli verilmiştir.

3.2.2. Uzmanlar için Program Tasarısı İnceleme Formu (UPTİF)

GÖP kazanımları hazırlandıktan sonra, kazanımlara uygun olarak programın içeriği, öğretim süreci etkinlikleri (öğrenci kitapçıkları) ve ölçme değerlendirme etkinliklerinin uzmanlar tarafından incelenmesi amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan form hazırlanmıştır (EK-4). Bu amaçla girişimcilik öğretim program tasarısında, belirlenen konuların, öğretim yöntem ve tekniklerinin, etkinliklerin, materyallerin (öğrenci kitapçıklarının) ve değerlendirme etkinliklerinin gereklerine uygun olup olmadığı belirleyerek yanlış, hatalı veya eksik olan yerler düzeltilmiştir. GÖP tasarısı inceleme formunda aşağıdaki 6 açık uçlu soru yer almaktadır. Bu sorular doğrultusunda GÖP tasarısı uzmanlarca incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

1. GÖP tasarısında belirlenen konuların ve etkinliklerin öğrencileri kazanımlara ulaştırmada veya öğrencilere girişimcilik becerilerini kazandırmada uygunluğu ve etkililiği nasıldır?
2. Kazanımlara ve etkinliklere ayrılan süre yeterli midir?
3. Belirlenen öğretim yöntemi ve tekniklerin uygunluğu ve kazanımlara ulaştırmada etkililiği nasıldır?
4. Belirlenen değerlendirme etkinliklerinin kazanımlara ulaşıp ulaşılmadığını ölçmede uygunluğu ve etkililiği nasıldır?

5. Programın dört temel ögesinin (kazanımlar, içerik, etkinlikler, öğretim yöntem ve teknikleri ve ölçme değerlendirme etkinliklerinin) birbirleriyle uyumu, anlaşılabilirliği ve uygulanabilirliği nasıldır?
6. Girişimcilik öğretim programı tasarısını bu sorular doğrultusunda inceleme yaparak görüşlerinizi paylaşır mısınız? Belirtmek istediğiniz öneriniz olursa lütfen paylaşınız.

3.3. GÖP'ÜN PİLOT UYGULAMASI AŞAMASINDA HAZIRLANAN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada, GÖP'ün pilot uygulanmaları sürecinde, “Pilot Uygulama Sonrası Öğrenci Görüşleri Anketi” ve “Araştırmacı Günlükleri” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

3.3.1.GÖP Pilot Uygulama Sonrası Öğrenci Görüşleri Anketi (PUÖGA)

Araştırmada, GÖP'ün pilot uygulamasından sonra öğrencilerin yapılan uygulamalara yönelik duygu, düşünce ve görüşlerini belirlemek ve süreçte yaşanan olumsuzluk varsa bunu öğrenci bakış açısıyla ortaya çıkarmak amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan “Pilot Uygulama Öğrenci Görüşleri Anketi” hazırlanmıştır (EK-5). PUÖGA, öğrencilerin uygulanan etkinlikleri beğenip beğenmeme durumlarını belirlemek için 1 soru, zorlanılan durumların (konu kavram, etkinlik, vb) olup olmadığını belirlemek için 1 soru, hoşlanılan veya hoşlanılmayan durumları belirlemek için 1 soru, sınıf ortamı-derse katım-isteklilik durumlarını belirlemek için 1 soru, uygulamaların neler kazandırdığını belirlemek için 1 soru, uygulamaların öğrencilerde duygu, düşünce ve davranışlarda ne gibi değişiklikler oluşturduğunu belirlemek için 1 soru ve öğrencilerin önerilerini belirlemek için 1 soru olmak üzere toplam 6 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Anket formunun hazırlanma sürecinde soruların öğrenci seviyesine ve amaca uygunluğunu belirlemek için üç uzman ve bir sınıf öğretmenin görüşüne sunulmuştur. Belirtilen öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Ayrıca anlaşılmayan soruların veya sözcüklerin olup olmadığını belirlemek için 3 öğrenci ile ön uygulama yapılmıştır. Son düzeltmeler yapıldıktan sonra veri toplama sürecine geçilmiştir. Pilot uygulama sonrasında anket uygulanmıştır.

3.3.2. Pilot Uygulama Araştırmacı Gnlg

Araştırmada, GP pilot uygulanma sürecinde her hafta yapılan uygulamadan sonra araştırmacı, uygulamada görülen olumlu ve olumsuz durumları ortaya çıkarmak amacıyla günlükler tutmuştur. Bununla uygulamaların planlandığı gibi gerçekleşip gerçekleşmediği, konuların, ğretim yöntem ve tekniklerinin, etkinliklerin ve değerlendirme çalışmalarının amacına uygun şekilde işleyip işlemediği, kazanımların etkili bir şekilde öğrenciler tarafından ulaşılıp ulaşılmadığı belirlenmeye çalışılmıştır.

3.4. GP'N UYGULANMASI VE ETKİLİLİĞİNİN BELİRLENMESİ AŞAMASINDA HAZIRLANAN VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Girişimcilik ğretim programının etkililiğini belirlemek için araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından öğrencilerin girişimcilikle ilgili bilişsel gelişimlerini belirlemek amacıyla "Girişimcilik Başarı Testi", duyuşsal gelişimlerini, girişimcilik eğilimlerini belirlemek amacıyla "ocuklar İçin Girişimcilik Eğilimleri Envanteri" geliştirilmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin girişimcilik becerilerini belirlemek için Ocak ve Didin (2018) tarafından geliştirilen "Girişimcilik Becerileri Değerlendirme leği" kullanılmıştır. Ayrıca ğrencilerin öz yeterlilik inançlarındaki gelişimi belirlemek amacıyla Bandura (1990: Akt. Steele-Dadzie, 2004: 53) tarafından geliştirilen ve Türkiye'de etin (2007) tarafından uyarlanan "ocuklar İçin z-Yeterlilik leği" kullanılmıştır.

Girişimcilik ğretim programını uygulama sürecinde, öğrencilerin modül sonlarında ilgili modüle ait kazanımları ne düzeyde elde ettiklerini belirlemeye yönelik "Modül Sonu Değerlendirme Etkinlikleri" hazırlanmıştır. Ayrıca programın uygulanma sürecinde öğrencilerin uygulamalara yönelik görüşlerini, duyuğ ve düşüncelerini belirlemek için "ğrenci Gnlg" kullanılmıştır. Uygulayıcı ğretmenin uygulama sürecinde öğrencilerdeki değişime yönelik gözlemlerini belirlemek için tuttuğu "Araştırmacı Gnlg" ve gözlemci öğretmenin programın işleyişine, uygulanan derslerin ve öğretimin niteliğine, sınıf ortamına ve öğrencilerin derse katılımına yönelik gözlemlerini belirlemek için "Ders Gözlem Formu" kullanılmıştır. Program uygulandıktan sonra uygulamalara yönelik ğrenci görüşlerini belirlemek için "ğrenci Görüşme Formu", bu süreçte öğrenciler üzerindeki gelişime yönelik veli görüşlerini belirlemek için de "Veli Görüşleri Anketi" kullanılmıştır.

GÖP'ün etkililiğini belirlemeye yönelik kullanılan veri toplama araçlarının hangi alt problemler için kullanıldığı ile ilgili bilgiler Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13. Araştırmanın Alt Problemlerine Göre Veri Toplama Yöntemleri ve Araçları

Alt Problemler	Veri Toplama Yöntemi	Veri Toplama Aracı (Geliştiren / Hazırlayan)
1. Deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrasında; girişimcilik başarıları, girişimcilik eğilimleri, girişimcilik becerileri ve öz yeterlilik inançları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	Nicel	1. Girişimcilik Başarı Testi (GBT) (Araştırmacı)
2. Kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrasında; girişimcilik başarıları, girişimcilik eğilimleri, girişimcilik becerileri ve öz yeterlilik inançları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	Nicel	2. Çocuklar İçin Girişimcilik Eğilimleri Envanteri (ÇGEE) (Araştırmacı)
3. Deney grubundaki ve kontrol grubundaki öğrencilerin girişimcilik başarıları, girişimcilik eğilimleri, girişimcilik becerileri ve öz yeterlilik inançlarına yönelik elde ettikleri erişim puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?	Nicel	3. Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeği (GBDÖ) (Ocak ve Didin, 2018)
4. Deney grubu öğrencilerinin uygulama öncesi ve sonrasında, girişimcilik başarıları, eğilimleri ve becerilerine ilişkin erişim puanları; cinsiyete, anne eğitim durumuna, baba eğitim durumuna ve ailenin sosyo-ekonomik durumuna göre anlamlı farklılık göstermekte midir?	Nicel	4. Çocuklar için Öz Yeterlilik Ölçeği (ÇÖYÖ) (Çetin, 2007)
5. GÖP uygulama sürecinde deney grubu öğrencilerinin modül sonu değerlendirme ve öz değerlendirme sonuçları ne düzeydedir?	Nicel ve Nitel	5. Modül Sonu Değerlendirme Etkinlikleri (MSDE) (Araştırmacı)
6. GÖP uygulamalarına yönelik; uygulayıcı öğretmen tarafından tutulan günlük ve gözlemci öğretmen tarafından yapılan gözlem sonuçları nelerdir?	Nitel	6. Araştırmacı Günlüğü (AG) (Araştırmacı) 7. Ders Gözlem Formu (DGF) (Araştırmacı)
7. Deney grubu öğrencilerinin; GÖP uygulamalarına yönelik görüşleri nelerdir?	Nitel	8. Öğrenci Günlüğü (ÖG) (Araştırmacı) 9. Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu (YYOGF) (Araştırmacı)
8. GÖP uygulama sürecinde ve sonrasında, öğrencilerin girişimcilik becerilerinin gelişmesine yönelik veli görüşleri nelerdir?	Nitel	10. Veli Görüşleri Anketi (VGA) (Araştırmacı)

3.4.1. Girişimcilik Başarı Testi (GBT)

GÖP'ün tasarlanması sürecinde belirlenen kazanımların öğrenciler tarafından ne derece kazanılıp kazanılmadığını, girişimcilik başarılarını belirlemek amacıyla Mayıs-

Eylül 2018 tarihlerinde araştırmacı tarafından “Girişimcilik Başarı Testi” (GBT) geliştirilmiştir (EK-6). Bu aşamada çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim ğretim yılında İstanbul ili Sultanbeyli ilçesinde bulunan Nene Hatun İlkokulu’nda 4. sınıfa devam eden toplam 222 gönüllü ğrenci oluşturmuştur. Örnekleme yöntemi olarak amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. GBT aşağıdaki aşamalar doğrultusunda geliştirilmiştir.

Girişimcilik Başarı Testinin Geliştirme Aşamaları

Testin amacının belirlenmesi

Yapılan alan yazın taramasında ilkokul düzeyinde girişimcilik becerileri ile ilgili bilişsel özelliklerini ölçmek amacıyla kullanılan bir başarı testi çalışmasına rastlanmamıştır. Bu nedenle ilkokul 4. sınıf öğrencileri için Girişimcilik Başarı Testi (GBT) geliştirmek amaçlanmıştır.

Konunun belirlenmesi

Araştırmada araştırmacı tarafından ilkokullar için Girişimcilik ğretim Programı tasarlanmadan önce, yapılan ihtiyaç analizi sonucunda girişimciliğin birçok özelliği kapsayan bir beceri olduğu görülmüş ve “girişimcilikle ilgili temel kavramlar, başarılı olma isteği, kendine güven, problem çözme, risk alma, fırsatları değerlendirme ve yenilikçilik-yaratıcılık” olmak üzere yedi modül hazırlanmıştır. Bu modüller GBT’nin konusunu oluşturmuştur.

Madde havuzunun oluşturulması

Tasarlanan girişimcilik ğretim programının modülleri ve bu modüllere ait kazanımlar dikkate alınarak yurt içi-yurt dışı alanyazın taraması yapılmış ve 44 maddeden oluşan soru havuzu oluşturulmuştur. Sorular hazırlanırken, girişimcilik ile ilgili günlük hayattan örnek durumlar, problemler veya senaryolar verilerek öğrencileri düşünmeye, çıkarım yapmaya sevk eden çeşitli biçimde soruya yer verilmeye çalışılmıştır. Sorular dört seçenekli ve çoktan seemelidir.

Uzman Görüşlerinin Alınması

GBT için hazırlanan 44 soru, 4 Eğitim Programları ve ğretim alanı uzmanı, bu alanda eğitim alan 1 doktora ğrencisi ve 3 sınıf öğretmenin incelemesine sunulmuştur. Bu süreçte soruların doğruluğu, konu bütünlüğünü kapsayıp kapsamadığı ve başarı testi hazırlama (soruların niteliği) lütlerine, öğrencilerin seviyelerine uygunluğu

noktasında uzman görüşü alınmıştır. Bu aşamada uzmanlara, girişimcilik öğretim programında yer alan modüllere ve kazanımlara ilişkin Tablo 14’te sunulan belirtke tablosu da sunulmuş ve testin kapsam geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır. Bu görüşler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak uygun olmadığı belirtilen 3 soru testten çıkarılmış ve soru sayısı 41’e indirilmiştir.

Tablo 14. Girişimcilik Başarı Testine Yönelik Belirtke Tablosu

Modüller	Kazanımlar	Soru No
Modül I: Girişimciliğe Giriş – Temel Kavramlar	1.Girişimcilikle ilgili temel kavramları açıklar.	2-4-9
	2.Girişimcide bulunması gereken kişisel özellikleri açıklar.	7-11
	3.Girişimcide bulunması gereken kişisel özellikleriyle kendi kişisel özelliklerini karşılaştırır.	3
	4. Girişimcilerin hayatlarından yola çıkarak girişimcilikte başarılı veya başarısız olmanın nedenlerini belirler.	5-6
	5. Girişimciliğin ekonomik ve sosyal hayattaki önemini kavrar.	1-13
Modül II: Başarılı olma isteği	6.Bir işte başarılı olmak için hedef belirlemenin önemini kavrar.	21
	7. Gerçekleştireceği bir proje (ürün geliştirme, alış-satış vb.) için “hedefler” belirler.	20
	8. Gerçekleştireceği proje için bir iş planı hazırlar.	32
	9. Bir projeyi gerçekleştirmek için gerekli kaynaklara (para, insan, materyal vs.) nasıl ulaşacağına karar verir.	25
	10. Bir projeyi gerçekleştirmek için gerekli kaynakların kullanım amaçlarını ve işlevlerini açıklar.	34-36
	11. Proje sürecinde kaynakların nasıl kullanılması gerektiğine yönelik uygulamalarda aktif rol alır.	33
	12. Proje hazırlama ve gerçekleştirme sürecinde planına uygun bir şekilde gerekli çabayı gösterir.	15
	13. Gerçekleştirdiği projenin sonuçlarını, hazırladığı plana uygunluğu açısından değerlendirir.	35
Modül III: Kendine Güven	14.Bir işte başarılı olabilmek için kendine güvenmenin önemini açıklar.	5
	15. Kendine güvenerek yaptığı işlerde istediği hedeflerine rahatlıkla ulaşacağını kavrar.	16
	16. Okuldaki veya sınıftaki etkinliklerde (kitap, dergi, duvar gazetesi hazırlama vb.) dağıtılan görevleri <i>gönüllü</i> olarak üstlenir.	14
	17. Bir etkinlikte (kitap, dergi, duvar gazetesi hazırlama vb.) üzerine düşen sorumlulukları <i>çekinmeden</i> yerine getirir.	14
	18. Yaptığı çalışmaları (çocuk dergisi, duvar gazetesi hazırlama vb.) toplum önünde rahatlıkla sunar.	27
Modül IV: Problem çözme - Sorunların Üstesinden Gelme	19.Bir işte karşılaştığı bir sorunun üstesinden gelmek için umudunu yüksek tutar.	10-6
	20. Çevresinde karşılaştığı sorunlara veya belirsizliğe yönelik çözümler üretir.	6-11
	21. Bir işi yürütürken karşılaştığı problemleri çözmek için atılması gereken adımları belirler.	43
	22. Karşılaştığı problemlere yönelik uygun çözüm yolunu uygular.	17-18

Tablo 14 (Devam). Girişimcilik Başarı Testine Yönelik Belirtke Tablosu

	23. Karşılaştığı problemlerin üstesinden gelmek için gerekli çabayı gösterir.	18
Modül V: Risk Alma	24. Kararlarını, dikkatli bir şekilde vermenin önemini kavrar.	38
	25. Bir işe karar verirken hangi durumlarda risk alınacağına dair örnek durumları tartışır.	37
	26. Bir oyun sonucunda kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğunu kabul eder.	41
	27. Bir işte yapacaklarına karar verirken başarılı veya başarısız olma olasılığını göze önünde bulundurur.	39
	28. Bir işte başarılı olmak için yeni yollar deneme cesareti gösterir.	8
Modül VI: Fırsatları değerlendirme	29. Bir iş için belirlediği hedefleriyle ilgili çevresindeki olaylara veya durumlara karşı duyarlılık gösterir.	22
	30. Hedeflerini gerçekleştirme sürecinde fırsatları değerlendirmenin neler kazandıracığını, değerlendirememenin neler kaybettireceğini değerlendirir.	23
	31. Hayallerine ulaştıracak uygun fırsatlarla karşılaştığında gerekli adımları atar.	40
Modül VII: Yenilikçilik- Yaratıcılık	32. Yenilikler peşinde koşmaya ve herkesten farklı çalışmalar yapmaya istekli olur.	19
	33. Geçmişten günümüze iletişim teknolojilerinde (bilgisayar, teflon vs.) meydana gelen değişimin ve yeniliklerin nedenlerini analiz eder.	31
	34. İnsanların önemli bir ihtiyacını karşılayacak veya problemini çözecek özgün ve yeni bir ürün tasarlar.	12-34
	35. Geliştirdiği ürünün pazarlama (tanıtımını, reklamını, fiyatlandırmasını vs.) çalışmalarını yapar.	42
	36. Yaşadığı çevreyi daha temiz ve düzenli bir hâle getirmek için bir proje tasarlar.	26
	37. Bir proje sonucunda başarılı olmak için grupla işbirliği içinde çalışmanın önemini açıklar.	28
	38. Grup çalışmalarında grup arkadaşlarıyla uyum içinde görev ve sorumluluklarını yerine getirir.	29

Ön Uygulama Yapılması

GBT araştırmacı tarafından belirlenen kazanımlara ölçmek üzere 41 soru olarak hazırlanmıştır. Bu sorular ilkököl 4. sınıfa devam eden 29 öğrenciye uygulanmış ve öğrencilerden soruların anlaşılabilirliği, uzunluğu, soru biçimlerinin açıklığı vb. noktalarda görüşleri istenmiştir. Anlaşılmayan yabancı kelimeler değiştirilmiş, uzun olduğu belirtilen paragraf soruları kısaltılmıştır. Bir sorunun testten çıkarılmasına karar verilmiştir. Testin bir ders saatinde bitirildiği görülmüş ve asıl uygulamaya geçilmiştir.

Testin Uygulanması

GBT, 2017-2018 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Sultanbeyli ilçesinde bulunan Nene Hatun İlkokulu'nda sekiz şubede (4-A-B-C-E-G-H-I-İ) 4. sınıfa devam eden toplam 222 öğrenciye uygulanmıştır. Katılımcılar gönüllülük esasına dayalı olarak

belirlenmiş, girişimcilik konusu ve yapılan çalışma hakkında bilgi verilmiş ve araştırmacı tarafından uygulama gerçekleştirilmiştir.

Madde Analizinin Yapılması

GBT sorularının, madde güçlük ve madde ayırt edicilik indeksleri hesaplanırken alt üst gruplar fark yöntemi (basit yöntem) kullanılmıştır (Büyüköztürk vd., 2013). Veriler, doğru cevaplayan öğrencilerin cevapları '1', yanlış ve boş cevaplar ise '0' şeklinde kodlanarak analiz edilmiştir. Buna göre; testten alabilecek en yüksek puan 40, en düşük puan ise sıfır olarak belirlenmiştir. Elde edilen verilerde en yüksek puana sahip %27'lik üst grup (60 öğrenci) ve en düşük puana sahip %27'lik alt grup (60 öğrenci) belirlenmiştir. Ardından bu grupların her bir soruya verdikleri cevapların sayısı tespit edilmiş ve aşağıdaki formüller kullanılarak madde ayırt edicilik (D) ve madde güçlük indeksleri (P) hesaplanmış ve ulaşılan sonuçlar Tablo 15'te sunulmuştur.

$$D=(Dü-Da)/(Nü \text{ veya } Na)$$

$$P=(Dü+Da)/(Nü+Na)$$

D: Madde ayırt edicilik indeksi

P: Madde güçlük indeksi

Dü: Maddeyi üst grupta doğru cevaplayan sayısı

Nü: Üst gruptaki öğrenci sayısı

Da: Maddeyi alt grupta doğru cevaplayan sayısı

Na: Alt gruptaki öğrenci sayısı

Tablo 15. Girişimcilik Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları

Soru No	Grup	Öğrenci sayısı	Doğru cevap sayısı	Yanlış / boş cevap sayısı	Ayırt edicilik indeksi (D)	Güçlük indeksi (P)	Sonuç
1	Üst	60	54	6	0.533	0.633	✓
	Alt	60	22	38			
2	Üst	60	50	10	0.533	0.566	✓
	Alt	60	18	42			
3	Üst	60	51	9	0.616	0.458	✓
	Alt	60	14	46			
4	Üst	60	48	12	0.450	0.575	✓
	Alt	60	21	39			
5	Üst	60	58	2	0.550	0.675	✓
	Alt	60	25	35			
6	Üst	60	52	8	0.516	0.608	✓
	Alt	60	21	39			
7	Üst	60	55	5	0.616	0.608	✓
	Alt	60	18	42			
8	Üst	60	58	2	0.483	0.725	✓
	Alt	60	29	31			
9	Üst	60	53	7	0.683	0.541	✓
	Alt	60	12	48			
10	Üst	60	56	4	0.500	0.683	✓
	Alt	60	26	34			
11	Üst	60	54	6	0.633	0.583	✓
	Alt	60	16	44			

Tablo (15 Devam). Girişimcilik Başarı Testi Madde Analizi Sonuçları

12	Üst	60	53	7	0.533	0.616	✓
	Alt	60	21	39			
13	Üst	60	58	2	0.716	0.608	✓
	Alt	60	15	45			
14	Üst	60	58	2	0.550	0.691	✓
	Alt	60	25	35			
15	Üst	60	59	1	0.733	0.616	✓
	Alt	60	15	45			
16	Üst	60	56	4	0.583	0.641	✓
	Alt	60	21	39			
17	Üst	60	7	63	-0.15	0.191	X
	Alt	60	16	44			
18	Üst	60	55	5	0.700	0.566	✓
	Alt	60	13	47			
19	Üst	60	40	20	0.466	0.433	✓
	Alt	60	12	48			
20	Üst	60	41	19	0.483	0.441	✓
	Alt	60	12	48			
21	Üst	60	52	8	0.666	0.533	✓
	Alt	60	12	48			
22	Üst	60	51	9	0.416	0.641	✓
	Alt	60	26	34			
23	Üst	60	47	13	0.533	0.516	✓
	Alt	60	15	45			
24	Üst	60	45	15	0.466	0.516	✓
	Alt	60	17	43			
25	Üst	60	58	2	0.750	0.591	✓
	Alt	60	13	47			
26	Üst	60	45	15	0.583	0.458	✓
	Alt	60	10	50			
27	Üst	60	56	4	0.633	0.616	✓
	Alt	60	18	41			
28	Üst	60	59	1	0.80	0.583	✓
	Alt	60	11	49			
29	Üst	60	57	3	0.766	0.566	✓
	Alt	60	11	49			
30	Üst	60	57	3	0.566	0.666	✓
	Alt	60	23	37			
31	Üst	60	45	15	0.500	0.500	✓
	Alt	60	15	45			
32	Üst	60	32	28	0.316	0.375	✓
	Alt	60	13	47			
33	Üst	60	29	31	0.150	0.408	X
	Alt	60	20	40			
34	Üst	60	14	46	-0.016	0.241	X
	Alt	60	15	45			
35	Üst	60	54	6	0.466	0.666	✓
	Alt	60	26	34			
36	Üst	60	39	21	0.450	0.425	✓
	Alt	60	12	48			
37	Üst	60	48	12	0.500	0.550	✓
	Alt	60	18	42			
38	Üst	60	50	10	0.633	0.516	✓
	Alt	60	12	48			
39	Üst	60	37	23	0.366	0.433	✓
	Alt	60	15	45			
40	Üst	60	54	6	0.700	0.550	✓
	Alt	60	12	48			
Testin Tümüne İlişkin D ve P Ortalamaları					0.524	0.542	

✓ : Soru teste alındı. X: Soru testten çıkarıldı.

Yapılan analizler sonucunda elde edilen madde ayırt edicilik ve madde güçlük indeksleri aşağıdaki Tablo 16’da belirtilen ölçütler dikkate alınarak değerlendirilmiştir (Erkan ve Gömleksiz, 2008):

Tablo 16. Madde Güçlük ve Ayırt Edicilik İndekslerinin Yorumlanması

Madde Güçlük İndeksi	Maddenin Değerlendirilmesi	Madde Ayırt Edicilik İndeksi	Maddenin Değerlendirilmesi
0.80 ve daha büyük	Çok kolay bir madde	0.40 ve daha büyük	Çok iyi bir madde-Ayırt edicilik gücü yüksek
0.65-0.79	Oldukça kolay bir madde	0.30-0.39	Oldukça iyi bir madde
0.35-0.64	Orta düzeyde bir madde	0.20-0.29	Üzerinde çalışılması ve düzeltilmesi gereken madde – Ayırt edicilik gücü orta derece
0.20-0.34	Oldukça zor bir madde	0.19 ve daha küçük	Çok zayıf madde-Ayırt etme gücü düşük
0.19 ve daha küçük	Çok zor bir madde		

Tablo 16’da belirtilen ölçütler göz önüne alındığında, 17, 33 ve 34. maddelerin testten çıkarılmasına karar verilmiştir. Ayrıca testin bütününe ait güçlük indeksi 0.54, ayırt edicilik indeksi ise 0.52 bulunmuştur. Buna göre, GBT’nin orta güçlükte ve çok iyi düzeyde ayırt edici bir test olduğu ortaya çıkmıştır. Bir testin ortalama güçlüğüne 0.50 den küçük olması testin öğrencilere zor geldiğini, 0.50 den büyük olması testin öğrencilere kolay geldiğini göstermektedir. Buna bağlı olarak bir testin ortalama güçlük indeksinin 0.50 civarında (orta güçlükte) olması gerekmektedir (Tekin, 1996). GBT’nin ortalama güçlük indeksine bakıldığında ($P= 0.542$) bu kriteri sağladığı söylenebilir. GBT’nin ayırt edicilik indeksinin de 0,40’tan büyük olması, testin ayırt edicilik gücünün yüksek olduğunu göstermektedir.

GBT’nin Güvenirlilik Analizleri

Madde analizi işlemlerinden sonra GBT’nin güvenilirlik analizi için, Kuder Richardson 20 (KR-20) ve 21 (KR-21) analizleri uygulanmıştır. Başarı testlerinin güvenilirliği belirlenirken test sorularının birbiriyle ne derece tutarlı olduğunun bilinmesi için KR-20 değerine bakılır (Karasar, 2005; Tekin, 1996). KR-20, başarı testlerin iç tutarlık güvenilirliğini belirlemek amacıyla, tek uygulamaya dayanan bir yöntemdir (Erkuş, 2012). Yapılan analiz sonucunda testin KR-20 değeri 0,896, KR-21 değeri ise 0,880 olarak bulunmuştur. 0 ile 1 aralığında değer alan KR-20 ve KR-21’in 0,70 değeri kabul edilebilir bir değerdir. Buna göre GBT’nin yüksek güvenilirliğe sahip olduğu

söylenbilir. Yapılan analizler sonucunda 37 sorudan oluşan girişimcilik başarı testinin geçerlilik ve güvenilirlik ölçütlerini sağladığı ortaya çıkmıştır.

3.4.2.Çocuklar İçin Girişimcilik Eğilimleri Envanteri (ÇGEE)

Araştırmada, GÖP sonunda öğrencilerin girişimcilik eğilimlerindeki değişimi belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından “Çocuklar İçin Girişimcilik Eğilimleri Envanteri” (ÇGEE) geliştirilmiştir (EK-7). Bu çalışmanın örneklemini, İstanbul ili Sultanbeyli ve Sancaktepe ilçelerinde bulunan sekiz ilkokulda, 4. sınıfta öğrenim gören 603 öğrenci oluşturmaktadır. Rastlantısal olarak 690 öğrenci örneklem olarak belirlenmiş; envanterin uygulanması sonucu hatalı ve eksik olanlar çıkartılarak 603 veri değerlendirilmeye alınmıştır. Tavşancıl (2002), ölçek geliştirme çalışmalarında örneklem büyüklüğünün madde sayısının 5 ile 10 katı arasında olması gerektiğini belirtmiştir. Comrey & Lee, (2013) ise faktör analizi çalışmalarında örneklem büyüklüğü için; “50” çok kötü, “100” kötü, “200” orta, “300” iyi, “500” çok iyi ve “1000 ve fazlası” mükemmel olarak belirtilmiştir. Bu bağlamda 84 maddelik bir ölçek için 603 örneklemin yeterli olabileceğine karar verilmiştir. Bu öğrencilerin tamamı ilkokul 4. sınıf öğrencisi olup 278’i kadın (%48.7), 293’ü (%51.3) erkektir.

ÇGEE geliştirme sürecinde, aşağıdaki aşamalar takip edilmiştir (Erkuş, 2012; Tavşancıl, 2002; Tekindal, 2002; Tezbaşaran, 1997):

- Ölçme amacını belirleme,
- Ölçülmek istenen özelliği belirleme,
- Teorik alt yapı oluşturma,
- Anahtar kavramlar çerçevesinde açık uçlu sorularla küçük bir örneklem grubuna uygulama yapma
- Madde havuzu oluşturma
- Maddelerin uzmanlarca incelenmesi ve düzeltmelerin yapılması,
- Ön denemenin ve düzeltmelerin yapılması,
- Ölçeğin uygulanması, verilerin toplanması
- Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının gerçekleştirilmesi,
- Faktörlerin adlandırılması ve ölçeğe son halinin verilmesi

Yukarıdaki aşamalar doğrultusunda, öncelikle amaç belirlenmiş ve girişimcilik eğilimleri ile ilgili literatür taraması yapılarak teorik alt yapı sağlanmaya çalışılmıştır. Ardından ölçek geliştirmeye ilişkin çalışmalar incelenmiştir. Maddeler yazılırken

girişimcilik eğilimlerine yönelik üniversite düzeyinde hazırlanan ölçeklerden ve bu konuda yapılan araştırmalardan da yararlanılmıştır (Akyüz, 2013; Balaban ve Özdemir, 2008; Bilge ve Bal, 2012; Bozkurt ve Erdurur, 2013; Damar, 2015; Güreşçi, 2014; İşcan ve Kaygın, 2011; Kılıç vd., 2012; Koh, 1996; Korkmaz, 2012; Özdemir, 2015; Türkmen ve İşbilir, 2014; Uluyol, 2013; Uygun vd., 2012). Girişimcilik eğilimlerine yönelik çalışmalarda genellikle girişimcilikle ilgili belirtilen; “yenilikçilik, başarıma isteği, kendine güven, fırsatları değerlendirme, risk alma, sorunların ve belirsizliklerin üstesinden gelme” gibi boyutların yer aldığı görülmüştür. Bu noktada bu boyutları kapsayan anahtar kavramlar belirlenerek maddeler oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu süreçte ilkökul öğrencilerinin girişimcilik becerilerine yönelik çalışmalar da incelenmiş (Athayde, 2009; Barba-Sánchez vd., 2016; Bartulović & Novosel, 2014; Christianti vd., 2015; Green, 2014; Moberg, 2014; Moberg vd., 2014; Tsakiridou & Stergiou, 2014; Vaidya, 2007; Wang & Wong, 2004), envanterin ilkökul dördüncü sınıf öğrencilerinin seviyelerine uygun olmasına dikkat edilmiştir. Yapılan literatür taraması ile ölçme aracına ilişkin teorik alt yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. Nitekim likert tipi ölçek geliştirilirken ilk aşamada alanla ilgili veya yakından ilgili kuramsal ve araştırmaya dayalı literatür incelenir. Çünkü ölçülmek istenen özelliğin açık hale getirilmesinde teorik yapıdan yararlanılması ve temel teoriler üzerine iyi bir zemin oluşturulması gerektiği vurgulanmaktadır (Tekindal, 2002).

İkinci aşamada, 2016-2017 eğitim öğretim yılında İstanbul Sultanbeyli Nene Hatun İlkokulu’nda 4. sınıfta öğrenim gören, rastlantısal olarak seçilen ve gönüllü olan 27 öğrenciye “girişimcilik becerileri, girişimci kişilerin özellikleri ve girişimcilerin yaptığı çalışmalar” ile ilgili gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra, “Girişimcilik becerilerine yönelik düşünceleriniz nelerdir?”, “Girişimci bir öğrencinin davranışları, özellikleri neler olabilir, örnekler verebilir misiniz?” şeklindeki açık uçlu sorular sorulmuştur. Ayrıca 4. sınıfta öğretim yapmakta olan, 6 sınıf öğretmenine de “girişimcilikle” ilgili gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra girişimci öğrencilerin özelliklerine ve davranışlarına yönelik açık uçlu sorular sorulmuş ve öğretmen görüşleri de alınmıştır. Nitekim madde yazımı öncesinde tutum nesnesi veya konusuyla ilgili olarak ölçeğin uygulanacağı kitleyi temsil eden heterojen küçük bir gruptan açık uçlu sorular içeren görüşmeler, anket uygulamaları ya da kompozisyon yazdırma yoluyla duygu, düşünce ve davranışları istenir. Elde edilen bilgiler analiz edilerek benzer bir grup üzerinde denenecek tutum ifadeleri oluşturulur (Tavşancıl, 2002; Tezbaşaran,

1997). Maddeler hazırlanırken genellikle ölçekte kullanılması planlanan madde sayısının, mümkünse üç, dört katının ya da daha fazlasının hazırlanabileceği belirtilmektedir (Tezbaşaran, 1997). Bu nedenle elde edilen veriler incelenmiş ve öğrencilerin girişimcilik eğilimlerini belirleyecek 99 maddeden oluşan madde havuzu oluşturulmuştur.

Üçüncü aşamada hazırlanan maddeler, kapsamgeçerliği açısından dört alan uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanlar, maddeleri incelemiş ve belirtilen görüşler doğrultusunda düzeltmeler yapılarak uygun olmayan 15 madde ölçekten çıkarılmış, beş madde üzerinde de düzeltme yapılmıştır. Ayrıca maddelerin öğrenci seviyesine uygunluğu ve anlaşılabilirliği açısından üç sınıf öğretmeninin görüşüne başvurulmuş ve iki maddede düzeltme yapılmıştır. Ön uygulama amacıyla hazırlanan maddeler, 25 öğrenciye uygulanmış, öğrenci seviyesine uygun ve anlaşılır olduğu, en uzun uygulamanın 35 dakika sürdüğü görülmüştür. Öğrencilerin görüşlerine göre dört maddenin anlaşılmasında zorluk yaşandığı belirlenmiş, bu maddeler yeniden düzenlenmiştir. Son olarak hazırlanan 84 maddelik taslak envanter, geçerlik ve güvenilirlik sınavasını yapmak amacıyla örneklem grubuna uygulanmıştır. Beşli likert tipinde geliştirilen maddeler, “her zaman (5)”, “çoğunlukla (4)”, “bazen (3)”, “ara sıra (2)”, “hiçbir zaman (1)” şeklinde derecelendirilmiştir. Maddelerin 20’si olumsuz, 64’ü olumlu olarak oluşturulmuştur.

ÇGEE’nin Geçerlilik Analizleri

ÇGEE’nin geçerlilik çalışmaları kapsamında, maddeler arasındaki faktörleri belirlemek amacıyla faktör analizi (AFA) gerçekleştirilmiştir. Aynı yapıyı ya da niteliği ölçen değişkenleri bir araya toplayarak ölçmeyi az sayıda faktör ile açıklamayı amaçlayan AFA, ölçülmek istenen özelliğin birkaç temel değişkenle (faktörle) ifade edilip edilemeyeceğini inceler (Büyüköztürk, 2007; Gürbüz ve Şahin, 2014). ÇGEE’nin faktör analizinde, bir faktördeki birbiriyle ilişkisi yüksek olan maddeleri bir araya toplamak amacıyla da Varimax Döndürme tekniği uygulanmıştır. Maddelerin faktörleşmesi ya da faktör elde edilmesinde çok sayıda yöntem olsa da en yaygın olan temel bileşenler analizi (principal components) uygulanmıştır. Faktör analizinde faktörlerin belirlenmesinde, öz değeri 1 ya da 1’den daha büyük olan faktörler esas alınarak faktörleri belirlemek için ölçeğe, Eigen değeri (Başlangıç Özdeğeri) 1.00’den büyük olan maddeler alınmıştır (Büyüköztürk, 2007; Gürbüz ve Şahin, 2014; Tavşancıl, 2002).

Verilerin faktör analizine uygunluğunu saptamak için yapılan Kaiser Mayer Olkin (KMO) değeri ,906 olarak bulunmuştur. Bu değer, verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermiştir. Bartlett Testi sonucunun da anlamlı .00 ($p < .05$) olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç da verilerin normal dağılımdan geldiğini göstermiştir. Bu analizlerin sonuçları Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. ÇGEE'nin KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

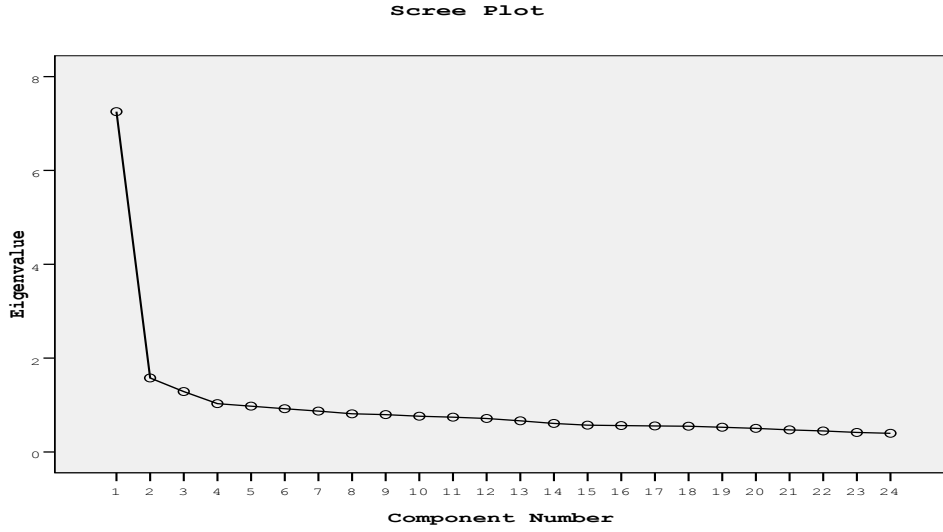
Kaiser-Meyer-Olkin		.906
Bartlett Testi	Ki-kare	16158.065
	<i>df</i>	3486
	<i>p</i>	.000

AFA uygulaması sonucunda, ölçeğin faktör sayısı 24, toplam varyans değeri %59,898 olarak bulunmuştur. Maddelerin faktörlere dağılımı incelendiğinde, bazı maddelere ait değerlerin birden fazla faktörde yüksek olduğu görülmüştür. Faktör yükleri arasındaki farkın .10’da az olan ve .40’dan düşük olan 32 madde ölçekten çıkartılmıştır (20, 65, 23, 61, 71, 44, 56, 36, 31, 35, 62, 48, 80, 81, 11, 63, 32, 60, 15, 16, 68, 41, 17, 64, 59, 53, 70, 2, 83, 66, 18, 33). Bu maddeler tek tek ölçekten çıkartılarak analizler yeniden yapılmış, faktör sayısı 13, toplam varyans değeri %56,851 olarak bulunmuştur. Bu aşamada 5 maddenin tek başlarına bir faktör oluşturdukları ortaya çıkmış ve bu maddeler (34, 47, 12, 84, 19), diğer faktörlerdeki maddelere benzerlik göstermesinden dolayı analizden çıkarılmıştır. Ayrıca tek maddeli faktörlerin bir yapıyı temsil etmeleri çok zayıf olduğu için bu beş madde çıkarılmıştır. Bu işlemlerin sonucunda faktör sayısı 9, toplam varyans değeri %51.767 olarak bulunmuştur. Bu aşamada 3 faktörün (57-67, 13-5, 10-24) ikişer maddeden oluştuğu görülmüştür. İki maddeden oluşan faktörleri oluşturan bu maddeler, madde sayısının az olmasıyla birlikte temsil ettikleri yapıyı tam yansıtmamaları ve teorik alt yapıya uygun olmamalarından dolayı analizden çıkarılmıştır. Bununla birlikte bu üç faktörün Cronbach’s Alpha değerlerinin de düşük olması bu maddelerin analizden çıkarılmasını gerekli kılmıştır. Bu işlemlerin sonucunda, faktörler arasında tekrar binişik maddelerin olduğu görülmüş, faktör yükleri farkı .10’dan az olan 15 madde (3, 77, 69, 55, 58, 51, 75, 40, 50, 52, 73, 54, 42, 27, 38) ve faktör yük değeri .40’dan küçük olan 2 madde (7, 8) çıkarılmıştır.

Faktör analizinde, faktör sayısını sağlıklı bir şekilde belirleyebilmek amacıyla faktörlerin öz değerlerine dayanan yığılma (scree pilot) grafiğinden de

yararlanılmaktadır (Büyüköztürk, 2007). Bu noktada analiz sürecinde bu grafik de incelenmiş, aşağıdaki Şekil 3'deki gibi faktör sayısının 4 olduğu görülmüştür.

Şekil 3. Faktör Öz Değerlerine Ait Yığılma Grafiği (Scree Sinama Grafiği)

Yapılan analizler sonucunda toplam varyansı %46,43 olan ve 24 maddeden oluşan dört faktörlü bir envanter elde edilmiştir. Bunlara yönelik öz değerler, varyans yüzdeleri ve toplam varyans yüzdeleri Tablo 18'de gösterilmiştir.

Tablo 18. ÇGEE'nin Toplam Varyans Tablosu

Faktör	Başlangıç Özdeğerleri			Toplam Faktör Yükleri			F. Yük. Döndürülmüş Top.		
	Top.	%Varyans	%Küm.	Top.	%Varyans	%Küm.	Top.	%Varyans	%Küm.
1	7.252	30.215	30.215	7.252	30.215	30.215	3.399	14.163	14.163
2	1.577	6.569	36.785	1.577	6.569	36.785	2.940	12.250	26.413
3	1.287	5.362	42.147	1.287	5.362	42.147	2.777	11.572	37.985
4	1.030	4.290	46.437	1.030	4.290	46.437	2.028	8.451	46.437
5	.976	4.066	50.503						
6	.921	3.838	54.341						
7	.870	3.626	57.967						
8	.813	3.386	61.353						
9	.796	3.316	64.669						
10	.762	3.174	67.843						
11	.741	3.086	70.929						
12	.713	2.970	73.899						
13	.663	2.764	76.663						
14	.607	2.531	79.193						
15	.571	2.379	81.572						
16	.562	2.341	83.913						
17	.555	2.312	86.225						
18	.548	2.284	88.509						
19	.526	2.192	90.701						
20	.502	2.092	92.793						
21	.470	1.960	94.752						
22	.447	1.862	96.614						
23	.415	1.731	98.345						
24	.397	1.655	100.000						

Tablo 18’de görüldüğü gibi, AFA sonucunda dört faktör ortaya çıkmıştır. Bu dört faktörün varyans açıklama yüzdeleri sırasıyla %14.163, %12.250, %11.572 ve %8.451 olarak bulunmuştur. Elde edilen dört faktör, toplam varyansın %46.437’sini açıklamaktadır. Sosyal bilimlerde gerçekleştirilen çalışmalarda toplam varyans oranının %40 ile %60 arasında değer alması yeterli kabul edilmektedir (Hair vd., 1998; Tavşancıl, 2002; Tezci, 2016). Buna göre, ÇGEE’nin toplam varyans değerinin yeterli olduğu görülmektedir. Sonuç olarak ÇGEE’de kalmasına karar verilen maddelerin faktörlere dağılımı ile faktör yükleri Tablo 19’da gösterilmiştir.

Tablo 19. ÇGEE’nin Döndürülmüş Bileşenler Matrisi Tablosu

Madde No	Faktörler (Companents)			
	1	2	3	4
m43	.751			
m45	.643			
m39	.624			
m49	.594			
m25	.577			
m46	.552			
m37	.526			
m76		.676		
m82		.633		
m79		.613		
m78		.612		
m74		.594		
m72		.575		
m28			.672	
m29			.664	
m30			.589	
m26			.500	
m22			.466	
m21			.464	
m9				.711
m1				.688
m6				.522
m14				.493
m4				.464

FA uygulanırken elde edilen faktörlerin bağımsız olmasını sağlamak, açık ve anlamlı yorumlar yapabilmek amacıyla eksen döndürmesi uygulanır. Bu uygulamayla bir maddenin bir faktördeki yükü artarken diğer faktördeki yük azalır. Böylelikle maddelerin hangi faktörlerde yüksek ilişki verdiği belirlenir. Bunun için bir faktördeki birbiriyle ilişkisi yüksek olan maddeleri bir araya toplamak amacıyla Varimax Döndürme yöntemi uygulanmıştır (Büyüköztürk, 2007; Gürbüz ve Şahin, 2014). Buna göre, Tablo 19’da görüldüğü gibi, envanterde yer alan 24 maddenin faktör yükleri, .40’tan büyük olup .46 ile .75 arasında değişmektedir. Elde edilen sonuçlar, 24 maddenin de ölçekte yer alacak nitelikte olduğunu göstermektedir.

ÇGEE'nin Güvenirlilik Analizleri

Geçerlik çalışmalarından sonra ÇGEE'nin güvenilirliğini test etmek amacıyla ölçme aracında yer alan maddelerden alınan puanlar ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi belirleyen madde-toplam ve madde-kalan korelasyon analizi uygulanmış, sonuçlar aşağıdaki Tablo 20'de verilmiştir (Büyüköztürk, 2007).

Tablo 20. Madde Toplam ve Madde Kalan Korelasyon Analizi Sonuçları

Madde No	Madde - Toplam		Madde - Kalan	
	<i>r</i> değeri	<i>p</i> değeri	<i>r</i> değeri	<i>p</i> değeri
m43	.574	.000	.521	.000
m45	.632	.000	.585	.000
m39	.591	.000	.538	.000
m49	.597	.000	.547	.000
m25	.626	.000	.573	.000
m46	.619	.000	.570	.000
m37	.616	.000	.565	.000
m76	.605	.000	.549	.000
m82	.565	.000	.506	.000
m78	.590	.000	.537	.000
m79	.477	.000	.416	.000
m74	.534	.000	.474	.000
m72	.592	.000	.540	.000
m28	.559	.000	.503	.000
m29	.521	.000	.462	.000
m30	.519	.000	.457	.000
m26	.630	.000	.580	.000
m21	.552	.000	.493	.000
m22	.458	.000	.389	.000
m9	.399	.000	.332	.000
m1	.464	.000	.409	.000
m6	.329	.000	.255	.000
m14	.536	.000	.479	.000
m4	.451	.000	.384	.000

p<.01

Tablo 20'de verilen; madde toplam korelasyon katsayılarının 0,32-0,63 arasında; madde kalan korelasyon katsayılarının ise 0.25-0.58 arasında değiştiği görülmektedir. Ayrıca bu iki analizde tüm maddelerin korelasyonlarının *p*<.01 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir (*p*=0,000). Bu korelasyon katsayılarının pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları örneklediğini ve testin iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir (Büyüköztürk, 2007). Genel olarak, madde-toplam puan korelasyonu 0,30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri iyi derecede ayırt ettiği, 0.20-0.30 arasında kalan maddelerin zorunlu görülmesi durumunda teste alınabileceği veya maddenin düzeltilmesi gerektiği, 0.20'den daha düşük maddelerin ise teste alınmaması

gerektiği belirtilmektedir (Büyüköztürk, 2007; Tavşancıl, 2002). Bu sonuçlar, tüm maddelerin aynı yapıyı temsil ettiğini göstermektedir.

ÇGEE'nin güvenilirliği (ayrıt edicilik gücünü saptamak) için elde edilen 24 maddeye %27'lik alt-üst grup ortalamaları farkına dayalı (iç tutarlılık ölçütüne dayalı) t testi uygulanmış, sonuçlar aşağıdaki Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21. %27'lik Alt ve %27 Üst Gruplar için t Değerleri

Madde No	t değeri	p değeri	Madde No	t değeri	p değeri
m43	-17.846	.000	m72	-18.975	.000
m45	-20.592	.000	m28	-16.842	.000
m39	-17.573	.000	m29	-15.079	.000
m49	-17.373	.000	m30	-15.131	.000
m25	-21.347	.000	m26	-18.636	.000
m46	-18.386	.000	m21	-14.960	.000
m37	-18.277	.000	m22	-12.384	.000
m76	-20.025	.000	m9	-6.892	.000
m82	-15.079	.000	m1	-8.825	.000
m78	-17.492	.000	m6	-5.502	.000
m79	-13.125	.000	m14	-11.182	.000
m74	-15.238	.000	m4	-9.100	.000

$p < .01$

Tablo 21'de görüldüğü üzere ölçek maddelerinin ayrıt ediciliklerini belirlemek üzere 603 veriye göre üst %27 ve alt %27'lik grupları belirlenerek (163) bu grupların aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için bağımsız grup t-testi (independent samples t test) tüm gruplar için farklılıklar istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .001$). Elde edilen t testi sonucunda, tüm maddelerin ortalama puan farkının $p = .000$ düzeyinde anlamlı olduğu belirlenmiştir. Başka bir deyişle ÇGEE, öğrencilerin girişimcilik eğilimleri yönünden ayrıt edici özelliğe sahiptir.

Güvenirliği saptamak amacıyla ÇGEE'nin tamamına ve elde edilen dört faktöre ilişkin Cronbach's alpha değerleri hesaplanmış ve bu değerler aşağıdaki Tablo 22'de sunulmuştur.

Tablo 22. ÇGEE'nin Cronbach's Alpha Değerleri

	Cronbach's Alpha	n
1. Faktör (7 madde)	.827	603
2. Faktör (6 madde)	.777	603
3. Faktör (6 madde)	.721	603
4. Faktör (5 madde)	.619	603
Toplam (24 madde)	.895	603

Tablo 22’de görüldüğü gibi ölçeğin bütününe ilişkim Cronbach alfa katsayısı ,89; 1.faktör için .82; 2. faktör için .77; 3. faktör için .72 ve 4. faktör için .61’dir. Maddelere ait puanların toplam test puanlarıyla tutarlılığının bir ölçüsü olan güvenilirlik katsayısı (Cronbach α), 0.00 ile 0.40 arasında ise ölçeğin “güvenilir olmadığı”, 0.40 ile 0.60 arasında ise “düşük güvenilirlikte” olduğu, 0.60 ile 0.80 arasında ise “oldukça güvenilir” olduğu, 0.80 ile 1.00 arasında ise “yüksek derecede güvenilir” olduğu belirtilmektedir (Kalaycı, 2010). Bir başka görüşe göre bu değer .70 civarında olması “yeterli” görülmektedir (Büyüköztürk, 2007; Gülbahar ve Büyüköztürk, 2008), hatta ölçek geliştirme çalışmalarında .60 a kadar çekilebileceği belirtilmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2014). Buna göre ölçeğin bütünü ve birinci faktörün yüksek güvenilirlikte olduğu, ikinci ve üçüncü faktörlerin oldukça güvenilir olduğu görülmektedir. Dördüncü faktörün ise yeterli kabul edilebilecek bir değere sahip olduğu görülmektedir.

Son olarak faktörler arasındaki ilişkileri belirlemek amacıyla Pearson Çarpım Moment Korelasyon analizi uygulanmış ve sonuçlar aşağıdaki Tablo 23’te sunulmuştur.

Tablo 23. Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

		Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4	Toplam
Faktör 1	Pearson Correlation	1	.582(**)	.682(**)	.438(**)	.868(**)
	Sig. (2-tailed)		.000	.000	.000	.000
	N		603	603	603	603
Faktör 2	Pearson Correlation		1	.537(**)	.480(**)	.815(**)
	Sig. (2-tailed)			.000	.000	.000
	N			603	603	603
Faktör 3	Pearson Correlation			1	.439(**)	.833(**)
	Sig. (2-tailed)				.000	.000
	N				603	603
Faktör 4	Pearson Correlation				1	.688(**)
	Sig. (2-tailed)					.000
	N					603
Toplam	Pearson Correlation					1
	Sig. (2-tailed)					
	N					

** Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Tablo 23’te görüldü üzere pearson korelasyon analizi sonucunda, faktörler arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre; en yüksek 1.

faktör ile 3. faktör arasında ($r=.682$; $p<.001$); en düşük 1. faktör ile 4. faktör arasında ($r=.438$; $p<.01$) orta düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bununla beraber toplam puanla; 1. faktör ($r=.868$), 2. faktör ($r=.815$), 3. faktör ($r=.833$) ve 4. faktör ($r=.688$) arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Korelasyon katsayısı, 0.30'dan küçükse zayıf, 0.30 ile 0.70 arasında ise orta, 0.70'den büyük ise yüksek düzeyde ilişki olduğu söylenebilir (Köklü vd., 2007). Bu sonuçlar ise tüm faktörlerin aynı yapı içinde olduklarını göstermektedir. Yapılan geçerlilik ve güvenilirlik analizleri sonucunda ÇGEE'de kalan 24 maddenin içeriklerine göre dört faktörlü (başarılı olma, problem çözme, yenilikçilik, kendine güven) bir envanter ortaya çıkmıştır.

Yapılan analiz sonuçlarına göre, ÇGEE'nin geçerlik ve güvenilirlik değerleri kabul edilebilir çerçevede olduğu belirlenmiştir. 24 maddenin içeriklerine göre dört faktörlü bir envanter ortaya çıkmış ve bu faktörler gerekçeleriyle birlikte şu şekilde adlandırılmıştır: Birinci faktör (7 madde): Bu boyutta yer alan maddeler, bir çalışmada amaçlarına, hedeflerine ulaşmak için başarıyı elde etme azmini, çabasını ve mücadelesini temsil ettiği için bu boyut "Başarılı olma" olarak adlandırılmıştır. İkinci faktör (6 madde): Bu boyutta yer alan maddeler bir çalışmada, projede veya bir iş esnasında karşılaşılan problemleri çözme, planlanan durumdan farklı durumlarla karşılaşıldığında bir çıkış yolu bulma, sorunların üstesinden gelme gibi durumları temsil ettiği için bu boyut "Problem çözme" olarak adlandırılmıştır. Üçüncü faktör (6 madde): Bu boyutta yer alan maddeler, yeni ve özgün fikirler veya çalışmalar üretme, farklı çalışmalar yapma veya farklı ve yeni şeyler yapma gibi durumları temsil ettiği için bu boyut, "Yenilikçilik" olarak adlandırılmıştır. Dördüncü faktör (5 madde): Bu boyutta yer alan maddeler, bir çalışmaya başlamadan önce veya çalışma esnasında, o çalışmayı başarıyla yapılabileceğine dair kendine güveni ve inancı temsil ettiği için "Kendine güven" olarak adlandırılmıştır.

ÇGEE'den alınabilecek en düşük puan 24, en yüksek puan ise 120'dir ve maddelerin tamamı olumlu ifadelerdir. Yüksek puanlar, girişimcilik eğilimi düzeyinin yüksek olduğunu; düşük puanlar ise düşük düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır.

3.4.3. Ortaokul Öğrencilerinde Girişimcilik Becerisi Değerlendirme Ölçeği (GBDÖ)

Araştırmada, girişimcilik öğretim programının uygulandığı öğrencilerin girişimcilik becerilerinin gelişip gelişmediğini belirlemek amacıyla Girişimcilik Becerisi Değerlendirme Ölçeği (GBDÖ) kullanılmıştır (EK-8). GBDÖ, girişimci bireylerin özellikleri dikkate alınarak öğrencilerin girişimcilik becerisini ölçmek amacıyla Ocak ve Didin (2018) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, Afyonkarahisar ilinde kolay ulaşılabılır örnekleme ile belirlenen 5 farklı ortaokulda öğrenim gören 10-14 yaş grubu 320 öğrenciden toplanan verilerle geliştirilmiştir. Ölçek 5’li likert tipine göre 1-5 arasında değer alan cevaplar ‘hiçbir zaman’, ‘nadiren’, ‘bazen’, ‘sık sık’, ‘her zaman’ olarak değerlendirilmiştir.

Ölçeğin yapı geçerliliği için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğunu belirlemek için KMO ve Barlett Küresellik testi incelenmiştir. KMO kat sayısı .85, Barlett Küresellik Testi, istatistiksel olarak anlamlı [$\chi^2(210) = 1820,68, p=.00$] bulunmuştur. Böylece faktör analizinin veri setine uygunluğu tespit edilmiştir. Daha sonra faktör analizi aşamasında, madde yükleri kontrol edilerek ,40 ve üstü maddeler seçilmiş, kalan maddeler atılmıştır. Toplam varyans değeri ise %43 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin madde faktör yükleri .45 - .78 arasındadır. Yamaç eğim grafiği ve maddelerin öz değerlerinden yararlanılarak ölçeğin 3 alt boyuta sahip olduğu anlaşılmıştır. Yapılan analizler sonucu, 3 alt boyuttan 21 maddeden oluşan ölçek elde edilmiştir. 1. alt boyut *profesyonelliğe* yönelik olarak yer alan maddeler girişimci bireylerin özelliklerinden tecrübe sahibi olmak, eğitimli olmak, işbirlikli çalışmalar yürütebilmek, özgün fikirler ortaya koyabilmek, etkili vatandaş olmak gibi özellikleri kapsamaktadır. 2. alt boyut *yaratıcı düşünmeye* ilişkin öğrencilerin ortaya ne derece yeni ürün, yeni fikir, yeni çözüm önerisi sunduklarını tespit etmeye yönelik olarak hazırlanmıştır. 3. alt boyut *azim* girişimci bireylerin özelliklerinden problemlerin çözümüne yönelik, yapılan işlere yönelik azimli ve mantıklı davranışlarını derecelendirmesini ifade etmektedir.

Güvenirlilik analizi için Cronbach alfa kat sayısı .86 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca açımlayıcı faktör analizi ile elde edilen KMO ve Barlett küresellik testi değerleri sonucunda güvenilirliği desteklemek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi kapsamında, χ^2 / df (ki-kare / serbestlik derecesi) değeri 1.42

olarak bulunmuştur. RMSEA değerini de 0.04 bulunması ölçeğin mükemmel uyuma sahip olduğunu göstermektedir. Madde uyum kriterlerine göre maddelerin 2.56'yı aşan değerler alması t değerlerinin .01 düzeyinde manidar olduğu görülmüştür. Böylece geçerli ve güvenilir özelliklere sahip ölçek oluşturulmuştur. Bunun yanısıra kodlanan alt ve üst gruplar arasındaki anlamlı farklılığı tespit edebilmek için t testi uygulanmıştır. Bunun sonucunda tüm alt boyutlarda sigma değerlerine göre anlamlı farklılık elde edilmiştir. Belirlenen alt boyutlara göre madde korelasyonları .69-.30 arasında değer alması ile orta dereceli bir ilişkiyi ifade etmektedir. Böylece alt ve üst gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmıştır. Ölçeğin güvenilirlik için yeterli olduğu desteklenmektedir.

GBDÖ, 10-14 yaş öğrencilerine yönelik geliştirilmiştir. Bu araştırmada da Girişimcilik Öğretim Programının uygulaması 9-11 yaş grubu öğrencileriyle gerçekleştirildiği için GBDÖ'nün kullanılabilmesine karar verilmiştir. GBDÖ'yü geliştiren araştırmacılardan ölçeğin ilkököl 4. sınıf öğrencileri için kullanılmasının uygun olacağı görüşü alınmış ve gerekli izin alınarak araştırmada kullanılmıştır.

3.4.4. Çocuklar İçin Öz Yeterlilik Ölçeği (ÇÖYÖ)

Bu araştırmada uygulanan girişimcilik öğretim programının öğrencilerin öz yeterlilik inançları üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla Bandura (1990) tarafından geliştirilen ve Türkiye'ye Çetin (2007) tarafından uyarlanan "Çocuklar İçin Öz-Yeterlilik Ölçeği" (ÇÖYÖ) kullanılmıştır (EK-9). Ölçek 9 alt boyuttan ve 49 sorudan oluşmaktadır. Bu ölçekten alınabilecek en yüksek puan 245 en düşük puan 49'dur.

ÇÖYÖ ile ilgili geçerlik ve güvenilirlik sonuçları şöyledir (Çetin, 2007): Türkçe ve İngilizce formları arasında ölçeğin tamamı ve her bir alt ölçeğe göre $P < .01$ düzeyinde anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Türkçe ve İngilizce form puanları arasında gerçekleştirilen ilişkili t- testi analizinde ise testin tamamı ve her bir soru düzeyine göre anlamlı farklılıklar bulunmamıştır ($P > .05$). Öz-yeterlilik ölçeğinin geçerlilik hesaplamaları, İstanbul'da 2005–2006 eğitim ve öğretim yılında Mevlana İlköğretim Okulu, Türk Hava Kurumu Gazi İlköğretim Okulunda öğrenim görmekte olan 4. ve 5. sınıf öğrencilerinden her biri random yoluyla seçilen 227 kişi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Madde analiz çalışmasının diğer basamağı olan maddelerin ayırt edicilik özelliği, alt grup ve üst grubu oluşturan öğrenciler arasındaki ortalama farkını tespit etmek için yapılan bağımsız grup t-testi ile tespit edilmiştir. Çocuklar için öz

yeterlilik ölçeğinin tüm ölçek ve her bir soru düzeyinde ayırt edicilik değerleri için yapılan ilişkisiz gruplar için “t” test analizi yapılmıştır. Her bir madde için alt ve üst grubu oluşturan puanlar arasında $P < .01$ düzeyinde anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu da ölçek maddelerinin ayırt edici özellikte olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin güvenilirlik hesaplamalarında, ÇÖYÖ, kız ve erkek öğrencilerden oluşan 227 kişilik bir öğrenci grubuna 10 gün ara ile iki defa uygulanmış, tüm puan, hem de alt ölçekler düzeyinde ilişkili grup “t” testi analizi yapılarak korelasyon katsayıları tespit edilmiştir. Tüm grup düzeyinde ilişkili grup t- testi anlamsız çıkmamıştır; ancak devamlılık katsayısı ($r=.762$) bulunmuş ve $P < .01$ düzeyinde anlamlı korelasyon değeri bulunmuştur. Alt faktörlerde ise $P < .01$ düzeyinde anlamlı derecede ilişki bulunmuştur. Tüm bu sonuçlar ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca tüm ölçek düzeyinde Cronbach Alfa (.95), Spearman Brown (.90) katsayılarının yüksek olması ölçeğin tümü açısından iç tutarlılığının yüksek olduğunu göstermektedir. Cronbach Alpha da en düşük dokuzuncu faktör (.66); en yüksek üçüncü faktör (.85) katsayısı bulunmuştur. Spearman Brown tekniğinde en düşük beşinci faktör (.56); en yüksek (.84) dördüncü faktör bulunmuştur. Çocuklar için öz-yeterlilik ölçeğinin tüm ölçek düzeyinde madde analizleri yapılmıştır. Her bir maddenin toplamla olan korelasyonu ($r=.660$) ile ($r=.440$) arasında; madde kalan korelasyonu ise ($r=.65$) ile ($r=.40$) arasında değişmektedir. Sadece 32 maddede madde toplam (.34); madde kalan ise (.29) bulunmuştur. Tüm ölçekte her bir maddeye göre madde toplam, madde kalan değerlerinin düzeyinde anlamlı olması tüm ölçeğin bütün sorularının güvenilir olduğunu göstermektedir. ÇÖYÖ için gerekli izin alınarak araştırmada kullanılmıştır.

3.4.5. Modül Sonu Değerlendirme Etkinlikleri (MSDE)

Araştırma kapsamında tasarlanan ve uygulanan girişimcilik öğretim programı yedi modülden oluşmaktadır. Öğrencilerin her modüle ait kazanımlara ne derece ulaşıp ulaşmadıklarını belirlemek ve bunun yanında süreç içindeki gelişimlerini takip etmek amacıyla her modül için değerlendirme etkinlikleri/soruları hazırlanmıştır (EK-10). MSDE'nin her biri iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, “Öğrendiklerimizi Kontrol Edelim” başlığı altında “açık uçlu, boşluk doldurma, doğru yanlış, çoktan seçmeli, balık kılıcı, akrostiş, örnek olayı devam ettirme, probleme çözüm üretme” gibi farklı tür sorulardan/etkinliklerden oluşmaktadır. İkinci bölüm ise “Kendimizi

Değerlendirelim” başlığı altında öğrencilerin kendilerini değerlendirebileceği (Öz Değerlendirme) ifadelerden oluşmaktadır.

MSDE, modül sonunda kazandırılması amaçlanan bilgi, beceri ve tutumlara öğrencilerin ne derece ulaştığını süreç içindeki gelişimlerini takip etmek amacıyla farklı değerlendirme etkinliklerinden ve öz değerlendirme sorularından oluşturulmuştur. Bu etkinliklere / sorulara, öğrenci kitapçıklarının son bölümünde yer verilmiştir. MSDE'nin değerlendirilmesini yapmak amacıyla birinci bölüm için cevap/puanlama anahtarı hazırlanmıştır (EK-11). Cevap/puanlama anahtarında;

- Açık uçlu sorulara verilen cevap yetersiz ise sıfır puan, kabul edilebilir ise 1 puan ve yeterli ise 2 puan şeklinde puanlanmıştır.

- Doğru yanlış, boşluk doldurma ve çoktan seçmeli sorular, yanlış ise sıfır puan, doğru ise 1 puan şeklinde puanlanmıştır.

- Akrostiş etkinliğinde boşluklara verilen cevapta doğru kavram için 1 puan, yanlış kavram için 0 puan ” şeklinde puanlanmıştır.

- Örnek olayı devam ettirme ve verilen problem durumuna çözüm üretme sorularına verilen cevap yetersiz ise sıfır puan, kabul edilebilir ise 1 puan ve yeterli ise 2 puan şeklinde puanlanmıştır.

- Doğru kavramı bulmaya yönelik soruda, verilen cevapta doğru kavram için 1 puan, yanlış kavram için 0 puan şeklinde puanlanmıştır.

Her modül sonunda alınan puan toplamları şöyledir: 1. modül: 21, 2. Modül: 16, Modül 3: 15, Modül 4: 15, Modül 5: 11, Modül 6: 10, Modül 7: 11.

MSDE'lerde farklı sayıda ve türde sorular yer aldığı için her modül sonu değerlendirme etkinliklerinden alınan toplam puanlar farklılık göstermiştir. Bu nedenle her modül için ayrı ayrı puanlama anahtarı oluşturulmuştur. Ayrıca değerlendirmelerde sonuçlar %'ye çevrilerek yorumlanmıştır.

İkinci bölüm (Öz Değerlendirme) için ise her kazanıma dönük ifadeler oluşturulmuş, bu ifadeler “Evet:2, Kısmen:1, Hayır:0” şeklinde kategorize edilmiş ve puanlanmıştır.

MSDE'nin hazırlanma sürecinde üç uzman görüşü alınmış ve önerilen düzeltmeler yapılmıştır. Sonrasında girişimcilik öğretim programının pilot uygulamasının yapılmasında test edilmiştir. Öğrencilerin anlamakta zorlandığı cümleler

ve sözcükler düzeltilmiş, bazı sorular sadeleştirilmiş ve asıl uygulamaya hazır hale getirilmiştir. MSDE'nin değerlendirilmesinde puanlama güvenilirliğinin sağlanması için iki farklı öğretmen tarafından puanlama yapılmıştır.

3.4.6. Araştırmacı Günlükleri (AG)

Araştırmada, programın uygulanma sürecinde her hafta yapılan uygulamadan sonra derste yapılan etkinliklere, öğretim sürecine, dersin akışına, öğrencilerin sergiledikleri tutum ve davranışlara ve önemli gördüğü durumlara yönelik gözlemlerini yansıtmak üzere araştırmacı tarafından günlükler tutulmuştur. Bununla uygulama sürecinde, olumlu ve olumsuz görülen durumları, dersin planlandığı gibi gerçekleşip gerçekleşmediğini, öğrencilere kazandırılması amaçlanan kazanımların etkili bir şekilde öğrenciler tarafından ulaşıp ulaşılmadığını kayıt ederek programın uygulanması sürecini ayrıntılı biçimde açıklamak amaçlanmıştır.

3.4.7. Ders Gözlem Formu (DGF)

Araştırmada, girişimcilik öğretim programının uygulama sürecinde yapılan öğretim faaliyetlerinin niteliğini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından bir gözlem formu hazırlanmıştır (EK-12). DGF, 4 sorudan oluşmaktadır: 1. soruda derse giriş aşamasıyla ilgili 5 madde, 2. soruda öğrenme öğretme süreciyle ilgili 21 madde, 3. soruda ders sonu değerlendirme etkinlikleriyle ilgili 4 madde olmak üzere 30 madde yer almaktadır. Bu maddeler, nitelikli bir ders sürecinde uygulanması gereken durumları içermektedir. Maddeler oluşturulurken alanyazında hazırlanan ders gözlem formlarından yararlanılmıştır (Başar, 2016; Dirlikli, 2015; Keser, 2003; Polat, 2014). Derse giriş etkinliklerinin, öğrenme ve öğretme süreci etkinliklerinin, öğretim yöntem ve tekniklerinin ve değerlendirme etkinliklerinin uygunluğu, dersin planlandığı gibi gerçekleşip gerçekleşmemesi, öğrenme ortamının uygunluğu, öğrencilerin derse katılımı, içeriğin anlaşılıp anlaşılmaması, etkinliklerin amaçlandığı gibi gerçekleşip gerçekleşmemesi ve kazanımlara ulaşıp ulaşılmaması gibi durumlara yönelik maddeler hazırlanmıştır. Ders süreci gözlemlenerek bu durumların gerçekleşip gerçekleşmediğini veya ne derece gerçekleştiğini belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla DGF'de hazırlanan maddelerde ifade edilen durumların "Gözlendi: 2, Kısmen gözlendi: 1, Gözlenmedi:0" şeklinde puanlanması istenmiştir. Ayrıca her durumla ilgili belirtilmek istenen bir açıklama gerektiğinde kullanılmak üzere boş alan bırakılmıştır. 4. soru ise gözlenen

dersin objektif bir şekilde değerlendirilmesinin yapılması için açık uçlu soru olarak hazırlanmıştır.

DGF'nin hazırlanma sürecinde formun iç geçerliğini sağlamak amacıyla ilk olarak hazırlanan soruların ve belirlenen maddelerin nitelikli bir derste olması gereken durumları, uygulanması gereken aşamaları ve etkinlikleri kapsayıp kapsamadığını belirlemek için bilimsel araştırma yöntemleri alanında çalışmaları olan üç uzman görüşünden yararlanılmıştır. Belirtilen öneriler doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonra soruların açık ve anlaşılır olup olmadığını belirlemek amacıyla bir sınıf öğretmeninden kontrol etmesi istenmiştir. Ayrıca bir dersin gözlemlenerek formun ön uygulanması sağlanmış ve anlaşılmayan bir sorun olup olmadığı test edilmiştir. Bu aşamada da düzeltmeler yapılmıştır. DGF'nin nitelikli bir derste yapılması gereken aşamaları temsil ettiğinden ve kullanmaya uygun olduğundan emin olduktan sonra hazır hale getirilmiştir.

3.4.8. Öğrenci Günlüğü (ÖG)

Araştırmada deney grubu öğrencilerinden her hafta derslerin uygulanmasından sonra derste yapılan etkinlikler ile ilgili duygu ve düşüncelerini yansıttıkları günlük tutmaları istenmiştir. Bu günlükleri ile öğrencilerin öğretim sürecine ilişkin bakış açılarını belirlemek ve yapılan etkinlikleri/uygulamaların öğrenciler üzerindeki etkilerini öğrenci gözüyle değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu kapsamda alanyazında yer alan öğrenci günlükleri incelenmiş (Kılıç, 2015) ve açık uçlu sorulardan oluşan günlük formu oluşturulmuştur (EK-13). ÖG'de yer alan sorular; “ders içinde yapılan etkinliklerin neler olduğu, öğrencilerin etkinliklerde görevlerinin olup olmaması, etkinliklerin beğenip beğenilmemeleri, etkinlikleri yaparken zorlandıkları kısımların olup olmadığı, varsa dikkatlerini çeken kısımların neler olduğu, etkinliklerin öğrencilerin öğrenmelerine, duygu, düşünce ve davranışlarına katkısının olup olmadığı” ile ilgili olup yedi açık uçlu sorudan oluşmuştur. Ayrıca öğrencinin derste yaşadığı başka belirtmek istediği bir durumun olup olmadığını belirtmeleri için bir soru daha eklenmiştir. Haftalık uygulanan her dersin sonunda öğrencilerden kendilerine verilen günlük formlarını belirtilen sorular doğrultusunda doldurmaları istenmiştir. Bir gün sonunda araştırmacı tarafından toplanmıştır.

3.4.9. Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu (YYÖGF)

Araştırmada, deney grubunda yer alan öğrencilerin GÖP'ün uygulanmasından sonra bu sürece yönelik duygu, düşünceler ve görüşlerini belirlemek amacıyla “yarı yapılandırılmış öğrenci görüşme formu” (YYÖGF) hazırlanmıştır (EK-14). Bu amaçla YYÖGF kullanılarak odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, gönüllü olarak katılan ve yedişer kişiden oluşan üç grup öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. YYÖGF, 1 soru tanışmaya, 1 soru uygulamalara/etkinliklere, 1 soru uygulama sürecindeki sınıf ortamına, 1 soru uygulama sürecine, 4 soru uygulama sonrası ulaşılan kazanımlara, uygulamanın gerçek hayattaki yansımalarına, ileriki yaşamına dönük hayallerine yönelik olup 9 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Görüşme formunun hazırlanma sürecinde formun öğrenci seviyesine ve amaca uygunluğunu belirlemek için üç uzman görüşüne başvurulmuştur. Ayrıca soruların öğrenci seviyesine uygunluğunu ve açık, anlaşılır olup olmadığını belirlemek amacıyla bir sınıf öğretmeninden kontrol etmesi istenmiştir. Belirtilen öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Program sonrası 3 odak grup öğrencisi ile formun denemesi yapılmıştır. Anlaşılmayan soruların veya kelimelerin olup olmadığı test edilmiştir. Son düzeltmeler yapıldıktan sonra veri toplama sürecine geçilmiştir. Görüşmeler öğrencilerden izin alınarak ses kayıt cihazına kaydedilmiş ve daha sonra bu görüşmeler yazıya aktarılmıştır. Birinci grupta yapılan görüşme 22 dk., ikinci grupta yapılan görüşme 34 ve üçüncü grupta yapılan görüşme 35 dk. sürmüştür. Öğrenci görüşleri yazıya aktarıldıktan sonra araştırmanın güvenilirliği sağlamak amacıyla öğrencilerin görüşleri kendilerine tekrar gösterilerek doğruluğu teyit edilmeye çalışılmıştır.

3.4.10. Veli Görüşleri Anketi (VGA)

Araştırmada, GÖP uygulamaları süresince ve sonrasında deney grubundaki öğrencilerde girişimcilik becerilerinin gelişimine ilişkin velilerin görüşüne başvurulmuştur. Çünkü öğrencilerin davranışlarını, tutumlarını, düşüncelerini yakinen sürekli gözlemleyen ve öğrencideki değişimi fark eden velilerdir. Bu nedenle açık uçlu sorudan oluşan veli görüşleri anketi hazırlanmıştır (EK-15). VGA, girişimcilik öğretim programı kapsamında gerçekleştirilen etkinlikler ile öğrencilerin girişimcilik bilgi ve becerilerini kazanıp kazanmadığı, evde, aile yaşamında, okul yaşamında ve sosyal yaşamındaki davranışlarında, olumlu veya olumsuz değişikliklerin meydana gelip gelmediği, bu uygulamanın öğrenciler için yararlı olup olmadığı ile ilgili olup dört

sorudan oluşturulmuştur. VGA'nin hazırlanma sürecinde amaca uygunluğunu, açık ve anlaşılır olup olmadığını belirlemek için üç uzman görüşüne ve bir sınıf öğretmenini görüşüne başvurulmuştur. Önerilen düzeltmeler yapıldıktan sonra iki veliyle bu anket formunun ön uygulaması yapılmış, soruların anlaşılır olduğu ve kolaylıkla cevaplandırıldığı kanısına varıldıktan sonra kullanıma hazır hale getirilmiştir.

4. ARAŞTIRMANIN SÜRECİ

Bu bölümde, girişimcilik öğretim programının geliştirme sürecinde izlenen aşamalar (literatür tarama, programı tasarlama, uygulama ve değerlendirme) ve bu süreçte yapılan çalışmalar aşağıdaki Tablo 24'te sunulmuştur.

Tablo 24. Araştırma Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Araştırmanın Aşamaları		Yapılan Çalışmalar
1. Literatür Taraması		1.Literatür taraması: Girişimcilik, girişimcilik eğitimi, girişimcilik becerileri ile ilgili literatür taramasının yapılması
2. Programın Tasarlanması	1.İhtiyaçların Belirlenmesi	1.GÖP İhtiyaç Belirleme Çalışmaları: İlkokul öğrencilerine girişimcilik becerilerinin kazandırılması için gerekli olan eğitim ihtiyaçları belirlenmesi: 1.İhtiyaç belirleme çalışmalarına yönelik ölçme araçlarının (Uzmanlar için Görüşme Formu ve Öğretmenler için Anket) hazırlanması 2.Uzman görüşmelerinin yapılması 3.Öğretmen görüşlerinin yapılması 4.Verilerin toplanması, analizi ve değerlendirilmesi
	2.Program Tasarısının Oluşturulması	1. GÖP Tasarısının Hazırlanması 1.1.Kazanımların belirlenmesi ve değerlendirilmesi 1.2.İçeriğin oluşturulması (Konuların ve kavramların belirlenmesi) 1.3.Eğitim durumlarının oluşturulması (Etkinliklerin hazırlanması, öğretim yöntem ve tekniklerinin belirlenmesi) 1.4.Sınama durumlarının oluşturulması (Ölçme ve değerlendirme araçlarının hazırlanması ve geliştirilmesi) 2.GÖP Tasarısının İncelenmesi, Değerlendirilmesi 2.1.Uzman görüşlerinin alınması ve değerlendirilmesi 3. GÖP Öğrenci Kitapçıklarının Hazırlanması 3.1.Öğrenci etkinlik kitapçıklarının hazırlanması ve uzmanlarca incelenmesi 4.Ders Planlarının Oluşturulması
	3.Veri Toplama Araçlarının Hazırlanması/Geliştirilmesi	5. Veri Toplama Araçlarının Hazırlanması ve Geliştirilmesi 5.1.Çocuklar İçin Girişimcilik Eğilim Envanteri (ÇGEE)'nin Geliştirilmesi 5.2.Girişimcilik Başarı Testi (GBT)'nin Geliştirilmesi 5.3.Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeği (GBDÖ) için izin alınması 5.4.Çocuklar için Öz Yeterlilik Ölçeği (ÇÖYÖ) için izin alınması 5.4.Modül sonu değerlendirme etkinliklerinin hazırlanması 5.5.Ders gözlem formunun hazırlanması 5.6.Öğrenci günlük formunun hazırlanması 5.7.Öğrenci görüşme formunun hazırlanması 5.8.Veli görüşme formunun hazırlanması

Tablo 24 (Devam). Araştırma Kapsamında Yapılan Çalışmalar

		➤ Girişimcilik öğretim programı tasarlanmış, değerlendirilmiş ve pilot uygulamaya yönelik I. eylem planı hazırlanması
3. Programın Uygulanması	1. Pilot uygulama	1. Pilot Uygulamanın Yapılması 1.1. Pilot uygulamanın gerçekleştirilmesi 1.2. Araştırmacı günlüklerinin tutulması 1.3. Uygulamalara yönelik öğrenci görüş anketinin hazırlanması ve öğrenci görüşlerinin alınması 1.4. Ders gözlemlerinin gerçekleştirilmesi ve gözlem sonuçlarının alınması 1.5. GÖP pilot uygulamalarının değerlendirilmesi ve gerekli düzeltmelerin yapılması
	2. Asıl uygulama	➤ GÖP pilot uygulaması sürecinde görülen eksiklikler ve olumsuzluklar giderilerek programın asıl uygulamasına yönelik II. eylem planı hazırlanması 2. Asıl Uygulamanın Yapılması 2.1. Deney ve kontrol gruplarının belirlenmesi 2.2. Ön testlerin uygulanması (GBT, ÇGEE, GBDÖ, ÇÖYÖ) 2.3. GÖP' ün asıl uygulamasının gerçekleştirilmesi 2.4. Araştırmacı/uygulayıcı günlüklerinin tutulması 2.5. Öğrenci günlüklerinin tutulması 2.6. Ders gözlemlerinin gerçekleştirilmesi 2.7. Modül sonu değerlendirme etkinliklerinin uygulanması 2.8. Son testlerin uygulanması 2.9. Öğrenci odak grup görüşmelerinin yapılması 2.10. Veli görüşlerinin alınması
4. Programın Değerlendirmesi		1. Verilerin Toplanması, Analizi ve Değerlendirilmesi: 1.1. Ön test ve son testlerinin uygulanması (Ürüne yönelik) 1.2. Modül sonu değerlendirme etkinliklerin uygulanması, gözlemlerin yapılması, uygulayıcı ve öğrenci günlüklerinin tutulması (Sürece yönelik) 1.3. Program sonunda öğrenci ve veli görüşlerinin alınması: (Hem ürüne hem sürece yönelik)

Tablo 24'te görüldüğü üzere bu çalışmada, öncelikle geliştirilen girişimcilik öğretim programına yönelik literatür taramasının ardından uzmanlarla görüşme ve öğretmenlerle anket teknikleri uygulanarak ihtiyaç analizi yapılmıştır. İhtiyaç analizi sonucunda, ilkokul öğrencilerine girişimcilik becerilerini kazandıracak bir öğretim programı tasarlanmıştır. Bu kapsamda hedef/kazanımlar, içerik/konular, eğitim durumları ve sınav durumları oluşturulmuştur. Ayrıca program kapsamında uygulamada kullanılmak üzere ders planları ve öğrenci etkinlik kitapçıkları hazırlanmıştır. GÖP'ün tasarlanması sürecinde, ilkokul öğrencilerinin girişimcilik başarılarını ve girişimcilik eğilimlerini ölçecek iki ölçme aracı geliştirilmiştir. Bunun yanında çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılacak "Modül Sonu Değerlendirme Etkinlikleri", "Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Günlüğü", "Ders Gözlem Formu", "Öğrenci Görüşme Formu" ve "Veli Görüşme Formu" hazırlanmıştır. Bu çalışmalardan sonra GÖP yedi modül olarak tasarlanmış ve programın pilot uygulamasına yönelik **I. eylem planları** hazırlanmıştır. Bu kapsamda şunların yapılması planlanmıştır:

1. GÖP tasarımının pilot uygulaması için ders planlarının hazırlanması, gerekli hazırlıkların yapılması
2. Öğretim ortamının, gerekli materyal ve araç gereçlerin hazır hale getirilmesi
3. Pilot uygulamanın yapılacağı okulun ve öğrencilerin belirlenmesi
4. Pilot uygulamanın gerçekleştirilmesi
5. Uygulama sürecinde araştırmacının gözlemleri doğrultusunda ders sonlarında günlüklerin tutulması
6. Uygulama sürecinde ders sonunda öğrencilerin görüşleri için günlük formu hazırlanması ve öğrencilere günlük tutturulması
7. Uygulama sürecinde bir gözlemcinin gözlem yaparak gözlem notları tutması
8. Günlüklerden ve gözlemlerden elde edilen verilerin toplanması, analiz edilmesi ve değerlendirilmesi

I. eylem planları doğrultusunda GÖP'ün pilot uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, programın kazanımlarının, içeriğinin, öğretim yöntem ve tekniklerinin, etkinliklerin, modül sonu değerlendirmelerin ve ayrılan sürenin öğrenci düzeyine uygunluğunu, anlaşılabilirliğini, yeterliliğini ve uygulanabilirliğini test etmek amaçlanmıştır. Hazırlanan program taslağının planlandığı şekilde gerçekleşip gerçekleşmediğini, öğrencilerin kazanımlara istenilen şekilde ulaşip ulaşmadığını belirlemek için öğrenci görüş anketi aracılığıyla uygulamalara yönelik öğrenci görüşleri, uygulayıcı tarafından süreç içine tutulan günlükler ve gözlemci bir öğretmen tarafından yapılan gözlemler gerçekleştirilmiştir. Öğrenci görüş anketlerinden, günlüklerden ve gözlemlerden elde edilen veriler doğrultusunda süreçte yaşanan sorunlar, olumsuzluklar belirlenmiştir. Ardından görülen eksiklikleri gidermek üzere uygulanacak **II. eylem planları** hazırlanmıştır. Bu kapsamda şunların yapılması planlanmıştır:

1. Pilot uygulama sürecinde elde edilen verilerin değerlendirme sonuçları doğrultusunda karşılaşılan olumsuzlukların giderilmesine yönelik gerekli düzeltmelerin yapılması ve programın asıl uygulamaya hazır hale getirilmesi
2. Asıl uygulamada kullanılacak yedi modül için hazırlanan ders planlarının ve etkinliklerin düzeltilerek hazır hale getirilmesi
3. Asıl uygulamanın yapılacağı okulun ve deney-kontrol gruplarının belirlenmesi
4. Gerekli resmi izinlerin alınması
5. Öğretim ortamının hazır hale getirilmesi
6. Gerekli materyal, araç gereçlerin, etkinliklerin vs. hazır hale getirilmesi

7. Veri toplama araçlarına son halinin verilmesi

GÖP asıl uygulamasından öncesinde ve sonrasında nicel veri toplama araçları (GBT, ÇGEE, GBDÖ, ÇÖYÖ) uygulanmış, uygulama sürecinde uygulayıcı ve öğrenci günlükleri tutulmuş, gözlemler yapılmış ve modül sonu değerlendirme etkinlikleri gerçekleştirilmiş, uygulama sonunda öğrenci ve veli görüşleri alınmıştır. Uygulama öncesinde, sürecinde ve sonunda toplanan veriler analiz edilip değerlendirilerek programın etkililiği belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sürecinde yapılan çalışmalar detaylı olarak aşağıda sunulmuştur.

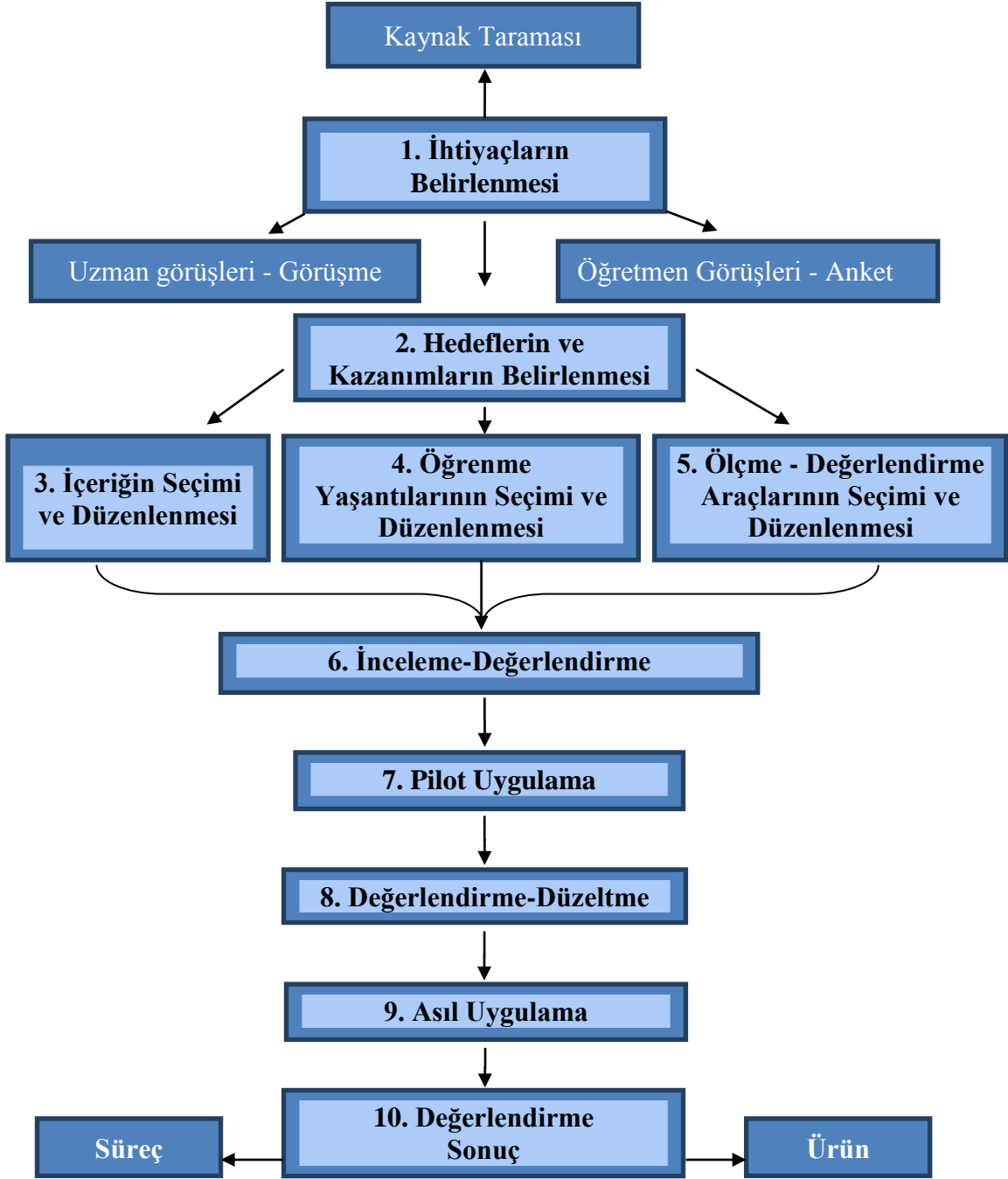
4.1. GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMININ TASARLANMASI

Araştırmada, ilkokul öğrencilerine girişimcilik becerilerini etkili bir şekilde kazandırmak amacıyla bir **girişimcilik öğretim programı geliştirilmiştir**. Bu kapsamda öncelikle program tasarlama çalışması yürütülmüştür. Bu kapsamda program tasarısının hazırlanırken; konu merkezli, öğrenen merkezli ve sorun merkezli tasarım türlerinden, **öğrenci (öğrenen) merkezli program tasarım yaklaşımı** ve bu yaklaşımın alt türü olan **çocuk merkezli tasarım yaklaşımının** esasları temele alınmıştır (Demirel, 21012; Karacaoğlu, 2011; Ornstein & Hunkins, 2016; Adıgüzel, 2017). Ayrıca programı tasarlama sürecinde **temel felsefe olarak pragmatizm, eğitim akımı olarak ise ilerlemecilik** temel alınmıştır (Biçer, 2012; Biçer vd., 2013; Ergün, 1996; Karacaoğlu, 2011; Ornstein & Hunkins, 2016; Sönmez, 2012). Programın tasarlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarında bu eğitim felsefesi akımının ilkeleri benimsenmiştir. Öğrenci merkezli bir anlayış doğrultusunda eğitim sürecinde uygulama ağırlıklı, etkinlik temelli bir anlayış benimsenmiştir.

4.2. GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMI MODELİ

Etkili bir program için bir planlamaya ihtiyaç duyulur. Programı planlamanın yolu ise modelleme sayesinde olur. Bu bağlamda program geliştirme sürecinin amaçlandığı şekilde işleyebilmesi için yol gösterici bir program modeline ihtiyaç vardır. Bu bakımdan GÖP geliştirme sürecinde, program geliştirme modellerinden Taba Modeli örnek alınarak bir model oluşturulmuş ve süreçte bu model kullanılmıştır. Oluşturulan girişimcilik öğretim programı modeli aşağıdaki Şekil 4’te sunulmuştur:

Şekil 4. Girişimcilik Öğretim Programı Modeli

Yukarıdaki Şekil 4’te görüldüğü üzere, GÖP modeli; ihtiyaç belirleme çalışmalarına dayalı olarak bir öğretim programının temel unsurları olan “hedefler/kazanımlar, içerik, öğrenme yaşantıları ve ölçme-değerlendirme durumlarının” belirlenmesi ve değerlendirilmesi, programın pilot olarak uygulanması ve değerlendirilmesi, ardından asıl uygulamanın gerçekleştirilmesi ve değerlendirilmesi” aşamalarını içermektedir. Bu unsurlar kesin, doğrusal ve idari organizasyon boyutunda değildir. Bu unsurlar, öğrenmenin öğrenciler tarafından daha kalıcı ve verimli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için yapılması gereken işlemlerin demokratik, sorgulayıcı,

şartlara uygun olarak esneklik sağlayabilen, alternatiflere sahip ve gelişimsel niteliklere sahip olacak şekildedir. Girişimcilik öğretim programı için kullanılmak amacıyla hazırlanan modelin uygulama aşamaları aşağıda açıklanmıştır.

4.3. GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMINA İLİŞKİN İHTİYAÇLARIN BELİRLENMESİ

Bir öğretim programı hazırlanma basamakları incelendiğinde ilk aşamanın eğitim **ihtiyaçlarının belirlenmesi** olduğu görülmektedir. Belirlenen ihtiyaçları karşılayacak nitelikte, hedefler/kazanımlar, bunlara göre içerik, hedeflere ve içeriğe göre öğrenme-öğretme süreci ve bunların hepsine bağlı olarak da programın değerlendirmesinin yapılması gerekmektedir. Dolayısıyla bir program geliştirme sürecinde, ihtiyaçların belirlenmesi zorunludur. Sistematik bir bilgi toplama ve analiz süreci olarak tanımlanan ihtiyaç analizi, genel olarak **hazırlık, bilgi toplama, bilgilerin analiz edilmesi, raporlanması ve kullanılması** oluşmaktadır (Demirel, 2012; Adıgüzel, 2016: 8). Bu bağlamda, GÖP tasarısı oluşturulurken ilk olarak yapılan ihtiyaç belirleme çalışmaları yukarıdaki aşamalar doğrultusunda yapılmıştır. Bu süreçte, ihtiyaç belirleme yaklaşımlarından (Farklar, Demokratik, Analitik ve Betimsel Yaklaşım) **analitik yaklaşım** benimsemiştir. Çünkü gelecekte sadece ticari ve ekonomik alanda değil, birçok alanda girişimcilik becerileri gelişmiş bireyler yetiştirmek için ilkökul öğrencilerinin bu beceriyi etkin bir şekilde geliştirmesini sağlayacak etkinliklere-uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle girişimcilik becerilerinin ilkökul öğrencilerine kazandırılması ile ilgili mevcut çalışmalardan yola çıkılarak gelecekte bu konunun öneminin daha da artacağı düşüncesiyle bir girişimcilik öğretim programı tasarlanmıştır.

4.3.1. İhtiyaç Belirleme Teknikleri

İhtiyaç belirleme sürecinde, Delphi, Progel Dacum, Meslek Analizi, Görüşmeler, Bilgi Testleri, Beyin Fırtınası, Çalıştay, Gözlem, Anket/ölçek, Doküman analizi/kaynak tarama gibi benimsenen yaklaşıma uygun çeşitli teknikler kullanılmaktadır (Demirel, 2012, Adıgüzel, 2016). GÖP ihtiyaç analizi kapsamında veri toplama tekniklerinden; **kaynak tarama tekniği, uzmanlarla görüşme tekniği, sınıf öğretmenleriyle anket tekniği** kullanılmıştır. Bu teknikler, nitel araştırma yönteminin gereklerine uygun şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte, girişimcilik ile ilgili ulusal ve uluslararası

gelişmeler, eğitimdeki yenilikler doğrultusunda, girişimcilik becerilerinin ilkökul öğrencilerine kazandırılmasına ilişkin literatürde yapılan çalışmaların incelenmesi, girişimcilik alanındaki uzmanların ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi gerçekleştirilerek veri kaynakları çeşitlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmanın inandırıcılığı artırmak amacıyla verilerin toplanmasında birden fazla veri toplama tekniğinin kullanılmış (veri çeşitlemesi) ve verilerin birbirlerini teyit etmesi (desteklemesi) veya reddetmesi sağlanmıştır. Nitekim ihtiyaçlara ilişkin güvenilir veri toplamak için veri çeşitlemesine gidilmeli ve elde edilen veriler farklı kaynaklardan gelen veriler ile karşılaştırılmalıdır (Adıgüzel, 2016: 14). Bu bağlamda bu üç veri kaynağında elde edilen bulgularda en çok belirtilen görüşler veya sonuçlar programın temel öğelerinin oluşturulmasına temel oluşturmuştur. Bu tekniklerin uygulanma süreci ve elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur.

4.3.2. Kaynak Taraması

GÖP ihtiyaç belirleme çalışmaları kapsamında, öncelikle girişimcilik becerilerinin ilkökul öğrencilerine kazandırılmasında katkı sağlayabilecek **yurt içinde** (Akyürek, 2013; Arcagök, 2016; Atalay ve Anagün, 2017; Ay ve Acar, 2016; Aydın, 2015; Bacanak, 2013; Bacanak vd., 2012; Baysal ve Özkul, 2009; Çelik vd., 2015; Doğan, 2014; Gömleksiz ve Kan, 2009; Gözüdok, Aslan, vd., 2017; Gözüdok, Dakes, vd., 2017; Güven, 2010; Hezen, 2009; İn, 2015; Kan, 2006; Özdemir vd., 2016; Özer B. vd., 2011; Polat vd., 2015; Semerci ve Yelken, 2010) **ve yurt dışında** (Areo, 2014; Athayde, 2009; Axelsson vd., 2015; Baranović vd., 2007; Barba-Sánchez vd., 2016; Christianti vd., 2015; Figueiredo-Nery & Figueiredo, 2008; Hassi, 2016; Heilbrunn, 2010; Insulander vd., 2015; Lourdes Cárcamo-Solís vd., 2017; Moberg, 2014; Moberg vd., 2014; Paço & Palinhas, 2011; Rodrigues vd., 2012; Rosendahl Huber vd., 2014; Ruskovaara & Pihkala, 2013; Seikkula-Leino vd., 2015; Seikkula- Leino, 2011; Sirelkhatim & Gangi, 2015; Studdard vd., 2013; Tsakiridou & Stergiou, 2014; Udu & Amadi, 2013; Vaidya, 2007) yapılan araştırmalar incelenmiş ve bu araştırmalardan girişimcilik öğretim programının kazanımlarının, içeriğinin, öğretim etkinliklerinin ve ölçme araçlarının hazırlanma sürecinde yararlanılmıştır. Bu çalışmaların detayları “İlgili Araştırmalar” bölümünde yer verilmiştir.

4.3.3. Uzman Görüşlerinin Belirlenmesi

Kaynak taraması sonrasında, GÖP'ün geliştirilme sürecinde ilkökul öğrencilerinin girişimcilik becerilerini kazanmaları için gerekli ihtiyaçların belirlenmesi amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu doğrultusunda 12 uzman akademisyen ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Görüşme tekniği ile girişimcilik becerileri ile ilgili alan yazından yararlanılarak, “girişimci bir çocuğun kazanması gereken bilgi, tutum ve davranışlar, girişimci bir çocuğu diğerlerinden ayıran özellikler, girişimcilikle ilgili mevcut uygulamaların yeterliliği, süreçteki eksiklikler ve bu konudaki gereksinimler vb.” gibi konularda nelere ihtiyacın olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş ve tablolar halinde aşağıda sunulmuştur:

Tablo 25. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Girişimcilik Becerilerinin Kazandırılıp Kazandırılmadığına ve Bu Konudaki Eksikliklere Yönelik Uzman Görüşleri

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Girişimcilik becerisinin kazandırılması ile ilgili mevcut durum	Erken yaşlarda (ilkokulda) tam olarak kazandırılmaması	U1,U2,U3,U4,U6, U7,U8,U9,U10, U11,U12	11
	Eksikliklerin olması	U1,U6,U8,U12	4
Girişimcilik becerilerinin yeterli düzeyde kazandırılmamasının nedenleri/ Eksiklikler	Toplumsal yapı/baskı, kültürel darboğazlık	U1,U5,U6,U8,U10	5
	Girişimciliğe ilişkin öğretmenlerin teorik bilgi eksikliği ve uygulamalarının yetersizliği	U2,U6,U10,U11, U12	5
	Ailelerin/velilerin tutum ve davranışları	U2,U6,U8,U9	4
	Okul kültürü, atmosferi ve donanımı	U2,U6,U10	3
	Okul farklılıkları, girişimcilik becerisine yönelik uygulama azlığı ve önemsenmemesi	U2,U10,U11	3
	Daha çok ders kazanımlarının önemsenmesi	U1,U2	2
	Hayatla ilişkilendirilememesi	U1,U2	2
	Aile, kalıtım ve çevre etkisi	U4,U2	2
	Öğrencilerin, araştırma, merak güdüsü ve hayal güçlerinin sınırlanması	U4	1
	Ulusal sınav baskısı, ortak müfredat kaygısı, kazanımların önemsenmesi	U9	1
	Eğitim reformlarının yanlış uygulanması	U8	1
	Eğitim sisteminde itaat kültürü ve otoriteye bağlılığın devam etmesi	U9	1
	Derslerde branşlaşmanın ve sınavların başlaması	U1	1
	Programların yetersiz olması	U1	1
	Kitapların girişimcilik için yetersiz olması	U6	1
Öğrencilere, sorumluluk, problem çözme, gönüllülük, utanmama çekinmeme özelliklerinin kazandırılmaması, deneyim imkânı verilmemesi	U6	1	

Tablo 25 incelendiğinde, “girişimcilik becerisinin kazandırılması ile ilgili mevcut durum” teması kapsamında uzmanlara göre ilkokul öğrencilerine girişimcilik becerileri ilkokulda tam olarak kazandırılmamakta (f:11) ve bazı eksiklikler (f:4) görülmektedir. Bu temaya yönelik bazı uzmanlar şöyle görüş belirtmiştir:

U5: “Girişimcilik oldukça önemli bir beceri. Tabi bu becerinin küçük yaşlardan itibaren kazandırılmaya çalışılması çok daha önemli ve olması gerekir. Fakat bunun henüz yapılabildiğini düşünmüyorum. Birtakım eksiklikler var...”

U6: “İlkokulda keşke bu beceri kazandırılabilse. Hiç öyle olduğunu sanmıyorum. Çünkü üniversiteye gelen öğrencilerde bile içe kapanıklık, problemlerin altından kalkamama, özerk olamam gibi durumları görüyoruz...”

“Girişimcilik becerilerinin kazandırılmamasının nedenleri/eksiklikler” teması kapsamında, uzmanlar girişimciliğin etkili şekilde kazandırılmamasında toplumsal yapı/baskı/kültürel dar boğazlık (f:5), öğretmen yetersizlikleri (f:5), ailenin olumsuz tutumu (f:4), olumsuz okul atmosferi (f:3), girişimciliğe yönelik uygulamaların az olması (f:5), okullarda girişimciliğin önemsenmemesi (f:3)” gibi nedenlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bunun yanında bazı katılımcılar girişimciliğin etkili şekilde ilkokulda öğrencilere kazandırılmamasında etkili olan “okullarda ders kazanımlarının daha çok önemsenmesi (f:3), bu becerinin hayatla ilişkilendirilmemesi (f:2), aile-kalıtım-çevrenin olumsuz etkisi (f:2), öğrencilerin merak ve hayal gücü eksikliği (f:1), ulusal sınav baskısı (f:1), eğitimde reformların yanlış anlaşılması (f:1), eğitimde otoriteye itaatin devam etmesi (f:1), derslerde branşlaşmanın ve sınavların başlaması (f:1) ve programların yetersizliği (f:1), öğrencilere, sorumluluk, problem çözme, gönüllülük, utanmama çekinmeme gibi özelliklerin kazandırılmaması ve deneyim imkânı verilmemesi (f:1)” gibi nedenlerin olduğunu belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik bazı uzman görüşleri şöyledir:

U3: “Okul kültürü, atmosferi ve veli açısından önemli eksiklikler gözlemliyorum. Ayrıca teorik olarak kitapların girişimcilikle ilgili aktardıkları bilgilerin eksik olduğunu düşünüyorum. Teorik olarak bilgi iyi olsa da öğretmen sınıfta bu beceriye yönelik ne yapıyor, okul ne inşa ediyor, aile bunun içi ne yapıyor? Buralarda eksiklikler görüyorum. Aslında Türkiye’de girişimcilik konusunda eksik olan pek çok şey var. Mesela kültürel dar boğazlık. Türk milleti riski sevmez. İşbirliği, uzlaşma ve ortaklık anlayışı olmalı. Kısa, orta ve uzun vadeli düşünme olmalı. Müşterek sorumluluk

güçlendirilmelidir. Çocuklara problem çözme becerisi kazandırılmalı. Girişimcilikle yakından ilintili beceri bu. Sorumluluk alma, gönüllü olma, ben bu işi yaparım duygusu kazandırılmalı... Çocuklara deneyim zenginliği imkânı sunmalı, onları utanma, çekinme davranışlarından kurtarmalı. Bu konularda ailelerin de eksik olduğunu, okulda da eksiklikler olduğunu düşünüyorum...”

U1:“Açıkçası girişimcilik bizim toplumsal olarak eksikliğimizin olduğu bir özellik aslında. Avrupa Birliği için de kazandırılması gerektiğini düşünüyüyoruz ama programlar bazında baktığımızda gerçekten bunu öğrencilere kazandırıyor muyuz? Ben ona inanmıyorum. Öğrenciler 4. sınıfa geldiklerinde sınavlar başlıyor. Daha çok hala klasik anlayışla derslerin kazanımları önemseniyor. Yani yaşam becerileri değil. Dersin kazanımlara öncelik verildiği için bu beceri yetersiz kalıyor. Girişimcilik de eksik kalan yaşam becerilerinden biri bence. Bu eksikliklerden biri de mevcut derslerin hayatla ilişkilendirilmesi kurulmuyor...”

Tablo 26. Girişimcilik Becerilerinin İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Etkin Bir Şekilde Kazandırılması İçin Nelere İhtiyaç Olduğuna Yönelik Uzman Görüşleri

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Konuya Yönelik	Disiplinlinler arası yaklaşıma uygun olarak diğer derslerde de desteklenmesi	U1,U2,U3,U7	4
	Hayatla ilişkilendirilmesi, yaşama yansıtılması	U1,U3,U9	3
	Ahlak-etik konusuna dikkat edilmesi	U6,U9,U12	3
	Girişimcilikte temel amacın sadece ticaret-para değil, her alanda girişimcilik yapılabileceğinin vurgulanması	U6,U12	2
	Değişim, fark, yenilik, fırsat, risk ve girişim kavramları arasındaki ilişkisinin fark ettirilmesi	U5	1
Öğrenciye Yönelik	Problem çözme becerisini kazanması	U1,U6,U7,U8, U9,U12	6
	Farklı fikirler geliştirme, fikirlerini savunma ve ikna becerisi kazanması	U1,U3,U7,U10, U12	5
	Özgüven kazanması	U1,U7,U8,U9	4
	Yaratıcılığının gelişmesi	U1,U3,U7,U11	4
	Türkçeyi doğru ve etkili konuşması, matematiksel düşünebilmesi, sezgisel düşünebilmesi, hayal gücünün geniş olması, ideal hedeflerinin olması	U5, U6,U8	3
	Eleştirel düşünmeye sahip olması	U1,U6	2
	Karar verme becerisini geliştirilmesi	U7,U9	2
	Utanma ve çekingenlik duygularını yenmeleri, cesur olmaları	U6,U7	2
	Toplumsal ihtiyaçlara farkındalık/duyarlılık sahibi olması	U1,U11	2
	Ortak sorumluluk ve gönüllü olarak bireysel sorumluluk alma duygusunun güçlendirilmesi	U5,U6	2
	Analiz-sentez becerilerinin geliştirilmesi	U7	1

Tablo 26 (Devam). Girişimcilik Becerilerinin İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Etkin Bir Şekilde Kazandırılması İçin Nelere İhtiyaç Olduğuna Yönelik Uzman Görüşleri

	Alternatif düşüncelere sahip olma	U11	1
Öğretmene Yönelik	Öğretmenlerin girişimcilik konusunda eğitilmesi	U1,U4,U10	3
	Öğrencilerin fikir üretmesini sağlama, ürettiklerinin değer olarak karşılığının olduğunu göstermesi	U9,U10,U12	3
	Farklı düşüncelere açık olması, engelleyici olmaması,	U1,U7, U8	3
	Öğrenciye yapıcı dönütler vermesi	U1,U7,U9	3
	Öğretmenler arası işbirliğinin sağlanması	U1	1
	Öğrencilere toplumsal sorunların farkına vardırması	U1	1
	Girişimciliğin öneminin diğer öğretmenler tarafından da öğrencilere hissettirilmesi	U3	1
	Yaratıcılık ve eleştiriye teşvik etmesi	U2	1
	Ön yargılı olmaması	U1	1
	Öğrencilerin güçlü ve zayıf yönlerini farkına vardırması	U11	1
	Adanmışlık, hatalardan ders çıkararak yılmadan çabalama, kaybetmeye karşı toleranslı olma	U12	1
	Uygulamalara Yönelik	Deneme yanılma ile hata yapma ve başarısızlık fırsatı sunularak deneyimin zenginleştirilmesi, deneme ortamlarının sağlanması	U2,U6,U7,U8,U11,12
Takım çalışması egzersizlerinin yapılması		U3,U7,U11,U12	4
Öğrencilerin, araştırma, merak güdüsü ve hayal güçlerinin5,7 destekleyecek etkinliklerin olması		U4,U5,U7	3
Girişimcilik becerisini geliştirecek uygulamaların egzersizlerin yapılması		U10,U8	2
Teknoloji ve medya okuryazarlığına farkındalık oluşturulması		U10,U11	2
Yenilik konusunda fikir geliştirme ve bunun bir problem çözme disiplini esasında uygulanması		U12,U8	2
Girişimcilikte var olan bir şeye eklemeler yaparak yeni bir kombin yapmanın ve tüm paydaşlar için değer yaratmanın önemi vurgulanması		U12,U8	2
İş dünyasından insanlarla tanıştırılması, iş fikri geliştirilmesi		U3	1
Zaman yönetimi etkinleştirilmesi		U2	1
Eğitim Sistemine ve Paydaşlara Yönelik	Okulun, yöneticilerin girişimciliği desteklemesi	U4,U7,U12	3
	Araştırmaların velilere değil öğrencilere verilmesi, öğrencilerin çalışmalarını kendilerinin yapması, velinin sadece rehberlik etmesi	U2,U6	2
	Eğitim sisteminde ilkokulda Türkçe, Matematik, Spor ve Oyun (yarışmaya dayalı) derslerinin ağırlıklı olması	U5	1
	Eğitim sisteminde çocukların eksiklerini tamamlama anlayışından çok, yeteneklerine odaklanılması	U9	1
	Cinsiyet ayrımı, girişimciliği sadece erkekler yapar anlayışının kırılması	U8	1
	Ata-erkil yapının ortada kalkması	U8	1
	Okul donanımının geliştirilmesi, etkinlik atölyesi-odası kurup her tür materyal sağlanması, öğrenci merkezli çalışmaların yapılması, sınavların kaldırılması, okulların anne babanın eğitimi için de açık olması	U2	1
	Ders içeriklerinin yoğunluğunun az olması, seçmeli dersler, serbest zaman etkinliklerinin sağlanması	U2	1

Tablo 26 incelendiğinde, ilkökul 4. sınıf öğrencilerine girişimcilik becerilerinin etkin bir şekilde kazandırılması için gerekli ihtiyaçların neler olduğu konusunda uzmanların; “konulara, öğrencilere, öğretmenlere, uygulamalara ve eğitim sistemine ve diğer paydaşlara” yönelik ihtiyaçlara odaklandıkları görülmektedir. Uzmanlar konuya yönelik; girişimcilik becerilerinin kazandırılmasında “disiplinler arası yaklaşımın benimsenerek diğer derslerde de bu becerinin desteklenmesi (f:4), girişimciliğin hayatla ilişkilendirilmesi (f:3), ahlak ve etiğe önem verilmesi (f:3), girişimciliğin tüm alanlarda yapılabileceğinin öğretilmesi (f:2)” gibi konulara ağırlık verilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu tema kapsamında bir uzaman şu şekilde görüş belirtmiştir:

U3: “...Girişimcilikle ilgili konuların hayatla ilişkilendirilmesi gerekir, gerçek yaşama yansıtılması, öğrencilerin birebir içinde buldukları hayatta uygun olması gerekir.”

Uzmanlar, öğrencilerin; “problem çözme (f:6), yaratıcılıklarının geliştirilmesi (f:4), özgüven (f:4), farklı fikirler geliştirip sunma (f:5), sorumluluk (f:2), karar verme (f:2), Türkçeyi doğru kullanma (f:3), cesur olma (f:3), eleştirel düşünme (f:2), toplumsal ihtiyaçlara duyarlı olma (f:2)” gibi becerilerin kazandırılmasının gerektiğini belirtmişlerdir. Bu tema kapsamında bir uzaman şu şekilde görüş belirtmiştir:

U11: “Girişimcilik becerilerinin etkin bir şekilde kazandırılabilmesi için takım çalışması, üretkenlik, liderlik, yaratıcılık, yeni gelişmeleri takip edebilme, toplumsal ihtiyaçların farkında olma ve alternatif düşüncelere sahip olabilme becerileri geliştirilmelidir. Etkili iletişim becerilerine sahip olunmalıdır. Öğrenciler güçlü ve zayıf yönlerinin farkında olmalı, güçlü yönlerinden faydalanarak zayıf yönlerini geliştirmeyi öğrenmelidirler. Başarısızlıkların yıldırıcı olması engellenmeli, başarısızlıkları bir deneyim olarak kabul ederek direnç gösterme becerileri geliştirilmelidir. Ayrıca, öğrencilerde öz düzenlemeli öğrenme ve öz yeterlik becerilerinin geliştirilmesine odaklanılmalıdır. Girişimcilik becerileri 21. yy’de teknoloji kullanımı da gerektirdiği için teknoloji ve medya okuryazarlığının farkındalık kazandırılmasına da ihtiyaç vardır.”

Uzmanlar öğretmenlerin; “kendilerinin girişimcilik konusunda eğitilmesi (f:3), öğrencilerin özgür düşünmesine (f:2), farklı fikirler üretmesine izin vermesi (f:3) yapıcı dönütler vermesi (f:3) ve öğrencilerin değerli fikirler üretmesini sağlaması, ürettiklerinin değer olarak karşılığının olduğunu göstermesi (f:3) gibi ihtiyaçların

olduğunu ifade etmişlerdir. Bu tema kapsamında bir uzman şu şekilde görüş belirtmiştir:

U7: “...Öğretmenler öğrencilerin farklı fikirler üretmesine imkân sunmalı ve onların düşüncelerini desteklemelidir. Öğrencileri içinde buldukları dönemin özelliklerine uygun davranmalı özgür düşüncelerine, davranmalarına uygun ortamlar hazırlamalıdır.”

Uzmanlar, uygulamalarda; “deneme yanılmaya fırsat verilerek deneyimleri zenginleştirilmesine, başarısızlık fırsatlarının da sunulmasına (f:6), takım çalışmalarının yapılmasına (f:4), öğrencelerin merak güdüsünü, hayal gücünü geliştiren etkinliklerin yapılmasına (f:3), teknoloji ve medya okuryazarlığına farkındalık oluşturulmasına (f:2)” ihtiyaç olduğunu ifade edilmişlerdir. Bu tema kapsamında bir uzman şu şekilde görüş belirtmiştir:

U3:“...İlkokul için şunlar yapılabilir: iş dünyasından insanlarla öğrenciler tanıştırılabilir, en azından bu insanlarla ilgili farkındalıklarının gelişmesi için yapılabilir bu. Onların takım çalışması şeklinde bir takım egzersizler tasarlanabilir. İş fikri geliştirme kısmına özellikle odaklanabilir, fikir geliştirme yaratıcılık vs. çalışmaları geliştirilebilir.”

Uzmanlar, eğitim sistemine ve eğitim paydaşlarına yönelik “yöneticilerin girişimcilik çalışmalarını desteklemesi (f:3), çalışmaların öğrencilerin kendisinin yaptırılmasına (f:2), okullarda gerekli donanımın materyallerin sağlanıp öğrenci merkezli çalışmaların yapılmasına ve ailelerin de çalışmalara dâhil edilmesine (f:1) ve ders içeriklerinin yoğunluğunun azaltılmasına, seçmeli dersler ve serbest zaman etkinliklerinin sağlanmasına (f:1)” ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Bu tema kapsamında bir uzman şu şekilde görüş belirtmiştir:

U9:“..Eğitim sisteminin biraz daha yeteneklere odaklı olması gerektiğini, çocukların hep eksikliklerini tamamlayan anlayıştan biraz daha baskın özelliklerini ve güçlü özelliklerine yönelen bir anlayışa dönüştürülmesi gerektiğini düşünüyorum. Dolayısıyla çocukların, özgüven ve karar verme becerilerinin geliştirilmesi gerekiyor. Onları, gerçek gündem ile ve gerçek problemlerle karşılaştırmamız gerekiyor...”

Tablo 27. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sahip Olması Gereken Girişimcilik Özelliklerine Yönelik Uzman Görüşleri

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Girişimci kişilik özellikleri	Problem çözme becerisine sahip olma	U1,U2,U3,U6,U7,U8,U9,U12	8
	Özgüven sahibi olma, kendine güvenme	U1,U4,U5,U6,U8,U9,U10	7
	Yaratıcılık	U1,U3,U8,U10,U11	5
	Fırsatları görebilme, değerlendirme	U1,U2,U4,U9,U12	5
	Başarılı olma isteği	U1,U3,U4,U5,U7	5
	Olaylara karşı güçlü olma, karşılaştığı güçlüklerle ölem alma, çözüm üretme	U5,U7,U8,U9,U12	5
	Engellerden yılmama	U1,U9,U11,U12	4
	Risk alma	U1,U2,U5,U8	4
	İletişim becerisi gelişmiş olma	U1,U8,U9,U11	4
	Sorumluluk alma (inisiyatif alma, görev üstlenme)	U4,U6,U9,U11	4
	Üretkenlik	U8,U9,U11	3
	Yenilikçilik	U2,U8,U12	3
	Cesaretli olma, çekinmeme, korkmama	U6,U8,U9	3
	Belirsizliklerin üstesinden gelme	U1,U7,U12	3
	Eleştirel düşünme	U1,U6,U10	3
	Kaynakları iyi belirleyebilme, araştırmacı	U1,U3,U7,U8	3
	Hatalarından ders çıkarma	U6,U12	2
	Öz düzenleme ve öz yeterlilik becerisine sahip	U1,U11	2
	Sabırlı olma	U1,U11	2
	Bağımsız düşünme yeteneğine sahip olma	U8,U11	2
	Takım lideri olma	U9,U11	2
	Problemlere farklı çözüm yollarını araştırma	U3,U10	2
	Yansıtıcı düşünme becerisine sahip olma	U1,U6	2
	Uyumluluk, esneklik ve iyimserlik	U2, U11	2
	Öz saygısı güçlü olma	U6	1
	Hedeflerinden vazgeçmeme	U1	1
	Amaçları, hedefleri olma	U1,	1
	Orijinal fikirlilik	U8	1
	Olaylara farklı bakış açısıyla bakma	U8,	1
	Sosyallik, tanınırlık	U2,	1
	Bir işi planlama, organize etme ve sonuçlandırma	U9	1
	Sezgisel düşünme, fırsatları yakalama	U9	1
	Disiplinli olma	U10	1
	Hayal gücü yüksek olma	U10	1
	Azimli olma	U1	1
	Girişken ve atılgan	U2	1
Değişim peşinde koşma	U2	1	
Paylaşımçı	U12	1	
Adanmışlık, inanma	U12	1	
Takımla, ekiple çalışabilme	U12	1	
Açık fikirlilik	U1	1	
Ön yargısız	U1	1	
Hızlı öğrenme	U5	1	

Tablo 27 incelendiğinde uzmanlar, girişimcilerin sahip olması gereken özelliklerinden; çoğunlukla “problem çözme (f:8), özgüven (f:7), yaratıcılık (f:5), başarılı olma isteği (f:5), fırsatları değerlendirme (f:5), olaylar karşısında güçlü olup çözüm üretme (f:5), risk alma (f:4), sorumluluk alma (f:4), etkili iletişim kurabilme (f:4), engellerden yılmama (f:4), eleştirel düşünme (f:3), belirsizliklerin üstesinden gelme (f:3), kaynakları iyi belirleyebilme (3), cesur olma, çekinmeme (f:3), yenilikçilik (f:3), üretkenlik (3)” gibi özelliklerin ilkökul 4. sınıf öğrencilerine kazandırılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bunlarla beraber, “bağımsız düşünme yeteneğine sahip olma (f:2), hatalardan ders çıkarma (f:2), başarısızlıktan beslenme (f:2), sabırlı olma (f:2), öz düzenleme, öz yeterlik ve yansıtıcı düşünme becerilerine sahip olma (f:2)” açık fikirlilik (f:1), ekiple çalışma (f:1), adanmışlık (f:1), paylaşma (f:1), değişim peşinde koşma (f:1), girişkenlik, atılganlık (1), iyimserlik (1), uyumluluk (1), hayal kurma (f:1), disiplinli olma (f:1), sezgisel düşünme problemleri veya fırsatları görme (f:1), bir işi planlayıp organize edebilme (f:1), farklı bakış açısına sahip olma (f:1), orijinal fikirlilik (f:1), araştırma, sorgulama (f:1), amaçları/hedefleri olma (f:1), paylaşımcı (f:1), hedeflerinden vazgeçmeme (f:1), sosyal olma (f:1), hızlı öğrenme (f:1), bilgiye ulaşmaya isteklilik (f:1), gibi özelliklerinin de kazandırılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik uzmanlardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

U2: “Bu çocuklar iyimserdir, girişkendir, risk alırlar, hatta başkalarına ait sorunların çözümünde bile aktiflerdir. Atılgan özellikler gösterirler ve sürekli bir değişim ve yenilik içindedirler. Fırsatları kazanca dönüştürebilirler. Eğitim süreci boyunca arkadaşlarının fotoğraflarını çekerek, sınıf materyal ya da fotokopileri çoğaltıp satarak epey para kazananlar tanırım. Bu çocuklar, hiçbir etkinliği angarya olarak görmezler. Yapılandan keyif alırlar. Sosyaldirler. Herkes tarafından bilinir ve tanınırlar.”

U1: “Açık fikirlidirler kesinlikle. Önyargılardan arınıktırlar ve yaratıcıdırlar. Problem çözme becerisi kesinlikle çok gelişmiştir bu çocuklarda. Eleştirel düşünmeye de sahiptirler, özgüvenleri yüksektir, sabırlıdırlar ve başarısızlıktan beslenirler. Bu çok önemli bence. Yani başarılı olma isteği ve belirsizliklerin üstesinden gelme isteği, bence girişimcilerin en önemli özelliklerinden birisi. Çünkü en basit engelde geri dönüyor çocuklar. Ben bunu çok fazla gözlemliyorum bunu. Hâlbuki sebat göstermeleri lazım, problemin üzerine gitmeleri vazgeçmemeleri lazım. Tabi azimli olacaklar. Girişimcilikte

başarısızlığın da bir başarı olduğunu çocuklara çok iyi kazandırmak lazım. Risk alırlar ve fırsatları iyi görürler. İyi iletişim becerine sahiptirler.”

U4:”Çocuklar başarılı olma noktasında yönlendirilmeli. Başarılı olmak için birçok faktörün kendilerine bağlı olduğunu anlatmalı. Fırsatları kovalamaları gerektiği noktasında da yönlendirilebilir. Ayrıca ilkökul öğrencileri için risk alamdan ziyade sorumluluk üstlenme becerisi kazandırılmalıdır, ticari riskten ziyade. Bu öğrenciler insiyatif kullanmalıdırlar, özgüvenleri yüksek olmalıdır...”

U8:“Kendine güven olmalı, karşılaştığı sorunlara çözüm üretmeli, çözümü doğru uygulayabilme yeteneği olmalı. Bu öğrenciler daha cesurdurlar, sözel iletişimde kendilerini daha iyi ifade ederler. Hatta bir şey yapmaktan korkmazlar, risk alırlar ama mantıklı risk körü körüne değil. Yaratıcılıkları gelişmiştir, araştırmaya açıktırlar, inceleme ve sorgulamaya açıktırlar, orijinal fikirleri vardır. Yenilikçidirler, olaylara farklı bakış açısıyla bakarlar ve bağımsız düşünme yetenekleri de vardır...”

Tablo 28. GÖP’te Olması Gereken Konu ve Kavramlara Yönelik Uzman Görüşleri

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Konular	Hayata dönük, yaşamın içinden gerçek problemleri içerme	U1,U7,U9,U12	4
	Etkinlik temelli	U1,U2,U7,U12	4
	Ahlak-etik odaklı	U6,U9,U12	3
	Çocuğun ilgilerine ve tercihlerine yönelik, demokratik	U2,U9,	2
	Örnek vakalara (case) dayalı	U4	1
Kavramlar	Bütçelendirme	U1,U3,U7,U8	4
	İletişim	U1,U8,U9,U11	4
	İhtiyaç, ihtiyaç analizi	U1,U6,U8,U10	4
	Pazarlama	U1,U3,U9	3
	Kar-zarar	U1,U3,U7	3
	Maliyet	U1,U8	2
	Basit muhasebe	U1,U8	2
	Satış	U3,U9	2
	Proje	U7,U12	2
	Para birimleri, para yönetimi	U8,U9	2
	Değer yaratma	U9,U12	2
	Planlama	U4,U7	2
	İşbirliği, ekip çalışması	U9,U12	2
	Liderlik	U4,U8	2
	Kendini ifade etme, (hitabet, diksiyon), ikna etme	U8,U9	2
	Gelir-gider	U1	1
	Ekonomi	U9	1
	Ticarileşme	U3	1
	Strateji	U4	1
	Değişim-fark-yenilik	U5	1

Tablo 28 (Devam). *GÖP’te Olması Gereken Konu ve Kavramlara Yönelik Uzman Görüşleri*

Yararlılık-işlevsellik	U7	1
Reklam-tanıtım	U1	1
Afiş tasarlama	U1	1
Azım ve hırs farkı	U9	1
Girişimcilik-atılmanlık-saldırganlık farkları	U9	1
Rekabet, rakip	U9	1
Yönetim	U4	1
Girişimsel okuryazarlık	U11	1
Sürdürülebilir büyüme	U12	1
Hedef kitle	U1	1
Fırsat	U12	1
Fikir üretimi	U12	1
Kaynak temini	U3	1

Tablo 28 incelendiğinde, uzmanların ilkokul düzeyinde öğrencilere girişimcilikle ilgili öğretilmesi gereken “konu ve kavramlara” yönelik görüşleri şu şekilde belirlenmiştir. “Hayata dönük, yaşamın içinden olan gerçek problemleri içermesi (f:4), etkinlik temelli (f:4), etik-ahlak odaklı olması (f:3), çocuğun ilgilerine ve tercihlerine yönelik, demokratik (f:2) ve örnek vakalara dayalı (f:1) olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu temaya yönelik uzmanlardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

U1: “Girişimcilik için konular hayata dönük konular olması lazım. Biraz önce bahsettiğimiz alt beceriler olmalı. Bunlar anlatılmaz ama uygulamalarla kazandırılması lazım. Etkinlik temelli olmalı. Bunun yanında “kar zarar olabilir, iletişim, pazarlama, reklamcılık, afiş tasarlama ve tanıtım gibi konular olabilir, bütçe de olabilir, bütçe kalemlerini bilmeli öğrenciler. Maliyet olmalı, neye ihtiyacımız var, bunun için gelir gider ne olmalı, bunu yapabilmeli ve basit bir muhasebe yapabilmeli diyebilirim...”

U9: “Önceden belirlenmiş bir konudan öte çocuğun kendi tercih edebileceği ilgi duyduğu alanlara yönelik konuların önemli olacağını düşünüyorum. Bir de gerçek problemleri ortaya koymak gerekir. Mesela ticaret ve sanayi konusunda bazı özgün, orijinal ürünlerle marka yaratmamız lazım. Bu konuda neler yapmamız lazım gibi gerçek hayattan hem üretime yönelik hem de satış pazarlamaya yönelik stratejileri çocukların çalışması düşünmesi ve öğrenmesi gerekir. Marka yönetimi geliştirilmesi gerekir. Bunun sadece idealist duygularla değil bir ekonomik değer, para olduğunu çocuğun görmesi gerekir.

Uzmanlar kavram olarak “bütçe (f:4), iletişim (f:4), pazarlama (f:3), kar-zarar (f:3), reklam-tanıtım (f:1), afiş hazırlama (f:1), kaynak temini (f:1), maliyet (f:2), ihtiyaç analizi (f:4), gelir-gider (f:1), ekonomi (f:1), basit muhasebe (f:2), hedef kitle (f:1), satış

(f:2), ticarileşme (f:1), planlama (f:2), yönetim (f:1), liderlik (f:2), strateji (f:1), değişim-fark-yenilik (f:1), işlevsellik-yararlılık (f:1), para yönetimi (f:2), kendini ifade etme (2), azim-hırs farkı (f:1), girişimcilik-atılmanlık-saldırganlık farkı (f:1), rekabet (f:2), işbirliği (f:2), sürdürülebilir büyüme (f:1), değer yaratma (f:2), fırsat (f:1), fikir üretimi (f:1) ve proje (f:1) gibi kavramların öğretilmesi gerektiği belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik uzmanlardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

U3:“...Ticarileşme kavramı üzerinde durulabilir. Ticaret ne demektir? Pazar kavramı üzerinde durulabilir. Kar ve zarar üzerinde durulmalı. Bütçe olmalı. Bütçeyi biraz da kaynaklarla ilişkilendirerek öğretmek gerek. Kaynak sahibi olan şekilde. Kaynak temini olabilir. Ama bu kaynağın sadece finansal kaynak olmadığı farkına vardırılabilir. Bunlar geliyor aklıma...”

U12:“...değer yaratmak, problem çözmek, etik, sürdürülebilir büyüme, anlatılmalı. Başarısızlığa olan tolerans. Ekip çalışması ile problemleri çözmenin önemi anlatılmalı...”

U9: ...“Kavram olarak, ekonomi para yönetimi bilmeleri gerekir problem çözme kavramlarını bilmesi gerekir. Psikolojik olarak, öz güven noktasında kendi gerçekliği nedir bilmesi gerekir, iletişim kavramını bilmesi gerekir Azim, hırs, atılmanlık, rekabet, işbirliği... Bunları bilmesi gerekir. Etik ve ahlaki konuları da bilmesi gerekir diyebilirim.”

Tablo 29. Girişimcilik Becerilerinin Kazandırılmasında Etkili Olabilecek Etkinliklere Yönelik Uzman Görüşleri

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Sınıf Dışı Etkinlikler	Garaj satışı-kullanılmayan eşya değiş tokuşu	U1,U4	2
	Alış veriş/satış standı (Oyuncak, kitap vb. değiş tokuşu)	U1,U4	2
	İzcilik kampı veya doğal ortamlarda, gözlem gibi tabiat araştırmaları, sınıf dışı farklı etkinlikler	U2,U5	2
	Başarılı girişimcilerin veya girişimsel faaliyetlerin yapıldığı ortamlara ziyaret edilmesi	U8,U11	2
	Spor müsabakaları, resim sergileri	U6	1
	Kendi tasarladıkları ürünlerine yönelik grup çalışmalarını pazar, kermes, fuar gibi etkinlikler	U9	1
Sınıf İçi Etkinlikler	İş dünyasından veya şair, yazar, sanatçı gibi örnek kişilerin getirilmesi	U1,U3,U6,U8,U12	6
	Bir ihtiyacı karşılayacak, bir problemi çözecek9 ürün geliştirmeye yönelik çalışmalar	U1,U8,U9,U12	4
	Başarılı ya da başarısız girişimcilerin hikâyeleri	U1,U4,U8	3
	Hayal kurdurma/yazdırma	U2,U7	2

Tablo 29 (Devam). Girişimcilik Becerilerinin Kazandırılmasında Etkili Olabilecek Etkinliklere Yönelik Uzman Görüşleri

	İlginç proje yarışmaları	U4	1
	Masal anlatma, bilmece ve bulmaca çözüme	U5	1
	Poster, bilbord afişi hazırlama	U7	1
	Videolar	U8	1
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Proje yöntemi (Proje geliştirme, jüriye sunma ve savunma/proje üretme, planlama ve uygulama)	U1,U2,U3,U7, U8,U11, U12	7
	Probleme dayalı öğrenme	U1,U7,U8,U12	4
	Beyin fırtınası	U1,U2,U7,U11	4
	Dramalar-canlandırmalar	U1,U2,U8,U9	4
	Senaryolara dayalı öğretim (satış)	U3,U4,U8,U9	4
	Altı şapkalı düşünme	U1,U11	2
	Görüş geliştirme	U1,U8	2
	Münazaralarla fikirlerini sunma	U1,U11	2
	Örnek olay yöntemi-toplumsal sorunları içeren örnek olaylar	U1,U11	2
	Diyaliktik yöntem	U6	1
	Soru-cevap yöntemi	U11	1
	Hipotetik yöntem	U7	1
	Benzetim-simülasyon	U1	1
	Tartışma yöntemi	U1	1
Scamper tekniği	U1	1	
Etkinliklerin Niteliği	Farklı fikirleri destekleyen, öğrencilerin kendilerinin organize ettiği uygulamaya yönelik etkinliklerin olması	U1,U6,U8,U9, U12	5
	Takım çalışmalarına dayalı, işbirliği ağırlıklı olması	U3,U6,U8,U11, U12	5
	Proje temelli sınıf içi/dışı uygulamaların olması	U2,U7,U11,U12	4
	Toplumsal sorunlara çözüm üretmelerini sağlayacak etkinliklerin olması	U11,U12	2
	Kültür (münazara, sınıf kitaplığı oluşturma), sanat (resim sergisi), spor (futbol, voleybol müsabakaları) ve iktisat alanlarına yönelik olması	U6	1
	Öğrencilerin isteğini artırıcı ve motive edici etkinliklerin olması	U8	1
	Girişimcilik için gerekli kişisel özellikleri geliştirmeye yönelik etkinliklerin olması	U10	1
	Okulların rehberlik yapması	U6	1

Tablo 29 incelendiğinde, ilkokul öğrencilerine girişimcilik becerilerinin kazandırılmasında etkili olabilecek etkinliklerin neler olduğu konusunda uzmanların; “sınıf içi, sınıf dışı etkinlikler, etkinliklerin nitelikleri, öğretim yöntem ve tekniklerine” yönelik temalarda görüş bildirdikleri görülmektedir.

Uzmanlar sınıf dışında, “garaj satışı-kullanılmayan eşya değiş tokuşu (f:2), alış veriş/satış standı (oyuncak, kitap vb. değiş tokuşu) (f:2), izcilik kampı veya doğal ortamlarda, gözlem gibi tabiat araştırmaları (f:2), başarılı girişimcilerin veya girişimsel faaliyetlerin yapıldığı ortamlara ziyaret edilmesi (f:2), spor müsabakaları, resim sergileri

(f:1), kendi tasarladıkları ürünlerine yönelik grup çalışmalarıyla pazar, kermes, fuar hazırlanması (f:1)” gibi etkinliklerin yapılabileceğini belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik uzmanlardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

U1: “Girişimciliğin kazandırılmasında şunlar uygulanabilir: Garaj satışı mükemmel olur. Evdeki eski oyuncakların satışı ile değiş tokuş yapılabilir veya satış olabilir. Çocuklar bir satış standı açabilir. Bu kitap da olabilir mevcut olanlardan. İhtiyacı karşılayacak yeni ürünler geliştirebilirler.

Uzmanlar sınıf içinde, “iş dünyasından veya şair, yazar, sanatçı gibi örnek kişilerin getirilmesi (f:6), bir ihtiyacı karşılayacak, bir problemi çözecek ürün geliştirmeye yönelik çalışmalar (f:4), başarılı ya da başarısız girişimcilerin hikâyeleri (f:3), hayal kurdurma (f:2), ilginç proje yarışmaları (f:1), masal anlatma, bilmece ve bulmaca çözme (f:1), poster, billboard afişi hazırlama (f:1) ve videolar (f:1) gibi sınıf içi etkinliklerin yapılabileceğini belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik uzmanlardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

U4: “İlkokul düzeyinde çok basit tezlerden gitmek gerekir başarılı girişimcilerin hayatlarını anlatarak onlara yarışmalar düzenlenebilir ilginç projeler yazmalarını ve sunmalarını istersiniz buna yönelik yarışmalar yaparsınız basit düzeyde küçük alışveriş stantları kurarak kullanmadıkları eşyaları değiş-tokuş ya da satış gibi faaliyetlerde yapabilirsiniz.”

Uzmanlar, “proje yöntemi (f:7), probleme dayalı öğrenme (f:4), beyin fırtınası (f:4), dramalar (f:4), senaryolara dayalı öğretim (f:4), altı şapkalı düşünme (f:2), görüş geliştirme (f:2), münazara (f:2), örnek olay (f:2), benzetim (f:1), scamper (f:1), diyaliktik (f:1), soru-cevap (f:1), hipotetik (f:1), tartışma (f:1)” gibi öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulanabileceğini ifade etmişlerdir. Bu temaya yönelik uzmanlardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

U1: “Fikir üretmeleri sağlanmalı. Beyin Fırtınası uygulanmalı tabii etkinliklerde. Proje sunumları ve savunmalar yaptırılabilir. Münazara yapılabilir, projeler kullanılmalıdır. Yöntem olarak örnek olay yöntemi kullanılabilir. Toplumsal problemleri içeren problemlere dayalı fikir üretebilecekleri sorun çözebilecekleri örnek olaylar kullanılabilir ya da girişimci birinin hikâyesi anlatılabilir başarılı ya da başarısız. Bu durum analiz edilir, çıkarımlarda bulunulur. Probleme dayalı öğrenme kullanılmalıdır, örnek olay da bu var zaten. Beyin fırtınası, drama kullanılabilir,

benzetim, benzetim, altı şapkalı düşünme yöntemi, görüş geliştirme ve scamper teknikleri kullanılabilir. Tartışma yöntemi de kullanılabilir diyebilirim...”

U11: “Öğrencilerden belirli toplumsal ve küresel sorunlara çözüm üretmelerinin isteneceği beyin fırtınası, soru-cevap, örnek olay, münazara, altı şapka tekniği, uzman ziyaretleri, proje geliştirme türü etkinlikler geliştirilebilir.”

Uzmanlar, girişimcilik becerilerini geliştirecek etkinliklerin “farklı fikirleri destekleyen, öğrencilerim kendilerinin organize ettiği uygulamaya yönelik olması (f:5), takım çalışmalarına dayalı, işbirliği ağırlıklı olması (f:5), proje temelli sınıf içi/dışı uygulamaların olması (f:4), toplumsal sorunlara çözüm üretmelerini sağlayacak olması (f:2), öğrencilerin isteğini artırıcı ve motive edici olması (1), girişimcilik için gerekli kişisel özellikleri geliştirmeye yönelik olması (f:1), kültür (münazara, sınıf kitaplığı oluşturma), sanat (resim sergisi), spor (futbol, voleybol müsabakaları) ve iktisat alanlarına yönelik olması (f:1) ve okulların rehberlik yapması (f:1)” gibi niteliklere sahip olmaları gerektiği belirtilmiştir. Bu temaya yönelik uzmanlardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

U8: “...Etkinlikler uygulamaya yönelik olmalı. Mümkünse teori uygulama esnasında verilmeli. Uygulama etkinlikleri şart. Dramalar yaptırılabilir. Grupla veya bireysel olarak girişimciliğe en uygun davranışlar belirlenir, yanlışlar düzeltilir. Görüş geliştirme tekniği uygulanabilir. İsteklerini artırmaya, motive etmeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Başarılı girişimciler veya kurumlar ziyaret edilebilir. Videolar izlettirilebilir...”

U7: “...Çocuklara fiili olarak girişimde bulunacakları fırsatları oluşturmak gerekir. Yani gerek bireysel gerek grupla girişimcilik projesini yapacak ve bunu uygulamaya sokacak. Aslında proje temelli çalışacaklar ve bunun uygulamasını yapacaklar. Fikir üretebilirler bunun planlanmasını yaparlar ve uygularlar. Bu süreçte karşılaştıkları güçlüklerle yönelik yeni önlemler alarak projelerini gerçekleştirirler sonlandırırılar.”

Tablo 30. Girişimcilik Becerilerinin Kazandırılmasında Öğretmene Düşen Görevlere Yönelik Uzman Görüşleri

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Bireysel Olarak-İçsel	Kendini geliştirme, girişimci olmalı	U1,U3,U4,U6, U8,U10,U12	7
	Farklılıklara ve hatalara açık, sabırlı, hoşgörülü olma	U1,U2,U6, U8	4
	Çocuğu ve ailesini iyi tanması, bilinçlendirme	U8,U9	2
	Toplumsal ilişkilerinin güçlü olması	U1	1
	Girişimi başlatan değil, girişimcilik ruhunu uyandıran olma	U6	1
	Diğer öğretmenlerle iletişim içinde olma	U1	1
	Yansıtıcı düşünme becerilerine sahip olma	U10	1
Çocuklara Yönelik-Dışsal	Destekleyici olma, engelleyici, kısıtlayıcı ve kırıcı olmama	U1,U2,U6,U7, U8,U9	6
	Koordinatör, rehber olma	U1,U6,U8,U10	4
	Çocuğa problemi kendisinin bulmasını sağlama	U1,U6	2
	Çocukların ilgi ve yeteneklerine odaklanma	U2,U9	2
	Sınıfta girişimcilik kültürü oluşturma	U4	1
	Öğrencilerde eleştirel, yansıtıcı ve sorgulayıcı düşünme becerilerini geliştirme	U6	1
	Olaylara farklı perspektiften bakabilmeyi gösterme	U6	1
	Yüreklendirici, cesaretlendirici, ufuk açıcı olma	U8	1
	Özgüvenlerini destekleme	U9,	1
	Sokratik sorgulama yaptırma	U1	1
	Usta-çırak ilişkisi içinde olma	U10	1
	Atölye çalışmaları yapma, materyal geliştirme ve teknolojiyi iyi kullanma	U2	1

Tablo 30 incelendiğinde, ilkökul öğrencilerine girişimcilik becerilerinin kazandırılmasında öğretmenlere düşen görevler konusunda uzmanların; “bireysel olarak ve öğrencilere yönelik” olmak üzere iki temada görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu bağlamda uzmanlar, bu beceriyi öğrencilere etkin bir şekilde kazandıracak öğretmenlerin öncelikle bireysel olarak “bu konuda kendini geliştirme, girişimci olma (f:7), farklılıklara ve hatalara açık olma, sabırlı, hoşgörülü olma (f:4), çocuğu ve ailesini iyi tanıma, bilinçlenmesine katkı sağlama (f:2), yansıtıcı düşünme becerilerine sahip olma (f:1), girişimi başlatan değil, girişimcilik ruhunu uyandırma (f:1), diğer öğretmenlerle iletişim içinde olma (f:1) ve toplumsal ilişkileri güçlü olma (f:1)” gibi özelliklere sahip olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik uzmanlardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

U8: “...Öğretmen hataları açık olmalı, yönlendirici ve cesaretlendirici olmalı, ufuk açıcı olmalı açıkçası. Bilgi birikimi, genel kültürü donanımlı olmalı. Çocuklardan proje isteriz. Bazen iyi konu getirmez çocuklar. Basit olabilir, uygulaması olmayabilir. Böyle durumlarda ne yaparsınız denmeli, projede orijinal bir şekilde ürün çıkarmak

için yönlendirici olmalı. Öğretmen çocuğu ve ailesini iyi tanımalı. Hata yapıldığı zaman doğru değerlendirmeli ve yönlendirmeli. Çocuğu ne kıracak ne de yetersiz olduğunu hissettirmeyecek. Gerçekçi olmalı ve eğitici olmalı bence.

Uzmanlar çocuklara yönelik ise “destekleyici olma, engelleyici, kısıtlayıcı ve kırıcı olmama (f:6), koordinatör, rehber olma (f:4), çocukların ilgi ve yeteneklerine odaklanma (f:2), sokratik sorgulama yaptırma (f:1), sınıfta girişimcilik kültürü oluşturma (f:1), öğrencilerde eleştirel, yansıtıcı ve sorgulayıcı düşünme becerilerini geliştirme (f:1), olaylara çok farklı perspektiften nasıl bakabileceğini gösterme (f:1), yüreklendirici, cesaretlendirici, ufuk açıcı olma (f:1), özgüvenlerini destekleme (f:1), usta-çırak ilişkisi içinde olma (f:1) ve atölye çalışmaları yapma, materyal geliştirme ve teknolojiyi iyi kullanma (f:1)” gibi özelliklere sahip olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik uzmanlardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

U10:“...Öğretmen usta çırak ilişkisi içerisinde olmalıdır. Önce öğretmenin girişimci olması gerekir. Girişimcilik duygusu, düşüncesi ve becerilerine sahip olması gerekir. Bu anlamda usta çırak ilişkisi anlayışına dayalı öğrencilere rehberlik etmelidir. Öğretmene düşen önemli görev girişimcilikle ilgili yansıtıcı düşünme becerilerine sahip olması gerekir. Girişimcilikle ilgili öğrencilerin seviyesine uygun iyi örnekler sınıfa getirebilir. Öğrencilerin örnek alabilecekleri etkilenebilecekleri ve kendilerinin de yapmak isteyecekleri iyi örnekler sınıfa getirmesi gerekir.

U6:“Öğretmenler bu süreçte kesinlikle çok akıllı girişimci rehber olmalı. Rehber girişimciler gibi olacak. Girişimi başlatan değil, girişim ruhunu çocuklarda uyandıran kişiler olmalı. Girişimi inşa eden değil girişim ruhunu tetikleyen bir rehberi olmalı. Bizzat girişimi göstermeyecek, yapılacakları öğrencilere bırakacak. Çocukların hayal güçlerini farklı düşüncelerini zenginleştirecek, çok farklı perspektiften bakmalarını sağlayacak. Öğretmen önemli. Eleştirel, yansıtıcı düşünme. Bunları kazandırmalı. Küçüklükten itibaren çocuklara kendi mantıklarını sorgulama becerisi kazandırmalı...”

Tablo 31. GÖP'ün Nasıl Olması Gerektiğine Yönelik Uzman Görüşleri ve Önerileri

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Hedeflere-Kazanımlara Yönelik	Hedefler arasında “başarısızlık” hedefleri olmalı	U1	1
	Her kazanımın en az bir uygulama örneği olmalı	U8	1
İçeriğe / Konulara Yönelik	Disiplinler arası olmakla birlikte bağımsız bir öğretim programı olması da çok önemli ve yararlı olabilir	U2,U9	2
	Düşünme becerileri ağırlıklı yaşam şartları için ihtiyacı karşılayan, bireyin ve toplumun hayatını değiştirecek konular olabilir, değişebilir	U10	1
	Sorun merkezli ya da çekirdek yaklaşımla program hazırlanabilir	U2	1
Eğitim Durumlarına Yönelik	Öğrencileri var olmayan veya var olana yeni bir şeyler ekleyerek, yeni bir kombin haline getirerek özgün ve yeni bir şeyler üretme fırsatları sunulmalı	U6,U7,U8, U12	4
	Öğretmen girişimcilik ruhunu tetikleyen ve öğrenciye süreçte rehber olan, motive eden ve cesaretlendiren bir rol üstlenmeli	U2,U6,U8, U9	4
	Para odaklı girişimcilikten çok, sınıf-okul odaklı toplumu geliştirmeye, bir problemi çözmeye, bir ihtiyacı karşılamaya yönelik projeler, etkinlikler içermeli	U7, U12	2
	Sınıf dışı etkinlikler, projeler yer alabilir	U9,U12	2
	Öğretmenin dersi iyi tasarlaması, uygulanabilir olması, sıkıcı olmaması ve diğer dersleri olumsuz etkilememesi	U1,U8	2
	Girişimciliğin temel kavramlarını, girişimcilerin temel becerilerini ve kişisel özelliklerini yansıtacak şekilde teori ve uygulamayı birleştiren program olmalı	U10,U12	2
	Sosyal çekingenlik ve baskılardan izole edilmiş ortamlar ve gerekli materyal araç gereçler sağlanmalı	U2	1
	Gönüllü öğretmenlerden projeler için mentorler atanabilir	U3	1
	Öğrencilere öz yansıtma günlüklerin tutturulmalı, süreçte neyi yapıp neyi yapamadığını, eksiklikleri hissettirilmeli	U1	1
	Öğrencilerin birbirlerinin düşüncelerini öğrenmeye ve değerlendirmeye yönelik etkinlikleri kapsamalı	U8	1
	Basit düzeyde girişimcilik örneklerini içeren materyal (kitapçık) hazırlanmalı	U4	1
	Demokratik öğrenme ortamları ve demokratik programlama olmalı	U2	1
	Bireysel farklılıkları ve grupla eğitimi dikkate alınmalı, kendisiyle yarıştırmalı	U2	1
Değerlendirmeye Yönelik	Akran değerlendirmeler olmalı	U1,U8	2
	Takip çizelgesi oluşturup, performans ve süreç değerlendirmesi yapılmalı, birlikte değerlendirilmeli	U2	1
	Öğrencilerin araştırma sonuçları, projeleri, eleştirisiz ve yargılamasız değerlendirmeler yapılmalı	U2	1

Tablo 31 incelendiğinde, GÖP' ün nasıl olması gerektiği konusunda uzmanların; “hederlere, içeriğe, eğitim durumlarına ve değerlendirmeye” yönelik 4 temada görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu bağlamda uzmanlar, hedefler belirlenirken “başarısızlık hedeflerinin de yer alması (f:1) ve her kazanımın en az bir uygulama örneğinin olması (f:1) gerektiğini belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik uzmanlardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

U1: “Böyle bir programda hedefler belirlenirken başarısızlık hedefleri de belirtilmeli. Kazanımların iyi belirlenmesi lazım. Etkinlikler uygulamaya dönük olmalı. Az önce bahsettiğimiz şekilde. Ölçme değerlendirmede klasik sınav olmamalı, proje, akran değerlendirme, öz yansıtma günlükleri gibi değerlendirmeler olmalı...”

İçeriğe-konulara yönelik uzmanlar “disiplinler arası olmakla birlikte bağımsız bir öğretim programı olmasının da çok önemli ve yararlı olabileceğini (f:2), sorun merkezli ya da çekirdek yaklaşımla program hazırlanması gerektiğini (f:1) ve düşünme becerileri ağırlıklı yaşam şartları için ihtiyacı karşılayan, bireyin ve toplumun hayatını değiştirecek konuların olabileceğini belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik uzmanlardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

U12: “Öğrencilerin düzeyine uygun temel girişimcilik kavramlarını vermek gerekir. Projeler yaptırılırsa iyi olur. Bir konuşmacı gelebilir, yazılım bulunabilir, takım çalışmalar yaptırılabilir. Daha çok uygulamaya yönelik takım çalışmaları problem çözme çalışmaları yapılabilir. Kendi yaşantılarından bir problem çözerler bir şeyi üretirlerse talep daha fazla olabilir. Bunu onu görmeleri önemli.”

U8: “Türkiye genelinde uygulanabilir bir program olmalıdır. Dil ve anlatımı anlaşılır olmalı. İçerik yeterli olmalı ne yoğun ne de boş. Diğer derslerden geri bırakmamalı...”

Eğitim faaliyetlerinin uygulanması aşamasında uzmanlar; “öğrencileri var olmayan veya var olana yeni bir şeyler ekleyerek, yeni bir kombin haline getirip özgün ve yeni bir şeyler üretme fırsatları sunulmasının (f:4), öğretmenin girişimcilik ruhunu tetikleyen ve süreçte rehber olan motive eden ve cesaretlendiren bir rol üstlenmesinin (f:4), para odaklı girişimcilikten çok, sosyal odaklı, sınıf-okul odaklı toplumu geliştirmeye veya sosyal bir problemi çözmeye, bir ihtiyacı karşılamaya yönelik projelere dayalı etkinliklerin yapılmasının (f:2), sınıf dışı etkinliklere, projelere yer verilmesinin (f:2), girişimciliğin temel kavramlarını, girişimcilerin temel becerilerini ve

kişisel özelliklerini yansıtacak şekilde teori ve uygulamayı birleştiren bir program olmasının (f:2), öğrencilerin birbirlerinin düşüncelerini öğrenmeye ve değerlendirmeye yönelik etkinlikleri kapsamının (f:1), sosyal çekingenlik ve baskılardan izole edilmiş ortamlar ve gerekli materyal araç gereçler sağlanmasının (f:1), öz yansıtma günlüklerin tutturulması, süreçte neyi yapıp neyi yapamadığının, eksikliklerinin hissettirilmesinin (f:1), basit düzeyde girişimcilik örneklerini içeren materyal (kitapçık) hazırlanmasının (f:1), demokratik öğrenme ortamları ve demokratik programlama olmasının (f:1) ve bireysel farklılıkları ve grupla eğitimi dikkate alınmasının, çocuğun kendisiyle yarışdırılmasının (f:1) gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik uzmanlardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

U10: “Girişimcilik öğretim programı 4. sınıflar için alan bağımsız olacaksa girişimciliğin temel kavramlarını, temel becerilerini ve girişimci kişilik özelliklerini içerecek şekilde olmalı ve bunları öğrencinin kazanacağı şekilde olması gerekir. Bu da tamamen girişimcilik becerisinin içinin nasıl doldurulacağı ile ilgili. Bu program bu düzeyde sadece teorik değil, teori ile uygulamayı birleştiren program olması lazım. Teorisi, girişimcilik becerisinin literatüründe neler olması gerekiyorsa oluşturulmalı. Uygulamada da bunları kazandıracak etkinlikler olmalı.”

U8: “...Her kazanımla ilgili en az bir uygulama örneği olmalı. Uygulamalarda öğretim yöntemlerinden proje yöntemi ve probleme dayalı öğrenme yöntemi ağırlıklı olmalı bence.”

U4: “...Böyle bir program için çok basit düzeyde bir girişimcilik kitapçığı olması lazım ama basit bir şekilde düzenlenmeli. Çocukların okuyabileceği basit bir kitapçık. Girişimcilik ve Yenilik gibi belki. Basit örneklerle anlatılırsa, başarılı girişimci örnekleri de konulursa faydalı olacağı düşüncesindeyim.”

Değerlendirmeye yönelik ise uzmanlar; “akran değerlendirmeler olması (f:2), takip çizelgesi oluşturup, performans ve süreç değerlendirmesi yapılıp, birlikte değerlendirilmesi (f:1) ve öğrencilerin araştırma sonuçlarının veya projelerinin eleştirisiz ve yargılamasız değerlendirilmesi (f:1) gerektiği konularında görüş belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik uzmanlardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

U2: “Böyle bir programın değerlendirme aşamasında takip çizelgesi oluşturup, performans ve süreç değerlendirmesi yapılmalı, birlikte değerlendirilmeli ve

öğrencilerin araştırma sonuçları, projeleri, eleştirisiz ve yargılamasız değerlendirmeler yapılmalı...”

4.3.4. Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi

Uzman görüşleri sonrasında, GÖP’ün geliştirilme sürecinde ilkökul öğrencilerinin girişimcilik becerilerini kazanmaları için gerekli ihtiyaçların belirlenmesi amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan bir **anket formu** hazırlanarak **84 sınıf öğretmenin** görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Girişimcilik becerilerinin kazandırılması için okullarda yapılan uygulamalarda ne gibi eksikliklerin görüldüğü ve nelere ihtiyaç olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda elde edilen bulgular içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş, tablolar halinde aşağıda sunulmuştur.

Tablo 32. Girişimcilik Becerilerine Yönelik Mevcut İlkokul 4. Sınıf Programlarının Temel Öğelerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Tema	Kod	Katılımcılar	f
1.Kazanımlar	Girişimcilikle ilgili kazanımlar yetersiz	5,6,24,25,26,28,34,36,38,39,40,43,44,47,48,50,51,52,54,59,60,61,63,65,67,68,69,73,77,78,79,80,81,82,84	35
	Kazanımlar için ayrılan süre yetersiz, artırılmalı	1,2,3,4,8,10,12,17,26,27,31,33,34,35,36,38,41,46,54,55,56,62,64,75,76,77	26
	Öğrenci seviyesine uygun değil	4,10,11,12,15,16,21,22,23,27,30,32,33,56,60,65,66,71,74,75,76,83	22
	Uygulanabilir değil (Sınıf mevcutları fazla, öğrenci hazır bulunuşluğu düşük, çevre, aile ve fiziki şartları olumsuz)	1,7,9,10,11,13,14,37,40,41,42,45,53,60,72,83	16
	Öğrenci seviyesine uygun	1,2,3,25,26,29,34,35,36,37,40,41,55,57,63	15
	Uygulanabilir	34,35,36,39,49,55,61,82,84	9
	Girişimcilikle ilgili kazanımlar yeterli	7,16,20,32,37	5
	Kazanımlar için ayrılan süre yeterli	11,19	2
	Girişimcilikle ilgili kazanımlar fazla	13	1
	Kazanımların girişimcilikle ilgili olup olmadığı net değil	57	1
2.İçerik / Konular	Gerçek hayattan, güncel, özendirici ve dikkat çekici somut örnekleri içeren konular yetersiz	1,2,3,8,34,35,36,37,41,44,45,45,47,48,50,52,53,56,57,59,62,63,64,65,68,69,70,72,83,84	30
	Girişimcilikle ilgili konular yetersiz	4,7,16,17,19,22,25,28,29,32,33,36,38,39,40,41,42,44,46,50,54,59,67,73,81	25
	İçerik genel olarak yoğun	1,2,3,9,15,17,21,26,27,30,34,35,36,37,54,55,56,57,64,65,74,75,76,77	24
	Süre yetersiz	5,15,21,24,35,40,43,45,51,53,54,55,57,60,63,68,73,82,83,84	20
	Uygulanabilirliği yetersiz	1,4,8,9,31,51,56,58,59,63,66,73,77,78,79,81,82,83	18
	Öğrenci seviyesine uygun değil	12,23,24,47,52,61,64,76,77	9

Tablo 32 (Devam). Girişimcilik Becerilerine Yönelik Mevcut İlkokul 4. Sınıf Programlarının Temel Öğelerine İlişkin Öğretmen Görüşleri

	Konuların girişimcilikle ilgili olup olmadığı net ve anlaşılır değil	6,8,56,58,67,73,82	7
	Girişimcilikle ilgili konular yeterli	14,30,71	3
	Öğrenci seviyesine uygun	11,37,41	3
	Süre yeterli	11,19	2
	Uygulanabilir	11	1
	İçerik, bilgiye dayalı	66	1
3.Öğrenme-Öğretme Süreci/Etkinlikler	Süre yetersiz (bireysel farklılıklar, her öğrenciye uygun etkinlik düzenleme ve konuların yoğunluğu vs. nedeniyle)	2,3,8,13,15,20,22,23,26,27,30,31,33,34,36,37,38,39,40,41,42,43,47,55,56,57,58,59,61,62,63,64,65,72,73,74,75,76,80,82,83,84	42
	Tüm öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılabileceği (yaparak yaşayarak) etkinlikler yetersiz	5,8,14,34,43,44,48,51,52,53,57,58,63,65,68,69,70,73,77,82	20
	Girişimcilikle ilgili etkinlikler yetersiz, (zenginleştirilmeli)	16,17,20,27,29,32,34,35,37,38,42,58,67,71,78,81	16
	Uygulanabilir değil (bireysel farklılıklardan, fiziki yetersizlikten, fazla mevcutlardan dolayı)	9,10,12,14,15,38,46,47,49,59,62,68,73,79	14
	Uygulanabilir	2,3,11,34,36	5
	Öğrenci ders ve çalışma kitaplarında örnek etkinlikler yetersiz	1,31,34,36,42,60	6
	Bu becerinin öğretmenin nasıl kazandıracığına yönelik yönlendirmeler, açıklamalar yetersiz	42,50,54,57,58	5
	Öğrenci seviyesine uygun	2,3,7,46	4
	Materyal sıkıntısı ve sınıf dışı etkinliklerde zorluklar yaşanması	24,25,26,50	4
	Girişimcilikle ilgili etkinlikler yeterli	19,25,26,46	4
	Öğrenci seviyesine uygun değil	4,7,9,72	4
4.Ölçme- Değerlendirme	Girişimcilik becerilerine yönelik değerlendirme araçları yetersiz	1,2,3,9,10,12,15,16,19,20,21,26,27,28,29,31,32,34,35,36,37,38,39,40,41,42,43,44,45,48,51,52,54,55,57,59,60,61,63,65,71,75,76,77,78,80,81,83,84	49
	Amaçlara/kazanımlara uygun değil, amacına ulaştırmıyor	4,5,7,23,25,42,56,63,64,67,82	11
	Süre yetersiz, (konu yoğunluğu, sınıfların kalabalıklığı ve yetersiz çevre şartlarından dolayı vs.)	7,13,17,44,50,54,63,66,69	9
	Ölçme değerlendirme çalışmaları uygun	11	1

Tablo 32 incelendiğinde, ilkokulda görev yapan öğretmenlerin girişimcilik becerilerine yönelik mevcut İlkokul 4. sınıf programlarının temel öğeleri konusunda; “kazanımlar, içerik-konular, öğrenme öğretme süreci-etkinlikler ve ölçme-değerlendirme” temalarında görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu bağlamda mevcut ilkokul programlarında, öğretmenlerin çoğu girişimcilikle ilgili kazanımların yetersiz (f:35), çok azı yeterli (f:9) olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında kazanımların

girişimcilik becerilerini geliştirmede “öğrenci seviyesine uygun olmadığını (f:22) belirten öğretmenler olduğu gibi uygun olduğunu (f:15) belirten öğretmenlerin de olduğu görülmektedir. Ayrıca öğretmenlerin çok azı kazanımların uygulanabilir olduğunu (f:9) belirtmiş, bir kısmı da uygun olmadığını (16) belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik öğretmenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

Ö84: “Kazanımlar uygulanabilir fakat yetersiz. Öğrencilerin yaşadığı ortama uygun konular seçilmelidir. Konular, daha güncel olmalıdır. Süre de yeterli değil. Etkinlikler çevre ve okul ortamlarına göre düzenlenmeli. Etkinliklere yeterli süre tanınmalı.”

Ö82: “4.sınıf programlarında girişimciliğe yönelik kazanımlar yeterli değil. Kazanımlar artırılmalıdır. İçerik açıklayıcı ve uygulamalı olmalı, çocukların dikkatini çekecek konular seçilmelidir. Süre uygulamalar açısından yeterli değildir.”

Ö63: “4. sınıf programlarında kazanımlar yeterli değil. Girişimcilik becerilerine ilişkin kazanımlar daha alt sınıflardan itibaren kazandırılması gerekir. Kazanımlar öğrenciye uygun fakat yetersizdir.”

Öğretmenler, ilkökul programlarında içeriğin genel olarak yoğun olduğunu (f:24) ve girişimcilikle ilgili konuların ise yetersiz (f:25) olduğunu belirtmişlerdir. Bununla birlikte gerçek hayattan, güncel, özendirici ve dikkat çekici somut örnekleri içeren konuların yetersiz olduğunu (f:30), konuların uygulanabilirliğinin (f:18) ve sürenin (20) yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik öğretmenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

Ö63: “...Konular, daha açıklayıcı, dikkat çekici, güncel olmalıdır.”

Ö34: “Konular girişimcilikle ilişkili değil, yetersiz. Ayrıca girişimciliği özendirici, heveslendirici değil bence.”

Öğrenme öğretme sürecinde, öğretmenler tüm öğrencilerin öğretim sürecine aktif katılabildiği etkinliklerin yetersiz olduğunu (f:20), girişimcilikle ilgili etkinliklerin yetersiz (f:16) olduğunu ve zenginleştirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin çoğunluğu etkinliklere ayrılan sürenin; bireysel farklılıkların olması, her öğrenciye uygun etkinlik düzenlemenin zor olması ve konuların yoğunluğu gibi nedenlerden dolayı yetersiz (f:42) olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenlerin bazıları öğretim sürecinde; “materyal sıkıntısı ve sınıf dışı etkinliklerde zorluklar yaşanması (f:4), girişimcilik becerisinin nasıl kazandıracağına yönelik öğretmenlere yönlendirmelerin

veya açıklamaların yetersizliği (f:5), öğrenci ders ve çalışma kitaplarında örnek etkinliklerin yetersizliği (f:6)” gibi olumsuzlukların yaşandığını ifade etmişlerdir. Bu temaya yönelik öğretmenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

Ö62:“Etkinlikler günlük yaşamla ilişkilendirilmeli, daha somut ve daha kolay uygulanabilir olmalıdır. Ders saatleri bizim bu etkinlikleri uygulayabilmemiz ve özellikle kontrol etmemiz için yeterli değil. Öğrenci sayıları uygulamaları yönetmekte sıkıntı yaratıyor.”

Ö63:”Etkinlikler daha somut olması gerekir. Öğrencilerin katılımıyla gerçekleşmelidir ve yeterli süre verilmesi gerekir.”

Ölçme-değerlendirmeye ilgili olarak öğretmenlerin çoğu “girişimcilik becerilerine yönelik değerlendirme araçlarının yetersiz olduğunu (f:49), bazıları ise “ölçme değerlendirme etkinliklerinin amaçlara/kazanımlara uygun olmadığını, amacına ulaştırmadığını (f:11) ve konuların yoğunluğu, sınıfların kalabalıklığı ve yetersiz çevre şartları gibi nedenlerden dolayı sürenin yetersiz (f:9)” olduğunu belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik öğretmenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

Ö72:“Değerlendirme etkinlikleri, uygulama ve süreç yetersiz olduğundan tam sonuç alınamıyor. Gözlem formları ve girişimciliği ölçecek ölçme araçlarına yer verilmelidir.”

Ö75:“Öğrencilerin girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi için gerekli ölçeğin olmamasından dolayı bu becerinin değerlendirilmesi zor oluyor. Bu açıdan uygun ölçek geliştirilirse daha uygun olacağını düşünüyorum.”

Tablo 33. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Girişimcilik Becerilerinin Kazandırılması Sürecinde, Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Güçlüklere İlişkin Görüşleri

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Eğitim Programının Temel Öğeleriyle İlgili Sorunlar	Öğrencinin etkin katılımını sağlayacak kazanımların ve uygulamaların az olması	2,3,4,5,13,17,47,52,53,67,70,83,84	13
	Çocukların girişimcilik becerilerini geliştirebilecekleri gerçek hayattan somut örneklerin (yaşantı) yetersizliği	12,34,35,59,61,68,69,72,73,83	11
	Kazanımlara ve etkinliklere ayrılan süre yetersizliği	6,7,34,37,43,45,54,59,62,80	10
	Kazanımlar, konular ve etkinliklerin soyut olması	6,47,49,52,56,59,61,64,68	9
	Konuların yoğunluğu, öğretmene çok esneklik tanımaması	7,17,43,65,82	5

Tablo 33 (Devam). İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Girişimcilik Becerilerinin Kazandırılması Sürecinde, Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları Güçlüklerle İlişkin Görüşleri

	Kazanımların ve etkinliklerin ilgi çekici olmaması	6,42,53,66,84	5
	Girişimcilikle ilgili kazanımların pratiğe dönüştürülememesi, teoride kalması	9,49,59,76	4
	Öğrencinin pasif olduğu elverişsiz öğretim ortamı	24,64,79	3
	Programlarda girişimcilik becerisini geliştirmek amacıyla yönlendirmelerin olmaması	34,36	2
	Öğrencilerin özgürce kendini ifade edecekleri ortamların oluşturulmaması	30	1
	Okul dışı etkinliklerin az yapılması	80	1
Öğretmenler ile İlgili Sorunlar	Öğretmenlerin konuları yetiştirme kaygısıyla etkinliklere yeterli süre ayırmaması	33,34,36,46,46,59,60,64,65,77	10
	Öğretmenlerin bu konudaki yetersizliği	32,57,58,62,78,79	6
	Öğretmenlerin girişimcilik konusunda yetenekli çocukları desteklememeleri	34,35,37,81	4
	Öğretmenlerin akademik başarı tutkusu	17	1
Öğrencilerle İlgili Sorunlar	Öğrencilerin derse katılımda isteksizlikleri ve çekinmeleri, aktif, girişken olmamaları	8,13,24,25,34,36,40,42,55,63	10
	Öğrencilerin kendilerini ifade etme ve iletişim becerilerinin yetersiz olması	9,10,22,34,40	5
	Öğrencilerin hayallerini, düşüncelerini ifade ettiğinde dalga geçilme kaygısı yaşamaları	7,8	2
	Hazır bulunmuşluklarının düşük olması	25,26,46	3
	Kendine güvenlerinin eksikliği	28,35	2
	Motivasyonlarının eksik olması	25	1
	Hayal güçlerinin sınırlı olması	7	1
	Soyut konuları öğrenmede zorlanmaları	31	1
	72 ay öncesi okula başlamaları	60	1
	Risk alma becerilerinin eksikliği	28	1
	Etik ve ahlaki eksiklikler	19	1
	Okulla İlgili Sorunlar	Okulun fiziki/çevresel, donanım yetersizliği, materyal teminindeki sıkıntılar	7,14,37,38,45,46,48,51,54,63,82,84
Etkinliklerin okul idaresince desteklenmemesi		15,21,39,40,41	5
Sınıfların kalabalık olması		7,13,46,54	4
Okullarda “ders başarısı” ön planda olduğu için girişimciliği, iş hayatını teşvik edici uygulamaların olmaması		17,20,32	3
MEB desteğinin yetersizliği		23	1
Öğrenci ders ve çalışma kitaplarının yetersizliği		71	1
Toplum ve Aile ile İlgili Sorunlar	Ailelerin bilinçsizliği, baskısı ve girişimcilikle ilgili etkinlikleri destekleyici olmaması	7,15,21,24,25,26,32,34,35,36,37,38,39,40,41,43,52,55,76,82,83	21
	Toplum ve çevre baskısı, destekleyici olmaması	7,24,25,26,32,33,34,35,39,40,41,55,63,75,76,78,79,82,83	19
	Aile ile okul işbirliği eksiklikleri, destelenmemesi	27,45,58,62,75,79	6

Tablo 33 incelendiğinde öğretmenler, ilkökul 4. sınıf öğrencilerine girişimcilik becerilerinin kazandırılması sürecinde karşılaşılan güçlükler konusunda “programın

temel öğeleri, öğrenciler, okullar, toplum-aile” olmak üzere 4 temada görüş belirtmişlerdir. Buna göre, ilkökul öğretim programlarıyla ilgili olarak öğretmenler; “öğrencinin etkin katılımını sağlayan kazanımların ve uygulamaların az olması (f:13), kazanımlara ayrılan sürenin yetersizliği (f:10), kazanımların, konuların ve etkinliklerin soyut olması (f:9), çocukların girişimcilik becerilerini geliştirebilecekleri gerçek hayattan somut örneklerin (yaşantı) yetersizliği (f:11), konuların yoğunluğu, öğretmene çok esneklik tanımaması (f:5), kazanımların ve etkinliklerin ilgi çekici olmaması (f:5)” gibi sorunlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik öğretmenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

Ö2: “Öğrenciye daha etkin katılımı sağlayan kazanımlar olmalı. Çocukların yaparak yaşayarak öğrenmelerine imkân sağlanmalıdır.”

Ö6: “En büyük eksiklik kazanımların, etkinliklerin, çocukların ilgisini çekmemesi, soyut olması, sürenin yetersi olması ve şartların uygun olmaması.”

Öğretmenlerle ilgili olarak katılımcı öğretmenler, “öğretmenlerin konuları yetiştirme kaygısıyla etkinliklere yeterli süre ayırmaması (f:10), öğretmenlerin bu konudaki yetersizliği (f:6), öğretmenlerin girişimcilik konusunda yetenekli çocukları yeterince desteklememeleri (f:4)” gibi sorunlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik öğretmenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

Ö17: “...Öğretmenler akademik başarı tutkusundan arındırılmalıdır.”

Ö23: “...Öğretmenlerin girişimcilik konusunda yeterli bilgiye sahip olmadığını, bu konuda öğretmenlerin kendilerinin geliştirmeleri gerektiğini düşünüyorum.”

Öğrencilerle ilgili olarak, “öğrencilerin derse katılımında isteksizlikleri, çekinmeleri, aktif, girişken olmamaları (f:10), öğrencilerin kendilerini ifade etme ve iletişim becerilerinin yetersiz olması (f:5) ve hazır bulunuşluluklarının düşük olması (f:3)” gibi sorunlarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik öğretmenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

Ö34: “Öğrencilerin aile ve toplumun etkisiyle içine kapalı olmaları, rahatça kendilerini ifade edememeleri, çekinmeleri, girişimci olmalarını olumsuz etkiliyor. Bazen girişimci, girişken ve aktif olmalarına yönelik etkinlikler, konuları yetiştirme kaygısıyla uygulanamayabiliyor, bazen süre yetiştiriyor. Açıkçası bu becerinin geliştirilmesine yönelik programlarda yeterli yönlendirme yok ve öğretmen olarak bizlerin de eksikliği var.”

Ö7: “Girişimcilik becerilerini kazandırmada en çok yaşadığımız sıkıntılar; çocukların hayal güçlerinin çok sınırlı olması, ayrıca toplumun baskısı, ailenin baskısı. Çocuklar hayal etse bile bunu ifade edememeleri, dalga geçilme korkusu vs. gibi sorunlar girişimciliğin önündeki en büyük engeller.”

Okullarla ilgili olarak; “okulun fiziki/çevresel, donanım yetersizliği, materyal teminindeki sıkıntılar yaşanması (f:12), etkinliklerin okul idaresince desteklenmemesi (f:5),sınıfların kalabalık olması (f:4), okullarda “ders başarısının” ön planda tutulması ve girişimciliğin iş hayatını teşvik edici uygulamalarının olmaması (f:3)” gibi sorunların yaşandığını belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik öğretmenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

Ö13: “Girişimcilik becerilerinin kazandırılabilmesi için öğrencilerin süreçte daha aktif olmaları gerekmektedir. Ama 40-45 kişilik sınıflarda bu mümkün değildir.”

Ö18: “Basın yayın ve internet ortamını takip eden öğrenciler dışında girişimcilik konuları izliyorlar, duyuyorlar. Hiç okula gitmemiş iş ortamında çalışan insanların icat yapmaları buna örnek. Okullarda uygulama ve teşvik edici çalışmalar yok.”

Ö16: “Girişimcilik becerilerinin kazandırılabilmesinde ailenin, okulun ve diğer faktörlerin çok fazla olduğu düşüncesindeyim. Bu konun tam anlaşılmadığı düşüncesindeyim.”

Toplum ve aile ile ilgili olarak; ailelerin bilinçsizliği, baskısı ve destekleyici olmaması (f:21), “toplum ve çevre baskısı, destekleyici olmaması (19) ve aile ile okul işbirliği eksikliklerinin yaşanması, ailelerin destelememesi (6)” gibi sorunların yaşandığını belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik öğretmenlerden bazılarının görüşleri şu şekildedir:

Ö32: “Okul, çevre, aile tüm faktörlerin girişimcilik becerisini artırmada etkili olduğunu düşünüyorum. Kültürümüzde tam olarak girişimciliğin öğretiminin anlaşılmadığını düşünüyorum.”

Ö33: “Toplum olarak girişimcilik ruhumuzun yetersiz olduğunu düşünürsek, toplum temeli ailede bu becerinin kazandırılmasında yetersizlikler başlıyor. Okullarda da ders ağırlıklı gitmek durumunda olduğumuz için okul ortamının da yeterli olmadığını düşünüyorum.”

Ö77: “Ailenin ve çevrenin bu konuda destek vermediğini düşünüyorum.”

Tablo 34. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sahip Olması Gereken Girişimci Özelliklerine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Girişimci Kişilik Özellikleri	Özgüven sahibi (kendine güvenen)	1,2,3,4,5,6,7,8,11,15,16,19,21,24,25,26,27,28,29,31,32,34,35,36,38,39,40,41,42,43,44,48,51,52,53,54,56,57,58,59,60,61,63,64,65,67,68,70,71,72,74,75,76,77,78,79,80,81,82,83,84	61
	Problem çözebilen	16,20,21,28,32,33,34,36,37,38,39,41,50,51,60,75,76	17
	Yaratıcı	2,3,15,16,24,32,34,36,40,47,50,58,59,67,75,76	16
	Sosyal ilişkileri güçlü	9,10,13,17,23,40,42,46,57,58,59,69,74,79,84	15
	Lider	20,23,24,25,26,29,34,35,36,37,55,56,58,62,79	15
	Başarı odaklı, başarılı olmaya istekli, hırslı	1,11,15,21,24,26,34,36,37,39,41,42,58,59,60,70,72	14
	Rahatça kendini ifade edebilen	1,7,8,9,27,30,35,37,39,42,62,66,71	13
	Risk alabilen	4,5,15,21,28,32,34,36,41,50,60,62,75	13
	İletişim becerileri gelişmiş	9,10,11,32,34,36,55,57,60,70,74	11
	Problemler karşısında kolay pes etmeyen, mücadeleci, pozitif	5,11,34,35,36,37,54,55,83	9
	Bağımsız	2,3,30,49,52,59,61,82	8
	Yenilikçi	16,30,34,36,38,58,62	7
	Azimli	1,5,34,37,76,78,81	7
	Sorunlar karşısında düşünüp doğru karar veren, çözüm üreten	6,39,59,62,74,76,83	7
	İstekli, hırslı	1,11,15,21,24,26	6
	Fırsatları değerlendiren	5,34,35,36,59,62	6
	Derslere aktif katılımlı	1,6,17,42,44,69	6
	Cesur	11,34,36,65,66,76	6
	Sorumluluk sahibi	4,5,33,34,37,60	6
	Parlak, farklı fikirler üretebilen	29,33,34,37,47,58	6
	Kararlı	15,19,21,33,78,81	6
	Çalışkan, aktif	11,14,17,24,58,77	6
	Çözüm odaklı	6,31,34,57,83	5
	Meraklı	7,12,50,64	4
	Pozitif, neşeli	22,23,35	3
	Amaçları/hedefleri olan	6,11,33	3
	Hayal gücü yüksek	11,31,41	3
	Uyumlu, hoşgörülü	24,25,37	3
	Planlı	13,41,62	3
	Aile, çevre, sosyal ortam etkili	22,45,64	3
	Belirsizliklerin üstesinden gelen	52,75,82	3
	Öngörülü, ileri görüşlü	19,42	2
	Sabırlı	15,19	2
	İkna edebilen	8,34	2
Eleştirilere açık	11,34	2	
Üretken	37,62	2	

Tablo 34 (Devam). İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerinin Sahip Olması Gereken Girişimci Özelliklerine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Araştırmacı	11,58	2
Paylaşımçı	58,59	2
Girişken	63,65	2
Kendi ayakları üzerinde durabilen	63,82	2
Gerçekçi	73,84	2
Eksikliklerin olumlu tarafını gören	33	1
Çevreye duyarlı	11	1
Empati kurabilen	13	1
Motivasyonu yüksek	25	1
Öğrendiklerini transfer edebilen	17	1
Farklı projeler yapabilen	32	1
Meslek, iş seçimi net	18	1
Çalışmalarda arkadaşlarını teşvik eden	26	1
Hızlı düşünen	38	1
Çok yönlü düşünebilen	54	1
Haklarını bilen, adil davranan	59	1

Tablo 34 incelendiğinde, öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu 4. sınıf öğrencilerinin girişimci özelliklerinden “özgüven (kendine güven) (f:61)” özelliğine sahibi olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanında öğretmenlerin çoğu, öğrencilerin “problem çözme (f:17), yaratıcılık (f:16), sosyal ilişkileri güçlü olma (f:15), liderlik (f:15), başarı odaklı olma, başarılı olmaya isteklilik ve hırslı olma (f:14), rahatça kendini ifade etme (f:13), risk alma (f:13) ve iletişim becerileri gelişmiş olma (f:11)” özelliklerine de sahip olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca, öğrencilerin; “problemler karşısında kolay pes etmeyen, mücadeleci, pozitif (f:9),bağımsız (f:8), azimli (f:7), sorunlar karşısında düşünüp doğru karar veren, çözüm üreten (f:7), yenilikçi (f:7), istekli, hırslı (f:6), derslere aktif katılımlı (f:6), sorumluluk sahibi (f:6), cesur (f:6), parlak, farklı fikirler üretebilen (f:6), fırsatları değerlendiren (f:6), çalışkan, aktif (6), kararlı (f:6), çözüm odaklı (f:5), meraklı (f:4), pozitif, neşeli (f:3), planlı (f:3), uyumlu, hoşgörülü (f:3), belirsizliklerin üstesinden gelen (f:3), amaçları/hedefleri olan (f:3), sabırlı (f:2), ikna edebilen (f:2), öngörülü, ileri görüşlü (f:2), üretken (f:2), kendi ayakları üzerinde durabilen (f:2), araştırmacı (f:2), paylaşımçı (f:2), girişken (f:2), gerçekçi (f:2), eleştirilere açık (f:2) ve hayal gücü yüksek (f:2)” gibi özelliklere de sahip olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik bazı öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö36:“Özgüvenleri yüksektir. Başarılı olmayı çok isterler. Cesurdurlar. Risk almayı severler. Problemleri rahatça çözerler. Yenilikçi ve yaratıcıdırlar. Fırsatları değerlendirirler. Liderdirler. İletişim becerileri yüksektir. Bir işte belirsizlik yaşarlarsa pes etmezler.”

Ö11: “Kendilerine olan özgüvenleri, konuya duyarlı olmaları, yönetim becerileri, hırslı olmaları, arkadaşları arasındaki iyi iletişim becerilerinin olması onları diğer arkadaşlarından ayırmaktadır. Girişimci öğrenciler, öncelikle hedefi olmalıdır, başarıma hırsı, yılmama, ertelememe, korkmama, risk alma, proje geliştirme, çevreyi izleme, dinleme, analiz etme, araştırmacı, çalışkan, yenilikçi olma, eleştirel düşünen, hayalci, keşifçi, azimli bakış açısı geniş olma özelliklerine sahip olmalıdır.”

Ö21: “Kendine güvenmeli, risk alabilmeli, hırsı olmalı, yaratıcı olmalı, kararlı olmalı ve problem çözebilmelilerdir.”

Ö41: “Girişimci öğrenciler kendine güvenleri fazladır. Risk alabilirler. Başarı odaklı olurlar. Problem çözebilirler. İletişim becerileri yüksektir. İşlerini planlayabilme, hayal kurma yetenekleri fazladır.”

Ö38: “Bu beceriyi kazanan öğrenciler diğerlerine nazaran özgüvenleri yüksek, hızlı düşünebilir ve yenilikçidirler. Ayrıca karşılaştıkları sorunları çözme için pratik zekâya sahiptirler.”

Ö58: “Girişimci öğrenciler, özgüven sahibidir. Başarılıdır. Ataktır, araştırmacı ruha sahiptir. Fikir yürütür. Yaratıcılıkları gelişmiştir. Farklılıklara ve yeniliklere ilgi duyar. Paylaşıcıdır. Yeniliklere açıktır. Grupları, toplulukları etkileyebilirler, çevreyle ve insanlarla rahatça ilişki kurabilirler.”

Ö35: “Özgüvenleri yüksektir, kendilerini ifade eder, mutludurlar, fırsatı değerlendirirler, liderdirler, sorunlar karşısında dimdik durabilmeyi becerirler.”

Ö83: Sorunlar ile başa edebilirler. Olaylara farklı pencereden bakarak çözüm odaklı olurlar. Özgüvenleri yüksek bireyler olurlar.”

Tablo 35. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Girişimcilik Becerileri İle İlgili Öğretilmesi Gereken Konu ve Kavramlara Yönelik Öğretmen Görüşleri

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Girişimcilik Becerileri İle İlgili Genel Konular	Proje geliştirme	11,15,16,20,21,27,29,30,32,34,36,37,40,44,47,49,53,54,55,62,63,68,72,82,83	25
	Yeni ve özgün bir ürün tasarlama, geliştirme	1,4,5,6,8,15,21,28,30,31,34,35,37,39,40,41,44,53,55,60,68,76,83	23
	Girişimcilik, girişim, girişimci ve özellikleri	14,21,24,25,27,28,32,34,36,38,39,41,46,52,63,67,76,83	18
	Yenilik ve farklılık	6,34,35,36,43,44,55,58,59,63,73,82,84	13
	Kendini ifade etme, hitap, sunum	7,28,38,77	4
	Araştırma - inceleme	11,12,13	3

Tablo 35 (Devam). İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Girişimcilik Becerileri İle İlgili Öğretilmesi Gereken Konu ve Kavramlara Yönelik Öğretmen Görüşleri

	Fikir üretme, fikirleri sunma	3	1
Girişimcilik Becerileri/Kişilik Özellikleri İle İlgili Kavramlar	Özgüven	7,11,24,25,26,38,42,56,59,64,65,69,77	13
	Liderlik	25,26,37,43,45,56,63,67,68,72,73,74,82	13
	Problem çözme	43,45,48,49,50,52,54,62,63,68,73,82	12
	Risk alma	8,11,22,23,27,32,39,50,67,68,82	11
	Yaratıcılık	30,32,38,39,56,59	6
	Fırsatı değerlendirme	8,17,68,73,83	5
	Analiz-sentez-değerlendirme	10,12,13,29	4
	Azim, yılmama	10,11,38,71	4
	Kendi ayakları üzerinde durma	17,44,49	3
	Hayal etme	7,11,39	3
	Zamanı iyi kullanma	11,45,55	3
	Karalılık	10,42,59	3
	Sezgisellik, duyarlılık, öngörü	10,38,58	3
	Cesaret	11,23,37	3
	Motivasyon	24,25	2
	Sorumluluk	33,37	2
	Sosyal olma	18,42	2
	Başarma isteği	11,45	2
	Hak-adalet-saygı	37,71	2
	Eleştirilere açık olma	7	1
	Güç	10	1
	Stratejik düşünce	69	1
	Hedef	58	1
	Eksikleri tamamlama	33	1
	Merak	11	1
Çok yönlü olma	42	1	
Empati kurma	3	1	
Disiplinli çalışma	45	1	
Girişimcilikte İlgili Teknik Kavramlar	Reklam-tanıtım	1,28,31,34,36,39,40,41,45,51,52,53,60,61,63,68,70,72,73,82,83,84	22
	Kar-zarar	4,5,8,21,32,34,36,37,39,45,51,54,57,60,61,68,70,75,83,84	20
	Bütçe	1,5,34,41,43,44,47,51,52,54,58,61,62,68,73,74,83,84	18
	Üretim-tüketim	4,5,34,35,36,37,43,47,58,60,62,63,72,73,75,82,84	17
	Maliyet	5,34,44,45,51,52,54,60,61,68,70,72,83	13
	Alış-veriş	15,21,34,36,53,68,72,73,76,82,83	11
	Plan, planlama	31,34,35,39,42,55,58,61,62	9
	Pazarlama	30,31,35,39,58	5
	Para kazanma, parayı doğru kullanma	1,34,36,55	4
	Vizyon-misyon	16,20,29,32	4
	Kaynakları değerlendirme	10,57,58	3
	İhtiyaç-istek	58,62	2
	Gelir-gider	1,51	2
	Ekonomi	18,74	2
	Teknoloji	18,44	2
	Geri dönüşüm	35,57	2
	Yönetim	69,74	2
Meslek, iş seçimi	18	1	

Tablo 35 incelendiğinde öğretmenlerin; 4. sınıf öğrencilerine girişimcilik becerileri ile ilgili öğretilmesi gereken konu ve kavramlarla ilgili “girişimcilik becerileri ile ilgili genel konular, girişimci kişilik özellikleri ile ilgili kavramlar ve girişimcilikle ilgili teknik kavramlar” olarak üç temada görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu bağlamda öğretmenler, 4. sınıf öğrencilerine girişimcilikle ilgili “proje geliştirme (f:25), yeni ve özgün bir ürün tasarlama, geliştirme (f:23), girişim, girişimci, girişimcilik, girişimcilerin özellikleri (f:18), yenilik ve farklılık (f:13) kendini ifade etme, hitap, sunum (f:4) ve araştırma–inceleme (f:3)” konularının öğretilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik bazı öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö55: “Planlama, ürün tasarlama, farklı olma, para kazanma, yeni ve farklı projeler üretme, zaman yönetme.”

Ö10: “Kaynakları temin etme, sezgi, emek, risk, kararlılık, azim, güç, analiz-sentez-değerlendirme.”

Ö39: “İletişim, ürün geliştirme, ürün tanıtımı, “girişimci”, pazarlama, risk, kar-zarar, plan, hayal, yaratıcılık.”

Ö62: “Girişimcilik nedir? Planlama nedir, nasıl yapılır? Üretim ihtiyaç bütçe nedir? Sorun, çözüm, proje kavramlarını bilmesi gerekir.”

Öğretmenler girişimci kişilik özellikleri ile ilgili olan “özgüven (f:13), liderlik (f:13), problem çözme (f:12), risk alma (f:11), fırsatı değerlendirme (f:5), azim, yılmama (f:4), analiz-sentez-değerlendirme (f:4), kararlılık (f:3), sezgisellik, duyarlılık, öngörü (f:3), hayal etme (f:3), zamanı iyi kullanma (f:3), kendi ayakları üzerinde durabilme (f:3), yaratıcılık (f:6) ve cesaret (f:3)” gibi kavramların öğretilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik bazı öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö59: “Kararlılık, özgüven, yaratıcı olma, başarı odaklı olma, değişimlere açık olma gibi özellikleri öğrenmesi gerekir.”

Ö77: “Problem çözme, yenilikçi olma, risk alma, fırsat vb.”

Öğretmenler girişimcilikle ilgili temel kavramlar olarak “reklam-tanıtım (f:22), kar-zarar (f:20), bütçe (f:18), üretim-tüketim (f:17), maliyet (f:13), alış-veriş (f:11), plan, planlama (f:9), pazarlama (f:5), para kazanma, parayı doğru kullanma (f:4), vizyon-misyon (f:4) ve kaynakları değerlendirme (f:3) gibi girişimcilikle ilgili teknik

kavramların da öğretilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik bazı öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö43: “Problem çözme, üretim, yenilik, ürün, liderlik kavramları vb.”

Ö45: “Kar-zarar, maliyet, reklam, başarı, liderli, problem çözme, disiplinli çalışma, zaman.”

Ö58: “Gereksinim, istek, üretim özgür düşünme, farklılık, pazar, yenilik, kaynak, bütçe, plan, emek, toplum, hedef, öngörü, sonuç vb.”

Tablo 36. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Girişimcilik Becerilerinin Kazandırılmasında Etkili Olabilecek Öğretim Modeli, Yöntemi Veya Teknikleri ve Uygulanabilecek Etkinlikler İle İlgili Öğretmen Görüşleri

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Girişimcilik İçin Uygun Öğretim Modeli, Yöntemi Ve Teknikleri	Drama-canlandırma	1,2,6,8,9,10,15,16,20,21,22,23,24,26,27,28,29,30,32,33,34,36,37,39,40,42,43,44,45,47,48,51,52,54,57,58,59,62,63,67,68,70,71,72,73,74,75,76,82,83,84	51
	Proje yöntemi	1,4,5,6,7,8,9,11,15,16,17,20,21,27,28,29,30,32,33,34,35,36,37,39,40,41,42,45,52,55,57,58,62,68,73,74,75,76,82,83	40
	Beyin fırtınası	1,2,5,8,13,17,26,34,35,36,37,42,47,52,54,56,58,61,62,63,67,69,70,72,82,83,84	27
	Araştırma, inceleme yöntemi	7,11,15,17,21,34,35,36,39,40,41,42,48,54,59,61,63,64,72,75,82	21
	Problem çözme yöntemi (Probleme dayalı öğrenme)	7,27,41,42,44,59,60,72,82,83,13,30,31,34,36,39,61,75,76	19
	İstasyon yöntemi	1,15,21,27,32,34,36,37,39,40,41,66,70,82	14
	Altı şapkalı düşünme yöntemi	1,15,17,21,27,34,55,70,71	9
	Zihin haritası	49,54,63,67,70,82,83	7
	Buluş yöntemi	17,19,42,65,66	5
	Deney	9,10,11,63,64	5
	Soru-cevap tekniği	8,24,25,42,64	5
	Grup çalışmaları, işbirlikli öğrenme	13,17,58,62,66	5
	Gösterip yaptırma	9,10,42,58	4
	Gezi-gözlem	9,10,42,59,	4
	Programlı öğrenme	78,79,80	3
	Sunuş yoluyla öğretim	25,28,58	3
	Model alma	69,76,77	3
	Kavram haritası	17,47,52	3
	Tartışma	11,42	2
	Balık kılıcı	17,70	2
Benzetim	15,21	2	

Tablo 36 (Devam). *İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Girişimcilik Becerilerinin Kazandırılmasında Etkili Olabilecek Öğretim Modeli, Yöntemi Veya Teknikleri ve Uygulanabilecek Etkinlikler İle İlgili Öğretmen Görüşleri*

Etkinlik Örnekleri	Bir ürün ortaya koymaya veya bir problem çözmeye yönelik özgün projeler geliştirilip sunma çalışmaları yapılabilir	1,5,6,11,17,34,35,36,37,38,40,42,43,45,47,51,52,53,54,56,57,62,63,68,69,75,83	27
	Öğrencilerin kendi yaptıkları ürünler, sergilenerek tanıtımı veya satışı yapılabilir	15,21,29,30,32,34,36,37,39,40,41,42,43,44,49,52,51,58,61,63,67,70,73,75,82,83,84	27
	Girişimcilikle (alış-veriş, iş kurma) ilgili dramalar yapılabilir	1,4,5,8,16,21,22,23,28,29,30,32,34,39,41,55,60,75,76,80,81	21
	Girişimci kişiler okula davet edilerek seminer, söyleşi yapılabilir	1,11,15,16,21,32,33,34,35,36,37,39,55,60,73,75,76,83	18
	İnsan hayatını kolaylaştıran özgün ürünler tasarlanabilir	6,11,17,28,31,40,51,55,57,59,62,64,69,82,84	15
	Afiş ve broşürlerle kendi tasarladıkları ürünleri reklamı, tanıtımı yapılabilir	6,28,34,39,41,46,47,54,57,60,63,68,82	13
	Kermes düzenlenebilir, geliştirdikleri ürünlerin satışı yaptırılabilir veya bu işte görevlendirilebilir	37,39,41,46,48,54,57,58,76	9
	Münazara, tiyatro, şiir gibi kendilerini ifade edebilecekleri etkinlikler düzenlenebilir	59,65,66,77,78,79,80,81	8
	Girişimciliği geliştirecek seminerler, geziler ve gözlem çalışmaları düzenlenebilir	14,30,37,42,59,60,64,77	8
	Görsel materyaller, videolar kullanılabilir	8,14,22,24,25,42	6
	Çevremizdeki problemlerin tespiti ve çözüm önerileri geliştirilebilir	17,31,33,58	4
	Kullanılmayan oyuncakların takası veya satışı yapılabilir	34,36,61	3
	Başarılı girişimcilerin hayatları incelenebilir	24,25,26	3
	Kantin gibi bir yerde satış görevi yapabilirler	32,44,45	3
	İş kurma, plan yapma vs. çalışmaları yapılabilir	5,46	2
	İş kurma, plan yapma, uygulama sonuç alma araştırmaları yapılabilir.	34,35	2
	Girişimciliğe yönelik yarışmalar düzenlenebilir	9,53	2
	Sosyal yardımlaşma projeleri düzenlenebilir (huzurevi, lösev vs.)	59,66	2
	Öğrencilerle birlikte pazara gidip satıcıyı, alış veriş gözlemlenmeleri yapılabilir	2,3	2
	Analitik düşünme becerisi geliştirici etkinlikler olabilir	29,32	2
Sınıf içi-dışı sorumluluk geliştirici çalışmalar yapılabilir	33	1	
Girişimciliği geliştirici oyunlar oynatılabilir	42	1	
Sınıf içi para biriktirme çalışması yapılabilir	54	1	
Okul dergisi veya gazetesi çıkarıp velilere satılabilir	63	1	

Tablo 36 incelendiğinde öğretmenlerin, 4. sınıf öğrencilerine girişimcilik becerilerinin kazandırılmasında etkili olabilecek öğretim modeli, yöntemi veya tekniklerle ve uygulanabilecek etkinliklerle ilgili “girişimcilik becerileri için uygun öğretim modeli, yöntem ve teknikleri ve etkinlik örnekleri” olmak üzere iki temada görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin büyük çoğunluğu “drama (canlandırma-rol oynama) (f:51) ve proje yöntemini (f:40)” girişimcilik becerilerini geliştirmede etkili olabilecek öğretim yöntemleri olarak belirtmişlerdir. Bununla beraber “beyin fırtınası (f:27), araştırma-inceleme (f:21), problem çözme-probleme dayalı öğrenme (f:19), istasyon (f:14), altı şapkalı düşünme (f:9), zihin haritası (f:7), işbirlikli öğrenme (f:5), buluş (f:5), soru cevap (f:5), deney (f:5), gezi gözlem (f:4), gösterip yaptırma (f:4), örnek olay (f:3), model alma (f:3), programlı öğrenme (f:3), sunuş (f:3), kavram haritası (f:3)” yöntem ve tekniklerinin de etkili olabileceği belirtilmiştir. Bu temaya yönelik bazı öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö34: “Projeler üretilip yeni ürünler geliştirilebilir. Probleme dayalı öğrenme yöntemi, drama, istasyon, araştırma, altı şapkalı öğrenme, beyin fırtınası yöntemleri uygulanabilir. Kendilerine özgü proje çalışmaları yapılabilir. Geliştirdikleri ürünler sınıfta veya okulda tanıtımı yapılabilir. Satış yapılabilir. Kullanmadıkları oyuncakları takas yaptırılabilir veya alınıp satılabilir. Alış veriş dramaları yaptırılabilir. Plan yapma iş kurma, araştırmaları uygulamaları yaptırılabilir. Girişimciler sınıfa davet edilerek söyleşiler yapılabilir.”

Ö57: “Uygulamalara öğrenciler dâhil edilmeli, yaparak yaşayarak öğrenmeli, proje çalışmaları yapılmalı, dramalara da yer verilmeli. Tasarlama ve proje yapma gibi etkinlikler olmalı. Kendi tasarımlarını pazarlamam yapabilirler. Ürünlerle ilgili reklam ve tanıtım yapabilirler. Broşür afiş hazırlayabilirler.”

Ö37: “...Projeler geliştirilebilir. İstasyon tekniği, drama, tiyatro yaptırılabilir. Sergiler açılabilir. Alış veriş yaptırılabilir. Söyleşi yapılabilir. Yap-sat, üret-sat projeleri etkili olur. Kermes yapıp, kermeste göre verilebilir.”

Öğretmenler; girişimcilik becerilerinin öğrencilere kazandırılmasında “bir ürün ortaya koymaya veya bir problem çözmeye yönelik özgün projeler (f:27), öğrencilerin kendi yaptıkları ürünlerin sergilenmesi, tanıtımı veya satışı (f:27), girişimcilikle ilgili alış-veriş, iş kurma dramalar (f:21), girişimci kişilerle seminer ve söyleşiler (f:18), afiş broşür tasarımları (f:13), öğrencilerin kendi geliştirdikleri ürünlerin satışına yönelik

kermes organizasyonları (f:9), münazara, tiyatro, şiir etkinlikleri (f:8), seminerler, geziler veya gözlemler (f:8), görsel materyaller, videolar (f:8), çevre problemlerinin tespiti ve çözüm önerileri (f:4), kullanılmayan oyuncakların takası veya satışı (f:3), kantin gibi bir yerde satış işleri (f:3), başarılı girişimcilerin hayatlarının incelenmesi (f:3) ve öğrencilerin hayalleri veya meslek seçimi konusunda senaryo oluşturma (f:3)” gibi etkinliklerin etkili olabileceği belirtilmiştir. Bu temaya yönelik bazı öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö1: “İstasyon, altı şapka yöntemi, beyin fırtınası, drama-canlandırma, proje yöntemi uygulanabilir. Girişimcilik becerileri kazandırmak için drama çalışmaları, bir proje grubuyla üretme çalışmaları yapılabilir. Girişimciler okullarda seminer verebilir.”

Ö63: “Drama, beyin fırtınası, deneysel yöntem ve zihin haritası ve araştırma yöntemleri kullanılabilir. Bir okul dergisi veya gazetesi çıkartılıp velilere satılabilir. Proje geliştirilip ya da bir ürün tasarlayıp reklamı yapılabilir. Girişimci yetişkinler örnek gösterilebilir.”

Ö83: “Zihin haritası, beyin fırtınası, problem çözme, proje, yaparak yaşayarak öğrenme uygulamaları, drama gibi yöntem teknikler uygulanabilir. Bir ürün tasarlayıp bunu geliştirebilirler. Reklam ve tanıtım yapabilirler. Sonrasında sergi hazırlayabilirler. Okula uzman girişimciler davet edilebilir.”

Tablo 37. İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Girişimcilik Becerilerinin Kazandırılmasına Yönelik Tasarlanacak Öğretim Programının Özelliklerine Yönelik Öğretmen Görüşleri ve Önerileri

Tema	Kod	Katılımcılar	f
Kazanımlara Yönelik	Gerçek hayatta karşılaşılabilecek durumlara ilişkin kazanımlar ve konular belirlenmeli	1,5,36,37,56,59,61,73,74	9
	Daha alt sınıflarda verilmeli	2,48,55,59,63,68,70,83,84	9
	Kazanımlar birbiriyle ilişkilendirilmeli	2,3,31,34,35,36,57	7
	Kazanımlar somut deneyimlere, yaparak yaşayarak öğrenmeye yönelik olmalı	6,8,41,53	4
	Öğrencinin aktif olmasını sağlamalı	1,8,59	3
	Girişimcilikle ilgili kazanımlara artırılmalı	78,81	2
	Kazanımlar gerçek yaşamla ilişkili olmalı	8	1

Tablo 37 (Devam). İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Girişimcilik Becerilerinin Kazandırılmasına Yönelik Tasarlanacak Öğretim Programının Özelliklerine Yönelik Öğretmen Görüşleri ve Önerileri

İçeriğe Yönelik	Hayatın için içinden güncel, özendirici ve ilgi çekici konular, somut örnekler ve etkinlikler olmalı	1,2,3,8,17,24,26,34,35,36,37,41,44,45,47,48,50,52,53,56,57,59,62,63,64,65,68,69,70,72,83,84	32
	Araştırma, hayal etme, zamanı iyi kullanma, çalışkan olma, korkmama, kaybetme-kazanma, risk alma ve doğruluk-ahlak vb.	11	1
Öğretim Sürecine Yönelik	Öğrencinin aktif olduğu, uygulama ağırlıklı yaparak yaşayarak öğrenmeye uygun öğrenci merkezli etkinlikleri kapsayan öğrenme ortamları sağlanmalı	1,4,5,6,7,8,9,10,12,14,15,17,19,21,24,26,27,28,32,34,35,36,37,38,40,41,42,43,44,45,47,49,50,51,52,53,54,55,56,57,58,59,60,62,65,66,68,69,73,74,76,84	52
	Öğrenci seviyesine uygun her konu için farklı uygulamaları, öğretim yöntemlerini kapsamalı	4,5,9,16,20,22,24,25,26,31,38,58,59,72,76	15
	Gerçek hayattan somut örnek uygulamalar olmalı	8,34,35,37,41,55,57,62,76	9
	Proje hazırlama, uygulama ve değerlendirme çalışmaları ağırlıklı olmalı	9,16,29,30,32,38,39,60,75	9
	Günlük hayattan, eğlenceli ve ilgi çekici olmalı	6,17,35,55,62,66,68,82	8
	Öğrencilerin yaratıcılığını geliştirecek, fikirlerini rahatlıkla paylaşabildiği ortamlar sunulmalı	38,56,57,63,76	5
	Öğrenciye gerçek hayat problemleri verilip, sorunları kendisinin çözebileceği etkinlikler olmalı	57,83	2
	Okul saati dışında da okul ve çevrede uygun ortamlar hazırlanmalı	45,83	2
	Süreçte öğrencilerin başarısızlıktan korkmaması sağlanmalı, destek verilmeli	7,45	2
	Sınıf dışı etkinliklere bol bol yer verilmeli	71,72	2
	Kültür, sanat ve spor etkinliklerine uzmanlar tarafından yaptırılarak ağırlık verilmeli	79	1
Etkinlikler çevre ve okul ortamına uygun olmalı	84	1	
Değerlendirmeye Yönelik	Öğrenci seviyesine uygun uygulanabilir ölçekler veya değerlendirme etkinlikleri olmalı	2,3,8,24,27,32,37,41,63,72,74,83,84	13
	Sürece dönük gözlem formu, derecelendirme ölçeklerin, performans değerlendirmeleri, öğrencinin kendini ve arkadaşlarını değerlendirecek alternatif etkinliklere yer verilmeli	10,17,22,43,47,49,52,53,57,58,62,65,73	13
	Girişimcilik becerilerini ölçen güvenilir ve kapsamlı ölçme araçları olmalı	16,68,73,75	4
	Ezber değil, araştırma, sorgulama ve bilgiye ulaşma isteğini artıran değerlendirmeler olmalı	15,17,21,30	4
	Önceden belirlenmiş kriterlere göre değil, süreç dikkate alınmalı	6,47,66	3
	Uygun ölçme değerlendirme araçları geliştirilerek öğrencilere geri dönüt verilmeli	72	1
	Program uygulandıktan sonra öğretmenin kazanımları gözlemlene fırsatı sunulmalı	62	1
Öğrenciye Yönelik	Girişimcilikte yetenekli öğrenciler yönlendirilmeli	2,3,57,59,63,82,84	7
	Kendine güvenen, risk alabilen öğrenciler yetiştirilmeye çalışılmalı	28,39,45	3
	Hayalleri sınırlanmamalı	7,11	2
Okula Yönelik	Okul donanımının (teknoloji) sağlanmalı	9,13,19,64	4
	Sınıf mevcutları uygun sayıda olmalı, fiziki yetersizlikler giderilmeli	13,14,46,77,79	5
	Öğrencinin aktif olduğu, girişimcilik becerilerini geliştirmeye uygun uygulama alanları laboratuvar-çalışma atölyesi olmalı	12,13,17,48,79	5

Tablo 37 (Devam). İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Girişimcilik Becerilerinin Kazandırılmasına Yönelik Tasarlanacak Öğretim Programının Özelliklerine Yönelik Öğretmen Görüşleri ve Önerileri

Öğretmene Yönelik	Öğretmenler bu konuda eğitilmeli	13,16,48,66,78	5
	Öğretmen öğrenciye örnek olmalı	80	1
Programın Genel Yapısına Yönelik	Küçük yaşlarda (anaokulu, ilkokul 1. sınıf) bu beceri kazandırılmaya başlanmalı	2,3,43,44,47,50,51,52,53,57,61,63,67,68,69,70,83	17
	Ayrı bir ders olarak okutulması yararlı olabilir	48,49,52,57,82	5
	Programın uygulamalarına yeterli süre tanınmalı	8,13,40,77	4
	Veliler de bilgilendirilmeli, iş birliği sağlanmalı	2,3,45,59	4
	Bireysel farklılıkları dikkate alan, yaratıcı düşünmeyi teşvik eden işlevsel program olmalı	58,59,80	3
	Girişimciliği geliştirecek becerilere uygun temalar veya modüller oluşturulabilir	34,35,36	3
	Her sınıfta düzeye uygun girişimcilik becerilerine öğretim programlarında yer verilmeli	83,84	2

Tablo 37 incelendiğinde öğretmenlerin, GOP ile ilgili “kazanım, içerik, öğretim süreci, değerlendirme, öğrenci, okul, öğretmen ve programın genel yapısı” temalarına ilişkin görüş bildirdikleri görülmektedir. Bu bağlamda, bir eğitim programının temel öğelerine öğretmenler “girişimcilikle ilgili kazanımların daha alt sınıflarda yer alması (f:9), gerçek hayatta karşılaşılabilecek durumlara ilişkin kazanımlar ve konuların belirlenmesi (f:9), kazanımların birbirleriyle ilişkili olması (f:7), somut deneyimlere ve yaparak yaşayarak öğrenmeye yönelik olması (f:4) gerektiğini belirtmişlerdir. İçerikte; “hayatın için içinden güncel, özendirici ve ilgi çekici konuların, somut örnekler ve etkinliklerin olması (f:32) gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrenme öğretim sürecinde; “öğrencinin aktif olduğu, uygulama ağırlıklı, öğrenci merkezli etkinlikleri kapsayan öğrenme ortamlarının sağlanması (f:52) gerektiği öğretmenlerin büyük çoğunluğu tarafından belirtilmiştir. Bunun yanında “proje hazırlama, uygulama ve değerlendirme çalışmalarının ağırlıklı olması (f:9), öğrencilerin yaratıcılığını geliştiren, fikirlerini rahatlıkla paylaşabildiği farklı fikirlerini hayata geçirmelerini sağlayan ortamların sunulması (f:5) ve etkinliklerin günlük hayattan, eğlenceli ve ilgi çekici olması (f:8) gerektiğini belirtmişlerdir. Değerlendirme bölümünde, öğretmenler “öğrenci seviyesine uygun uygulanabilir ölçme araçlarının veya değerlendirme etkinliklerinin olması (f:13), girişimcilik becerilerini ölçen güvenilir ve kapsamlı ölçme araçlarının olması (f:4), önceden belirlenmiş kriterlere göre değil, süreç dikkate alınması (f:3) ve sürece dönük bu beceriyi ölçecek gözlem formlarına, derecelendirme ölçeklerine, performans değerlendirmelerine, öğrencinin kendini ve arkadaşlarını değerlendirecek alternatif etkinliklere yer verilmesi (f:13), ezbere dayalı değil, araştırma, sorgulama ve bilgiye

ulaşma isteğini artıran değerlendirmelerin olması (f:4) gerektiğini belirtmişlerdir. Bu temalara yönelik öğretmenlerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

Ö5: “*Öğrencilerin aktif olduğu, uygulamalara dayalı bir program olmalıdır. Gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri durumları içermelidir.*”

Ö38: “*Girişimcilikle ilgili kazanımlar artırılıp etkinlikler ve projeler çeşitlendirilebilir. Her konu için farklı yöntem ve metotlar uygulanabilir. Konular çocukların seviyelerinde uygun seçilebilir.*”

Ö39: “*Özgüven geliştirici etkinlikler düzenlenebilir. Daha sonra girişimcilik ruhunun kazandırılabilmesi için kendini ifade etme projeler hazırlama sunmaya yönelik etkinlikler yapılabilir.*”

Öğrenciye, okula, öğretmene ve programın genel yapısına yönelik öğretmenlerin bir kısmı girişimcilik konusunda yetenekli öğrencilerin yönlendirilmesine (f:7) ve kendine güvenen, risk alabilen öğrenciler yetiştirilmesine (f:3) ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir. Bu süreçte sınıf mevcutlarının uygun sayıda olması, fiziki yetersizlikler giderilmesi (f:5), okulun gerekli donanımı (teknoloji) sağlaması (f:4) ve öğrencinin aktif olduğu, girişimcilik becerilerini geliştiremeye uygun uygulama alanlarının (laboratuvar-çalışma atölyesi) sağlanmasına ihtiyaç olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca öğretmenler, girişimcilik konusunda kendilerinin eğitim alması gerektiğini de belirtmişlerdir. Öğretmenler GÖP’ün genel olarak “girişimciliği geliştirecek becerilere uygun temalar veya modüller halinde hazırlanabileceğini (f:3), uygulamalara yeterli sürenin tanınmasını (f:4), bireysel farklılıkları dikkate alan, araştırmacı, yaratıcı düşünmeyi teşvik eden işlevsel bir program olmasını (f:3), velilerin de bilgilendirilmesini, iş birliğinin sağlanmasını (f:4) önermişlerdir. Bunun yanında, “bu becerinin küçük yaşlarda (anaokulu, ilkokul 1. sınıf) kazandırılmaya başlanmasının (f:17), her sınıfta düzeye uygun girişimcilik becerilerine öğretim programlarında yer verilmesinin (f:2) ve ayrı bir ders olarak okutulmasının da yararlı olabileceğini belirtmişlerdir. Bu temalara yönelik öğretmenlerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

Ö45: “*Öncelikler çocuğun öz güveninin yüksek olması gerekir. Bunu kazandırmalıyız. Başarabileceğine onu inandırmalıyız. Yaptığı çalışmalarını desteklemeliyiz. Aileleri de bilinçlendirmeliyiz.*”

Ö56: “*Öğrencinin yaratıcılığını ortaya çıkaracak fikirlerini rahatça söyleyebileceği ortamlar oluşturulmalı. Yaparak yaşayarak öğrenmenin benimsendiği,*

somut olarak öğrencilerin uygulamaları gerçekleştirebileceği program hazırlanmalıdır.”

Ö58: “Öğrenci seviyesine uygun açık, çok yönlü, öğrenci farklılıklarına hitap edebilen, araştırmacı, yaratıcı düşünmeyi teşvik eden işlevsel bir program olmalıdır.”

3.1.4. İhtiyaç Analizi Çalışmalarından Elde Edilen Sonuçlar

İhtiyaç analizi sonunda girişimcilik becerilerinin ilkökul öğrencilerine kazandırılması için özetle şunların gerekli olduğu anlaşılmıştır:

- Girişimcilikle ilgili alanyazında birçok kavram ve bilginin var olduğu ve girişimciliğin oldukça kapsamlı bir süreç olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle ilkökul öğrencilerine uygun olan en temel bilgiler ve kavramlar ortaya konmalıdır. Bu kapsamda girişimcilik becerilerini kazanmış bir ilkökul öğrencisinin öncelikle girişimcilik, girişimci, girişimcilerin özellikleri, hedef, iş planı, çaba, başarı, kendine güven, problem çözme, risk, fırsat, farklılık, yenilik, üretim, satış, reklam, pazarlama, proje tasarlama ve geliştirme vb. gibi temel kavramları ve konuları öğrenmesi gerekmektedir. Bununla beraber ilkökul öğrencilerine kazandırılması uygun olan temel girişimcilik becerilerinin de belirlenmesi gerekmektedir. Bu kapsamda; öğrencilerin bir işi veya projeyi başarma isteklerinin olması ve yapacağı bu işe yönelik hedefler belirlemesi, planlar hazırlayarak düzenli şekilde çalışması gerekmektedir. Hedefledikleri işi başarabileceği noktada kendilerine güvenmeleri ve gerekli çabayı göstermesi gerekmektedir. Başladıkları işi gerçekleştirme sürecinde, karşılarına çıkan problemleri gerekli adımları atarak çözmeleri, sorunların üstesinden gelebilmeleri gerekmektedir. Başarılı sonuçlara ulaşmak için gerektiğinde risk almaları ve karşılarına çıkan fırsatları değerlendirmeleri de gerekmektedir. En sonunda da mevcut olanlardan farklı özelliklere sahip ve insanların bir problemini çözmeye ya da ihtiyaçlarını gidermeye yönelik yeni ürünler, projeler üretebilmeleri gerekmektedir. Girişimcilerin neler yaptıklarını ve projelerini nasıl yaptıklarını öğrenerek girişimcilik sürecine hâkim olmaları gerekmektedir. Bu bağlamda girişimciliğin birçok alt beceriyi kapsadığı anlaşılmıştır. İlkokul düzeyinde kazandırılacak girişimcilikle ilgili “başarılı olma isteği, kendine güven, problem çözme-sorunların üstesinden gelme, risk alma, fırsatları değerlendirme ve yenilikçilik-yaratıcılık” becerilerinin temel olarak kazandırılması gerektiği görülmüştür. Bu beceriler temelinde temel kavramlar ve gerekli konular

organize edilmiştir. Programın dört temel ögesi olan; kazanım, içerik, öğretim süreci ve sınav durumları da belirlenen bu alt beceriler üzerine oluşturulmuştur.

4.4. GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMININ AMAÇLARI VE TEMEL ÖĞELERİ

İhtiyaç analizi çalışmalarından sonra elde edilen sonuçlar doğrultusunda öncelikle bir öğretim programının temel öğelerinden ilki olan “hedefler/kazanımlar” oluşturulmuştur. Kazanımlara uygun olarak içerik/konuları, öğrenme öğretme süreci/etkinlikler ve sınav/değerlendirme durumları oluşturulmuştur. Girişimcilik öğretim programının bu öğeleri şu şekildedir:

4.4.1. Hedefler ve Kazanımların Belirlenmesi

GÖP Genel Hedefleri:

- Girişimciliğe ilişkin farkındalık kazanmış ve bu alanda gerekli temel bilgi ve becerilere sahip bireyler yetiştirmek,
- Kendine güvenen, başarıya isteği yüksek, hedeflerine ulaşmak için çabalayan, farklı fikirler ve projeler üretebilen, azimli, fırsatları değerlendirebilen, gerektiğinde risk alabilen, yenilikçi ve aktif bireyler yetiştirmek
- Hayatında karşılaştığı problemleri çözebilen ve insanların ihtiyaç duyduğu durumları görüp bu ihtiyacı karşılayacak yeni, farklı ve özgün ürünler ve projeler geliştirebilen bireyler yetiştirmek,
- Toplumun ihtiyaçlarını giderme noktasında duyarlı olan ve toplumun teknolojik ve ekonomik olarak gelişmesine katkı sunabilen üretken, öncü ve lider bireyler yetiştirmek

GÖP Özel Hedefleri:

Girişimcilik öğretim programının kazanımları, programın özel hedeflerini oluşturmaktadır. Bu kapsamda oluşturulan GÖP kazanımları aşağıda sunulmuştur.

4.4.2. GÖP Kazanımlarının Belirlenmesi ve Düzenlenmesi

Kazanımları belirleme sürecinde, ihtiyaç analizi çalışmaları sonucunda, ilkokul öğrencilerine uygun olan girişimcilik ile ilgili temel kavramlarla birlikte başarılı olma isteği, kendine güven, problem çözme, risk alma, fırsatları değerlendirme ve yenilikçilik

olmak üzere girişimciliği oluşturan altı becerinin öne çıktığı görülmüştür. Bu kapsamda bu becerilerin her biri, bir modül olarak ele alınmış ve belirlenen modüller kapsamında bu becerilerin geliştirilmesine yönelik 39 kazanım havuzu oluşturulmuştur. GÖP kazanımları hazırlandıktan sonra bunların değerlendirilmesini yapmak amacıyla “kazanım değerlendirme formu” hazırlanmış ve bu form doğrultusunda öğretim üyesi olan beş uzmanın (2 EPÖ,1 Psikoloji, 1 Sosyoloji ve 1 Girişimcilik alanlarında) görüşlerine başvurulmuştur. Kazanımları kendi alanları açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Bununla kazanımların ”eğitim programları ve öğretim, psikoloji, sosyoloji ve girişimcilik” alanları açılarından incelenerek daha geniş bir kapsamda değerlendirilmesi amaçlanmıştır. İncelemeyi yapan uzmanlara mail ve telefon yoluyla ulaşılmış, gerekli açıklamalar yapılmıştır. Uzmanların incelemeleri sonucu belirtilen gerekli değişiklikler yapılarak 38 kazanım olarak son halini almıştır. Bu kazanımlar aşağıdaki Tablo 38’te sunulmuştur.

Tablo 38. Girişimcilik Öğretim Programı Kazanımları

Modüller	Kazanımlar
Modül I: Girişimciliğe Giriş – Temel Kavramlar	1.Girişimcilikle ilgili temel kavramları açıklar.
	2.Girişimcide bulunması gereken kişisel özellikleri açıklar.
	3.Girişimcide bulunması gereken kişisel özellikleriyle kendi kişisel özelliklerini karşılaştırır.
	4.Girişimcilerin hayatlarından yola çıkarak girişimcilikte başarılı veya başarısız olmanın nedenlerini belirler.
	5.Girişimciliğin ekonomik ve sosyal hayattaki önemini kavrar.
Modül II: Başarılı Olma İsteği	6.Bir işte başarılı olmak için hedef belirlemenin önemini kavrar.
	7.Gerçekleştireceği bir proje (ürün geliştirme, alış-satış vb.) için “hedefler” belirler.
	8.Gerçekleştireceği proje için bir iş planı hazırlar.
	9.Bir projeyi gerçekleştirmek için gerekli kaynaklara (para, insan, materyal vs.) nasıl ulaşacağına karar verir.
	10.Bir projeyi gerçekleştirmek için gerekli kaynakların kullanım amaçlarını ve işlevlerini açıklar.
	11.Proje sürecinde kaynakların nasıl kullanılması gerektiğine yönelik uygulamalarda aktif rol alır.
	12.Proje hazırlama ve gerçekleştirme sürecinde planına uygun bir şekilde gerekli çabayı gösterir.
	13.Gerçekleştirdiği projenin sonuçlarını, hazırladığı plana uygunluğu açısından değerlendirir.

Tablo 38 (Devam). Girişimcilik Öğretim Programı Kazanımları

Modül III: Kendine Güven	14. Bir işte başarılı olabilmek için kendine güvenmenin önemini açıklar.
	15. Kendine güvenerek yaptığı işlerde istediği hedeflerine rahatlıkla ulaşacağını kavrar.
	16. Okuldaki veya sınıftaki etkinliklerde (kitap, dergi, duvar gazetesi hazırlama vb.) dağıtılan görevleri <i>gönüllü</i> olarak üstlenir.
	17. Bir etkinlikte (kitap, dergi, duvar gazetesi hazırlama vb.) üzerine düşen sorumlulukları <i>çekinmeden</i> yerine getirir.
	18. Yaptığı çalışmalarını (çocuk dergisi, duvar gazetesi hazırlama vb.) toplum önünde rahatlıkla sunar.
Modül IV: Problem Çözme - Sorunların Üstesinden Gelme	19. Bir işte karşılaştığı bir sorunun üstesinden gelmek için umudunu yüksek tutar.
	20. Çevresinde karşılaştığı sorunlara veya belirsizliğe yönelik çözümler üretir.
	21. Bir işi yürütürken karşılaştığı problemleri çözmek için atılması gereken adımları belirler.
	22. Karşılaştığı problemlere yönelik uygun çözüm yolunu uygular.
	23. Karşılaştığı problemlerin üstesinden gelmek için gerekli çabayı gösterir.
Modül V: Risk Alma	24. Kararlarını, dikkatli bir şekilde vermenin önemini kavrar.
	25. Bir işe karar verirken hangi durumlarda risk alınacağına dair örnek durumları tartışır.
	26. Bir oyun sonucunda kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğunu kabul eder.
	27. Bir işte yapacaklarına karar verirken başarılı veya başarısız olma olasılığını göz önünde bulundurur.
	28. Bir işte başarılı olmak için yeni yollar deneme cesareti gösterir.
Modül VI: Fırsatları Değerlendirme	29. Bir iş için belirlediği hedefleriyle ilgili çevresindeki olaylara veya durumlara karşı duyarlılık gösterir.
	30. Hedeflerini gerçekleştirme sürecinde fırsatları değerlendirmenin neler kazandıracağını, değerlendirmemenin neler kaybettireceğini değerlendirir.
	31. Hayallerine ulaştıracak uygun fırsatlarla karşılaştığında gerekli adımları atar.
Modül VII: Yenilikçilik-Yaratıcılık	32. Yenilikler peşinde koşmaya ve herkesten farklı çalışmalar yapmaya istekli olur.
	33. Geçmişten günümüze iletişim teknolojilerinde (bilgisayar, teflon vs.) meydana gelen değişimin ve yeniliklerin nedenlerini analiz eder.
	34. İnsanların önemli bir ihtiyacını karşılayacak veya problemini çözecek özgün ve yeni bir ürün tasarlar.
	35. Geliştirdiği ürünün pazarlama (tanıtımını, reklamını, fiyatlandırması vs.) çalışmalarını yapar.
	36. Yaşadığı çevreyi daha temiz ve düzenli bir hâle getirmek için bir proje tasarlar.
	37. Bir iş ya da proje sonucunda başarılı olmak için grupta işbirliği içinde çalışmanın önemini açıklar.
38. Grup çalışmalarında grup arkadaşlarıyla uyum içinde görev ve sorumluluklarını yerine getirir.	

Bir program tasarısında, hedeflenen kazanımlar, programın uygulanması sonucunda gerçekleşecek olan öğrenme ürünlerinin ifade etmektedir. Bu ürünler

zihinsel, sosyal, duyuşsal devinimsel, olarak farklılık gösterebilmektedir (Karacaoğlu, 2011). Bazı öğrenme hedefleri bilişsel alana ilişkin olup zihinsel ve düşünsel alanları kapsar. Bazıları duyuşsal alana ilişkindir. Bu öğrenme alanları öğrencilerin nasıl hissettiklerini ya da neye değer verdiklerini ele alır. Bazıları ise psikomotor becerilerle fiziksel etkinlik algısı ile ilgilidir (Nitko & Brookhart, 2016). Bu kapsamda GÖP kazanımlarının otuzu **bilişsel alan** (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37 numaralı kazanımlar), beşi **duyuşsal alan** (16,19,28,29,32 numaralı kazanımlar) ve üçü de **psikomotor alana** (12,17,38 numaralı kazanımlar) yöneliktir.

Farklı öğrenme ürünleri ile ilgili hedeflenen kazanımlar da farklı hedef alanlarında sınıflandırılabilir. Hedeflerin aşamalı olarak sınıflandırılmasında Dünya’da yaygın olarak Bloom Taksonomisi kullanılmaktadır. Bu sınıflamada belli bir alana giren hedefler kolaydan zora, basitten karmaşığa doğru sıralanmıştır (Demirel, 2012; Karacaoğlu, 2011). Çünkü Bloom taksonomisi hedefleri açık bir şekilde ve gözlenebilir özellikte ortaya koymayı, hedeflerin ve bu hedeflerin değerlendirilmesinde kullanılacak test maddelerinin bir kategori yelpazesindeki dağılımını ve kapsamını görmeyi sağlamaktadır (Aslan ve Atik, 2018). Bloom taksonomisinin, öğretim programındaki hedeflerinin açık, kısa ve görsel bir şekilde analizinde kullanılabileceği, öğretmenlerin kazanımlarla aktivitelerin karıştırılmamasında yardımcı olacağı, öğretmenlerin öğrenme-öğretme etkinlikleri ile değerlendirme arasındaki ilişkileri anlamalarına yardımcı olacağı, öğretim programının öğretim ve materyalleri, kazanımları, standartları ve ölçme değerlendirmede kullanılacak testlerin birbirleriyle uyumluluklarının incelemesinde kullanılabileceği belirtilmektedir (Amer, 2006). Bu çalışmada da GÖP’ün bilişsel alana yönelik kazanımları, çağdağ öğretim ve değerlendirme yaklaşımlarına uygun olarak yenilenen Bloom taksonomisine uygun olarak sınıflandırılmıştır. Bu kapsamda GÖP kazanımlarının sınıflandırılması şu şekilde belirlenmiştir:

Tablo 39. GÖP Kazanımlarının Bloom Taksonomisine Göre Sınıflandırılması

Bilgi Boyutu	Bilişsel Süreç Boyutu					
	Hatırlama	Anlama	Uygulama	Analiz etme	Değerlendirme	Yaratma
Olgusal Bilgi						
Kavramsal Bilgi		1,2,5,6,10,14,15,24,26,27,37	18,21,22,23,31,38	3,4	25	
İşlevsel Bilgi			7,8,11,12	33	9,13,30	34,35
Üst bilişsel Bilgi						

Tablo’da görüldüğü üzere GÖP kazanımlarının bilgi boyutu açısından 20 tanesi kavramsal bilgi ve 10 tanesi işlevsel bilgi boyutunda yer almaktadır. Kavramsal bilgi boyutunda yer alan kazanımların bilişsel süreç boyutu açısından 11 tanesi anlama, 6 tanesi uygulama, 2 tanesi analiz etme ve 1 tanesi de değerlendirme boyutundadır. İşlevsel bilgi boyutundaki kazanımların bilişsel süreç boyutu açısından 4 tanesi uygulama, 1 tanesi analiz etme, 3 tanesi değerlendirme ve 2 tanesi yaratma boyutundadır.

4.4.3. GÖP İçeriğinin (Konular) Belirlenmesi ve Düzenlenmesi

GÖP’ün içerik boyutunda, belirlenen kazanımlara ulaşmak için ilkökul düzeyinde girişimcilikle ilgili gerekli olan temel bilgiler, konular ve kavramlar belirlenmeye çalışılmıştır. GÖP tasarlanırken içerik belirleme yaklaşımlarından **“modüler programlama yaklaşımı”** benimsenmiştir. Buna göre; GÖP içeriği ihtiyaç analizi sonucunda belirlenen *girişimcilik temel bilgileri ile başarıma isteği, kendine güven, problem çözme, risk alma, fırsatı değerlendirme, yenilikçilik becerilerini* kapsayan toplam yedi modül olarak sarmal bir yapıya uygun şekilde tasarlanmıştır. Her modüldeki konular önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş ve temel konu olan girişimcilikle bağ kurulmaya çalışılmıştır. Her modüle ait anahtar kavramlar belirlenmiştir. Bu modüller birbirinden bağımsız olmadığı gibi birbirlerinin tamamlayıcısı, destekleyicisi niteliktedir. Nitekim modüler yaklaşım, bireyin kendi başına öğrenmesini sağlayacak biçimde düzenlendiği, bütünlüğü olan ve birbirini tamamlayan bağımsız öğrenme birimlerinden oluşan yaklaşımdır (Sönmez, 2004). Belirlenen modüllerde, kazanımlara uygun olarak belirlenen konular öğrenci etkinlik kitapçıklarına alınarak uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Tablo 40. Girişimcilik Öğretim Programı Konular

Modüller	Konular
Modül I: Girişimciliğe Giriş – Temel Kavramlar	Girişimcilik ve Girişimci Girişimcilik Süreci-Değer Oluşturma Süreci Girişimcilerde Bulunması Gereken Kişisel Özellikler Girişimcilerin Hayat Hikâyeleri Girişimciliğin Ekonomik ve Sosyal Hayattaki Önemi
Modül II: Başarılı Olma İsteği	Hedef Belirlemenin Önemi Hedeflere Ulaşmak İçin Neler Gerekli? Projeye Karar Verelim, Proje Hedeflerim İş Planı Oluşturma Proje İçin Gerekli Kaynakların Amaçları ve İşlevleri Proje İçin Gerekli Hesaplamaları Yapma Proje Gerçekleştirme, Plana Uyuma Proje Sonuçlarını Değerlendirme
Modül III: Kendine Güven	Kendine güvenmek (Özgüven) Kendine Güvenen İnsanlar Nasıl Davranır? Bireyin Kendine Güven Duyması Neler Sağlanır?
Modül IV: Problem Çözme - Sorunların Üstesinden Gelme	Bir Problemlerle Karşılaşınca Nasıl Davranmalıyım? Problem Çözme Adımları Problem Durumlarını Çözümüne Ulaştırma Problemler Karşısında Girişimciler
Modül V: Risk Alma	Karar Vermek Neden Önemli? Risk Almak Kazanmak ve Kaybetmek Hangi Durumlarda Risk Alınır?
Modül VI: Fırsatları Değerlendirme	Hedeflerin İçin Etrafımızdaki Durumlara Duyarlı Olma Fırsatları Değerlendirmek Neler Kazandırır? Fırsatları Değerlendiren Girişimciler
Modül VII: Yenilikçilik- Yaratıcılık	Farklı Olma, Yenilikler Peşinde Koşma Geçmişten Günümüze Teknoloji İletişim Teknolojilerinin Ortaya Çıkış Nedenleri İnsanların İhtiyacını Karşılama İçin Neler Yapabiliriz? Bir Ürünün Pazarlamak İçin Neler Gerekli? Çevremizi Daha Güzel Yapabiliriz İyi Bir Ekip Neler Yapamaz ki?

4.4.4. Öğrenme Öğretme Sürecinin (Etkinliklerin) Belirlenmesi ve Düzenlenmesi

Öğretim programının uygulama aşaması olan eğitim durumları veya öğrenme-öğretme süreci, program geliştirmenin “süreç” boyutunu oluşturmaktadır (Demirel, 2012). Bu anlamda GÖP uygulama sürecinde girişimcilik becerilerinin etkili bir şekilde öğrencilere nasıl öğretileceğine odaklanılmış, uygun öğretim modeli, yöntem ve teknikleri, etkinlikler belirlenmeye çalışılmıştır. Nitekim öğrenme öğretme süreci, hedeflenen kazanımların gerçekleştirilmesi için içeriğin en etkili biçimde öğretilmesi, istenilen becerilerin ve davranışların kazandırılması ile ilgili çalışmaları kapsar. Bunun için öğrenme yaşantıları düzenlenir (Demirel, 2012; Karacaoğlu, 2011). Nitekim

öğretim etkinliklerinin düzenlenmesi, etkili öğretim ortamının oluşmasında veya öğretim sürecinin istenilen düzeyde gerçekleşmesinde önemli bir yere sahiptir. Bu bakımdan GÖP'ün öğretim süreci ihtiyaç analizi çalışmaları sonuçlarına dayalı olarak çeşitli etkinliklerle zenginleştirilmiştir. Bu etkinliklerin uygulama aşamasında da uygun öğretim yöntem ve teknikleri koşularak süreçte öğrencilerin aktif olmasını sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Belirlenen öğretim modeli, yöntemi ve teknikleri ile etkinlikler aşağıdaki Tablo 41'de sunulmuştur.

Tablo 41. Girişimcilik Öğretim Programı Öğretim Modeli, Yöntemi, Tekniği ve Etkinlikleri

Modüller	Öğretim Yöntemi, Tekniği	Etkinlikler-Öğretim Yöntemi/Tekniği
Modül I: Girişimciliğe Giriş – Temel Kavramlar	Buluş yolu Soru-cevap Beyin fırtınası Zihin haritası Örnek olay Model olarak öğrenme Kavram haritası	Hayal edilen meslekleri paylaşma-Beyin fırtınası Girişimcilik nedir? Girişimci kimdir? Ne gibi özellikler taşır? – Video ve sunularla açıklama Farklı ve yenilikçi olmak - Soru-cevap Girişimcilerin Özellikleri - Kavram Haritası İçindeki girişimciyi harekete geçir!- Karşılaştırma Girişimcilerin hikâyelerini inceleme-Örnek olay Girişimcilerin ne yapar, nasıl yapar? Örnek girişimcilerin başarıya ulaşma nedenleri? Girişimcilerin ekonomik ve sosyal hayatı nasıl etkiler? - Kavram haritası İş dünyasında bir girişimciyle söyleşi/Soru cevap
Modül II: Başarılı Olma İsteği	Beyin fırtınası Zihin haritası Kavram haritası Akrostiş Örnek olay Görüş geliştirme Proje Yöntemi	Hedef – Plan/İş Planı – Başarı İlişkisini kurma Hedefe ulaşmak için neler gerekir?-Görüş geliştirme Girişimcilerin hayatlarını inceleme-Örnek olay Hedef belirleme, Plan yapma, İş planı hazırlama Bir iş için neler gerekli? - Beyin fırtınası Çabanın önemi - Akrostiş Proje çalışması: Proje konusuna karar verme, hedefin belirleme, planlama, kaynakları belirleme, uygulama, sunma ve ürün satışı yapma-(Çeşitli ürünler üreterek tüm okula satış yapma)
Modül III: Kendine Güven	PDÖ Proje yöntemi Beyin fırtınası Zihin haritası Örnek olay Drama	Kendine güvenmek (Özgüven) - Beyin fırtınası Girişimcilerin hayatlarını inceleme - Örnek olay Kendine güvenen insanların elde ettikleri ve kaybettikleri?- Probleme dayalı öğrenme Alış-veriş ya da iş kurma ile ilgili - Drama Proje çalışması: Grup olarak çocuk dergisi veya duvar gazetesi oluşturma (Proje tasarlama, geliştirme ve projeyi sınıfta sunma)

Tablo 41 (Devam). Girişimcilik Öğretim Programı Öğretim Modeli, Yöntemi, Tekniği ve Etkinlikleri

Modül IV: Problem Çözme - Sorunların Üstesinden Gelme	Soru cevap Beyin fırtınası Zihin haritası PDÖ Örnek olay	Yaşadığımız problemlere örnekler verme Çevresinde karşılaştığı sorunlara veya belirsizliğe yönelik örnek olaylar inceleme Problemlere çözüm üretme Girişimcilerin hayatlarını inceleme – Örnek olay Problem durumlarını inceleme, problem çözme adımlarını uygun çözüme ulaştırma
Modül V: Risk Alma	Soru cevap Beyin fırtınası Zihin haritası Örnek olay Eğitsel oyun PDÖ Deneme yanılma	Karar vermek neden önemli?-Soru cevap Karar verme süreci adımlarını belirleme Risk alma - karar verme ilişkisini inceleme Risk alma - Beyin fırtınası, Zihin haritası Risk alan girişimciler-Örnek olay-Sen olsaydın? Satranç, jenga veya yapboz oyunlarını oynama, oyunlarda risk alma, doğru karar verme
Modül VI: Fırsatları Değerlendirme	Beyin fırtınası Zihin haritası Örnek olay PDÖ	Fırsatı Değerlendirme- Beyin fırtınası-Zihin haritası, fırsatı değerlendirme süreci sıralama Fırsatı değerlendiren girişimcilerin hayatlarını inceleme, çıkarımlarda bulunma Etik problem durumu inceleme
Modül VII: Yenilikçilik- Yaratıcılık	Örnek Olay Scamper Tartışma Kavram haritası Benzetim Drama Proje Yöntemi	Farklılık ve yenilikçilikle ilgili örnek olay Bir kavram kullanarak scamper tekniği Geçmişten günümüze teknolojik gelişime ilişkin videolarını izleme, nedenlerini tartışma Hayal edilen bir ürün tasarlama Ürün pazarlama için neler gerekli -Soru cevap Tanıtım- reklam- fiyatlandırma çalışması yapma Proje çalışması: Yakın çevreyi daha temiz ve düzenli hale getirmek için afiş, broşür, el ilanı vs hazırlama, sunma ve tüm okulu bilinçlendirme

Etkinlik temelli bir anlayışla hazırlanan GÖP'ün öğrenme öğretme süreci, çeşitli öğretim yöntem ve teknikleriyle zenginleştirilerek öğrencinin süreçte aktif olmasını sağlayacak çeşitli etkinliklerden oluşturulmuştur. **Tablo 41**'te verilen öğretim yöntem ve teknikleri ve etkinlikler öğrenci seviyesi uygun olması, etkili bir öğretim ortamı sağlaması, etkili ve kalıcı öğrenmeyi sağlaması, süreçte öğrenciyi aktif kılması gibi hususlar dikkat edilerek düzenlenmiştir. Modüllere ait kazanımlarla belirlenen etkinlikler ve öğretim modeli, yöntem ve teknikleri düzenlenmiş, her uygulama için uygun öğrenme ortamı, kullanılacak materyaller ve dikkat edilmesi gereken noktalar belirlenmiştir. Bu kapsamda etkinliklerin, öğretim modeli, yöntemi ve tekniklerinin belirlenmesinden sonra uygulama sürecinde kullanılmak üzere öğrencilerin etkinlikleri takip etmeleri ve daha etkili uygulayabilmeleri amacıyla her modül için öğrenci etkinlik kitapçıkları hazırlanmıştır. Öğrenci etkinlik kitapçıkları kazanımlara ulaştıracak konuları, öğretim sürecinde gerçekleştirilecek uygulamaları, etkinlikleri, öğretim yöntem ve tekniklerini, kullanılacak materyalleri, araç gereçleri ve ölçme değerlendirme

çalışmalarını içermektedir. Bu kitapçıklarda etkinliklerin ve öğretim uygulamalarının nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin yönlendirmeleri, yönergeleri ve öğretim yöntemi veya tekniklerinin gereklerine uygun uygulama adımlarını içeren açıklanmalara yer verilmiştir. Ayrıca öğrencilerin ilgilerini çekmesi için görsellerle zenginleştirilmiş, yaş ve seviyelerine uygun şekilde tasarlanmıştır.

4.4.5. Sınama Durumlarının (Ölçme - Değerlendirme) Belirlenmesi ve Düzenlenmesi

Bir öğretim programının en son aşaması ve tamamlayıcı ögesi değerlendirme süreci olarak ifade edilmektedir. Programın hedeflerinin/kazanımlarının gerçekleşme derecesini belirleme süreci olarak ifade edilen bu aşamada, programın amacına ne kadar ulaşıp ulaşmadığı değerlendirme sonucunda anlaşılır (Küçükahmet, 1997; Ertürk, 2013). Bu kapsamda GÖP uygulama öncesinde ve sonrasında, araştırmacı tarafından öğrencilerin girişimcilikle ilgili bilişsel gelişimlerini belirlemek amacıyla “Girişimcilik Başarı Testi”, duyuşsal gelişimlerini belirlemek amacıyla “Çocuklar İçin Girişimcilik Eğilimleri Envanteri” geliştirilmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin girişimcilik becerilerini belirlemek için Ocak ve Didin (2018) tarafından geliştirilen “Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeği” kullanılmasına karar verilmiş ve gerekli izinler alınmıştır. Ayrıca öğrencilerin öz yeterlilik inançlarındaki gelişimi belirlemek amacıyla Bandura (1990) tarafından geliştirilen ve Türkiye’de Çetin (2007) tarafından uyarlanan “Çocuklar İçin Öz-Yeterlilik Ölçeği” kullanılmasına karar verilmiş ve gerekli izinler alınmıştır. Uygulama sürecinde, uygulayıcının ve uygulayıcının günlük tutmasına karar verilmiş ve öğrenciler için günlük formu hazırlanmış, uygulamanın bir gözlemci tarafından gözlemlenmesi için ders gözlem formu hazırlanmış ve her modül sonunda uygulanmak üzere modül sonu değerlendirme etkinlikleri (MSDE) hazırlanmıştır. MSDE’de, ilgili modülün kazanımlarına ilişkin alternatif ölçme değerlendirme etkinliklerine ve öz değerlendirme sorularına yer verilmiştir.

Uygulama sonrasında ise, sürece yönelik öğrenci görüşleri için görüşme formu ve veli görüşleri için ise veli görüşleri anketi hazırlanmıştır. Böylelikle hem uygulama öncesinde ve sonrasında, hem de süreç içinde birden fazla nicel ve nitel değerlendirme çalışmalarına yer verilerek programın etkililiği belirlenmeye çalışılmıştır.

4.5. GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMI TASARISININ DEĞERLENDİRİLMESİ

GÖP kazanımları, konuları, etkinlikleri, öğretim yöntem ve teknikleri ve sınama durumları tamamlandıktan sonra öğrenci etkinlik kitapçıkları ve ders planları hazırlanmıştır. GÖP, uygulamaya geçmeden önce uzmanlarca incelenerek değerlendirilmiştir. GÖP tasarısının değerlendirmesini yapmak amacıyla 3 EPÖ alanından ve bir Sosyal Bilgiler Öğretimi alanında olmak üzere 4 uzman ile irtibat kurulmuş ve mail yoluyla program tasarısı gönderilmiştir. 3 uzman inceleme sonuçlarını yine mail yoluyla göndermiş bir uzmanla da incelemesinden sonra yüz yüze görüşme yapılmıştır. Uzmanlara şu sorular sorulmuştur:

1. GÖP tasarısının 4. sınıf seviyesine uygunluğu ve anlaşılabilirliği nasıldır?
2. Belirlenen konuların ve etkinliklerin öğrencileri kazanımlara ulaştırmada ya da öğrencilere girişimcilik becerilerini kazandırmada yeterliliği, uygunluğu ve etkililiği nasıldır?
3. Kazanımlara ve etkinliklere ayrılan süre yeterli midir?
4. Belirlenen öğretim yöntemi ve tekniklerin uygunluğu ve kazanımlara ulaştırmada etkililiği nasıldır?
5. Belirlenen değerlendirme etkinliklerinin kazanımlara ulaşıp ulaşılmadığını ölçmede uygunluğu ve etkililiği nasıldır?
6. Programın dört temel ögesinin (kazanımlar, içerik, etkinlikler, öğretim yöntem ve teknikleri ve ölçme değerlendirme etkinliklerinin) birbirileriyle uyumu nasıldır?
7. Belirtmek istediğiniz öneriniz varsa lütfen paylaşır mısınız?

Uzmanların incelemelerinden sonra şu düzeltmeler yapılmıştır:

➤ Bir EPÖ uzmanının, GÖP tasarısının ilk üç modülündeki konuların sadeleştirilmesi yönündeki önerisi üzerine sadeleştirme yapılmış, örnek olarak verilen başarılı girişimci örneklerinden iki tanesi çıkarılmıştır. Ayrıca modül 1 için bir saat daha süre eklenmiştir. 4 ders saati uygulamaya ayrılmış, iş dünyasından girişimci iş adamının davet edilip söyleşi yapmaya yönelik etkinliğe de bir saat eklenmiştir.

➤ Başarılı olma isteği modülünde yer alan iş planı kavramının ilkökul öğrencilerinin seviyelerine uygun olması yönündeki öneriler doğrultusunda alt başlıklar sadeleştirilerek “Yapılacaklar, Yer – Süre, Çalışacakların Görev Dağılımı, Müşteriler

(Hedef kitle), Maliyet, Satış Fiyatı, İhtiyaçlar (Gerekli kaynaklar), Reklam” olarak düzeltilmiştir.

➤ Problem çözme modülünde, problem çözme sürecinin aşamalarının ilkökul düzeyine uygun olması için daha sade ve açık olması önerisi üzerine düzeltme yapılmıştır.

➤ Bir uzmanın, kavramlarda tutarlılık olması için “fırsat değerlendirme, fırsat kaçırmama” gibi ifadeler “fırsatları değerlendirme “olarak değiştirilmiştir. Risk kavramının tanımında “ihtimal” kavramı yerine “olasılık” kavramı kullanılmıştır. Ayrıca programın tamamında yer alan kavramların aynı olması ve tutarlı olması gerektiği önerisiyle gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Fırsatları değerlendirme modülünde yer verilen “etik” konusuna açıklamalar ve örnek durumlar eklenmiştir. Başarılı olma, Kendine güven ve Yenilikçilik modüllerinde yer verilen proje çalışmalarında yönergeler daha da açık, net ve anlaşılır olması yönündeki öneri üzerine de düzeltmeler yapılmıştır.

➤ Modül sonlarında yer alan değerlendirme sorularındaki bazı hataların düzeltilmesine yönelik öneriler olmuş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Programın değerlendirme çalışmaları kapsamında öğrenci günlüklerinin de tutturulması tavsiye edilmiştir. Bu bağlamda haftalık uygulamak üzere “yapılandırılmış günlük formu” hazırlanmıştır.

➤ Genel olarak uzmanlar GÖP tasarısının bir öğretim programının gereklerine uygun olduğunu, ihtiyaç analizinin, kazanımların, konuların, özellikle etkinliklerin uygun ve uyumlu olduğunu, iyi belirlendiğini, ayrıca ölçeklerin de uygun olduğunu belirtmişlerdir. Taslağa belirtilen düzeltmeler yapılarak son hali verilmiştir. Bu doğrultuda eylem planı hazırlanarak pilot uygulamaya geçilmiştir.

4.6. GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI

4.6.1. Pilot Uygulama

GÖP tasarısının gerekli düzeltmeleri yapıldıktan sonra 2017-2018 öğretim yılının ikinci döneminde İstanbul Sultanbeyli Nene Hatun İlkokulunda 4. sınıfta öğrenim gören 30 ilkökul 4. Sınıf öğrencisiyle pilot uygulaması yapılmıştır. Bu öğrenciler rastgele belirlenmiş ve uygulamaya gönüllü öğrenciler katılmıştır. Pilot uygulama sürecinde uygulayıcı öğretmen tarafından olumlu ve olumsuz durumları, programın aksayan yönlerini belirlemek amacıyla her uygulamadan sonra günlükler

tutulmuş, bir gözlemci öğretmen tarafından da gözlemler yapılmıştır. Ayrıca uygulama sürecinin öğrenci bakış açısıyla değerlendirmesini yapmak amacıyla uygulama sonunda açık uçlu sorulardan oluşan “pilot uygulama değerlendirme anketi” ile 20 öğrencinin görüşleri alınmıştır.

Uygulayıcı günlüklerine ve gözlem sonuçlarına göre ulaşılan sonuçlar şunlardır:

➤ Örnek girişimcilerin özellikle çocuk girişimcilerin daha çok dikkat çektiği ve etkili olduğu görülmüş ve bu yönde eklemeler yapılmasının etkili olduğu anlaşılmıştır.

➤ Uzun olan metinlerin (Örnek girişimcilerin hayatları, problem durumları vb.) kısaltılması ve sadeleştirilmesi ya da azaltılması gerekmektedir.

➤ Grup çalışmalarında grup üyelerinin seçimi öğrencilerin isteğine göre olmakla beraber ev uzaklığı, malzeme bulma imkânı gibi durumların dikkat edilmesi gerektiği görülmüştür.

➤ Drama ve görüş geliştirme yöntemlerinin uygulanmasında sınıfın tamamına görev vermenin mümkün olmadığı görülmüş, süreye dikkat edilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Ayrıca proje sunumlarında da sürenin çok titiz yönetilmesi gerektiği görülmüştür.

➤ Yenilikçilik-yaratıcılık modülüne iki haftada 4 ders saati (2+2 saat) ayrılmış ancak etkinliklerin bu sürede yetiştirilmesinde zorluk yaşanması sebebiyle 2. hafta 1 saat daha eklenerek 2+3 saat olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

➤ Ürün geliştirme ve satış yapma etkinliğinde okul kantinin kullanılmasının daha etkili olacağı anlaşılmıştır.

➤ Risk alma modülüne yönelik oyunların zamanlamasının etkili kullanılmasına dikkat edilmesi gerektiği görülmüştür.

➤ Yenilikçiliğe yönelik proje çalışmalarının öğrencilerin kendilerine bırakılmasının daha güzel sonuçlar ortaya çıkardığı görülmüştür.

➤ Proje konularının alternatif konular olacak şekilde verilmesinin daha etkili olduğu anlaşılmıştır.

➤ Öğrencilerin ileride yapacakları iş konusunda hayallerini yazmaları için bir hafta sonra yazmaları gibi etkinliklere süre tanınması daha yararlı olmaktadır.

➤ Yenilikçilik-yaratıcılık modülünde ürün tasarımı etkinliğinde örnek tasarımların görsel olarak verilmesinin daha etkili olacağı anlaşılmıştır.

➤ Proje konuları ve grupları belirlenmesinin ardından teslim veya sunum tarihinden önce proje yönlendirmenin yapılmasının yararlı olacağı anlaşılmıştır.

Öğrencilerin görüşlerini belirttiği değerlendirmeler şu şekildedir:

➤ Pilot uygulamaya katılan öğrenciler etkinliklerin anlaşılır ve yararlı olduğunu, konuların ve etkinliklerin dikkat çekici olduğunu belirtmişlerdir. Etkinliklerin girişimcilik konularını kolay bir şekilde öğrenmelerini sağladığını, girişimcilik dersini çok sevdiklerini belirtmişlerdir. Genel olarak zorlandıkları bir durumun olmadığını belirtmişlerdir. Ancak iki öğrenci ürün satışlarında utandığını, biraz çekindiğini belirtmiştir. Ayrıca üç öğrenci girişimcilik sosyal ve ekonomik alanda katkıları ile ilgili konuyu anlamakta, iş planı hazırlama ve problem çözme adımlarını uygulamakta, yeni ve farklı şeyler üretebilmede zorlandıklarını belirtmiştir.

➤ Kendine güven ve risk alma etkinliklerinin, proje çalışmalarının, ekiple çalışmanın, yeni ürünler geliştirme, ürünleri satma etkinliklerinin hoşlarına gittiğini belirtmişlerdir. Etkinliklerde zorlandığını belirten olmamıştır.

➤ Derse katılmaya genel olarak herkesin istekli olduklarını belirtmişlerdir. Sınıf ortamının çok eğlenceli olduğunu, sıkılmadıklarını, girişimcilik dersini çok sevdiklerini belirtmişlerdir. Girişimcilerin ne yaptığını, nasıl para kazandığını öğrendiklerini belirtmişlerdir. Kendine güvenmeyi, herkesten önde ve farklı olmayı, proje geliştirmeyi, engellerin üstesinden gelmeyi, fırsatları değerlendirmeyi, girişimcilerin neler yaptığını da öğrendiklerini belirtmişlerdir. Ürün tasarlama ürün geliştirme ve büyük ürünler yapmaya yönelik hayallerinin arttığını, bunları yapabileceklerine dair kendilerine güvendiklerini becerilerinin geliştiğini belirtmişlerdir. Evde sürekli bir şeyler yapma istediklerini ve araştırma yaparak ilginç ürünler tasarladıklarını ve bu süreçte mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Genel olarak programda amaçlanan kazanımlara ulaşıldığı, süreçte öğrencilerin olumlu tutum ve davranışlar sahibi oldukları anlaşılmıştır.

Girişimcilik öğretim programının (EK-16) pilot uygulaması sonrasında, öğrenci etkinlik kitaplarında (EK-17) ve uygulama ders planlarında (EK-18), değerlendirme sonuçları doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılarak program asıl uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

4.6.2. Asıl Uygulama

GÖP pilot uygulama sonucunda gerekli düzeltmelerin yapılmasından sonra 2018-2019 öğretim yılının birinci döneminde İstanbul Sultanbeyli Nene Hatun İlkokulunda 4. sınıfta öğrenim gören 34 öğrenciyle (deney grubu) asıl uygulama gerçekleştirilmiştir. Program, öğrencilerin öğrenimlerine devam ettiği sınıf ortamında uygulanmıştır. Ayrıca bir etkinlik için okul kantini ve bir etkinlik için de konferans salonu kullanılmıştır. Deney ve kontrol grupları belirlendikten sonra Kasım 2018-Ocak 2019 tarihleri arasında asıl uygulamaya yapılmıştır. Programın uygulama süreci iki hafta üçer diğer haftalarda ikişer saat olmak üzere 11 hafta devam etmiştir. Ön test ve son testlerin uygulanması, öğrenci veli görüşlerinin alınması ile birlikte 14 haftada tamamlanmıştır. Uygulama tarihleri ve yapılan çalışmalar şu şekildedir:

23.10.2018 Salı (3 ders saati): Deney ve kontrol gruplarına ön testler uygulandı. Yapılacak çalışmalarla ilgili bilgilendirme yapıldı.

30.10.2018 Salı (2 ders): Modül 1 (Giriş, Temel Kavramlar): Girişimcilik ve girişimci kavramları üzerinde duruldu. Girişimcilik süreci, girişimcilerin özellikleri ve neler yaptığı vurgulandı. Öğrenci kitapçığında yer alan ilk 6 etkinlik uygulandı.

06.11.2018 Salı (2 ders): Modül 1 (Giriş, Temel Kavramlar-Girişimcilerin Özellikleri, Örnek Girişimciler): Örnek girişimciler ve çocuk girişimcilerin hayatları yaptıkları sunuldu. Örnek girişimcilerin sahip olduğu özellikleri ve başarıya ulaşma nedenleri üzerinde duruldu. Girişimciliğin ekonomik ve sosyal etkileri vurgulandı. Öğrenci kitapçığında yer alan 7. ve 8. etkinlikler uygulandı.

13.11.2018 Salı (2 ders): Modül 2 (Başarılı Olma İsteği): Bir işte başarılı olmak için hedef belirlemenin önemi ve hedefe ulaşmak için gerekli olan adımlar vurgulandı. Bir proje için hedef belirleme ve iş planı hazırlama, gerekli kaynakları belirleme çalışmaları yapıldı. Gelecek hafta yapılacak proje hakkında açıklamalar yapıldı. Öğrenci kitapçığında yer alan 7 etkinlik uygulandı.

16.11.2018 Cuma (10 dk.): Proje Rehberlik Çalışması: Proje konularının belirlenmesi, yapılacak çalışmalarla ilgili sorusu olanlara açıklamalar, yönlendirmeler yapıldı.

22.11.2018 Perşembe, (2 ders): Modül 2 (Başarılı Olma İsteği): Projelerin, ürünlerin sınıfta sunumu yapıldı. Kantinde ürün satışı gerçekleştirildi.

23.11.2018 Cuma, (1 ders): Söyleşi: Girişimci bir iş adamı ile söyleşi gerçekleştirildi.

27.11.2018 Salı (2 ders): Modül 3 (Kendine Güven): Bir işte başarılı olabilmek için kendine güvenmenin önemi vurgulandı. Bireyin kendine güven duyması nasıl sağlanacağı, kendine güvenerek yapılan işlerin, hedeflere ulaşmadaki etkisi, okuldaki veya sınıftaki etkinliklerde verilen görevleri gönüllü olarak üstlenmenin ve bu görevleri çekinmeden yerine getirmenin kazandırdıkları örnek durumlar ve problem durumlarıyla anlatıldı. Gelecek hafta yapılacak proje hakkında açıklamalar yapıldı. Öğrenci kitapçığında yer alan 5 etkinlik uygulandı.

04.12.2018 Salı (2 ders): Modül 4 (Problem Çözme): Sınavlar ve proje gruplarında değişiklik istenmesi nedeniyle proje sunumları bir sonraki haftaya ertelendi. Problem çözme modülü uygulandı. Karşılaştığı bir sorunun üstesinden gelmek için umudu yüksek tutmanın önemi vurgulandı. Problemleri çözmek için atılması gereken adımları belirleme, karşılaştığı sorunlara veya belirsizliğe yönelik çözümler üretme ve uygun çözüm yolunu uygulamaya yönelik çalışmalar yapıldı. Problem durumları, örnek girişimcilerin hayatları incelendi. Gelecek hafta yapılacak proje hakkında açıklamalar yapıldı. Öğrenci kitapçığında yer alan 5 etkinlik uygulandı.

10.12.2018 Pazartesi (10 dk): Proje Yönlendirme Çalışması: Proje için yapılacak çalışmalarla ilgili sorusu olanlara açıklamalar, yönlendirmeler yapıldı.

11.12.2018 Salı (2 ders): Modül 3 (Kendine güven): Proje çalışmalarının sınıfta sunumu yapıldı. Projelerin nasıl gerçekleştirildiği, süreçte yaşanan sorunlara yönelik soru cevap yapıldı.

18.12.2018 Salı (2 ders): Modül 5 (Risk alma): Karar vermenin önemi ve karar verirken başarılı veya başarısız olma olasılığını göze önünde bulundurmanın gerekliliğini vurgulandı. Bir işe karar verirken hangi durumlarda risk alınacağı tartışıldı. Yapboz ve jenga oyunları oynatıldı. Kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğu vurgulandı. Bir işte başarılı olmak için yeni yollar deneme cesareti gösterme gerekliliği üzerinde duruldu. Öğrenci kitapçığında yer alan 6 etkinlik uygulandı.

25.12.2018 Salı (2 ders): Modül 6 (Fırsatı Değerlendirme): Bir iş için belirlenen hedeflerle ilgili çevremizdeki olaylara veya durumlara karşı duyarlılık göstermek gerektiği vurgulandı. Hedefleri gerçekleştirme sürecinde fırsatları değerlendirmenin neler kazandıracığı, değerlendirememenin neler kaybettireceği tartışıldı. Hayallere,

hedeflere ulaştıracak uygun fırsatlarla karşılaşıldığında atılması gereken adımlar belirlendi. Örnek girişimcilerin hayatları incelendi. Etik konusu üzerinde duruldu. Öğrenci kitapçığında yer alan 6 etkinlik uygulandı.

03.01.2019 Perşembe (2 ders): Modül 7 (Yenilikçilik): Yenilikler peşinde koşma ve herkesten farklı çalışmalar yapmanın önemi vurgulandı. Geçmişten günümüze iletişim teknolojilerinde meydana gelen değişimin ve yeniliklerin nedenlerini tartışıldı. İnsanların ihtiyacını karşılayacak veya problemini çözecek özgün ve yeni bir ürün tasarlama çalışması yapıldı. Öğrenci kitapçığında yer alan ilk 5 etkinlik uygulandı.

10.01.2019 Perşembe (3 ders): Modül 7 (Yenilikçilik): Bir ürünün geliştirilip üretildikten sonra pazarlanması için nelerin gerekli olduğu tartışıldı. Pazarlamada, reklam ve tanıtımın önemini vurgulandı. Geliştirilen ürünün pazarlama (tanıtımını, reklamını, fiyatlandırması vs.) çalışmaları yapıldı. Projeleri kapsamında hazırlanan afiş ve broşürler önce kısaca sınıfta sonra diğer sınıflarda grup grup sunuldu. Sınıfta değerlendirme yapıldı. Öğrenci kitapçığında yer alan 6. ve 7. etkinlikler uygulandı.

11.01.2019 Cuma (3 ders): Deney ve kontrol gruplarına son testler uygulandı.

15.01.2019 Salı (3 ders): Öğrencilerle odak grup görüşmeleri yapıldı.

4.7. GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Bir eğitim programını değerlendirmek amacıyla veri toplamada ve toplanan verileri yorumlamada değerlendiriciler farklı yaklaşımlar izlemektedir. Program değerlendiricilerin değerlendirme konusundaki bilgi ve beceri düzeyleri, benimsedikleri değerlendirme kuramları ve felsefi değerleri onların değerlendirme yaklaşımlarını yapılandırmaktır. Bu değerlendirme yaklaşımları içinde genelde en çok tercih edileni hem sürece hem de ürüne ağırlık veren değerlendirme yaklaşımıdır (Yüksel, 2010). Girişimcilik öğretim programının etkililiğini değerlendirme sürecinde, hem sürece hem de ürüne yönelik değerlendirme yaklaşımı benimsenmiştir. Bu kapsamda sürece yönelik değerlendirmeler yapmak amacıyla, her modül sonunda öğrencilerin kazanımlara ulaşma durumları kontrol edilmiş, yine her modül sonunda öz değerlendirme yapmaları ve ders sonlarında öğrenci günlükleri tutmaları sağlanmıştır. Bunun yanında öğrencilerin ilgili modülde yer alana kazanımları elde edip etmedikleri, derste etkinliklerin, öğretim yöntem ve tekniklerinin planlandığı şekilde uygulanıp uygulanmadığı, sınıf ortamının ve katılımın niteliği ders gözlem formları doğrultusunda

her ders bir gözlemci öğretmen tarafından gözlenmiş ve değerlendirilmiştir. Yapılan uygulamalarda olumlu ve olumsuz durumları gözlemleyerek uygulayıcı tarafından da günlükler tutulmuştur. Öğrenci görüşleri, uygulayıcı öğretmen ve gözlemci öğretmen gözlemleri ile sürece dönük değerlendirmeler yapılmaya çalışılmıştır. Ürüne yönelik ise “GBT, ÇGEE, GBDÖ ve ÇÖYÖ” ölçme araçları ön test son test olarak uygulanarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ayrıca programın uygulaması sonunda öğrenci ve veli görüşleri de alınarak programın geniş bir açıdan değerlendirilmesi yapılmıştır. Programın değerlendirilmesinde yapılan çalışmalar ve kullanılan ölçme araçları aşağıdaki Tablo 42’de sunulmuştur:

Tablo 42. GÖP Sinama Durumları (Ölçme Değerlendirme) Ölçme Araçları

Ürün/ Süreç	Uygulama zamanı	Ölçme Değerlendirme Araçları
Ürün	Program Öncesi ve Sonrası (Ön-Son test)	Girişimcilik Başarı Testi (GBT) Çocuklar İçin Girişimcilik Eğilimleri Envanteri (ÇGEE) Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeği (GBDÖ) Çocuklar için Öz Yeterlilik Ölçeği (ÇÖYÖ)
Süreç	Her Modül sonunda	Modül Sonu Değerlendirme Etkinlikleri (MSDE)
	Her ders uygulama sonrası	Öğrenci Günlükleri (ÖG) Araştırmacı Günlükleri (AG) Ders Gözlem Formu (DGF)
	Program sonunda	Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu (YYÖGF) Veli Görüşleri Anketi (VGA)

5. ARAŞTIRMACININ ROLÜ

Araştırmada, öğretmenlik mesleğini sürdürmekte olan araştırmacı, araştırma sürecinin her aşamasında etkin rol almıştır. Nitekim eylem araştırmalarında araştırmacı, araştırma sürecinde aktiftir. Çalışmayı planlayan, tasarlayan, çalışma ekibine liderlik yapan, yapılacak uygulamaları gerektiğinde hızlandıran (katalizör) ve kolaylaştıran, eylemleri uygulayan, öğretmenlik yapan, dinleyen (yapılan görüşmelerde), gözlemleyen, tüm bileşenleri sentezleyen ve çalışmayı raporlaştıran kişi olup araştırma sürecinin çeşitli aşamalarında birçok farklı roller üstlenir (O’Brien, 1998). Bu bağlamda bu araştırmada araştırmacı, öncelikle araştırma konusunun belirlenmesi, ilgili literatürün taranması, araştırma yönteminin ve veri toplama araçlarının belirlenmesi çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Ardından girişimcilik öğretim programının ihtiyaç analizi çalışmalarını gerçekleştirerek girişimcilik öğretim programını tasarlamış ve uzmanlarca

değerlendirilmesini sağlamıştır. Ayrıca tasarı sürecinde program için gerekli materyalleri, öğrenci etkinlik kitapçıklarını, ders planlarını hazırlamıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılacak iki ölçme aracını literatürden belirlemiş, girişimcilik başarı testini ve girişimcilik eğilimleri envanterini geliştirme çalışmalarını yürütmüştür. Ayrıca nitel verilerin toplanmasında kullanılacak veri toplama araçlarını hazırlamıştır. Böylelikle girişimcilik öğretim programını uygulamaya hazır hale getirmiştir. Programın uygulanması aşamasında uygulayıcı rolünü üstlenerek programın pilot uygulamasını ve asıl uygulamasını bizzat kendisi gerçekleştirmiştir. Araştırma verilerinin toplanmasını, analizini, bulguların ortaya konmasını, sonuçların oluşturulmasını gerçekleştirmiş ve çalışmayı raporlaştırmıştır.

6. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Araştırmanın alt problemleri doğrultusunda toplanan veriler ve uygulanan analizler sırasıyla şu şekildedir:

Araştırmada nicel alt problemler için GÖP uygulama öncesinde ve sonrasında deney ve kontrol grubu öğrencilerine “GBT”, “ÇGEE”, “GBDÖ” ve “ÇÖYÖ” ölçekleri uygulanmış ve veriler bu iki gruptan toplanmıştır. Elde edilen bu verilerde istatistiksel anlamlılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla hipotez (önemlilik-anlamlılık) testlerinden parametrik testler uygulanmıştır. Buna parametrik ya da non-parametrik testlerin koşulları incelenerek karar verilmiştir. Bu noktada alanyazında parametrik testlerin uygulanması için; verilerin nicel olması, normal dağılıma sahip olması, varyansların eşit olması, deneklerin ynasız seçilmesi ve birbirinden bağımsız olması, örneklem büyüklüğünün 30'dan büyük olması koşullarının sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır (Can, 2018; Chin ve Lee, 2008; Ghasemi ve Zahediasl, 2012; Ural ve Kılıç, 2013). Araştırmada bu koşullar sağlandığı için parametrik testler uygulanmıştır. Ayrıca bu koşulların en önemlisinin verilerin normal dağılıma sahip olması gerektiği ve her şeyden önce örneklem sayısının 30'un üstünde olması gerektiği belirtilmektedir (Can, 2018). Bu bakımdan, araştırmanın deneysel kısmında örnekleme 34 deney grubu, 33 kontrol grubu öğrencileri oluşturmaktadır. Bununla birlikte analizler yapılırken öncelikle verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığını belirlemek için kolmogorov-smirnov ve sahapiro-wilk normallik testleri uygulanmıştır. Bu testler son testler ile ön testler arasındaki fark (erişi) puanları kullanılarak yapılmıştır.

Normallik testi sonuçlarına dayalı olarak istatistiksel anlamlılığın olup olmadığını test etmek için hipotez testleri (ilişkili ölçümler t-testi, ilişkisiz gruplar t-testi, bağımsız gruplar t-testi ve tek yönlü anova testi) uygulanmıştır. Daha sonra uygulanan testlerin etki büyüklüğü incelenmiştir. Etki büyüklüklerinin belirlenmesinde Cohen d testi kullanılmıştır (Cohen, 1988). Elde edilen d değeri, Cohen (1988)'in etki büyüklüğünü daha kolay yorumlamayı sağlamak için geliştirdiği sınıflama modeline göre değerlendirilmiştir. Buna göre; d değeri 0.2'den küçük ise etki büyüklüğü zayıf, 0.5 ise orta ve 0.8'den büyük ise yüksektir. Araştırmanın alt problemleri doğrultusunda uygulanan analizler şu şekildedir:

Birinci ve ikinci alt problemler için GÖP uygulaması öncesinde ve sonrasında, deney grubundaki ve kontrol grubundaki (ayrı ayrı) öğrencilerin girişimcilik başarıları, girişimcilik eğilimleri, girişimcilik becerileri ve öz yeterlilik inançları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla “ilişkili ölçümler t-testi” uygulanmıştır. Üçüncü alt problem için deney ve kontrol grubu öğrencilerinin girişimcilik başarıları, girişimcilik eğilimleri, girişimcilik becerileri ve öz yeterlilik inançları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla “ilişkisiz gruplar t-testi” yapılmıştır. Dördüncü alt problem için deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrasında girişimcilik başarılarına, girişimcilik eğilimlerine ve girişimcilik becerilerine ilişkin elde ettikleri erişim puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark olup olmadığı belirlemek amacıyla “bağımsız gruplar t-testi” yapılmıştır. Anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik durumu ve istenilen meslek grubu değişkenlerine göre anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla da “tek yönlü anova” testi uygulanmıştır (Can, 2018; Ergün, 1995; Ural ve Kılıç, 2013).

Araştırmada, Modül Sonu Değerlendirme Etkinliklerine, öğrenci ve uygulayıcı günlüklerine ve gözlemlere dayalı veriler GÖP uygulama sürecinde her hafta uygulanarak toplanmıştır. Öğrenci odak grup görüşmeleri ve veli görüşlerine dayalı veriler de program sonunda toplanmıştır. Bu kapsamda beşinci alt problem için GÖP uygulama sürecinde, deney grubu öğrencilerine her modül sonunda uygulanan değerlendirme etkinlikleri (MSDE) ikişer bölümden oluştuğu için analizler de ayrı ayrı yapılmıştır. MSDE'nin birinci bölümünde yer alan alternatif değerlendirme sorularını puanlamak amacıyla her modül için ayrı ayrı cevap anahtarı-puanlama anahtarı (EK 11) hazırlanmıştır. Her modül sonu değerlendirme sorularından alınabilecek toplam puanlar farklılık gösterdiği için “ $\frac{\text{Alınan puan}}{\text{Testten alınabilecek toplam puan}} \times 100$ ” formülü

kullanılarak öğrenci başarı yüzdesi hesaplanmıştır. Öğrencilerin aldıkları puanlar belirlendikten sonra; “%1-44 arası düşük düzey, %45-69 arası orta düzey, %70-100 arası yeterli düzey” olarak belirlenen ölçüte göre değerlendirmelerde bulunulmuştur. Öz değerlendirme formundan oluşan ikinci bölümde ise öğrencilerin “evet, kısmen, hayır” olarak belirttikleri görüşleri, frekans ve yüzde olarak hesaplanmış ve değerlendirilmiştir. Ayrıca MSDE’ den elde edilen veriler cevap anahtarları doğrultusunda iki ayrı öğretmen tarafından puanlanmıştır.

Altıncı alt problem için uygulayıcı tarafından tutulan günlüklerinden, yedinci alt problem için GÖP uygulama sürecinde gözlemci öğretmen tarafından yapılan gözlemlerden ve sekizinci alt problem için öğrenciler tarafından tutulan günlüklerinden elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. GÖP uygulaması sonunda, dokuzuncu alt problem için öğrencilerle yapılan odak grup görüşmelerinden ve onuncu alt problem için veli görüşlerinden elde edilen veriler de içerik analizi yöntemi ile analiz edilerek değerlendirilmiştir.

7. ARAŞTIRMANIN GEÇERLİLİĞİ VE GÜVENİRLİLİĞİ

Bir araştırmanın geçerliğinin sağlanabilmesi iç geçerliğe, dış geçerliğe ve ölçme araçlarındaki geçerliğe bağlıdır. Bu üç geçerlik sağlanabildiği durumlarda araştırmanın geçerliğinin de sağlandığı söylenebilir (Ocak, 2019). Nicel araştırmalarda kullanılan “iç geçerlilik” ve “dış geçerlilik” kavramları yerine; nitel araştırmalarda “inandırıcılık” ve “aktarılabirlik” kavramları kullanılmaktadır (Linkoln & Guba, 1985’ten akt. Yıldırım ve Şimşek, 2018). İç geçerlik, bağımlı ve bağımsız değişken arasında neden sonuç ilişkisi kurabilme gücüdür (Ocak, 2019). İnanırıcılık ise araştırmanın bulgularının nasıl anlamlı olduğuna, insanlar ve okuyucular için nasıl inanılır olduğuna, araştırılan konunun nasıl özgün bir yapıya sahip olduğuna yönelik bilgileri ifade etmektedir (Miles & Huberman, 2015). Araştırma sürecinin ve sonuçlarının açık, tutarlı ve başka araştırmacılar tarafından teyit edilebilir olması gerekir. Bu bakımda araştırma sonuçları yoluyla gerçeğin doğru bir şekilde temsilinin sağlanabilmesi için uzun süreli etkileşim, derinlik odaklı veri toplama, çeşitlemesi uzman incelemesi, katılımcı teyidi gibi stratejilerin uygulanabileceği belirtilmektedir (Linkoln & Guba, 1985’ten akt. Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu bağlamda bu araştırmada şunlar yapılmıştır:

- Araştırmanın nicel boyutunda iç geçerliliği sağlamak için, deney ve kontrol gruplarına ön testler uygulanmış, denkleştirme yapılmış ve seçkisiz bir şekilde atama

yapılmıştır. İki grubun benzer özelliklere sahip olduğu belirlenmiştir. Uygulama sürecinde ve sonunda denek kaybı olmamıştır.

- Bir araştırmada, uygulamada zamanın uzun tutulması, bağımsız değişken dışında kalan önemli bazı değişkenlerin, bağımsız değişken gibi etkili olmasına neden olmaktadır. Ayrıca zamanın uzun olması katılımcıların fizyolojik ve psikolojik olarak olgunlaşmasına neden olarak bağımlı değişken üzerinde meydana gelen değişikliğin gerçek nedenini bulmayı zorlaştırabilmektedir (Karasar, 2005). Bu bakımdan uygulamanın uzun olmasının olumsuz etkiler bırakabileceği göz önünde bulundurularak GÖP uygulaması 11 hafta devam etmiştir. Bu sürenin ideal uzunlukta olduğu düşünülmektedir.

- Araştırmada, GÖP uygulamaları ve ölçme araçları, uygulama öncesinde ve sonrasında deney ve kontrol gruplarına aynı ölçütler doğrultusunda ve aynı ölçeklerle yapılmıştır.

- Araştırmanın nitel boyutunda inandırıcılığı sağlamak için, araştırma süreci ayrıntılı şekilde açıklanmıştır. Katılımcıların özellikleri, araştırmanın gerçekleştirildiği ortam, yapılan uygulamalar, veri toplama araçlarının hazırlanması ve verilerin toplanması analizi ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

- Araştırmacı araştırmanın gerçekleştirildiği okulda öğretmen olarak beş yıldır görev yapmakta olduğu için kendisine yeterli güven duyulmasını sağlamış ve araştırma yapılan okulun kültürel ve çevresel yapısını yeterince tanımaktadır. Araştırmacının rolü ve deneyimleri ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

- GÖP'ün etkililiğini belirlemeye yönelik verilerin toplanmasında; birden fazla veri toplama aracı (GBT, ÇGEE, GBDÖ, ÇÖYÖ, MSDE, Görüşme Formları, Gözlem formu ve Anketler) ve veri toplama yöntemi (görüşme, gözlem, anket, ön test-son testler) kullanılarak veri çeşitlemesi sağlanmıştır. Nicel ve nitel verilerden elde edilen bulguların birbirini doğrulaması sağlanmıştır.

- Nicel boyutta veri toplama aracı olarak kullanılan GBT, ÇGEE ve MSDE'nin geliştirme sürecinde uzman görüşleri alınarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır. GBDÖ ve ÇÖYÖ'nün de geliştirme sürecinde geçerlik ve güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Çünkü araştırmanın geçerliliğini sağlanmasının bir yolu da ölçme araçlarının geçerli olmasıyla mümkündür. Ölçme araçlarında geçerlik, araştırmada kullanılan ölçme aracının ölçülmek istenen değişkeni doğru bir şekilde ve başka bir şeyle karıştırmadan

ölçebilme derecesidir. Başka bir deyişle araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının amaca hizmet edebilme derecesidir (Ocak, 2019). Bu bakımdan nicel veriler için kullanılan ölçme araçlarının geçerlilik ve güvenirlik analizleri gerçekleştirilmiştir.

- Nitel boyutta gerek GÖP tasarlama sürecinde kullanılan veri toplama araçları (UYYG, ÖGAF, KDF, UPTİF) gerekse uygulama ve değerlendirme sürecinde kullanılan veri toplama araçları (PUÖGA, AG, DGF, YYÖG, YYÖGF, VGA) hazırlanırken uzman görüşleri alınmış, ön uygulamalar gerçekleştirilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmış. Bununla birlikte GÖP tasarısı da (kazanımlar, içerik, eğitim durumları, sınav durumları, öğrenci etkinlik kitapçıkları) uzmanlar tarafından incelenmiş ve gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Ayrıca GÖP'ün pilot uygulaması yapılarak programın işleyen ve aksayan yönleri araştırmacı günlükleri ve öğrenci görüşleriyle belirlenerek düzenlemeler yapılmıştır.

- Araştırmada nitel verilerin analiz edilmesi sürecinde (kod ve tamların belirlenmesinde) nitel araştırma alanında çalışmaları olan bir uzmandan yardım alınmıştır.

- Araştırmacı, araştırmaya sürecinde gördüğü olumlu ve olumsuz durumlarla ilgili yansımalarını öznel bir bakış açısıyla araştırmacı günlüğüne yazmış ve bulguları oluştururken birebir alıntılarla bunları göstermiştir.

- Araştırmada gerçekleştirilen görüşmelerde elde edilen veriler yazıya aktarıldıktan sonra katılımcı onayına sunulmuş, katılımcıların kendi düşüncelerini yansıtıp yansıtmadığı netleştirilmiştir.

Araştırmada dış geçerlik araştırma bulgularının evreni başka ortamlara veya uygulamalara genelleme gücüdür (Ocak, 2019). Aktarılabilirlik ise nitel araştırmada araştırılan olay ve olgular derinlemesine ve ayrıntılı incelendiği için sonuçların genellenmesi mümkün değildir. Bu nedenle ulaşılan araştırma sonuçlarının benzer ortamlarda aktarılabilirlik değeri ortaya konmaya çalışılır. Bunu sağlamak için ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme önerilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu kapsamda araştırmada şunlar yapılmıştır:

- Ölçme araçları, katılımcılar, araştırmacının rolü, uygulama ortamı ve araştırma süreci ayrıntılı bir şekilde anlatılmış verilerin toplanması ve analizi sonucunda elde edilen bulgular da doğrudan alıntılarla desteklenerek sunulmuştur.

- Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır.
- Ayrıca deney ve kontrol grupları arasında denklik sağlanmış ve gruplar yansız atama yoluyla belirlenmiştir.
- Deney grubunda deneme tepkisi oluşturmamak için öğrencilerin kendi sınıf ortamlarında uygulama yapılmıştır. Uygulamada kontrol grubu ve deney grubu için aynı fiziki şartlar sağlanmıştır.

Bilimsel araştırmaların niteliğinin artırılması için iç ve dış geçerliğin yanı sıra güvenilir ölçme araçlarının da kullanılması oldukça önemlidir. Araştırmanın güvenilirliği araştırma yönteminden veri toplama kadar birçok değişkenden etkilenir. Araştırmada elde edilen sonuçların güvenilirliği veri toplama araçlarının güvenilirliğine bağlıdır (Ocak, 2019). Nicel araştırma yöntemlerinde kullanılan “iç güvenilirlik” ve “dış güvenilirlik” kavramları yerine; nitel araştırma yöntemlerinde geçerlilik ve güvenilirliği sağlamak için “tutarlılık” ve “teyit edilebilirlik” kavramları kullanılmaktadır (Linkoln & Guba, 1985’ten akt. Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu kapsamında bu araştırmada şunlar yapılmıştır:

- Nicel veriler için kullanılan ölçme araçlarının güvenilirlik analizleri gerçekleştirilmiştir. Nitel veri toplama araçlarının hazırlanma sürecinde uzman görüşleri alınarak ve ön uygulamalar yapılarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

- Araştırmada ulaşılan bulguların tutarlılığını sağlamak için ulaşılan bulgular nitel çalışmaları olan bir uzmanın (eş gözlemci) teyit incelemesine sunulmuştur. Miles ve Huberman (1994)’ın uzman (eş gözlemci) güvenilirliğine ilişkin belirttiği formül ($Güvenilirlik = \frac{Ulaşılan\ Kodlamaların\ Sayısı}{Tüm\ Kodlamaların\ Sayısı}$) kullanılmıştır. Buna göre eş gözlemciye ilişkin araştırmacı günlüklerinin analizinde güvenilirlik .90, ders gözlem formlarının analizinde .82, katılımcı günlüklerinin analizinde .74, odak grup öğrenci görüşmelerinin analizinde .77, veli görüşlerinin analizinde .80 bulunmuştur. Miles & Huberman (1994), güvenilirlik için .70 değerinin yeterli olduğunu belirtmiştir.

- Ayrıca modül sonu değerlendirme etkinliklerinin puanlaması da iki uzman tarafından yapılmıştır. Hatalı puanlamanın yapılma ihtimali engellenmiştir.

- GÖP’ün uygulamalarında bir gözlemci öğretmen tarafından gözlemler yapılmıştır. Katılımcılar ve araştırmacı günlükler tutmuştur. Araştırmacı günlükleri,

gözlemci notları ve katılımcı günlükleriyle farklı kaynaklardan veri çeşitliliği sağlanmıştır. Ayrıca nicel ve nitel veri toplama araçları da kullanılarak ortaya çıkan sonuçların birbirini desteklemesi sağlanmıştır. Araştırma sürecinde toplanan verilerin birbirini tamamlayacak şekilde tutarlı olarak sunulmasına çalışılmıştır.

- Uzmanlarla yapılan görüşmeler ve öğrencilerle yapılan odak grup görüşmeleri kayıt altına alınmıştır. Veri kaybı önlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada girişimcilik öğretim programının etkililiğine ilişkin elde edilen nicel ve nitel verilerin analiz edilmesi sonucu ulaşılan bulgular, araştırmanın alt problemlerinin sırasıyla aşağıda sunulmuştur.

1. BİRİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Araştırmanın birinci alt problemi doğrultusunda, GÖP uygulaması öncesinde ve sonrasında, deney grubundaki öğrencilerin girişimcilik başarıları, girişimcilik eğilimleri, girişimcilik becerileri ve genel öz yeterlilik inançları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Bu kapsamda öncelikle verilerin normal dağılıma sahip olup olmadığı incelenmiş, elde edilen sonuçlara göre parametrik veya parametrik olmayan istatistiksel tekniklerden hangisinin kullanılacağına karar verilmiştir. İstatistiksel anlamlılığın olup olmadığı belirlendikten sonra etki büyüklüğü incelenmiştir. Etki büyüklüklerinin belirlenmesinde Cohen d kullanılmıştır.

a. Girişimcilik Başarıları

Deney grubu öğrencilerinin uygulama öncesi ve sonrasında girişimciliğe yönelik başarılarında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için analiz öncesinde verilerin normal dağılıp dağılmadığı tespit edilmiştir. GBT erişimi (ön test son test arasındaki fark) puanlarına ait yapılan normallik testi sonuçları Tablo 43'te verilmiştir.

Tablo 43. Deney Grubunun Girişimcilik Başarı Testinden Elde Ettikleri Erişimi Puanları Üzerinde Yapılan Normallik Testinin Sonuçları

Ölçüm	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Test İstatistiği	N	p	Test İstatistiği	N	p
GBT Erişimi Puanı	.065	34	.200(*)	.981	34	.796

a. Lilliefors Significance Correction

*This is a lower bound of the true significance.

Tablo 43'teki değerlere göre deney grubu öğrencilerinin girişimcilik başarı testinden elde ettikleri erişimi puanlarının normal dağıldığı belirlenmiştir (K-S: $p > 0.05$; S-W: $p > 0.05$). Bu sonuçlar üzerine öntest ve sontest puanlarının anlamlı olarak farklılaşım farklılaşmadığını belirlemek amacıyla parametrik testlerden “ilişkili ölçümler t-testi” uygulanmıştır. Bu testlere ilişkin sonuçlar Tablo 44'te verilmiştir.

Tablo 44. Deney Grubunun Girişimcilik Başarı Testinden Aldıkları Öntest ve Sontest Puanlarının İlişkili Ölçümler t-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	\bar{X}	S.S.	Sd	t	p	Cohen d
GBT Ön Test	34	18.17	6.84	33	-11.550	.000	1.83
GBT Son Test	34	30.05	6.11				

p<.05

Tablo 44'teki veriler incelendiğinde, uygulama öncesi ve sonrasında deney grubundaki öğrencilerinin girişimcilik başarı testinden aldıkları puanlar anlamlı bir farklılık göstermektedir (t=-11.55; p<0.05). Grup ortalamaları dikkate alındığında gözlenen bu farkın son test puanı lehinde olduğu görülmektedir. Buna göre girişimcilik öğretim programının, deney grubunun girişimcilik başarılarını anlamlı biçimde geliştirdiği söylenebilir. Yapılan etki analizi sonucunda Cohen d değerleri başarı testinin 1.83 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu değer uygulanan girişimcilik öğretim programının, öğrencilerin girişimcilik başarıları puanlarına ilişkin oluşan farkta yüksek düzeyde bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

b. Girişimcilik Eğilimleri

Deney grubu öğrencilerinin uygulama öncesi ve sonrasında, girişimcilik eğilimlerinde anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için analiz öncesinde, verilerin normal dağılıp dağılmadığı tespit edilmiştir. ÇGEE erişi (ön test, son test arasındaki fark) puanlarına ait uygulanan normallik testi sonuçları Tablo 45'te verilmiştir.

Tablo 45. Deney Grubunun Girişimcilik Eğilimleri Envanterinden Elde Ettikleri Erişi Puanları Üzerinde Yapılan Normallik Testinin Sonuçları

Ölçüm	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Test İstatistiği	N	p	Test İstatistiği	N	p
ÇGEE Erişi Puanı	.105	34	.200(*)	.961	34	.259

a. Lilliefors Significance Correction

*This is a lower bound of the true significance.

Tablo 45'teki değerlere göre deney grubu öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri envanterinden elde ettikleri erişi puanlarının normal dağıldığı belirlenmiştir (K-S: p > 0.05; S-W: p > 0.05). Bu sonuçlar üzerine öntest ve sontest puanlarının anlamlı olarak farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla "ilişkili ölçümler t-testi" yapılmıştır. Bu testlere ilişkin sonuçlar Tablo 46'da verilmiştir.

Tablo 46. Deney Grubunun Girişimcilik Eğilimleri Envanterinin Toplamından ve Alt boyutlarından Aldıkları Öntest ve Sontest Puanlarının İlişkili Ölçümler t-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	\bar{X}	S.S.	Sd	t	p	Cohen d
ÇGEE (Toplam) Ön Test	34	70.05	11.37	33	-12.475	.000	2.44
ÇGEE (Toplam) Son Test	34	98.58	11.96				
1.Alt Boyut: Başarılı Olma - Ön Test	34	21.08	3.87	33	-12.842	.000	2.31
1.Alt Boyut: Başarılı Olma-Son Test	34	29.64	3.53				
2.Alt Boyut: Problem Çözme - Ön Test	34	17.44	3.50	33	-7.901	.000	1.77
2.Alt Boyut: Problem Çözme-Son Test	34	23.91	3.79				
3.Alt Boyut: Yenilikçilik - Ön Test	34	17.11	3.61	33	-9.067	.000	1.99
3.Alt Boyut: Yenilikçilik - Son Test	34	24.73	4.01				
4.Alt Boyut: Kendine Güven - Ön Test	34	14.41	3.26	33	-8.979	.000	1.83
4.Alt Boyut: Kendine Güven - Son Test	34	20.29	3.13				

p<.05

Tablo 46'daki veriler incelendiğinde, deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrasında girişimcilik eğilimleri envanterinin toplamından ($t=-12.475$; $p<.05$) ve alt boyutlarının her birinden (Başarılı olma: $t=-12.475$; $p<.05$, Problem çözme: $t=-7.901$; $p<.05$, Yenilikçilik: $t=-9.067$; $p<.05$ ve Kendine güven: $t=-8.979$; $p<.05$) aldıkları puanlar anlamlı bir farklılık göstermektedir. Grup ortalamaları dikkate alındığında gözlenen bu farkın son test puanları lehinde olduğu görülmektedir. Buna göre girişimcilik öğretim programının, deney grubunun girişimcilikte başarılı olma, problem çözme, yenilikçi olma ve kendine güvenme alt boyutlarıyla birlikte genel olarak girişimcilik eğilimlerini anlamlı biçimde geliştirdiği söylenebilir. Yapılan etki analizi sonucunda Cohen d değerleri girişimcilik eğilimleri envanterinin toplamından 2.44, başarılı olma alt boyutundan 2.31, problem çözme alt boyutundan 1.77, yenilikçilik alt boyutundan 1.99 ve kendine güven alt boyutundan 1.83 olarak elde edilmiştir. Elde edilen bu değer uygulanan girişimcilik öğretim programının, öğrencilerin girişimcilik eğilimleri puanlarına ilişkin oluşan farkta yüksek düzeyde bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

c. Girişimcilik Becerileri

Deney grubu öğrencilerinin uygulama öncesi ve sonrasında, girişimcilik becerilerinde anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için analiz öncesinde verilerin normal dağılıp dağılmadığı tespit edilmiştir. GBDÖ eriş (ön test, son test arasındaki fark) puanlarına ait uygulanan normallik testi sonuçları Tablo 47’de verilmiştir.

Tablo 47. Deney Grubunun Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeğinden Elde Ettikleri Erişi Puanları Üzerinde Yapılan Normallik Testinin Sonuçları

Ölçüm	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Test İstatistiği	N	p	Test İstatistiği	N	p
GBDÖ Erişi Puanı	.076	34	.200(*)	.979	34	.738

a. Lilliefors Significance Correction

*This is a lower bound of the true significance.

Tablo 47’deki değerlere göre deney grubu öğrencilerinin girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeğinden elde ettikleri eriş puanlarının normal dağıldığı belirlenmiştir (K-S: $p > 0.05$; S-W: $p > 0.05$). Bu sonuçlar üzerine öntest ve sontest puanlarının anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla “ilişkili ölçümler t-testi” yapılmıştır. Bu testlere ilişkin sonuçlar Tablo 48’de verilmiştir.

Tablo 48. Deney Grubunun Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeği Toplamından ve Alt boyutlarından Aldıkları Öntest ve Sontest Puanlarının İlişkili Ölçümler t-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	\bar{X}	S.S.	Sd	t	p	Cohen d
GBDÖ(Toplam) Ön Test	34	67.38	8.80	33	-10.516	.000	1.74
GBDÖ(Toplam) Son Test	34	85.14	11.42				
1.Alt Boyut: Yaratıcı Düşünme - Ön Test	34	18.64	3.13	33	-7.906	.000	1.52
1.Alt Boyut: Yaratıcı Düşünme - Son Test	34	23,82	3.66				
2.Alt Boyut: Azim - Ön Test	34	9.82	2.05	33	-6.780	.000	1.42
2.Alt Boyut: Azim - Son Test	34	12.55	1.76				
3.Alt Boyut: Profesyonellik - Ön Test	34	38.91	5.60	33	-9.599	.000	1.55
3.Alt Boyut: Profesyonellik - Son Test	34	48.76	7.02				

$p < .05$

Tablo 48’deki veriler incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrasında girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeğinin toplamından ($t = -10.516$; $p < .05$) ve alt boyutlarının her birinden (Yaratıcı düşünme: $t = -7.906$; $p < .05$, Azim: $t = -6.780$; $p < .05$ ve Profesyonellik: $t = -9.599$; $p < .05$) aldıkları puanlar anlamlı bir

farklılık göstermektedir. Grup ortalamaları dikkate alındığında gözlenen bu farkın son test puanları lehinde olduğu görülmektedir. Buna göre girişimcilik öğretim programının, deney grubunun girişimcilikte yaratıcı düşünme, azim ve profesyonellik alt boyutlarıyla birlikte genel olarak girişimcilik becerilerini anlamlı biçimde geliştirdiği söylenebilir. Yapılan etki analizi sonucunda Cohen d değerleri girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeğinin toplamından 1.74, yaratıcı düşünme alt boyutundan 1.52, azim alt boyutundan 1.42 ve profesyonellik alt boyutundan 1.55 olarak elde edilmiştir. Elde edilen bu değer uygulanan girişimcilik öğretim programının, öğrencilerin girişimcilik becerisi değerlendirme ölçeğinden aldıkları puanlarına ilişkin oluşan farkta yüksek düzeyde bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

d. Öz Yeterlilik İnançları

Deney grubu öğrencilerinin uygulama öncesi ve sonrasında genel öz yeterlilik inançlarında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için analiz öncesinde verilerin normal dağılıp dağılmadığı tespit edilmiştir. ÇÖYÖ eriş (ön test, son test arasındaki fark) puanlarına ait uygulanan normallik testi sonuçları Tablo 49’da verilmiştir.

Tablo 49. Deney Grubunun Çocuklar İçin Öz Yeterlik Ölçeğinden Elde Ettikleri Eriş Puanları Üzerinde Yapılan Normallik Testinin Sonuçları

Ölçüm	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Test İstatistiği	N	p	Test İstatistiği	N	p
ÇÖYÖ Eriş Puanı	.065	34	.200(*)	.988	34	.962

a. Lilliefors Significance Correction

*This is a lower bound of the true significance.

Tablo 49’deki değerlere göre deney grubu öğrencilerinin için genel öz yeterlilik ölçeğinden elde ettikleri eriş puanlarının normal dağıldığı belirlenmiştir (K-S: $p>0.05$; S-W: $p>0.05$). Bu sonuçlar üzerine öntest ve sontest puanlarının anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla “ilişkili ölçümler t-testi” yapılmıştır. Bu testlere ilişkin sonuçlar Tablo 50’de verilmiştir.

Tablo 50. Deney Grubunun Çocuklar İçin Öz Yeterlilik Ölçeğinden Aldıkları Öntest ve Sontest Puanlarının İlişkili Ölçümler t-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	\bar{X}	S.S.	Sd	t	p	Cohen d
ÇÖYÖ Ön Test	34	164.11	28.26	33	-3.712	.001	0.85
ÇÖYÖ Son Test	34	188.52	28.94				

$p<.05$

Tablo 50'deki veriler incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrasında çocuklar için öz yeterlilik ölçeğinin toplam puanları anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t=-3.712$; $p<.05$). Grup ortalamaları dikkate alındığında gözlenen bu farkın son test puanı lehinde olduğu görülmektedir. Buna göre girişimcilik öğretim programının, deney grubunun öz yeterlilik inançlarını anlamlı biçimde geliştirdiği söylenebilir. Yapılan etki analizi sonucunda Cohen d değeri öz yeterlilik ölçeğinin 0.85 olarak elde edilmiştir. Elde edilen bu değer uygulanan girişimcilik öğretim programının, öğrencilerin öz yeterlilik inançları puanlarına ilişkin oluşan farkta yüksek düzeyde bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

2. İKİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Araştırmanın ikinci alt problemi doğrultusunda, kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrasında girişimcilik başarıları, girişimcilik eğilimleri, girişimcilik becerileri ve genel öz yeterlilik inançları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenmiştir. Problemin analizi öncesinde kontrol grubunun girişimcilik başarı testi, girişimcilik eğilimleri envanteri, girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeği ve öz yeterlilik ölçeklerinden elde ettikleri erişim puanlarının normal dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla yapılan normallik testinin sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

a. Girişimcilik Başarıları

Kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi ve sonrasında girişimciliğe yönelik başarılarında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için analiz öncesinde verilerin normal dağılıp dağılmadığı tespit edilmiştir. GBT erişim puanlarına ait uygulanan normallik testi sonuçları Tablo 51'de verilmiştir.

Tablo 51. Kontrol Grubunun Girişimcilik Başarı Testinden Elde Ettikleri Erişim Puanları Üzerinde Yapılan Normallik Testinin Sonuçları

Ölçüm	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Test İstatistiği	N	p	Test İstatistiği	N	p
GBT Erişim Puanı	.091	33	.200(*)	.979	33	.741

a. Lilliefors Significance Correction

*This is a lower bound of the true significance.

Tablo 51'deki değerlere göre kontrol grubunun girişimcilik başarı testinden elde ettikleri erişim puanlarının normal dağıldığı belirlenmiştir (K-S: $p>0.05$; S-W: $p>0.05$).

Bu sonuçlar üzerine öntest ve sontest puanlarının anlamlı olarak farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla “ilişkili ölçümler t-testi” yapılmıştır. Bu testlere ilişkin sonuçlar Tablo 52’de verilmiştir.

Tablo 52. *Kontrol Grubunun Girişimcilik Başarı Testinden Aldığı Öntest ve Son Test Puanlarının İlişkili Ölçümler t-Testi Sonuçları*

Ölçüm	N	\bar{X}	S.S.	Sd	t	p
GBT Ön Test	33	17,0000	8,75357	32	-1,062	,296
GBT Son Test	33	17,8788	9,23904			

p<.05

Tablo 52’deki veriler incelendiğinde kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrasında girişimcilik başarı testinden aldıkları puanlar anlamlı bir farklılık göstermemektedir (t=-1.062; p>0.05). Buna göre mevcut mevcut MEB programları kapsamındaki öğretimin, kontrol grubu öğrencilerinin girişimcilik başarılarını geliştirmediği söylenebilir.

b. Girişimcilik Eğilimleri

Kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi ve sonrasında girişimcilik eğilimlerinde anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için analiz öncesinde verilerin normal dağılıp dağılmadığı tespit edilmiştir. ÇGEE erişim puanlarına ait uygulanan normallik testi sonuçları Tablo 53’te verilmiştir.

Tablo 53. *Kontrol Grubunun ÇGEE’den Elde Ettikleri Erişim Puanları Üzerinde Yapılan Normallik Testinin Sonuçları*

Ölçüm	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Test İstatistiği	N	p	Test İstatistiği	N	p
ÇGEE Erişim Puanı	.104	33	.200(*)	.977	33	.706

a. Lilliefors Significance Correction *This is a lower bound of the true significance.

Tablo 53’teki değerlere göre kontrol grubunun girişimcilik eğilimleri envanterinden elde ettikleri erişim puanlarının normal dağıldığı belirlenmiştir (K-S: p>0.05; S-W: p>0.05). Bu sonuçlar üzerine öntest ve sontest puanlarının anlamlı olarak farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla “ilişkili ölçümler t-testi” yapılmıştır. Bu testlere ilişkin sonuçlar Tablo 54’te verilmiştir.

Tablo 54. Kontrol Grubunun ÇGEE Toplamından ve Alt boyutlarından Aldıkları Öntest ve Sontest Puanlarının İlişkili Ölçümler t-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	\bar{X}	S.S.	Sd	t	p
ÇGEE(Toplam) Ön Test	33	74.18	11.16	32	-1.428	.163
ÇGEE(Toplam) Son Test	33	77.30	9.54			
1.Alt Boyut: Başarılı Olma - Ön Test	33	23.03	4.65	32	-1.673	.104
1.Alt Boyut: Başarılı Olma-Son Test	33	24.84	3.75			
2.Alt Boyut: Problem Çözme - Ön Test	33	18.45	3.88	32	-.488	.629
2.Alt Boyut: Problem Çözme-Son Test	33	18.90	4.32			
3.Alt Boyut: Yenilikçilik - Ön Test	33	17.42	3.35	32	-.559	.580
3.Alt Boyut: Yenilikçilik -Son Test	33	17.90	4.33			
4.Alt Boyut: Kendine Güven - Ön Test	33	15.27	3.26	32	-.453	.653
4.Alt Boyut: Kendine Güven - Ön Test	33	15.63	4.321			

p<.05

Tablo 54'teki veriler incelendiğinde kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrasında girişimcilik eğilimleri envanterinin toplamından ($t=-1.428$; $p>0.05$) ve alt boyutlarının her birinden (Başarılı olma: $t=-1.673$; $p>0.05$, Problem çözme: $t=-.488$; $p>0.05$, Yenilikçilik: $t=-.559$; $p>0.05$ ve Kendine Güven: $t=-.453$; $p>0.05$) aldıkları puanlar anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Buna göre mevcut MEB programları kapsamındaki öğretimin kontrol grubu öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini geliştirmediği söylenebilir.

c. Girişimcilik Becerileri

Kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi ve sonrasında girişimcilik becerilerinde anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için analiz öncesinde verilerin normal dağılıp dağılmadığı tespit edilmiştir. GBDÖ erişim puanlarına ait uygulanan normallik testi sonuçları Tablo 55'te verilmiştir.

Tablo 55. Kontrol Grubunun Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeğinden Elde Ettikleri Erişim Puanları Üzerinde Yapılan Normallik Testinin Sonuçları

Ölçüm	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Test İstatistiği	N	p	Test İstatistiği	N	p
GBDÖ Erişim Puanı	.126	33	.199	.972	33	.536

Tablo 55'teki değerlere göre kontrol grubunun girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeğinden elde ettiği erişim puanlarının normal dağıldığı belirlenmiştir (K-S: $p>0.05$; S-W: $p>0.05$). Bu sonuçlar üzerine öntest ve sontest puanlarının anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla “ilişkili ölçümler t-testi” yapılmıştır. Bu testlere ilişkin sonuçlar Tablo 56'da verilmiştir.

Tablo 56. Kontrol Grubunun Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeği Toplamından ve Alt boyutlarından Aldıkları Öntest ve Sontest Puanlarının İlişkili Ölçümler t-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	\bar{X}	S.S.	Sd	t	p
GBDÖ(Toplam) Ön Test	33	68.90	10.82	32	-.223	.825
GBDÖ(Toplam) Son Test	33	69.42	12.79			
1.Alt Boyut: Yaratıcı Düşünme - Ön Test	33	18.24	3.36	32	-.522	.606
1.Alt Boyut: Yaratıcı Düşünme - Son Test	33	18.72	5.08			
2.Alt Boyut: Azim - Ön Test	33	10.36	2.40	32	.597	.555
2.Alt Boyut: Azim - Son Test	33	9.96	3.48			
3.Alt Boyut: Profesyonellik - Ön Test	33	40.30	7.02	32	-.299	.767
3.Alt Boyut: Profesyonellik - Son Test	33	40.72	7.29			

$p<.05$

Tablo 56'daki veriler incelendiğinde kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrasında girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeğinin toplamından ($t=-.223$; $p>0.05$) ve alt boyutlarının her birinden (Yaratıcı Düşünme: $t=-.522$; $p>0.05$, Azim: $t=.597$; $p>0.05$ ve Profesyonellik: $t=-.299$; $p>0.05$) aldıkları puanlar anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Buna göre mevcut MEB programları kapsamındaki öğretimin kontrol grubu öğrencilerinin girişimcilik becerilerini geliştirmede etkili söylenebilir.

d. Öz Yeterlilik İnancı

Kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi ve sonrasında öz yeterlilik inançlarında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek için analiz öncesinde verilerin normal dağılıp dağılmadığı tespit edilmiştir. ÇÖYÖ erişim puanlarına ait normallik testi sonuçları Tablo 57'de verilmiştir.

Tablo 57. Kontrol Grubunun Öz Yeterlilik Ölçeğinden Elde Ettikleri Erişim Puanları Üzerinde Yapılan Normallik Testinin Sonuçları

Ölçüm	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
	Test İstatistiği	N	p	Test İstatistiği	N	p
ÇÖYÖ Erişim Puanı	.147	33	.069	.961	33	.278

Tablo 57'deki değerlere göre kontrol grubunun öz yeterlilik ölçeklerinden elde ettiği erişim puanlarının normal dağıldığı belirlenmiştir (K-S: $p>0.05$; S-W: $p>0.05$). Bu sonuçlar üzerine öntest ve sontest puanlarının anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla “ilişkili ölçümler t-testi” yapılmıştır. Bu testlere ilişkin sonuçlar Tablo 58’de verilmiştir.

Tablo 58. Kontrol Grubunun Çocuklar İçin Öz Yeterlilik Ölçeğinden Aldıkları Öntest ve Sontest Puanlarının İlişkili Ölçümler t-Testi Sonuçları

Ölçüm	N	\bar{X}	S.S.	Sd	t	p
ÇÖYÖ Ön Test	33	168.3030	30.20501	32	-1.907	.066
ÇÖYÖ Son Test	33	176.3636	31.37158			

$p<.05$

Tablo 58’deki veriler incelendiğinde kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrasında çocuklar için öz yeterlilik ölçeğinden aldıkları puanlar anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t=-1.907$; $p>0.05$). Buna göre mevcut MEB programları kapsamındaki öğretimin kontrol grubu öğrencilerinin öz yeterlilik inançlarını geliştirmediği söylenebilir.

3. ÜÇÜNCÜ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Araştırmanın üçüncü alt problemi doğrultusunda, deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin girişimcilik başarıları, girişimcilik eğilimleri, girişimcilik becerileri ve genel öz yeterlilik inançları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemeye çalışılmıştır. Bunun için girişimcilik öğretim programının uygulandığı deney grubu ile mevcut MEB programları kapsamındaki öğretimin devam ettiği kontrol grubunun, girişimcilik başarı testi, girişimcilik eğilimleri envanteri, girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeği ve çocuklar için öz yeterlilik ölçeğinden elde ettikleri erişim puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Analiz öncesi deney ve kontrol gruplarının erişim puanlarının normalliğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen ve yukarıda sunulan normallik analizlerinde verilerin normal dağıldığı belirlenmiştir. Buna göre deney ve kontrol gruplarının ilgili ölçeklerden aldıkları puanlarının anlamlı olarak farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla parametrik testlerden “ilişkisiz gruplar t-testi” yapılmıştır. Bu analizlere ilişkin sonuçlar Tablo 59’da verilmiştir.

Tablo 59. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Girişimcilik Başarı Testinden Aldıkları Erişi Puanlarının Gruba Göre İlişkisiz Gruplar t-Testi Sonuçları

Ölçüm	GRUP	N	\bar{X}	S.S.	Sd	t	p	Cohen d
GBT	Deney	34	11.88	5.99	65	8.305	.000	2.43
	Kontrol	33	.87	4.75				

p<.05

Tablo 59'daki sonuçlara bakıldığında deney ve kontrol grubu öğrencilerinin girişimcilik başarılarına ilişkin erişiş puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir (t=8.305; p<.05). Buna göre girişimcilik öğretim programının gerçekleştirildiği deney grubunun girişimcilik başarılarına ilişkin erişiş puanları, mevcut MEB programları kapsamında öğretime devam eden kontrol grubuna göre anlamlı olarak yüksektir. Bu noktada elde edilen bu sonuçlarının etki büyüklüğünü belirlemek açısından Cohen d etki analizi yapılmıştır. Cohen d değeri, başarı testinden 2.43 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu değer uygulanan girişimcilik öğretim programının, öğrencilerin girişimcilik başarıları puanlarına ilişkin oluşan farkta yüksek düzeyde bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 60. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Envanterinin Toplamından ve Alt boyutlarından Aldıkları Erişi Puanlarının Gruba Göre İlişkisiz Gruplar t-Testi Sonuçları

Ölçüm	GRUP	N	\bar{X}	S.S.	Sd	t	p	Cohen d
ÇGEE (Toplam)	Deney	34	28.52	13.33	65	8.023	.000	1.96
	Kontrol	33	3.12	12.55				
1.Alt Boyut: Başarılı Olma	Deney	34	8.55	3.88	65	5.323	.000	1.29
	Kontrol	33	1.81	6.24				
2.Alt Boyut: Problem Çözme	Deney	34	6.47	4.77	65	4.851	.000	1.18
	Kontrol	33	.45	5.35				
3.Alt Boyut: Yenilikçilik	Deney	34	7.61	4.89	65	5.907	.000	1.44
	Kontrol	33	.48	4.98				
4.Alt Boyut: Kendine Güven	Deney	34	5.88	3.81	65	5.328	.000	1.30
	Kontrol	33	.36	4.60				

p<.05

Tablo 60'daki sonuçlara bakıldığında deney ve kontrol grubu öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri envanterinin toplamından (t=8.023; p<.05) ve alt boyutlarının her birine (Başarılı olma: t=5.323; p<.05, Problem çözme: t=4.851; p<.05, Yenilikçilik: t=5.907; p<.05 ve Kendine Güven: t=5.328; p<.05) ilişkin erişiş puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Buna göre girişimcilik öğretim programının gerçekleştirildiği deney grubunun girişimcilik eğilimlerine ilişkin erişiş puanları, mevcut MEB programları kapsamında öğretime devam eden kontrol grubuna göre anlamlı

olarak yüksektir. Bu noktada elde edilen bu sonuçlarının etki büyüklüğünü belirlemek açısından Cohen d etki analizi yapılmıştır. Cohen d değerleri girişimcilik eğilimleri envanterinin toplamından 1.96, başarılı olma alt boyutundan 1.29, problem çözme alt boyutundan 1.18, yenilikçilik alt boyutundan 1.44 ve kendine güven alt boyutundan 1.30 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu değer uygulanan girişimcilik öğretim programının, öğrencilerin girişimcilik eğilimleri puanlarına ilişkin oluşan farkta yüksek düzeyde bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 61. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeği ve Alt Boyutlarına İlişkin Erişi Puanlarının Gruba Göre İlişkisiz Gruplar t-Testi Sonuçları

Ölçüm	GRUP	N	\bar{X}	S.S.	Sd	t	p	Cohen d
GBDÖ Toplam	Deney	34	17.76	9.85	65	6.062	.000	1.47
	Kontrol	33	.51	13.24				
1.Alt Boyut: Yaratıcı Düşünme	Deney	34	5.17	3.81	65	4.127	.000	1.01
	Kontrol	33	.48	5.33				
2.Alt Boyut: Azim	Deney	34	2.73	2.35	65	4.073	.000	0.74
	Kontrol	33	-.39	3.79				
3.Alt Boyut: Profesyonellik	Deney	34	9.85	5.98	65	5.384	.000	1.31
	Kontrol	33	.42	8.15				

p<.05

Tablo 61'deki sonuçlara bakıldığında deney ve kontrol grubu öğrencilerinin girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeğinin toplamından (t=6.062; p<.05) ve her bir alt boyutundan (Yaratıcı düşünme: t=4.127; p<.05, Azim: t=4.073; p<.05, Profesyonellik: t=5.384; p<.05) elde ettiği erişim puanları arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir. Buna göre girişimcilik öğretim programının gerçekleştirildiği deney grubunun girişimcilik becerileri, mevcut MEB programları kapsamında öğretime devam eden kontrol grubuna göre anlamlı olarak yüksektir. Bu noktada elde edilen bu sonuçlarının etki büyüklüğünü belirlemek açısından Cohen d etki analizi yapılmıştır. Cohen d değerleri girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeğinin toplamından 1.47, yaratıcı düşünme alt boyutundan 1.01, azim alt boyutundan 0.74, ve profesyonellik alt boyutundan 1.31 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu değerler, uygulanan girişimcilik öğretim programının, öğrencilerin girişimcilik becerisi puanlarına ilişkin oluşan farkta yüksek düzeyde bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 62. Deney Grubu ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Çocuklar için Öz Yeterlilik Ölçeğinden Aldıkları Erişi Puanlarının Gruba Göre İlişkisiz Gruplar t-Testi Sonuçları

Ölçüm	GRUP	N	\bar{X}	S.S.	Sd	t	p	Cohen d
ÇÖYÖ	Deney	34	24.41	38.34	56.03	2.091	.041	0.50
	Kontrol	33	8.06	24.28				

p<.05

Tablo 62'deki sonuçlara bakıldığında deney ve kontrol grubu öğrencilerinin öz yeterlilik inançlarına ilişkin erişiş puanları arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir (t=2.091; p<.05). Buna göre girişimcilik öğretim programının gerçekleştirildiği deney grubunun öz yeterlilik inançları, mevcut MEB programları kapsamında öğretime devam eden kontrol grubuna göre anlamlı olarak yüksektir. Bu noktada elde edilen bu sonuçlarının etki büyüklüğünü belirlemek açısından Cohen d etki analizi yapılmıştır. Cohen d değeri öz yeterlilik ölçeğinden 0.50 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu değer uygulanan öğretimin oluşan farkta orta düzeyde bir etkisi olduğunu göstermektedir.

4. DÖRDÜNCÜ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Araştırmanın dördüncü alt problemi doğrultusunda, deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrasında girişimcilik başarılarına, girişimcilik eğilimlerine ve girişimcilik becerilerine ilişkin elde ettikleri erişiş puanlarının; cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik durumu ve öğrencilerin istediği meslek grubu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği incelenmiştir.

a. Cinsiyet

Analizi öncesinde deney grubunun girişimcilik başarı testi, girişimcilik eğilimleri envanteri ve girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeklerinden elde ettikleri erişiş puanlarının cinsiyet değişkenine göre normal dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla normallik testleri yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 63'te verilmiştir.

Tablo 63. Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Erişi Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Yapılan Normallik Testinin Sonuçları

Ölçüm	Cinsiyet	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
		Test İstatistiği	N	p	Test İstatistiği	N	p
GBT	Kadın	.091	17	.200(*)	.981	17	.964
	Erkek	.126	17	.200(*)	.969	17	.797
ÇGEE	Kadın	.180	17	.146	.899	17	.065
	Erkek	.126	17	.200(*)	.958	17	.601
GBDÖ	Kadın	.139	17	.200(*)	.957	17	.581
	Erkek	.158	17	.200(*)	.928	17	.198

Tablo 63 incelendiğinde Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerine ilişkin verilerin cinsiyete göre normal dağıldığı belirlenmiştir (K-S: $p>0.05$; S-W: $p>0.05$). Buna göre GBT, ÇGEE ve GBDÖ'den elde edilen toplam puanların cinsiyete göre anlamlı farklılaşma farklılaşmadığını belirlemek için “bağımsız gruplar t-testi” yapılmıştır. Yapılan analizin sonucu Tablo 64’te verilmiştir.

Tablo 64. Deney Grubunun Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Ettiği Erişi Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları

Ölçüm	Cinsiyet	N	\bar{X}	S.S.	Sd	t	p
GBT	Kadın	17	11.0000	6.43	32	-.854	.400
	Erkek	17	12.7647	5.58			
ÇGEE	Kadın	17	28.1765	14.24	32	-.152	.880
	Erkek	17	28.8824	12.79			
GBDÖ	Kadın	17	19.1176	8.74	32	.796	.432
	Erkek	17	16.4118	10.94			

Tablo 64 incelendiğinde deney grubundaki öğrencilerin girişimcilik başarıları, girişimcilik eğilimleri ve girişimcilik becerilerine ilişkin elde ettikleri erişim puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermediği belirlenmiştir (GBT: $t=-.854$; $p>0.05$, ÇGEE: $t=-1.52$; $p>0.05$, GBDÖ: $t=.796$, $p>0.05$).

b. Anne eğitim durumu

Deney grubunun girişimcilik başarı testi, girişimcilik eğilimleri envanteri ve girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeklerinden elde ettikleri erişim puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre normal dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla normallik testleri yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 65’te verilmiştir.

Tablo 65. Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Erişi Puanlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Yapılan Normallik Testinin Sonuçları

Ölçüm	Anne Eğitim Durumu	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
		Test İstatistiği	N	p	Test İstatistiği	N	p
GBT	Okula gitmemiş	.324	3	.	.878	3	.317
	İlkokul	.123	13	.200(*)	.967	13	.857
	Ortaokul	.185	11	.200(*)	.906	11	.219
	Lise	.191	3	.	.997	3	.900
	Üniversite	.298	4	.	.849	4	.224
ÇGEE	Okula gitmemiş	.292	3	.	.923	3	.463
	İlkokul	.153	13	.200(*)	.950	13	.597
	Ortaokul	.198	11	.200(*)	.899	11	.181
	Lise	.177	3	.	1.000	3	.972
	Üniversite	.247	4	.	.890	4	.384
GBDÖ	Okula gitmemiş	.253	3	.	.964	3	.637
	İlkokul	.142	13	.200(*)	.938	13	.430
	Ortaokul	.170	11	.200(*)	.940	11	.517
	Lise	.363	3	.	.801	3	.118
	Üniversite	.338	4	.	.820	4	.144

a. Lilliefors Significance Correction

*This is a lower bound of the true significance.

Tablo 65’deki veriler incelendiğinde, K-S normallik testi “okula gitmemiş, lise, üniversite” eğitim durumları kategorilerinin sayılarının az olması nedeniyle sonuç vermemiştir. Ancak Shapiro-Wilk testi sonuçlarına bakıldığında, “Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerine” ilişkin verilerin anne eğitim durumu değişkenine göre normal dağıldığı belirlenmiştir (S-W: $p > 0.05$). Buna göre girişimcilik başarı testi, girişimcilik eğilimleri envanteri ve girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeklerinden elde edilen toplam puanların anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için “tek yönlü anova” testi yapılmıştır. Yapılan analizin sonucunda ortaya çıkan betimsel istatistikler Tablo 66’da verilmiştir.

Tablo 66. Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Erişi Puanlarının Anne Eğitim Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri

Ölçüm	Anne Eğitim Durumu	N	\bar{X}	S. S.
GBT	Okula gitmemiş	3	11.6667	9.07377
	İlkokul	13	9.5385	7.17188
	Ortaokul	11	13.5455	4.50252
	Lise	3	12.3333	5.50757
	Üniversite	4	14.7500	1.50000
	Toplam	34	11.8824	5.99881
ÇGEE	Okula gitmemiş	3	39.0000	24.97999
	İlkokul	13	30.8462	11.66795
	Ortaokul	11	25.0909	12.19389
	Lise	3	26.3333	19.50214
	Üniversite	4	24.2500	6.39661
	Toplam	34	28.5294	13.33538
GBDÖ	Okula gitmemiş	3	30.0000	9.16515
	İlkokul	13	18.5385	7.92270
	Ortaokul	11	15.2727	8.91169
	Lise	3	14.3333	16.19671
	Üniversite	4	15.5000	11.26943
	Toplam	34	17.7647	9.85058

Tablo 66'daki veriler incelendiğinde, girişimcilik başarısı en yüksek düzey olan grup anne eğitim durumu açısından üniversite olan, en düşük olan grup ise ilkokul düzeyinde olan öğrencilerin oluşturduğu gruptur. Girişimcilik eğilimi en yüksek düzey olan grup anne eğitim durumu açısından okula gitmemiş olan, en düşük olan grup ise üniversite düzeyinde olan öğrencilerin oluşturduğu gruptur. Girişimcilik becerisi en yüksek düzey olan grup anne eğitim durumu açısından okula gitmemiş olan, en düşük olan grup ise lise düzeyinde olan öğrencilerin oluşturduğu gruptur.

Tablo 67. Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Puanların Anne Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

Ölçüm	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
GBT	Gruplararası	135.488	4	33.872	.934	.458
	Gruplariçi	1052.041	29	36.277		
	Toplam	1187.529	33			
ÇGEE	Gruplararası	616.453	4	154.113	.851	.505
	Gruplariçi	5252.018	29	181.104		
	Toplam	5868.471	33			
GBDÖ	Gruplararası	581.038	4	145.260	1.607	.199
	Gruplariçi	2621.079	29	90.382		
	Toplam	3202.118	33			

Tablo 67 incelendiğinde, deney grubu öğrencilerinin girişimcilik başarılarının, girişimcilik eğilimlerinin ve girişimcilik becerilerinin anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmektedir (GBT: $F=.934$; $p>0.05$, ÇGEE: $F=.851$; $p>0.05$, GBDÖ: $F=1.607$, $p>0.05$).

c. Baba Eğitim Durumu

Deney grubu öğrencilerinin girişimcilik başarı testi, girişimcilik eğilimleri envanteri ve girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeklerinden elde ettikleri erişim puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre normal dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla normallik testleri yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 68’de verilmiştir.

Tablo 68. Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Erişim Puanlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Yapılan Normallik Testinin Sonuçları

Ölçüm	Baba Eğitim Durumu	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
		Test İstatistiği	N	p	Test İstatistiği	N	p
GBT	Okula gitmemiş	.349	3	.	.832	3	.194
	İlkokul	.151	10	.200(*)	.967	10	.866
	Ortaokul	.200	9	.200(*)	.874	9	.135
	Lise	.181	6	.200(*)	.944	6	.692
	Üniversite	.224	6	.200(*)	.926	6	.546
ÇGEE	Okula gitmemiş	.372	3	.	.783	3	.073
	İlkokul	.274	10	.032	.868	10	.096
	Ortaokul	.120	9	.200(*)	.968	9	.876
	Lise	.151	6	.200(*)	.975	6	.927
	Üniversite	.171	6	.200(*)	.977	6	.934
GBDÖ	Okula gitmemiş	.253	3	.	.964	3	.637
	İlkokul	.149	10	.200(*)	.939	10	.544
	Ortaokul	.169	9	.200(*)	.970	9	.894
	Lise	.170	6	.200(*)	.952	6	.759
	Üniversite	.232	6	.200(*)	.888	6	.309

a. Lilliefors Significance Correction

*This is a lower bound of the true significance.

Tablo 68 incelendiğinde, K-S normallik testi “okula gitmemiş” eğitim durumları kategorisinin sayısının az olması nedeniyle sonuç vermemiştir. Ancak Shapiro-Wilk testi sonuçlarına bakıldığında, *Girişimcilik Başarı Testi*, *Girişimcilik Eğilimleri Envanteri* ve *Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerine* ilişkin verilerin baba eğitim durumu değişkenine göre normal dağıldığı belirlenmiştir (S-W: $p>0.05$). Buna göre girişimcilik başarı testi, girişimcilik eğilimleri envanteri ve girişimcilik becerileri

değerlendirme ölçeklerinden elde edilen toplam puanların baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için “Tek Yönlü Anova” yapılmıştır. Yapılan analizin sonucunda ortaya çıkan betimsel istatistikler Tablo 69’te verilmiştir.

Tablo 69. Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Erişi Puanlarının Baba Eğitim Durumuna Göre Betimsel İstatistikleri

Ölçüm	Baba Eğitim Durumu	N	\bar{X}	S. S.
GBT	Okula gitmemiş	3	16.3333	4.93288
	İlkokul	10	11.4000	6.56929
	Ortaokul	9	9.5556	7.31627
	Lise	6	12.1667	4.79236
	Üniversite	6	13.6667	3.93277
	Toplam	34	11.8824	5.99881
ÇGEE	Okula gitmemiş	3	32.0000	13.00000
	İlkokul	10	24.2000	11.55470
	Ortaokul	9	28.0000	12.60952
	Lise	6	37.3333	16.77697
	Üniversite	6	26.0000	13.56466
	Toplam	34	28.5294	13.33538
GBDÖ	Okula gitmemiş	3	21.3333	3.05505
	İlkokul	10	12.7000	7.80385
	Ortaokul	9	20.3333	6.02080
	Lise	6	19.6667	13.93796
	Üniversite	6	18.6667	14.09492
	Toplam	34	17.7647	9.85058

Tablo 69 incelendiğinde, girişimcilik başarısı en yüksek düzey olan grup baba eğitim durumu açısından okula gitmemiş olan, en düşük olan grup ise ortaokul düzeyinde olan öğrencilerin oluşturduğu gruptur. Girişimcilik eğilimi en yüksek düzey olan grup baba eğitim durumu açısından lise olan, en düşük olan grup ise ilkokul düzeyinde olan öğrencilerin oluşturduğu gruptur. Girişimcilik becerisi en yüksek düzey olan grup baba eğitim durumu açısından okula gitmemiş olan, en düşük olan grup ise ilkokul düzeyinde olan öğrencilerin oluşturduğu gruptur.

Tablo 70. Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Puanların Baba Eğitim Durumuna Göre ANOVA Sonuçları

Ölçüm	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
GBT	Gruplar arası	130.074	4	32.518	.892	.481
	Gruplar içi	1057.456	29	36.464		
	Toplam	1187.529	33			
ÇGEE	Gruplar arası	729.537	4	182.384	1,029	.409
	Gruplar içi	5138.933	29	177.205		
	Toplam	5868.471	33			
GBDÖ	Gruplar arası	380.684	4	95.171	.978	.435
	Gruplar içi	2821.433	29	97.291		
	Toplam	3202.118	33			

Tablo 70 incelendiğinde, deney grubu öğrencilerinin girişimcilik başarılarının, girişimcilik eğilimlerinin ve girişimcilik becerilerinin baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmektedir (GBT: $F=.892$; $p>0.05$, ÇGEE: $F=1.029$; $p>0.05$, GBDÖ: $F=.978$, $p>0.05$).

d. Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu

Deney grubu öğrencilerinin girişimcilik başarı testi, girişimcilik eğilimleri envanteri ve girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeklerinden elde ettikleri erişim puanlarının ailenin sosyo-ekonomik durumu değişkenine göre normal dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla normallik testleri yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 71’te verilmiştir.

Tablo 71. Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Erişim Puanlarının Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu Değişkenine Göre Yapılan Normallik Testinin Sonuçları

Ölçüm	Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
		Test İstatistiği	N	p	Test İstatistiği	N	p
GBT	1600 e kadar	.178	7	.200(*)	.978	7	.948
	1601-3000	.078	13	.200(*)	.977	13	.959
	3001-5000	.253	3	.	.964	3	.637
	5001ve üstü	.132	11	.200(*)	.973	11	.917
ÇGEE	1600 e kadar	.161	7	.200(*)	.978	7	.947
	1601-3000	.141	13	.200(*)	.949	13	.590
	3001-5000	.364	3	.	.800	3	.114
	5001ve üstü	.212	11	.179	.918	11	.305
GBDÖ	1600 e kadar	.171	7	.200(*)	.948	7	.710
	1601-3000	.171	13	.200(*)	.956	13	.689
	3001-5000	.175	3	.	1.000	3	1,000
	5001ve üstü	.160	11	.200(*)	.938	11	.498

a. Lilliefors Significance Correction

*This is a lower bound of the true significance.

Tablo 71 incelendiğinde, K-S normallik testi “3001-5000” aile sosyo-ekonomik durumları kategorisinin sayısının az olması nedeniyle sonuç vermemiştir. Ancak Shapiro-Wilk testi sonuçlarına bakıldığında, *Girişimcilik Başarı Testi*, *Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerine* ilişkin verilerin ailenin sosyo-ekonomik durumu değişkenine göre normal dağıldığı belirlenmiştir (S-W: $p>0.05$). Buna göre girişimcilik başarı testi, girişimcilik eğilimleri envanteri ve girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeklerinden elde edilen toplam puanların ailenin sosyo-ekonomik durumu değişkenine göre anlamlı farklılaşım farklılaşmadığını belirlemek için “tek yönlü Anova” testi yapılmıştır. Yapılan analizin sonucunda ortaya çıkan betimsel istatistikler Tablo 72’de verilmiştir.

Tablo 72. *Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Erişi Puanlarının Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu Göre Betimsel İstatistikleri*

Ölçüm	Anne Eğitim Durumu	N	\bar{X}	S. S.
GBT	1600 e kadar	7	12.0000	3.69685
	1601-3000	14	11.1429	6.80336
	3001-5000	2	12.0000	8.48528
	5001 ve üstü	11	12.7273	6.45122
	Toplam	34	11.8824	5.99881
ÇGEE	1600 e kadar	7	28.5714	11.41428
	1601-3000	14	32.6429	14.30765
	3001-5000	2	33.0000	9.89949
	5001 ve üstü	11	22.4545	12.82469
	Toplam	34	28.5294	13.33538
GBDÖ	1600 e kadar	7	19.2857	9.03169
	1601-3000	14	19.2143	10.37140
	3001-5000	2	18.0000	16.97056
	5001 ve üstü	11	14.9091	9.43880
	Toplam	34	17.7647	9.85058

Tablo 72’deki veriler incelendiğinde, girişimcilik başarısı en yüksek düzey olan grup ailenin sosyo-ekonomik durumu açısından 5000 ve üstü olan, en düşük olan grup ise 1601-3000 olan öğrencilerin oluşturduğu gruptur. Girişimcilik eğilimi en yüksek düzey olan grup ailenin sosyo-ekonomik durumu açısından 3001-5000 olan, en düşük olan grup ise 1600’a kadar olan öğrencilerin oluşturduğu gruptur. Girişimcilik becerisi en yüksek düzey olan grup ailenin sosyo-ekonomik durumu açısından 1600’a kadar olan, en düşük olan grup ise 5000 ve üstü olan öğrencilerin oluşturduğu gruptur.

Tablo 73. Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Puanların Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu ANOVA Sonuçları

Ölçüm	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
GBT	Gruplar arası	21.758	3	7.253	.187	.905
	Gruplar içi	1165.772	30	38.859		
	Toplam	1187.529	33			
ÇGEE	Gruplar arası	703.055	3	234.352	1,361	.274
	Gruplar içi	5165.416	30	172.181		
	Toplam	5868.471	33			
GBDÖ	Gruplar arası	137.011	3	45.670	.447	.721
	Gruplar içi	3065.107	30	102.170		
	Toplam	3202.118	33			

Tablo 73 incelendiğinde, deney grubu öğrencilerinin girişimcilik başarılarının, girişimcilik eğilimlerinin ve girişimcilik becerilerinin ailenin sosyo-ekonomik durumu değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmektedir (GBT: $F=.187$; $p>0.05$, ÇGEE: $F=1.361$; $p>0.05$, GBDÖ: $F=.447$; $p>0.05$).

e. Öğrencini İstedığı Meslek Grubu

Deney grubu öğrencilerinin girişimcilik başarı testi, girişimcilik eğilimleri envanteri ve girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeklerinden elde ettikleri erişim puanlarının öğrencinin istediği meslek grubu değişkenine göre normal dağılıp dağılmadığını belirlemek amacıyla normallik testleri yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 74'te verilmiştir.

Tablo 74. Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Erişim Puanlarının Öğrencinin İstedığı Meslek Grubu Değişkenine Göre Yapılan Normallik Testinin Sonuçları

Ölçüm	İstenilen Meslek Grubu	Kolmogorov-Smirnov(a)			Shapiro-Wilk		
		Test İstatistiği	N	p	Test İstatistiği	N	p
GBT	Devlet memuru	.105	19	.200	.967	19	.706
	Özel sektör	.266	4	.	.938	4	.641
	Kendi işi	.164	8	.200	.950	8	.715
	Diğer	.353	3	.	.824	3	.174
ÇGEE	Devlet memuru	.142	19	.200	.937	19	.236
	Özel sektör	.336	4	.	.885	4	.359
	Kendi işi	.169	8	.200	.959	8	.796
	Diğer	.317	3	.	.888	3	.348
GBDÖ	Devlet memuru	.102	19	.200	.949	19	.384
	Özel sektör	.192	4	.	.971	4	.850
	Kendi işi	.218	8	.200	.907	8	.337
	Diğer	.342	3	.	.845	3	.227

a. Lilliefors Significance Correction

*This is a lower bound of the true significance.

Tablo 74 incelendiğinde, K-S normallik testi “özel sektör ve diğer” olarak belirlenen öğrencinin istediği meslek grubu kategorisinin sayısının az olması nedeniyle sonuç vermemiştir. Ancak Shapiro-Wilk testi sonuçlarına bakıldığında, Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerine ilişkin verilerin öğrencinin istediği meslek grubu değişkenine göre normal dağıldığı belirlenmiştir (S-W: $p>0.05$). Buna göre girişimcilik başarı testi, girişimcilik eğilimleri envanteri ve girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeklerinden elde edilen toplam puanların öğrencinin istediği meslek grubu değişkenine göre anlamlı farklılaşım farklılaşmadığını belirlemek için “tek yönlü anova” testi yapılmıştır. Yapılan analizin sonucunda ortaya çıkan betimsel istatistikler Tablo 75’te verilmiştir.

Tablo 75. Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Erişi Puanlarının İstenilen Meslek Grubu Değişkenine Göre Betimsel İstatistikleri

Ölçüm	İstenilen Meslek Grubu	N	\bar{X}	S. S.
GBT	Devlet memuru	19	11.6842	6.54941
	Özel sektör	4	14.2500	6.34429
	Kendi işi	8	11.0000	5.39841
	Diğer	3	12.3333	5.50757
	Toplam	34	11.8824	5.99881
ÇGEE	Devlet memuru	19	27.3684	14.36899
	Özel sektör	4	26.7500	8.01561
	Kendi işi	8	33.7500	13.46689
	Diğer	3	24.3333	13.79613
	Toplam	34	28.5294	13.33538
GBDÖ	Devlet memuru	19	17.1053	10.03270
	Özel sektör	4	16.5000	3.41565
	Kendi işi	8	22.6250	7.85471
	Diğer	3	10.6667	16.86219
	Toplam	34	17.7647	9.85058

Tablo 75’deki veriler incelendiğinde, girişimcilik başarısı en yüksek düzey olan grup öğrencinin istediği meslek grubu açısından özel sektörde çalışmak isteyen, en düşük olan grup ise kendi işini yapmak isteyen öğrencilerin oluşturduğu gruptur. Girişimcilik eğilimi en yüksek düzey olan grup öğrencinin istediği meslek grubu açısından kendi işini yapmak isteyen öğrencilerin, en düşük olan grup ise diğer mesleklerde çalışmak isteyen öğrencilerin oluşturduğu gruptur. Girişimcilik becerisi en yüksek düzey olan grup öğrencinin istediği meslek grubu açısından kendi işini yapmak isteyen öğrencilerin, en düşük olan grup ise diğer mesleklerde çalışmak isteyen öğrencilerin oluşturduğu gruptur.

Tablo 76. Girişimcilik Başarı Testi, Girişimcilik Eğilimleri Envanteri ve Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeklerinden Elde Edilen Puanların İstenilen Meslek Grubu ANOVA Sonuçları

Ölçüm	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
GBT	Gruplararası	30.007	3	10.002	.259	.854
	Gruplarıçi	1157.522	30	38.584		
	Toplam	1187.529	33			
ÇGEE	Gruplararası	309.133	3	103.044	.556	.648
	Gruplarıçi	5559.338	30	185.311		
	Toplam	5868.471	33			
GBDÖ	Gruplararası	354.787	3	118.262	1.246	.311
	Gruplarıçi	2847.331	30	94.911		
	Toplam	3202.118	33			

Tablo 76 incelendiğinde, deney grubu öğrencilerinin girişimcilik başarılarının, girişimcilik eğilimlerinin ve girişimcilik becerilerinin öğrencinin istediği meslek grubu değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermediği görülmektedir (GBT: $F=,259$; $p>0.05$, ÇGEE: $F=,556$; $p>0.05$, GBDÖ: $F=1,246$; $p>0.05$).

5. BEŞİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Araştırmanın beşinci alt problemi doğrultusunda, GÖP uygulama sürecinde deney grubu öğrencilerine her modül sonunda uygulanan modül sonu değerlendirme etkinliklerinden (MSDE) alınabilecek toplam puanlar farklılık gösterdiği için; ($\frac{\text{Alınan puan}}{\text{Testten alınabilecek toplam puan}} \times 100$) formülü kullanılarak öğrenci başarı yüzdesi hesaplanmıştır. Öğrencilerin aldıkları puanlar belirlendikten sonra; “%1-44 arası düşük düzey, %45-69 arası orta düzey, %70-100 arası yeterli düzey” olarak belirlenen ölçüte göre değerlendirmelerde bulunulmuştur. Ayrıca her modülden elde edilen puanların da ortalaması alınarak modüllerin hem ayrı ayrı değerlendirilmesi, hem de tüm modüllerin toplam ortalamasına dayalı değerlendirmeler yapılmıştır. Bu bağlamda deney grubu öğrencilerinin modül sonu değerlendirme etkinliklerinden elde ettikleri sonuçlar aşağıdaki Tablo 77’de sunulmuştur.

Tablo 77. Deney Grubu Öğrencilerinin Modül Sonu Değerlendirme Sorularından Elde Ettikleri Puanları ve Değerlendirme Sonuçları

Öğrenci No	Modül 1	Sonuç	Modül 2	Sonuç	Modül 3	Sonuç	Modül 4	Sonuç	Modül 5	Sonuç	Modül 6	Sonuç	Modül 7	Sonuç	Toplam \bar{X}	Top. Sonuç
131	78	Y	89	Y	56	O	93	Y	75	Y	82	Y	92	Y	80,7	Y
139	52	O	47	O	56	O	87	Y	42	D	82	Y	69	O	62,1	O
156	78	Y	74	Y	67	O	93	Y	75	Y	91	Y	85	Y	80,4	Y
275	70	Y	79	Y	44	D	100	Y	58	O	82	Y	77	Y	72,8	Y
320	95	Y	95	Y	77	Y	100	Y	83	Y	100	Y	92	Y	91,7	Y
334	86	Y	84	Y	77	Y	100	Y	83	Y	82	Y	92	Y	86,2	Y
344	91	Y	89	Y	77	Y	100	Y	75	Y	91	Y	77	Y	85,7	Y
349	100	Y	95	Y	83	Y	100	Y	83	Y	91	Y	100	Y	93,1	Y
366	78	Y	84	Y	83	Y	100	Y	83	Y	91	Y	92	Y	87,2	Y
375	65	O	63	O	56	O	73	Y	42	D	55	O	85	Y	62,7	O
408	86	Y	84	Y	72	Y	100	Y	83	Y	82	Y	92	Y	85,5	Y
409	78	Y	79	Y	67	O	100	Y	67	O	64	O	85	Y	77,1	Y
412	91	Y	89	Y	77	Y	100	Y	83	Y	100	Y	92	Y	90,2	Y
416	95	Y	95	Y	88	Y	100	Y	100	Y	100	Y	92	Y	95,7	Y
484	65	O	68	O	56	O	87	Y	50	O	55	O	62	O	63,2	O
504	91	Y	95	Y	83	Y	100	Y	67	O	91	Y	85	Y	87,4	Y
508	52	O	47	O	44	D	73	Y	50	O	55	O	69	O	55,7	O
524	78	Y	89	Y	77	Y	100	Y	75	Y	91	Y	85	Y	85,0	Y
537	78	Y	89	Y	77	Y	93	Y	83	Y	91	Y	85	Y	85,1	Y
541	91	Y	89	Y	83	Y	100	Y	75	Y	100	Y	92	Y	90,0	Y
660	87	Y	77	Y	67	O	87	Y	42	D	64	O	38	D	66,0	O
661	87	Y	84	Y	77	Y	93	Y	67	O	91	Y	77	Y	82,2	Y
662	78	Y	89	Y	77	Y	93	Y	67	O	91	Y	85	Y	82,8	Y
675	95	Y	84	Y	88	Y	93	Y	75	Y	100	Y	77	Y	87,4	Y
676	70	Y	68	O	56	O	73	Y	67	Y	73	Y	77	Y	76,7	Y
706	70	Y	68	O	28	D	47	O	42	D	64	O	85	Y	57,7	O
708	95	Y	94	Y	88	Y	100	Y	91	Y	100	Y	92	Y	94,2	Y
725	86	Y	89	Y	83	Y	60	O	83	Y	100	Y	92	Y	84,7	Y
736	70	Y	77	Y	72	Y	73	Y	58	O	82	Y	77	Y	72,7	Y
751	86	Y	89	Y	77	Y	93	Y	91	Y	91	Y	92	Y	88,4	Y
762	78	Y	95	Y	72	Y	100	Y	83	Y	100	Y	100	Y	89,7	Y
867	78	Y	79	Y	72	Y	87	Y	75	Y	82	Y	69	O	77,4	Y
1051	78	Y	95	Y	72	Y	93	Y	91	Y	100	Y	92	Y	88,7	Y
1125	95	Y	89	Y	72	Y	100	Y	91	Y	91	Y	85	Y	89,0	Y
\bar{X}	80.9	Y	82.3	Y	70.6	Y	90.9	Y	72.2	Y	85.4	Y	83.4	Y	80.6	Y

D: Düşük düzey, O: Orta düzey, Y:Yeterli düzey

Tablo 77’de deney grubu öğrencilerinin yedi ayrı modül sonu değerlendirme sorularından elde ettikleri puanlar ve ortalamalar yer almaktadır. Bu kapsamda; girişimcilikle ilgili temel kavramlara yönelik hazırlanan **Modül 1** değerlendirmesine göre; düşük düzeyde hiç öğrencinin olmadığı, dört öğrencinin orta düzeyde, otuz öğrencinin ise yeterli düzeyde başarılı olduğu görülmüştür. Ayrıca deney grubu öğrencilerinin **Modül 1** sonu değerlendirme ortalamaları 80.9 olarak saptanmış, bu da genel olarak öğrencilerin yeterli düzey başarıya ulaştıklarını göstermiştir.

Başarılı olma isteğini geliştirmeye yönelik hazırlanan **Modül 2** değerlendirmesine göre; düşük düzeyde hiç öğrencinin olmadığı, altı öğrencinin orta düzeyde, yirmi sekiz öğrencinin ise yeterli düzeyde başarılı olduğu görülmüştür. Ayrıca deney grubu öğrencilerinin Modül 2 sonu değerlendirme ortalamaları 82.3 olarak saptanmış, bu da genel olarak öğrencilerin yeterli düzey başarıya ulaştıklarını göstermiştir.

Kendine güven becerisine yönelik hazırlanan **Modül 3** değerlendirmesine göre; düşük düzeyde üç öğrencinin olduğu, sekiz öğrencinin orta düzeyde, yirmi üç öğrencinin ise yeterli düzeyde başarılı olduğu görülmüştür. Ayrıca deney grubu öğrencilerinin Modül 3 sonu değerlendirme ortalamaları 70.6 olarak saptanmış, bu da genel olarak öğrencilerin yeterli düzey başarıya ulaştıklarını göstermiştir.

Problem çözme becerisini geliştirmeye yönelik hazırlanan **Modül 4** değerlendirmesine göre; düşük düzeyde hiç öğrencinin olmadığı, iki öğrencinin orta düzeyde, otuz iki öğrencinin ise yeterli düzeyde başarılı olduğu görülmüştür. Ayrıca deney grubu öğrencilerinin Modül 4 sonu değerlendirme ortalamaları 90.9 olarak saptanmış, bu da genel olarak öğrencilerin yeterli düzey başarıya ulaştıklarını göstermiştir.

Risk alma becerisini geliştirmeye yönelik hazırlanan **Modül 5** değerlendirmesine göre; düşük düzeyde dört öğrencinin bulunduğu, sekiz öğrencinin orta düzeyde, yirmi iki öğrencinin ise yeterli düzeyde başarılı olduğu görülmüştür. Ayrıca deney grubu öğrencilerinin Modül 5 sonu değerlendirme ortalamaları 72.2 olarak saptanmış, bu da genel olarak öğrencilerin yeterli düzey başarıya ulaştıklarını göstermiştir.

Fırsatları değerlendirme becerisini geliştirmeye yönelik hazırlanan **Modül 6** değerlendirmesine göre; düşük düzeyde öğrencinin bulunmadığı, altı öğrencinin orta

düzeyde, yirmi sekiz öğrencinin ise yeterli düzeyde başarılı olduğu görülmüştür. Ayrıca deney grubu öğrencilerinin Modül 6 sonu değerlendirme ortalamaları 85.4 olarak saptanmış, bu da genel olarak öğrencilerin yeterli düzey başarıya ulaştıklarını göstermiştir.

Yenilikçilik ve yaratıcılık becerisini geliştirmeye yönelik hazırlanan **Modül 7** değerlendirmesine göre; düşük düzeyde öğrencinin bulunmadığı, dört öğrencinin orta düzeyde, otuz öğrencinin ise yeterli düzeyde başarılı olduğu görülmüştür. Ayrıca deney grubu öğrencilerinin Modül 7 sonu değerlendirme ortalamaları 83.4 olarak saptanmış, bu da genel olarak öğrencilerin yeterli düzey başarıya ulaştıklarını göstermiştir.

Bunun yanında yedi modülün **toplam ortalaması** ise 80.6 olarak belirlenmiştir. Buna göre; deney grubu öğrencilerinden hiçbirinin düşük düzeyde olmadığı, altısının orta düzeyde, yirmi sekizinin ise yeterli düzeyde başarıya sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuç da girişimcilik öğretim programının süreç boyunca gerçekleştirilen modül sonu değerlendirme sonuçlarının genel ortalamasına ($\bar{X}=80.6$) göre, deney grubu öğrencilerinin yeterli düzeyde başarıya sahip olduklarını göstermiştir.

Araştırmanın beşinci alt problemi doğrultusunda, yedi modül olarak tasarlanan GÖP uygulama sürecinde, deney grubu öğrencilerine her modül sonunda değerlendirme etkinlikleri kapsamında öz değerlendirme formları uygulanmıştır. Öğrenciler formlardaki ifadeleri okuyup kendileri için en uygun olanı “evet, kısmen, hayır” olarak işaretleyerek görüşlerini bildirmişlerdir. Buna göre her modüle ait kazanımlara uygun olarak hazırlanan öz değerlendirme ifadelerine yönelik öğrenci görüşleri, frekans ve yüzde olarak hesaplanmış ve değerlendirilmiştir.

Tablo 78. Deney Grubu Öğrencilerinin Modül 1 Öz Değerlendirme Formuna İlişkin Sonuçları

Ölçütler	Evet		Kısmen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%
Girişimciliği ve girişimciyi açıklayabilirim.	31	91.2	2	5.9	1	2.9
Girişimcilerin önemli kişisel özelliklerini sayabilirim.	32	94.1	2	5.9	0	0
Girişimciliğin ekonomik ve sosyal hayattaki önemini açıklayabilirim.	27	79.4	6	17.6	1	2.9
Girişimcilik sürecinin aşamalarını sıralayabilirim.	17	50.0	13	38.2	4	11.8
Girişimcilerin başarılı olma nedenlerini açıklayabilirim.	22	64.7	9	26.5	3	8.8
Girişimcilerin neler yapması gerektiğini açıklayabilirim.	28	82.4	6	17.6	0	0
Kendimi, girişimcilerin özellikleriyle karşılaştırabilirim.	27	79.4	6	17.6	1	2.9

Tablo 78 incelendiğinde, girişimcilikle ilgili temel kavramlara yönelik Modül 1 uygulaması sonucunda, deney grubu öğrencilerinin 31’i (%91.2) girişimciliği ve

girişimcileri açıklayabileceğini, 2'si (%5.9) kısmen açıklayabileceğini, 1'i (%2.9) açıklayamayacağını belirtmişlerdir. 32'si (%94.1) girişimcilerin önemli kişisel özelliklerini sayabileceğini, 2'si (%5.9) kısmen sayabileceğini belirtmişlerdir. Bu öğrencilerden açıklayamayacağını belirten olmamıştır. 27'si (%79.2) girişimciliğin ekonomik ve sosyal hayattaki önemini açıklayabileceğini, 6'sı (%17.6) kısmen açıklayabileceğini, 1'i (%2.9)'u ise açıklayamayacağını belirtmişlerdir. 17'si (%50) girişimcilik sürecinin aşamalarını sıralayabileceğini, 13'ü (%38.2) kısmen açıklayabileceğini, 4'ü (%11.8) ise açıklayamayacağını belirtmişlerdir. 22'si (%64.7) girişimcilerin başarılı olma nedenlerini açıklayabileceğini, 9'u (%26.5) kısmen açıklayabileceğini, 3'ü (%8.8) ise açıklayamayacağını belirtmişlerdir. 28'i (%82.4) girişimcilerin neler yapması gerektiğini açıklayabileceğini, 6'sı (%17.6) kısmen açıklayabileceğini belirtmişlerdir. Bu öğrencilerden açıklayamayacağını belirten olmamıştır. 27'si (%79.4) kendini özelliklerini, girişimcilerin özellikleriyle karşılaştırabileceğini, 6'sı (%17.6) kısmen açıklayabileceğini, 1'i (%2.9) karşılaştıramayacağını belirtmişlerdir.

Tablo 79. Deney Grubu Öğrencilerinin Modül 2 Öz Değerlendirme Formuna İlişkin Sonuçları

Ölçütler	Evet		Kısmen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%
Bir işte başarılı olmak için hedef belirlemenin önemini açıklayabilirim.	26	76.5	8	23.5	0	0
Yapmak istediğim bir projenin “hedeflerini” belirleyebilirim.	29	85.3	5	14.7	0	0
Proje için bir iş planı hazırlayabilirim.	25	73.5	8	23.5	1	2.9
Bir proje için gerekli kaynakların (para, insan, materyal vs.) nasıl sağlanacağına karar veririm.	19	55.9	15	44.1	0	0
Proje için gerekli kaynakların kullanım amaçlarını ve işlevlerini açıklayabilirim.	23	67.6	11	32.4	0	0
Tasarladığım bir projeyi gerçekleştirebilirim.	28	82.4	6	17.6	0	0

Tablo 79 incelendiğinde, başarılı olma isteğini geliştirmeye yönelik Modül 2 uygulaması sonucunda, deney grubu öğrencilerinin 26'sı (%76.5) bir işte başarılı olmak için hedef belirlemenin önemini açıklayabileceğini, 8'i (%23.5) kısmen açıklayabileceğini belirtmiştir. Bu öğrencilerden açıklayamayacağını belirten olmamıştır. 29'u (%85.3) yapmak istediği bir projenin “hedeflerini” belirleyebileceğini, 5'i (14.7) kısmen belirleyebileceğini belirtmiştir. Bu öğrencilerden belirleyemeyeceğini belirten olmamıştır. 25'i (%73.5) proje için bir iş planı hazırlayabileceğini, 8'i kısmen hazırlayabileceğini, 1'i (%2.9) hazırlayamayacağını belirtmiştir. 19'u (%55.9) bir proje için gerekli kaynakların (para, insan, materyal vs.) nasıl sağlanacağına karar

verebileceğini, 15'i kısmen karar verebileceğini belirtmiştir. Bu öğrencilerden bu konuda karar veremeyeceğini belirten olmamıştır. 23'ü (%67.6) proje için gerekli kaynakların kullanım amaçlarını ve işlevlerini açıklayabileceğini, 11'i (%32.4) kısmen açıklayabileceğini belirtmiştir. Bu öğrencilerden açıklayamayacağını belirten olmamıştır. 28'i (82.4) tasarladığı bir projeyi gerçekleştirebileceğini belirtmiş, 6'sı kısmen gerçekleştirebileceğini belirtmiştir. Bu öğrencilerden bir projeyi gerçekleştiremeyeceğini belirten olmamıştır.

Tablo 80. Deney Grubu Öğrencilerinin Modül 3 Öz Değerlendirme Formuna İlişkin Sonuçları

Ölçütler	Evet		Kısmen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%
Bir işte başarılı olabilmek için kendine güvenmenin önemi açıklarım.	29	85,3	4	11,8	1	2,9
Kendine güvenerek yapılan işlerin, hedeflere ulaşmadaki etkisini açıklarım.	19	55,9	15	44,1	0	0
Okuldaki veya sınıftaki etkinliklerde verilen görevleri gönüllü olarak üstlenirim.	24	70,6	10	29,4	0	0
Bir etkinlikte üzerine düşen sorumlulukları <i>çekinmeden</i> yerine getiririm.	22	64,7	12	35,3	0	0
Yaptığım çalışmalarımı toplum önünde <i>rahatlıkla</i> sunabilirim.	26	76,5	5	14,7	3	8,8

Tablo 80 incelendiğinde, kendine güven becerisini geliştirmeye yönelik Modül 3 uygulaması sonucunda, deney grubu öğrencilerinin 29'u (%85.3) bir işte başarılı olabilmek için kendine güvenmenin önemi açıklayabileceğini, 4'ü kısmen açıklayabileceğini, 1'i (%2.9) de açıklayamayacağını belirtmiştir. 19'u (%11.8) kendine güvenerek yapılan işlerin, hedeflere ulaşmadaki etkisini açıklayabileceğini, 15'i (%44.1) kısmen açıklayabileceğini belirtmiştir. Bu öğrencilerden bu konuyu açıklayamayacağını belirten olmamıştır. 24'ü (%64.7) okuldaki veya sınıftaki etkinliklerde verilen görevleri gönüllü olarak üstlendiğini, 12'si (%35) kısmen üstlendiğini belirtmiştir. Bu öğrencilerden etkinliklere katılımda gönülsüz olduğunu belirten olmamıştır. 22'si (%64.7) bir etkinlikte üzerine düşen sorumlulukları *çekinmeden* yerine getireceğini, 12'si (%35.3) kısmen yerine getireceğini belirtmiştir. Bu öğrencilerden etkinliklerde sorumluluğunu yerine getirirken çekindiğini belirten olmamıştır. 26'sı (%76.5) yaptığı çalışmalarını toplum önünde *rahatlıkla* sunabileceğini, 5'i (%14.7) kısmen sunabileceğini, 3'ü (%8.8) ise sunamayacağını belirtmiştir.

Tablo 81. Deney Grubu Öğrencilerinin Modül 4 Öz Değerlendirme Formuna İlişkin Sonuçları

Ölçütler	Evet		Kısmen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%
Bir işte karşılaşılan bir sorunun üstesinden gelmek için umudu yüksek tutmanın önemini açıklayabilirim.	32	94.1	2	5.9	0	0
Karşılaştığım sorunlara veya belirsizliğe yönelik çözümler üretebilirim.	27	79.4	7	20.6	0	0
Problem çözme basamaklarını sıralayabilirim.	17	50.0	15	44.1	2	5.9
Karşılaştığım problemlere yönelik uygun çözüm yolunu uygulayabilirim.	27	79.4	7	20.6	0	0
Karşılaştığım problemlerin üstesinden gelmek için gerekli çabayı gösterebilirim.	29	85.3	5	14.7	0	0

Tablo 81 incelendiğinde, problem çözme becerisini geliştirmeye yönelik Modül 4 uygulaması sonucunda, deney grubu öğrencilerinin 32'si (%94.1) bir işte karşılaşılan bir sorunun üstesinden gelmek için kişinin umudunu yüksek tutmasının önemini açıklayabileceğini, 2'si ise (%5.9) kısmen açıklayabileceğini belirtmiştir. Bunun önemini açıklayamayacağını belirten olmamıştır. 27'si (%79.4) karşılaştığı sorunlara veya belirsizliğe yönelik çözümler üretebileceğini, 7'si (%20.6) kısmen üretebileceğini belirtmiştir. Sorunlara çözüm üretemeyeceğini belirten olmamıştır. 17'si (%50) problem çözme basamaklarını sıralayabileceğini, 15'i (%44.1) kısmen sıralayabileceğini, 2'si (%5.9) ise sıralayamayacağını belirtmiştir. 27'si (%79.4) karşılaştığı problemlere yönelik uygun çözüm yolunu uygulayabileceğini, 7'si ise (%20.6) kısmen uygulayabileceğini belirtmiştir. Uygulayamayacağını belirten olmamıştır. 29'u (%85.3) karşılaştığı problemlerin üstesinden gelmek için gerekli çabayı gösterebileceğini, 5'i (%14.7) ise kısmen gösterebileceğini belirtmiştir. Gerekli çabayı gösteremeyeceğini belirten olmamıştır.

Tablo 82. Deney Grubu Öğrencilerinin Modül 5 Öz Değerlendirme Formuna İlişkin Sonuçları

Ölçütler	Evet		Kısmen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%
Kararlarımı, dikkatli bir şekilde vermenin önemini anladım.	29	85.3	5	14.7	0	0
Bir işe karar verirken hangi durumlarda risk alınacağını açıklayabilirim.	24	70.6	10	29.4	0	0
Bir oyun sonucunda kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğunu açıklayabilirim.	29	85.3	5	14.7	0	0
Bir işe karar verirken başarılı veya başarısız olma olasılığını göze önünde bulundurmanın gerekliliğini açıklayabilirim.	24	70.6	9	26.5	1	2.9
Bir işte başarılı olmak için yeni yollar deneme cesareti gösterebilirim.	29	85.3	5	14.7	0	0

Tablo 82 incelendiğinde, risk alma becerisini geliştirmeye yönelik Modül 5 uygulaması sonucunda, deney grubu öğrencilerinin 29'u (%85.3) kararlarını, dikkatli bir şekilde vermenin önemini anladığını, 5'i ise kısmen anladığını belirtmiştir. Anlamadığını belirten olmamıştır. 24'ü (%70.6) bir işe karar verirken hangi durumlarda risk alınacağını açıklayabileceğini, 10'u (%29.4) ise kısmen açıklayabileceğini belirtmiştir. Bu konuda açıklayamayacağını belirten olmamıştır. 29'u (%85.3) bir oyun sonucunda kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğunu açıklayabileceğini, 5'i (%14.7) ise kısmen açıklayabileceğini belirtmiştir. Bu konuyu açıklayamayacağını belirten olmamıştır. 24'ü (%70.6) bir işe karar verirken başarılı veya başarısız olma olasılığını göze önünde bulundurmanın gerekliliğini açıklayabileceğini, 9'u (%26.5) kısmen açıklayabileceğini, 1'i (%2.9) ise açıklayamayacağını belirtmiştir. 29'u (%85.3) bir işte başarılı olmak için yeni yollar deneme cesareti gösterebileceğini, 5'i (%14.7) ise kısmen gösterebileceğini belirtmiştir. Yeni yollar deneme cesaretini gösteremeyeceğini belirten ise olmamıştır.

Tablo 83. Deney Grubu Öğrencilerinin Modül 6 Öz Değerlendirme Formuna İlişkin Sonuçları

Ölçütler	Evet		Kısmen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%
Hedeflerime yönelik çevremdeki olaylara veya durumlara karşı duyarlılık gösteririm.	32	94.1	2	5.9	0	0
Hedeflerimi gerçekleştirme sürecinde fırsatları değerlendirmenin neler kazandıracağını, değerlendirememenin neler kaybettireceğini değerlendirebilirim.	26	76.5	8	23.5	0	0
Hayallerime ulaştıracak uygun fırsatlarla karşılaştığında gerekli adımları atarım.	25	73.5	9	26.5	0	0
Fırsatları değerlendirme sürecinde etik kurallara dikkat ederim.	23	67.6	11	32.4	0	0

Tablo 83 incelendiğinde, fırsatları değerlendirme becerisini geliştirmeye yönelik Modül 6 uygulaması sonucunda, deney grubu öğrencilerinin 32'si (%94.1) hedeflerine yönelik çevresindeki olaylara veya durumlara karşı duyarlılık göstereceği, 2'si (%5.9) kısmen göstereceğini belirtmiştir. Bu konuda duyarlılık göstermeyeceğini belirten olmamıştır. 26'sı (%76.5) hedeflerini gerçekleştirme sürecinde fırsatları değerlendirmenin neler kazandıracağını, değerlendirememenin neler kaybettireceğini değerlendirebileceğini, 8'i (%23.5) kısmen değerlendirebileceğini belirtmiştir. Bu konuda değerlendiremeyeceğini belirten olmamıştır. 25'i (%73.5) hayallerine ulaştıracak uygun fırsatlarla karşılaştığında gerekli adımları atacağını, 9'u (%26.5) kısmen adım atacağını belirtmiştir. Bu konuda gerekli adımı atamayacağını belirten olmamıştır. 23'ü (%67.6) fırsatları değerlendirme sürecinde etik kurallara dikkat

edeceğini, 11'i (%32.4) kısmen dikkat edeceğini belirtmiştir. Bu konuda etik kurallara dikkat etmeyeceğini belirten olmamıştır.

Tablo 84. Deney Grubu Öğrencilerinin Modül 7 Öz Değerlendirme Formuna İlişkin Sonuçları

Ölçütler	Evet		Kısmen		Hayır	
	f	%	f	%	f	%
Yenilikler peşinde koşma ve herkesten farklı çalışmalar yapmanın önemini açıklayabilirim.	31	91.2	3	8.8	0	0
Geçmişten günümüze iletişim teknolojilerinde meydana gelen değişimin ve yeniliklerin nedenlerini açıklayabilirim.	28	82.4	6	17.6	0	0
Özgün ve yeni bir ürün tasarlayabilirim	24	70.6	10	29.4	0	0
Geliştirdiğimiz ürünün pazarlama (tanıtımını, reklamını, fiyatlandırması vs.) çalışmalarını yaparım.	24	70.6	10	29.4	0	0
Yaşadığımız çevreyi daha güzel hâle getirmek için bir proje tasarlarım.	25	73.5	9	26.5	0	0
Bir proje sonucunda başarılı olmak için grupla işbirliği içinde çalışırım.	27	79.4	6	17.6	1	2.9
Grup çalışmalarında grup arkadaşlarımızla uyum içinde görev ve sorumluluklarımızı yerine getirmenin önemini açıklayabilirim.	22	64.7	12	35.3	0	0

Tablo 84 incelendiğinde, yenilikçilik-yaratıcılık becerisini geliştirmeye yönelik Modül 7 uygulaması sonucunda, deney grubu öğrencilerinin 31'i, (%91.2) yenilikler peşinde koşma ve herkesten farklı çalışmalar yapmanın önemini açıklayabileceğini, 3'ü (%8.8) kısmen açıklayabileceğini belirtmiştir. Bu açıklamayı yapamayacağını belirten olmamıştır. 28'i (%82.4) geçmişten günümüze iletişim teknolojilerinde meydana gelen değişimin ve yeniliklerin nedenlerini açıklayabileceğini, 6'sı (%17.6) ise kısmen açıklayabileceğini belirtmiştir. Bu açıklamayı yapamayacağını belirten olmamıştır. 24'ü (%70.6) özgün ve yeni bir ürün tasarlayabileceğini, 10'u (%29.4) kısmen tasarlayabileceğini belirtmiştir. Tasarlama yapamayacağını belirten olmamıştır. 24'ü (%70.6) geliştirdiğimiz ürünün pazarlama (tanıtımını, reklamını, fiyatlandırması vs.) çalışmalarını yapabileceğini, 10'u (%29.4) kısmen yapabileceğini belirtmiştir. Pazarlama çalışmalarını yapamayacağını belirten olmamıştır. 25'i (%73.5) yaşadığımız çevreyi daha güzel hâle getirmek için bir proje tasarlayabileceğini, 9'u (%26.5) ise kısmen tasarlayabileceğini belirtmiştir. Bu konuda tasarlama yapamayacağını belirten olmamıştır. Deney grubu öğrencilerinin 27'si (%79.4) bir proje sonucunda başarılı olmak için grupla işbirliği içinde çalışabileceğini, 6'sı (%17.6) kısmen çalışabileceğini, 1'i (%2.9) ise çalışamayacağını belirtmiştir. Bununla beraber 22'si (%64.7) grup çalışmalarında grup arkadaşları ile uyum içinde görev ve sorumluluklarımızı yerine

getirmenin önemini açıklayabileceğini, 12'si (35.3) kısmen açıklayabileceğini belirtmiş, açıklayamayacağını belirten olmamıştır.

6. ALTINCI ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Araştırmanın altıncı alt problemi doğrultusunda, GÖP uygulamasını gerçekleştiren *araştırmacının tuttuğu günlüklere ve gözlemci öğretmenin yaptığı gözlemlere* dayalı olarak program sürecinde gerçekleştirilen uygulamalara yönelik gözlemler belirlenmeye çalışılmıştır. Buna göre uygulayıcının tuttuğu günlüklerden elde edilen bulgular Tablo 85 ve Tablo 86'da sunulmuştur.

Tablo 85. Uygulayıcı Günlüklerine Göre GÖP Uygulamalarının Olumlu Yönleri

Tema	Kod	1.Hafta	2.Hafta	3.Hafta	4.Hafta	5.Hafta	6.Hafta	7.Hafta	8.Hafta	9.Hafta	10.Hafta	11.Hafta	f
Öğrenciye Sağladığı Kazanım Açısından	Derse ilişkin ilgi ve motivasyon artışı	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	11
	Etkinliklere aktif katılım	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	10
	Temel kavramların kazanılması		x	x	x	x		x	x	x	x	x	9
	Başarılı olma isteğinin gelişmesi		x	x	x		x	x		x	x	x	8
	Tartışma becerilerinin gelişmesi			x		x	x		x	x	x	x	7
	Hayal güçlerinin gelişmesi			x	x			x	x	x	x	x	7
	Farklı ve yaratıcı fikirler üretme		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	10
	Yeni ve farklı ürünler geliştirme		x		x	x		x	x		x	x	7
	Sunum ve kendini ifade etme becerisi				x	x		x	x		x	x	6
	Kendine güven becerisinin gelişmesi				x	x	x	x			x	x	6
	Derse hazır gelme				x			x	x		x	x	5
	Görev ve sorumluluğu yerine getirme (ürün geliştirme, proje görevi)				x			x	x		x	x	5
	Proje geliştirme becerisinin gelişmesi			x	x			x			x	x	5
	Geliştirilen ürünün satışı, pazarlaması				x			x	x		x	x	5
	Bir durumu değerlendirme ve bundan ders çıkarma					x	x	x	x	x			5
	Bir probleme ilişkin çözüm üretme						x	x	x			x	4
	Problem çözme						x	x	x			x	4
	Vazgeçmeme, pes etmeme, deneme				x		x	x	x			x	5
	Grupla işbirliği içinde çalışabilme				x				x		x	x	4
	Araştırma becerisi				x				x		x	x	4
	Karar verme becerisi				x				x	x		x	4
	Girişimcilik farkındalığı oluşması		x									x	2
	Risk alma								x				1
	Fırsatları değerlendirme									x			1

Tablo 85 (Devam). Uygulayıcı Günlüklerine Göre GÖP Uygulamalarının Olumlu Yönleri

Programın İşleyişi Açısından	Öğrencilerin kazanımlara ulaşılması	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	11
	Etkinliklerin planlandığı gibi gerçekleşmesi	x		x	x	x		x	x	x	x	x	9
	Etkinliklerin amacına ulaşması	x		x	x	x		x	x	x	x	x	9
	Uygulanan etkinliklerin etkililiği (Eğitsel oyunlar, proje konuları)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	11
	Öğretim yöntem ve tekniklerinin şartlarına uygun gerçekleştirilmesi	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x	10
	Örnek girişimcilerin veya örnek olayların dikkat çekmesi ve etkili olması	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	10
	Konuların anlaşılması ve uygunluğu	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	11
	Projelerin (ürün geliştirme, tasarımı vb.) etkililiği				x	x		x	x		x	x	6
	Değerlendirmede olumlu dönütlerin alınması	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	10

Tablo 85’te görüldüğü üzere, uygulayıcı öğretmenin günlüklerine göre, GÖP uygulama sürecinde görülen olumlu durumlar “öğrenciye sağladığı kazanım açısından ve programın işleyişi açısından” olmak üzere iki temada ele alınmıştır. Öğrenci açısından olumlu yansımalar incelendiğinde, öğrencilerin hemen hemen her ders derse ve girişimciliğe yönelik ilgi, istek ve motivasyonlarında bir artış olduğu ve etkinliklerin uygulamalarında öğrencilerin aktif katılım sağladığı görülmüştür. Bunun yanında öğrencilerin temel kavramları yeterli düzeyde kazanmaları, proje üretme, ürün geliştirme gibi konularda ve girişimciliğe yönelik başarılı olma isteklerinin artması, hayal güçlerinin gelişmesi, herkesten farklı fikirler ve ürünler geliştirmeleri, yenilikçi ve yaratıcı olmaları gibi olumlu durumlar çoğunlukla gözlenmiştir. Ayrıca süreçte öğrencilerin tartışma becerilerinin, sunum ve ifade becerilerinin kendine güven becerilerinin geliştiği en sık gözlemlenen olumlu kazanımlar olmuştur. Öğrencilere verilen görev ve sorumlulukların yerine getirildiği, derse hazır geldikleri, proje geliştirme becerilerinin geliştiği, geliştirdikleri ürünlerin satışını, reklamını ve pazarlamasını da gerektiği gibi gerçekleştirdikleri görülmüştür. Öğrencilerde, karşılaşılan olumsuz durumları değerlendirme ve bundan ders çıkararak yılmadan, pes etmeden hedefe doğru devam etme, deneme, problemlere ilişkin çözüm üretme ve problemi çözme ve araştırma yapma, karar verme becerilerinin geliştiği gözlemlenmiştir. Girişimciliğe karşı bir farkındalığın oluştuğu, girişimcilerin yaptıkları, sahip oldukları özellikler gibi konularla beraber, risk alma ve fırsatları değerlendirme gibi konularında istenildiği şekilde ilgili haftalarda öğrenildiği görülen olumlu durumlardır.

GÖP açısından gözlemlenen olumlu yönlere bakıldığında, kazanımların öğrenciler tarafından yeterli düzeyde elde edildiği, etkinliklerin planlandığı gibi

gerçekleştirildiği, amacına ulaştığı, öğretim yöntem ve tekniklerinin şartlarına uygun gerçekleştirildiği, konuların anlaşıldığı, öğrencilerin düzeyine, konu alanına uygun olduğu ve değerlendirme aşamasında olumlu dönütlerin alındığı görülmüştür. Etkinliklerde örnek girişimcilerin, örnek durumların dikkat çektiği ve etkili olduğu (videolar özellikle), uygulanan etkinliklerin öğrencilerin girişimcilik becerilerini öğrenmede etkili olduğu görülmüştür. Özellikle, “başarılı olma, kendine güvenme, yenilikçilik” modüllerinde gerçekleştirilen proje çalışmalarının öğrencilerin girişimcilik becerilerinin gelişmesinde çok etkili olduğu ve risk alma modülünde uygulanan eğitsel oyunların soyut kavramların öğrenilmesinde etkili olduğu görülmüştür.

Araştırmacının tuttuğu günlüklerde yer alan olumlu durumlara yönelik bazı bölümler şöyledir:

Birinci hafta: İlk derste giriş etkinlikleri uygulanırken öğrencilerin istekli ve aktif olduklarını gözlemledim... Ders sonunda değerlendirme aşamasında alınan dönütler sevindiriciydi. Girişte büyüyünce sahip olmak istedikleri mesleklere yönelik etkinlikte, girişimci olmayı hiçbir öğrenci söylememişti. Ama ders sonunda, “Aslında ben de girişimci olabilirim.” diyenler oldu. Ayrıca bir diğer sevindirici durum olarak girişimcilerin özelliklerinin ve temel kavramların anlaşıldığı gözlemledim...

İkinci hafta: Derse giriş çok güzeldi. Öğrencilerin istekli ve heyecanlı oldukları gördüm, bu çok sevindiriciydi. Bazıları ileriye dönük düşünüp hayal kurduklarını, bir şeyler yapmak istediklerini ve girişimci olmak istediklerini söylediler. Yapmayı hayal ettikleri şeyle ilgili araştırma yaptığını söyleyen bile oldu. Girişimciliğe yönelik bir farkındalık oluştuğunu gördüm. Geçen dersin hatırlatılması yapılırken derse katılmaya çalışması çok güzeldi. Öğrencilerin olumlu dönütler alınca kazanımlara ulaşıldığını gördüm. Özellikle girişimci örnekleri ve çocuk girişimciler ile ilgili videolar çok dikkat çekti ve hoşlarına gitti. Ben de yaparım ya bunu” ifadelerini duydum. Sonra kendilerinin de girişimcilerin özellikleriyle ortak yönlerini görmeye başladılar. Kendi özellikleriyle girişimcilerin özelliklerini karşılaştırma etkinliklerine gelince çok keyifli oldu. Etkinliğe herkes katıldı... Bu bana göre, bu tam benim özelliğim diyenleri duydum. Ayrıca bu hafta girişimci iş adamı E.Ö. Bey ile söyleşi gerçekleştirdik. Söyleşi esnasında E.Ö. tecrübelerini, neler yaptığını anlattı. Girişimcilerin özelliklerini, geliştirdikleri projeleri, nasıl iş kurabileceklerini ve nasıl başarıya ulaşacaklarını sundu. Öğrenciler gayet dikkatli bir şekilde dinledi. Sorulan sorulara çok güzel cevaplar verdiler, katılım gösterdiler. E.Ö. Robot sistemlerine dayalı kendi yaptığı

işlerini video ve slaytlarla sununca çok hoşlarına gitti. Hevesleri harikaydı. Söyleşi sonunda soru cevap kısmına geçildi. Öğrencilerin sordukları sorular E.Ö.'yü şaşırttı. Örneğin bir öğrenci hiç kaçırdığımız bir fırsat oldu mu? Diye sordu. Evet cevabını verdi E.Ö. öğrenci de, ama girişimciler fırsatı kaçırmaz, değerlendirir. Siz nasıl ve neden kaçırdınız diye sordu. Bir öğrenci de risk aldığınız bir işte en çok korktuğunuz durumu anlatır mısınız? Bunu nasıl yenebiliriz? Gibi sorular sordular. E.Ö. hiç beklemiyordum dedi. Bu soruları üniversitelilerden duyarız genelde diye cevap verdi. O da çok memnun kaldı. Çocukların girişimcilikle ilgili hevesli olmalarına değer oluşturma, fırsat, risk gibi bazı kavramları kullanarak cümle kurmalarına hayran kaldı. Açıkçası ben de çok şaşırdım. Çok verimli oldu.

Üçüncü hafta: *Derse girişte öğrencilerin motivasyonu gayet yüksekti. Güzel karşıladılar. Girişimci olmak istediklerini söylediler. ... Artık bir şeyler üretmek proje yapma zamanı geldiğini söyleyince heyecanları arttı, coşkuları arttı. Hayallerini neler yapabileceklerini sordum. Önceki haftadan da öğrendikleri çocuk girişimcilerden etkilendikleri belliydi. Ama çok güzel hayalleri olduğunu gördüm. Hevesleri çok güzeldi. Hele pastane kuracağım ama öyle bildiğimizden değil. Çok farklı özellikleri olacak diyerek saydığı özellikler çok etkileyiciydi. Farklı olmayı, var olana bir şeyler ekleyerek yeni bir şey üretmeyi öğrendiklerin gördüm. Sonra bu hayalleri gerçekleştirmek için neler yapmalıyız, sorusuyla hedef, ihtiyaç, plan kavramlarına geçtik... Başarılı olmak için hedef belirlemenin önemini tartıştık. Örnek olay olarak "Sinan'ın Hikâyesi'nden çok etkilendiler. Başarmak için hayallerin ve hedeflerin önemi iyi anlaşıldı. Bunu yanında iş planı hazırlama, ihtiyaçlar belirleme, çaba gösterilmesinin gerekliliği gibi unsurların da önemli olduğunu vurguladım. Uygulamalı örnekler yaptık. Katılım çok güzel oldu... Önümüzdeki hafta yapacakları projeyi anlattım. Fikirlerini söylediler. Heyecanla ben daha iyisini yapacağım diyenler oldu. Ders sonu geri dönütler çok güzeldi.*

Dördüncü hafta: *Sınıfa girdiğimde öğrencilerin coşkusu, heyecanı harikaydı. Hepsi projeleri kapsamında geliştirdikleri ürünlerini göstermeye çalışıyordu. Çok severek yaptıkları gözlerinden, heyecanlarından okunuyordu. Bir an önce sunmak, satış yapmak istiyorlardı. Sunumları tamamladık. Hayalleri ve çabaları, ürünleri hepsi çok güzeldi. Çok beğendim. Emek verdikleri ve severek yaptıkları belli oluyordu. Çerçeveler, robotlar, bileklikler, kapı süsleri, oyuncaklar... vb. "Normal bir oyuncak gibi ama bu özellik benimkine has. Başkasında yok, benimkini farklı yapan bu*

işte...” gibi ifadeler tam da istediğim şeylerdi. Sunumlarda da birbirlerine kendileri sordu: Seninkinin hangi özelliği diğerlerinden farklı, gibi. Projelerin sunumu bitti. ...ders sonuna doğru önce kantinciden satış yaparken nelere dikkat edilmeli, ürün nasıl pazarlanmalı, fiyatlandırmalar nasıl olmalı, alışverişte neler önemli... gibi konularda kısa bir bilgi aldık. Öğrencilere, öğretmenlere herkese satış yaptılar hemen hemen. Satış pazarlama uygulamaları çok güzeldi. Para kazanmaları çok motive etti öğrencileri. Tüm okula gösterdiler ürünlerini ve kendilerini. Çekingen olan öğrenciler bile çok güzel ifade ettiler kendilerini. Öz güvenlerine hayran kaldım.

Beşinci hafta: *...Kendine güvenen ve güvenmeyen öğrenci davranışlarını örneklendirdik. Farkı, sebeplerini tartıştık. Kendine güvenle ilgili örnek olay Kral hikâyesi) ve problem durumu olarak verdiğim Zeynep ile Arda'nın hikâyesi çok dikkatlerini çekti. Etkili oldu. Katılım güzeldi.*

Altıncı hafta: *...Problemler karşısında umudu yüksek tutma, çözüm üretme, gerekli adımları atma açıklandı. Problem çözme basamakları doğrultusunda verilen problem durumları inceledik, uygulama yaptık. Problem durumlarına verdikleri çözüm önerileri, yaratıcı fikirleri çok güzeldi. Problemler karşısında pes etmeyen ve başarıya ulaşan örnek girişimcilerin hayatları inceledik. Çok etkilendiler.*

Yedinci hafta: *Geliştirdikleri projelerin sunumu ve tanıtımı etkinliği gerçekleştirildi. Derse çok hazırlıklı gelmişlerdi ve heyecanlıydılar. Projelerini her grup sundu. Sorular cevaplandı. Dergi, kitap hazırlayan çoktu. Proje konusunu seçmek öğrencilerin kendi kararlarıydı. Hazırlanan çocuk dergileri şaşırtıcıydı, harikaydı. Çok özgün ve farklı ünlere geliştirmişlerdi. Bu dergileri ve kitapları nasıl hazırladıkları neler yaptıklarını anlattılar. Soruları cevapladılar. Daha ileride bunu nasıl geliştirip üretime ve satışa, reklam, pazarlama gibi çalışmalarını nasıl yapabileceği açıklandı. Heyecanları ve mutlulukları daha da arttı...*

Sekizinci hafta: *Derse girişte harika bir coşkuyla karşılandım. Geçen hafta bu hafta risk modülünden ve oyun oynayacağımızdan bahsetmiştim. Karar verme ile ilgili açıklamalar, örnekler tamamladıktan sonra risk in de bir karar verme olduğu, ancak gerekli hesaplamalar yapıldıktan sonra alınması gerektiğini vurguladım... Örnek girişimcilerin aldıkları risk sonucunda elde ettikleri kazançları çok dikkatlerini çekti.2. ders risk in daha iyi anlaşılması için jenga ve yapboz oyunlarını gruplarla oynadık. Çok*

keyifli oldu. Risk alma kavramı bu oyunlarla çok güzel öğrenildi. Derste çok eğlenceli ve keyifliydi.

Dokuzuncu hafta: Fırsatı değerlendirme ile ilgili uygulama yapıldı. Girişte girişimcilerin özellikleri ile ilgili ön bilgilerini kontrol ettim. Hepsi katıldı cevapladı. Bunlardan biri de fırsatları değerlendiren dendiğinde, fırsatı, açıkladım. Fırsat değerlendirmek için ne yapılmalı tartıştık. Atılması gereken adımları belirledik. Katılım çok güzeldi. Örnek girişimciler ile ilgili hikâyeler ve çocuk girişimci videosu çok dikkatlerini çekti. Etik konunsa örnek olayla dikkat çekerek vurguladım. Öğretim yöntemleri amacına uygun gerçekleşti. Çok güzel ve etkili bir ders oldu.

Onuncu hafta: Derse girişti heyecanla karşıladılar. Hepsi derse istekle katıldı. Yeni bir proje daha yapalım diyenler oldu. Yenilikçi olmakla ilgili beyin fırtınası, zihin haritası yaptık. Örnek olaylar sundum ve tartıştık çok güzel cevaplar aldım. Scamper öğretim tekniğini uyguladık. Çok güzel fikirler geliştirdiler. Harika yaratıcı fikirler söylediler. “kalemin” gelişiminden yola çıkarak teknolojik gelişmelere giriş yaptık... Daha sonra bir önceki hafta verdiğim hayalinizdeki teknoloji ürünü nedir sorusunu araştırmalarını istemiştim. Tasarım formlarını yeni kendi ürünlerini tasarlamışlar. 2. ders sunumunu yaptılar. Eksiksiz herkes sunumu yaptı. Sanki gerçekmiş gibi heyecanla ve gururla çok harika tasarımlarının sunumlarını yaptılar. Harika düşünceleri ve tasarımları vardı. Şaşırdım.

On birinci hafta: Öğrenciler projelerini göstererek heyecanla karşıladılar. İlk ders bir ürünün geliştirilip üretildikten sonra pazarlanması için neler gereklidir, sorusunu tartıştık. Çok güzel ve farklı fikirler söylediler. Reklam ve tanıtımın önemini vurguladım. Afişler ve broşürler de hazırlamışlardı tanıtım için. Reklam ve tanıtımın pazarlamadaki önemini tartıştık. Bununla ilgili gönüllü bir grupla drama etkinliği yaptık. Geçen hafta verdiğim için çevremizi, okulumuzu temiz tutma ile ilgili projelerinin sunumuna geçtik. Harika çalışmalar yapmışlardır. Geri dönüşüm kutuları, robotlar, çöp arıtma kutuları temizleme makinesi gibi dikkat çekici harika ürünler ve slaytlar hazırlamışlar. Yaptıkları çalışmalarını grup olarak sundular. Bu ürünlerimizi, çalışmalarımızı tüm okul görmeli ki temiz bir okulumuz olsun öğretmenim dediler. Biz bunları sınıflarda tanıtım sunalım dediler. Şaşırdım. Çok haklılardı. Öz güvenleri çok hoşuma gitti. Okuldaki sınıfları paylaşarak temiz bir okul temiz bir çevre sloganıyla sınıflarda tanıtım yaptılar. Bu çalışmayı yaparken teneffüsü de kullandık. Sınıflara hazırladıkları broşürleri dağıttılar. (Diğer öğretmenlerin bu çalışmayla ilgili çok

güzel dönütleri oldu. Okulda bu konuda bir farkındalık oluştu ve bilinçlenme oldu.) Tanıtımları hızlıca yaptıktan sonra sınıfta son bir değerlendirme yaptık. Son ders olduğu için onlar da üzüldü ben de üzüldüm. Çok hoşuma giden en zevkli ve verimli ders oldu, zamanı da çok güzel değerlendirdik ve etkinliler yetişti. Öğrencilerin gözlerindeki ışıltı heves, istek, motivasyon çok hoştu. Çok mutlu oldum. Vedalaştık, ders bitti...

Tablo 86. Uygulayıcı Günlüklerine Göre GÖP Uygulamalarının Olumsuz Yönleri

Tema	Kod	1.Hafta	2.Hafta	3.Hafta	4.Hafta	5.Hafta	6.Hafta	7.Hafta	8.Hafta	9.Hafta	10.Hafta	11.Hafta	f
Öğrenci Açısından Olumsuz Durumlar	Derse odaklanma sorunu, kendi aralarında konuşma ve dikkat dağınıklığı		x	x		x					x		4
	Soyut kavramların anlaşılmasında zorlanma	x							x				2
	Kendini düşünüp başkasını göz ardı etme (satış, pazarlamada ve oyunlarda)				x				x				2
	Konuların anlaşılmasında zorlanma	x											1
	Hazır bulunmuşluk düşüklüğü	x											1
	Proje gruplarını oluşturamama, çalışırken bir araya gelememe							x					1
Programın İşleyişi Açısından Olumsuz Durumlar	Sınıfın kalabalıklığı nedeniyle dikkatin dağılması		x	x		x		x	x		x		6
	Etkinliklerin yetişmemesi						x						1
	Okulun işleri ve öğrencilerin diğer derslerdeki görevleri, sınavları gibi nedeniyle oluşan aksaklık		x				x						2
	Sürenin yetişmemesi		x				x						2
	Ders veya uygulama ortamının önceden düzenlenmemesi				x								1
	Gerekli materyalin önceden hazırlanmaması										x		1

Tablo 86’da görüldüğü üzere, uygulayıcı öğretmenin günlüklerine göre, GÖP uygulamalarının olumsuz yansımaları “öğrenci açısından ve programın işlevi açısından” olmak üzere iki temada ele alınmıştır. Öğrenci açısından olumsuz durumlar incelendiğinde, “derse odaklanma sorunu, kendi aralarında konuşma ve dikkat dağınıklığı” sorunu dört hafta görülmüştür. Bu sorun sınıfın kalabalık olmasından, bir önceki derste yaşanan problemlerin devam ettirilmesinden ve ilgilerini çekmeyen konuların anlatıldığı anlarda gerçekleştiği görülmüştür. Öğrencilerin soyut kavramları (değer oluşturma, risk, finans, etik) ve konuları (girişimciliğin ekonomik ve sosyal açıdan önemi, iş planı hazırlama) anlamakta az da olsa zorlandıkları görülmüştür. Öğrencilerin, satış/pazarlama ve oyun etkinliklerinde, kendilerini düşündükleri, başkasını göz ardı ettikleri dikkat çeken olumsuzluk olarak gözlenmiştir. Ayrıca ilk

haftaki derste girişimcilikle ilgili hazır bulunuşluklarının düşük olduğu görülmüştür. Proje geliştirme çalışmalarında da diğer derslerinin sınavlarının olması, evlerinin uzak olması gibi sebeplerden dolayı proje gruplarını oluşturmada ve çalışırken bir araya gelmede sorun yaşadıkları görülmüştür.

GÖP açısından olumsuz durumlar incelendiğinde, sınıfın kalabalıklığı nedeniyle dikkatin dağılması en çok gözlemlenen olumsuzluk olarak görülmüştür. Bir başka olumsuzluk ise okulun temizlik, onarım gibi işleri, öğrencilerin diğer derslerdeki görevleri ve sınavları gibi nedenlerden dolayı oluşan aksaklık, etkinliklerin ve sürenin yetişmesini engellemiştir. Dördüncü hafta okul kantininde yapılacak olan ürün satışları etkinliği esnasında kantindeki stantların önceden hazırlanmamış olması biraz vakit kaybettirmiştir. Ayrıca son hafta izletilecek internet bağlantısı ile olan bir videonun, okulun internet sorunu sebebiyle açılmaması da olumsuzluk olarak görülmüştür.

Araştırmacının tuttuğu günlüklerde yer alan olumsuz durumlara yönelik bazı bölümler şöyledir:

Birinci hafta:...Derse girişi aşamasında neler öğreneceklerini söylediğimde, “girişimci, girişimcilik” kavramlarının açıklanması aşamasında, sorulan sorularda hazır bulunuşluk düzeyinin düşük olduğunu gördüm. Bu nedenle örnekleri artırdım. İş dünyasından örnek girişimciler dikkatlerini çekti. Kavramlar oturmaya başladı. 2. ders sonuna doğru kavramların ve girişimcilerin özelliklerinin anlaşıldığı gördüm. “Ben de girişimci olabilirmişim aslında. Yeni şeyler üretmeyi seviyorum, iyiymiş...” gibi ifadeler kullananlar oldu. Görüşlerini paylaştılar. Etkinlikler planlandığı gibi gerçekleşti. İlk başta öğrencilerin “girişimcilik, risk, fırsat, tasarı” gibi kavramları duyunca biraz karamsar olduklarını gördüm. “Bunlar ne ya? Hiç duymadım...” gibi ifadeler duydum.

...

İkinci hafta:...Ancak sınıf kalabalık olduğu için dikkatleri çabuk dağılıyor ve toparlamak zor oldu. Bu da süreyi etkiledi, ilk derse girişte, okulun teknik işleri sebebiyle 7-8 dakika geciktik ve diğer ders okuldaki bir proje yarışmasının duyurusu yapıldı. Sınıfın yapması gereken diğer işlerine zamana ayırmak zorunda kaldık. Bunlar süre aldı ve etkinlikler zor yetişti, bir örnek girişimciyi atladım... Bir de ders sonuna doğru “girişimciliğin sosyal ve ekonomik etkileri” ile ilgili kavram haritası etkinliğini tamamlamak zor oldu, hem soyut olması hem dikkat dağınıklığı, bir taraftan da sürenin

azalmış olması konun anlaşılmasına olumsuz etki etti. Zor da olsa yetişti ancak hızlı yapmak zorunda kaldım.

Üçüncü hafta: ...Ders ortasında ilgileri dağıldı biraz. Kendi aralarında konuşanlar oldu. Bu durum dersle ilgili de olsa ders akışını olumsuz etkiledi. ... “Hedefe ulaşmak için çaba göstermek yeterlidir” önermesine dayalı görüş geliştirme tekniğinin uygulanmasında sınıfın kalabalık olmasından dolayı tüm öğrencilerin görüşlerine uzun uzun zaman ayıramadık. Ancak bu teknik dikkatlerini çekti. Süreyi etkili kullanmak gerekliliğinden dolayı hızlı olmaya çalıştım. Gene de etkili oldu.

Dördüncü hafta: ...Teneffüse geçmeden okul kantininde daha önceden hazırladığımız satış stantlarının yerleri değiştirilmişti. Tekrar düzelttik ayarladık hep birlikte. Diğer görevlilerin ve öğretmenlerin de yardımıyla hemen hazırlandı. Ama az da olsa vakit kaybettik. Sonra ürünleri yerleştirdik hızlıca. Ürünlerin satışına geçerken kantinde da süre biraz daha olsaydı daha rahat olacaktı. Süre sınırlı olduğu için titiz ve hızlı davranıldı. Hızlı harekete edildi. ...Ayrıca satış ve sunum yaparken kendini düşünen, başkasını göz ardı edenler oldu. Bu sırada bir de fazla gürültü oldu. Heyecanlarından ne yapacaklarını şaşırıldılar. Kontrol etmek zor oldu. Ama çok keyifli oldu.

Beşinci hafta: ...Ancak bugün derste kendi arasında izinsiz konuşanlar oldu. Sık sık hatırlatmak zorunda kaldım. Ayrıca Pazar – Müşteri drama etkinliğinde de süre sınırlı olduğu ve sınıf kalabalık olduğu için gönüllü bir grupla uygulama yapıldı. Sonra tüm sınıfla tartışma gerçekleştirildi. Etkinlikler, kazanımların gerçekleşmesi açısından yeterli oldu. Ama az daha süre olsaydı daha rahat olacaktı.

Altıncı hafta: ...Bazı öğrencilerin proje gruplarını değiştirmek istemesi ve grup oluşturamama gibi sorun yaşandığı söylendi. O hafta diğer derslerden sınavlarının olması nedeniyle projelerine yeterli vakit ayıramadıklarını ve bir araya gelemediklerini söylediler. Bu nedenle gruplar netleştirildi ve projeyi nasıl gerçekleştirecekleri tekrar açıklandı. Diğer dersleri de engellememesi düşünülerek proje sunumları bir hafta ertelendi. Öğrenciler buna çok sevindi. Çocuk dergisi, hikâye kitabı, duvar gazetesi hazırlamaya yönelik projelerini daha güzel yapacaklarını söylediler. Bu tanınan esneklik onları daha da motive etti, derse katılımı da olumlu yönde etkiledi. Bu nedenle problem çözme modülü (Modül 4) bu hafta uygulandı. ...Sınıf kalabalık olduğu için yeterli süre tanındı; ancak problemler karşısında yılmama, pes etmeden gerekli

adımları atma becerisinin pekişmesi için 3 örnek girişimcinin hayatı incelenmesi planlanmıştı. Derse girişte proje gruplarının netleştirilmesi ve proje konusunun tekrar edilmesi vakit kaybettirmişti. Kazanımların gerçekleştiği kanaati olduğu için ve sürenin de az kalması nedeniyle için bir örnek girişimci hayatı sunulmadı.

Yedinci hafta: Bu hafta güzeldi ancak geliştirdikleri projelerin sunumunu yaparken sınıfın kalabalık olması nedeniyle dikkatin dağıldığını gördüm. Sık sık hatırlatmak durumunda kaldım. Süreyi yetiştirmek için herkese sunumunu yapma fırsatı sağlamak için sık sık sınıfı toparlamak, ikaz etmek zorunda kaldım.

Sekizinci hafta:...Karar verme sürecinde uygulanan basamaklar sunulurken “bilgi toplama” basamağının anlaşılmasında zorlandıklarını gördüm. Risk kavramını kullanmıştık daha önce ama anlamakta biraz zorlandıklarını gördüm. Bu nedenle örnekleri artırdım. Risk almanın, risk sürecimde gerekli hesaplamaları yaparak, zaman kaybetmeden doğru adımın atılması gibi durumların daha iyi anlaşılması için jenga ve yapboz oyunlarını oynarken oyunu kazanma heyecanı ile gürültü çok oldu, sınıfı disipline etmede zorlandım...

Dokuzuncu hafta:...Etik kavramını anlamakta biraz zorlandılar sorduğum sorulara cevaplamada zorlandılar ama uygulamalı cüzdan örneği etkili oldu. Öğrencilerden de günlük yaşamdan örnek durumlar istedim. Örnekleri inceledik. Genel olarak sorun yaşanmadı.

Onuncu hafta:...Ancak sunmayı planladığım teknolojik gelişim videosu internetteki sorun nedeniyle açılmadı. Bunu sözlü olarak sundum... Katılım süperdi ancak biraz gürültü, kendi aralarında konuşma ve sunumlarını yapanlara karşı lakayt olanlar oldu. Uyarmak zorunda kaldım. Genel olarak çok keyifli ve verimli ders oldu...

On birinci hafta: Genel olarak sorun yaşanmadı.

Araştırmanın altıncı alt problemi doğrultusunda, girişimcilik öğretim programı uygulamalarında, “**dersin giriş, öğrenme öğretme süreci ve değerlendirme**” bölümlerinde **ders gözlem formunda** belirlenen ölçütlerin gerçekleşip gerçekleşmediği, gözlemci öğretmen tarafından yapılan gözlemler doğrultusunda belirlenmeye çalışılmıştır. Buna göre elde edilen bulgular Tablo 87’de sunulmuştur.

Tablo 87. “Ders Gözlem Formu”nda Belirlenen Ölçütler Doğrultusunda Gözlemlenen GÖP Uygulamalarına İlişkin Bulgular

	Ölçütler	1.Hafta	2.Hafta	3.Hafta	4.Hafta	5.Hafta	6.Hafta	7.Hafta	8.Hafta	9.Hafta	10.Hafta	11.Hafta
Giriş	Öğrencilerin dikkatini çekme	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Öğrenilecek konu ve yapılacak etkinlikler hakkında açıklama yapma	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Öğrencilerin hazır bulunuşluklarını kontrol etme	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Ön bilgilerle yeni öğrenilecekler arasında ilişki kurma	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Öğrencilerin derse ilgisini artırarak motivasyonlarını sağlama	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Öğrenme Öğretme Süreci	Belirlenen etkinliklerin amacına uygun şekilde uygulanması	2	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2
	Uygulanan etkinliklerin öğrencilerin kazanımları elde etmesine katkı sağlaması	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Belirlenen öğretim yöntem ve tekniklerini gereklerine uygun şekilde uygulama	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Uygulanan öğretim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin kazanımlara ulaşmasında katkı sağlaması	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Öğretme-öğrenme süreci değişkenlerini (ipucu, pekiştirici, dönüt, düzeltme) uygun şekilde kullanma	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Kazanımlara uygun materyal veya araç gereçleri etkili şekilde kullanma	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	2
	Kullanılan materyallerin (görsel, sunu, video vb.) öğrencilerin kazanımlara ulaşmasına katkı sağlaması	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Ders süresince öğrencilerin dikkatlerinin dağılmamasını sağlama	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Öğrencilerin derse ve etkinliklere aktif katılımını sağlama	2	2	2	2	1	1	2	1	2	2	2
	Öğrencilerin fikirlerini rahat sunabileceği fırsatı sağlama	2	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2
	Etkinlikler esnasında öğrencileri takip etme ve gerekli yönlendirmeleri yapma	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Tüm öğrencilere söz hakkı vererek demokratik bir sınıf atmosferini sağlama	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2
	Öğrencilerin derse katılmaya çalışması	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Ders süresince, vurgu, tonlama, jest ve mimikleri etkili bir şekilde kullanma	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Bireysel farklılıklara dikkat etme	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Konu ve kavramlar anlatılırken öğrencilerin günlük yaşamlarından örnekler verme	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Anlaşılmayan konu veya kavramı farklı örnekler veya etkinliklerle tekrar açıklama	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Öğretim sürecinde etkili sınıf yönetimini sağlama	2	2	2	1	1	2	2	1	2	2	2
	Etkinliklerin, öğrencilerin “girişimcilik” becerilerinin gelişmesini sağlaması	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Etkinliklerin, öğrencilerin “girişimciliğe” yönelik olumlu tutum gelişmesini sağlaması	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Ders süresini etkili bir şekilde kullanma	2	1	2	1	2	0	2	2	2	2	2	
Değerlendirme	Ders sonunda alternatif değerlendirme etkinliklerine yer verme	0	2	0	2	0	2	2	2	2	0	2
	Değerlendirme etkinliklerine öğrencilerin aktif katılım göstermesi	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Ders sonunda bir sonraki derste yapılacaklardan bahsetme, gelecek ders için önerilerde bulunma	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
	Ders sonunda derste öğrenilenleri özetleme	2	2	2	1	2	2	2	2	2	2	2

2: Gözlendi, 1:Kısmen gözlendi, 0:Gözlenmedi

Tablo 87’de görüldüğü üzere, gözlemci öğretmenin gözlemlerine göre, GÖP uygulamalarında derse giriş aşamasında “öğrencilerin dikkatini çekme, öğrenilecek konu ve yapılacak etkinlikler hakkında açıklama yapma, öğrencilerin hazır bulunuşluklarını kontrol etme, ön bilgilerle yeni öğrenilecekler arasında ilişki kurma, öğrencilerin derse ilgisini artırarak motivasyonlarını sağlama” ölçütlerinin gerçekleştirildiği gözlenmiştir. Bu bulgulara yönelik gözlemci öğretmenin 4. haftaki ifadesi şu şekildedir:

“Öğrenciler yaptıkları proje ürünlerini göstermek için öğretmeni çok heyecanlı karşıladı. Motivasyonları harikaydı. Öğretmen sunumları nasıl yapacaklarını anlattı. Satışlarda kantini nasıl kullanacaklarını anlattı. Girişimcilerin özelliklerini yokladı. Siz de böyle yapın diyerek öğrencileri teşvik etti. Öyle yapmalarını istedi.” (6.hafta)

Öğrenme öğretme sürecinde; “belirlenen etkinliklerin amacına uygun şekilde uygulanması” ölçütünün gerçekleştirildiği görülmektedir. Altıncı hafta ise bu ölçütün kısmen gözlendiği belirtilmiştir. Bu hafta gözlemci öğretmenin 6.haftaki ifadesi şu şekildedir:

“Bazı öğrenciler proje gruplarını değiştirmek istedi. Bazıları da sınavları olduğu için projelerini tamamlayamadıklarını söyledi. Bu nedenle öğretmen grupları tekrar belirledi. Proje sunumları bir hafta ertelendi. Gelecek haftanın konusu ve etkinliklerinin uygulanmasına karar verdiler. Problem çözme modülü uygulandı. İlk başta zaman kaybedince bir örnek girişimci hayatı sunulmadı. Ama öğrenciler derste çok istekliydi ve iyi anladılar. Öğretmenin projelerine bir hafta zaman vermesine çok sevindiler. Derse iyi katıldılar...(6.hafta)

“Uygulanan etkinliklerin öğrencilerin kazanımları elde etmesine katkı sağlaması, belirlenen öğretim yöntem ve tekniklerini gereklerine uygun şekilde uygulama, uygulanan öğretim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin kazanımlara ulaşmasında katkı sağlaması, öğretme-öğrenme süreci değişkenlerini (ipucu, pekiştireç, dönüt, düzeltme) uygun şekilde kullanma” ölçütlerinin gerçekleştirildiği gözlenmiştir. Ayrıca “kullanılan materyal veya araç gerecin (görsel, sunu, video vb.) öğrencilerin kazanımlara ulaşmasına katkı sağlaması ve ders süresince öğrencilerin dikkatlerinin dağılmamasını sağlama” ölçütlerinin gerçekleştirildiği gözlenmiştir. Bu bulgulara yönelik gözlemci öğretmenin örnek ifadeleri şu şekildedir:

“Öğrencilerin kantinde satış yapma etkinliği çok yararlı oldu. Onların başarılı olma isteklerinde, özgüvenlerinin gelişiminde de yararlı oldu...”(6.hafta)

“Çocuk girişimci videosu çok etkiliydi. Çocuklar ilgiyle izledi. Ayrıca etkinlik kitapçıklarındaki görseller de onların dikkatini çok çekti.”(5.hafta)

“Öğrenciler “girişimciliğin sosyal ve ekonomik etkileri” konusunda kendi aralarında konuşmaya başladı. Dikkatleri dağılmıştı. Ama öğretmen onların dikkatlerini toplamak için sık sık soru sordu. Sesini yükseltti. Sınıfı topladı. (2.hafta)”

“Öğrencilerin derse ve etkinliklere aktif katılımını sağlama” ölçütünü çoğunlukla gerçekleştirdiği ancak 3 hafta kısmen gerçekleştirdiği; “öğrencilerin fikirlerini rahatça sunabilecekleri fırsatları sağlama” ve “tüm öğrencilere söz hakkı vererek demokratik bir sınıf atmosferini sağlama” ölçütlerinin de çoğunlukla gerçekleştirdiği ancak birer hafta kısmen gerçekleştirdiği gözlenmiştir. Bu bulgulara yönelik gözlemci öğretmenin örnek ifadeleri şu şekildedir:

“Derste kendi arasında konuşanlar oldu. Drama etkinliğinde de süre kaygısıyla herkese görev verilmedi, gönüllü bir grupla uygulama yapıldı.”(5.hafta)

“Etkinlikler esnasında öğrencileri takip etme ve gerekli yönlendirmeleri yapma, öğrencilerin derse katılmaya çalışması, ders süresince, vurgu, tonlama, jest ve mimikleri etkili bir şekilde kullanma, bireysel farklılıklara dikkat etme, konu ve kavramlar anlatılırken öğrencilerin günlük yaşamlarından örnekler verme, anlaşılmayan konu veya kavramı farklı örnekler veya etkinliklerle tekrar açıklama” ölçütlerinin gerçekleştirildiği gözlenmiştir. Bu bulgulara yönelik gözlemci öğretmenin örnek ifadeleri şu şekildedir:

“Her öğrenciye söz hakkı vermeye çalıştı. Hatta sessiz olan, biraz içine kapanık olan öğrencilere özellikle söz vererek konuşturmaya çalıştı.”(7.hafta)

“Fırsatı değerlendiren çocuk videosu çok etkili oldu. Etik kavramını anlamakta biraz zorlandılar, yeni örneklerle tekrar ederek anlatıldı. Güzel oldu.” (9.hafta)

“Etkinliklerin, öğrencilerin “girişimcilik” becerilerinin gelişmesini sağlama ve etkinliklerin, öğrencilerin “girişimciliğe” yönelik olumlu tutum gelişmesini sağlama” ölçütlerinin gerçekleştirildiği gözlenmiştir. Bu bulgulara yönelik gözlemci öğretmenin örnek ifadeleri şu şekildedir:

“Öğrenciler öğretmenlerini projelerini göstererek coşkuyla karşıladılar. Çevriyi ve okulu temiz tutma ile ilgili projelerinin sunumu yapıldı. Robotlar, geri dönüşüm

kutuları, çöp arıtma robotları ve slaytlar gibi çok güzel hazırlamışlar. Öğretmen de şaşırды. Öz güvenleri ve ürünleri, okula sunum yapma istekleri girişimciliklerinin geliştiğini gösteriyordu.”(11.hafta)

“Öğrenme öğretme sürecinde etkili sınıf yönetimini sağlama” ölçütlerinin çoğunlukla gerçekleştirildiği gözlenmiştir. Ancak üç hafta kısmen gerçekleştirildiği gözlenmiştir. “Ders süresini etkili bir şekilde kullanma” ölçütünün çoğunlukla gerçekleştiği ancak 2 hafta kısmen gerçekleştiği, bir haftada sürenin etkili kullanılmadığı gözlenmiştir. Bu bulgulara yönelik gözlemci öğretmenin örnek ifadeleri şu şekildedir:

“Bu hafta risk almayı öğretirken jenga ve yapboz oyunları oynandı. Oyunu kazanmak için çok oldu gürültü oldu. Öğretmen sınıf yönetiminde biraz zorlandı. Ama güzel oldu. Riski öğrendiler”.(8. hafta)

“Öğrenciler projelerini tamamlamadığı için öğretmen tekrar açıklama yaptı. Gruplar netleştirildi. Diğer modüle geçildi. Hazırlanıldı. Bundan dolayı. Süre yetiştirmedi.”(6. hafta)

Ders sonu değerlendirme etkinliklerinde “Ders sonunda alternatif değerlendirme etkinliklerine yer verme” ölçütünün 7 hafta gerçekleştirildiği gözlenmiştir. Çünkü alternatif değerlendirme etkinlikleri modül sonlarında uygulanarak gerçekleştirilmiştir. “Değerlendirme etkinliklerine öğrencilerin aktif katılım göstermesi, ders sonunda bir sonraki derste yapılacaklardan bahsetme, gelecek ders için önerilerde bulunma” ölçütlerinin gerçekleştirildiği gözlenmiştir. “Ders sonunda derste öğrenilenleri özetleme” ölçütünün ise çoğunlukla gerçekleştiği ancak 1 hafta kısmen gerçekleştiği gözlenmiştir. Bu bulgulara yönelik gözlemci öğretmenin örnek ifadeleri şu şekildedir:

“Öğrenciler ders sonunda çok güzel cevaplar verdi. Hepsi cevap vermeye çalıştı. Etkinlikleri yaptılar.”(5. hafta)

“Öğretmen gelecek hafta proje yapacaklarını anlattı. Proje konusu hakkında bilgi verdi. Neler yapacaklarını anlattı. (3. hafta)

“Öğretmen dersi kim özetleyecek diye sordu. Hepsi parmak kaldırdı. Sırayla söylediler.”(7. hafta)

7. YEDİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Araştırmanın yedinci alt problemi doğrultusunda, deney grubu öğrencilerinin GÖP uygulamalarına yönelik görüşleri program sürecinde tutulan **öğrenci günlükleri** ve program sonunda gerçekleştirilen **odak grup görüşmeleri** ile belirlenmeye çalışılmıştır.

GÖP uygulama sürecinde, her hafta yapılan dersten sonra “öğrenci günlüğü” doğrultusunda 12 öğrenci tarafından günlükler tutulmuştur. Öğrencilerden “derste yapılanlar, etkinlik görevleri, etkinlikleri beğenip beğenmeme, derste zorlanıp zorlanmama durumları ve dikkatini çeken durumların olup olmaması, ders sonunda duygu, düşünce ve davranışlarında meydana gelen değişiklikler ve neler öğrendikleri” ile ilgili görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Öğrenci günlüklerinden elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilerek değerlendirilmiştir. Analizler yapılırken tutulan günlükler haftalık olarak ele alınmıştır.

Öğrenci günlüklerine göre, “Bugün girişimcilik dersinde neler yaptınız?” sorusuna verilen cevaplar “*derste yapılanlar*” teması olarak ve “Bugün girişimcilik dersinde yapılan etkinliklerde senin görevin var mıydı? Varsa görevini yerine getirebildin mi? sorularına verilen cevaplar “*etkinlik görevleri*” teması olarak ele alınmış ve elde edilen bulgular Tablo 88’de sunulmuştur.

Tablo 88. GÖP Uygulama Sürecinde, Öğrenciler Tarafından Tutulan Günlüklere Göre “Derste Yapılanlar ve Etkinlik Görevlerine” Yönelik Bulgular

	Tema: Derste Yapılanlar -Kod-	f	Tema: Etkinlik Görevleri -Kod-	f
Modül 1 1. Hafta	Girişimciliğin ne olduğunu öğrenme	11	Derse, etkinliklere katılma	6
	Girişimcileri ve girişimcilerin özelliklerini öğrenme	11	Soruları cevaplama	6
	Girişimcilerle ilgili video izleme	4	Karşılaştırma etkinliğini yapma	3
	Başarılı girişimcilerin hayatlarını inceleme	5		
	Girişimcilerin çabalarını, nasıl başarılı olduklarını öğrenme	5	Görevi yok	3
	Girişimcilerin nasıl para kazandıklarını öğrenme	3	Dersi dinleme	2
	Girişimcilerin özellikleriyle kendi özelliklerimizi karşılaştırma	2		
	Girişimcilerin ne yaptıklarını ve ne yapabileceğini öğrenme	2		

Tablo 88 (Devam). *GÖP Uygulama Sürecinde, Öğrenciler Tarafından Tutulan Günlüklere Göre “Derste Yapılanlar ve Etkinlik Görevlerine” Yönelik Bulgular*

Modül 1 2.Hafta	Girişimcilerin özelliklerini tekrar etme	11	Etkinliklere katılma	9
	Örnek girişimcilerin hayatlarını, ne yaptıklarını öğrenme	9	Soruları cevaplama	6
	Girişimcilerin nasıl bir şeyler ürettiğini öğrenme	8	Dersi dinleme	1
	Girişimciliğin ne olduğunu öğrenme	6	Görevi yok	3
	Girişimcinin kim olduğunu, girişimci nasıl olduğunu öğrenme	6		
	Video izleme	2		
Modül 2 3.Hafta	Plan yapma ve planlı olmayı öğrenme	12	Proje için hedef belirleme	9
	Bir projede başarmak için ekiple çalışmanın önemini öğrenme	10	Proje için gerekli kaynak ve malzemelerin nasıl bulunacağını planlama	6
	Bir projenin nasıl yapılacağını ve nelere dikkat edileceğini öğrenme	7	Proje için bir ürün düşünüp yapıp satmayı planlama	4
	Başarılı olmak için hedef belirleme	4		
	Başarmak için çabalama, çalışma	4	Derse katılma	4
	Satış yapıp para kazanmayı öğrenme	2		
	Başaracağımıza inanmamız gerekliliği	2	Soruları cevaplama	4
	Proje için yapılacakları ve gerekli ihtiyaçları önceden belirleme gerekliliğini öğrenme	2	Herkesin tahtada düşüncelerini, hedeflerini söylemesi	1
Modül 2 4.Hafta	Kantinde proje ürünlerinin (tablo, takı, çerçeve, oyuncak, mumluk, süs eşyası, saat, bileklik, ayaç vb.) satışını yapma	11	Kantinde ürün satışını yapma	11
	Proje sunumu, tanıtımı yapma	10	Para kazanmaya çalışma	5
	Ürünleri satıp para kazanma	5	Ürün tanıtımı, sunumu	5
	Kantincinin satış stratejilerini anlatımı	5	Derse katılma	2
Modül 3 5.Hafta	Kendine güveni ve önemini öğrenme	8	Dersi dinleme ve derse katılma	9
	Kendine güvenmeyi, pes etmemeyi, vazgeçmemeyi öğrenme	4	Görevi yok	4
	Çekinmemeyi ve utangaç olmamayı öğrenme	2	Proje grubu oluşturma, yapılacaklara karar verme	1
	Örnek girişimcileri öğrenme	1		
Modül 3 6.Hafta	Dergi projelerinin sunma	9	Derse, etkinliklere katılma	11
	Girişimcilerin sorun yaşadığında pes etmemesi gerektiğini öğrenme	3	Grup olarak yapılan projenin (Çocuk dergisi, hikâye kitabı) sunumunun yapılması	11
	Yeni proje görevinin anlatılması	2		
	Kendine güven konusunu öğrenme	2		
Modül 4 7.Hafta	Problem içeren durumlara çözüm üretme	8	Görevi yok	7
	Problem çözme adımlarını öğrenme	7	Derse dinleme ve etkinlikleri yapma	5
	Problemler karşısında umutsuz olmamayı öğrenme	4		
	Video izleme	3		
Modül 5	Oyun oynama (jenga, yapboz)	11	Oyunlara katılma	9
	Risk alarak başarıya ulaşmış girişimcileri öğrenme	6		
	Risk alma konusunu öğrenme	5		
Modül 6 9. Hafta	Fırsatı değerlendirmeyi öğrenme	11	Görevi yok	8
	İşimizi zamanında yapmayı öğrenme	4	Etkinlikleri yapma	2
	Video izleme	3	Derse katılma	2
	Eğlenceli ve keyifli bir ders geçirme	2		
	Örnek girişimcilerin fırsatı nasıl değerlendiğini öğrenme	1		
	Araştırma yapmayı öğrenme	1		
	Etik konusunu öğrenme	1		

Tablo 88 (Devam). *GÖP Uygulama Sürecinde, Öğrenciler Tarafından Tutulan Günlüklere Göre “Derste Yapılanlar ve Etkinlik Görevlerine” Yönelik Bulgular*

Modül 7 10.Hafta	Farklı düşünmeyi ve herkesten farklı olmayı öğrenme	8	Görevi yok	6
	Yenilikçi olmayı ve yeni şeyler yapmayı öğrenme	7	Yeni tasarımları sunma	6
	Ürün pazarlamasını, satışını ve reklamı öğrenme	6	Derse dinleme ve katılma	3
	Hayalimizdeki ürünlerin tasarımlarını yapma ve sunma	4	Drama etkinliğine katılma	3
	Teknolojik gelişimi öğrenme	3	Çok iyi güzel bir ders geçirme, çok eğlenme	1
	Yeni projenin anlatılması	3		
Modül 7 11.Hafta	Projelerin incelemesi; afiş, broşür, çöp kutuları, slaytların sunumu yapma	10	Diğer sınıflarda proje sunma	11
	Bütün sınıflarda çevre temizliği ile ilgili sunumu yapma	10	Tüm okulu temiz tutmak için öğrencileri uyarma	1
	Yenilikçiliğin önemini öğrenme	2		
	Çok güzel bir etkinlik yapma	2		

Tablo 88’de görüldüğü üzere birinci hafta öğrenciler, “girişimciliğe giriş, temel kavramlar” modülüne yönelik gerçekleştirilen derste, “girişimciliği (f:11), girişimcilerin özelliklerini (f:11), hayatlarını (f:5), nasıl başarılı olduklarını (f:5) ve nasıl para kazandıklarını öğrendiklerini (f:3) belirtmişlerdir. Ayrıca “video izlediklerini (f:4) girişimcilerin özellikleriyle kendi özelliklerini karşılaştırdıklarını (f:2) ve girişimcilerin neler yaptıklarını (f:2)” öğrendiklerini belirtmişlerdir. Etkinlik görevi olarak ise öğrenciler, “derse ve etkinliklere katıldıklarını (f:6), soruları cevapladıklarını (f:6), girişimcilerin özellikleri ile kendi özelliklerini karşılaştırma etkinliği yaptıklarını (f:3)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Girişimciliğin ne olduğunu, girişimcilerin özelliklerini öğrendik. Girişimcilerle ilgili video izledik.”

“Girişimcilerin özelliklerini saydık. Örnek girişimcilerin hayatlarını öğrendik. Nasıl başarılı olduklarını öğrendik.”

İkinci hafta öğrenciler, aynı modüle yönelik gerçekleştirilen derste “girişimcilerin özelliklerini tekrar ettiklerini (f:9), örnek girişimcilerin hayatlarını, neler yaptıklarını (f:9), girişimcilerin nasıl bir şeyler ürettiğini (f:8) girişimciliğin ne olduğunu (f:6), girişimcilerin kim olduğunu, nasıl girişimci olduğunu (f:6) öğrendiklerini ve video izlediklerini (f:2)” belirtmişlerdir. Etkinlik görevi olarak ise öğrenciler, “derse ve etkinliklere katıldıklarını (f:9), soruları cevapladıklarını (f:9), dersi dinlediklerini (f:1)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Girişimcilerin bir şeye yeni özellikler ekleyerek daha kullanışlı ürünler yaptığını öğrendik. Nasıl girişimci olunacağını öğrendik.”

“Girişimcilerin özelliklerini tekrar ettik, bir bir saydık. Çabalarını, pes etmediğini ve başarılarını öğrendik.”

Üçüncü hafta öğrenciler, “başarılı olma isteği” modülüne yönelik gerçekleştirilen derste “planlı olmanın önemini öğrendiklerini ve plan yaptıklarını (f:12), bir projede ekiple çalışmanın önemini (f:10), bir projenin nasıl gerçekleştireceğini, nelere dikkat edileceğini (f:7), hedef belirlemeyi (f:4) ve başarmak için çaba göstermek gerektiğini (f:4) öğrendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca nasıl satış yapıp para kazanacaklarını (f:2), başarmak için inanmak gerektiğini (f:2), ve bir proje için yapılacakları ve gerekli ihtiyaçları önceden belirlemenin gerekliliğini (f:2)” öğrendiklerini belirtmişlerdir. Etkinlik görevi olarak ise öğrenciler, “proje hedeflerini belirlediklerini (f:9), proje için gerekli kaynakları ve malzemeleri nasıl toparlayacaklarını belirlediklerini (f:9), derse, etkinliklere katıldıklarını (f:4), soruları cevapladıklarını (f:4), proje için bir ürün düşünüp yapmayı ve satmayı planladıklarını (f:4), herkesin tahtada düşüncelerini, hedeflerini söylediğini (f:1)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Proje için hedefimi belirledim. Proje için bir ürün düşünüp yapip satmayı planladık.”

“Proje için gerekli kaynakları ve malzemeleri nasıl bulacağımızı planladık.

“Herkes tahtada düşüncelerini söyledi, ben de söyledim.

“...Bir projede olumsuz durumlarda ne yapılabileceğini önceden planladık.”

Dördüncü hafta öğrenciler, aynı modüle yönelik gerçekleştirilen derste, “sınıfta projelerinin sunumunu ve tanıtımını yaptıklarını (f:10), kantincinin nasıl satış yapılacağını anlattığını (f:5) ve kantinde proje ürünlerini sattıklarını (f:11), para kazandıklarını (f:5)” öğrendiklerini belirtmişlerdir. Etkinlik görevi olarak ise öğrenciler, “geliştirdikleri ürününün satışını yaptıklarını (f:10), para kazanmaya çalıştıklarını (f:5), ürününü tanıtımını, sunumunu yaptıklarını (f:2) ve derse katıldıklarını (f:2)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Ürünümün kantinde satışını yaptım.”

“Para kazanmaya çalıştım.”

“Kantinde proje ürünlerinin yaptığım ayraçların satışını yaptık...”

Beşinci hafta öğrenciler, “kendine güven” modülüne yönelik gerçekleştirilen derste, “kendine güvenmeyi ve bunun önemini (f:8), pes etmemeyi, vazgeçmeyi (f:4),

çekinmemeyi ve utangaç olmamayı (f:2) ve kendine güvenen örnek girişimcileri (f:1)” öğrendiklerini belirtmişlerdir. Etkinlik görevi olarak ise öğrenciler, “dersi dinleyip derse katıldıklarını (f:9), görevinin olmadığını (f:4) ve proje grubu kurup yapacaklarına karar verdiklerini (f:1)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Girişimciler gibi kendine güvenmeyi, pes etmemeyi, vazgeçmemeyi öğrendim. Çekinmemek utanmamak gerekiyormuş.”

“Proje grubu oluşturduk, yapacaklarımıza karar verdik. Çok keyif aldık.”

Altıncı hafta öğrenciler, aynı modüle yönelik gerçekleştirilen derste, “geliştirdikleri projeleri sunduklarını (f:9), girişimcilerin sorun yaşadığında pes etmemesi gerektiğini (3) ve kendine güven konusunu (f:2)” öğrendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca, öğretmenin yeni proje konusunu anlattığını belirtmişlerdir. Etkinlik görevi olarak ise öğrenciler, “grup arkadaşlarıyla yaptıkları projelerinin sunumunu yaptıklarını (f:11) ve dersi dinleyip derse katıldıklarını (f:11)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Dersi dinledim, proje sunumu yaptım ve etkinliklere katıldım.”

“Grup arkadaşlarımla yaptığımız projenin (Çocuk dergisi, hikâye kitabı) sunumu yaptık.”

Yedinci hafta öğrenciler, “problem çözme” modülüne yönelik gerçekleştirilen derste, “problem içeren durumlara çözüm ürettiklerini (f:8), problem çözme adımlarını (f:7) ve problemler karşısında umutsuz olmamayı (f:4) öğrendiklerini ve video izlediklerini (f:3)” belirtmişlerdir. Etkinlik görevi olarak ise öğrenciler, “dersi dinleyip etkinlikleri yaptıklarını (f:5) ve görevinin olmadığını (f:7)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Derse dinledim ve etkinlikleri yaptım.”

“Bir problemle karşılaştığımızda atmamız gereken adımları öğrendim. Umutsuz olmamak gerektiğini, gerekli adımları atarak problemi çözebileceğimi öğrendim.”

Sekizinci hafta öğrenciler, “risk alma” modülüne yönelik gerçekleştirilen derste, “oyun oynadıklarını (f:11), risk alarak başarıya ulaşmış girişimcileri (f:6) risk alma konusunu (f:5)” öğrendiklerini belirtmişlerdir. Etkinlik görevi olarak ise öğrenciler, “oyunlara katıldığımı (f:9)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Bugün girişimcilik dersinde oyun oynadık. Etkinlik yaptık. Çok eğlendik. Risk almayı öğrendik.”

“Bugün yapboz oyunu ve jenga oyunu oynadık çok eğlendik.”

Dokuzuncu hafta öğrenciler, “fırsatları değerlendirme” modülüne yönelik gerçekleştirilen derste, “fırsatı değerlendirmeyi (f:11), işleri zamanında yapmayı (f:4), örnek girişimcilerin fırsatı nasıl değerlendirileceğini (f:1) araştırma yapmayı (f:1) ve etik konusunu (f:1)” öğrendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca “video izlediklerini (f:1) ve eğlenceli bir ders geçirdiklerini (f:1)” belirtmişlerdir. Etkinlik görevi olarak ise öğrenciler, “görevinin olmadığını (f:8), dersi dinleyip katıldıklarını (f:2) ve etkinlik yaptıklarını (f:2)” belirtmiştir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Fırsatları nasıl değerlendireceğimizi öğrendik. Eğlenceli bir ders yaptık.”

“Çok güzel bir dersti. Ben çok beğendim. Video izledik. Fırsatı ve etik konusunu öğrendik.”

Onuncu hafta öğrenciler, “fırsatları değerlendirme” modülüne yönelik gerçekleştirilen derste, “farklı düşünmeyi, farklı olmayı, yenilikçi olmayı (f:8) hayal ettikleri bir ürünün tasarımını yaptıklarını ve bunları sunduklarını (f:4) yeni şeyler yapmayı (f:7), ürün pazarlamayı (f:6), satış ve reklamı (f:6) ve teknolojik gelişimi (f:3)” öğrendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca “öğretmenin yeni proje görevini anlattığını (f:3) ve çok güzel bir ders geçirdiklerini (f:1)” belirtmişlerdir. Etkinlik görevi olarak ise öğrenciler, “görevinin olmadığını (f:6), teknolojik ürün tasarımlarını sunduklarını (6), dersi dinleyip katıldıklarını (f:3) ve drama etkinliğine katıldıklarını (f:3)” belirtmiştir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Yenilikçiliği öğrendik. Girişimcinin yeni şeyler yapması gerektiğini öğrendik...”

“Farklı olmayı teknolojinin önemini öğrendik.”

“Hayalimizdeki teknolojik ürünlerin tasarımlarını sunduk.”

On birinci hafta öğrenciler, aynı modüle yönelik gerçekleştirilen derste, “projelerini incelediklerini (f:10), sınıfta afiş, broşür, çöp kutuları, slayt sunumu yaptıklarını (f:10), bütün sınıfları dolaşarak çevre temizliği ile ilgili sunum yaptıklarını ve yenilikçiliğin önemini (f:2)” öğrendiklerini belirtmişlerdir. Etkinlik görevi olarak ise öğrenciler, “projelerini diğer sınıflarda sunduklarını (f:11) ve tüm okulu temiz tutmak için öğrencileri uyardıklarını (f:1)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Çok eğlendim. Coştuğum heyecanlandım.. Girişimcilik dersi çok güzel.”

“Afiş, broşür ve slayt hazırlayıp diğer sınıflara bilgi verdim.”

“Projelerin inceledik. Afiş, broşür, çöp kutuları, slaytların sunumu yaptık.”

“Bütün sınıflarda çevre temizliği ile ilgili sunumu yaptık. Çok keyif aldım.

Kendime güvenim geldi. Hoşuma gitti.”

Öğrenci günlüklerine göre, “Bugün girişimcilikle ilgili etkinlikleri beğendin mi? Neden? sorularına verilen cevaplar “Etkinlikleri Beğenme Durumu” ve “Beğenip Beğenmeme Gerekçesi” olmak üzere iki temada tema ele alınmış ve Tablo 89’da sunulmuştur.

Tablo 89. GÖP Uygulama Sürecinde Öğrenciler Tarafından Tutulan Günlüklere Göre, Etkinlikleri Beğenme Durumu ve Gerekçelerine Yönelik Bulgular

	Tema: Etkinlikleri Beğenme Durumu -Kod-	f	Tema: Beğenip Beğenmeme Gerekçesi -Kod-	f
Modül 1 1.Hafta	Beğendim, çok güzeldi, eğlenceliydi zevклиydi.	11	Çünkü girişimci olma isteğinin oluşması	6
			Çocuk girişimcileri çok beğenme, çok etkilenme	6
			Çünkü girişimcilikle ilgili bilmediklerini öğrenme	2
Modül 1 2.Hafta	Beğendim, çok güzeldi.	10	Çocuk girişimcilerin çok ilgilerini çekmesi, hoşlarına gitmesi	6
			Girişimcilerin geliştirdikleri ürünleri çok sevmeleri	3
			Çok eğlenceli olması	2
			Etkinliklere herkesin derse katılması	1
			Öğretmenin güzel ders anlatması	1
Modül 2 3.Hafta	Çok beğendim.	11	Proje geliştirecek olma (ürün geliştirme, sunma ve satma)	9
			Girişimcilik dersini çok sevme	7
			Ders güzel ve eğlenceli bulma	5
			Örnek girişimcinin ürettiklerini ilginç bulma	2
			Öğretmeni çok sevme	2
Modül 2 4.Hafta	Beğendim, çok güzeldi. Eğlenceli, zevклиydi.	10	Ürün geliştirme, satışa sunma, para kazanma	9
			İlk defa kendi para kazanma	4
			Ürünlerini kantinde satmayı güzel bulma	4
			Arkadaşlarının ürünlerini çok beğenme	1
Modül 3 5.Hafta	Beğendim.	10	Kendine güven konusunu ve etkinlikleri güzel eğlenceli ve zevкли bulma	10
			Girişimcilik dersini çok sevme	2
			Özgüveni kendisi için çok önemli görme	1
			Yeni bir projeye geçecek olma	1

Tablo 89 (Devam). *GÖP Uygulama Sürecinde Öğrenciler Tarafından Tutulan Günlüklere Göre, Etkinlikleri Beğenme Durumu ve Gerekçelerine Yönelik Bulgular*

Modül 3 6.Hafta	Çok beğendim.	10	Etkinlikleri, proje sunumlarını çok güzel ve eğlenceli bulma	7
			Çocukların okuyabileceği bir dergi yapmanın hoşlarına gitmesi	4
			Kendine güven konusunu sevmeye	1
			Öğretmenin dersi çok iyi anlatması	1
Modül 4 7.Hafta	Beğendim.	12	Problem çözme konusunu ve etkinlikleri çok güzel ve eğlenceli bulma	7
			Problem çözüme etkinlikleri yapma	2
Modül 5 8.Hafta	Beğendim.	11	Çok eğlenceli olması	8
			Çünkü oyunlar çok güzel ve zevkli olması.	7
Modül 6 9. Hafta	Beğendim.	12	Dersi zevkli, güzel ve eğlenceli bulma	8
			Fırsatı değerlendirme konusunu sevmeye	4
			Fırsatların nasıl değerlendirileceğini öğrenme	3
			Etik konusunun önemini öğrenme	2
			Fırsat konusunun önemli olduğunu düşünme	1
Modül 7 10.Hafta	Beğendim. Çok eğlenceliydi, zevклиydi.	12	Girişimciliği sevmeye, çok güzel, eğlenceli bulma	8
			Arkadaşlarının tasarımlarını beğenme, sevmeye	2
			Yeni proje sunumu yapılacak olması	2
			Yeni şeyler öğrenme	2
			Heyecan oluşması, çok güzel ve eğlenceli olması	2
			Tasarım yapmayı çok eğlenceli ve güzel bulma	2
Modül 7 11.Hafta	Beğendim.	11	Yeni projeyi çok güzel bulma ve çok eğlenme	8
			Diğer sınıflara sunum yapmaktan hoşlanma, sevmeye	8
			İlk defa tüm okula sunum yapma	2
			Herkesin güzel şeyler yapması	1
			Etkinliklerin çok güzel olması	1

Tablo 89’de görüldüğü üzere birinci hafta “girişimciliğe giriş, temel kavramlar” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrencilerin tamamına yakını derste uygulanan etkinlikleri beğendiklerini (f:11) belirtmişlerdir. Beğenme gerekçesi olarak; “girişimci olma isteklerinin oluştuğunu (f:6), girişimcileri çok beğendiklerini, dersin çok etkileyici çok güzel, eğlenceli, zevkli (f:6) ve girişimcilikle ilgili bilmedikleri şeyleri öğrendiklerini (f:2)” belirtmişlerdir. Beğenmediğini belirten olmamıştır. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Dersi çok beğendim, ders çok güzeldi, eğlenceliydi ve zevклиydi.”

“Çok beğendim. Çünkü girişimci olma isteğim oluştu.”

“Çocuk girişimcileri çok beğendim. Çok etkileyiciydi.”

“Çünkü girişimcilikle ilgili bilmediklerimizi öğrendik.”

İkinci hafta aynı modüle yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrencilerin tamamına yakını derste uygulanan etkinlikleri beğendiklerini (f:10) belirtmişlerdir. Beğenme gerekçesi olarak; “çocuk girişimcilerin çok hoşlarına gittiğini

(f:6), girişimcilerin geliştirdiği ürünleri çok sevdiklerini (f:3) dersin çok eğlenceli olduğunu (f:2), herkesin derse katıldığını (f:1) ve öğretmenin güzel ders anlattığını (f:1)” belirtmişlerdir. Beğenmediğini belirten olmamıştır. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Çok beğendim. Çünkü çocuk girişimciler çok ilgimi çekti, hoşuma gitti.”

“Öğretmenimiz güzel ders anlatıyor.”

“Çünkü herkes derse katıldı. Çok eğlenceliydi.”

“Girişimci nasıl bir şey yapar, üretir çok sevdim.”

Üçüncü hafta “başarılı olma isteği” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrencilerin tamamına yakını derste uygulanan etkinlikleri beğendiklerini (f:11) belirtmişlerdir. Beğenme gerekçesi olarak; “kendilerinin de ürün geliştirip satacak olmaları (f:9), girişimcilik dersini çok sevdiklerini (f:7), dersin çok güzel ve eğlenceli olduğunu (f:5), örnek girişimcinin ürettiği şeylerin hoşlarına gittiğini (f:2) ve öğretmeni çok sevdiklerini (f:2)” belirtmişlerdir. Beğenmediğini belirten olmamıştır. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Çünkü biz de bir proje geliştireceğiz. Ürün yapacağız, sunacağız ve onu satacağız. Yani biz de girişimci olacağız.”

“Çünkü güzeldi, eğlenceliydi. Girişimcilik dersini çok sevdim.”

“Örnek girişimcinin nasıl yeni şeyler ürettiği ilginçti.”

Dördüncü hafta aynı modüle yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrencilerin tamamına yakını derste uygulanan etkinlikleri beğendiklerini (f:10) belirtmişlerdir. Beğenme gerekçesi olarak; “ürün geliştirip satışa sunduklarını (f:9), ilk defa para kazandıklarını (f:4), geliştirdikleri ürünler hep birlikte kantinde sattıklarını (f:4) ve arkadaşlarının ürünlerinin güzel olduğunu (f:2)” belirtmişlerdir. Beğenmediğini belirten olmamıştır. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Çünkü ürün geliştirdik satışa sunduk, para kazandık.”

“Arkadaşımın ürünlerini çok beğendim.”

“Hep birlikte geliştirdiğimiz ürünleri kantinde satmak çok güzeldi.”

“Çünkü ilk defa kendi para kazandım.”

Beşinci hafta “kendine güvenme” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrencilerin tamamına yakını derste uygulanan etkinlikleri beğendiklerini (f:10) belirtmişlerdir. Beğenme gerekçesi olarak; “kendine güven

konusunu ve etkinlikleri güzel, eğlenceli ve zevkli bulduklarını (f:10), girişimcilik dersini çok sevdiklerini (f:2), özgüveni kendisi için çok önemli gördüklerini (f:1) ve yeni bir projeye geçecek olmalarına sevindiklerini (f:1)” belirtmişlerdir. Beğenmediğini belirten olmamıştır. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Çünkü eğlenceliydi, zevkliydi.”

“Çünkü özgüven benim için çok önemli.”

“Çünkü kendine güven konusu etkinlikleri çok güzel.”

Altıncı hafta aynı modüle yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrencilerin tamamına yakını derste uygulanan etkinlikleri beğendiklerini (f:10) belirtmişlerdir. Beğenme gerekçesi olarak; “etkinlikleri ve sunumları güzel ve eğlenceli bulduklarını (f:10), projelerini, çocuk dergilerini çok beğendiklerini (f:4), kendine güven konusunu sevdiklerini (f:1) ve öğretmenin konuyu çok iyi anlattığını (f:1)” belirtmişlerdir. Beğenmediğini belirten olmamıştır. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Çok beğendim. Çünkü etkinlikler ve sunumlar çok güzeldi, eğlenceliydi.”

“Ben zaten kendime güveniyorum. Tam benim konumdu.”

“Çocukların okuyabileceği bir dergi yapmak hoşuma gitti.”

Yedinci hafta “problem çözme” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrencilerin tamamı derste uygulanan etkinlikleri beğendiklerini (f:12) belirtmişlerdir. Beğenme gerekçesi olarak; “etkinlikleri ve konuları güzel ve eğlenceli bulduklarını (f:7), problem çözme etkinliklerini beğendiklerini (f:2)” belirtmişlerdir. Beğenmediğini belirten olmamıştır. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Çünkü problem çözme konusu ve etkinlikler çok güzeldi, eğlenceliydi.”

“Çünkü problem çözümü yaptık.”

Sekizinci hafta “risk alma” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrencilerin tamamı derste uygulanan etkinlikleri beğendiklerini (f:11) belirtmişlerdir. Beğenme gerekçesi olarak; “derste çok eğlendiklerini (f:8), oyunları çok güzel ve zevkli bulduklarını (f:7)” belirtmişlerdir. Beğenmediğini belirten olmamıştır. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Çünkü derste oyunları oynarken çok eğlendim.”

“Çünkü oyunlar çok güzel ve zevkliydi.”

Dokuzuncu hafta “fırsatı değerlendirme” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrencilerin tamamı derste uygulanan etkinlikleri beğendiklerini (f:12) belirtmişlerdir. Beğenme gerekçesi olarak; “dersi zevkli, güzel ve eğlenceli bulduklarını (f:8), fırsatı değerlendirme konusunu sevdiklerini (f:7), fırsatların nasıl değerlendirileceğini öğrendiklerini (f:3), etik konusunun önemini öğrendiklerini (f:2) ve fırsat konusunun önemli olduğunu düşündüklerini (f:1)” belirtmişlerdir. Beğenmediğini belirten olmamıştır. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Çok beğendim. Çünkü ders zevkliydi, güzeldi, eğlenceliydi.”

“Bu konu tam benim konumdu, bana göreydi.”

“Fırsatları nasıl değerlendireceğimizi öğrendim.”

“Etiğin önemini öğrenemeseydik yanlış şeyler yapabilirdik.”

Onuncu hafta “yenilikçilik” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrencilerin tamamı derste uygulanan etkinlikleri beğendiklerini (f:12) belirtmişlerdir. Beğenme gerekçesi olarak; “girişimciliği çok sevdiklerini, güzel bulduklarını ve eğlendiklerini (f:8), arkadaşlarının tasarımlarını sevdiklerini (f:2), yeni proje sunumu yapılacak olduklarını (f:2), yeni şeyler öğrendiklerini (f:2) heyecan oluştuğunu (f:2) ve tasarım yapmayı çok eğlenceli ve güzel bulduklarını (f:2) belirtmişlerdir. Beğenmediğini belirten olmamıştır. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Çünkü girişimciliği seviyorum, çok güzel, eğlenceli. Tasarım yapmak çok eğlenceli ve güzel.”

“Arkadaşlarımın tasarımlarını beğendim.”

“Eğlenceliydi yeni şeyler öğrendim. İçimde bir heyecan oluştu, çok güzel ve eğlenceliydi.”

“Salı günü proje sunumu yapılacak.”

On birinci hafta aynı modüle yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrencilerin tamamına yakını derste uygulanan etkinlikleri beğendiklerini (f:11) belirtmişlerdir. Beğenme gerekçesi olarak; “projeleri çok güzel ve eğlenceli bulduklarını (f:8), diğer sınıflarda sunum yapmaktan çok hoşlandıklarını (f:8), ilk defa tüm okula sunum yaptıklarını (f:2), herkesin çok güzel şeyler yaptığını (f:1) ve etkinlikleri güzel bulduklarını (f:1) belirtmişlerdir. Beğenmediğini belirten olmamıştır. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Yeni proje çok güzeldi, çok eğlendim.”

“Diğer sınıflara sunum yaptık. Öğretmenler ve tüm okul bizi çok beğendi. Çok hoşuma gitti. Diğer sınıflara sunum yapmak çok güzeldi.”

“İlk tüm okula sunum yaptım.”

“Herkes güzel şeyler yapmıştı.”

Öğrenci günlüklerine göre, “Bugün etkinliklerde zorlandığın kısımlar oldu mu? Olduysa bunlar nelerdir?” sorularına verilen cevaplarlar, “Zorlanıp Zorlanmama” ve “Zorlanılan Durumlar” olmak üzere iki temada ele alınmış ve ulaşılan bulgular Tablo 90’da sunulmuştur.

Tablo 90. GÖP Uygulama Sürecinde Öğrenciler Tarafından Tutulan Günlüklere Göre, Etkinliklerde Zorlanıp Zorlanmama ve Varsa Zorlanılan Durumların Neler Olduğuna Yönelik Bulgular

	Tema: Zorlanıp Zorlanmama -Kod-	f	Tema: Zorlanılan Durumlar -Kod-	f
Modül 1 1.Hafta	Zorlanmadım.	9	Yeni duyulan kelimeleri anlama (ekonomi, ticaret)	3
	Az zorlandım ama yaptım.	1		
Modül 1 2.Hafta	Zorlanmadım.	9	Yeni duyulan kelimeleri anlama	3
			Girişimcilik süreci ile ilgili birkaç soru	1
Modül 2 3.Hafta	Zorlanmadım.	8	İş planı hazırlama	3
			Proje geliştirme	1
			Projeyi sunma	1
Modül 2 4.Hafta	Zorlanmadım.	6	Ürünü tanıtmaya, sunma	3
			Ürünün satış süreci	3
Modül 3 5.Hafta	Zorlanmadım.	11	Birazcık zorlanma	1
Modül 3 6.Hafta	Zorlanmadım.	10	Proje sunumu (dergi tanıtımı)	2
	Dergi yapma eğlenceliydi.	2		
Modül 4 7.Hafta	Zorlanmadım.	12	Çok az zorlanma	1
	Çünkü etkinlikler kolaydı.	2		
Modül 5 8.Hafta	Zorlanmadım.	10	Oyunu oynarken kaybetme düşüncesi, korku	1
	Kolaydı.	3		
Modül 6 9. Hafta	Zorlanmadım.	11	Bir fırsatın nasıl değerlendirilebileceğini anlama	1
	Çünkü konu tam bana göre.	1		
Modül 7 10.Hafta	Zorlanmadım.	12	Yok	
Modül 7 11.Hafta	Zorlanmadım.	11	Projeyi hazırlama	2
	Hepsi kolay ve güzeldi.	1		

Tablo 90’da görüldüğü üzere birinci hafta “girişimciliğe giriş, temel kavramlar” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrencilerin çoğu derste uygulanan etkinliklerde zorlanmadıklarını (f:9) belirtmişlerdir. Ancak çok azı yeni

duydıkları ekonomi, ticaret gibi kelimeleri anlamakta (f:3) zorlandığını belirtmiştir. Ayrıca bir öğrenci derste etkinlikleri yapmakta biraz zorlandığını ama yapabildiğini belirtmiştir. İkinci hafta da aynı modüle yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra, buna benzer şekilde öğrencilerin çoğu derste uygulanan etkinliklerde zorlanmadıklarını (f:9) belirtmişlerdir. Ancak çok azı yeni duydukları ekonomi, ticaret gibi kelimeleri anlamakta (f:3) zorlandıklarını belirtmiştir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Sadece yeni duyduğum kelimeler vardı. Ekonomi, ticaret, risk gibi. Bunları anlamakta biraz zorlandım.”

“Zorlanmadım. Çok kolaydı.”

“Hayır zorlanmadım. Çünkü çok güzel bir dersti ve çok eğlenceliydi.”

Üçüncü hafta “başarılı olma isteği” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrencilerin çoğu derste uygulanan etkinliklerde zorlanmadıklarını (f:8) belirtmişlerdir. Ancak çok azı iş planı hazırlarken (f:3) biraz zorlandıklarını belirtmiştir. Bir öğrenci proje yaparken zorlandığını, bir öğrenci de projeyi nasıl sunarım diye düşünürken zorlandığını belirtmiştir. 4. hafta da aynı modüle yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra, öğrencilerin yarısı derste uygulanan etkinliklerde zorlanmadıklarını (f:6), bazı öğrenciler ürünü tanıtırken (f:3) bazıları da ürünlerin satışını yaparken (f:3) biraz çekindiğini, biraz zorlandıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Zorlanmadım. Çünkü satış yaptım çok eğlendim. Başta çekindim biraz ama başardım.”

“Geliştirdiğim ürünü tanıtırken biraz zorlandım.”

“Ürünümü satarken biraz çekindim ama üstesinden geldim.”

Beşinci hafta “kendine güven” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrencilerin tamamına yakını derste uygulanan etkinliklerde zorlanmadıklarını (f:11) belirtmişlerdir. Ancak bir öğrenci biraz zorlandığını belirtmiştir. Altıncı hafta da aynı modüle yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra buna benzer şekilde öğrencilerin çoğu derste uygulanan etkinliklerde zorlanmadıklarını (f:10), dergi yapmanın eğlenceli olduğunu (f:2) belirtmişlerdir. Ancak çok azı sunumda biraz (f:2) zorlandığını belirtmiştir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Sunumda biraz zorlandım ama başardım girişimci asla pes etmez...”

“Dergimi sunarken az da olsa utandım ama başarabildim.”

“...Hayır zorlanmadım. Sunumlarda herkesi çok beğendim.”

Yedinci hafta “problem çözme” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrencilerin tamamına yakını derste uygulanan etkinliklerde zorlanmadıklarını (f:12) ve etkinliklerin kolay olduğunu (f:2) belirtmişlerdir. Ancak bir öğrenci biraz zorlandığını belirtmiştir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Olmadı aslında. Etkinlikler kolaydı.”

“Bugün etkinliklerde zorlandığım kısımlar olmadı.”

Sekizinci hafta “risk alma” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrencilerin tamamına yakını derste uygulanan etkinliklerde zorlanmadıklarını (f:10) ve kolay olduğunu (f:3) belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Zorlanmadım ama oyunu kaybedeceğimiz diye korktum.”

“Bugün etkinliklerde zorlanmadım. Çok kolaydı.”

Dokuzuncu hafta “fırsatı değerlendirme” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrencilerin tamamına yakını derste uygulanan etkinliklerde zorlanmadıklarını (f:11) belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Fırsatı nasıl değerlendirebileceğimi anlamakta zorlandım.”

“Zorlandığım kısım olmadı. Çünkü konu tam bana göre.”

Onuncu hafta “yenilikçilik” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrencilerin tamamına yakını derste uygulanan etkinliklerde zorlanmadıklarını (f:11) belirtmişlerdir. On birinci hafta da aynı modüle yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra, öğrencilerin tamamına yakını derste uygulanan etkinliklerde zorlanmadıklarını (f:11) belirtmiştir. Ancak iki öğrenci proje hazırlarken biraz zorlandığını belirtmiştir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Zorlandığım kısım olmadı. Hepsi kolay ve güzeldi.”

“Yeni bir şey üretirken başta zorlanmıştım. Sonra zorlanmadım.”

“Projeyi hazırlarken zorlandım ama üstesinden geldim.”

“Proje hazırlarken risk almakta zorlandım.”

Öğrenci günlüklerine göre, “Bugün girişimcilik dersinde en çok dikkatini çeken ne oldu? sorusuna verilen cevaplarlar “En çok Dikkat Çeken Durumlar” temasında ele alınmış ve ulaşılan bulgular Tablo 91’de sunulmuştur.

Tablo 91. GÖP Uygulama Sürecinde Öğrenciler Tarafından Tutulan Günlüklere Göre, En Çok Dikkatini Çeken Durumlara Yönelik Bulgular

	Tema: En Çok Dikkat Çeken Durumlar -Kod-	f
Modül 1 1.Hafta	Örnek girişimciler	6
	Girişimcilerin yaptığı işler	6
	Girişimcilik süreci	2
	Girişimcilerin çok farklı kişiler olması	1
	Girişimcilerin özellikleri	1
Modül 1 2.Hafta	Çocuklardan da girişimci olabilmesi	10
	Girişimcilerin farklı ürünleri geliştirmesi, satıp para kazanması	6
	Girişimcilerin yenilikçi olmaları	3
	Girişimcilerin zorluklarla mücadelesi	1
Modül 2 3.Hafta	Yapılacak proje çalışmaları (ürün geliştirip satış yapma vb)	11
	Hedef belirlemenin önemi	2
	Bir şeyler yapıp para kazanma	1
Modül 2 4.Hafta	Herkesin geliştirdiği ürünler ve yeni şeyler üretmek	7
	Satış yapılan kantin ve kantin işlerinin nasıl olduğunu görme	6
	Kantinde satış yapmak, para kazanmak	6
	Kendi ürününün herkes tarafından beğenilmesi	5
	Herkesin çok heyecanlı ve istekli olması	2
Modül 3 5.Hafta	Çocuk girişimciler	9
	Haftaya yapılacak yeni proje	3
	Kendine güvenin önemi	2
Modül 3 6.Hafta	Proje ürünleri (Çocuk dergileri)	7
	Örnek girişimcilerin hayatları	3
	Bizim de bir girişimci gibi ürün yapmamız	1
	Öğretmenin projelere şaşırması, çok beğenmesi	1
	Sınıfta yapılan tüm etkinlikler	1
Modül 4 7.Hafta	Örnek girişimciler	10
	Arkadaşlarımla derste mutlu olmamız	2
Modül 5 8.Hafta	Oyunlar (jenga, yap boz)	7
	Yenilmek ve yenilmemek durumu	4
	Risk konusu	3
Modül 6 9. Hafta	Örnek girişimcilerin fırsatları değerlendirmesi	7
	Fırsat konusu	4
	Etik konusu	3
	Dikkat çeken bir şey olmaması	1
Modül 7 10.Hafta	Arkadaşlarımla teknolojik tasarımları, yapılan sunumlar	12
	Yenilikçilik konusu	3
	Girişimcilerin çok çalışıp kazanması	1
	Dikkati çeken bir şey olmaması	1
Modül 7 11.Hafta	Diğer sınıflarda sunum yapmak	8
	Yenilikçi olmak	4
	Öğretmenin projeleri çok beğenmesi	1
	Dikkat çeken bir şey olmaması	1

Tablo 63'te görüldüğü üzere birinci hafta “girişimciliğe giriş, temel kavramlar” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler; çocuk girişimcilerin (f:6), girişimcilerin yaptığı işlerin (f:6), girişimcilik sürecinin (f:2), girişimcilerin farklı

olmasının (f:1) ve girişimcilerin özelliklerinin (f:1) dikkatlerini çektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Girişimcilerin yaptığı işler, geliştirdiği ürünler çok dikkatimi çekti. Çok güzeldi.”

“...Daha önce girişimciliği duymamıştım. Girişimcilerin çok farklı kişiler olması, bir adım önde olması dikkatimi çekti.”

İkinci hafta aynı modüle yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler; çocuk girişimcilerin (f:6), girişimcilerin farklı ürünleri geliştirmesinin, satıp para kazanmasının (f:6), girişimcilerin yenilikçi olmalarının (f:2), girişimcilerin zorluklarla mücadelesinin (f:1) dikkatlerini çektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Çocuk girişimci dikkatimi çok çekti. Yaptıkları şeylerden etkilendim.”

“Çocuk girişimcilerin yaptıkları işler, ürettikleri ürünler çok dikkatimi çekti.”

“gözlükleri üretmesi dikkatimi çok çekti. Farklı bir ürün yapıp ürünü satması da. Bisikletli çocuk da dikkatimi çekti.”

Üçüncü hafta “başarılı olma isteği” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler; bir sonraki hafta yapılacak proje çalışmalarının (f:11), hedef belirlemenin öneminin (f:2), bir şeyler yapıp para kazanmanın (f:1) dikkatlerini çektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Başarılı girişimcilerin asla pes etmemesi, planlı çalışması, hedefini belirlemesi ve herkesten önde gitmesi dikkat çekiciydi.”

“haftaya yapacağımız proje konuları çok dikkatimi çekti. Bir ürün geliştireceğiz ve satışını yapacağım. Bu çalışmayı çok sevdim.”

Dördüncü hafta, aynı modüle yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler, “herkesin geliştirdiği ürünlerin (f:7), kantinde satış yapmanın (f:6), kantin satışlarını öğrenmenin (f:6), kendi ürünün beğenilmesinin (f:5), herkesin heyecanlı ve istekli olmasının (f:2) dikkatlerini çektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Kantinde satış yapmak, para kazanmak en çok dikkatimi çekti.”

“...Ürün satışında heyecanlandım. Çok bir şey satamadım. Ama herkes ürünü çok beğendi. Bu çok dikkatimi çekti.”

Beşinci hafta, “kendine güven” modüle yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler; “çocuk girişimcilerin (f:9), yeni proje çalışmasının (f:3), kendine güvenin öneminin (f:2) dikkatlerini çektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Çocuk girişimcilerin yaptıkları çok dikkat çekiciydi. Limonatacı çocuk özellikle.”

“Haftaya yapacağımız yeni proje çalışmamız dikkatimi çekti. Çocuk dergisi biliyorum. Alıp okuyorum ama biz bunu yapacağız. Bu çok güzel.”

Altıncı hafta, “kendine güven” modüle yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler, “proje ürünlerinin (f:7), örnek girişimcilerin (f:3), öğretmenin projelere şaşırmasının (f:1), kendilerinin de bir girişimci gibi ürün yapabilmesinin (f:1) dikkatlerini çektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Herkesin harika dergiler yapmasına çok şaşırdım. Çok dikkatimim çekti.”

“Girişimcilerin hayatlarını gördüğümüzde pes etmemesi çok dikkat çekiciydi.”

Yedinci hafta, “problem çözme” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler; “örnek girişimcilerin (f:10) ve tüm sınıfın derste mutlu olmalarının (f:2) dikkatlerini çektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Derste Burak’ın hikâyesi, Honda’nın yaşadıkları gibi örnek girişimcilerin yaşadıkları dikkatimi çekti.”

Sekizinci hafta, “risk alma” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler; “oyunan oyunların (f:7) yenmek ve yenmemek durumunun (f:4) ve risk konusunun (f:3) dikkatlerini çektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Risk almayı öğrenmek için oynadığımız jenga ve yapboz oyunları çok güzeldi. Çok dikkat çekiciydi.”

Dokuzuncu hafta, “fırsat değerlendirme” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler; “örnek girişimcilerin (f:7) fırsat konusunun (f:4) ve etik konusunun (f:3) dikkatlerini çektiğini belirtmişlerdir. Bir öğrenci de dikkatini çeken bir şeyin olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Örnek girişimcilerden Behlül’ün Yaşadıkları, Arabacı Çocuk fırsatları nasıl değerlendirildiklerini görünce çok dikkatimi çekti.

Onuncu hafta, “yenilikçilik” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler; “diğer sınıflarda sunum yapacak olmanın (f:8), yenilikçi olmanın (f:3) ve girişimcilerin çok çalışıp kazanmasının (f:1) dikkatlerini çektiğini belirtmişlerdir. Bir öğrenci de dikkatini çeken bir şeyin olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Arkadaşlarımın yaptığı teknolojik tasarımlar çok güzeldi. Öğretmen de çok şaşırdı. Herkes ilginç şeyler tasarlamış.”

On birinci hafta, aynı modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler, “diğer sınıflarda yapılan sunumların (f:12), yenilikçilik olmanın (f:4) ve öğretmenin projeleri çok beğenmesinin (f:1) dikkatlerini çektiğini belirtmişlerdir. Bir öğrenci de dikkatini çeken bir şeyin olmadığını belirtmiştir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“İlk defa diğer sınıflarda sunum yaptım. Mutlu oldum. Çok eğlendim.”

“Diğer sınıfları dolaştık. Afişlerimizi projelerimizi sunduk. Okulumuzu daha da güzel, temiz yapabilmek için yaptık diğer sınıfların öğretmenleri de çok beğendi. Biz de beğendik. Bunu ilk kez yaptık. Çok dikkatimi çekti.”

Öğrenci günlüklerine göre, “Bugün girişimcilik dersi sonunda neler öğrendin? Duygularında, düşüncelerinde ve davranışlarında ne gibi değişiklikler oldu? sorularına verilen cevaplar, “Öğrencinin Elde Ettiği Kazanımlar” temasında ele alınmış ve ulaşılan bulgular Tablo 92’de sunulmuştur.

Tablo 92. GÖP Uygulama Sürecinde Öğrenciler Tarafından Tutulan Günlüklere Göre, Öğrencinin Elde Ettiği Kazanımlar Yönelik Bulgular

	Tema: Öğrencinin Elde Ettiği Kazanımlar -Kod-	f
Modül 1 1.Hafta	Girişimciliğin güzel bir şey olduğunu fark etme, anlama	8
	Girişimci olmayı çok isteme, heveslenme	7
	Girişimcilik sürecini öğrenme	5
	Yeni şeyler üretmek isteme	5
	Girişimciliğin ne olduğunu anlama	4
	Kendi özelliklerini düşünerek girişimci olabileceğini hissetme	3
	Girişimcilerin farklı olduğunu, herkesten önde olduğunu öğrenme	2
	Girişimcilik dersini çok sevme	2
	Girişimciliğin önemini anlama	1
	Girişimcilik dersinde mutlu olma	1
	Risk almanın gerekliliğini fark etme	1
	Kendine güvenin oluşması	1
	İstenilen şeyleri yapabileceğini fark etme	1
	İlerde çalışıp başarılı bir iş adamı olmayı hedefleme	1
Modül 1 2.Hafta	Girişimci olmanın çok güzel olduğunu düşünme	8
	Girişimci olma isteğinin artması	8
	Kendi özelliklerini düşünüp girişimci olabileceğini hissetme	3
	Girişimcilik dersini çok sevme, derste mutlu olma	3
	Girişimci olup farklı şeyler üretmek isteme	2
	Pes etmeme, çabalama isteğinin oluşması	2
	Birlikte çalışarak daha fazla şey üretilebileceğini anlama	2
	Çocuklar da girişimci olabileceğini öğrenme ve heveslenme	1
Modül 2 3.Hafta	Hedef belirleyebilme	7
	Hedefe yönelik bir işi nasıl yapacağımı öğrenme	5
	Girişimcilik dersini ve öğretmenini çok sevme	4
	Yeni bir şeyler üretmeyi isteme, heyecanın artması	4
	Çabalama isteğinin artması	4
	Proje için iş planı hazırlama	2
	Bir işte başarılı olmak için hedef belirlemenin önemini kavrama	2
	Bir ürünün nasıl farklı yapılacağını öğrenme	2
	Proje için kaynakların kullanım amaçlarını belirleme	1
	Hayallerin artması	1
Başarma isteğim artması	1	
Modül 2 4.Hafta	Başarılı olma inancının artması	10
	Yapılan bir ürünü nasıl satacağımı öğrenme	6
	Yeni bir şeyler üretip satmaktan hoşlanma, çok mutlu olma	6
	Girişimcilik dersinin çok güzel ve eğlenceli olduğunu düşünme	5
	Girişimci olma isteğinin çok fazla artması	2
	Kendini geliştirdiğini düşünme	1
	Bir ürün geliştirme	1
	Para kazanmanın zorluğunu anlama	1
Modül 3 5.Hafta	Etkinliklerde çekinilmemesi gerektiğini anlama	7
	Kendime güvenin artması	6
	“Ben de yapabilirim” diye düşünme	5
	Girişimcilikte özgüvenin önemini anlama	5
	Dersi çok sevme	1
Kendinin bir girişimci gibi hissetme	1	

Tablo 92 (Devam). GÖP Uygulama Sürecinde Öğrenciler Tarafından Tutulan Günlüklere Göre, Öğrencinin Elde Ettiği Kazanımlar Yönelik Bulgular

Modül 3 6.Hafta	Hiç kimseden çekinmemek gerektiğini anlama	7
	Kendine güvenin artması	5
	Kendine güvenen girişimcinin karşısına çıkan engelleri aştığını, başarıya ulaştığını öğrenme	4
	Grupla çalışmamız çok zevkli olduğunu fark etme	3
	Girişimcilik çok güzel bir şey olduğuna inanma	3
	Çok mutlu olma	3
	Girişimciler gibi bir adım önde gitme isteğinin artması	1
	Kendinin de bir girişimci olabileceğine inanma	1
Modül 4 7.Hafta	Problem çözme adımlarını öğrenme	7
	Problem çözebilmek için gerekli adımların atılmasının önemini öğrenme	6
	Girişimcilerin zorlukları aşabildiğini öğrenme	4
	Problemleri gerekli adımları atarak daha çabuk çözme	4
	Girişimcileri sevmeye, derste mutluluk hissetme	2
Modül 5 8.Hafta	Riskin nasıl alınacağını öğrenme	6
	İyi düşünüp hızlı hareket etme	4
	Risk almanın önemini anlama	3
	Kaybedince üzülmemeyi, sonrakinde daha iyi olacağını düşünme	1
	Başarmak için risk alma gerektiğini öğrenme	1
Modül 6 9. Hafta	Fırsatın nasıl değerlendirileceğini öğrenme	8
	Girişimcilikte fırsatın önemini anlama	3
	Fırsatı kaçırmamak için uyanık ve duyarlı olmanın gerekliliği	2
	Hızlı düşünüp herkesten önce zaman kaybetmeden hızlı davranma	2
	Etik konusuna dikkat etme gerekliliği	2
	Daha çok araştırma yaparak tüm fırsatları değerlendirme	1
Modül 7 10.Hafta	Ödevleri ve projeleri farklı ve yeni olması gerekliliğini öğrenme	6
	Ödevin veya projenin farklı ve yeni olmasına dikkat etme	5
	Farklı fikirler üretebilme	5
	Yenilikçi olmayı öğrenme	3
	Kendime daha çok güvenmeye başlama	2
	Yeni bir şeyler üretmeyi sevmeye	1
	Para harcamaya dikkat etmeye başlama	1
	Girişimci olmak isteme	1
Modül 7 11.Hafta	Sürekli yeni bir şeyler yapmaya çalışma	7
	Yenilikçi olmaya sevmeye	5
	Kendine güveninin artması	4
	Girişimcilikle ilgili çok şey öğrenme	3
	Öğretmenini ve arkadaşlarını çok sevmeye	1
	Girişimcilik hayalleri kurma ve girişimci olmak isteme	1

Tablo 92’de görüldüğü üzere birinci hafta “girişimciliğe giriş, temel kavramlar” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler, girişimciliğin güzel bir şey olduğunu fark ettiklerini, anladıklarını (f:8), girişimci olmayı çok istediklerini, girişimciliğe heveslendiklerini (f:7), girişimcilik sürecini öğrendiklerini (f:5) ve yeni şeyler üretmek istediklerini (f:5), girişimciliğin ne olduğunu anladıklarını (f:4), kendi özelliklerini düşünerek girişimci olabileceklerini hissettiklerini (f:3), girişimcilik dersini çok sevdiklerini (f:2), girişimciliğin önemini anladıklarını (f:1), girişimcilik dersinde

mutlu olduklarını (f:1), ilerde çalışıp başarılı bir iş adamı olmayı hedeflediklerini (f:1)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Girişimcilik tam bana göreymiş. Kendimi düşündüm. Girişimci olabileceğimi hissettim.”

“Girişimciliğin güzel bir şey olduğunu anladım. İlerde yapacağım işleri düşündüm. Çalışıp başarılı bir iş adamı olmayı hedefledim.”

“Kendime güvenim geldi. Derste mutlu oldum ve bu dersi çok sevdim. Girişimcilerin farklı olduğunu, herkesten önde olduğunu öğrendim.”

İkinci hafta aynı modüle yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler, girişimci olmanın çok güzel olduğunu düşündüklerini (f:8), girişimci olma isteklerinin arttığını (f:8), kendi özelliklerini düşünüp girişimci olabileceklerini hissettiklerini (f:3), girişimcilik dersini çok sevdiklerini, derste mutlu olduklarını (f:3), girişimci olup farklı şeyler üretmek istediklerini (f:2), girişimciler gibi pes etmeden, çabalama isteklerinin oluştuğunu (f:2), birlikte çalışarak daha fazla şey üretilebileceklerini anladıklarını (f:2) ve çocukların da girişimci olabileceğini öğrendiklerini ve heveslendiklerini (f:1)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Girişimci olmak çok güzelmiş. Böyle olduğunu düşünüyorum. Girişimci olma isteğim arttı.”

“Girişimcilik dersini çok seviyorum, bu derste mutlu oluyorum.”

“Girişimcilik tam bana göreymiş. Girişimci olmak istiyorum.”

“Girişimci olup farklı şeyler üretmek istedim. Bu tam bana göre. Kendi özelliklerimi düşündüm, girişimci olabileceğimi hissettim.”

Üçüncü hafta, “başarılı olma isteği” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler, hedef belirlediklerini (f:7), hedefe yönelik bir işin nasıl yapılacağını öğrendiklerini (f:5), çabalama isteklerinin arttığını (f:4), girişimcilik dersini ve öğretmenini çok sevdiklerini (f:4), yeni bir şeyler üretmeyi istediklerini, bunun için heyecanlarının arttığını (f:4), proje için iş planı hazırladıklarını (f:2), bir işte başarılı olmak için hedef belirlemenin önemini kavradıklarını (f:2), bir ürünün nasıl farklı yapılacağını öğrendiklerini (f:2) ve başarıma isteklerini arttığını (f:1)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Hedef belirleyip hedefe yönelik bir işi nasıl yapacağımı öğrendim.”

“Mutlu oluyorum bu derste, çünkü ders çok eğlenceliydi ve güzeldi.”

“Hayallerim arttı. Hedefimi belirleyip başarma isteğim arttı. Artık girişimci olmaya karar verdim. Yeni şeyler üretmek istiyorum. Farklı şeyler yapıp satmaya çok sevindim ve çok heyecanlandım.”

Dördüncü hafta, aynı modüle yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler, “başarılı olma inançlarının arttığını (f:10), yapılan bir ürünün nasıl satılacağını öğrendiklerini (f:6), girişimcilik dersinin çok güzel ve eğlenceli olduğunu düşündüklerini (f:6), girişimci olma isteklerinin çok fazla arttığını (f:2), kendilerini geliştirdiklerini (f:1) ve para kazanmanın zorluğunu anladıklarını (f:1)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Ürün satışında daha iyi olmam gerekiyor. Ama başarma isteğim arttı.”

“Yeni bir şeyler üretip satmak çok hoşuma gitti, çok mutlu oldum.”

“Yaptığım ürünü nasıl satacağımı öğrendim.”

“Girişimcilikte kendimi geliştirdiğimi düşünüyorum. Başarılı olacağıma inancım artıyor.”

Beşinci hafta, “kendine güven” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler, “etkinliklerde çekinmemesi gerektiğini anladıklarını (f:7), kendine güvenlerinin geliştiğini (f:6), “Ben de yapabilirim.” diye düşünmeye başladıklarını (f:5), girişimcilikte özgüvenin önemini anladıklarını (f:3), dersi çok sevdiklerini (f:1), kendilerini bir girişimci gibi hissettiklerini (f:1)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Etkinliklerde çekinmemem gerektiğini anladım.”

“Kendime güvenim arttı. Çekinmeden konuşuyorum.”

“Ben de yapabilirim diye düşündüm mutlu oldum.”

“Kendine güvenenlerin başarılı olduğunu öğrenmedim. Kendine güvenmenin önemini anladım.”

Altıncı hafta, aynı modüle yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler, “hiç kimseden çekinmemek gerektiğini anladıklarını (f:7), kendine güvenlerinin arttığını (f:5), kendine güvenen girişimcinin karşısına çıkan engelleri aştığını, başarıya ulaştığını öğrendiklerini (f:4), çok mutlu olduklarını (f:3), grupla çalışmanın çok zevkli olduğunu (f:3), girişimciliğin çok güzel bir şey olduğunu (f:3), kendilerinin de bir girişimci olabileceğine inandıklarını (f:1), girişimciler gibi bir adım

önde gitmek istediklerini (f:1)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Girişimci çocukların yaptıklarını görünce ben de girişimci olabileceğimi anladım.”

“Hiç kimseden çekinmemek gerektiğini anladım.”

“Girişimciler zorlukların üstesinden gelmeli asla pes etmemeli, bunu anladım. Pes etmeyenler başarılı oluyor.”

“Kendine güvenen girişimci karşısına çıkan engelleri aşarmış, başarıya ulaştırmış onu öğrendim.”

Yedinci hafta, “problem çözme” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler, “problem çözme adımlarını öğrendiklerini (f:7), problem çözebilmek için gerekli adımların atılmasının önemini fark ettiklerini (f:6), girişimcilerin zorlukları aşabildiğini öğrendiklerini (f:4), problemleri gerekli adımları atarak daha çabuk çözebileceklerini (f:4) ve girişimcileri sevdiklerini, derste mutluluk hissettiklerini (f:2)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Problemlerle istenmeyen bir olayla karşılaştığımızda gerekli adımları atınca problemin çözüleceğini öğrendim.”

“Girişimcilerin zorlukları aşabildiğini öğrendim.”

“Problemleri gerekli adımları atarak daha çabuk çözerim.”

Sekizinci hafta, “risk alma” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler, “riskin nasıl alınacağını öğrendiklerini (f:6), iyi düşünüp hızlı hareket etmek gerektiğini (f:4), risk almanın önemini anladıklarını (f:3), kaybedince üzülmemeyi, sonrakinde daha iyi olacağını düşünmek gerektiğini (f:1), başarmak için risk alma gerektiğini (f:1)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Risk nasıl alınır öğrendim.”

“Düşünüp hesaplayarak risk aldım.”

“Yeterince düşünüp hızlı olmayı öğrendim. Ama risk rastgele olmaz.”

“Oyunlarda kaybetsek de üzülmedik. Bir sonrakine daha iyi olacak diye düşündüm.”

Dokuzuncu hafta, “fırsatları değerlendirme” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler, “fırsatın nasıl değerlendirileceğini öğrendiklerini (f:8), girişimcilikte fırsatın önemini anladıklarını (f:3), fırsatı kaçırmamak için uyanık ve

duyarlı olmanın gerekliliğini öğrendiklerini (f:2), hızlı düşünüp herkesten önce zaman kaybetmeden hızlı davrandıklarını (f:2), etik konusuna dikkat etmenin gerekli olduğunu (f:2), daha çok araştırma yaparak tüm fırsatları değerlendirebileceklerini (f:1)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Fırsatı nasıl değerlendireceğimizi öğrendik.”

“Fırsatı kaçırmamak için uyanık ve duyarlı olmalıyız.”

“Daha çok araştırma yapacağım, tüm fırsatları değerlendireceğim.”

“Etik konusuna dikkat etmeliyiz.”

Onuncu hafta, “fırsatları değerlendirme” modülüne yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler, “ödevlerini ve projelerini farklı ve yeni yapmanın gerekliliğini öğrendiklerini (f:6), ödevin veya projenin farklı ve yeni olmasına dikkat ettiklerini (f:5), farklı fikirler üretebildiklerini (f:5), yenilikçi olmayı öğrendiklerini (f:3), kendine daha çok güvenmeye başladıklarını (f:2), yeni bir şeyler üretmeyi sevdiklerini (f:1), para harcamaya dikkat etmeye başladıklarını (f:1) ve girişimci olmak istediklerini (f:1)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Ödevlerin, projelerin farklı ve yeni olması gerektiğini öğrendim.”

“Ödevimi, projemi farklı yapmaya başladım.”

“Önceden hayatım oyunla geçirdi ama şimdi girişimcilikle geçiyor. Girişimciliği çok beğendim. Hayatım değişti. Girişimci olmak istiyorum.”

“Farklı fikirler üretebiliyorum.”

On birinci hafta, aynı modüle yönelik gerçekleştirilen uygulamadan sonra öğrenciler, “sürekli yeni bir şeyler yapmaya çalıştıklarını (f:7), yenilikçi olmay sevdiklerini (f:5), kendilerine güvenin arttığını (f:4), girişimcilikle ilgili çok şey öğrendiklerini (f:3), öğretmenini ve arkadaşlarını çok sevdiklerini (f:1) ve girişimcilik hayalleri kurduklarını ve girişimci olmak istediklerini (f:1)” belirtmişlerdir. Öğrencilerden bazılarının ifadeleri şöyledir:

“Sürekli yeni bir şeyler yapmaya başladım.”

“Kendime güvenim arttı. Bu dersin hep olmasını istiyorum.”

“Sevinçliyim, girişimcilik hayalleri kuruyorum. Girişimci olmak istiyorum.”

Araştırmanın yedinci alt problemi doğrultusunda, girişimcilik öğretim programının uygulama sonunda programa yönelik deney grubu öğrencilerinin görüşlerini belirlemek amacıyla **odak grup görüşmeleri** gerçekleştirilmiştir. Yapılan

görüşmelerle, “öğrencilerin etkinlikler, konular, uygulamalar, süreçte hoşlandıkları veya hoşlanmadıkları durumlar, sınıf ortamı, derse katılım, programın sağladığı kazanımlar, günlük yaşamda sağladığı etkileri, geleceğe yönelik etkileri” ile ilgili görüşleri belirlenmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilerek değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular aşağıdaki Tablo 93’te sunulmuştur.

Tablo 93. GÖP Uygulama Sürecinde Gerçekleştirilen Uygulamalar/Etkinlikler ve Öğretim Ortamı İle İlgili Öğrenci Görüşleri

Tema	Alt Tema	Kod	f	
Etkinlikler / Uygulamalar	Hoşlanılan / Beğenilen Etkinlikler	Farklı ürünler geliştirme, üretme	21	
		Kendi yaptıkları ürünün kantinde satışını yapma	21	
		Oyun oynanması (Jenga, yapboz)	21	
		Çocuk dergisi oluşturma	19	
		Okul temizliği için afiş broşür hazırlama ve projeyi tüm okula sunma	18	
		Küçük girişimcilerin hayatları ve yaptıkları	18	
		Başarılı girişimciler hayatları	18	
		Hayal edilen teknolojik ürün tasarımları	16	
		Girişimci iş adamı ile yapılan söyleşi	14	
		Yapılan tüm proje çalışmaları	8	
	Etkinliklerle İlgili Genel Düşünce	Girişimcilik dersinin çok güzel ve etkileyici bir ders olması	20	
		Etkinliklerin güzel, ilgi çekici, keyifli ve eğlenceli olması	20	
		Çok yararlı olması	20	
		Kolay olması (öğrenci düzeyine uygun olması)	17	
		Bütün etkinliklerin hoş gitmesi, güzel olması	12	
	Etkinliklerin Beğenilme Gerekçesi	Özgüven geliştirmeyi sağlama	18	
		Motivasyonu artırması	17	
		Başlangıçta zor gelmesine rağmen, sonra çok güzel ve eğlenceli olması	13	
		Etkinliklerin konular öğrenmeyi kolaylaştırması	10	
		Birçok işin kolay tarafının öğrenilmesi, bunun da hayatımızı kolaylaştırıcı olması	9	
		Zorlukların üstesinden gelmeyi, pes etmemeyi, başarmayı sağlaması	9	
		Çekinmeden, utanmadan sunum yapabilme	2	
	İçerik/ Konular	Konularla Genel Görüşler	Konuların anlaşılır olması	18
			Konular da ilgi çekici olması	15
			Bilinmeyen çok ilginç şeyler öğrenilmesi	3
			İlk başta sıkılma, konuları anlamakta biraz zorlanma	3
			Konuların kolay olması	2
	Ders Uygulama süreci	Sınıf Ortamı	Ders ortamının güzel, eğlenceli olması, sıkıcı olmaması	13
Girişimcilik dersini çok sevme, derste mutlu olma			2	
Sınıfın bazen gürültü yapması			2	
Katılım		Derse katılımın çok iyi olması, herkesin çok istekli olması	12	
		Öğrencilerin derslere katılması, aktif olması	2	

Tablo 93 (Devam). GÖP Uygulama Sürecinde Gerçekleştirilen Uygulamalar/Etkinlikler ve Öğretim Ortamı İle İlgili Öğrenci Görüşleri

Öğretmen	Sınıfı Teşvik Etmesi	Öğretmenin derslerde aktif olmaması sağlanması	17
		Öğretmen herkesin derse katılması için çok destek olması	16
	Konuya Hâkimiyet	Öğretmenin konuları çok güzel anlatması	12
		Öğretmen herkese eşit davranması, herkese söz hakkı vermesi	12
Öğrenci Tutumu	Öğretmeni çok sevme	2	
Olumsuz Durumlar	Öğrencilerden Kaynaklanan Durumlar	Bazı öğrencilerin bazen isteksiz olması veya gürültü yapması	3
		Sınıfta çok öğrenci olduğu için gürültünün rahatsız etmesi	2
	Zorlanılan Durumlar	Proje çalışmasında grup üyelerinin evlerinin uzak olması	2
		Yazı yazmaya dayalı etkinliklerden sıkılma	2
		Etkinliklerde bazı hikâyelerin uzun gelmesi	1
		Projeleri yaparken yetiştirmekte biraz zorlanma	1
	Genel Görüş	Hoşlanılmayan olumsuz bir durumun olmaması	4

Tablo 93'te görüldüğü üzere GÖP uygulamalarına ilişkin öğrenci görüşleri “Etkinlikler/uygulamalar, İçerik/Konular, Ders Uygulama Süreci, Olumsuz Durumlar” olmak üzere dört ana temada ele alınmıştır. Buna göre deney grubu öğrencileri GÖP uygulamalarında, uygulanan etkinliklerden “farklı ürünler geliştirme (f:21), ürünleri kantinde satış yapma (f:21), oyun oynama (f:21), çocuk dergisi oluşturma (f:19), afiş, broşür yapma ve sunma (f:18), küçük girişimcilerin ve başarılı girişimcilerin yaptıklarını inceleme (f:18), teknolojik ürün tasarımı yapma (f:16), girişimci iş adamı ile söyleşi (f:14) etkinliklerinin ve proje çalışmalarının (f:8) hoşlarına gittiğini ve beğendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca bu etkinliklerin güzel ve ilgi çekici olduğunu (f:20), çok yararlı olduğunu (f:20), kendileri için kolay olduğunu (f:17), yapılan tüm etkinliklerin hoşlarına gittiğini belirtmişlerdir. Bunun yanında yapılan uygulamaların özgüvenlerini geliştirmesi (f:18), motivasyonlarını artırması (f:17), çok güzel ve eğlenceli olması (f:13), hayatlarını kolaylaştırması (f:9), zorluklarla mücadele etmeyi sağlaması (f:9) gibi gerekçelerle beğendiklerini ifade etmişlerdir.

“Yaptığımız etkinliklerden Jenga ve yapboz oyunları çok eğlenceliydi. Çocuk dergisi yapma, kendi yaptıkları ürünüün kantinde satışını yapma projeleri çok güzeldi. Çok beğendim.”

“... Okul temizliği için afiş broşür hazırlayıp ve okul temiz tutma ile ilgili projemizi tüm okula sunmayı ilk defa yaptık. Çok güzeldi. Çok beğendim. Kendime güvenim geldi. Diğer öğretmenler de sunumlarımızı, çalışmamızı çok beğendi. Bu beni mutlu etti.”

“Proje çalışmalarının çok güzeldi, çok hoşuma gitti. Bir de küçük girişimcilerin hayatları ve yaptıkları şeyleri çok beğendim.”

“En çok hoşuma giden beğendiğim şeyler farklı farklı bir şeyler üretmemiz, onları satmamız, afiş broşür, tasarı geliştirmemiz oldu. Bunlar çok eğlenceli idi. Keşke daha deva etsek.”

İçerikle ilgili olarak konuların anlaşılır olduğunu (f:18), ilgi çekici olduğunu (f:15), bilmedikleri birçok şey öğrendiklerini (f:3), ilk başlarda zor geldiğini ama sonlara doğru kolay geldiğini (f:3) belirtmişlerdir.

“Konular bence anlaşılırdı, anlamadığım olmadı. Hepsi ilgi çekiciydi. Çocuk girişimciler özellikle harikaydı. “

“...Girişimciliği, girişimcilerin ne yaptığını daha önce bilmiyordum. Ama bu derste çok ilginç şeyler öğrendim.”

Derslerin uygulama sürecinde sınıf ortamıyla ilgili olarak derslerin eğlenceli olduğunu sıkıcı olmadığını (f:13), derste mutlu olduklarını bu dersi sevdiklerini ancak bazen gürültü olduğunu (f:2) belirtmişlerdir. Derse katılımın çok iyi olduğunu, herkesin istekli olduğunu (f:12) ifade etmişlerdir.

“Ders ortamı güzeldi, eğlenceliydi. Herkes bu derste derse katılmaya çalıştı.”

“Derse katılımlar çok iyiydi, herkes çok istekliydi.”

“Girişimcilik dersini çok seviyorum, bu derste mutlu oluyorum.”

Uygulama sürecinde öğretmenin öğrencilerin aktif olmasını sağladığını (f:17), herkese derse katılımı sağlamak için destek olduğunu (f:16), konuları güzel anlattığını (f:12) herkese eşit davrandığını (f:12) belirtmişlerdir.

“Öğretmen herkesin (isteksiz olanların) derse katılması için çok destek oldu.”

“Öğretmen herkese eşit davrandı, herkese söz hakkı verdi.”

Uygulama sürecinde, bazı öğrencilerin bazen isteksiz olması ve gürültü yapmasını (f:3) ve sınıfın kalabalık olmasından dolayı ses, gürültü olmasını olumsuz durum olarak belirtmişlerdir. Ayrıca proje çalışmasında grup üyelerinin evlerinin uzak olması (f:2), projeleri yetiştirmekte (f:1), etkinliklerde bazı metinlerde (f:1) ve yazı yazmaya dayalı (f:2) etkinliklerde zorlandıklarını bunları da olumsuz durum olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

“Sınıfta çok öğrenci olduğu için gürültü oldu bazen. Bu da rahatsız etti.”

"Proje çalışmasında grup üyelerinin evlerinin uzak olmasından dolayı zorluklar yaşadık. Bir araya gelemedik.

"Yazı yazmaya dayalı etkinliklerden sıkıldım."

Araştırmanın yedinci alt problemi doğrultusunda, GÖP uygulaması sonunda, deney grubu öğrencilerinin GÖP uygulamalarının kendilerine sağladığı katkıları belirlemek amacıyla odak grubu görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilerek değerlendirilmiştir. Öğrencilerin görüşleri "GÖP'ün Sağladığı Kazanımlar, Diğer Derslere Etkisi, Günlük yaşama Etkisi, Gelecek Yaşama Yönelik Etkisi ve Öneriler" olmak üzere beş temada ele alınmış, ve ulaşılan bulgular aşağıdaki Tablo 94'te sunulmuştur.

Tablo 94. GÖP Uygulama Sonunda, Girişimcilik Öğretim Programının Öğrencilere Sağladığı Katılara Yönelik Öğrenci Görüşleri

Tema	Kod	f
GÖP'ün Sağladığı Kazanımlar	Kendime güven becerisinin gelişmesi	11
	Motivasyon artışı	9
	El becerilerinde gelişim	8
	Kendimi rahat ifade edebilme becerisinin gelişmesi	7
	Hayal gücüm gelişimi	6
	Girişimcilikle ilgili birçok ilginç şeyler öğrenme	5
	Herkesten farklı olma hevesinin gelişmesi	5
	Herkesten önde olma duygusunun gelişmesi	5
	Zorlukların üstesinden gelme, problemleri çözebilme	5
	Yenilikçi olma, yeni şeyler üretme	4
	Mücadele etme, pes etmeme, vazgeçmeme	4
	Risk alma becerisini kazanma	3
	Ürün tasarısı çizebilme	3
	Çekinmeden cesurca hareket etme	3
	Girişimcilik hırsının oluşması	3
	Girişimcilerin özelliklerini; risk alma, pes etmeme, hedeflerini belirleme gibi özelliklerini öğrenme	3
	Fırsatları kaçırmamayı öğrenme	3
	Kendini bir girişimci gibi hissetme	2
	Başarma isteğinin gelişmesi	2
	Grupla/ekiple işbirliği içinde çalışmanın önemini anlama	2
Araştırma yapmaya başlama	2	
Ürün satışı yapmayı öğrenme	1	

Tablo 94 (Devam). *GÖP Uygulama Sonunda, Girişimcilik Öğretim Programının Öğrencilere Sağladığı Katkılarına Yönelik Öğrenci Görüşleri*

Diğer Derslere Etkisi	Matematik ve Türkçe derslerinde bir etkinliği veya işlemi herkesten farklı yapmaya çalışma	10
	Matematik sorularını pes etmeden uğraşıp çözme	7
	Diğer derslerdeki yarışmalara kendine güvenerek katılma	3
	Diğer derslerde de hiç çekinmeden sunum yapabilme	3
	Diğer derslerdeki etkinliklere katılma isteğinin artması	3
	Proje ödevlerini kolayca yapabilme	2
	Boyama, el işi gibi etkinlikleri kolayca yapabilme	1
	Çözülemeyen soruları, problemleri rahat çözebilme	1
	Planlı olma, planlı çalışmaya başlama	1
Günlük Yaşama Etkisi	Boş zamanlarda bir şeyler yapma, üretme isteğinin oluşması	7
	Yeni tasarımlar yapmaya başlama	4
	Girişimcilerin yaptıkları yeni şeylerin dikkatlerini çekmesi	1
	Yaptığım işleri düşünerek yapması	1
	Günlük işleri kendime güvenerek yapması	1
	Öğrendiklerinin hayatı kolaylaştırması	1
	Karşılaşılan sorunları çözebilme	1
Gelecek Yaşama Yönelik Etkisi	Hayal gücünü geliştirme	6
	İleriye dönük yeni amaçların oluşması	5
	Girişimci olmayı isteme	4
	Tasarladığı ürünleri gerçekleştirmek isteme	3
	Girişimci bir öğretmen olmak isteme	3
Öneriler	Girişimcilik dersi tüm okullarda olması	2
	Girişimcilik dersinin devam etmesi	2

Tablo 94'te görüldüğü üzere, öğrenciler GÖP uygulamalarının motivasyonlarını artırdığını (f:9) el becerilerini geliştirdiğini (f:8), kendini ifade etme becerilerini geliştirdiğini (f:7), kendine güvenlerini artırdığını (f:6) ve hayal güçlerini (f:6) geliştirdiğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte öğrenciler GÖP sonunda, girişimcilikle ilgili birçok ilginç bilgi öğrendiklerini (f:6), herkesten farklı (f:5) ve önde (f:5) olma heveslerinin oluştuğunu ve yeni şeyler üretme (f:4) becerilerinin geliştiğini belirtmişlerdir. Ayrıca GÖP uygulamalarının; hedef belirleme, risk alma, ürün tasarlama, mücadele etme/pes etmeme, zorlukların üstesinden gelme, başarıya isteği, fırsatı kaçırmama, grupla işbirliği içinde çalışma ve araştırma yapma gibi girişimcilerin sahip olduğu becerileri de kazandırdığını belirtmişlerdir. Öğrencilerin ifadelerinden bazıları şöyledir:

“Özgüvenim, cesaretim arttı, kendime güvenmeyi öğrendim. Önceden kendime hiç güvenmezdim şimdi güveniyorum.”

“El becerim gelişti, daha güzel şeyler yapabiliyorum Yapboz gibi oyunlarda yapamayacağımı düşünürdüm, hemen pes ederdim. İlk başta sunumda çekinirdim,

utanırdım. Şimdi tüm sınıfa rahtça istediğimi sunabiliyorum. Şimdi kendime güveniyorum, çabalıyorum.”

“Yeni şeyler geliştirmeyi, yenilikçi olmayı öğrendim. Yeni şeyler üretme becerim arttı. Girişimcilerin özelliklerini; risk alma, pes etmeme, hedeflerini belirleme gibi özellikleri öğrendim.”

“Bu etkinlikler zorlukların üstesinden gelmemi, problemleri çözmemi sağladı. Mesela proje çalışmasında bazı talihsizlikler yaşadık ama yine de o dergiyi yaptık, pes etmedik, engelleri aştık ve başardık. Mücadele etmeyi, pes etmemeyi, vazgeçmemeyi öğrendim.”

“İçimde girişimcilik hırsı oluştu, girişimci olduğumu düşünüyorum.”

Öğrenciler GÖP uygulamalarının; diğer derslerde de etkilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Matematik’te, Türkçede bir etkinliği veya işlemi herkesten farklı yapmaya çalışma (f:10), matematik sorularını pes etmeden uğraşıp çözüme (f:7), diğer derslerdeki yarışmalara kendine güvenerek katılma (f:3), etkinliklere katılma (f:3), çekinmeden sunum yapabilme (f:3) ve proje ödevlerini kolayca yapabilme (f:2) gibi beceriler kazandıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin ifadelerinden bazıları şöyledir:

“Matematikte bir soruyu çözemediğim zaman pes etmemeliyim. Bunu çözerim diye düşünüyorum. Uğraşıp başarıyorum.”

“Planlı olmayı öğrendim planlı çalışmaya başladım.”

“Çözemediğim soruları, problemleri rahat çözebiliyorum.”

Öğrenciler GÖP uygulamalarının; günlük yaşama da etkilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin boş zamanlarda bir şeyler yapma, üretme isteğinin oluşması (f:7), yeni tasarımlar yapmaya başlama (f:4), karşılaşılan sorunları çözebilme (f:1), girişimcilerin yaptıkları yeni şeylerin dikkat çekmesi (f:1), yaptığım işleri düşünerek ve kendime güvenerek yapma (f:1) gibi etkilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin ifadelerinden bazıları şöyledir:

“Evde boş durmamaya başladım, hevesim isteğim arttı: eskiden evde boş dururdum şimdi boş zamanlarımda bir şeyler yapmak üretmek istiyorum.”

“Karşılaştığım sorunları rahatlıkla çözebiliyorum.”

“Haberlerde girişimcilerin yaptıkları yeni şeyler dikkatimi çekiyor.”

“Yaptığım işleri düşünerek yapıyorum.”

“Günlük işlerimi kendime güvenerek yapıyorum.”

Öğrenciler GÖP uygulamalarının; gelecek yaşamlarına yönelik etkilerinin de olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin hayal gücü geliştirme (f:6), İleriye dönük yeni amaçlarım oluşturma (f:4), girişimci olmak isteme (f:4), tasarladığı ürünleri gerçekleştirmek isteme (f:3) ve girişimci bir öğretmen olmak isteme (f:3) gibi etkilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin ifadelerinden bazıları şöyledir:

“Hayal gücüm gelişti, hayallerim arttı.” “İleriye dönük yeni amaçlarım oluştu.”
“Tasarlamadığım ürünlerimi gerçekleştirmek istiyorum.”

“Girişimci bir öğretmen olmak istiyorum. Farklı teknikleri yeni uygulamalar yapabileceğime inanıyorum. Öğrencilere girişimcilik konularını öğreteceğim.”

“Girişimci olup insanların hayatını kolaylaştıran yeni ürünler geliştirmek istiyorum.”

8. SEKİZİNCİ ALT PROBLEME YÖNELİK BULGULAR

Araştırmanın sekizinci alt problemi doğrultusunda, GÖP uygulaması sonunda, okul dışında öğrencilerde meydana gelen davranış değişikliklerine yönelik **veli görüşlerine** başvurulmuştur. “Velilere Yönelik Anket Formu” aracılığıyla elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilerek değerlendirilmiştir. Veli görüşlerine göre GÖP uygulama sürecinde ve sonrasında, öğrencilerde meydana gelen davranış değişikliklerine yönelik ulaşılan bulgular aşağıdaki Tablo 95’te sunulmuştur.

Tablo 95. GÖP Uygulama Sürecinde ve Sonrasında, Öğrencilerde Meydana Gelen Davranış Değişikliklerine Yönelik Veli Görüşleri

Tema	Kod	f
GÖP’ ün hedeflediği kazanımlara ilişkin meydana gelen davranış değişiklikleri	Kendine güven becerisinde gelişme	16
	Yenilikçilik becerisinde gelişme	14
	Yaratıcılık becerisinde gelişme	14
	Başarma hırısı, azmi, hevesi, heyecanı ve isteğinde artış	13
	Fikir üretmede artış	10
	Hayal gücü gelişimi	10
	Problem çözme becerisinde gelişme	7
	Sorunlarla baş etme çabasında artış	6
	Risk alma becerisi gelişimi	4
	Bir ürün geliştirip pazarlama, para kazanma becerisinin gelişimi	4
	Sorumluluk duygusunda gelişme	3
	Planlı olma becerisi gelişimi	3
	Ekiple, grupla birlikte çalışma becerisi gelişimi	3
	Girişimciliği, girişimcilerin özelliklerini öğrenme	3
	Araştırma becerisi	1
	İşini zamanında yapma (fırsatı kaçırmama)	1

Tablo 95 (Devam). *GÖP Uygulama Sürecinde ve Sonrasında, Öğrencilerde Meydana Gelen Davranış Değişikliklerine Yönelik Veli Görüşleri*

Aile yaşamında veya sosyal hayatta görülen davranış değişiklikleri	Farklı ve yeni ürünler, eşyalar üretme becerisinde gelişme	11
	Hayallerini gerçekleştirme hevesinde artış	9
	El becerisinde gelişme	7
	Yeni şeyler yapabilme başarısında artış	7
	Diğer derslere de ilgi ve başarısında artış	6
	İletişim / kendini ifade etme becerisinde gelişme	5
	Sosyalleşme, kişisel ilişkilerde gelişme	5
	Geleceğe dair hedef belirleyip ileride yapmak istediği mesleğe karar verme	4
	Günlük hayatta karşılaştığı problemleri çözmede gelişme	3
	Çalışmanın ve para kazanmanın önemini anlama	2
	Hayata farklı bakmaya başlama	2
	Yardımlaşma duygusunun gelişimi	2
	Okula ve derslerine karşı motivasyon artışı	2
	Yapmak istediği işi bir an önce yapmaya arzusunda artış	2
	Kişisel becerileri geliştirdi	1
	Aşırı özgüven oluşumu	1
Okumadan da para kazanabilirim düşüncesi oluşumu	1	
GÖP' ün yararlılığına yönelik görüşler	Çok yararlı olduğuna inanma	16
	Çok olumlu etkilerinin olması	14
	Çok iyi bir uygulama olduğuna inanma	3
	Çocuğa karşı güven artışı	3
Öneriler	Bu ders devam ettirilmeli	5
	Haftada 2 dersten fazla olmalı	1
	İleriki sınıflarda da olmalı	1
	Yapılan ürünler, araç gereçler çeşitlendirilmeli	1
	Geliştirilen ürünlerin satış ve sunumları daha geniş kitlelere ulaştırılmalı	1
	Veliler de etkinliklere davet edilmeli	1

Tablo 95'te görüldüğü üzere GÖP sonunda öğrencilere kazandırılması hedeflenen davranışlara yönelik veliler, öğrencilerin çoğunlukla kendine güven (özgüven) (f:16), yenilikçilik (f:14) ve yaratıcılık becerilerinin geliştiğini (f:14) belirtmişlerdir. Bunun yanında bir işi başarma hırslarının, azimlerinin, heveslerinin, heyecanlarının ve isteklerinin arttığını (f:13), herhangi bir konuda veya işte fikir üretmelerinin arttığını (f:10) ve hayal güçlerinin geliştiğini (f:10) belirtmişlerdir. Ayrıca veliler, öğrencilerin problem çözme becerilerinin geliştiğini (f:7), sorunlarla baş etme çabalarının arttığını (f:6), risk alma becerilerinin geliştiğini (f:4), bir ürün yapıp pazarlama, para kazanma becerilerinin geliştiğini (f:4), sorumluluk duygularının geliştiğini (f:3), planlı olma becerilerinin geliştiğini (f:3), grupla birlikte çalışma becerilerinin geliştiğini (f:3) ve girişimciliği, girişimcilerin özelliklerini de öğrendiklerini belirtmişlerdir. Velilerin belirttiği görüşlerden bazıları şöyledir:

“Günlük hayatında gördüğü her şeye ben bundan yeni bir şey yaparım diyor. Kendine güveni arttı. Yaptığı işlerden daha da mutlu olmaya başladı. Önceden olayla karşılaştığında sorunları çözemediğini düşünüp orada bırakırdı. Ama şimdi ben bunu yaparım diyor, kendine güvenerek yapmaya başladı. (V1)”

“Öncelikle kendine güveni geliştigi için sosyalleşmeye de başladı. Konuşurken daha anlamlı ve daha yaratıcı cümleler kurmaya başladı... Evde otururken birden akıllı bir bardak yaparsam, içtiğimiz şeyin kaç kalori olduğunu gösterse gibi birçok şey anlattı bize.(V1)”

“Olumlu yönde birçok güzel etkisi oldu girişimcilik dersinin. Sorumluluk nedir öğrendi. Küçük şeylerden neler yapabileceğini öğrendi. Aile içinde kendine güveni geldi. Çok şey kazandırdı bu ders. (V2)”

GÖP uygulama sürecinde veya sonunda aile yaşamında veya sosyal hayatta görülen davranış değişikliklere yönelik veliler, öğrencilerin farklı şeyler yapma, yeni şeyler üretme becerilerinin geliştiğini (f:11), hayallerini gerçekleştirme heveslerinin arttığını (f:9), el becerilerinin geliştiğini (f:7), yeni şeyler yapabilme başarılarının arttığını (f:7), diğer derslerde de ilgi ve başarılarının arttığını (f:6) belirtmişlerdir. İletişim/kendini ifade etme becerilerinin geliştiğini (f:5), sosyalleşme, kişisel ilişkilerinin geliştiğini, geleceğe dair hedef belirleyip ileride yapmak istediği mesleğe karar verdiklerini (f:4), günlük hayatta karşılaştığı problemleri çözme becerilerinin geliştiğini (f:3), çalışmanın ve para kazanmanın önemini anladıklarını (f:2), hayata farklı bakmaya başladıklarını (f:2), yardımlaşma duygularının geliştiğini (f:2), okula ve derslerine karşı motivasyonlarının arttığını (f:2) ve yapmak istediği işi bir an önce yapma arzularının arttığını (f:2) belirtmişlerdir. Ayrıca bir veli, olumsuz veya beklenmedik bir davranış olarak değerlendirilebilecek çocuğunda aşırı özgüven oluştuğunu ve okumadan da para kazanabilirim düşüncesi oluştuğunu belirtmiştir. Velilerin belirttiği görüşlerden bazıları şöyledir:

“Daha önce sürekli para harcardı. Şimdi babası para verdiğinde ihtiyacı kadarını alıyor. Para kazanmak kolay değil diyor. Şaşırmıştık buna. Çalışma isteği arttı...(V5)”

“Çocuğuma evde bir şeyler oldu. Sürekli TV, internetle vakit geçirirdi. Şimdi girişimcilikle ilgili bir şeyler yapmaya çalışıyor. Ödevlerini de yapıyor. Bir gün araba yapacağım ama farklı olacak benimki diyor. Nasıl yapacağını araştırıyor, çiziyor evde. Pil, kablo malzeme aldılar yaptılar abisiyle. Abisine kardeşine de örnek oluyor. Çok

faydalı oldu. Diğer derslerdeki başarısı da arttı, kendine güven kazandı. Girişimcilik dersiyle okuma isteği başarıma isteği arttı. Notlarını da yükseltti. Başarma hırsı arttı. Veliler hepimiz mutluyuz bu dersten. (V6)”

“Çocuğum içine kapanıktı. Tüm sınıfları dolaşıp projelerini anlattıklarında çok sevindi. Daha yaptığı dergi, oyuncak şeyler de oldu. Satış yaptılar. Şimdi açıldı. Çok şaşırdık. Normal bir çocuktuk. Şimdi özgüveni geldi. Artık korkmuyorum diyor bana. İçerde dışarıda çok değişti gerçekten sizin çabanızla.(V6)”

“...Onun çaba göstermesi bizi mutlu ediyor. Büyüyünce ne olacağı konusunda bir şey söylemezdi. Şimdi girişimci olacağım diyor. (V7)”

“...Oğlum başarmak için daha çok azimle çalışmaya başladı. ...Evde değişik şeyler yapmaya başladı. Yeni fikirler üretiyor. Evi düzenlerken eşyaların yerlerini değiştiriyor. Bu da beni mutlu ediyor. (V10)”

“Mesela günlük hayatta kullanmadığı eşyaları değerlendirmeye çalışıyor. Kendine daha çok güveni var. Önceden bir şey yaparken ben bunu yamam der, çaba göstermezdi. Şimdi o işin başına geçip yapmaya çalışıyor. (V12)”

“Örneğin bu fikirlerimi piyasaya sunsam, ailemin hayallerini de gerçekleştirsem diyor...(V13).”

“Örneğin Afrika’daki çocuklar için bir arıtma cihazı geliştireceğini, bu cihazın tüm çocuklara yetecek kadar su arıtacağını söyledi. Onların temiz su içmelerini sağlayacağını anlattı.(V17)”

“...Farklı bir şeyler yapma, üretme hevesi arttı. Evde bir şeyler üretmeye yapmaya çalışıyor. Mesela sokakta gördüğü şeylere bunlarla farklı şeyler yapılabilir diyor oğlum...(V17)”

“Artık etrafına bakarak daha mantıklı fikirler üretiyor. Bir gün televizyonda köpeğe takılan bir tasmayla kaybolan köpekleri bulmakla ilgili bir şey seyretti. Anne aslında bunu çocuklar için de yapabiliriz. Çocuklar da kolaylıkla bulunabilir dedi. Bu çok hoşuma gitti.” (V18).

“Çocuğumun özgüveni egoyla karıştı. Bir şey yaparken birazcık sert tepkiler verebiliyor. (V7)”

GÖP uygulamasının yararlılığına yönelik veliler, GÖP’ ün çok yararlı olduğunu (f:16), çocuklar üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu (f:14), çok iyi ir uygulama olduğuna inandıklarını (f:3) ve kendi çocuklarına karşı güvenlerinin arttığını (f:3) belirtmişlerdir. Velilerin belirttiği görüşlerden bazıları şöyledir:

“Çok yararlı oldu. Çok memnunum. Çocuğumun hayal gücünün geniş olduğunu gördüm. Gün geçtikçe daha güzel şeylere yapacağına başaracağına inanıyorum. Bunun için teşekkür ederim. (V1)”

“Olumlu olduğunu düşünüyorum. Çünkü eve gelince girişimciliğin ne olduğunu anlatıyor bize. Ürün tasarlıyor, aklına bir şey geliyor hemen onu çiziyor. Yardım istiyor. Onu yapmaya çalışıyor ve çab alıyor. (V19)”

“Yararlı olduğunu düşünüyorum. Çünkü kendi hayal gücünü zorlayarak bir şeyler yapabiliyor....(V12)”

“Olumlu gelişmeler oldu. Örneğin özgüveni arttı. Kendini daha iyi ifade edebiliyor. El becerileri gelişti. Sorumluluklarını yerine getirme bilinci oluştu...(V4)”

GÖP uygulaması sonunda veliler şu önerilerde bulunmuştur: Bu ders devam ettirilmeli (f:5), haftada 2 dersten fazla olmalı (f:1), ileriki sınıflarda da olmalı (f:1), yapılan ürünler, araç gereçler çeşitlendirilmeli (f:1), geliştirilen ürünlerin satış ve sunumları daha geniş kitlelere ulaştırılmalı (f:1) ve veliler de etkinliklere davet edilmelidir (f:1). Velilerin belirttiği görüşlerden bazıları şöyledir:

“Kendine olan güveni daha da arttı. Sorunları çözmeden önce plan yapıyor. A planı B planı yapıyor. İcat yapma, onu pazarlama ve para kazanma konusunda çok istekli hale geldi. “Ne icat edeyim?, ne yapayım” diyerek fikir üretiyor. Bize de sürekli soru soruyor... çok güzel ürünler tasarlayıp üretiyor. Öneri olarak geliştirilen ürünlerin satış ve sunumları daha geniş kitlelere ulaştırılmalı diye düşünüyorum. (V3)”

“Çok yararlı oldu. Mesela akıllı uçak, akıllı korkuluk hayallerini paylaşıyor evde. Daha önce duymadığım akıllı buzdolabı hayalini anlattı. Özelliklerini farklılıklarını bir bir anlattı... Çok yararlı bir ders olduğunu düşünüyorum. Önceden böyle konular bilmezdi. Hep ders çalışırdı. Şimdi girişimcilik işleriyle de uğraşiyor. Böyle daha da mutlu oluyor. Çok teşekkür ederim. Bu dersin hep devam etmesini isterim açıkçası. Çok faydalı oldu. (V19)”

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sonuçlar ve Tartışma

Bu bölümde, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda ulaşılan bulgular temel alınarak elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Sonrasında bu araştırmada ulaşılan sonuçlarla alanyazındaki ilgili araştırmaların sonuçları karşılaştırılarak bir tartışma bölümü oluşturulmuştur.

1. Araştırmanın birinci alt problemi doğrultusunda, GÖP uygulaması öncesinde ve sonrasında, **deney grubundaki öğrencilerin** girişimcilik başarıları, girişimcilik eğilimleri, girişimcilik becerileri ve öz yeterlilik inançları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Bu kapsamda ulaşılan sonuçlar şunlardır:

GÖP'ün uygulama öncesi ve sonrasında; deney grubundaki öğrencilerin girişimcilik başarı testinden, girişimcilik eğilimleri envanterinin toplamından ve alt boyutlarından (Başarılı olma, Problem çözme, Yenilikçilik ve Kendine güven), girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeğinin toplamından ve alt boyutlarından (Yaratıcı düşünme, Azim ve Profesyonellik) ve çocuklar için öz yeterlilik ölçeğinden aldıkları puanların, son test puanları lehinde anlamlı bir farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Yapılan etki analizleri sonuçları da uygulanan girişimcilik öğretim programının; öğrencilerin girişimcilik başarıları, girişimcilik eğilimleri, girişimcilik becerileri ve öz yeterlilik inançları puanlarına ilişkin oluşan farkta yüksek düzeyde bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Buna göre uygulanan girişimcilik öğretim programının, ilköğretim 4. sınıf öğrencilerinin girişimcilik başarılarını, girişimcilik eğilimlerini, girişimcilik becerilerini ve öz yeterlilik inançlarını anlamlı biçimde geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuç, alanyazında yapılan araştırma sonuçları ile çoğunlukla benzerlik (Athayde, 2009; Bergman vd., 2011; Çankır, 2017; Çolakoğlu ve Çolakoğlu, 2016; Lourdes Cárcamo-Solís vd., 2017; Moberg vd., 2014; Özen, 2018; Paço & Palinhas, 2011; Peterman & Kennedy, 2003; Tarhan, 2018; Yu & Man, 2007) göstermekte; ancak bazı araştırma sonuçları ile de farklılık (Hassi, 2016; Oosterbeek vd., 2010; Rosendahl Huber vd., 2014) göstermektedir. Örneğin Lourdes Cárcamo-Solís vd. (2017)'nin yaptığı çalışmada, ilköğretimde oyuna dayalı bir girişimcilik alt programı geliştirmek ve bu programın etkililiğini değerlendirmek amaçlanmıştır. Nitel ve nicel verilerin birlikte kullanıldığı araştırmada sonucunda, oyuna dayalı girişimcilik programı öncesinde ve

sonrasında yapılan değerlendirmelere göre, uygulanan programın öğrencilerin girişimcilikle ilgili değerleri, bilgileri ve becerileri kazanmalarını sağladığı ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak çocukların da bir girişimci olabileceği ve ilkokul düzeyinde girişimciliği geliştirmek için yapılan çalışmaların kritik bir araç olduğu sonucuna varılmıştır. Heilbrun (2010)'a ait çalışmada, girişimcilik etkinliklerine dayalı bir uygulama programı geliştirilmiş, kademeli olarak beş yıllık bu program tüm okula uygulanmıştır. Deneysel araştırma olarak gerçekleştirilen araştırmada ulaşılan bulgular, yenilikçiliği teşvik eden örgüt kültürünün geliştiğini, müdürlerin proaktiflik olduğunu ve hazırlanan programın iyi tanımlanmış bir proje taslağının olduğunu göstermiştir. Küçük yaş grubu (ortalama 11 yaş) ğrencilerin girişimcilik hakkında bilgi sahibi olmaları ve girişimci olmayı öğrenmeleri sağlanmıştır. Çocukluk ve ergenlik dönemlerinin, girişimciliğe karşı olumlu tutum geliştirmek ve konuyla ilgili temel bilgileri elde etmek için tercih edilen dönemler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Pao & Palinhas (2011)'ın girişimcilik ğretim programının çocukların davranışlarına etkisini ve bu programın çocukların girişimcilik özelliklerinin gelişimine katkısını belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, nitel ve nicel yöntemin birlikte kullanılmış, veriler, anket ve gözlemler yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın nicel bölümünde deneysel araştırma yoluyla çocukların girişimcilikler ilgili edindikleri bilgi düzeylerinin eğitim deneyimlerinden sonra arttığı sonucuna varılmıştır. Girişimcilik eğitimi programlarıyla girişimci olmak isteyenlere, önemli görülen girişimcilerin kişisel özellikleri aşılanabildiği ve bu özellikler geliştirildiği için çocukların girişimcilik eğitim programlarına katılmasının önemli olduğu anlaşılmıştır. Tarhan (2018)'ın ortaokul 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde girişimcilik becerisinin kazandırılmasına yönelik çeşitli eğitim etkinlikleri tasarlayıp uygulamak ve bu etkinliklerin etkisini belirlemek amacıyla yaptığı araştırmanın sonucunda; uygulanan girişimcilik etkinlikleriyle öğrencilere kazandırılması hedeflenen kazanımların (girişimcilikle ilgili belirlenen öğrenme çıktılarının, bilgi, beceri ve değerlerin) ğrenciler tarafından kazanıldığı görülmüştür. Athayde (2009)'nin yaptığı çalışmada "genç girişimci şirket programı" hazırlanarak bu programın etkisi araştırılmıştır. Çalışmada bu programa katılanların istihdama karşı olumlu tutum geliştirdiği, katılımcıların kontrol grubundan daha fazla girişimci potansiyeli gösterdiği bulunmuştur. Avcı (2018)'nın farklılaştırılmış ğretim uygulamasının 6. sınıf ğrencilerinin girişimcilik becerileri ve akademik başarısı üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yarı deneysel desende yaptığı çalışmada, veriler iki girişimcilik leği ve akademik başarı testi ile toplanmıştır. Araştırma sonunda

deney grubuna uygulanan farklılaştırılmış programın, öğrencilerin akademik başarı ve girişimcilik becerilerini anlamlı derecede arttırdığı belirlenmiştir. Çakır (2016)'a ait çalışmada, probleme dayalı öğrenme modeline uygun açık uçlu araştırmacı – sorgulayıcı deneysel etkinlikler geliştirilmiş ve bu etkinliklerin laboratuvar ortamında, fen bilgisi öğretmen adaylarının yaratıcı ve girişimcilik becerilerine etkisi incelenmiştir. Deneysel modelin kullanıldığı araştırmada elde edilen sonuçlar, uygulanan etkinliklerin öğrencilerin girişimcilik ve yaratıcılık becerilerini arttırmada etkili olduğunu ortaya koymuştur. Çolakoğlu ve Çolakoğlu (2016)'ın yaptığı çalışmada, öz yeterlilik algısı ve girişimcilik potansiyeli açısından girişimcilik eğitimi alan ve almayan öğrenciler arasındaki farklılıklar araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, öz-yeterlilik algısı girişimcilik potansiyelini olumlu yönde etkilemektedir. Buna göre, öz-yeterlilik algısı yüksek kişilerin girişimcilik potansiyelinin yüksek olacağı ve bu kişilerin girişimci olma eğiliminin, öz-yeterlilik algısı düşük kişilere göre daha fazla olacağı anlaşılmaktadır. Bergman vd. (2011)'nin yaptığı çalışmada girişimcilik eğitiminin girişimcilik öz-yeterlilik ve girişimcilikle ilgili bilgiler üzerindeki etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. Ortaokul çağındaki öğrencilere (12-17 yaş) uygulanan girişimcilik programının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıdaki çalışmaların aksine alanyazında, uygulanan girişimcilik eğitimlerinin öğrenciler üzerinde etkisinin olmadığı araştırmalar da mevcuttur. Örneğin Rosendahl Huber vd., (2012) tarafından erken yaşlardaki öğrencilere (11-12 yaş) uygulanan girişimcilik eğitiminin etkililiğini analiz etmek amacıyla deneysel bir alan çalışması yapılmıştır. Araştırma sonuçları, öğrencilerin girişimcilik bilgilerinin program tarafından etkilenmediğini göstermiştir. Ancak programın bilişsel olmayan girişimcilik becerileri üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu görülmüştür. Ayrıca araştırma sonuçları, kalıcı bilişsel girişimcilik becerilerinin en iyi şekilde erken yaşta geliştirilebilir olduğunu göstermiştir. Hassi (2016)'nin yaptığı çalışmada, ilkokul (11-12) çağındaki çocuklara girişimcilik temellerini basitleştirilmiş bir şekilde öğretmek çocukların girişimcilik konusundaki ilgisini artırmak ve çocuklar için tasarlanmış girişimcilik eğitim programının etkililiğini değerlendirmek amaçlanmıştır. Deneysel (ön test-son test) araştırma modeli kullanılarak gerçekleştirilen araştırma sonucunda, girişimciliği geliştirmek için gerekli olan öz-yeterlilik inancı ve bilişsel olmayan beceriler için ilkokul döneminin (11-12 yaş) uygun bir dönem olduğu görülmüştür. Ancak, programdan sonra öğrencilerin bilişsel girişimcilik becerileri ve girişimci niyetlerinde değişim

görülmemiştir. Oosterbeek vd. (2010)'nin yaptığı çalışmada girişimcilik eğitim programının, üniversite öğrencilerinin girişimcilik becerileri ve motivasyonu üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, programın amaçlanan etkileri göstermediği bulunmuştur. Öğrencilerin kendilerini değerlendirdiği girişimcilik becerileri üzerindeki etkisi de, girişimci olma niyeti üzerindeki etkisi de olumsuzdur. Moberg (2014)'in yaptığı çalışmada, öğrencilerin bilişsel girişimcilik becerileri ve içeriğe odaklanan girişimcilik eğitiminin, girişimcilik eğilimleri üzerinde olumlu etkisinin olduğu ancak okul sorumluluğu/uğraşısı üzerinde ise olumsuz bir etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Brüne & Lutz (2019)'un okullarda uygulanan girişimcilik eğitiminin etkisi ile ilgili 21 nicel ve nitel araştırmayı sistematik olarak incelediği çalışmada da, çocuklara ve ergenlere uygulanan girişimcilik eğitimlerinin kısa vadeli ve uzun vadeli etkileri incelenmiştir. Araştırma sonunda, okullarda uygulanan girişimcilik programlarının daha az başarıya yönelik olması durumunda, girişimcilik eğitiminin olumlu bir etkisinin olduğu ve genellikle daha güçlü olduğu sonucuna varılmıştır. Bu bağlamda araştırma sonuçları ile incelenen çalışmaların sonuçları çeşitlilik göstermektedir.

2. Araştırmanın ikinci alt problemi doğrultusunda, GÖP uygulaması öncesi ve sonrasında **kontrol grubundaki öğrencilerin**, girişimcilik başarıları, girişimcilik eğilimleri, girişimcilik becerileri ve öz yeterlilik inançları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Bu kapsamda ulaşılan sonuçlar şunlardır:

GÖP'ün uygulama öncesi ve sonrasında, kontrol grubundaki öğrencilerin “girişimcilik başarı testinden, girişimcilik eğilimleri envanterinin toplamından ve alt boyutlarının her birinden, girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeğinin toplamından ve alt boyutlarının her birinden ve öz yeterlilik ölçeğinden” aldıkları puanların anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir. Buna göre mevcut MEB programlarına dayalı öğretimin, kontrol grubu öğrencilerinin girişimcilik başarılarını, girişimcilik eğilimlerini, girişimcilik becerilerini ve öz yeterlik inançlarını anlamlı biçimde geliştirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Geleneksel eğitim anlayışıyla yapılan eğitimin girişimcilik becerilerinin geliştirilmesinde etkili olmasının pek fazla beklenen bir durum olmadığı belirtilmektedir (Ilozor vd., 2006; Kirby, 2002). Nitekim Bacanak (2013)'a ait çalışma sonunda, girişimcilik becerisini geliştirmede öğrenci merkezli öğretim yöntem ve tekniklerin (deney, soru-cevap, kubaşık öğrenme, oyun, beyin fırtınası, buluş, can-

landırma, drama, görüşme ve münazara vb.) etkili olabileceği belirtilmektedir. Deveci ve Seikkula-Leino (2016)'in Finlandiya'da fen bilgisi öğretmenlerinin girişimcilik eğitimine ilişkin görüşlerine yönelik yaptığı çalışmada, öğretmenlerin öğrenci merkezli ve işbirliğine dayalı etkinliklerin girişimcilik eğitiminde etkili olduğu görüşüne sahip oldukları tespit edilmiştir. Bacanak vd. (2012)'ye ait araştırma sonunda, eğitim-öğretim süreçleri oluşturulurken girişimcilik becerilerini artıracak öğretim yöntem ve tekniklerine yer verilmesi önerilmiştir. Çelik vd. (2015)'ye ait çalışmada, girişimcilik becerisini geliştirmede; öğrencinin aktif olabileceği yöntem ve tekniklerden 5E/7E öğretim modeli, beyin fırtınası, proje, tartışma, deney, buluş yolu, drama ve 6 şapka gibi yöntem ve tekniklerin kullanılması önerilmiştir. Polat vd. (2015)'ye ait çalışmada, öğrencilere girişimcilik becerisi kazandırılması için sorumluluk alabilecekleri etkinliklerin, projelerin, özgüven geliştirici uygulamaların yaptırılabilmesi ve bu konuda bilgi sahibi insanlarla seminer, panel düzenlenebileceği belirlenmiştir. Moberg (2014)'in yaptığı çalışmada da öğretim stratejilerinin ve aktif temelli öğretim yöntemlerinin bilişsel olmayan girişimcilik becerilerinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmalardan anlaşıldığı üzere girişimcilik becerilerinin öğrencilere kazandırılması için öğrencinin süreçte aktif olduğu çağdaş eğitim anlayışına dayalı öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulanması gerektiği anlaşılmaktadır.

3. Araştırmanın üçüncü alt problemi doğrultusunda **deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin** girişimcilik başarıları, girişimcilik eğilimleri, girişimcilik becerileri ve öz yeterlilik inançları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bunun için girişimcilik öğretim programının uygulandığı deney grubu ile mevcut MEB programları kapsamında öğretimin devam ettiği kontrol grubunun, girişimcilik başarı testi, girişimcilik eğilimleri envanteri, girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeği ve çocuklar için öz yeterlilik ölçeğinden elde ettikleri erişim puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Bu kapsamda ulaşılan sonuçlar şunlardır:

Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin; “girişimcilik başarı testinden, girişimcilik eğilimleri envanterinin toplamından ve alt boyutlarından, girişimcilik becerileri değerlendirme ölçeğinin toplamından ve alt boyutlarından ve çocuklar için öz yeterlilik ölçeğinden” elde ettikleri erişim puanları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu belirlenmiştir. Yapılan etki analizi sonucu da uygulanan girişimcilik öğretim

programının, öğrencilerin girişimcilik başarısı, girişimcilik eğilimleri ve girişimcilik becerisi puanlarına ilişkin oluşan farkta yüksek düzeyde etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Öz yeterlik inançlarına ilişkin oluşan farkta ise orta düzeyde bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Buna göre; girişimcilik öğretim programının gerçekleştirildiği deney grubu öğrencilerinin girişimcilik başarılarına, girişimcilik eğilimlerine ve girişimcilik becerilerine ilişkin erişim puanlarının, mevcut MEB programları kapsamında öğretime devam eden kontrol grubuna göre anlamlı olarak yüksek düzeyde etkiye sahip olduğu, öz yeterlilik inançlarına ilişkin erişim puanlarının ise orta düzeyde etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıda verilen ilk üç alt probleme ilişkin ulaşılan sonuçlar, ilkokul 4. sınıf öğrencileri için tasarlanan ve uygulanan girişimcilik öğretim programının, öğrencilerin girişimcilik başarılarının, eğilimlerinin, becerilerinin ve öz yeterlilik inançlarının gelişmesine önemli ölçüde katkı sağladığını ve programın bu değişkenler üzerinde olumlu etkilere sahip olduğunu göstermiştir. Alanyazında incelenen çalışma sonuçları (Athayde, 2009, 2012; Bartulović & Novosel, 2014; Bergman vd., 2011; Çakır, 2016; Çiçek, 2016; Deveci, 2016; Deveci ve Çepni, 2017; Gönülcü, 2019; Özen, 2018; Uygun vd., 2012; Vaidya, 2007; Yazıcı, 2019; Yıldırım, 2018; Yüksel, 2019) bu çalışmada ulaşılan sonuçla benzerlik göstermektedir. Örneğin Athayde (2012)'nin yaptığı çalışmada, okullarda yapılmakta olan girişimcilik eğitiminin gençler (15-18 yaş) üzerindeki etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Veriler, dokuz ay süren programın uygulama öncesi ve sonrasında uygulanan girişimciliğe yönelik tutum ölçeği ile kontrol grubu ve katılımcı gruplardan toplanmış ve karşılaştırılmıştır. Araştırma sonunda, genç girişimcilik programının, gençlerin girişimcilik potansiyeli üzerinde olumlu bir etkisinin olduğu bulunmuştur. Uygun ve Güner (2016)'e ait çalışmada da, üniversite öğrencilerinin aldıkları girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Nicel yaklaşımla yürütülen çalışmada, “deneysel” araştırma deseninin “tek gruplu ön-test son-test” türünden yararlanılmıştır. Araştırma sonunda, alınan girişimcilik eğitimi ile genel girişimcilik eğilimi ve eğilimin alt boyutları arasında istatistiksel olarak belli düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu; ayrıca girişimcilik eğitiminin öğrencilerin girişimcilik bilgileri ve becerileri açısından olumlu sonuçlar ortaya koyduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda araştırma sonuçları ile incelenen çalışmaların sonuçları çeşitlilik göstermektedir. İncelenen çalışmaların sonuçlarına genel olarak bakıldığında, ilkokul öğrencilerinin girişimcilik ile ilgili bilgilerinin, eğilimlerinin ve

becerilerinin çeşitli girişimcilik eğitim programlarıyla veya girişimcilik etkinlikleriyle geliştirilebileceği anlaşılmaktadır. Bu araştırmanın sonuçları bu kanıyı desteklemiştir.

4. Araştırmanın dördüncü alt problemi doğrultusunda, deney grubundaki öğrencilerin uygulama öncesi ve sonrasında girişimcilik başarılarına, eğilimlerine ve becerilerine ilişkin elde ettikleri erişim puanlarının; cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, ailenin sosyo-ekonomik durumu ve öğrencilerin istediği meslek grubu değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu kapsamda ulaşılan sonuçlar şunlardır:

Deney grubundaki öğrencilerin girişimcilik başarıları, girişimcilik eğilimleri ve girişimcilik becerilerine ilişkin elde ettikleri erişim puanlarının;

- Cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermediği,
- Anne eğitim durumu değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermediği,
- Baba eğitim durumu değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermediği,
- Ailenin sosyo-ekonomik durumu değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermediği ve
- Öğrencinin istediği meslek grubu değişkenine göre anlamlı olarak farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Alanyazında girişimcilikle ilgili demografik özellikleri konu alan çalışmalara bakıldığında, araştırmada ele alınan cinsiyet değişkenine göre ulaşılan sonucun bazı çalışmalarla benzerlik (Akçakanat vd., 2014; Ataseven, 2016; Bilge ve Bal, 2012; Eroğlu, 2019; Ocak ve Su, 2016; Ortaakarsu ve Şendil, 2019; Özdemir, 2015) göstermektedir. Bazı çalışmalarla da farklılık (Athayde, 2012; Bergman vd., 2011; Brüne & Lutz, 2020; Çuhadar ve Altinel, 2016; Deveci, 2018; Örücü vd., 2007; Türkmen ve İşbilir, 2014) göstermektedir. Örneğin Ortaakarsu ve Can (2019)'a ait çalışmada ortaokul öğrencilerinin fen tabanlı girişimcilik eğilimlerinin; cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Eroğlu (2019)'nun çalışmasında ortaokul 5. Sınıf öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Ataseven (2016)'in yaptığı çalışma sonucunda ilkökul öğrencilerinin girişimcilik yeterliliklerinin genel ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Ocak ve Su (2016)'nun yaptığı çalışma sonunda eğitim fakültesi öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ile cinsiyet değişkeni arasında

anlamli bir iliŒki bulunmamıŒtır. Akçakanat vd. (2014)'y ait çalıŒmada cinsiyet deęiŒkeni açasından üniversite öğrencilerinin giriŒimcilik eğilimlerinin anlamli farklılık göstermediği tespit edilmiŒtir. Yuceol (2018) ve Özcaen vd. (2018)'nin yaptıkları çalıŒmalarda da öğrencilerin cinsiyetlerinin giriŒimcilik eğilimi ile iliŒkili olmadığı belirlenmiŒtir. Ancak Bergman vd. (2011)'nin yaptığı çalıŒma sonunda, uygulanan giriŒimcilik eğitiminden giriŒimsel öz-yeterlikleri ve giriŒimci bilgileri açasından erkeklerin kızlardan çok daha fazla faydalandığı belirlenmiŒtir. Karademir vd. (2018)'ye ait çalıŒmada öğretmen adaylarının cinsiyetlerinin giriŒimcilik düzeylerini etkilediği bulunmuŒtur. Athayde (2012)'nin yaptığı çalıŒmada da giriŒimcilik programı sonundaki değerlendirmelere göre programa katılan erkeklerin puanları kızlara göre anlamli derecede yüksek olduğu bulunmuŒtur. Deveci (2018)'nin çalıŒmasında ortaokul öğrencilerinin giriŒimcilik eğilimlerini cinsiyet, sınıf düzeyi ve not ortalaması deęiŒkenleri açasından incelenmiŒtir. AraŒtırma sonucunda, cinsiyet açasından istatistiksel olarak anlamli bir fark olmamasına rağmen kız öğrencilerin toplam puan ortalamalarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğu görölmüŒtür. Türkmen ve İŒbilir (2014)'in araŒtırma bulgularına göre, cinsiyet deęiŒkenine göre öğrencilerin giriŒimcilik eğilimleri arasında farklılık tespit edilmiŒtir. Çuhadar ve Altınel (2016)'e ait çalıŒmada, ortaöğretim öğrencilerinin cinsiyet dağılımları ile giriŒimcilik eğilimleri arasında istatistiksel olarak anlamli farklılık olduğu görölmüŒtür. Brüne & Lutz (2019) okullarda uygulanan giriŒimcilik eğitiminin etkisi ile ilgili yaptığı çalıŒmada da giriŒimcilik eğitiminin cinsiyete ve yaŒa duyarlı olduğu tespit edilmiŒtir. GiriŒimcilik eğitiminin erkeklerin kızlara göre giriŒimcilik sonuçları üzerinde daha olumlu bir etkisinin olduğu bulunmuŒtur. Ayrıca küçük yaŒtaki öğrencilerin büyük yaŒtaki öğrencilere göre giriŒimcilik sonuçları üzerinde daha olumlu bir etkisinin olduğu bulunmuŒtur. Bu bağlamda araŒtırma sonuçları ile incelenen çalıŒmaların sonuçları çeŒitlilik göstermektedir.

AraŒtırmada ele alınan anne ve baba eğitim durumları deęiŒkenlerine göre ulaŒılan sonucun, alanyazındaki bazı çalıŒmalarla benzerlik (Ceviz vd., 2016; Çelik vd., 2014; Karademir vd., 2018; Özcan vd., 2018; Yuceol, 2018) gösterdiği görölmüŒtür. Örneğin, Yuceol (2018)'un yaptığı çalıŒmada demografik özellikler ile giriŒimcilik eğilimi arasındaki iliŒkiler incelenmiŒ; demografik özelliklerden aile eğitim durumu deęiŒkeni ile giriŒimcilik eğilimi arasında anlamli iliŒkiye rastlanmamıŒtır. Karademir, Balbağ ve Çemrek (2018)'e ait çalıŒmada öğretmen adaylarının giriŒimcilik

düzeylerinin bazı değişkenlere göre (cinsiyet, bölüm, aile yanında okuyup okumama durumları, aile geliri, baba ve anne eğitim durumu ve iş deneyimi) farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının, anne ve baba eğitim durumları, girişimcilik düzeylerini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Çelik vd. (2014)'ye ait çalışmada girişimcilik düzeyi ile ailenin eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmadığı tespit edilmiştir. Özcan vd. (2018)'nin yaptığı çalışmada öğrencilerin aile eğitim düzeylerinin girişimcilik eğilimi ile ilişkili olmadığı belirlenmiştir. Girişimci kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimi ile pozitif bir ilişkiye sahip olduğu saptanarak, verilen girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin akademik başarılarına, anne ve babalarının eğitim düzeylerine göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Ancak Eroğlu (2019)'nun çalışmasında ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ile annenin eğitim durumu ve babanın eğitim durumu değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Ceviz vd. (2016)'nin yaptığı çalışmada da anne eğitim durumunun öğrencilerin girişimcilik düzeyini etkilemediği, baba eğitim durumunun ise etkilediği bulunmuştur. Baba eğitim durumu yükseldikçe öğrencilerin girişimcilik eğiliminin etkilendiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda araştırma sonuçları ile incelenen çalışmaların sonuçları çeşitlilik göstermektedir.

Araştırmada ele alınan ailenin sosyo-ekonomik durumu değişkenine göre ulaşılan sonucun, bazı çalışmalarla benzerlik (Akçakanat vd., 2014; Armut ve Kılınç, 2018; Karademir vd., 2018; Ocak ve Su, 2016; Yüceol, 2018) gösterdiği; bazı çalışmalarla farklılık (Avşar, 2007; Eroğlu, 2019; Örucü vd., 2007; Pan ve Akay, 2015; Türkmen ve İşbilir, 2014; Uygun vd., 2012) gösterdiği görülmüştür. Örneğin, Yüceol (2018)'un yaptığı çalışma sonunda ailenin aylık geliri değişkeni ile öğrencilerin girişimcilik eğilimi arasında anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır. Armut ve Kılınç (2013)'in araştırmasında gelir düzeyinin girişimcilik becerisini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır. Akçakanat vd., (2014)'ya ait çalışmada aile gelir düzeyi değişkeni açısından üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Karademir vd. (2018)'ye ait araştırma sonuçlarına göre öğretmen adaylarının, aile gelir durumu girişimcilik düzeylerini etkilemediği bulunmuştur. Ocak ve Su (2016)'ya ait çalışma sonunda eğitim fakültesi öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ile aile gelir durumu değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak Eroğlu (2019)'nun çalışmasında ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ile sosyo-ekonomik

düzye değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Türkmen ve İşbilir (2014) araştırma bulgularına göre, ailenin aylık geliri değişkenine göre öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında farklılık tespit edilmiştir. Araştırmada öğrencilerin ailesinin ortalama aylık geliri düşük (1001-2000 TL arası) olan girişimcilik eğilimleri, aylık geliri orta (2001-3000 TL arası) olan öğrencilere göre daha yüksektir. Öğrencilerin ailesinin geliri iyi (3001-4000 TL arası) olanların girişimcilik eğilimi ortalamaları yüksek olmasına rağmen farklılık yaratan gruplar arasında yer almamaktadır. Bunun nedeni olarak, ailesinin gelir seviyesi düşük olan öğrencilerin, ailesinin gelir seviyesi iyi olan öğrencilere göre daha çok girişimcilik eğilimli olabileceği belirtilmiştir. Avşar (2007)'a ait çalışmada, yüksek gelirli ailelerden gelen öğrencilerin girişimcilik ve yaratıcılık özelliklerinin daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Örucü vd., (2007)'nin çalışmalarında da, genel olarak üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin aile gelirinden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Uygun vd. (2012)'nin çalışmalarında, üniversite öğrencileri arasında aile geliri yüksek olanların, düşük olanlara göre kendi işini kurma eğilimlerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Pan ve Akay (2015)'in araştırmasında aile gelirinin girişimcilik düzeyi üzerinde etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Athayde (2012)'nin çalışmasında da girişimcilik programı sonundaki değerlendirmelere göre programa katılan öğrencilerin test puanları arasında ebeveynin mesleklerine göre ve sosyo-ekonomik durumlarına göre anlamlı farklılıklar olduğunu göstermiştir. Bu bağlamda araştırma sonuçları ile incelenen çalışmaların sonuçları çeşitlilik göstermektedir.

Araştırmada ele alınan öğrencinin istediği meslek değişkenine göre ulaşılan sonucun, alanyazındaki çalışmalardan farklılık (Akçakanat vd., 2014; uhadar ve Altinel, 2016; Konaklıoğlu ve Kızanlıklı, 2011; Ocak ve Su, 2016; Türkmen ve İşbilir, 2014) gösterdiği görölmüştür. Çuhadar ve Altinel (2016)'e ait çalışmada, ortaöğretim öğrencilerin girişimcilik eğilimlerinin belirlenmesinde demografik değişkenlerin etkisi incelenmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre; kendilerine ait bir iş fikri olan ve daha önce işletmelerde beceri eğitimi yapmış olan 11 ve 12. sınıf öğrencilerinin, girişimcilik eğilimlerinin 9. ve 10. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek olduğu görölmüştür. Akçakanat vd. (2014)'ye ait çalışmada kariyer hedefleri değişkeni açısından öğrencilerin girişimcilik eğilimleri anlamlı biçimde farklılık göstermektedir. Kendi işini kurma eğiliminde olan öğrencilerin puanı ortalaması, kamuda memur olarak çalışmak isteyen öğrencilerin ortalamasından daha yüksektir. Türkmen ve İşbilir

(2014)'in araştırma bulgularına göre, okul sonrası kariyer planları değişkenine göre öğrencilerin girişimcilik eğilimleri arasında farklılık tespit edilmiştir. Konaklıoğlu ve Kızanlıkl (2011)'nin yaptığı çalışmada da girişimcilik eğiliminin, öğrencilerin çalışmayı hedefledikleri alana göre farklılık gösterdiği görülmüştür. Özel sektörde çalışmayı hedefleyenler kamu sektöründe çalışmayı hedefleyenlere kıyasla daha fazla girişimcilik eğilimindedir. Ocak ve Su (2016)'nın yaptığı çalışma sonunda da eğitim fakültesi öğrencilerinin girişimcilik düzeyleri ile gelecekte yapmayı planladıkları iş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu bağlamda araştırma sonuçları ile incelenen çalışmaların sonuçları arasında farklılık görülmektedir.

5. Araştırmanın beşinci alt problemi doğrultusunda, GÖP' ün uygulama sürecinde deney grubu öğrencilerinin her modül sonunda uygulanan değerlendirme etkinliklerinden (MSDE) aldıkları puanlara göre ne düzeyde oldukları belirlenmiştir. Bu kapsamda elde edilen veriler, ayrıntılı cevap anahtarı-puanlama anahtarı doğrultusunda iki ayrı öğretmen tarafından puanlanmıştır. Daha sonra bu puanlar “%1-44 arası düşük düzey, %45-69 arası orta düzey, %70-100 arası yeterli düzey” olarak belirlenen ölçüte göre değerlendirilmiştir. Bu kapsamda ulaşılan sonuçlar şunlardır:

Deney grubu öğrencilerinin, girişimcilikle ilgili temel kavramlara yönelik hazırlanan Modül 1 sonu değerlendirme ortalaması 80.9 olarak saptanmış, bu da genel olarak öğrencilerin Modül 1'den yeterli düzeyde başarıya ulaştıklarını göstermiştir. Başarılı olma isteğini geliştirmeye yönelik hazırlanan Modül 2 sonu değerlendirme ortalaması 82.3 olarak saptanmış, bu da genel olarak öğrencilerin Modül 2'den yeterli düzeyde başarıya ulaştıklarını göstermiştir. Kendine güven becerisine yönelik hazırlanan Modül 3 sonu değerlendirme ortalaması 70.6 olarak saptanmış, bu da genel olarak öğrencilerin Modül 3'ten yeterli düzeyde başarıya ulaştıklarını göstermiştir. Problem çözme becerisini geliştirmeye yönelik hazırlanan Modül 4 sonu değerlendirme ortalaması 90.9 olarak saptanmış, bu da genel olarak öğrencilerin Modül 4'ten yeterli düzeyde başarıya ulaştıklarını göstermiştir. Risk alma becerisini geliştirmeye yönelik hazırlanan Modül 5 sonu değerlendirme ortalaması 72.2 olarak saptanmış, bu da genel olarak öğrencilerin Modül 5'ten yeterli düzeyde başarıya ulaştıklarını göstermiştir. Fırsatları değerlendirme becerisini geliştirmeye yönelik hazırlanan Modül 6 değerlendirme ortalaması 85.4 olarak saptanmış, bu da genel olarak öğrencilerin Modül 6'dan yeterli düzeyde başarıya ulaştıklarını göstermiştir. Yenilikçilik ve yaratıcılık becerisini geliştirmeye yönelik hazırlanan Modül 7 sonu değerlendirme ortalaması 83.4

olarak saptanmış, bu da genel olarak öğrencilerin Modül 7'den yeterli düzeyde başarıya ulaştıklarını göstermiştir. Bunun yanında yedi modülün toplam ortalaması ise 80.6 olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda GÖP uygulama sürecinde uygulanan modül sonu değerlendirme puanlarının genel ortalamasına göre; yedi modülden de deney grubu öğrencilerinin yeterli düzeyde başarıya sahip oldukları görülmüştür.

Araştırmanın beşinci alt problemi doğrultusunda, GÖP uygulama sürecinde, deney grubu öğrencilerine her modül sonunda değerlendirme etkinlikleri kapsamında uygulanan öz değerlendirme formlarına dayalı olarak ulaşılan sonuçlar şunlardır:

Girişimcilikle ilgili temel kavramlara yönelik Modül 1 uygulaması sonucunda, deney grubu öğrencilerinin 31'i (%91.2) girişimciliği ve girişimcileri açıklayabileceğini, 2'si (%5.9) kısmen açıklayabileceğini, 1'i (%2.9) açıklayamayacağını belirtmişlerdir. 32'si (%94.1) girişimcilerin önemli kişisel özelliklerini sıralayabileceğini, 2'si (%5.9) kısmen sayabileceğini belirtmişlerdir. Bu öğrencilerden açıklayamayacağını belirten olmamıştır. 27'si (%79.2) girişimciliğin ekonomik ve sosyal hayattaki önemini açıklayabileceğini, 6'sı (%17.6) kısmen açıklayabileceğini, 1'i (%2.9)'u ise açıklayamayacağını belirtmişlerdir. 17'si (%50) girişimcilik sürecinin aşamalarını sıralayabileceğini, 13'ü (%38.2) kısmen açıklayabileceğini, 4'ü (%11.8) ise açıklayamayacağını belirtmişlerdir. 22'si (%64.7) girişimcilerin başarılı olma nedenlerini açıklayabileceğini, 9'u (%26.5) kısmen açıklayabileceğini, 3'ü (%8.8) ise açıklayamayacağını belirtmişlerdir. 28'i (%82.4) girişimcilerin neler yapması gerektiğini açıklayabileceğini, 6'sı (%17.6) kısmen açıklayabileceğini belirtmişlerdir. Bu öğrencilerden açıklayamayacağını belirten olmamıştır. 27'si (%79.4) kendini özelliklerini, girişimcilerin özellikleriyle karşılaştırabileceğini, 6'sı (%17.6) kısmen açıklayabileceğini, 1'i (%2.9) karşılaştıramayacağını belirtmişlerdir. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğu kendi bakış açılarıyla modül 1'in kazanımlarına ulaştıklarını ifade etmişlerdir.

Başarılı olma isteğini geliştirmeye yönelik Modül 2 uygulaması sonucunda, deney grubu öğrencilerinin 26'sı (%76.5) bir işte başarılı olmak için hedef belirlemenin önemini açıklayabileceğini, 8'i (%23.5) kısmen açıklayabileceğini belirtmiştir. Bu öğrencilerden açıklayamayacağını belirten olmamıştır. 29'u (%85.3) yapmak istediği bir projenin "hedeflerini" belirleyebileceğini, 5'i (14.7) kısmen belirleyebileceğini belirtmiştir. Bu öğrencilerden belirleyemeyeceğini belirten olmamıştır. 25'i (%73.5) proje için bir iş planı hazırlayabileceğini, 8'i kısmen hazırlayabileceğini, 1'i (%2.9)

hazırlayamayacağını belirtmiştir. 19'u (%55.9) bir proje için gerekli kaynakların (para, insan, materyal vs.) nasıl sağlanacağına karar verebileceğini, 15'i kısmen karar verebileceğini belirtmiştir. Bu öğrencilerden bu konuda karar veremeyeceğini belirten olmamıştır. 23'ü (%67.6) proje için gerekli kaynakların kullanım amaçlarını ve işlevlerini açıklayabileceğini, 11'i (%32.4) kısmen açıklayabileceğini belirtmiştir. Bu öğrencilerden açıklayamayacağını belirten olmamıştır. 28'i (82.4) tasarladığı bir projeyi gerçekleştirebileceğini belirtmiş, 6'sı kısmen gerçekleştirebileceğini belirtmiştir. Bu öğrencilerden bir projeyi gerçekleştiremeyeceğini belirten olmamıştır. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğu kendi bakış açılarıyla modül 2'nin kazanımlarına ulaştıklarını ifade etmişlerdir.

Kendine güven becerisini geliştirmeye yönelik Modül 3 uygulaması sonucunda, deney grubu öğrencilerinin 29'u (%85.3) bir işte başarılı olabilmek için kendine güvenmenin önemi açıklayabileceğini, 4'ü kısmen açıklayabileceğini, 1'i (%2.9) de açıklayamayacağını belirtmiştir. 19'u (%11.8) kendine güvenerek yapılan işlerin, hedeflere ulaşmadaki etkisini açıklayabileceğini, 15'i (%44.1) kısmen açıklayabileceğini belirtmiştir. Bu öğrencilerden bu konuyu açıklayamayacağını belirten olmamıştır. 24'ü (%64.7) okuldaki veya sınıftaki etkinliklerde verilen görevleri gönüllü olarak üstlendiğini, 12'si (%35) kısmen üstlendiğini belirtmiştir. Bu öğrencilerden etkinliklere katılımda gönülsüz olduğunu belirten olmamıştır. 22'si (%64.7) bir etkinlikte üzerine düşen sorumlulukları *çekinmeden* yerine getireceğini, 12'si (%35.3) kısmen yerine getireceğini belirtmiştir. Bu öğrencilerden etkinliklerde sorumluluğunu yerine getirirken çekindiğini belirten olmamıştır. 26'sı (%76.5) yaptığı çalışmaları toplum önünde *rahatlıkla* sunabileceğini, 5'i (%14.7) kısmen sunabileceğini, 3'ü (%8.8) ise sunamayacağını belirtmiştir. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğu kendi bakış açılarıyla modül 3'ün kazanımlarına ulaştıklarını ifade etmişlerdir.

Problem çözme becerisini geliştirmeye yönelik Modül 4 uygulaması sonucunda, deney grubu öğrencilerinin 32'si (%94.1) bir işte karşılaşılan bir sorunun üstesinden gelmek için kişinin umudunu yüksek tutmasının önemini açıklayabileceğini, 2'si ise (%5.9) kısmen açıklayabileceğini belirtmiştir. Bunun önemini açıklayamayacağını belirten olmamıştır. 27'si (%79.4) karşılaştığı sorunlara veya belirsizliğe yönelik çözümler üretebileceğini, 7'si (%20.6) kısmen üretebileceğini belirtmiştir. Sorunlara çözüm üretemeyeceğini belirten olmamıştır. 17'si (%50) problem çözme basamaklarını sıralayabileceğini, 15'i (%44.1) kısmen sıralayabileceğini, 2'si (%5.9) ise

sıralayamayacağını belirtmiştir. 27'si (%79.4) karşılaştığı problemlere yönelik uygun çözüm yolunu uygulayabileceğini, 7'si ise (%20.6) kısmen uygulayabileceğini belirtmiştir. Uygulayamayacağını belirten olmamıştır. 29'u (%85.3) karşılaştığı problemlerin üstesinden gelmek için gerekli çabayı gösterebileceğini, 5'i (%14.7) ise kısmen gösterebileceğini belirtmiştir. Gerekli çabayı gösteremeyeceğini belirten olmamıştır. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğu kendi bakış açılarıyla modül 4'ün kazanımlarına ulaştıklarını ifade etmişlerdir.

Risk alma becerisini geliştirmeye yönelik Modül 5 uygulaması sonucunda, deney grubu öğrencilerinin 29'u (%85.3) kararlarını, dikkatli bir şekilde vermenin önemini anladığını, 5'i ise kısmen anladığını belirtmiştir. Anlamadığını belirten olmamıştır. 24'ü (%70.6) bir işe karar verirken hangi durumlarda risk alınacağını açıklayabileceğini, 10'u (%29.4) ise kısmen açıklayabileceğini belirtmiştir. Bu konuda açıklayamayacağını belirten olmamıştır. 29'u (%85.3) bir oyun sonucunda kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğunu açıklayabileceğini, 5'i (%14.7) ise kısmen açıklayabileceğini belirtmiştir. Bu konuyu açıklayamayacağını belirten olmamıştır. 24'ü (%70.6) bir işe karar verirken başarılı veya başarısız olma olasılığını göze önünde bulundurmanın gerekliliğini açıklayabileceğini, 9'u (%26.5) kısmen açıklayabileceğini, 1'i (%2.9) ise açıklayamayacağını belirtmiştir. 29'u (%85.3) bir işte başarılı olmak için yeni yollar deneme cesareti gösterebileceğini, 5'i (%14.7) ise kısmen gösterebileceğini belirtmiştir. Yeni yollar deneme cesaretini gösteremeyeceğini belirten ise olmamıştır. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğu kendi bakış açılarıyla modül 5'in kazanımlarına ulaştıklarını ifade etmişlerdir.

Fırsatları değerlendirme becerisini geliştirmeye yönelik Modül 6 uygulaması sonucunda, deney grubu öğrencilerinin 32'si (%94.1) hedeflerine yönelik çevresindeki olaylara veya durumlara karşı duyarlılık göstereceği, 2'si (%5.9) kısmen göstereceğini belirtmiştir. Bu konuda duyarlılık göstermeyeceğini belirten olmamıştır. 26'sı (%76.5) hedeflerini gerçekleştirme sürecinde fırsatları değerlendirmenin neler kazandıracığını, değerlendirememenin neler kaybettireceğini değerlendirebileceğini, 8'i (%23.5) kısmen değerlendirebileceğini belirtmiştir. Bu konuda değerlendiremeyeceğini belirten olmamıştır. 25'i (%73.5) hayallerine ulaştıracak uygun fırsatlarla karşılaştığında gerekli adımları atacağını, 9'u (%26.5) kısmen adım atacağını belirtmiştir. Bu konuda gerekli adımı atamayacağını belirten olmamıştır. 23'ü (%67.6) fırsatları değerlendirme sürecinde etik kurallara dikkat edeceğini, 11'i (%32.4) kısmen dikkat edeceğini

belirtmiştir. Bu konuda etik kurallara dikkat etmeyeceğini belirten olmamıştır. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğu kendi bakış açılarıyla modül 6'nın kazanımlarına ulaştıklarını ifade etmişlerdir.

Yenilikçilik-yaratıcılık becerisini geliştirmeye yönelik Modül 7 uygulaması sonucunda, deney grubu öğrencilerinin 31'i, (%91.2) yenilikler peşinde koşma ve herkesten farklı çalışmalar yapmanın önemini açıklayabileceğini, 3'ü (%8.8) kısmen açıklayabileceğini belirtmiştir. Bu açıklamayı yapamayacağını belirten olmamıştır. 28'i (%82.4) geçmişten günümüze iletişim teknolojilerinde meydana gelen değişimin ve yeniliklerin nedenlerini açıklayabileceğini, 6'sı (%17.6) ise kısmen açıklayabileceğini belirtmiştir. Bu açıklamayı yapamayacağını belirten olmamıştır. 24'ü (%70.6) özgün ve yeni bir ürün tasarlayabileceğini, 10'u (%29.4) kısmen tasarlayabileceğini belirtmiştir. Tasarlama yapamayacağını belirten olmamıştır. 24'ü (%70.6) geliştirdiğimiz ürünün pazarlama (tanıtımını, reklamını, fiyatlandırması vs.) çalışmalarını yapabileceğini, 10'u (%29.4) kısmen yapabileceğini belirtmiştir. Pazarlama çalışmalarını yapamayacağını belirten olmamıştır. 25'i (%73.5) yaşadığımız çevreyi daha güzel hâle getirmek için bir proje tasarlayabileceğini, 9'u (%26.5) ise kısmen tasarlayabileceğini belirtmiştir. Bu konuda tasarlama yapamayacağını belirten olmamıştır. Deney grubu öğrencilerinin 27'si (%79.4) bir proje sonucunda başarılı olmak için grupla işbirliği içinde çalışabileceğini, 6'sı (%17.6) kısmen çalışabileceğini, 1'i (%2.9) ise çalışamayacağını belirtmiştir. Bununla beraber 22'si (%64.7) grup çalışmalarında grup arkadaşları ile uyum içinde görev ve sorumluluklarımızı yerine getirmenin önemini açıklayabileceğini, 12'si (35.3) kısmen açıklayabileceğini belirtmiş, açıklayamayacağını belirten olmamıştır. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğu kendi bakış açılarıyla modül 7'nin kazanımlarına ulaştıklarını ifade etmişlerdir.

Yukarıda verilen modül sonu değerlendirme sorularından ve öz değerlendirmelerden elde edilen sonuçlar, araştırmanın ilk üç alt problemi doğrultusunda nicel verilerden ulaşılan sonuçları desteklemektedir. Bununla beraber deney grubu öğrencilerinin, girişimcilik başarı testi, girişimcilik eğilimleri envanteri ve girişimcilik becerileri ölçeğinden elde ettikleri sonuçlarla MSDE'den elde ettikleri başarı düzeyleri tutarlılık göstermektedir. Öğrencilerin MSDE'den elde ettikleri başarı düzeylerinin yeterli düzeyde olması, girişimcilikle ilgili tasarlanıp uygulanan programın kazanımlarına istenilen düzeyde ulaştıklarını göstermiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde elde edilen sonuçlar alanyazında yapılan araştırma sonuçları ile

çoğunlukla benzerlik (Athayde, 2009; Barba-Sánchez vd., 2016; Bergman vd., 2011; Çolakoğlu ve Çolakoğlu, 2016; Deveci, 2017; Lourdes Cárcamo-Solís vd., 2017; Moberg, 2014; Özen, 2018) göstermekte; ancak bazı araştırma sonuçları ile de farklılık (Hassi, 2016; Rosendahl Huber vd., 2014) göstermektedir. Örneğin, Deveci (2017)'nin fen bilimleri öğretmen adaylarının girişimci özelliklerini kendi değerlendirmeleri ile belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmış ve veriler, "Girişimci Özellik Öz Değerlendirme Formu" kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan fen bilimleri öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu kendilerinde sorumluluk alma, yenilikçi olma, bağımsız hareket edebilme, etkili iletişim kurma, kendine güven, takım çalışması, yaratıcı olma, başarı ihtiyacı gibi özelliklerin bulunduğunu belirtmiştir. Diğer taraftan risk alma, belirsizliğe karşı toleranslı olma ve liderlik özellikleri açısından ise fen bilimleri öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğu bu özelliklere sahip olmadıklarını dile getirmişlerdir. Lourdes Carcamo-Solís vd. (2017)'in yaptığı araştırma sonucunda da uygulanan girişimcilik alt programı, öğrencilerin girişimcilikle ilişkili bilgi ve becerilerini geliştirmiştir. Bu programa katılan çocukların genel iş bilgisinde önemli bir artış olduğu, sadece el işi değil, aynı zamanda üretim ve pazarlama konusunda da önemli kazanımlar elde ettiği görülmüştür. Örneğin grafik oluştururken, pazarlama stratejilerini tanımlarken, ürün fiyatlarını belirlerken, mal üretirken, gelir ve faydaları hesaplarken veya tohum finansmanına nasıl yatırım yapılacağına karar verirken katılımcıların teorik ve pratik bilgi düzeylerinde artışlar görülmüştür. Barba-Sánchez & Atienza-Sahuquillo (2016)'nin yaptığı çalışmada, ilkokul öğrencilerine (8-12 yaş) girişimcilik becerileri kazandırmak amacıyla 3 aşamalı uygulama yapmıştır. Araştırmanın genel sonuçlarına göre; uygulama katılımcılara olumlu katkı sağlamıştır. Öğrencilerin girişimcilik yeteneklerini ve gelecekteki iş kurma potansiyellerini geliştirmiştir. Bu çalışmada da girişimcilik öğretim programının uygulanmasıyla ölçme araçlarından (GBT, ÇGEE, GBDÖ, ÇÖYÖ), MSDE ve öz değerlendirmelerden ulaşılan sonuçlar, öğrencilerin girişimcilik bilgi, tutum ve becerilerinin geliştiğini, geleceğe yönelik girişimciliğe yönelik hayallerinin oluştuğunu göstermiştir.

6. Araştırmanın altıncı alt problemi doğrultusunda, uygulayıcı öğretmenin süreçte yaptığı gözlemlerine yönelik tuttuğu günlükler incelenerek uygulamanın olumlu yönleri (öğrencilere sağladığı katkıları, uygulamaların etkililiği vb.) ve olumsuz yönleri

(karşılaşılan problemler, olumsuz dönütler vb.) belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda ulaşılan sonuçlar şunlardır:

Uygulayıcı öğretmen günlüklerine göre, GÖP uygulama sürecinde, “öğrenci” açısından olumlu durumlar incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır: Öğrencilerin, hemen hemen her derste girişimciliğe yönelik ilgi, istek ve motivasyonlarının giderek bir artış gösterdiği ve etkinliklerin uygulamalarında öğrencilerin aktif katılım sağladığı görülmüştür. Öğrencilerin girişimcilikle ilgili temel kavramlar (değer oluşturma, farklılık ve yenilik, hedef belirleme, planlama, iş planı hazırlama proje geliştirme, satış, pazarlama, reklam, problem çözme süreci, risk alma, fırsatı değerlendirme), girişimcilerin özellikleri, girişimcilik süreci gibi konuları yeterli düzeyde öğrendikleri görülmüştür. Yeni projeler üretme, farklı fikirler üretme, ürün geliştirme gibi becerilerinin geliştiği ve girişimciliğe yönelik başarılı olma isteklerinin arttığı, hayal güçlerinin geliştiği, herkesten farklı fikirler ve ürünler geliştirerek yenilikçilik ve yaratıcılık becerilerinin geliştiği gözlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin süreçte yaratıcılık becerilerinin, iletişim, sunum ve ifade becerilerinin, kendine güven ve iş birliği içinde çalışma becerilerinin geliştiği en sık gözlemlenen olumlu kazanımlar olmuştur. Öğrencilerin süreç içinde, kendilerine verilen görev ve sorumlulukların yerine getirdiği, derse hazır geldikleri, proje geliştirme becerilerinin geliştiği, geliştirdikleri ürünlerin satışını, reklamını ve pazarlamasını da gerektiği gibi gerçekleştirdikleri görülmüştür. Öğrencilerde, karşılaştıkları olumsuz durumlardan ders çıkararak yılmadan, pes etmeden hedefe doğru devam etme, deneme, problemlere ilişkin çözüm üretme ve problemi çözme ve araştırma yapma, karar verme gibi becerilerin geliştiği gözlemlenmiştir. Özetle öğrencilerin girişimciliğe karşı bir farkındalık kazandıkları, girişimcilerin yaptıkları, sahip oldukları özellikler gibi konularla beraber, risk alma ve fırsatları değerlendirme gibi konuları öğrendikleri, kendine güvenme, başarıma isteği, problem çözme, yenilikçilik ve yaratıcılık gibi temel becerileri kazandıkları görülmüştür.

“Girişimcilik öğretim programının işleyişi” açısından gözlemlenen olumlu yönler bakıldığında, öğrencilerin programın kazanımlarını yeterli düzeyde elde ettiği, etkinliklerin planlandığı gibi çoğunlukla gerçekleştirildiği ve amacına ulaştığı, öğretim yöntem ve tekniklerinin şartlarına uygun gerçekleştirildiği, konuların yeterli düzeyde anlaşıldığı görülmüştür. Uygulanan etkinliklerin, öğretilen konuların ve değerlendirme çalışmalarının öğrencilerin düzeyine uygun olduğu görülmüş, konuların konu alanına

uygun olduğu ve anlaşıldığı görülmüştür. Değerlendirme aşamasında olumlu dönütlerin alındığı görülmüştür. Etkinliklerde rnek girişimcilerin, örnek durumların dikkat çektiği ve etkili olduğu (videolar özellikle), uygulanan etkinlilerin öğrencilerin girişimcilik becerilerini öğrenmede etkili olduğu görülmüştür. Seçilen rnek olayların veya problem durumlarının kendi dünyalarından olması, proje konularının alternatifli olması ve çocukların ürettiği ürünler de dikkat çektiği ve etkili olduğu görülmüştür. Özellikle, “başarılı olma, kendine güvenme, yenilikçilik” modüllerinde gerçekleştirilen proje çalışmalarının öğrencilerin girişimcilik becerilerinin gelişmesinde çok etkili olduğu ve risk alma modülünde uygulanan eğitsel oyunların soyut kavramların öğrenilmesinde etkili olduğu görülmüştür.

Uygulayıcı ğretmen günlüklerine göre, GP uygulama sürecinde, “ğrenci” açısından olumsuz yansımalar incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır: “Bazen derse odaklanamama, kendi aralarında konuşma ve dikkat dağınıklığı” sorunları dört hafta görülmüştür. Bu sorunun sınıfın kalabalık olmasından, bir önceki derste yaşanan problemlerin devam ettirilmesinden ve ilgilerini çekmeyen konuların anlatıldığı anlarda ortaya çıktığı görülmüştür. Öğrencilerin soyut kavramları (değer oluşturma, risk, finans, etik) ve konuları (girişimciliğin ekonomik ve sosyal açıdan önemi, iş planı hazırlama) anlamakta az da olsa zorlandıkları görülmüştür. Öğrencilerin, satış/pazarlama ve oyun etkinliklerinde, kendilerini düşündükleri, başkasını göz ardı ettikleri dikkat çeken olumsuzluk olarak gözlenmiştir. Ayrıca ilk haftaki derste girişimcilikle ilgili hazır bulunuşluklarının düşük olduğu görülmüştür. Proje geliştirme çalışmalarında diğer derslerinin sınavlarının olması, evlerinin uzak olması gibi sebeplerden dolayı proje gruplarını oluşurmada ve çalışırken bir araya gelmede sorun yaşadıkları görülmüştür.

“Girişimcilik ğretim programının işleyişi” açısından gözlemlenen olumsuz durumlar incelendiğinde, sınıfın kalabalıklığı nedeniyle dikkatin dağılması en çok gözlemlenen olumsuzluk olarak görülmüştür. Bir başka olumsuzluk ise okulun temizlik, onarım gibi işleri, öğrencilerin diğer derslerdeki görevleri ve sınavları gibi nedenlerden dolayı oluşan aksaklık, etkinliklerin ve sürenin yetişmesini engellemiştir. Dördüncü hafta okul kantininde yapılacak olan ürün satışları etkinliği esnasında kantindeki stantların önceden hazırlanmamış olması biraz vakit kaybettirmiştir. Ayrıca son hafta izletilecek internet bağlantısı ile olan bir videonun, okulun internet sorunu sebebiyle açılmaması da olumsuzluk olarak görülmüştür.

Girişimcilik öğretim programını uygulana araştırmacı öğretilenin günlükleri; programın işleyişine, görülen olumlu ve olumsuz durumlara, ğrenci tutumlarına ve katılımına, sınıf ortamına ve etkinliklerin gerçekleştirme sürecine yönelik yansımaları içermektedir. Bunun yanı sıra öğrencilere kazandırılması amaçlanan kazanımların (bilgi, beceri ve tutumlar) ğrenciler tarafından ulaşılması ile ilgili de genel görüşleri içermektedir. Bu bağlamda uygulayıcı günlüklerine göre, uygulama sürecinin planlandığı Şekilde ve istenilen düzeyde gerçekleştiği, öğrencilerin hedeflenen kazanımlara ulaştığı ve programın öğrencilerde istenilen düzeyde olumlu etkiler bıraktığı söylenebilir. Bu sonuca benzer olarak Devenci (2016)'ye ait çalışmada da fen bilimleri öğretim programıyla bütünleştirilmiş girişimcilik eğitimi modüllerini geliştirmek, uygulamak ve bu eğitim modüllerinin fen bilimleri öğretilen adayları üzerindeki yansımalarını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada veriler, öğrencilerle yapılan görüşmeler ve tutulan günlüklerden elde edilmiştir. Araştırma sonucunda; girişimcilik eğitimi modüllerinin fen bilimleri öğretilen adaylarının "girişimcilik" kavramı ve "girişimci özellikler" ile ilgili algıları üzerinde ve öğretilen adaylarının girişimci özellikleri üzerinde olumlu yansımaları olduğu grlmştir. Diğer taraftan girişimcilik eğitimi modüllerinin öğretilen adaylarında hem bilgi hem de uygulama boyutu açısından (yöntem, teknik ve aktiviteler) eğitsel farkındalık oluşturduğu grlmştir.

Girişimcilik öğretim programının uygulama sürecinde bazı olumsuz durumlar da grlmştir. Ancak bu olumsuzlukların programın işleyişine, hedeflerin gerçekleşmesine çok büyük bir engel teşkil edecek boyutta olmadığı grlmştir. Nitekim alanyazında bazı araştırmalarda bir programın uygulama sürecinde karşılaşılan olumlu durumların yanında olumsuz durumların da olduğu grlmştir. Örneğin Pao & Palinhas (2011)'in oyuna dayalı projelerle girişimcilik bilgi ve becerilerini kazandırmayı amaçladığı çalışmada, 'Genç Girişimci' programının deneysel çalışması yoluyla, sürece katılan çocukları gözlemleyerek onların algıları ve bilgileri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlara göre; çocuklar etkinliklere son derece aktif katılım göstermişler ve yeni kavramlar öğrenmek için büyük bir isteklilik ve istek göstermişlerdir. Her oturuma giriş girişinde, çocukların önceki oturumda öğrendiklerini hatırladıkları ve neler olduğunu anlatabildikleri ve öğrendikleri bazı kavramları açıklayabildikleri ve bir sonraki oturumu da dört gözle bekledikleri kaydedilmiştir. Bu durumlar uygulanan projenin olumlu yönlerini yansıtılmaktadır. Buna karşılık,

araştırmacı programın iyi organize olduğu, içeriğin iyi yapılandırılmış ve bağlantılı olduğu sonucuna varmıştır. Ancak, her oturum için ayrılan süre (60 dakika) çok kısadır. Eğiticiye programı uygulama sürecinde öğrencilerin farklı ihtiyaçlarını karşılama konusunda daha fazla özgürlük vermek için her oturum için ayrılan sürenin artırılması gerekli olduğu anlaşılmıştır. Son olarak, çocuklar genellikle olağan derslerinden farklı olabilecek şeyler için yeni durumlara karşı daha fazla coşku gösterdiklerinden, bu oturumlara dışarıdan birisinin yardımcı olmasının yararlı olacağı ifade edilmiştir. Yüksel (2019)'in çalışmasında, sınıf dışı STEM uygulamalarının ortaokul fen bilimleri dersine entegrasyonunun öğrencilerin İnsan ve Çevre ünitesi başarısı, motivasyon ve girişimcilik becerileri üzerine etkisi incelenmiştir. Uygulama 24 ortaokul 5. sınıf öğrencisi ile 5 haftalık süreçte gerçekleştirilmiştir. Nicel veriler, Başarı Testi ile Fen Öğrenmeye Yönelik Motivasyon Ölçeği ile nitel veriler ise, öğrenci ürünlerinin değerlendirilmesi, tasarım formu, görev ve iş bölümü formu, öğretmen gözlem formu ve rubrikler ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda ortaokul öğrencilerinin girişimcilik becerilerinin STEM eğitimi ile geliştirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Ancak süreç içinde, marka, logo tasarımı, reklam filmi ve slogan geliştirme etkinliklerine ilişkin değerlendirilmelerin sonucunda öğrencilerin görevlerin yaratıcılık ve tasarım becerisi gerektiren kısımlarında zorlandıkları görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin hedefe yönelmekte ve zamanı iyi kullanmakta da zorlandıkları görülmüştür.

Araştırmanın altıncı alt problemi doğrultusunda, girişimcilik öğretim programının uygulama sürecinde yapılan öğretim faaliyetlerinin niteliğini belirlemek amacıyla hazırlanan ders gözlem formunda belirlenen ölçütlerin gerçekleşip gerçekleşmediği, gözlemci öğretmen tarafından yapılan gözlemler doğrultusunda belirlenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda ulaşılan sonuçlar şunlardır:

Gözlemci öğretmenin gözlemlerine göre, GÖP uygulamalarında derse giriş aşamasında “öğrencilerin dikkatini çekme, öğrenilecek konu ve yapılacak etkinlikler hakkında açıklama yapma, öğrencilerin hazır bulunuşluklarını kontrol etme, ön bilgilerle yeni öğrenilecekler arasında ilişki kurma, öğrencilerin derse ilgisini artırarak motivasyonlarını sağlama” ölçütlerinin her zaman gerçekleştirildiği gözlenmiştir.

Öğrenme öğretme sürecinde; “belirlenen etkinliklerin amacına uygun şekilde uygulanması” ölçütünün her zaman gerçekleştirildiği görülmektedir. Altıncı hafta ise bu ölçütün kısmen gözlemlendiği belirtilmiştir. Uygulanan etkinliklerin öğrencilerin kazanımları elde etmesine katkı sağlaması, belirlenen öğretim yöntem ve tekniklerini

gereklerine uygun şekilde uygulama, uygulanan öğretim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin kazanımlara ulaşmasında katkı sağlaması, öğretme-öğrenme süreci değişkenlerini (ipucu, pekiştireç, dönüt, düzeltme) uygun şekilde kullanma” ölçütlerinin her zaman gerçekleştirildiği gözlenmiştir. Ayrıca “kullanılan materyal veya araç gerecin (görsel, sunu, video vb.) öğrencilerin kazanımlara ulaşmasına katkı sağlaması ve ders süresince öğrencilerin dikkatlerinin dağılmamasını sağlama, etkinlikler esnasında öğrencileri takip etme ve gerekli yönlendirmeleri yapma” ölçütlerinin de her zaman gerçekleştirildiği gözlenmiştir. “Öğrencilerin derse katılmaya çalışması, ders süresince, vurgu, tonlama, jest ve mimikleri etkili bir şekilde kullanma, bireysel farklılıklara dikkat etme, konu ve kavramlar anlatılırken öğrencilerin günlük yaşamlarından örnekler verme, anlaşılmayan konu veya kavramı farklı örnekler veya etkinliklerle tekrar açıklama” ölçütlerinin de her zaman gerçekleştirildiği gözlenmiştir. Öğrenme öğretme sürecinde etkili sınıf yönetimini sağlama” ölçütlerinin çoğunlukla gerçekleştirildiği gözlenmiştir. Ancak bu ölçütün üç hafta kısmen gerçekleştirildiği gözlenmiştir. “Ders süresini etkili bir şekilde kullanma” ölçütünün çoğunlukla gerçekleştiği ancak 2 hafta kısmen gerçekleştiği, bir hafta da sürenin etkili kullanılmadığı gözlenmiştir.

Ders sonu değerlendirme etkinliklerinde “ders sonunda alternatif değerlendirme etkinliklerine yer verme” ölçütünün 7 hafta gerçekleştirildiği gözlenmiştir. Çünkü alternatif değerlendirme etkinlikleri modül sonlarında uygulanarak gerçekleştirilmiştir. “Değerlendirme etkinliklerine öğrencilerin aktif katılım göstermesi, ders sonunda bir sonraki derste yapılacaklardan bahsetme, gelecek ders için önerilerde bulunma” ölçütlerinin gerçekleştirildiği gözlenmiştir. “Ders sonunda derste öğrenilenleri özetleme” ölçütünün ise çoğunlukla gerçekleştiği ancak 1 hafta kısmen gerçekleştiği gözlenmiştir.

Bir öğretim programının uygulama sürecinde yapılan gözlemler, gerek etkili bir öğretimin gerçekleşip gerçekleşmediğine, gerekse öğrencilerin hedeflenen kazanımlara ulaşip ulaşmadığına yönelik objektif bir değerlendirme yapma anlamında gerekli görülmektedir. Bu araştırmada da bu düşünceyle yapılan gözlemci öğretmenin gözlem sonuçlarına bakıldığında, genel olarak GÖP uygulamalarının planlandığı gibi gerçekleştiği ve öğrencilerin de hedeflenen kazanımlara ulaştığı görülmüştür.

Öğrenme öğretme süreci bir öğretim programının uygulama aşaması olup şüphesiz son derece bir önem teşkil etmektedir. Bu bakımdan uygulamada etkili bir

öğretimin gerçekleşmesi, etkili sonuçlara ulaşılmasını doğrudan etkilemektedir. Bunun için derse girişte yapılması gereken aşamaları, öğrenme öğretme sürecinde; öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulama, etkinlikleri gerçekleştirme, konuların etkili bir şekilde öğretme, sınıf yöntemi, sınıf ortamı, değerlendirme aşamasında yapılması gerekenler vb. gibi birçok unsuru gerektiği şekilde yerine getirmek, uygulamak ve süreci iyi yönetmek gerekmektedir. Bu bağlamda girişimcilik öğretim programının uygulamalarında gözlem sonuçlarına göre bu şartlara dikkat edildiği görülmüştür.

GÖP uygulama sürecinde yapılan gözlem sonuçları, aynı derslere yönelik gözlemleri içeren uygulayıcı günlükleri ile de tutarlılık göstermektedir. Ayrıca gözlem sonuçları alanyazındaki çalışmalarla da (Deveci, 2016; Deveci ve Seikkula-Lein, 2016; Paço & Palinhas, 2011; Yüksel, 2019) benzerlik göstermektedir. Örneğin, Paço & Palinhas (2011)'in çalışmalarında ilkökul öğrencileri için hazırlanıp uygulanan girişimcilik programının, uygulama sürecinde araştırmacı tarafından kaydedilen gözlemlere göre; çocukların sorumluluk duygularının, yaratıcılıklarının geliştiği, meraklarının ve çevreyi anlama düzeylerini arttığı açıkça görülmüştür. Program sonunda çocukların girişimcilikle ilgili edindikleri bilgi düzeylerinin arttığı sonucuna varılmıştır. Yüksel (2019)'in yaptığı çalışma sonucunda da ortaokul öğrencilerinin girişimcilik becerilerinin STEM eğitimi ile geliştirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Etkinlikleri uygulama sürecinde, sürecin ve öğrencilerin tasarladıkları ürünlerin girişimcilik becerileri açısından değerlendirilmesi için araştırmacı tarafından hazırlanan öğretmen gözlem formuna ilişkin sonuçlara göre, öğrencilerin risk alma, fırsatları değerlendirme, iletişim, işbirliği ve pazarlama becerilerini geliştirdiğinin gözlemlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

7. Araştırmanın yedinci alt problemi doğrultusunda, girişimcilik öğretim programının uygulama sürecinde, her hafta yapılan dersten sonra deney grubundan on iki öğrenci tarafından günlükler tutulmuştur. Öğrencilerden günlüklerde; “derste yapılanlar, etkinlik görevleri, etkinlikleri beğenip beğenmeme, derste zorlanıp zorlanmama durumları ve dikkatini çeken durumların olup olmaması, ders sonunda duygu, düşünce ve davranışlarında meydana gelen değişiklikler ve neler öğrendikleri” ile ilgili görüşlerini belirtmeleri istenmiştir. Bu kapsamda ulaşılan sonuçlar şunlardır:

Derste yapılanlar ve etkinlik görevlerine yönelik öğrenci günlükleri incelendiğinde; birinci hafta öğrenciler, girişimciliği, girişimcilerin kim olduğunu, girişimcilerin özelliklerini ve hayatlarını, nasıl başarılı olduklarını öğrendiklerini

belirtmişlerdir. İkinci hafta, girişimcilerin özelliklerini tekrar ettiklerini, örnek girişimcilerin hayatlarını, neler yaptıklarını, girişimcilerin nasıl bir şeyler ürettiğini öğrendiklerini ve video izlediklerini belirtmişlerdir. Üçüncü hafta, planlı olmanın önemini öğrendiklerini ve plan yaptıklarını, bir projede ekiple çalışmanın önemini anladıklarını, bir projenin nasıl gerçekleştireceğini, nelere dikkat edileceğini, kendi hedeflerini belirlediklerini ve başarmak için çaba göstermek gerektiğini öğrendiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca nasıl satış yapıp para kazanacaklarını, başarmak için inanmak gerektiğini ve bir proje için yapılacakları ve gerekli ihtiyaçları önceden belirlemenin gerekliliğini de öğrendiklerini belirtmişlerdir. Bunun için etkinliklerde, proje hedeflerini ve proje için gerekli kaynakları ve malzemeleri nasıl toparlayacaklarını belirlediklerini, proje için bir ürün düşünüp yapmayı ve satmayı planladıklarını ve fikirlerini, hedeflerini paylaştıklarını belirtmişlerdir. Dördüncü hafta, sınıfta projelerinin sunumunu ve tanıtımını yaptıklarını, kantincinin nasıl satış yapılacağını anlattığını ve kantinde proje ürünlerini sattıklarını ve para kazandıklarını öğrendiklerini belirtmişlerdir. Beşinci hafta, kendine güvenmeyi ve bunun önemini, pes etmemeyi, vazgeçmeyi, çekinmemeyi ve kendine güvenen örnek girişimcilerin başarılarını öğrendiklerini belirtmişlerdir. Altıncı hafta, geliştirdikleri yeni projeleri (çocuk dergisi, kitabı vb.) grup arkadaşlarıyla birlikte sınıfta sunduklarını, girişimcilerin sorun yaşadığında pes etmemesi gerektiğini ve kendine güven konusunu öğrendiklerini belirtmişlerdir. Yedinci hafta, problemlere çözüm ürettiklerini, problem çözme adımlarını uyguladıklarını ve problemler karşısında umutsuz olmamak gerektiğini öğrendiklerini ve video izlediklerini belirtmişlerdir. Sekizinci hafta, oyun oynadıklarını, risk alarak başarıya ulaşmış girişimcileri ve risk alma konusunu öğrendiklerini belirtmişlerdir. Dokuzuncu hafta, fırsatı değerlendirmeyi, işleri zamanında yapmayı, örnek girişimcilerin fırsatı nasıl değerlendirileceğini, gerekli araştırmayı yapmayı ve etik konusunu öğrendiklerini belirtmişlerdir. Onuncu hafta, farklı düşünmeyi, farklı olmayı, yenilikçi olmayı, hayal ettikleri bir ürünün tasarımını yaptıklarını ve bunları sunduklarını, yeni şeyler üretmeyi, ürün pazarlamayı, satış ve reklamı ve teknolojik gelişimi öğrendiklerini belirtmişlerdir. On birinci hafta, sınıfta afiş, broşür, çöp kutuları, slayt vb. ile ilgili projelerini sunduklarını, bütün sınıfları dolaşarak çevre temizliği ile ilgili sunumlar yaptıklarını ve yenilikçiliğin önemini öğrendiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin günlüklerinde derste neler yaptıklarına ve etkinliklerdeki görevlerine yönelik ifadelerin öğretmen günlükleriyle örtüştüğü görülmektedir. Programda amaçlanan kazanımlara ulaştıkları anlaşılmakta ve planlanan etkinliklerin gerçekleştirildiği öğrenci günlüklerinde de ifade edilmiştir.

Öğrenci günlüklerinde, etkinlikleri beğenme durumu ve gerekçesine yönelik yazılan ifadeler incelendiğinde; öğrenciler uygulanan etkinlikleri çoğunlukla çok beğendiklerini belirtmişlerdir. Buna gerekçe olarak; girişimcileri çok beğendiklerini, dikkatlerini çektiğini, dersin çok etkileyici çok güzel, eğlenceli, zevkli olduğunu, çocuk girişimcilerin çok hoşlarına gittiğini, girişimcilerin geliştirdiği ürünleri çok sevdiklerini ve girişimcilik dersini çok sevdiklerini belirtmişlerdir. İlk projede, kendilerinin de ürün geliştirip satış yapmalarını, ilk defa para kazandıklarını çok sevdiklerini, öğretmeni çok sevdiklerini, kendine güven konusunu ve etkinlikleri zevkli bulduklarını, proje çalışmalarını çok sevindiklerini, derste çok eğlendiklerini, oyunları çok güzel ve zevkli bulduklarını, fırsatı değerlendirme konusunu ve videoları sevdiklerini belirtmişlerdir. En çok projeleri çok güzel ve eğlenceli bulduklarını, diğer sınıflarda sunum yapmaktan çok hoşlandıklarını ve ilk defa tüm okula sunum yaptıklarını belirtmişlerdir.

Öğrenci günlüklerinde, etkinliklerde zorlanılan durumlara yönelik yazılan ifadeler incelendiğinde, uygulanan etkinliklerde çoğunlukla zorlanmadıklarını belirtmişlerdir. Ancak öğrencilerden bazıları ilk derslerde yeni duydukları ekonomi, ticaret gibi kelimeleri anlamakta, iş planı hazırlamada biraz zorlandıklarını belirtmiştir. Bazı öğrencilerin proje yaparken zorlandığını, projeyi nasıl sunarım diye düşünürken zorlandıklarını, ürünü tanıtırken bazıları da ürünlerin satışını yaparken biraz çekindiği için zorlandıklarını belirtmişlerdir. Ancak bu durumları ilk başlarda yaşadıklarını sonrasında ise zorlukların üstesinden geldiklerini belirtmişlerdir.

Öğrenci günlüklerinde, en çok dikkatlerini çeken durumlara yönelik yazılan ifadeler incelendiğinde, “çocuk girişimcilerin ve yapılan proje /konularının ve çalışmalarının” en çok dikkat çeken durumlar olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra “girişimcilerin yaptığı işlerin, girişimcilerin farklı ürünleri geliştirmesinin, satıp para kazanmasının, herkesin geliştirdiği ürünlerin, kantinde satış yapmanın, yaptıkları proje ürünlerinin, örnek girişimcilerin, oynan oyunların ve diğer sınıflarda sunum yapmanın” da dikkat çeken durumlar arasında çoğunlukla belirttikleri görülmüştür.

Öğrenci günlüklerinde, öğrencinin elde ettiği kazanımlara yönelik yazılan ifadeler incelendiğinde, birinci hafta girişimciliğin ne olduğunu ve girişimcilerin kim olduğunu öğrendiklerini, girişimciliğin güzel bir şey olduğunu anladıklarını, girişimci olmayı çok istediklerini, girişimciliğe heveslendiklerini, girişimcilik sürecini öğrendiklerini ve yeni şeyler üretmek istediklerini, girişimciliğin ne olduğunu anladıklarını belirtmişlerdir. İkinci hafta öğrenciler, girişimci olmanın çok güzel

olduğunu düşündüklerini, girişimci olma isteklerinin arttığını, girişimci olabileceklerini hissettiklerini, derste mutlu olduklarını, farklı şeyler üretmek istediklerini, girişimciler gibi pes etmeden, çabalama isteklerinin oluştuğunu ve birlikte çalışarak daha fazla şey üretilebileceklerini anladıklarını belirtmişlerdir. Üçüncü hafta öğrenciler, hedeflerine yönelik bir işin nasıl yapılacağını öğrendiklerini, çabalama isteklerinin arttığını, yeni bir şeyler üretmeyi istediklerini, bunun için heyecanlarının arttığını, bir işte başarılı olmak için hedef belirlemenin önemini kavradıklarını ve bir ürünün nasıl farklı yapılacağını öğrendiklerini belirtmişlerdir. Dördüncü hafta öğrenciler, başarılı olma inançlarının arttığını, yapılan bir ürünün nasıl satılacağını öğrendiklerini ve girişimci olma isteklerinin çok fazla arttığını belirtmişlerdir. Beşinci hafta öğrenciler, etkinliklerde çekinilmemesi gerektiğini anladıklarını, kendine güvenlerinin geliştiğini, “Ben de yapabilirim.” diye düşünmeye başladıklarını belirtmişlerdir. Altıncı hafta öğrenciler, kendine güvenlerinin arttığını, kendine güvenen girişimcinin karşısına çıkan engelleri aştığını, başarıya ulaştığını öğrendiklerini ve grupla çalışmaktan çok zevk aldıklarını belirtmişlerdir. Yedinci hafta öğrenciler, problem çözme adımlarını öğrendiklerini, girişimcilerin zorlukları aşabildiğini öğrendiklerini ve problemleri gerekli adımları atarak daha çabuk çözebileceklerini belirtmişlerdir. Sekizinci hafta öğrenciler, riskin nasıl alınacağını öğrendiklerini, iyi düşünüp hızlı hareket edebileceklerini belirtmişlerdir. Dokuzuncu hafta öğrenciler, fırsatın nasıl değerlendirileceğini öğrendiklerini, hızlı düşünüp herkesten önce zaman kaybetmeden hızlı davrandıklarını belirtmişlerdir. Onuncu hafta öğrenciler, ödevlerini ve projelerinin farklı ve yeni olmasına dikkat ettiklerini, farklı fikirler üretebildiklerini, yenilikçi olmayı öğrendiklerini ve kendine daha çok güvenmeye başladıklarını belirtmişlerdir. On birinci hafta öğrenciler, sürekli yeni bir şeyler yapmaya çalıştıklarını, yenilikçi olmayı sevdiklerini, kendilerine güvenin arttığını, girişimcilikle ilgili çok şey öğrendiklerini belirtmişlerdir.

Öğrenci günlüklerinden ulaşılan sonuçlar alanyazındaki bazı çalışmalarla örtüşmektedir. Gönülcü (2019)’nün yaptığı çalışmada, ortaokul 6. sınıf öğrencilerine, sosyal bilgiler dersinde kendi mini şirketlerini kurarak ve işleterek girişimcilik becerileri kazandırmak amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması deseninde tasarlanana çalışmada, veri toplama aracı olarak kontrol listesi, yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırmacı ve öğrenci günlükleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda uygulamaların öğrenciler üzerinde girişimci özelliklerini

(olumlu ilişkileri kurma, ihtiyaçları fark etme, talep edilebilecek bir ürünü arz etme, iş planları yapma ve planları uygulama, risk alma gibi beceriler) edinmelerine, sorun çözmelerine ve kendi yeteneklerini keşfetmelerine katkı sağladığı görülmüştür. Vaidya (2007)'nin yaptığı çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin (11-14 yaş) girişimcilik becerilerini geliştirmek amacıyla girişimcilik ile ilgili aktivitelere dayalı modüller geliştirmiş ve probleme dayalı öğrenme aktiviteleri uygulamıştır. Araştırmanın sonucunda; karmaşık bir olgu olan girişimcililiğin ilköğretim düzeyinde kazandırılabilmesi, girişimci değerler sadece ekonomik faaliyetlerle değil, sosyal bir ortamda da geliştirilebileceği, girişimciliğe uygun programlar, çocuğu girişimci ruhu ile büyümeye motive ederek yaşam becerilerini geliştireceği sonucuna ulaşılmıştır. Devenci ve Çepni (2017) fen bilimleri öğretim programıyla bütünleştirmiş girişimcilik eğitimi modülleri geliştirerek bu modüllerin öğretmen adaylarının girişimcilik algılarına ve girişimcilik kavramını uygulamaya aktarma konusundaki yeterlik algılarına nasıl yansıdığını incelemiştir. Bu kapsamda girişimcilik eğitimi modülleri uygulanmış ve veriler katılımcılar tarafından tutulan günlükler ve yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. Sonuç olarak girişimcilik eğitimi modüllerinin öğretmen adaylarının; “girişimcilik” algılarına, “girişimci özellik” algılarına, sahip olduklarını düşündükleri özelliklere yönelik algılarına ve eğitsel anlamda girişimcilik kavramını uygulamaya aktarma konusundaki yeterlik algılarına olumlu yansımaları olmuştur. Ayrıca girişimcilik eğitimi modüllerinin öğretmen adaylarının girişimcilik konusunda gerçekleştirilmesi olası sınıf içi ve sınıf dışı eğitsel uygulamalara yönelik algılarına da olumlu yansımaları olduğu belirlenmiştir.

Araştırmanın yedinci alt problemi doğrultusunda, girişimcilik öğretim programının uygulama sonunda deney grubundan 20 öğrenci ile odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Bu görüşmelerden “etkinlikler, konular, uygulamalar, süreçte hoşlandıkları veya hoşlanmadıkları durumlar, sınıf ortamı, derse katılım, programın sağladığı kazanımlar, günlük yaşamda sağladığı etkileri ve geleceğe yönelik etkilerine” yönelik elde edilen öğrenci görüşleri incelenmiştir. Bu kapsamda elde edilen sonuçlar şunlardır:

GÖP uygulamalarında, deney grubu öğrencilerinin çoğu uygulanan etkinliklerden; farklı ürünler geliştirme, ürünleri kantinde satış yapma, oyun oynama, çocuk dergisi oluşturma, afiş, broşür yapma ve sunma, küçük girişimcilerin ve örnek girişimcilerin başarıları inceleme, teknolojik ürün tasarımı yapma, girişimci iş adamı ile söyleşi ve proje çalışmalarının hoşlarına gittiğini, beğendiklerini belirtmişlerdir.

Yapılan uygulamaların özgüvenlerini geliştirdiği, motivasyonlarını artırdığı, çok güzel, ilgi çekici ve eğlenceli olduğu, hayatlarını kolaylaştırdığı ve zorluklarla mücadele etmeyi öğrettiği ve kendileri için çok yararlı olduğu için çok beğendiklerini belirtmişlerdir.

Uygulama sürecinde sınıf ortamıyla ilgili olarak derslerin çoğunlukla eğlenceli olduğunu sıkıcı olmadığını, derste mutlu olduklarını bu dersi sevdiklerini belirtmişlerdir. Derse katılımın çok iyi olduğunu ve herkesin istekli olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenin öğrencilerin aktif olmasını sağladığını, herkese derse katılımı sağlamak için destek olduğunu, konuları güzel anlattığını ve herkese eşit davrandığını belirtmişlerdir. Bazı derslerde bazı öğrencilerin isteksiz olmasını ve sınıfın kalabalık olmasından dolayı bazen ses, gürültü olmasını olumsuz durum olarak belirtmişlerdir. Ayrıca çok az öğrencinin proje çalışmasında grup üyelerinin evlerinin uzak olması, projeleri yetiştirmekte, etkinliklerde bazı metinlerde ve yazı yazmaya dayalı etkinliklerde zorlandıklarını da olumsuz durum olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Alanyazında bu sonuca benzer çalışmaların olduğu görülmüştür. Örneğin, Bartulović & Novosel (2014)'in ilköğretim öğrencilerinin girişimcilik yetkinliklerini geliştirmek için bir girişimcilik öğretim programı geliştirmek amacıyla yaptığı çalışmada bazı sorunlar görülmüştür. Çalışmada tüm öğretmenler ile 5. ile 8. sınıftan öğrencilerle belirli bir ürün üretmek amacıyla girişimcilik atölyeleri düzenlemiş, ürünler geliştirmiş ve sunumlar yapılmıştır. Öğrenciler bu süreçte pratik çalışma/uygulama yaparken motor becerilerin kullanımında çok zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bergman vd., (2011)'in girişimcilik eğitiminin girişimcilik öz-yeterlik ve girişimcilikle ilgili bilgiler üzerindeki etkisini incelediği araştırmada kız ve erkek öğrencilerle görüşmeler yapmıştır. Erkekler esas olarak rekabet unsuruna değinmişler, rekabetin kendilerine motivasyon sağladığını belirtmişlerdir. Ayrıca uygulamalarda çok fazla zorluğun olduğunu ancak yarışmaların bu zorlukların üstesinden gelme gücü verdiğini belirtmişlerdir. Bunu çok beğendiklerini, eğlenceli bulduklarını belirtmişlerdir. Ancak kızlar yarışma nedeniyle cesaretlerinin kırdığını ve yarışma da çok fazla strese yol açtığını belirtmişlerdir. Çalışmayı bırakmayı düşündüklerini, çok baskı altında kaldıklarını belirtmişlerdir. Nitekim bir öğretim programının uygulama sürecinin kusursuz olması pek mümkün değildir. Süreçte aksayan veya istenmeyen durumlarla karşılaşmak mümkündür. Bu nedenle program sonunda başarılı sonuçlara ulaşmak için de bu durumları tespit edip olumsuzlukları en aza indirmek için çaba göstermek

gerektiği düşünölmektedir. Bu araştırmada da hem uygulayıcı ve hem de öğrenciler tarafından tutulan günlüklerle, ders gözlemleriyle ve uygulama sonrası yapılan odak öğrenci görüşmeleriyle programın olumlu ve olumsuz durumları belirlenerek objektif bir şekilde değerlendirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Bu değerlendirmeler sonucunda da programın büyük ölçüde istenilen düzeyde uygulandığı görölmüştür.

Deney grubu öğrencilerinin GÖP uygulamalarının kendilerine sağladığı kazanımlar incelendiğinde şu sonuçlara ulaşılmıştır: Öğrenciler GÖP uygulamalarının motivasyonlarını arttırdığını, el becerilerini geliştirdiğini, kendini ifade etme becerilerini geliştirdiğini, kendine güvenlerini arttırdığını ve hayal güçlerini geliştirdiğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte öğrenciler GÖP sonunda, girişimcilikle ilgili birçok ilginç bilgi öğrendiklerini, herkesten farklı ve önde olma heveslerinin olduğunu ve yeni şeyler üretme becerilerinin geliştiğini belirtmişlerdir. Ayrıca GÖP uygulamalarının; hedef belirleme, risk alma, ürün tasarlama, mücadele etme/pes etmeme, zorlukların üstesinden gelme, başarma isteği, fırsatı kaçırmama, grupla işbirliği içinde çalışma ve araştırma yapma gibi girişimcilerin sahip olduğu becerileri de kazandırdığını belirtmişlerdir. Öğrenciler GÖP uygulamalarının diğer derslerde de etkilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Matematik'te, Türkçede bir etkinliği veya işlemi herkesten farklı yapmaya çalıştıklarını, matematik sorularını pes etmeden uğraşıp çözebildiklerini, diğer derslerdeki yarışmalara kendine güvenerek katıldıklarını, etkinliklere katıldıklarını, çekinmeden sunum yapabildiklerini ve proje ödevlerini kolayca yapabildiklerinin belirtmişlerdir. Öğrenciler GÖP uygulamalarının günlük yaşamlarında etkilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin boş zamanlarda sürekli bir şeyler yapmak, üretme istediklerini, yeni tasarımlar yapmaya başladıklarını, karşılaşılan sorunları çözebildiklerini, girişimcilerin yaptıkları yeni şeylerin dikkat çektiğini, yaptıkları işleri düşünerek ve kendilerine güvenerek yaptıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler GÖP uygulamalarının; gelecek yaşamlarına yönelik etkilerinin de olduğunu belirtmişlerdir. Örneğin hayal güçlerinin geliştiğini, ileriye dönük yeni amaçlarının olduğunu, çoğu girişimci olmak, bazıları girişimci bir öğretmen olmak istediklerini ve tasarladığı ürünleri yapmak, gerçekteşirmek istediklerini belirtmişlerdir.

Alanyazında odak grup görüşmelerinden elde edilen sonuca benzer çalışmaların olduğu görüşmüştür. Örneğin Barba-Sánchez & Atienza-Sahuquillo (2016)'nin ilkokul öğrencilerine (8-12 yaş) girişimcilik becerileri kazandırmak amacıyla uyguladığı girişimcilik etkinlikleri, öğrencilerin girişimcilik yeteneklerini ve gelecekteki iş kurma

potansiyellerini geliştirmiştir. Örenciler şirket kurma, pazarlama, fiyat belirlenme vs. gibi konularda gelişmiş ve tamamen el yapımı, genellikle her çeşit malzemeden geri dönüşümlü ürünler tasarlayarak ve üreterek yaratıcılık becerilerini geliştirmişlerdir. Ayrıca öğrenci görüşleri doğrulusunda ulaşılan sonuçlar şöyledir: Öğrenciler, girişimcilik için gerekli olan “bağımsız davranma (girişkenlik), sözünü tutmak, kendi fikrini savunmak, tercihlerini çekinmeden ifade etmek, problemleri belirlemek ve çözmek, kişisel risk durumlarını tanımlamak, girişimde bulunmak, görevlerini yerine getirme sorumluluğu taşımak” gibi beceriler kazanmışlardır. Ayrıca “eleştiriye açık olmak, kararlar almak, kendisiyle ilgili konuşurken gerçeğçi bir dil kullanmak, girilen bir çabaya dayalı olarak sonuçları gerçeğçi bir şekilde değerlendirmek, tepkilerinde-davranışlarında özgün veya yaratıcı olmak ve alternatifler aramak” gibi beceriler kazanmışlardır. Uygulamalar katılımcılara olumlu katkılar sağlamıştır. Cheung (2008b)’e ait çalışmada, ortaokulda girişimci bir etkinlik (yeni yıl tezgâhının işletilmesi) uygulanmasının öğrenciler üzerindeki etkisi incelenmiştir. Etkinliğe katılan üç okulun öğretmenleriyle derinlemesine görüşmeler yapılmış ve öğrencilerle de hem uygulama yapılmış hem de görüşme gerçeğleştirilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgular, ortaöğretim öğrencilerine, bir işle ilgili birçok hususu öğretmek için girişimcilik eğitimi kapsamında uygulanan etkinliklerin etkili olduğunu göstermiştir. Sonuçlar öğrencilerin girişimcilik eğitiminde büyük bir kazanımlar elde ettiğini açıkça göstermektedir. Uygulama, öğrencilerin işverenlerin aradığı; takım çalışması, bağlılık ve esneklik gibi becerileri ve girişimcilerin sahip olduğu özellikleri geliştirmiştir. Öğrencilerde iş ve çalışma hayatı hakkında gerçeğçi bilgi ve anlayış geliştirmelerine katkı sunmuştur. Yazıcı (2019)’a ait çalışmada 6E öğrenme modeline dayalı geliştirilen FeTeMM etkinliklerinin öğrencilerin girişimcilik becerilerine, tutumlarına ve FeTeMM mesleklerine yönelik ilgisini incelenmiştir. Karma yöntemin kullanıldığı araştırmada, 50 ortaokul 5.sınıf öğrencisi ile 7 hafta uygulanan etkinliklerin, öğrencilerin girişimcilik becerilerini, tutumlarını ve meslek ilgilerini artırdığı görölmüştür. Öğrenci görüşleri incelendiğinde, uygulanan etkinliklerin öğrencilerin grup çalışması, iş birliği yapma, iletişim, yaratıcılık, problem çözme, girişimcilik gibi becerilerinin gelişmesinde etkili olmuştur. Öğrenciler etkinliklerin eğlenceli ve öğretici olduklarını etkinlikler sayesinde bilgi ve becerilerinin arttığını, fen bilimleri dersine karşı olumlu tutum geliştirdiklerini belirtmişlerdir. Yıldırım (2018)’a ait çalışmada, ortak bilgi yapılandırma modeline dayalı fen öğretiminin sekizinci sınıf öğrencilerinin; sosyo bilimsel konular, bilimsel bilginin doğası ve girişimcilik becerisi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Karma yöntem

kullanılan çalışmada nicel veriler, 50 ortaokul öğrencisinden iki ölçek ile toplanmıştır. Nitel veriler, yarı yapılandırılmış mülakat yardımıyla elde edilmiştir. Uygulamanın ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin bilimsel bilginin doğası üzerinde ve girişimcilik becerileri üzerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Uygulamadan sonra öğrencilerle yapılan mülakat sonuçlarında ise deney ve kontrol grubu öğrencilerinin girişken ve girişimci birey özellikleri hakkında benzer açıklamalar yaptıkları tespit edilmiştir. Öğrenciler girişimci birey özelliklerini, ticaretle uğraşan, risk alabilen, ikna edebilen, pes etmeyen, kendine güvenen, etkili iletişim kurabilen ve organize edebilen şeklinde tanımlamışlardır. Deney ve kontrol grubu öğrencileri kendine güven ve cesaretli olma kavramlarını; rekabet edebilme, etkili iletişim kurabilme ve risk alabilme kavramlarıyla ilişkilendirerek açıklama yapmışlardır. Ayrıca deney grubundaki öğrencilere yerli ve yabancı girişimcilerin hayatlarını yansıtan videoların derste izletilmesi bu farkın oluşmasında etkili olduğu görülmüştür. Bu bağlamda incelenen çalışma sonuçları ile bu araştırmada öğrenci görüşlerinden elde edilen sonuçlarının benzerlik gösterdiği görülmektedir.

8. Araştırmanın sekizinci alt problemi doğrultusunda, GÖP uygulaması sonunda, okul dışında öğrencilerde meydana gelen davranış değişikliklerine yönelik veli görüşleri incelenmiştir. Bu kapsamda elde edilen sonuçlar şunlardır:

GÖP sonunda öğrencilere kazandırılması hedeflenen davranışlara yönelik veliler, öğrencilerin en çok kendine güven (özgüven), yenilikçilik ve yaratıcılık becerilerinin geliştiğini belirtmişlerdir. Bunun yanında bir işi başarma hırslarının, azimlerinin, heveslerinin, heyecanlarının ve isteklerinin arttığını, herhangi bir konuda veya işte fikir üretmelerinin arttığını ve hayal güçlerinin de geliştiğini belirtmişlerdir. Ayrıca veliler, öğrencilerin problem çözme becerilerinin geliştiğini, sorunlarla baş etme çabalarının arttığını, risk alma becerilerinin geliştiğini, bir ürün yapıp pazarlama, para kazanma becerilerinin geliştiğini, sorumluluk duygularının geliştiğini, planlı olma becerilerinin geliştiğini ve grupta birlikte çalışma becerilerinin geliştiğini belirtmişlerdir. GÖP uygulama sürecinde veya sonunda aile yaşamında veya sosyal hayatta görülen davranış değişikliklerine yönelik veliler, öğrencilerin farklı çalışmalar yapma, yeni ürünler üretme becerilerinin geliştiğini, hayallerini gerçekleştirme heveslerinin arttığını, el becerilerinin geliştiğini, yeni şeyler yapabilme yeteneklerinin geliştiğini ve diğer derslere yönelik ilgi ve başarılarının da arttığını belirtmişlerdir. Ayrıca iletişim, kendini ifade etme becerilerinin geliştiğini, sosyalleştiklerini, kişisel

ilişkilerinin geliştiğini, geleceğe dair hedef belirleyip ileride yapmak istediği mesleğe karar verdiklerini, günlük hayatta karşılaştığı problemleri çözme becerilerinin geliştiğini, çalışmanın ve para kazanmanın önemini anladıklarını, hayata farklı bakmaya başladıklarını, yardımlaşma duygularının geliştiğini, okula ve derslerine karşı motivasyonlarının arttığını ve yapmak istediği işi bir an önce yapma arzularının arttığını belirtmişlerdir. Bununla beraber veliler, GÖP uygulamasının yararlılığına yönelik olarak uygulanan girişimcilik etkinliklerinin çok iyi ve yararlı olduğunu, çocuklar üzerinde olumlu etkilerinin olduğunu, çocuklarda yeteneklerini ortaya çıkardığını ve kendi çocuklarına karşı güvenlerinin arttığını belirtmişlerdir. Son olarak veliler, GÖP uygulaması sonunda: “bu dersin devam ettirilmesi, haftada 2 dersten fazla olması, ileriki sınıflarda da olması, yapılan ürünlerin, araç gereçlerin çeşitlendirilmesi, geliştirilen ürünlerin satış ve sunumlarının daha geniş kitlelere ulaştırılması ve velilerin de etkinliklere davet edilmesi” gibi önerilerde bulunmuşlardır.

Bu sonuca bakıldığında, veli görüşleri öğrencilerin, girişimcilik öğretim programı ile kazandırılmak amaçlanan becerilerin kazandıklarını göstermektedir. Ayrıca veli görüşlerinden elde edilen sonuçlar, araştırmada nicel verilerden, öğrenci görüşlerinden, gözlemlerden ve günlüklerden elde edilen sonuçları doğrulayıcı niteliktedir. Nitekim öğrencilerin günlük hayatta davranışlarını, düşüncelerini, tutumlarını en çok gören, gözlemleyen velilerdir. Bu bakımdan veli görüşlerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Örneğin Christianti vd. (2015)'nin erken çocukluk dönemi için girişimcilik öğrenme modeli geliştirmeye yönelik yaptığı çalışmada da, velilerin, öğretmenlerin ve müdürlerin görüşleri alınmıştır. Araştırmada tüm öğretmenler ve müdürler girişimciliği öğrenmenin ve girişimcilik ile ilgili bazı değerlerin (özgüven, dürüstlük, bağımsızlık, sorumluluk, yaratıcılık, çevreyi önemseme, takım çalışması, disiplin saygı ve zor bir işi asla bırakmama) erken yaşlarda geliştiğini belirtmişlerdir. Ebeveynlerin % 90,79'u girişimcilik ruhunun ve bu değerlerin erken yaşta gelişmeye başladığını belirtmişlerdir. Bu çalışmada da ilkökul öğrencilerinin girişimcilik becerilerini geliştirmeleri sağlanmıştır. Areo (2014)'nin, girişimciliğin gelişiminde etkili olan faktörleri belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada, 140 ilkökul öğrencisinin (6-13 yaş) ve 140 ebeveynin görüşlerine başvurulmuştur. Araştırma sonuçları, ebeveynlerin çocuklarını ekonomik faaliyetlere dâhil etmenin önemli olduğunu göstermektedir. Ebeveynlerin çocuklarını çeşitli girişimci çalışmalara dahil etmeye istekli olduğu görülmüştür. Çocukların bu tasarıya olumlu bir şekilde dönüt verdiği

görülmüştür. Bu araştırmada da velilerin girişimcilik öğretim programı uygulamalarından memnun olduğunu ve çocuklar için yararlı olduğunu belirtmişlerdir. Bu bakımdan bencerciklik göstermektedir.

Genel olarak araştırma sonunda, ön test ve son testlerden (GBT, ÇGEE, GBDÖ ve ÇÖYÖ) elde edilen nicel verilere dayalı sonuçlar; geliştirilen girişimcilik öğretim programının öğrencilerin girişimcilik başarılarını, girişimcilik becerilerini, girişimcilik eğilimlerini ve öz yeterlik inançlarını geliştirdiğini göstermiştir. Bu sonucu, program sürecinde her modül sonunda uygulanan değerlendirme etkinliklerine (MSDE) dayalı elde edilen sonuçlar desteklemiştir. MSDE’den elde edilen puanların genel ortalamasına göre; yedi modülden de deney grubu öğrencilerinin yeterli düzeyde başarıya sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında nicel verilerden elde edilen sonuçlarla ve nitel verilerden elde edilen sonuçlar tutarlılık göstermiştir. Buna göre, modül sonlarında uygulanan öz değerlendirmelerde, öğrencilerin tamamına yakını büyük oranda kendi bakış açılarıyla programda hedeflenen kazanımlara ulaştıklarını belirtmişlerdir. Araştırmacı/uygulayıcı gözlemlerine dayalı günlüklerde de öğrencilerin hedeflenen kazanımlara büyük ölçüde ulaştığı, programın büyük ölçüde planlandığı şekilde uygulandığı ve istenilen sonuçlara ulaşıldığı ortaya çıkmıştır. GÖP uygulamalarında yapılan gözlem sonuçları, genel olarak GÖP uygulamalarında “derse giriş, öğretim sürecini geliştirme ve değerlendirme” aşamalarının gereklerine uygun olarak planlandığı gibi gerçekleştiğini ve öğrencilerin de hedeflenen kazanımlara istenilen düzeyde ulaştığını göstermiştir. Öğrenci günlükleri ve öğrenci odak grup görüşmelerinde de GÖP uygulamalarının, öğrencilerin hoşuna gittiği, etkinlikleri severek ve isteyerek gerçekleştirdikleri, girişimcilikle ilgili birçok kazanım elde ettikleri belirlenmiştir. Yapılan uygulamaların öğrencilerin özgüvenlerini geliştirdiği, başarıma isteklerini ve motivasyonlarını artırdığı, çok güzel, ilgi çekici ve eğlenceli olduğu, hayatlarını kolaylaştırdığı ve zorluklarla mücadele etmeyi öğrettiği belirlenmiştir. Öğrenciler programın kendileri için çok yararlı olduğunu ve çok beğendiklerini belirtmişlerdir. Program sonunda veliler de öğrencilerin birçok bilgi ve beceriye sahip olduklarını, geleceğe dair hayallerinin geliştiğini ve programın çok yararlı olduğunu belirtmişlerdir. Veli görüşlerinden elde edilen sonuçlar, öğrencilerin okul dışında günlük yaşamlarında da girişimcilik öğretim programı ile kazandırılmak amaçlanan becerilerin kazandıklarını göstermiştir.

Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde araştırma kapsamında tasarlanan ve uygulanan girişimcilik öğretim programı, ilkokul öğrencilerinin girişimcilik bilgilerinin, becerilerinin ve eğilimlerinin gelişmesini sağlamıştır. Programın, öğrenciler üzerinde istenilen etkileri sağladığı görülmüştür. Bu bağlamda girişimcilik becerilerinin okullarda öğrencilere kazandırılması için çalışmalara ilkokuldan itibaren başlanması gerektiği anlaşılmıştır. Alan yazındaki çalışmalarda da (Christianti vd., 2015; Hassi, 2016; Heilbrunn, 2010; Lourdes Cárcamo-Solís vd., 2017; Paço & Palinhas, 2011; Rosendahl Huber vd., 2014; Vaidya, 2007) görüldüğü üzere bu araştırma sonunda girişimcilik becerilerinin kazandırılmasında ilkokul döneminin uygun bir dönem olduğu görülmüştür.

Öneriler

Bu çalışmada ilkokul 4. sınıf öğrencilerine yönelik bir girişimcilik öğretim programı tasarlanmış, uygulanmış ve değerlendirilmiştir. Programın uygulama süreci, etkinlik temelli anlayışla öğrencinin süreçte aktif olduğu çeşitli öğretim yöntem ve tekniklerle zenginleştirilerek gerçekleştirilmiştir. Nicel verilerden elde edilen sonuçlara göre; uygulanan girişimcilik öğretim programı, ilkokul öğrencilerinin girişimcilik bilgilerini, becerilerini ve eğilimlerini geliştirmiştir. Nitel verilerden elde edilen sonuçlar da öğrencilerin, uygulayıcının, gözlemcinin ve velilerin değerlendirmeleriyle programın amacına uygun gerçekleştiğini, öğrencilerin hedeflenen kazanımlara ulaştığını göstermiştir. Uygulamaya katılan öğrencilerin sürece etkin katılım gösterdiği, etkinlikleri isteyerek ve severek büyük bir coşkuyla gerçekleştirdiği ve birçok kazanımlar elde ettiği görülmüştür. Bu bağlamda araştırma sürecinde edinilen deneyimler ve araştırma sonunda elde edilen sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur. Bu öneriler şu şekildedir:

Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Okullarda öğrencilerin girişimcilik becerilerinin geliştirilmesine yönelik girişimcilik eğitimleri ilkokuldan, hatta okul öncesinden itibaren başlatılmalıdır. çünkü erken yaşlarda girişimcilik becerilerini kazanan öğrenciler ileri yaşlarda bu konuda daha yetkin olabilir, daha bilinçli girişimcilik çalışmalarını yürütebilir.

2. İlkokullarda girişimcilik becerilerinin geliştirilmesine yönelik çalışmalar sınıflar bazında yapılmasının yanında, daha kapsamlı okullar bazında da uygulanmalıdır. Bu kapsamda okul bazında projeler gerçekleştirilebilir. Yeni ürünler

veya projeler geliştirilerek büyük çaplı organizasyonlarla girişimcilik bilincinin oluşması sağlanabilir.

3. Girişimcilikle ilgili kitap, dergi, video, çizgi film, animasyon ya da internet sitesi gibi çocuklara uygun materyaller hazırlanmalı ve bu materyaller okullarda kullanılmalıdır. Örneğin Eba (Eğitim Bilişim Ağı) üzerinden bir paylaşım ağı oluşturularak bu çalışmalar yaygınlaştırılabilir. Yarışmalarla ya da proje etkinlikleriyle bu çalışmalar yürütülebilir.

4. Okullar girişimciliğin geliştirilmesi açısından teknik donanıma sahip hale getirilmeli, gerekli araç gereçler ve materyaller sağlanmalıdır. Bu araç gereçlerin neler olabileceğine yönelik araştırmalar yapılabilir. Örneğin teknolojik ürünlerin, somut malzemelerin ya da çocuklara uygun görsel materyallerin neler olabileceğine, bunların gerekliliğine ve etkililiğine yönelik çalışmalar yapılabilir.

5. Girişimcilik projeleri ya da uygulamaları ilkokullarda serbest etkinlikler dersi kapsamında ya da eğitsel kulüp çalışmalarında uygulanabilir.

6. Girişimcilik becerilerini geliştirmeye yönelik seçmeli bir ders olarak öğretim programı uygulamaya konulabilir. Bu kapsamda farklı materyaller, teknolojik ürünler, toplumsal sorunlara çözüm sağlayacak ya da hayatı kolaylaştıracak yeni ürünler geliştirilebilir. Bunun yanında alış veriş, ürün tasarlama, geliştirme, sunma, reklam, kampanya vb. gibi etkinlikler düzenlenebilir.

7. Öğrencilerin öğretim sürecinde farklı derslerde de girişimcilik becerilerini geliştirecek etkinliklere ağırlık verilmelidir. Bu kapsamda öğretmenlere ve öğretmen adaylarına bu konuda eğitimler verilerek kendilerini geliştirmeleri sağlanmalıdır. Örnek etkinlikler, öğretim yöntem ve teknikleri ya da değerlendirme etkinlikleri öğretmenlere kazandırılmalıdır.

Araştırmaya Yönelik Öneriler

1. Girişimcilik becerileri kazandırmaya yönelik bilimsel çalışmalar ilkokuldan itibaren gerçekleştirilmeli ve artırılmalıdır. Bu kapsamda ülkemizde yeterli çalışma bulunmadığı için gerek tarama gerekse deneysel çalışmalar yürütülebilir. Bu noktada ilkokullarda uygulanacak girişimcilik eğitimleri kapsamında deneysel çalışmalar yapılarak örnekler çoğaltılmalı ve bu örneklerin paylaşımı sağlanmalıdır.

2. Girişimcilik becerileri kapsamında birden çok alt beceri bulunduğu için ilkokul düzeyine uygun olan ve gerekli olan temel becerilerin geliştirilmesine yönelik bilimsel çalışmalar artırılmalıdır. Bu becerilerden; başarılı olma isteği, kendine güvenme, problem çözme, risk alma, fırsatı değerlendirme, yenilikçilik ve yaratıcılık becerileri bu çalışmada ele alınarak geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu anlamda bu çalışma bir temel oluşturmaktadır. Ancak bununla beraber bu beceriler spesifik olarak ele alınıp derinlemesine araştırmalar yapılabilir.

3. Girişimcilik geniş yelpazeli bir konu alanı olduğu için ilkokul düzeyine uygun kazanımların, içeriğin, temel kavramların, etkinliklerin ve değerlendirme araçlarının belirlenmesine yönelik bilimsel çalışmalar artırılmalıdır. İlkokul düzeyine uygun girişimcilik becerilerinin kapsamı netleştirilmelidir. Bu araştırma bu bağlamda bir temel oluşturmaktadır. Ancak girişimciliğin kapsamının belirlenmesi bu alanda daha çok çalışmanın yapılmasıyla mümkün olacağı için çalışmalar zenginleştirilerek daha da geliştirilebilir.

4. Girişimcilik becerilerinin kazandırılmasına yönelik bilimsel çalışmalar, farklı bölgelerde, farklı örnek gruplarına ilkokul birinci sınıftan başlayarak gerçekleştirilmelidir.

5. Girişimciliğe yönelik çalışmaların ilkokuldan itibaren okullarda gerçekleştirilmesi gerektiği, tüm eğitim paydaşlarına, yöneticilere ve velilere anlatılmalı, bu konuda bir farkındalık oluşturulmalı, girişimcilik eğitimleri için bu konuda destekleri sağlanmalıdır.

6. Bu çalışmada uygulanan girişimcilik öğretim programı farklı örneklerle, farklı yerleşim yerlerinde tekrar uygulanabilir. Sonuçların etkililiği karşılaştırılabilir.

7. İlkokullarda girişimciliğe yönelik çeşitli uygulamalı araştırmalar gerçekleştirilerek tüm toplumda bu konuda bir farkındalık oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abd Hamid, M. (2013). *Entrepreneurship Education: The Implementation in Year 1 Primary School Curriculum in Malaysia. A Case Study of One District in East Peninsular Malaysia*. (Unpublished Doctoral Thesis). University of York Department of Education.
- Adegun, O. A. (2013). Entrepreneurship Education and Youth Empowerment in Contemporary Nigeria. *Journal of Emerging Trends in Educational Research and Policy Studies*, 4(5), 746-751.
- Adıgüzel, A. (2017). Eğitimde Program Geliştirmenin Kuramsal Temelleri. İçinde; *Eğitimde Program Geliştirme ve Değerlendirme* (1. Baskı). (Ed: B. Oral ve T. Yazar). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Akbayrak. (2019). *Özel Yetenekli İlkokul 4. Sınıf Öğrencilerine Yaratıcı Drama Yöntemiyle Girişimcilik Becerisi Kazandırılması Üzerine Bir Eylem Araştırması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Rize.
- Akçakanat, T., Mücevher, M. H. ve Çarıkçı, İ. H. (2014). Sözel, Sayısal ve Eşit Ağırlık Bölümlerinde Okuyan Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi: SDÜ Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(2), 137-153.
- Akgül, A. ve Çevik, O. (2003). *İstatistiksel Analiz Teknikleri SPSS'te İşletme Yönetimi Uygulamaları*. Ankara: Emek Ofset.
- Akhtar, A., Topping, K. J. & Tariq, R. H. (2009). Entrepreneurial Inclinations of Prospective Teachers. *New Horizons in Education*, 57(2), 1-16.
- Akpınar, S. (2011). *Girişimciliğin Temel Kavramları*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Aksöz, A. S., Serindağ, E. ve Balcı, T. (2006). Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Alman Dili Eğitimi Öğrencilerinin ve Öğretim Elemanlarının Öğretim Süreçlerine ve Değerlendirmeye Yönelik Görüşleri. *Ç.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(31), 14-28.
- Akyürek, Ç. (2013). *İlkokul Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Akyüz, Y. (2013). Üniversite Öğrencilerinin KOSGEB Desteklerine Bakış Açıkları ve Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Uşak Üniversitesi Örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(3), 80-98.
- Allan, P., Fullerton, B., MacDonald, S., Prosser, K., Watson, Z., Weatherbie-Morehouse, D. & Whitehouse-Sheehan, D. (1998). Atlantic Canada, English Language, Arts Curriculum Elementary K-3, <https://www2.gnb.ca/content/dam/gnb/Departments/ed/pdf/K12/curric/English/EnglishLanguageArts-GradeK-3.pdf> (Erişim Tarihi: 02.17.2017).
- Amer, A. (2006). Reflections on Bloom's Revised Taxonomy. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 4(1), 213-230.
- Anderson, L., Krathwohl DR (editor), Airasian PW, Cruikshank KA, Mayer RE, Pintrich PR, Raths J. & Wittrock MC. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: a Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*.
- Arcagök, S. (2016). *Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersindeki Özerklik Desteği Algılarının Motivasyon, Girişimcilik ve Yaratıcılık ile İlişkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

- Areo, A. B. (2014). Early Child Entrepreneurship Development: A Paradigmatic Approach to Unemployment Challenges. *Research on Humanities and Social Sciences*, 4(4), 41-48.
- Arıkan, S. (2002). *Girişimcilik: Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Armut, B. ve Kılınc, M. (2018). 4. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Adaylarının Girişimcilik Becerisi Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 4(1), 39-56.
- Arslantaş, C. C. (2001). Girişimcilikte Yaratıcılık ve Yenilik. *İÜ İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Yönetim Dergisi*, 12(38), 17-23.
- Aşkın, A., Nehir, S. ve Vural, S. Ö. (2011). Tarihsel Süreçte Girişimcilik Kavramı ve Gelişimi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 6(2), 55-72.
- Aslan, M. ve Atik, U. (2018). 2015 ve 2017 İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Revize Edilmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(1), 528-547.
- ASTEER (2014). How to Assess and Evaluate The Influence of Entrepreneurship Education, Astee Proje Raporu, <http://asteeproject.eu/results> (Erişim Tarihi: 12.21.2016).
- Atalay, N. ve Anagün, Ş. S. (2017). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Girişimcilik Becerisine İlişkin Yeterlik Algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(41), 298-313.
- Ataseven, Ö. (2016). *Türkiye ve Avrupa Birliği Ülkelerindeki İlkokul Öğrencilerinin Girişimcilik Yeterliliklerinin Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Düzce.
- Athayde, R. (2009). Measuring Enterprise Potential in Young People. *Entrepreneurship theory and practice*, 33(2), 481-500.
- Athayde, R. (2012). The Impact of Enterprise Education on Attitudes to Enterprise in Young People: An Evaluation Study. *Education & Training*, 54, 709-726.
- Avrupa Komisyonu. (2004). Helping to Create an Entrepreneurial Culture, A Guide on Good Practices in Promoting Entrepreneurial Attitudes and Skills Through Education, Enterprise Policy, Brüksel, https://ec.europa.eu/growth/content/helping-create-entrepreneurial-culture-guide-good-practices-promoting-entrepreneurial-0_mt (Erişim Tarihi: 13.11.2015).
- Avrupa Komisyonu. (2012). Avrupa Komisyonu, Brüksel Raporu, http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-365_tr.htm (Erişim Tarihi: 15.11.2015).
- Avrupa Komisyonu. (2015). Entrepreneurship Education: A Road to Success. Compilation of Evidence on Impact of Entrepreneurship Education Strategies and Measures. Belgium: EU, <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/8565/attachments/1/translations/.../pdf> (Erişim Tarihi: 15.11.2015).
- Avşar, M. (2007). *Yüksek Öğretimde Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması, Çukurova Üniversitesinde Bir Uygulama*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Axelsson, K., Hägglund, S. & Sandberg, A. (2015). Entrepreneurial Learning in Education: Preschool as a Take-Off for the Entrepreneurial Self. *Journal of education and training*, 2(2), 40-58.
- Ay, T. S. ve Acar, Ş. (2016). Sınıf Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisi Kazandırmaya Yönelik Görüşleri. *Electronic Journal of Social Sciences*, 15(58), 960-979.

- Aybek, B. (2007). Konu ve Beceri Temelli Eleştirel Düşünme Öğretiminin Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimi ve Düzeyine Etkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 43-60.
- Aydın, E. (2015). *Hayat Bilgisi Öğretim Programlarında Yer Almış Girişimci Birey Özelliklerinin İncelenmesi ve Bu Özelliklerin Kazandırılabilirliğinin Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Aytaç, Ö. (2006). Girişimcilik: Sosyo-Kültürel Bir Perspektif. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(15), 139-160.
- Aytaç, Ö. ve İlhan, S. (2007). Girişimcilik ve Girişimcikültür: Sosyolojik Bir Perspektif. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(18), 101-120.
- Bacanak, A. (2013). Fen ve Teknoloji Dersinin Öğrencilerde Girişimcilik Becerisinin Gelişimine Etkisi Üzerine Öğretmen Görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 609-629.
- Bacanak, A., Ülküdür, M. A. ve Öner, F. (2012). Fen ve Teknoloji Dersi Öğretmenlerinin Girişimcilik Becerisi ve Etkisi ile İlgili Görüşleri: Nitel Bir Araştırma. *X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi*, 27-30 Haziran 2012, Niğde, Türkiye.
- Bagheri, A. & Pihie, Z. A. L. (2010). Entrepreneurial Leadership Learning: In Search of Missing Links. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 7, 470-479.
- Baki, A. ve Gökçek, T. (2012). Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 1-21.
- Balaban, Ö. ve Özdemir, Y. (2008). Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Sakarya Üniversitesi İİBF Örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 3(2), 133-147.
- Bandura, A. (1997). *Self-Self Efficacy: The Exercise of Control*. New York: Freeman.
- Baranović, B., Domović, V. & Štibrić, M. (2007). Enterprise Education–The Perspective of Teachers in Compulsory Schools. *Sociology and Space*, 177(3-4), 339-360.
- Barba-Sánchez, V., Atienza-Sahuquillo, C., McCracken, M. & Matlay, H. (2016). The Development of Entrepreneurship at School: The Spanish Experience. *Education&Training*, 58, 783-796.
- Bartulović, P. & Novosel, D. (2014). Entrepreneurial Competencies in Elementary Schools. *International Journal of Education for Entrepreneurship*, 4(1), 83-87.
- Başar, M. (2013). Girişimcilik ve Girişimcilik Süreçleri. İçinde; *Girişimcilik* (Ed: Y. Ürper), ss. 2-19. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Başar, M., Ürper, Y., Tosunoğlu, B. ve Müftüoğlu, T. (2013). *Girişimcilik*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Başar, T. (2016). *İlkokul 3. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baydan, Y. (2010). *Sosyal-Duygusal Beceri Algısı Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Sosyal-Duygusal Beceri Programının Etkililiği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Baykara, K. (2014). İçeriğin ve Eğitim Durumlarının Düzenlenmesi. İçinde; *Eğitimde Program Geliştirme Kavramlar Yaklaşımlar* (Ed: H. Şeker). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bayram, G. N. (2014). *Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimi Üzerine Etkisinin İncelenmesine Yönelik Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

- Baysal, H. ve Özkul, A. S. (2009). Türkiye’de Girişimcilik Eğitiminde İlköğretimin Rolü Ders Kitapları Üzerine Bir İçerik Analizi. *1. Uluslararası Davraz Kongresi*, 24-27 Eylül 2009, Isparta, Türkiye.
- Baytekin, Ç. (2011). *Öğrenme Öğretme Teknikleri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Begović, V., Stanković, D. ve Tkalec, Z. (2009). Strategije Učenja i Poučavanja za Razvoj Poduzetničke Kompetencije u Neformalnom Obrazovanju. *VŠNŠ Zrinski*, 83-93.
- Bergman, N., Rosenblatt, Z., Erez, M. & De-Haan, U. (2011). Gender and The Effects of an Entrepreneurship Training Programme On Entrepreneurial Self-Efficacy and Entrepreneurial Knowledge Gain. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 13(1), 38-54.
- Beyhan, A. (2013). Eğitim Örgütlerinde Eylem Araştırması. *Journal of Computer and Education Research*, 1(2), 65-89.
- Biçer, B. (2012). *İlerlemecilik içinde, Eğitim Felsefesi*. İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Biçer, B., Er, H. ve Özel, A. (2013). Öğretmen Adaylarının Epistemolojik İnançları ve Benimsedikleri Eğitim Felsefeleri Arasındaki İlişki. *Journal Of Theory & Practice in Education*, 9(3), 229-242.
- Bilge, H. ve Bal, V. (2012). Girişimcilik Eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(16), 131-148.
- Borasi, R. & Finnigan, K. (2010). Entrepreneurial Attitudes and Behaviors That Can Help Prepare Successful Change-Agents in Education. *The New Educator*, 6(1), 1-29.
- Börü, D. (2006). *Girişimcilik eğilimi: Marmara Üniversitesi İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayın No.733.
- Bozkurt, Ö. (2006). Girişimcilik Eğiliminde Kişilik Özelliklerinin Önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2), 93-111.
- Bozkurt, Ö. Ç. ve Alparıslan, A. M. (2013). Girişimcilerde Bulunması Gereken Özellikler ile Girişimcilik Eğitimi: Girişimci ve Öğrenci Görüşleri. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(1), 7-28.
- Bozkurt, Ö. ve Erdurur, K. (2013). Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Potansiyel Girişimciler Üzerinde Bir Araştırma. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(2), 57-78.
- Broad, J. (2017). Enterprising Skills: A Literature Review. White Rose Centre for Excellence in Teaching and Learning. *Enterprise Research Report*.
- Brüne, N. & Lutz, E. (2020). The Effect of Entrepreneurship Education in Schools on Entrepreneurial Outcomes: A Systematic Review. *Management Review Quarterly*, 70, 275-305.
- Büyükkaragöz, S. S. (1997). *Program Geliştirme: Kaynak Metinler*. Konya: Öz Eğitim Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademik Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çakır, E. (2016). *Fen Öğretiminde Açık Uçlu Araştırmacı Sorgulayıcı Öğrenme Etkinliklerinin Yaratıcılık ve Girişimcilik Becerilerine Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale.
- Can, A. (2018). *SPSS ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Atıf İndeksi.

- Çankır, B. (2017). Öz-Yeterlilik ve Değişime Karşı Direncin Girişimcilik Eğilimi Üzerine Etkisi. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 115-124.
- Cansız, E. (2007). *Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Belirlenmesi: Süleyman Demirel Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Çelik, A., İnce, M. ve Bozyiğit, S. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetlerini Etkileyen Ailesel Faktörleri Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(3), 113-124.
- Çelik, H., Gürpınar, C., Başer, N. ve Erdoğan, S. (2015). Öğrencilerin Yaratıcı Düşünme ve Girişimcilik Becerilerine Yönelik Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Görüşleri. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 277-307.
- Çelikkaya, T. (2011). Sosyal Bilgiler Programında Yer Alan Becerilerin Kazandırılma Düzeyi: Öğretmen Görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), 969-990.
- Çermik, F. (2015). *Sosyal Girişimcilik, Küresel Vatandaşlık ve Çevre Davranışı Arasındaki İlişki: Yapısal Eşitlik Modellemesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Çetin, B. (2007). *Yeni İlköğretim Programı (2005) Uygulamalarının İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Çalışma Alışkanlıkları ile Öz-Yeterliliklerine Etkisi ve Öğrencilerin Program Hakkındaki Görüşleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çetin, B. (2015). *Öğrenme Stillerine Göre Öğrencilerdeki Girişimcilik Becerilerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale.
- Çetin, C. (2012). *Stratejik Düşünce ve Kurumsal Girişimcilik*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.
- Çetin, F. (2011). Örgüt İçi Girişimcilikte Öz Yeterlilik Algısı ve Kontrol Odağının Rolü. *Business and Economics Research Journal*, 2(3), 69-85.
- Çetinkaya Bozkurt, Ö. (2011). *Dünyada ve Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi: Başarılı Girişimciler ve Öğretim Üyelerinden Öneriler*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Ceviz, N. Ö., Tektaş, M., Yayla, A., Tektaş, N., Sarıkaş, A. ve Polat, Z. (2016). Meslek Yüksekokullarında Öğrenim Gören Gençlerin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(37), 319-331.
- Chell, E. (2015). Directorate-General for Internal Policies Policy Department B: Structural and Cohesion Policies Culture and Education, Youth Education & Entrepreneurship, Workshop Documentation, <http://www.europarl.europa.eu/studies> (Erişim Tarihi:10.10.2015).
- Chen, C. C., Greene, P. G. & Crick, A. (1998). Does Entrepreneurial Self-Efficacy Distinguish Entrepreneurs From Managers? *Journal of business venturing*, 13(4), 295-316.
- Chen, Y.-F. & Lai, M.-C. (2010). Factors Influencing The Entrepreneurial Attitude of Taiwanese Tertiary-Level Business Students. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 38(1), 1-12.
- Cheung, C. K. (2008a). Entrepreneurship Education in Hong Kong's Secondary Curriculum. *Education & Training*, 50(6), 500-515.
- Cheung, C.-K. (2008b). Practicing Entrepreneurship Education for Secondary Pupils Through The Operation of a New Year Stall in Hong Kong. *The Asia-Pacific Education Researcher*, 17(1), 15-32.
- Chin, R. & Lee, B. Y. (2008). *Principles and Practice of Clinical Trial Medicine*. New York: Academic Press.

- Christianti, M., Cholimah, N. & Suprayitno, B. (2015). Development of Entrepreneurship Learning Model for Early Childhood. *Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research*, 3(3), 65-70.
- Çiçek, B. (2016). Girişimcilik Dersinin Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimi Üzerindeki Etkisi: Muş Alparslan Üniversitesi İİBF’de Bir Araştırma. *International Conference on Quality in Higher Education*, 24-25 November 2016, Sakarya, Turkey, ss. 24-25.
- Cohen, J. (1988). *Statistical Power Analysis for the Behavioral Sciences*. USA: Erbaum Press.
- Çolakoğlu, H. ve Çolakoğlu, T. (2016). Üniversitelerdeki Girişimcilik Eğitimi ile Öz Yeterlilik Algısı ve Girişimcilik Potansiyeli İlişkisi Üzerine Bir Saha Araştırması. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 17(37), 70-84.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (2013). *A First Course in Factor Analysis*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Consortium for Entrepreneurship Education (2008). *Entrepreneurship everywhere: The case for entrepreneurship education*. Columby. (Erişim Tarihi:15.09.2017).
- Creswell, J. & Plano Clark, V. L. (2007). Understanding Mixed Methods Research. *Designing and conducting mixed method research*, 1-19.
- Creswell, J. W. ve Clark, V. L. P. (2017). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. CA: Sage publications.
- Creswell, J. W. & Creswell, J. D. (2017). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches*. CA: Sage publications.
- Çuhadar, M. ve Altinel, M. (2016). Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Analizi: Ortaöğretim Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *Turizm Akademik Dergisi*, 3(2), 1-14.
- Curth, A. (2011). Mapping of Teachers' Preparation for Entrepreneurship Education. *Final Report, Framework Contract No EAC*, 19(6).
- Damar, A. (2015). *Girişimci Kişilik Özelliklerinin Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerine Etkisi: Sannio Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi'nde Karşılaştırmalı Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Demirel, E. T. ve Tikici, M. (2010). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Özelliklerinin Beyin Baskınlık Analizi ile Değerlendirilmesi: İnönü Üniversitesi İİ Bf İşletme Bölümü Örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(32), 221-253.
- Demirel, Ö. (2012). *Eğitimde Program Geliştirme: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Deveci, H. (2015). *Çocuklara Girişimcilik Kazandırmada Sosyal Bilgilerin Rolü: Bir Araştırma Örneği*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Deveci, İ. (2016). *Fen Bilimleri Öğretim Programıyla (5-8) Bütünleştirilmiş Girişimcilik Eğitimi Modüllerinin Geliştirilmesi, Uygulanması ve Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Deveci, İ. (2017). Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Girişimci Özellikleri ile İlgili Öz Değerlendirmeleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(44), 202-228.
- Deveci, İ. (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Fen Tabanlı Girişimcilik Eğilimlerinin İncelenmesi. *Fen Matematik Girişimcilik ve Teknoloji Eğitimi Dergisi*, 1(1), 19-47.
- Deveci, İ. ve Çepni, S. (2017). Girişimcilik Eğitimi Modüllerinin Fen Bilimleri Öğretmen Adayları Üzerindeki Yansımaları. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 813-856.

- Deveci, İ. ve Seikkula-Lein, J. (2016). Finnish Science Teacher Educators' Opinions about the Implementation Process Related to Entrepreneurship Education. *Electronic Journal of Science Education*, 20(4), 1-20.
- Deveci, İ., Zengin, M. N. ve Çepni, S. (2015). Fen Tabanlı Girişimcilik Eğitimi Modüllerinin Geliştirilmesi ve Değerlendirilmesi. *Journal of Educational Sciences & Practices*, 14(27), 59-80.
- Dirlikli, M. (2015). *İşbirlikli Öğrenme Yöntemlerinin Çemberin Analitik İncelenmesi Konusunda Akademik Başarıya, Kaliciliğa Etkisi ve Sınıf içi Yansımaları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Doğan, H. (2014). *İlkokul Programında Yer Alan Ortak Temel Becerilerin Öğrenci Çalışma Kitaplarında Bulunan Etkinliklerde Yer Alma Düzeyleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, Y. (2007). İlköğretim Çağındaki 10-14 Yaş Grubu Öğrencilerinin Gelişim Özellikleri. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(13), 155-187.
- Doğanay, A. ve Mediha, S. (2003). İlköğretim Öğretmenlerinin Sahip Oldukları Eğitim Felsefelerine İlişkin Algılarının Değerlendirilmesi “Öğretmenlerin Eğitim Felsefeleri”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(3), 321-337.
- Doğaner, M. ve Altunoğlu, A. E. (2010). Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 103-110.
- Drennan, J., Kennedy, J. & Renfrow, P. (2005). Impact of Childhood Experiences on The Development of Entrepreneurial Intentions. *The International Journal of Entrepreneurship and Innovation*, 6(4), 231-238.
- Durak, İ. (2011). Girişimciliği Etkileyen Çevresel Faktörlerle İlgili Girişimcilerin Tutumları: Bir Alan Araştırması. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 194-213.
- Duran, C., Büber, H. ve Gümüştekin, G. E. (2013). Girişimcilik Hislerine Eğitimin Katkısı: Kütahya Meslek Yüksekokulu Makine Programı Örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(2), 33-56.
- EACEA (2012). Entrepreneurship education at school in europe national strategies, curricula and learning outcomes, http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/135EN.pdf (Erişim Tarihi:10.10.2015).
- EE-HUB.EU (2018). Avrupa Girişimcilik Eğitimi Geliştirme Ağı. Avrupa Girişimcilik Eğitimi Geliştirme Ağı Danışma Kurulu Toplantısı Çalıştay Sonuç Raporu, http://genbasari.org/tr/component/attachments/?task=download&id=708:EE-Hub_tr_raport (Erişim Tarihi:10.11.2018).
- Eğmir, E. (2019). Karma Yöntem Araştırma Deseni. İçinde; *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ed: G. Ocak) (1. Baskı). Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Eğmir, E. ve Gürbüz, O. (2017). Eleştirel Düşünme Öğretim Programının Öğrencilerin Eleştirel Düşünme Becerisi ve Özdeğerlendirme Düzeylerine Etkisi. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(1).
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Yaklaşım, Yöntem ve Teknikler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Eraslan, L. (2011). İlköğretim Programlarında Girişimcilik Öğretimi (Hayat Bilgisi Dersi Örneği). *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, 82-94.

- Erdol, T. A. ve Gözütok, F. D. (2017). Needs Assessment for Gender Equality Curriculum Among High School Students: An Example of an Anatolian High School. *Eğitim ve Bilim*, 42(190).
- Ergin, H. (2003). *İletişim Becerileri Eğitim Programı'nın Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İletişim Beceri Düzeylerine Etkisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ergün, M. (1995). *Bilimsel Araştırmalarda Bilgisayarla İstatistik Uygulamaları*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Ergün, M. (1996). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Erkan, S. ve Gömleksiz, M. (2008). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Erkuş, A. (2012). *Psikolojide Ölçme ve Ölçek Geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ernest, K., Matthew, S. K. & Samuel, A. K. (2015). Towards Entrepreneurial Learning Competencies: The Perspective of Built Environment Students. *Higher Education Studies*, 5(1), 20-30.
- Eroğlu, S. (2019). *Ortaokul Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeylerinin ve Sosyal Bilgiler Dersinde Girişimcilik Becerisi Kazandırılmasına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Ertürk, S. (2013). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan Lmt. Şti.
- Eurydice. (2016). *Entrepreneurship Education at School in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 36.
- Fayolle, A. & Gailly, B. (2015). The Impact of Entrepreneurship Education on Entrepreneurial Attitudes and Intention: Hysteresis and Persistence. *Journal of small business management*, 53(1), 75-93.
- Figueiredo-Nery, M. A. N. & Figueiredo, P. N. (2008). Forming Entrepreneurial Mindsets? Preliminary Evidence of Teaching Practices from Primary Schools in a Developing Area in South America. *Journal of Technology Management & Innovation*, 3(2), 1-17.
- Fırat, M., Yurdakul, I. K., Ersoy, A., Fırat, M., Kabakçı Yurdakul, I. ve Ersoy, A. (2014). Bir Eğitim Teknolojisi Araştırmasına Dayalı Olarak Karma Yöntem Araştırması Deneyimi. *Journal of Qualitative Research in Education*, 2(1), 65-86.
- Florin, J., Karri, R. & Rossiter, N. (2007). Fostering Entrepreneurial Drive in Business Education: An Attitudinal Approach. *Journal of Management Education*, 31(1), 17-42.
- Frankel, J. & Wallen, N. (2006). *How to Design and Evaluate Research in Education*.: New York: McGraw Hill.
- GEM (2008). Executive Report, <http://www.gemconsortium.org/download/1299426307780/GEM%20GLOBAL%20REPORT%202010rev.pdf> (Erişim Tarihi:10.10.2015).
- Genç, K. Y. (2018). Girişimci Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimindeki Etkisi: Giresun Üniversitesi İşletme Bölümü Lisans Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(2), 34-48.
- Ghasemi, A. & Zahediasl, S. (2012). Normality Tests for Statistical Analysis: A Guide for Non-Statisticians. *International journal of endocrinology and metabolism*, 10(2), 486.
- Gibb, A. (2005). The future of entrepreneurship education–Determining the basis for coherent policy and practice. *The dynamics of learning entrepreneurship in a cross-cultural university context*, 2(2005), 44-67.

- GİSEP (2015). Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı 2015 – 2018, https://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Mali%20Tablolar/Gisep_2015-2018_TR.pdf (Erişim Tarihi: 13.02.2017)
- Gökçek, T., Babacan, F., Kangal, E., Çakır, N. ve Kül, Y. (2013). 2003-2012 Yılları Arasında Türkiye’de Karma Araştırma Yöntemiyle Yapılan Eğitim Çalışmalarının Analizi. *International Journal of Social Science*, 6(7), 435-456.
- Göktaş, P. ve Parmaksız, S. (2019). Bir Uygulamalı Girişimcilik Eğitim Örneği Olarak; Ağ Ve Teknoloji Odaklı Uygulamalı Girişimcilik Projesi. *Vizyoner Dergisi*, 10(24).
- Gömleksiz, M. N. ve Kan, A. Ü. (2009). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Eleştirel Düşünme, Yaratıcı Düşünme ve Girişimcilik Becerilerini Kazandırmadaki Etkililiğinin Belirlenmesi (Diyarbakır İli Örneği). *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 39-49.
- Gönülcü, K. (2019). *Sosyal Bilgiler Dersinde Öğrencilere Mini Şirketler Kurmaları Yoluyla Girişimcilik Becerisinin Kazandırılması: Bir Eylem Araştırması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Gözüdok, Ü., Aslan, S., Nalbant, O., Çınar, F. ve Yıldız, K. (2017). Ortaokullarda Öğrenim Gören Öğrencilerin Girişimcilik, Yaratıcılık ve Yenilik Algıları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Kongresi*, 20-22 Nisan 2017, İstanbul, Türkiye, ss. 1265-1281.
- Gözüdok, Ü., Dakes, A., Karaca, E., Yıldırım, B. ve Yıldız, K. (2017). Öğretmenlerin Girişimcilik Yaratıcılık ve Yenilik Algıları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Kongresi*, 20-22 Nisan 2017, İstanbul, Türkiye, ss. 1254-1264.
- Green, K. M. (2014). Creative-Thinking Exercises for Entrepreneurship Class. *Journal of Business Cases and Applications*, 12, 1.
- Gülbahar, Y. ve Büyüköztürk, Ş. (2008). Değerlendirme Tercihleri Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(35), 148-161.
- Gültekin, M. (2014). Dünyada ve Türkiye’de İlköğretim Programlarındaki Yönelimler. *İlköğretim Online*, 13(3), 726-745.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe Öğretimi ve Zihinsel Yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güney, S. (2015). *Girişimcilik: Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular*. Ankara: Siyasal kitabevi.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Güreşçi, E. (2014). Girişimcilik Eğilimi Üzerine Bir Araştırma: İspir Hamza Polat MYO Örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 9(1).
- Güven, S. (2010). Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Girişimcilik Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Education Sciences*, 5(1), 49-57.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. & Tatham, R. L. (1998). *Multivariate Data Analysis*. (Vol. 5). New Jersey: Prentice hall Upper Saddle River.
- Hassi, A. (2016). Effectiveness of Early Entrepreneurship Education at The Primary School Level: Evidence From A Field Research in Morocco. *Citizenship, Social and Economics Education*, 15(2), 83-103.
- Heilbrunn, S. (2010). Entrepreneurial Opportunities in Changing Communities. *Journal of Small Business and Enterprise Development*.
- Hewitt, T. W. (2018). *Eğitimde Program Geliştirme. Neyi Neden Öğretiyoruz*. (Çev: S. Arsalan). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Hewitt, T. (2018). *Eğitimde Program Geliştirme-Neyi Neden Öğretiyoruz*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Hezen, E. (2009). *İlköğretim 1-5 Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu'nun Öğelerinin Öğretim Programı'nda Yer Alan Temel Becerileri Geliştirmeye Uygunluğu*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara.
- Hiscrich, D. R. & Peters, M. P. (2002). *Entrepreneurship*. USA: Mc.Graw-HillIrwin.
- Hisrich, R. D. & Peters, M. P. (1992). *Entrepreneurship Starting, Developing and Managing A New Enterprise*. Irwin Boston.
- Hmieleski, K. M. & Corbett, A. C. (2008). The Contrasting Interaction Effects of Improvisational Behavior with Entrepreneurial Self-Efficacy on New Venture Performance and Entrepreneur Work Satisfaction. *Journal of Business Venturing*, 23(4), 482-496.
- Hotaman, D. (2008). *Yeni İlköğretim Programının Kazandırmayı Öngördüğü Temel Becerilerin Öğretmen, Veli ve Öğrenci Alguları Doğrultusunda Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- <http://www.bizworld.org/> (Erişim Tarihi:15.12.2017).
- <http://www.youngenterprise.org.mt/> (Erişim Tarihi:15.12.2017).
- Huber, L. R., Sloof, R. ve Van Praag, M. (2014). The Effect of Early Entrepreneurship Education: Evidence From A Field Experiment. *European Economic Review*, 72, 76-97.
- Ilozor, B., Sarki, A., Hodd, M., Heinonen, J. & Poikkijoki, S. A. (2006). An Entrepreneurial- Directed Approach to Entrepreneurship Education: Mission Impossible? *Journal of Management Development*.
- İn, N. (2015). *1968-2012 Yılları Arasında 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Kitaplarında Yer Alan Girişimcilik Becerilerinin İçerik Analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Indarti, N., Rostiani, R. & Nastiti, T. (2016). Underlying Factors of Entrepreneurial Intentions Among Asian Students. *The South East Asian Journal of Management*, 143-160.
- Insulander, E., Ehrlin, A. & Sandberg, A. (2015). Entrepreneurial Learning in Swedish Preschools: Possibilities for and Constraints on Children's Active Participation. *Early Child Development and Care*, 185(10), 1545-1555.
- İraz, R. (2005). *Yaratıcılık ve Yenilik Bağlamında Girişimcilik ve Kobi'ler*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- İşcan, Ö. F. ve Kaygın, E. (2011). Potansiyel Girişimciler Olarak Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 275-286.
- JA Europe Commerce (2015). *Entrepreneurship Education: Inspiring The Next Generation*, http://jaeurope.org/index.php?option=com_attachments&task=download&id=167:JA_AnnualReport_2015 (Erişim Tarihi: 12.11.2016).
- Johnson B. & Christensen L. (2014). *Eğitim Araştırmaları. Nitel, Nicel ve Karma Yaklaşımlar* (4th Ed.) (Çev. Ed: S.B. Demir) içinde Nicel, Nitel ve Karma Araştırma. (Türkdoğan, A.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Johnson, A.P. (2015). *Eylem Araştırması El Kitabı*. (Çev. Ed: Y. Uzuner, ve M. Özten Anay). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Johnson, B. & Turner, L. A. (2003). Data Collection Strategies in Mixed Methods Research. *Handbook of Mixed Methods in Social and Behavioral Research*, 297-319.

- Jusoh, R., Ziyae, B., Asimiran, S. & Kadir, S. A. (2011). Entrepreneur Training Needs Analysis: Implications on The Entrepreneurial Skills Needed for Successful Entrepreneurs. *International Business & Economics Research Journal*, 10(1), 143-148.
- Kahraman Uygun, R. (2016). *Girişimcilik Teori ve Uygulamaları*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Kahya, L. (2016). *Ortaokul ve Ortaöğretimde Girişimcilik Eğitimi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yaşar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kalaycı, Ş. (2010). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Kan, A. (2006). *Yeni İlköğretim Programında Öngörülen Temel Becerileri Kazanmada Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler ve Türkçe Derslerinin Etkilerine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Diyarbakır İli Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Karacaoğlu, Ö. C. (2011). *Online Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: İhtiyaç Yayıncılık.
- Karademir, E., Balbağ, M. Z. ve Çemrek, F. (2018). Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 47(220), 177-200.
- Karadeniz, Y. (2010). Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi, http://vizyon21yy.com/documan/Egitim_Ogretim/Onemli_Gunler_Kuruluslar/Girisimcilik_Haftasi/Turkiyede_Girisimcilik_Egitimi.pdf (Erişim Tarihi:15.10.2015).
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi (17. Baskı)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, H. (2007). *İngilizce II Dersi Öğretim Programının Öğretmen ve Öğrenci Görüşlerine Göre Bağlam, Girdi, Süreç ve Ürün (CIPP) Modeli ile Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kazu, I. Y. (2006). İçeriğin belirlenmesi. İçinde; *Öğretimde Planlama Öğretimde Değerlendirme* (Ed: M. Gürol). Ankara: Akış Yayıncılık
- Keleş, H., Özkan, T. K., Doğaner, M. ve Altunoğlu, A. (2012). Önlisans Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*(9), 107-118.
- Keser, Ö. F. (2003). *Fizik Eğitimine Yönelik Bütünleştirici Bir Öğrenme Ortamı Tasarımı ve Uygulaması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Keskin, O. (2013). Öğretim Programlarında Yer Alan Temel Beceriler, <http://www.tvted.org.tr/blogs/osman+keskin/24-ogretim-programlarinda-yer-alan-temel-beceriler.html>. (Erişim Tarihi: 12.11.2016).
- Kılıç, R., Keklik, B. ve Çalış, N. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma İİBF İşletme Bölümü Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 423-435.
- Kılıç, Z. (2015). *Hayat Bilgisi Dersinde Öğrencilerin Yaşam Becerilerinin Geliştirilmesinde Etkin Öğrenme Uygulamaları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kirby, D. (2002). Entrepreneurship Education: can Business Schools Meet the Challenge? *Education&Training*, 46(8), 510-519.
- Kirkpatrick, D. & Kirkpatrick, J. (2006). *Evaluating Training Programs: The Four Levels*. Berrett-Koehler Publishers.

- Koh, H. C. (1996). Testing Hypotheses of Entrepreneurial Characteristics. A Study of Hong Kong MBA Students. *Journal of Managerial Psychology*, 11(3), 12-25.
- Köklü, N., Büyüköztürk, Ş. ve Çokluk-Bökeoğlu, Ö. (2007). *Sosyal Bilimler için İstatistik*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Konaklıoğlu, E. ve Kızanıklı, M. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Proaktif Kişilik Özellikleri ile Girişimcilik Eğilimleri Arasındaki İlişki. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 72-92.
- Korkmaz, İ. (2007). Eğitim Programı: Tasarımı ve Geliştirilmesi. İçinde; *Öğretim ilke ve yöntemleri* (Ed: A. Doğanay) (2. Baskı), ss. 2-34. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Korkmaz, O. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 209-226.
- Küçükahmet, L. (1997). *Eğitim Programları ve Öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kutlu, Ö. (2006). Üst Düzey Süreçleri Belirleme Yolları: Yeni Durum Belirleme Yaklaşımları. *Çağdas Eğitim*, 31(335), 15-21.
- Kuvan, H. (2007). *Türk Girişimcilerinin Yaşam ve Çalışma Değerleri, Malatyalı Girişimciler Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Kuvan, H. (2008). *Örgün ve Yaygın Eğitimin Girişimciler Üzerindeki Etkileri (Malatyalı Girişimciler Üzerine Bir Uygulama)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Malatya.
- Kuzu, A. (2009). Öğretmen Yetiştirme ve Mesleki Gelişimde Eylem Araştırması. *Journal of International Social Research*, 1(6), 425-433.
- Kyriacou, C. (2010). *Effective Teaching in Schools Theory and Practice*. Oxford University Press-Children.
- Lackéus, M. (2015). Entrepreneurship in Education: What, Why, When, How? *Background Paper*.
- Leffler, E. & Svedberg, G. (2005). Enterprise Learning: A Challenge to Education? *European Educational Research Journal*, 4(3), 219-227.
- Lourdes Cárcamo-Solís, M., Pilar Arroyo-López, M., Carmen Alvarez-Castañón, L. & García-López, E. (2017). Entrepreneurship in Primary Schools. The Mexican Experience of “My First Enterprise: Entrepreneurship by Playing”. *Teaching and Teacher Education*, 64, 291-304.
- Luca, M. R., Cazan, A.-M. & Tomulescu, D. (2012). To be or not to be an Entrepreneur. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 33, 173-177.
- Lunenburg, F. C. (2011). Curriculum Development: Inductive Models. *Schooling*, 2(1), 1-8.
- Luszczynska, A., Scholz, U. & Schwarzer, R. (2005). The General Self-Efficacy Scale: Multicultural Validation Studies. *The Journal of psychology*, 139(5), 439-457.
- Marangoz, M. (2013). *Girişimcilik*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Matlay, H., Packham, G., Jones, P., Miller, C., Pickernell, D. ve Thomas, B. (2010). Attitudes Towards Entrepreneurship Education: A Comparative Analysis. *Education & Training*, 52, 568-586.
- MEB (2005). İlköğretim 1-5. Sınıf Programları Tanıtım El Kitabı, Milli Eğitim Bakanlığı, TTKB, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- MEB (2018). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı. Ankara: Devlet Kitapları Basım Evi.
- Miles, M. & Huberman, A. (2015). *Genişletilmiş Bir Kaynak Kitap: Nitel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

- Moberg, K. (2014). Two Approaches to Entrepreneurship Education: The Different Effects of Education for and Through Entrepreneurship at the Lower Secondary Level. *The International Journal of Management Education*, 12(3), 512-528.
- Moberg, K., Vestergaard, L., Fayolle, A., Redford, D., Cooney, T., Singer, S. & Filip, D. (2014). How to Assess and Evaluate The Influence of Entrepreneurship Education: A Report of The Astee Project with A User Guide to The Tools. *ASTEE Proje Konsorsiyumu*.
- Müftüoğlu, T. (2000). *Girişimcilik*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Müftüoğlu, T. ve Durukan, T. (2004). *Girişimcilik ve KOBİ'ler Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Mutluer, C. (2013). Sosyal Bilgiler Programlarında Yer Alan Beceriler Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmen Görüşleri (İzmir Menemen Örneği). *Electronic Turkish Studies*, 8(7), 355-362.
- Naktiyok, A. (2004). *İç Girişimcilik*. İstanbul: Beta Basın Yayın Dağıtım AŞ.
- Nitto, A. & Brookhart, S. M. (2016). *Öğrencilerin Eğitsel Değerlendirmesi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- O'Brien, R. (1998). An Overview of The Methodological Approach of Action Research. *Overview of Action Research Methodology*.
- Ocak, G. (2007). Yöntem ve Teknikler. İçinde; *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (Ed: G. Ocak) Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ocak, G. (2019). *Bilimsel Araştırmalarda Kullanılan Veri Toplama Yolları*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ocak, G. (2019). Bilimsel Araştırmalarda Kullanılan Veri Toplama Yolları. İçinde; *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. (Ed: G. Ocak) (1. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ocak, G. ve Akkaş Baysal, E. (2019). Eylem Araştırmasını Anlamak. İçinde; *Eğitimde Eylem Araştırması ve Örnek Uygulamalar* (Ed: G. Ocak) (1. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Ocak, G. ve Didin, M. (2018). Ortaokul Öğrencilerinde Girişimcilik Becerisi Değerlendirme Ölçeği: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. *International Journal of Social Science Research*, 7(1), 1-18.
- Ocak, G. ve Su, A. (2016). Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Asya Öğretim Dergisi*, 4(1), 1-16.
- Ocak, G., Ocak, İ., Yılmaz, M. ve Mergen, H. H. (2012). İlköğretim Öğretmenlerinin Öğretim Yöntem ve Tekniklerine Yönelik Tutumları (Afyonkarahisar Örneği). *İlköğretim Online*, 11(2), 504-519.
- Oğuz, A. (2009). Öğretmen Eğitimi Programlarındaki Uygulamaların Yapılandırmacı Yaklaşımına Uygunluğunun Öğretmen Adayı Görüşleriyle Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(1), 129-155.
- Oliva, P. F. (2004). *Developing the Curriculum* (Sixth Edition). United States: Pearson.
- Oliva, P. F. & Gordon, W. R. (2018). *Program geliştirme*. (Çev. Ed: K. Gündoğdu) (8. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Önel, A. (2018). Girişimci Öğrenciler ve Öğretmenlerle Girişimci Türkiye'ye. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 256-286.
- Oosterbeek, H., Van Praag, M. & Ijsselstein, A. (2010). Impact of Entrepreneurship Education on Entrepreneurship Skills and Motivation. *European Economic Review*, 54(3), 442-454.
- Ören, K. ve Biçkes, M. (2011). Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Potansiyeli Üzerindeki Etkileri (Nevşehir'deki Yüksek Öğrenim Öğrencileri Üzerinde Yapılan

- Bir Araştırma). *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 16(3), 67-86.
- Ornstein, A. C. & Hunkins, F. P. (2016). *Eğitim Programı Temeller, İlkeler ve Sorunlar*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Ortaakarsu, F. ve Şendil, C. (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Fen Tabanlı Girişimcilik Eğilimlerinin Araştırılması. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 361-369.
- Örücü, E., Kılıç, R. ve Yılmaz, Ö. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinde Ailesel Faktörlerin Etkisi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 2(2), 27-47.
- Özcan, B., Çeltik, E., Sönmez, N. ve Kırım, B. (2018). Girişimci Kişilik Özelliklerinin ve Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Eğilimine Etkisi–Kocaeli Üniversitesi Örneği. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 18, 37-54.
- Özdemir, L. (2015). Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Sosyo-Demografik Özellikler Açısından Değerlendirilmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(1), 41-65.
- Özdemir, S. M. (2007). *Eğitimde Program Geliştirme ve Program Geliştirme Sürecinin Unsurları, Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Özdemir, S. M. (2007). Eğitimde Program Geliştirme Ve Program Geliştirme Sürecinin Unsurları. İçinde; *Öğretim İlke ve Yöntemleri* (Ed: G. Ocak), ss. 59-94. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Özdemir, Ş., Yılmaz, N., Arsu, T. ve Polat, Y. (2016). Türkiye’de Girişimcilik Eğitimi Üzerine Bir İnceleme. *Journal of Human Sciences*, 13(1), 569-581.
- Özgül, G. (2008). *Kişilerarası Problem Çözme Becerileri Eğitimi Programının Okulöncesi Kurumlara Devam Eden Çocukların Kişilerarası Problem Çözme Becerilerine Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Özen, A. (2018). *Farklılaştırılmış Öğretim Uygulamalarının Öğrencilerin Girişimcilik Becerisi ve Akademik Başarısı Üzerine Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale.
- Özer B., H., M. ve M., Y. (2011). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Girişimcilik Becerilerinin Belirlenmesi. *10. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*, 5-7 Mayıs 2011, Sivas, Türkiye.
- Paço, A. d. & Palinhas, M. J. (2011). Teaching Entrepreneurship to Children: A Case Study. *Journal of Vocational Education & Training*, 63(4), 593-608.
- Paiva, T. & Tadeu, P. (2015). PRODUZ@ IDEIA–An Approach Project to Develop Entrepreneurship in Primary Schools. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 174, 1908-1915.
- Pajares, F. (2006). Self-Efficacy During Childhood and Adolescence. *Self-efficacy beliefs of adolescents*, 5, 339-367.
- Pan, V. ve Akay, C. (2015). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Girişimcilik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 10(2), 125-138.
- Patır, S. ve Karahan, M. (2010). Girişimcilik Eğitimi ve Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Profillerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Arastırması. *Business and Economics Research Journal*, 1(2), 27.
- Peterman, N. E. & Kennedy, J. (2003). Enterprise Education: Influencing Students’ Perceptions of Entrepreneurship. *Entrepreneurship theory and practice*, 28(2), 129-144.

- Pfeifer, S., Oberman–Peterka, S. & Jeger, M. (2008). Assessing Entrepreneurship Education Programmes in Croatian Higher Education Area. *Erenet Profile*, 3(3), 25-35.
- Polat, S. (2014). *Eleştirel Düşünme Becerisi Öğretiminin Çok Yönlü İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Polat, S., Koçak, B., Çermik, F., Meral, E. ve Boztaş, M. (2015). İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Girişimcilik Kazanımı Açısından Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 62(62), 455-470.
- Rodrigues, R. G., Dinis, A., do Paço, A., Ferreira, J. & Raposo, M. (2012). The Effect of an Entrepreneurial Training Programme on Entrepreneurial Traits And Intention of Secondary Students. *Entrepreneurship–Born, made and educated*, 77-92.
- Rosendahl Huber, L., Sloof, R. ve Van Praag, M. (2014). The Effect of Early Entrepreneurship Education: Evidence from a Randomized Field Experiment. *European Economic Review*, 72, 76-97.
- Rossano, S., Meerman, A., Kesting, T. & Baaken, T. (2016). The Relevance of Problem- Based Learning for Policy Development in University- Business Cooperation. *European Journal of Education*, 51(1), 40-55.
- Ruskovaara, E. & Pihkala, T. (2013). Teachers Implementing Entrepreneurship Education: Classroom Practices. *Education&Training*, 55(2), 204-216.
- Ruskovaara, E., Pihkala, T., Rytkölä, T. & Seikkula-Leino, J. (2010). Studying Teachers' Teaching Methods and Working Approaches in Entrepreneurship Education. *Proceedings of the 7th ESU Conference*, 14-18 July 2014, Denmark.
- Saylan, N. (1995). *Eğitimde Program Tasarısı Temelleri-Prensipiler-Kriterler*. Balıkesir: İnce Ofset.
- Saylor, J. G., Alexander, W. A. & Lewis, A. J. (1981). *Curriculum Planning for Better Teaching and Learning USA*: Holt, Rinehart and Winston.
- Seikkula- Leino, J. (2011). The Implementation of Entrepreneurship Education Through Curriculum Reform in Finnish Comprehensive Schools. *Journal of Curriculum Studies*, 43(1), 69-85.
- Seikkula-Leino, J., Satuvuori, T., Ruskovaara, E. & Hannula, H. (2015). How do Finnish Teacher Educators Implement Entrepreneurship Education? *Education&Training*, 392-404.
- Şeker, H. (2014). *Program Değerlendirme, İçinde: Eğitimde Program Geliştirme: Kavramlar, Yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Semerci, N. ve Yelken, T. Y. (2010). İlköğretim Programlarındaki Ortak Temel Becerilere İlişkin Öğretmen Görüşleri (Elazığ İli Örneği). *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 47-54.
- Senemoğlu, N. (2009). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim: Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sezer, U. (2015). *Girişimcilik Programları Eğitimlerinin Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Etkilerinin Analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Shahiwala, A. (2017). Entrepreneurship Skills Development Through Project-Based Activity in Bachelor of Pharmacy Program. *Currents in Pharmacy Teaching and Learning*, 9(4), 698-706.
- Sirelkhathim, F. & Gangi, Y. (2015). Entrepreneurship Education: A systematic Literature Review of Curricula Contents and Teaching Methods. *Cogent Business & Management*, 2(1), 1052034.

- Sönmez, V. (2010). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2012). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Soysal, A., Kıran, Ş. ve Salmi, H. (2017). Sağlık Yönetimi Bölümü Lisans Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri ve Özelliklerinin Bazı Sosyo-Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi. *International Journal of Academic Value Studies*, 3(14), 48-59.
- Studdard, N. L., Dawson, M. & Jackson, N. L. (2013). Fostering Entrepreneurship and Building Entrepreneurial Self-Efficacy in Primary and Secondary Education. *Creative and Knowledge Society*, 3(2), 1-14.
- Suryanti, H. H. S. (2012). The Problem Based Learning (PBL)-Based Entrepreneurship Learning Model Development to Improve the Life Skills of the Teacher Training Students in Private Universities throughout Solo Raya. *International Journal of Education*, 1(1), 1-15.
- Talih Akkaya, D., Yıldız, E. ve Koldere Akın, Y. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Girişimci Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi: Yalova Meslek Yüksekokulu Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 108-122.
- Tarhan, M. (2018). *Sosyal Bilgiler Dersinde Girişimcilik Becerisinin Kazandırılması Üzerine Bir Eylem Araştırması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Tavaşncıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- TDK. (2002). “*Türk Dil Kurumu Güncel Sözlük*”. <http://www.tdk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 01.10.2016).
- Tekin, H. (1996). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Yargı Yayınları.
- Tekin, M. (2016). *Hayallerin Gerçeğe Dönüşümü: Girişimcilik*. Konya: Günay Ofset Matbaacılık.
- Tekindal, S. (2002). *Duyuşsal Özelliklerin Ölçülmesi için Araç Oluşturma*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Tezbaşaran, A. (1997). *Likert Tipi Ölçek Geliştirme Kılavuzu* Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Tezci, E. (2016). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Top, S. (2006). *Girişimcilik: Keşif Süreci*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Tsakiridou, H. & Stergiou, K. (2014). Entrepreneurial Competences and Entrepreneurial Intentions of Students in Primary Education. *International Journal of Humanities Social Sciences and Education*, 1(9), 106-117.
- Türkmen, M. ve İşbilir, U. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimlerinin Sosyo-Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(2), 18-28.
- Tyler, R.W. (2014). *Eğitim Programlarının ve Öğretimin İlkeleri*. (Çev: M.E. Rüzgar ve B. Aslan). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Udu, C. S. & Amadi, U. P. (2013). Integrating Basic Entrepreneurship Studies into Primary Education Curriculum: Platform for Sustainable National Development. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 2(5), 69.
- Uğur, B. (2015). *Girişimcilik Eğitiminin İlköğretim Programlarına Konulmasına Yönelik Model Önerisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Ulucan, S. (2015). *Girişimcilik Eğiliminin ve Girişimcilik Eğilimini Etkileyen Faktörlerin Analizi: Ortaöğretimde Lise 3. ve 4. Sınıf Öğrencileri Üzerinde Bir*

- Uygulama*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ulutürk Akman, S. ve Bektaş, H. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Girişimci Özelliklerinin İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 37(1), 217-232.
- Uluyol, O. (2013). Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi: Gölbaşı Meslek Yüksekokulu Örneği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(15), 349-372.
- Ural, A. ve Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uygun, M., Mete, S. ve Güner, E. (2012). Genç Girişimci Adayların Girişimcilik Eğilimi ve Girişimcilik Özellikleri Arasındaki İlişkiler. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 145-156.
- Vaidya, S. (2007). *Developing Entrepreneurial Life Skills: An Experiment in Indian Schools*. Glasgow: Institute for Small Business and Entrepreneurship.
- Vartuli, S. A. ve Rohs, J. (2008). Selecting Curriculum Content that Stimulates Thought. *Early Childhood Education Journal*, 35(5), 393-396.
- Wang, C. K. & Wong, P.-K. (2004). Entrepreneurial Interest of University Students in Singapore. *Technovation*, 24(2), 163-172.
- Weber, M. (1999). *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhü*. İstanbul: Ayraç Yayınları.
- Yaşar, F. Ö. (2013). *Ortaokul (5, 6, 7 ve 8. sınıf) Türkçe Ders Kitaplarının Temel Beceriler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Yazıcı, Y. Y. (2019). *6E Öğrenme Modeline Dayalı Fetemm Eğitiminin Girişimcilik, Tutum, Meslek İlgisine Etkisi ve Öğrenci Görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale.
- Yetti, E. & Azizah, S. A. (2016). Improved Creativity in Early Childhood through Entrepreneurship Education. *3rd International Conference on Early Childhood Education*, Vizianagaram, India, ss. 399-403.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, İ. (2018). *Ortak Bilgi Yapılandırma Modeline Dayalı Fen Öğretiminin Sekizinci Sınıf Öğrencileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: Maddenin Yapısı ve Özellikleri Ünitesi Örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Yılmaz, A. S. (2014). Bir Sosyal Değişim Ajansı Olarak Girişimcilik Eğitimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 6(1), 297-310.
- Yılmaz, E. ve Sünbül, A. M. (2009). Üniversite Öğrencilerine Yönelik Girişimcilik Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(21), 195-203.
- Yu, C. W. M. & Man, T. W. Y. (2007). The Sustainability of Enterprise Education: A Case Study in Hong Kong. *Education & Training*, 49(2), 138-152.
- Yüceol, N. (2018). *Girişimcilik Eğitimi Alan Kişilerin Girişimci Kişilik Özellikleri ve Girişimcilik Eğilimi Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yüksel, A. (2004). Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 341-354.

- Yüksel, F. (2019). *Ortaokul Fen Bilimleri Dersinde Sınıf Dışı STEM Uygulamalarının Öğrencilerin Öğrenme Ürünlerine Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Yüksel, İ. (2010). *Türkiye için Program Değerlendirme Standartları Oluşturma Çalışması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Zengin, Y. ve Deniz, M. (2016). Girişimcilik Becerilerinin Firma Rekabetine Etkisinin Elmas Modeli ile İncelenmesi: Tra2 Bölgesindeki İmalat ve Hizmet İşletmelerinde Bir Uygulama. *Electronic Journal of Social Sciences*, 15(56), 49-69.

EKLER DİZİNİ

Ek 1.	GÖP İhtiyaç Analizi Uzmanlar İçin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu	373
Ek 2.	GÖP İhtiyaç Analizi Öğretmen Görüşleri Anket Formu	374
Ek 3.	Girişimcilik Öğretim Programı Kazanım Değerlendirme Formu	376
Ek 4.	Uzmanlar İçin GÖP Tasarısı İnceleme Formu	378
Ek 5.	GÖP Pilot Uygulama Sonrası Öğrenci Görüşleri Anketi	379
Ek 6.	Girişimcilik Başarı Testi	381
Ek 7.	Çocuklar İçin Girişimcilik Eğilimleri Envanteri	388
Ek 8.	Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeği	390
Ek 9.	Çocuklar İçin Öz Yeterlilik Ölçeği	391
Ek 10.	GÖP Modül Sonu Değerlendirme Etkinlikleri	392
Ek11.	Modül Sonu Değerlendirme Etkinlikleri Cevap-Puanlama Anahtarları	404
Ek 12.	Ders Gözlem Formu	414
Ek 13.	Öğrenci Günlük Formu	416
Ek 14.	Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu	417
Ek 15.	Veli Görüşleri Anket Formu	418
Ek 16.	Girişimcilik Öğretim Programı	420
Ek 17.	GÖP Öğrenci Etkinlik Kitapçıkları	439
Ek 18.	GÖP Uygulama Ders Planları	504
Ek 19.	Araştırma İzni	533

Ek 1. Girişimcilik Öğretim Programı İhtiyaç Analizi - Uzmanlar İçin Yarı Yapılanadılmış Görüşme Formu-

Bu sorular, ilkokul programlarında yer alan “**girişimcilik**” becerisinin 4. Sınıf öğrencilerine kazandırılmasına yönelik yapılacak program geliştirme çalışmasında, öğrenci ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Tasarlanacak girişimcilik öğretim programının öğrenci ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için değerli görüşlerinize ihtiyacım vardır. Program sonucunda etkili sonuçlara ulaşılması açısından sizlerin görüşleri çok önem taşımaktadır. Bunun için aşağıdaki sorular doğrultusunda görüşme yapmayı rica ediyorum. Yardım ve katkılarınız için sonsuz teşekkür ederim.

Ramazan YURTSEVEN
Eğitim Programları ve Öğretim Alanı
Doktora Öğrencisi

1. Mevcut ilkokul 4. Sınıf programlarında, girişimcilik becerilerinin öğrencilere kazandırılmasında gördüğünüz eksiklikler nelerdir?
2. Girişimciliğin gelecekteki durumu düşünüldüğünde, bu becerinin ilkokul 4. sınıf öğrencilerine etkin bir şekilde kazandırılması için neler yapılmalıdır ya da nelere ihtiyaç vardır?
3. Girişimcilik becerilerini kazanmış ilkokul 4. sınıf öğrencilerini, diğer arkadaşlarından ayıran girişimcilik özellikleri nelerdir ya da neler olmalıdır?
4. İlkokul 4. sınıf öğrencilerine girişimcilik becerilerini kazandırabilecek bir programda, sizce hangi konulara ağırlık verilmelidir?
5. İlkokul 4. sınıf öğrencilerine girişimcilik ile ilgili hangi kavramların öğretilmesi gerekir?
6. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin girişimcilik becerilerini etkili bir şekilde kazanmaları için ne gibi etkinlikler yapılabilir?
7. İlkokul 4. Sınıf öğrencilerine girişimcilik becerilerini kazandırmak için öğretmenlere düşen görevler nelerdir?
8. İlkokul 4. sınıfta uygulanabilecek girişimcilik öğretim programı için neler önerirsiniz?

Ek 2. Girişimcilik Öğretim Programı İhtiyaç Analizi - Öğretmen Görüşleri Anket Formu-

Sevgili Öğretmen Arkadaşım,

Bu anket, ilkokul programlarında yer alan “girişimcilik” becerilerinin 4. Sınıf öğrencilerine kazandırılmasına yönelik yapılacak program tasarısı çalışmasında, öğrenci ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu nedenle programın, girişimcilik ile ilgili öğrenci ihtiyaçlarını karşılayabilmesi için değerli görüşlerinize ihtiyacım vardır. Çalışma sonucunda etkili sonuçlara ulaşılması açısından sizlerin görüşleri çok önem taşımaktadır. Bunun için aşağıdaki soruları cevaplamanızı rica ediyorum. Vermiş olduğunuz içten ve doğru cevaplar araştırma açısından çok önemlidir. Yardım ve katkılarınız için sonsuz teşekkür ederim.

Ramazan YURTSEVEN
Eğitim Programları ve Öğretim Alanı
Doktora Öğrencisi

I. Bölüm

- 1.Okulunuzun adı :
- 2.Okulunuzun türü : MEB () Özel ()
- 3.Görev Yaptığınız İl/İlçe:.....
- 4.Cinsiyetiniz : Kadın() Erkek ()
- 5.Görev Süreniz : 1-5 (), 6-10 (), 11-20 (), 20 ve üzeri ()
- 6.Eğitim Durumunuz : Ön lisans () Lisans () Yüksek Lisans () Doktora ()

II. Bölüm

1. İlkokul 4. Sınıf programlarında, girişimcilik becerilerine yönelik “**kazanımların**” yeterliliği, süresi ve öğrenci seviyesine uygunluğu hakkındaki görüşlerinizi belirtir misiniz?

2. İlkokul 4. Sınıf programlarında, girişimcilik becerilerine yönelik “**içeriğin (konuların)**” yeterliliği, süresi ve öğrenci seviyesine uygunluğu hakkındaki görüşlerinizi belirtir misiniz?

3. İlkokul 4. Sınıf programlarında, girişimcilik becerilerine yönelik “**öğrenme-öğretme sürecinin (etkinliklerin)**” yeterliliği ve öğrenci seviyesine uygunluğu hakkındaki görüşlerinizi belirtir misiniz?

4. İlkokul 4. Sınıf programlarında, girişimcilik becerilerine yönelik “**değerlendirme etkinliklerinin (ölçme-değerlendirme araçlarının)**” yeterliliği, süresi ve öğrenci seviyesine uygunluğu hakkındaki görüşlerinizi belirtir misiniz?

5. İlkokul 4. sınıf öğrencilerine girişimcilik becerilerinin kazandırılmasında yaşadığınız ve/veya eksik gördüğünüz sorunlar nelerdir?

6. Sizce, girişimcilik becerilerini kazanmış 4. Sınıf öğrencilerini, diğer arkadaşlarından ayıran girişimcilik özellikleri nelerdir ya da neler olmalıdır?

3. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin girişimcilikle ilgili kavramlardan hangilerini öğrenmesi gerekir?

4. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin girişimcilik becerilerini kazanmaları için öğretim modeli, yöntemi veya tekniklerinden hangilerinin uygulanması gerekir?

5. İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin girişimcilik becerilerini kazanmaları için ne gibi etkinlikler uygulanabilir?

6. İlkokul 4. Sınıf öğrencilerine uygulanabilecek girişimcilik öğretim programı için neler önerirsiniz?

...Teşekkürler....

Ek 3. Girişimcilik Öğretim Programı Kazanım Değerlendirme Formu

Saygıdeğer Hocam,

Bu çalışma, ilkokul 4. sınıf öğrencilerine “girişimcilik” becerilerinin kazandırılmasına yönelik hazırlanan öğretim programının “hedef/kazanımları”nın uzmanlar tarafından değerlendirilmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bu nedenle hazırlanan kazanımların, öğrencilerin girişimcilik becerilerini etkili bir şekilde geliştirmesini sağlaması için değerli görüşlerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Bunun için aşağıda yer alan kazanımların “*girişimciliği kazandırmada etkililiği ve gerekliliği; konu alanına ve öğrenci seviyesine uygunluğu; açıklığı ve anlaşılabilirliği*” gibi açılardan değerlendirmesini yaparak görüşlerinizi paylaşmanızı rica ediyorum. **Size en uygun olanı düşünerek kazanımların karşısında ayrılan kısmı (X) şeklinde işaretleyiniz. Sizce açıklama gerektiren kazanım varsa açıklama bölümüne görüş ve düşüncelerinizi lütfen paylaşınız.** Vermiş olduğunuz içten görüşleriniz ve cevapsız kazanım bırakmamakta göstermiş olduğunuz özen, araştırma açısından önemlidir. Yardım ve katkılarınız için sonsuz teşekkür ederim.

Ramazan YURTSEVEN
Eğitim Programları ve Öğretim Alanı
Doktora Öğrencisi

Modüller	Kazanımlar	Uygun	Uygun değil	Düzeltilmeli	Açıklama
Giriş – Temel Kavramlar	1.Girişimcilikle ilgili temel kavramları açıklar.				
	2.Girişimciliğin ekonomik ve sosyal hayattaki önemini fark eder.				
	3.Girişimcide bulunması gereken kişilik özelliklerini açıklar.				
	4.Girişimcide bulunması gereken kişilik özellikleriyle kendi kişilik özelliklerini karşılaştırır.				
	5.Başarılı ve başarısız girişimcilerin hayatlarından yola çıkarak çıkarımlarda bulunur.				
Başarılı olma isteği	6.Hedeflerini gerçekleştirmek için planlı bir şekilde çalışmaya istekli olur.				
	7.Hedeflerine ulaşabilmek için çaba harcaması gerektiğini kabul eder.				
	8.Yapacağı işleri öncelik ve önem sırasına koyarak planlar ve yaptığı planlara uyar.				
	9.Seviyesine uygun bir iş planı hazırlar ve sunar.				
	10.Paranın değişim aracı olarak amacını ve işlevini açıklar.				
	11.Paranın değişim aracı olduğuna ve nasıl kullanılması gerektiğine yönelik uygulamalarda aktif rol alır.				
	12.Bir amaç için para biriktirme uygulamaları yapar ve amacını gerçekleştirir.				
Kendine Güvenme	13.Bir işte başarılı olabilmek için kendine güvenmenin önemini fark eder.				
	14.Kendine güvenerek yaptığı işlerde istediği sonuçlara rahatlıkla ulaşacağını kavrar.				
	15.Hedeflerine ulaşmak için kendine güvenerek sorumluluklarını yerine getirir.				

	16.Yaptığı çalışmalarını toplum önünde çekinmeden ifade eder.				
Problem çözme	17.Karşılaştığı sorunların kaynağına iner ve buna yönelik çözümler üretir.				
	18.Bir işi yürütürken karşılaştığı problemlerin üstesinden gelmek için çaba gösterir.				
	19.Bir sorunla veya belirsizlikle karşılaştığında umutsuzluğa düşmez.				
	20.Okulda kurallara uyulmadığında ortaya çıkabilecek sorunlarla ilgili çözüm yolları üretir ve en uygun çözüm yolunu uygular.				
Risk Alma	21.Kaybetme veya başarısız olma olasılığını göze alarak, yenilikleri deneme cesareti gösterir.				
	22.Bir oyun sonucunda kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğunu kabul eder.				
	23.Kararlarını, dikkatlice vermenin önemini kavrar.				
	24.Bir iş için hangi durumlarda risk alınacağına dair örnek durumları tartışır.				
	25.Bir işe girişirken gerektiğinde risk alır.				
Fırsatları değerlendirme	26.Çevresindeki olaylara veya durumlara karşı duyarlılık gösterir.				
	27.Karşısına çıkan fırsatları değerlendirmek için ne yapması gerektiğini bilir.				
	28.Fırsatları değerlendirmenin neler kazandıracığını açıklar.				
Yenilikçilik-Yaratıcılık	29.Yenilikler peşinde koşmayı ve herkesten farklı çalışmalar yapmaya istekli olur.				
	30.Çevresinde bir ihtiyacı karşılayacak veya bir problemi çözecek yeni fikirler geliştirir.				
	31.Yaşadığı çevreyi daha temiz ve düzenli bir hâle getirmek için bir proje tasarlar.				
	32.Önemli bir ihtiyacı karşılayacak özgün ve yeni bir ürün tasarlar ve sunar.				
	33.Geçmişten günümüze teknolojiye meydana gelen değişimi ve yenilikleri araştırır.				
	34.Gelecekte önemli bir yenilik yapmak için hayaller kurar.				
	35.Geleceğin teknolojik bir ürününü tasarlar, bunu akıcı ve özgün bir şekilde ifade eder.				
	36.Geliştirdiği bir ürünün tanıtımını/reklamını yapar.				
	37.Müşteri talebini artırmak için reklam ve tanıtımın önemini kavrar.				
	38.Bir projeyi gerçekleştirirken grup çalışmalarında istekli olur.				
	39.Bir işte başarılı olmak için grupla işbirliği içinde çalışmanın önemini açıklar.				
40.Grup çalışmalarında grup arkadaşlarıyla uyum içinde görev ve sorumluluklarını yerine getirir.					

Teşekkürler...

Ek 4. Uzmanlar İçin Girişimcilik Öğretim Programı Tasarısı İnceleme Formu

Saygıdeğer Hocam,

İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin girişimcilik becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir girişimcilik öğretim programı tasarlama, uygulama ve değerlendirme çalışması yürütmekteyim. Bu programın kazanımları yapılan ihtiyaç analizi sonuçları doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu kazanımlara uygun olarak programın içeriği, öğretim süreci etkinlikleri (öğrenci kitapçıkları) ve ölçme değerlendirme etkinlikleri de hazırlanarak GÖP tasarısı oluşturulmuştur. Girişimcilik öğretim programı tasarısında, belirlenen konuların, öğretim yöntem ve tekniklerinin, etkinliklerin, materyallerin (öğrenci kitapçıklarının) ve değerlendirme etkinliklerinin gereklerine uygun olup olmadığını aşağıdaki sorular doğrultusunda incelemenizi rica ediyorum. Katkılarınız için teşekkürlerimi sunuyorum.

Ramazan YURTSEVEN

Doktora Öğrencisi/Sınıf Öğretmeni

SORULAR

1. GÖP tasarısında belirlenen konuların ve etkinliklerin, öğrencileri GÖP kapsamında belirlenen kazanımlara ulaştırmada ya da öğrencilere girişimcilik becerilerini kazandırmada **uygunluğu** ve **etkililiği** nasıldır?
2. Kazanımlara ve etkinliklere **ayrılan süre** yeterli midir?
3. Belirlenen öğretim yöntemi ve tekniklerin uygunluğu ve kazanımlara ulaştırmada etkililiği nasıldır?
4. Belirlenen değerlendirme etkinliklerinin kazanımlara ulaşıp ulaşılmadığını ölçmede uygunluğu ve etkililiği nasıldır?
5. Programın dört temel ögesinin (kazanımlar, içerik, etkinlikler, öğretim yöntem ve teknikleri ve ölçme değerlendirme etkinliklerinin) birbirleriyle uyumu, anlaşılabilirliği ve uygulanabilirliği nasıldır?
6. Girişimcilik öğretim programı tasarısını bu sorular doğrultusunda inceleme yaparak görüşlerinizi paylaşır mısınız? Belirtmek istediğiniz öneriniz olursa lütfen paylaşınız.

Ek 5. GÖP Pilot Uygulama Sonrası Öğrenci Görüşleri Anketi

Bu anket, sınıfınızda yapılan girişimcilik etkinlikleri ile ilgili görüşlerinizi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Etkinlikleri uygularken yaşanan sıkıntıların veya karşılaşılan eksikliklerin belirlenmesi için değerli görüşlerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle aşağıdaki soruları cevaplamanızı rica ederim. Vermiş olduğunuz içten ve doğru cevaplar araştırma açısından çok önemlidir. Katkılarınız için teşekkür ederim.

1.Sınıfınızda uygulanan girişimcilik uygulamaları ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

Örneğin **etkinlikler**; anlaşılır mıydı, yararlı mıydı, ilgini çekti mi, kolay öğrenmeni sağladı mı? Yoksa anlaşılır, ilgi çekici, yararlı ve kolay öğrenmeni sağlayıcı değil miydi? Bu gibi durumlara yönelik düşüncelerini açıklar mısınız?

.....

.....

.....

.....

• **Etkinlikleri** yaparken zorlandığınız durumlar oldu mu? “Aslında şöyle olsaydı, daha rahat yapardım.” dediğiniz yerler oldu mu? Olduysa açıkla mısınız?

.....

.....

.....

.....

• Anlamakta zorlandığınız **konu veya kavram** oldu mu? Olduysa nedenleriyle birlikte açıkla mısınız?

.....

.....

.....

.....

2.Girişimcilik ile ilgili etkinlikleri uygulama sürecine yönelik görüşlerin nelerdir?

• **Etkinlikleri** gerçekleştirirken neleri yapmak hoşuna gitti? **Konulardan** hangileri hoşuna gitti?

.....

.....

.....

.....

- Etkinlikleri gerçekleştirirken, hoşuna gitmeyen yönler, karşılaştığın zorluklar oldu mu? Olduysa bunlar nelerdir? Ayrıca, öğrenmekte zorlandığın, beğenmediğin konu oldu mu? Olduysa bunlar nelerdir?

.....

.....

.....

3.Etkinlikleri uygulama sürecinde, sınıf ortamı ile ilgili görüşlerin nelerdir?

- Örneğin, derse katılım nasıldı? Arkadaşların etkinlikleri yapmaya istekli miydi, isteksiz miydi? Öğretmen, tüm arkadaşların derste aktif olmasını sağladı mı? Açıklar mısın?

.....

.....

.....

- Sınıf ortamı eğlenceli miydi, sıkıcı mıydı? Nedenleriyle birlikte açıklar mısın?

.....

.....

.....

4.Girişimcilik etkinlikleri/uygulamaları sana neler kazandırdı?

- Örneğin, **neler öğrendiğini** düşünüyorsun? **Ne gibi beceriler** kazandığını düşünüyorsun? **Neler hissettin?** Örnekler vererek açıklar mısın?

.....

.....

.....

.....

5.Girişimcilik etkinlikleri/uygulamalarında sonra; okuldaki veya evdeki yaşamında, duygularında, düşüncelerinde ve davranışlarında değişiklikler oldu mu? Olduysa örnek vererek açıklayabilir misin?

.....

.....

.....

.....

6.Girişimcilik uygulamaları ile ilgili başka eklemek istediğin bir şey var mı? Varsa nelerdir?

.....

.....

.....

Ek 6. Girişimcilik Başarı Testi

Sevgili öğrenci, bu test, sizlerin girişimcilik becerilerinizi değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Herhangi bir notla değerlendirilmeyecektir. Testteki soruları ve seçenekleri dikkatlice okuyunuz, boş bırakmadan size en doğru gelen seçeneği işaretleyiniz. Katılımınızdan dolayı teşekkürlerimi sunarım.

A. SORULAR

Girişimcilik, bir toplumda değişimi ve yeniliği gerçekleştirdiği için toplumun ekonomik, sosyal ve siyasi gelişimini sağlar. Üreten, gelişen ve zengin bir toplumun oluşmasına katkı sunar. Bu nedenle günümüzde, girişimciliğe verilen önem artmaktadır.

1. Yukarıdaki paragraftan yola çıkarak aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılır?

- A) Girişimciliğe verilen önem azalmaktadır.
- B) Girişimcilik, toplumların gelişmesini engeller.
- C) Girişimcilik, değişime ve yeniliğe karşı durur.
- D) Girişimcilik, toplumların birçok alanda gelişmesini sağlar.

Hayalleri gerçekleştirme sürecine**I**..... denir. Kendine güvenen, başarma isteği yüksek olan, karşılaştığı problemleri çözen, fırsatları değerlendiren, yaptığı işte risk ve sorumluluk üstlenebilen, projeler geliştiren, yenilikçi kişilere de**II**..... denir.

2. Yukarıdaki boşluklara sırasıyla hangisi getirilmelidir?

<u>I</u>		<u>II</u>
A) Girişimcilik	-	Girişimci
B) Yöneticilik	-	Müdür
C) Girişimci	-	Girişimcilik
D) Memurluk	-	İşçi

3. Bir problemle karşılaştığımda farklı çözümler üretirim, yenilik peşinde koşarım, kendime güvenirim. Çok çalışmayı severim. Ben kimim?

- A) Müdür
- B) Girişimci
- C) Yönetici
- D) İşçi

4. Aşağıdakilerden hangisi, “bir işe başlama, iş kurma veya girişimde bulunma” sürecinde dikkat edilen unsurlardan biri değildir?

- A) Toplumda katkıda bulunma
- B) Hedef belirleme
- C) Sorumsuz davranma
- D) Gelir elde etme

5. Aşağıdakilerden hangisi girişimcilikle ilgili doğru bir ifadedir?

- A) Girişimciler başkalarının yaptığı ürünlerin aynısını yapar.
- B) Girişimciler bir işi başarmak için yeni yollar dener, çabalar.
- C) Girişimciler risk almaktan kaçınır.
- D) Girişimciler bir işte başarısız olursa, o işi bırakır.

Soichiro Honda, çok güvendiği araba projesini ilk kez Toyota'ya sunduğunda resmen aşağılandı, reddedildi. Ancak 2 yıl sonra projesi kabul edildi. Bu kez karşısına 2. Dünya Savaşı çıktı ve Japonya, fabrikasını kurmak için ihtiyacı olan betonu vermedi. Honda, risk alarak kendi betonunu üretmeye karar verdi ve fabrika kurdu. Ama bu defa savaşta fabrikasına bomba düştü. Ardından deprem oldu ve fabrikası yerle bir oldu.

Ancak Honda, kollarını yeniden sıvadı, fabrikayı yeniden kurdu, motor üretimine başladı. Bugün dünyanın en büyük şirketlerinden olan Honda, 140 ülkeye satış yapmaktadır. (6, 7 ve 8. soruları paragrafa göre cevaplayınız.)

6. Yukarıdaki paragraftan hangisi çıkarılamaz?

- A) Honda, yaşadığı zorluklar karşısında pes etmemiştir.
- B) Honda, her şeye rağmen umudunu kaybetmemiştir.
- C) Honda, hayallerinden vazgeçmiştir.
- D) Honda kendine güvenmiş ve başarmıştır.

7. Honda'nın hayat hikâyesinden yola çıkarak, başarılı bir girişimci sizce nasıl olmalıdır?

- A) Problemlerin üstesinden gelmelidir.
- B) Amaçlarını kolayca değiştirmelidir.
- C) Gerektiğinde borç almalıdır.
- D) Kendinden çok, arkadaşlarına güvenmelidir.

8. Honda'yı tanımlayan en uygun özellik hangisidir?

- A) Anlayışsız
- B) Çekingen
- C) Karamsar
- D) Mücadeleci

9. Yeni bir ürün geliştirildikten sonra daha fazla satış yapabilmek için pazarlama çalışmaları yapılır. Aşağıdakilerden hangisi bu çalışmalardan biri olamaz?

- A) Reklam ve tanıtım
- B) Fiyatlandırma
- C) Dağıtımın planlanması
- D) Üretimi durdurma

10. Sizce başarılı bir girişimci aşağıdakilerden hangisini yapmaz?

- A) Yeni projeler üretmeye çalışır.
- B) Bir işe başlarken gerekirse risk alır.
- C) Bir iş yaparken çekinir.
- D) Bir problem yaşadığında umutsuzluğa düşmez.

Ali Bey; bir annenin, bebeğini bebek arabasıyla yukarıya doğru taşırken çok zorlandığını görür. Bu durumdan etkilenen Ali Bey, daha önce hiç yapılmamış olan, hem anneyi hem de bebeği taşıyabilen, elektrik motorlu yeni bir bebek arabası tasarlar. Bu tasarımı, birçok şirket kabul eder ve üretir.

(11. ve 12. soruları paragrafa göre cevaplayınız)

11. Paragrafa göre, Ali Bey, girişimcilerin özelliklerinden hangisini sergilemiştir?

- A) Bir problemi görüp çözebilme
- B) Başarılı olmak için planlı olma
- C) Kendini rahatça ifade edebilme
- D) Takım olarak işbirliği içinde çalışabilme

12. Paragrafa göre, Ali Bey'in tasarladığı bebek arabasını birçok şirket neden kabul etmiştir?

- A) Çok güzel olduğu için
- B) Daha önce hiç yapılmadığı için
- C) Bebekleri eğlendirdiği için
- D) Daha ucuza üretebilecekleri için

13. Aşağıdakilerden hangisi “girişimciler” ile ilgili yanlış bir ifadedir?

- A) Toplumun ekonomik gelişimine katkı sağlar.
- B) İnsanların hayatını kolaylaştıran ürünler geliştirir.
- C) Toplumun sorunlarına çözüm bulur.
- D) İnsanlar arasında güvensizliğe sebep olur.

14. Dört öğrenciden oluşan bir grup, bir proje çalışması için görev dağılımı yapmışlardır. Zeynep, görevini çok sevmiş, hemen çalışmaya başlamıştır. Ceyda, en farklı olanı ben yaparım diyerek, hevesle araştırmaya başlamıştır. Sercan, çekingen bir tavırla kendine düşen görevi arkadaşlarına vermeye çalışmıştır. Elif, gönüllü olarak en zor görevleri üstlenmiştir. Sizce, hangi öğrenci sorumluluklarını yerine getirmekten kaçınmaya çalışmıştır?

- A) Zeynep
- B) Ceyda
- C) Sercan
- D) Elif

15. Akif, “çevre kirliliği” konusunda bir proje ödevi alır. Bir hafta süresi vardır. Hedeflerini belirler; ancak “bu benim için kolay bir iş” diyerek işini son güne bırakır. Bazı malzemeleri bulamayınca projeyi yetiştiremez. Sizce Akif ile ilgili ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Kendine güvenerek çalışmasını tamamlamıştır.
- B) En farklı projeyi yapmak için çok çalışmıştır.
- C) Gerekli malzemeleri zamanında bulmuştur.
- D) Plansız hareket ettiği için başarılı olamamıştır.

16. Aşağıdakilerden hangisi “Ben kendime çok güvenirim” diyen bir öğrenci davranışı olamaz?

- A) Etkinliklerde gönüllü olarak çalışmayı sever.
- B) Grup çalışmalarında sorumluluk almak ister.
- C) Söz aldığı anda çekinir ve utanır.
- D) Ekinliklerde zor görevleri severek üstlenir.

Ahmet, arkadaşlarının okul bahçesini kirlettiklerini görür ve bunun bir çözümü olmalı diye düşünür. Öğretmeniyle görüşür ve bir proje tasarlar. Tüm okulu “afiş ve broşürlerle” donatır. Bahçenin çöplü fotoğraflarını çeker, çocuklarını ikaz etmeleri için anne-babalara mesaj gönderir. Kısa süre sonra bahçe tertemiz olur.

17. Ahmet bu sorunu çözmek için aşağıdakilerden hangisini uygulamamıştır?

- A) Çöp kutularını artırmış
B) Fotoğraf çekip velileri bilgilendirmiş
C) Broşürler hazırlamış
D) Afişler hazırlamış

Öğretmenin, “Okul kütüphanesini cazip hale getirmek için neler yapabiliriz?” sorusuna şu cevaplar verilmiştir:

Ayşe: Kütüphaneye en çok gidenleri ödüllendirelim.

Veli: Kitap okumanın önemini anlatalım.

Selim: Kütüphaneyi her zaman açık turalım.

Fatma: Kütüphaneyi farklı renklerle boyayıp farklı kitaplar alalım. Masa yerine, minderlerde okuyalım.

18. Sizce en yaratıcı cevabı kim vermiştir?

- A) Ayşe B) Veli C) Selim D) Fatma

I:

II: Çözüm yolları oluşturulması

III: Problemlerle ilgili bilgi toplanması

IV: Çözüm yollarının test edilmesi, uygulanması

V: Sonuca ulaşma ve değerlendirme yapma

19. Yukarıda, bir problemi çözme aşamaları verilmiştir. Sizce boş bırakılan yere hangisi getirilmelidir?

- A) Çözüm için başkalarından yardım istenmesi
B) Problemin görmezden gelinmesi
C) Problemin asıl kaynağının belirlenmesi
D) Problemin çözümünün denenmesi

Fakir bir ailenin çocuğu olan Erkan, girişimci olmak ister. Herkesin ihtiyacını karşılayacak bir ürün geliştirmeyi hayal eder ve bunun için hedef belirler. Hedefine uygun fırsatları gözlemler, bununla ilgili durumları dikkatle takip eder. Hedefine ulaşmak için de sürekli denemeler yapar, hiçbir zaman vazgeçmez. Sonunda hayalindeki ürünü geliştirir. (20, 21 ve 22. soruları paragrafa göre cevaplayınız.)

20. Aşağıdakilerden hangisi girişimci olmak isteyen Erkan’ın hedeflerinden birisi olabilir?

- A) Arkadaşının gibi bir bisiklet yapmak
B) Babasının telefonu gibi bir telefon yapmak
C) Kaleme küçük bir ekran ekleyip yeni bir “kalem-bilgisayar” yapmak
D) Güzel bir tablet yapmak

21. Erkan’ın hangi özelliği, hayallerine ulaşmasında etkili olmamıştır?

- A) Ailesinin fakir olması C) Hedef belirlemesi
B) Denemeler yapması D) Fırsatları gözlemlemesi

22. Erkan hedeflerini belirledikten sonra ne yapmıştır?

- A) Hedeflerine uygun fırsatları gözlemlemeye başlamıştır.
- B) Hata yapınca hayallerini değiştirmiştir.
- C) Hayallerini hemen gerçekleştirmiştir.
- D) Hatalarını hiçbir zaman kabul etmemiştir.

Göktuğ, Van depremini yaşamış ve insanları uykudayken depremden koruyacak bir yatak tasarlamıştır. Ancak bu projesini kimseye sunmamıştır. İki yıl sonra, bir de bakmış ki böyle bir yatağı başkası üretmiş, satışa başlamış. Bunu görünce çok pişman olmuştur. (23 ve 24. soruları paragrafa göre cevaplayınız)

23. Sizce Göktuğ'un durumunu hangisi ifade etmektedir?

- A) Toplumda katkıda bulunmuştur.
- B) Elindeki fırsatı kaçırmıştır.
- C) Risk almıştır
- D) Hedefine ulaşmıştır.

24. Sizce Göktuğ, girişimcilik açısından değerlendirildiğinde, bu yaşadığı olaydan sonra ne yapmalıdır?

- A) Projesini çöpe atmalıdır.
- B) Diğer projeyi şikâyet etmelidir.
- C) Diğer projeyi başkalarına kötülemelidir.
- D) Projesine yeni özellikler eklemeli ve geliştirmelidir.

Bir proje hazırlarken uyulması gereken kurallar vardır:

1. Projelerde, problemin tanımı, amacı, belirlenmelidir.
2. Projeler, özgün olmalıdır, daha önce başkaları yapmamış olmalıdır.
3. Proje çalışmaları toplumsal yarar sağlamaya dönük olmalıdır.

25. Yukarıdakilerin hangisi ya da hangileri bu kurallardandır?

- A) 1 ve 2
- B) 2 ve 3
- C) 1 ve 3
- D) 1, 2, 3

26. Arkadaşıyla satranç oyununda yenilen Eren yenilince, bunu kabullenemez, bağırır ve arkadaşlarına kötü davranır. Buna göre aşağıdaki Eren ile ilgili verilen ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Yenilgi sonrası kötü davranması normaldir.
- B) Satranç oynamayı bırakmalıdır.
- C) Oyunda kazanmayı da kaybetmeyi de kabul etmelidir.
- D) Yenilgi sonucunda kavgaya da edebilir.

27. Behlül, henüz 10 yaşındadır ve teknolojiye çok meraklıdır. Büyüyünce çok farklı ve ilgi çeken teknolojik bir araç geliştirip adını tüm dünyaya duyurmayı hayal etmektedir.

Buna göre Behlül, hayalini gerçekleştirmek için ne yapmalıdır?

- A) Teknolojinin zararlı olduğunu kabul etmelidir.
- B) Teknoloji ile ilgili araştırma yapıp hiç yapılmayanı denemelidir.
- C) Teknolojiden uzak durmalıdır.
- D) Teknolojinin ucuzlamasını beklemelidir.

Dört arkadaş, “geri dönüşüm“ ile ilgili bir proje yapmaya karar verirler. Amaçlarını belirleyip iş bölümü yaparlar. Ali, araç-gereçleri alır. Betül, görselleri hazırlar. Ayşe, konuyla ilgili araştırma yapar. Kerim ise hazırladıkları ürünler için afiş hazırlar. Kısa sürede herkes görevini tamamlar ve en iyi proje ödülünü alırlar. (28 ve 29. soruları paragrafa göre cevaplayınız)

28. Sizce paragraftan vurgulanan konu nedir?

- A) Kararsızlık B) İşbirliği C) Plansızlık D) Sorumsuzluk

29. Sizce bu dört arkadaşın projelerini kısa sürede ve en güzel şekilde yapabilmelerinin sebebi nedir?

- A) Seçtikleri konunun çok güzel olması C) Proje ödülünün çok güzel olması
B) Herkesin sorumluluğunu yerine getirmesi D) Herkesin birbirini çok iyi tanması

30. Bir girişimci bir işe başlamadan önce aşağıdakilerin hangisine dikkat etmesi gerekir?

- A) İş yapılacak yerin büyük olmasına
B) Mutlaka aile desteği olmasına
C) İş ile ilgili para, insan, araç-gereç gibi kaynakların nasıl sağlayacağına
D) Yapılacak işin kolay olmasına

Ahmethan ile Eymen birlikte bir iş yapmak isterler. Birlikte limonata hazırlayıp satış yaparak para kazanmaya karar verirler. Aşağıdaki iş planını hazırlarlar ve işe koyulurlar.

Yapılacaklar: Taze limonata yapıp satmak

Yer - Süre: Okul bahçesi - 10.00 – 15.00 arası

Müşteriler: Öğrenciler, veliler, öğretmenler

Maliyet: 50 Kr.(Bir bardak)

Reklam:

İhtiyaçlar: Limon, limon sıkıcı, şeker, bardak, masa

Satış Fiyatı: 1 TL (Bir bardak)

31. Sizce bu işin reklamını yapmak için boş bırakılan kısma hangisinin getirilmesi uygun değildir?

- A) Afiş B) Şiir C) El ilanı D) Broşür

32. Yusuf, hayalindeki bilgisayarı almak için para biriktirmekteydi. Bir gün babasıyla gezerken gözü bilgisayarıcıya takıldı. İstedığı bilgisayarın indirimde girdiğini gördü. Bu durumu hemen değerlendirip bilgisayarı satın aldı. Sizce Yusuf, girişimcilik özelliklerinden hangisini sergilemiştir?

- A) Başarma isteği yüksek B) Fırsatları değerlendiren C) Paylaşımçı D) Yenilikçi

Hamdi Ulukaya, yeni bir yoğurt üretmek için birçok denemeler yaptı ve en iyi formülü yakaladı. Sonra üretime geçti. Fakat ürünü satacak marketler, bunun için para istiyorlardı. Ulukaya'nın ise yeterli parası kalmamıştı. Ulukaya, gerekli hesaplamaları yaparak durumunu değerlendirdi ve önemli bir karar verdi. Ürününe güvenen Ulukaya, marketlerin sahibine: “Şu an param yok. Eğer ürünler satılmazsa, para yerine, üretim fabrikamı size veririm.” dedi.

Ulukaya için satışlar tam da istediği gibi gitti. Yoğurtlar kısa sürede tükendi. Ulukaya, hem fabrikasını kurtardı, hem de çok para kazandı. (33, 34 ve 35. soruları paragrafa göre cevaplayınız.)

33. Paragrafta Hamdi Ulukaya'nın “verdiği kararlar” vurgulanmak istenen durum hangisi olabilir?

- A) Lezzetli yoğurt üretmek
B) Marketlerle antlaşmak
C) Gerektiğinde risk almak
D) Hatalardan ders çıkarmak

34. Paragrafa göre, Hamdi Ulukaya'nın bu önemli kararı alma sebebi nedir?

- A) Yoğurdu herkesin çok sevmesi
B) Ürün geliştirme sürecinde çok az çalışması
C) Market sahiplerine fabrikasını satmak istemesi
D) Çok çabalaması ve ürününe güvenmesi

35. Yukarıdaki paragrafta Hamdi Ulukaya, karar verme sürecinde durumunu değerlendirirken neyi dikkate alarak bu kararı vermiş olabilir?

- A) İş sonunda başarılı veya başarısız olma olasılığını hesaplayarak
B) Market sahiplerinin gözünü korkutarak
C) Yoğurtların satılıp satılmamasının önemli olmadığını düşünerek
D) Zaten bu işi sevmediği için bu işi bırakmayı düşünerek

36. “Grupla ortak yapılan bir işte başarılı olmak için birçok şeye ihtiyaç vardır.” diyen Ersin öğretmen, “birçok şey” derken neyi kastetmiş olamaz?

- A) Kişinin kendi işini başkalarına yaptırmasını
B) Proje sonuçlarını değerlendirmeyi
C) Sorumluluklarını yerine getirmeyi
D) Planlı olmayı

37. İsmail, resimler, şekiller kullanarak diğerlerinden farklı ve dikkat çekici bir ödev hazırlamıştır. Ancak sınıfta ödevini sunmaktan çekinmiştir, anlatamamıştır.

Sizce İsmail'in yaşadığı sorunun nedeni nedir?

- A) Kendine güvenememesi
B) Resimler ve şekiller kullanması
C) Farklı bir ödev yapması
D) Çok özen göstermesi

Test bitti. Kontrol ediniz.

.....TEŞEKKÜRLER.....

Ek 7. Çocuklar İçin Girişimcilik Eğilimleri Envanteri

Sevgili öğrenciler,

Bu envanter sizlerin, girişimcilğe yönelik eğilimlerinizi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. **Her bir maddeyi dikkatli bir şekilde okuduktan sonra, SİZE EN UYGUN OLANI düşünerek maddelerin karşısında ayrılan kısmı (X) şeklinde işaretleyiniz. İşaretlenmemiş madde bırakmamaya özen gösteriniz.** Maddelere içten ve doğru cevaplar vermeniz ve cevapsız madde bırakmamaya özen göstermeniz araştırma açısından önemlidir. Teşekkürler.

Ramazan YURTSEVEN
Doktora Öğrencisi/Sınıf Öğretmeni

	Hiçbir zaman	Ara sıra	Bazen	Çoğunlukla	Her zaman
I. Faktör: Başarılı olma					
1.Oyun oynarken kaybetsem bile, sonrakinde başarmaya çalışırım.					
2.Hedeflerime ulaşmak için çok çalışmaktan zevk alırım.					
3.Bir işte başarılı olunca, daha çok başarılı olmak için isteğim artar.					
4.Boş bir zaman bulduğumda, onu kitap okuma, oyun, vb.. etkinliklerle değerlendirmeye çalışırım.					
5.Bir proje çalışmasında herkesten farklı ve yeni bir şeyler üretmek için çabalarım.					
6.Başladığım bir işi başarıyla bitirmek için sonuna kadar çabalarım.					
7.Arkadaşlarım başarıyı artıracak bir etkinliğe davet etse, onlara katılırım.					
II. Faktör: Problem Çözme					
8.Bir proje hazırlarken, planladığımdan farklı bir şeyle karşılaşsam, bir çıkış yolu bulmaya çalışırım.					
9.Nasıl yapacağıma karar veremediğim bir ödevi, farklı yollar deneyerek bitirmeye çalışırım.					
10.Bir proje hazırlarken problem yaşarsam, o işin olumlu yönlerini görmeye çalışırım.					
11.Bir iş planladığım gibi gitmezse, o işi farklı yollarla bitirmeye çalışırım.					
12.Ne yapacağımı bilemediğim durumlarda, bir çıkış yolu olmalı diye düşünürüm.					
13.Hedeflerime ulaşmak için, cesur bir şekilde gerekli adımları atarım.					

III. Faktör: Yenilikçilik				
14.Önemli bir ihtiyacı karşılayacak yeni ürünler tasarlamayı çok severim.				
15.Çalışmalarımın bana özgü olmasına özen gösteririm.				
16.Bir gün herkesin ihtiyacını karşılayacak büyük bir buluş yapmayı hayal ederim.				
17.Yeni ve ilginç fikirler üretmek için farklı denemeler yapmayı severim.				
18.Herkesten farklı ve yeni şeyler yapmayı çok severim.				
19.Ödevlerimi, arkadaşlarımdan farklı yapmaya özen gösteririm.				
IV. Faktör: Kendine Güven				
20.Arkadaşlarımda yapmakta zorlandığı etkinlikleri, ben kolaylıkla yapabileceğime inanırım.				
21.Sınıfta verilen etkinlikleri en iyi şekilde yapabileceğime inanırım.				
22.Ortak bir etkinlik yaparken, gönüllü olarak zor görevleri isterim.				
23.Karşılaştığım bir sorunu, kendim çözebileceğime inanırım.				
24.Nerede olursa olsun, kendimi rahat bir şekilde ifade edebilirim.				

Teşekkürler

Ek 8. Girişimcilik Becerileri Değerlendirme Ölçeği

Sevgili öğrenci,

Bu ölçek, sizin girişimcilik becerilerinizi belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Herhangi bir notla değerlendirme yapılmayacaktır. **Her bir maddeyi dikkatli bir şekilde okuduktan sonra, SİZE EN UYGUN OLANI “X” şeklinde işaretleyiniz. Boş bırakmamaya özen gösteriniz.** İçten ve doğru cevaplar vermeniz ve cevapsız madde bırakmamaya özen göstermeniz araştırma açısından önemlidir. Yardım ve katkılarınız için teşekkür ederim.

		Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sık sık	Her zaman
	YARATICI DÜŞÜNME					
1	Günlük hayatta yeni fikirler üretebilirim					
2	Yeni fikirler ortaya koyabilirim.					
3	Yeni ürünler tasarlayabilirim					
4	Problemlerin çözümünde kendi yöntemlerimi kullanırım.					
5	Çalışma yaparken kendi tekniklerimi kullanırım.					
6	Hayal gücümü kullanarak ortaya yeni ürünler koyarım.					
	AZİM					
7	Problemlerin çözümünde mantıklı kararlar alırım.					
8	Yaptığım çalışmalarda azimli davranırım.					
9	Başarılı olmak için azimle çalışırım.					
	PROFESYONELLİK					
10	Girişimci bireyler organizasyon yapma becerisine sahip olmalıdır.					
11	İş birlikli çalışmalar yeni fikirlerin ortaya daha çok çıkmasını sağlar.					
12	Aldığım sorumlulukları isteyerek yerine getiririm.					
13	Girişimcilik becerisi topluma etkin bir vatandaş olarak katılabilmektir.					
14	Üstlendiğim sorumlulukları başarılı bir şekilde yerine getiririm.					
15	Toplumumuzda etkili vatandaşlar girişimcilik becerisine sahip kişilerdir.					
16	Birlikte çalıştığımız kişilerinde fikirlerine saygılı olmak gerektiğini bilirim.					
17	Çalışmalarımnda planlı davranmaya özen gösteririm.					
18	Girişimci bir birey olabilmek için iyi bir eğitim almalıyım.					
19	Başarılı olmak için tecrübe sahibi olmak önemlidir.					
20	Yaptığımız işlerde tecrübe sahibi olmak başarılı olmamızı sağlar.					
21	Elimizdeki kaynakların verimli kullanılmasına özen gösteririm					

TEŞEKKÜRLER...

Ek 9. Çocuklar İçin Öz Yeterlilik Ölçeği

Sevgili çocuklar,
Bu bir sınav değildir. Lütfen her soruyu dikkatle okuyunuz, sizin için en uygun olan cevaba karar veriniz ve parantez içindeki rakamları karalayarak işaretleyiniz. Soruları atlayıp atlamadığınızı kontrol ediniz, boş soru bırakmayınız. **Cevaplarınız kesinlikle hiç kimseye açıklanmayacaktır.**
Yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

		Hiç başarılı olamam	Çok az başarılı olabilirim	Biraz başarılı olabilirim	Çoğunlukla başarılı olabilirim	Her zaman başarılı olabilirim
1.	Okul çalışmalarında başım sıkıştığında öğretmenlerinden yardım almada ne kadar başarılı olabilirsiniz?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.	Okul çalışmalarında başım sıkıştığında başka bir öğrenciden yardım almada ne kadar başarılı olabilirsiniz?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3.	Toplumsal sorunların olduğunda yetişkinlerden yardım almada ne kadar başarılı olabilirsiniz?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.	Toplumsal sorunların olduğunda bir arkadaşınızdan yardım almada ne kadar başarılı olabilirsiniz?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5.	Genel matematiği öğrenmede ne kadar başarılı olabilirsiniz?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6.	Fen öğrenmede ne kadar başarılı olabilirsiniz?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7.	Okuma, yazma ve dil becerilerini öğrenmede ne kadar başarılı olabilirsiniz?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8.	Bilgisayar kullanmayı öğrenmede ne kadar başarılı olabilirsiniz?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9.	Yabancı dil öğrenmede ne kadar başarılı olabilirsiniz?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10.	Sosyal bilgileri öğrenmede ne kadar başarılı olabilirsiniz?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11.	Türkçenin dilbilgisini öğrenmede ne kadar başarılı olabilirsiniz?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12.	Ev ödevlerinizi zamanında bitirmekte ne kadar başarılı olabilirsiniz?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13.	Yapacak başka ilginç şeyler varken ders çalışmada ne kadar başarılı olabilirsiniz?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14.	Okul konularına konsantre olmada ne kadar başarılı olabilirsiniz?	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Not: Çetin (2007) tarafından uyarlanan bu ölçek, toplam 49 maddeden oluşmakta olup burada 14 madde örnek olarak sunulmuştur.

Ek 10. GÖP Modül Sonu Değerlendirme Etkinlikleri

MODÜL 1. ÖĞRENDİKLERİMİZİ KONTROL EDELİM

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Girişimciliği ve girişimciyi kısaca tanımlayınız.

.....
.....
.....
.....

2. “Girişimciler ekonomik ve sosyal hayatı etkiler.” cümlesini örneklerle açıklayınız.

.....
.....
.....
.....

3. Girişimcilerin özelliklerini düşündüğünde, sen de girişimci olabilir misin? Örneklerle açıklayınız.

.....
.....
.....
.....

B. Aşağıdaki kutucukta verilen sözcükleri uygun boşluklara doldurunuz.

sorunların üstesinden gelmek - başarılı olmaya - risk - fırsatlar - farklı - planlı

1. Başarılı girişimciler yapacağı işte başarılı olacağına inanır ve
2. Girişimcilikte önemli olan yeni bir şey icat etmek değil, var olan şeyleri
3. Başarılı bir girişimci herkesten olmaya çalışır,peşindedir.
4. Karşılaştığı girişimcilerin kişisel özelliklerindedir.
5. Girişimci, inandığı bir işe başlarken gerektiğinde almalıdır.
6. Girişimci, gelir-gider, kar-zarar, bütçe, maliyet, vb. gibi konuları iyi bilmelidir.
7. Girişimciler, çok isteklidir ve hedeflerine ulaşmak için çalışır.
8. Bir proje için uygun değerlendirilirse başarılı olmak kolaylaşır.
9. Başarılı bir girişimci herkesten farklı üretir ve yeni gerçekleştirir.

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Başarılı bir girişimci aşağıdakilerden hangisini **yapmaz**?
- A) İnsanların ihtiyaçlarını karşılamak için projeler tasarlar.
- B) Bir işe başlarken risk almaktan çekinir.
- C) Bir iş yaparken ekiple dayanışma içinde sorumluluklarını yerine getirir.
- D) Bir problem yaşadığında pes etmez, o problemi çözer.

2. Aşağıdakilerden hangisi girişimcilerin kişisel özelliklerinden **değildir**?

A)kendine güven B) fırsatları kaçırma C) başarılı olma isteği D) yenilikçi olma

3. Girişimcilik sürecinin başında ve sonunda aşağıdakilerin hangileri yer alır?

A) hayaller – planlar C) hayaller – değer oluşturma
B) hedefler – çaba D) fırsat - risk

D. Kendimizi Değerlendirelim (Modül 1)

Aşağıdaki ifadeleri okuyup size en uygun olan kısmı işaretleyiniz.

	Evet	Kısmen	Hayır
Girişimciliği ve girişimciyi açıklayabilirim.			
Girişimcilerin önemli kişisel özelliklerini sayabilirim.			
Girişimciliğin ekonomik ve sosyal hayattaki önemini açıklayabilirim.			
Girişimcilik sürecinin aşamalarını sıralayabilirim.			
Girişimcilerin başarılı olma nedenlerini açıklayabilirim.			
Girişimcilerin neler yapması gerektiğini açıklayabilirim.			
Kendimi, girişimcilerin özellikleriyle karşılaştırabilirim.			

Modül 2. ÖĞRENDİKLERİMİZİ KONTROL EDELİM

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Yapmayı istediğiniz bir iş hayal ediniz. Sizce “Yeni bir iş kurmak” için neler gereklidir?

.....
.....
.....
.....

2. Bir projeye başlamadan “hedeflerin” belirlenmesi önemli midir? Neden?

.....
.....
.....
.....

3. Bir girişimcinin bir projeye balarken; “iş planı” hazırlaması neler kazandırır?

.....
.....
.....
.....

B. Aşağıdaki kutucukta verilen sözcükleri uygun boşluklara doldurunuz.

planlı - hedefleri - iş planı – ekip– kaynaklara – çabayı
– başarılı olma isteği - işbirliği

1. belli olmayan projelerin başarılı olması pek mümkün değildir.
2. Hedeflere başarılı şekilde ulaşmak için çalışmak gerekir.
3. Başarılı bir girişimci projeye başlamadan hazırlar ve buna uygun çalışır.
4. Girişimcilerin kişisel özelliklerinden birisi dir.
5. Girişimci, bir proje için gerekli olan nasıl ulaşacağına karar verir.
6. Girişimci, proje hazırlama ve gerçekleştirme sürecinde gerekli göstermelidir.
7. Bir projenin başarılı sonuçlanması için ile içinde çalışmak önemlidir.

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Bir projenin başarılı bir şekilde sonuçlanması için bazı konulara dikkat edilmesi gerekir. **Aşağıdakilerden hangisi bunlardan değildir?**

- A) Gerekli kaynaklar belirlenmelidir. C) Bir iş planı hazırlanmalıdır.
B) Hedefler belirlenmelidir. D) Sorunlar göz ardı edilmelidir.

2. Ali, herkesin işini kolaylaştıracak bir ürün geliştirmeyi hayal eder. Hedeflerini belirler ve planlı bir şekilde hedeflerine yönelik sürekli denemeler yapar, çaba gösterir.

Buna göre; Ali'nin, girişimcilerin özelliklerinden hangisine sahip olduğu söylenebilir?

- A) Fırsatları değerlendiren
B) Lider
C) Başarılı olma isteği yüksek
D) Risk alan

3. Bir iş planı hazırlarken aşağıdakilerden hangisinin belirlenmesine gerek **yoktur**?

- A) Yer- zaman
B) Maliyet – Satış fiyatı
C) Müşteriler – Hedef kitle
D) Günlük - Anı

D. Kendimizi Değerlendirelim (Modül 2)

Aşağıdaki ifadeleri okuyup size en uygun olan kısmı işaretleyiniz.

	Evet	Kısmen	Hayır
Bir işte başarılı olmak için hedef belirlemenin önemini açıklayabilirim.			
Yapmak istediğim bir projenin “hedeflerini” belirleyebilirim.			
Proje için bir iş planı hazırlayabilirim.			
Bir proje için gerekli kaynakların (para, insan, materyal vs.) nasıl sağlanacağına karar veririm.			
Proje için gerekli kaynakların kullanım amaçlarını ve işlevlerini açıklayabilirim.			
Tasarladığım bir projeyi gerçekleştirebilirim.			

MODÜL 3. ÖĞRENDİKLERİMİZİ KONTROL EDELİM

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1.“Kendine güvenmek, başarıyı kolaylaştırır.” cümlesini örneklerle açıklayınız.

.....
.....
.....

2.Kendine güveni düşük olan bir öğrenci bir projede başarılı olur mu? Neden?

.....
.....
.....

B. “ÖZ GÜVEN” sözcüğüyle ilgili bir akrostiş çalışması yapınız.

Ö.....
Z.....
G.....
Ü.....
V.....
E.....
N.....

C.Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Kendine güvenen bir öğrenci aşağıdakilerden hangisini **yapmaz**?

- A) Zor görevleri yapacağına inanır.
- B) Etkinliklerde görev almaktan çekinir.
- C) Toplum önünde kendini rahatça ifade eder.
- D) Bir sorun yaşadığında pes etmez, mücadelecidir.

2. Aşağıdakilerden hangisi kendine güvenen bir kişinin özelliği **değildir**?

- A) Cesur B) Zor görevleri üstlenen C) Çekingen D) Başaracağına inanan

D. Aşağıda, Adem Bey ile ilgili bir problem durumu anlatılmıştır. Özgüveni yüksek bir girişimci olan Adem Bey’in yaşadığı bu olayı; özgüven becerisi yüksek olan bir girişimcinin bir problem karşısında nasıl davranacağını göz önünde bulundurarak devam ettiriniz.

Adem Bey tek başına parkta oturmuş, düşünüyordu. Elindeki kalemle defterine bir şeyler karalıyordu. Adem Bey’in son günlerde işleri bozulmuş, iflasın eşiğine gelmişti. Bir taraftan borç verenler onu sıkıştırırken, diğer taraftan da bir sürü insan ödeme bekliyordu. Çok bunalmıştı.

.....
.....
.....
.....
.....

E.Kendimizi Değerlendirelim (Modül 3)

Aşağıdaki ifadeleri okuyup size en uygun olan kısmı işaretleyiniz.

	Evet	Kısmen	Hayır
Bir işte başarılı olabilmek için kendine güvenmenin önemini açıklarım.			
Kendine güvenerek yapılan işlerin, hedeflere ulaşmadaki etkisini açıklarım.			
Okuldaki veya sınıftaki etkinliklerde verilen görevleri <i>gönüllü olarak</i> üstlenirim.			
Bir etkinlikte üzerine düşen sorumlulukları <i>çekinmeden</i> yerine getiririm.			
Yaptığım çalışmalarımı toplum önünde <i>rahatlıkla</i> sunabilirim.			

MODÜL 4. ÖĞRENDİKLERİMİZİ KONTROL EDELİM

A. Aşağıdaki verilen özelliklerden hangilerine sahip insanlar karşılaştığı problemleri **çözemez** veya **çözmekte zorlanır**? Yuvarlak içine alınız.

Cesur	Ön yargılı	Mücadeleci	Fikir üretemeyen	Kendine güvenen
Başarı odaklı	Umutlu	Tedirgin	Zorluklar karşısında pes etmeyen	
Azimli	Korkak	Başkasına bağımlı	Hızlı karar verebilen	

B. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanlara “D”, yanlış olanlara “Y” işareti koyunuz.

- () Girişimciler iyi problem çözücüdür.
- () Girişimciler, problemler karşısında umudunu yüksek tutmalıdır.
- () Karşılaştığı sorunların üstesinden gelmek girişimcilerin kişisel özelliklerindedir.
- () Girişimci, bir iş sürecinde karşılaştığı problemlerden yılmamalı, mücadeleci olmalıdır.
- () Problem çözmek için gerekli adımları uygulamak zaman alır, uğraşmamak gerekir.

C. Dördüncü sınıf öğrencisi Ercan, arkadaşlarının teneffüslerde panolara, sıralara, kapılara zarar verdiğini görür. Ayrıca bazı öğrencilerin okulun oyun parkındaki araçlara ve çiçeklere de zarar verdiklerine şahit olur. Bu duruma çok üzülür.

Yukarıda Ercan’ın yaşadığı problem durumuna uygun çözüm yolları neler olabilir düşününüz. Çözümler üretiniz.

- 1.....
- 2.....
- 3.....

D. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Başarılı bir girişimci aşağıdakilerden hangisini **yapmaz**?
A) Karşılaştığı problemleri çözer. C) Bir işe başlarken kendine güvenir.
B) Bir iş yaparken sorunlardan kaçır. D) Bir problem yaşadığında pes etmez.
2. I: Problemin asıl kaynağının belirlenmesi
II: Problemlerle ilgili bilgi toplanması
III:
IV: Çözüm yollarını değerlendirerek en iyisine karar verme
V: Sonuca ulaşma ve değerlendirme yapma

Yukarıda problem çözme basamakları verilmiştir. Boş bırakılan yere ne gelmelidir?

- A) Çözüm için başkalarından yardım istenmesi
- B) Problemin görmezden gelinmesi
- C) Çözüm yolları oluşturulması
- D) Problemin çözümünün denenmesi

E. Kendimizi Değerlendirelim (Modül 4)

Aşağıdaki ifadeleri okuyup size en uygun olan kısmı işaretleyiniz.

	Evet	Kısmen	Hayır
Bir işte karşılaşılan bir sorunun üstesinden gelmek için umudu yüksek tutmanın önemini açıklayabilirim.			
Karşılaştığım sorunlara veya belirsizliğe yönelik çözümler üretebilirim.			
Problem çözme basamaklarını sıralayabilirim.			
Karşılaştığım problemlere yönelik uygun çözüm yolunu uygulayabilirim.			
Karşılaştığım problemlerin üstesinden gelmek için gerekli çabayı gösterebilirim.			

MODÜL 5. ÖĞRENDİKLERİMİZİ KONTROL EDELİM

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. “Bir girişimcinin gerektiğinde risk alması gerekir.” cümlesini açıklayınız.

.....
.....
.....

2. Risk almak bir karar verme ise hangi durumlarda risk alınabilir?

.....
.....
.....

B. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına “D” yanlış olanların başına “Y” işareti koyunuz.

- () Girişimciler riskli durumlardan kaçınmalıdır.
- () Aldığımız kararlar tüm hayatımızı etkileyebilir. Bu yüzden önemlidir.
- () Risk almak girişimcilerin kişisel özelliklerindedir.
- () Cesur ve kendine güvenen insanlar risk alamaz.
- () Bir işte kazanmak da kaybetmek de doğaldır.

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

- Bir girişimci bir işe karar verirken risk almam lazım diye düşünürken kendisine aşağıdaki sorulardan hangisinin **sormamalıdır**?
 - İş sonunda ortaya çıkabilecek olumsuzluklar neler olabilir?
 - Yapacağımız işin başkaları tarafından kabul görme olasılığı nedir?
 - Yapacağımız iş tutarsa ne kadar kar ettirir, tutmazsa ne kadar ettirir?
 - Bu işe benim az çalışmam engel olur mu?
- I: Amacın belirlenmesi
II:
III: Seçeneklerin değerlendirilmesi
IV: Sonuç-karar verme

Yukarıda karar verme sürecinin aşamaları verilmiştir. Boş bırakılan yere ne gelmelidir?

- Başkalarından yardım istenmesi
- Karar verilmesi
- Amaca yönelik bilgi toplanması
- Denemelerin yapılması

D. Kendimizi Değerlendirelim (Modül 5)

Aşağıdaki ifadeleri okuyup size en uygun olan kısmı işaretleyiniz.

	Evet	Kısmen	Hayır
Kararlarımı, dikkatli bir şekilde vermenin önemini anladım.			
Bir işe karar verirken hangi durumlarda risk alınacağını açıklayabilirim.			
Bir oyun sonucunda kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğunu açıklayabilirim.			
Bir işe karar verirken başarılı veya başarısız olma olasılığını göze önünde bulundurmanın gerekliliğini açıklayabilirim.			
Bir işte başarılı olmak için yeni yollar deneme cesareti gösterebilirim.			

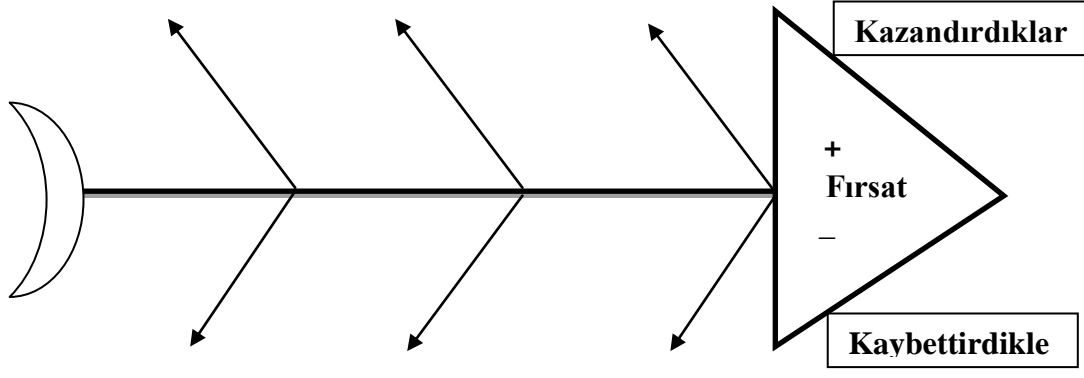
MODÜL 6. ÖĞRENDİKLERİMİZİ KONTROL EDELİM

A. Aşağıdaki soruları cevaplayınız.

1. Bir iş yaparken veya bir hedefimizi gerçekleştirirken karşımıza çıkan bir fırsatı değerlendirmek için neler yapmak gerekir?

.....
.....
.....

2. Fırsatı değerlendirmek neler kazandırır, fırsatı kaçırmak ise neler kaybettirir? Sorusunu aşağıdaki balık kılıçığında cevaplayınız.

B. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Aşağıdakilerin hangisi doğrudur **değildir**?

- A) Fırsatları değerlendirmek için duyarlı olmalıyız.
B) Fırsatları kaybetmemek için dikkatli olmalıyız.
C) Bir fırsat bulduğumuzda araştırma yaparak hemen karar vermeliyiz.
D) Karşımıza bir fırsat çıktığında etik kurallar çok da önemli değildir.

2. Bir işe yönelik uygun fırsatlarla karşılaşıldığında aşağıdakilerden hangisine **dikkat edilmemelidir**?

- A) İşin kendisine (veya ekibine) uygun olup olmamasına
B) Maliyet-kar zarar, finans vs. hesaplamaların yapılmasına
C) Zaman almamasına ve zor olmamasına
D) Gerekli araştırmaların zaman kaybetmeden yapılmasına

C. Kendimizi Değerlendirelim (Modül 6)

Aşağıdaki ifadeleri okuyup size en uygun olan kısmı işaretleyiniz.

	Evet	Kısmen	Hayır
Hedeflerime yönelik çevremdeki olaylara veya durumlara karşı duyarlılık gösteririm.			
Hedeflerimi gerçekleştirirken fırsatları değerlendirmenin neler kazandıracağını, değerlendirememenin neler kaybettireceğini değerlendirebilirim.			
Hayallerime ulaştıracak uygun fırsatlarla karşılaştığında gerekli adımları atarım.			
Fırsatları değerlendirme sürecinde etik kurallara dikkat ederim.			

MODÜL 7. ÖĞRENDİKLERİMİZİ KONTROL EDELİM

A. Aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

1. Geçmişten günümüze iletişim teknolojilerinde (bilgisayar, teflon vs.) meydana gelen değişimin ve yeniliklerin nedenlerini açıklayınız.

.....
.....
.....

2. Bir girişimcinin geliştirdiği bir ürünün kabul görmesi için ne gibi özelliklere sahip olması gerekir?

.....
.....
.....

B. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına “D” yanlış olanların başına “Y” işareti koyunuz.

1. () Girişimciler yenilikçi olmalıdır.
2. () Bir ürünün kabul görmesi için bir problemi çözmesi veya ihtiyacı karşılaması gerekmez.
3. () Bir proje de ekiple çalışmak başarısızlıklara yol açar.
4. () Satış ve pazarlama ürünün müşterilerce kabul görmesinde önemli bir yere sahiptir.
5. () Grupla çalışırken işi iyi yapanlar çalışmalı diğerleri izlemelidir.

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Başarılı bir girişimci aşağıdakilerden hangisini **yapmaz**?
 - A) Yenilikçi ve yaratıcı fikirler üretir.
 - B) Ekiple çalışırken sorumluluktan kaçar.
 - C) Bir ihtiyacı giderecek farklı ürünler geliştirir.
 - D) Herkesten farklı, özgün projeler geliştirir.
2. Bir ürünü veya hizmeti geliştirdikten sonra insanlara ulaştırmak ve satışını yapmak için hangisine dikkat etmek **gerekmez**?
 - A) Ürünün maliyeti, masrafı, karı, fiyatlandırması iyi hesaplanmalıdır.
 - B) Ürün veya hizmet kaliteli, sürdürülebilir ve işlevsel olmalıdır.
 - C) Ürünü-hizmeti farklı kılan özellikler müşteriye hissettirilmelidir.
 - D) Reklam ve tanıtıma çok çaba harcanmamalıdır.

D. Kendimizi Değerlendirelim (Modül 7)

Aşağıdaki ifadeleri okuyup size en uygun olan kısmı işaretleyiniz.

	Evet	Kısmen	Hayır
Yenilikler peşinde koşma ve herkesten farklı çalışmalar yapmanın önemini açıklayabilirim.			
Geçmişten günümüze iletişim teknolojilerinde bilgisayar, telefon vs.) meydana gelen değişimin ve yeniliklerin nedenlerini analiz edebilirim.			
Özgün ve yeni bir ürün tasarlayabilirim.			
Geliştirdiğimiz ürünün pazarlama (tanıtımını, reklamını, fiyatlandırması vs.) çalışmalarını yaparım.			
Yaşadığımız çevreyi daha güzel hâle getirmek için bir proje tasarlarım.			
Bir proje sonucunda başarılı olmak için grupla işbirliği içinde çalışırım.			
Grup çalışmalarında grup arkadaşlarımızla uyum içinde görev ve sorumluluklarımızı yerine getirmenin önemini açıklayabilirim.			

Ek 11. Modül Sonu Değerlendirme Etkinlikleri Cevap-Puanlama Anahtarları

MODÜL 1 CEVAP– PUANLAMA ANAHTARI

Modül 1 sonu değerlendirme etkinlikleri iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm açık uçlu, boşluk doldurma ve çoktan seçmeli soruları, ikinci bölüm ise modül kazanımlarına ilişkin öz değerlendirme ifadelerini kapsamaktadır.

Birinci Bölüm (Öğrendiklerimizi Kontrol Edelim)

A. Soru Türü: Açık Uçlu Sorular

Yönerge: Verilen cevabı okunur ve aşağıdaki puanlama anahtarına göre puanlanır. Toplam 3 soru bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 8 puan alır.

	0 puan	1 puan	2 puan	3 puan
1.Soru	Cümleler soruyla ilgisiz veya cevap yok.	Girişim ve girişimci kavramlarından sadece birini açıklanmış ve anlaşılır.	Girişim ve girişimci kavramlarının ikisini de en az birer cümleyle açıklanmış ve anlaşılır.	-
2.Soru	Cümleler soruyla ilgisiz veya cevap yok.	Ekonomi veya sosyal hayat ile ilgili bir cümle yazılmış ve örnek uygun.	Ekonomi ve sosyal hayat ile ilgili birer cümle yazılmış ve örnekler uygun.	Ekonomi ve sosyal hayat ile ilgili ikişer cümle yazılmış ve örnekler uygun.
3.Soru	Cümleler soruyla ilgisiz veya cevap yok.	Girişimcilerin özelliklerinden en az biri yazılmış ve kendi özelliği ile karşılaştırılmış.	Girişimcilerin özelliklerinden en az ikisi yazılmış ve kendi özellikleri ile karşılaştırılmış.	Girişimcilerin özelliklerinden en az üçü yazılmış ve kendi özellikleri ile karşılaştırılmış.

B. Soru Türü: Boşluk Doldurma Soruları

Yönerge: Kutucuk içinde verilen kelime veya kelime grupları boşluklara doğru şekilde yazıldıysa 1, yanlış yazıldıysa veya boş bırakıldıysa 0 olarak puanlanır. Bu boşluklara sırayla şu kavramlar gelmelidir: 1:kendine güvenir, 2:geliştirmektir, 3:farklı, 4:yenilik, 5:sorunların üstesinden gelmek, 6:risk, 7:ekonomi, 8:başarılı olmaya, 9:planlı, 10:fırsatları, 11:fikirler, 12:projeler. Toplam 12 boşluk bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 12 puan alır.

C. Soru Türü: Çoktan Seçmeli Sorular

Yönerge: Çoktan seçmeli sorulara verilen cevap doğru ise 1, yanlış ise 0 puan verilir. Buna göre; doğru cevaplar şöyledir: 1:B, 2:B, 3:C Toplam 3 soru bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 3 puan alır.

Değerlendirme Yönergesi: Modül 1 sonu değerlendirme etkinliklerinden en fazla 23 puan alınabilir. Değerlendirme yapılırken ((Alınan puan/23)x100)) formülü kullanılarak öğrenci başarı yüzdesi hesaplanır. Elde edilen sonuçlara göre; Modül 1 kazanımları bakımından, öğrencilerden %1-44 arası başarıya sahip olanlar “düşük düzeyde”, %45-69 arası başarıya sahip olanlar “orta düzeyde”, %70-100 arası başarıya sahip olanlar “yeterli düzeyde” başarılı olarak değerlendirilir.

İkinci Bölüm - Kendimizi Değerlendirelim (Öz Değerlendirme)

Yönerge: Bu bölümde modüle ait kazanımlarla ilgili yedi ifadeden oluşan öz değerlendirme formu bulunmaktadır. İlgili ifadeye öğrencinin verdiği cevaplar saptanır ve kaç öğrenci “evet”, kaç öğrenci “kısmen”, kaç öğrenci “hayır” cevabı vermiş belirlenir. Öğrencilerin bu ifadelere verdikleri cevapların frekansları ve yüzdeleri hesaplanarak değerlendirme yapılır.

MODÜL 2 CEVAP ANAHTARI – PUANLAMA ANAHTARI

Modül 2 sonu değerlendirme etkinlikleri iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm açık uçlu, boşluk doldurma ve çoktan seçmeli soruları, ikinci bölüm ise modül kazanımlarına ilişkin öz değerlendirme ifadelerini kapsamaktadır.

Birinci Bölüm (Öğrendiklerimizi Kontrol Edelim)

A. Soru Türü: Açık Uçlu Sorular

Yönerge: Verilen cevabı okunur ve aşağıdaki puanlama anahtarına göre puanlanır. Toplam 3 soru bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 8 puan alır.

	0 puan	1 puan	2 puan	3 puan
1.Soru	Cümleler soruyla ilgisiz veya cevap yok.	İş kurmak için gerekli olan en az iki unsur yazılmış ve anlaşılır.	İş kurmak için gerekli olan 3 ve daha fazla unsur yazılmış ve anlaşılır.	-
2.Soru	Cümleler soruyla ilgisiz veya cevap yok.	Hedef belirlemenin önemi ile ilgili anlamlı ve mantıklı bir uygun neden yazılmış.	Hedef belirlemenin önemi ile ilgili anlamlı ve mantıklı en az iki uygun neden yazılmış.	Hedef belirlemenin önemi ile ilgili anlamlı ve mantıklı en az üç uygun neden yazılmış.
3.Soru	Cümleler soruyla ilgisiz veya cevap yok.	İş planının girişimciye kazandırdığı en az bir olumlu durum yazılmış ve anlaşılır.	İş planının girişimciye kazandırdığı en az iki olumlu kazanım yazılmış ve anlaşılır.	İş planının girişimciye kazandırdığı en az üç olumlu kazanım yazılmış ve anlaşılır.

B. Soru Türü: Boşluk Doldurma Soruları

Yönerge: Kutucuk içinde verilen kelime veya kelime grupları boşluklara doğru şekilde yazıldıysa 1, yanlış yazıldıysa veya boş bırakıldıysa 0 olarak puanlanır. Toplam 8 boşluk bulunmaktadır. Bu boşluklara sırayla şu kavramlar gelmelidir: 1:hedefleri, 2:planlı, 3:iş planı, 4:başarılı olma isteği, 5:kaynaklara, 6:çabayı, 7: ekip, 8:işbirliği. Hepsini doğru cevaplayan 8 puan alır.

C. Soru Türü: Çoktan Seçmeli Sorular

Yönerge: Çoktan seçmeli sorulara verilen cevap doğru ise 1, yanlış ise 0 puan verilir. Buna göre; doğru cevaplar şöyledir: 1:D, 2:C, 3:D. Toplam 3 soru bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 3 puan alır.

Değerlendirme Yönergesi: Modül 2 sonu değerlendirme etkinlikleri sonunda en fazla 19 puan alınabilir. Değerlendirme yapılırken ((Alınan puan/23)x100)) formülü kullanılarak öğrenci başarı yüzdesi hesaplanır. Elde edilen sonuçlara göre; Modül 2 kazanımları bakımından, öğrencilerden %1-44 arası başarıya sahip olanlar “düşük düzeyde”, %45-69 arası başarıya sahip olanlar “orta düzeyde”, %70-100 arası başarıya sahip olanlar “yeterli düzeyde” başarılı olarak değerlendirilir.

İkinci Bölüm - Kendimizi Değerlendirelim (Öz Değerlendirme)

Yönerge: Bu bölümde modüle ait kazanımlarla ilgili altı ifadeden oluşan öz değerlendirme formu bulunmaktadır. İlgili ifadeye öğrencinin verdiği cevaplar saptanır ve kaç öğrenci “evet”, kaç öğrenci “kısmen”, kaç öğrenci “hayır” cevabı vermiş belirlenir. Öğrencilerin bu ifadelere verdikleri cevapların frekansları ve yüzdeleri hesaplanarak değerlendirme yapılır.

MODÜL 3 CEVAP ANAHTARI – PUANLAMA ANAHTARI

Modül 3 sonu değerlendirme etkinlikleri iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm açık uçlu, akrostiş, çoktan seçmeli ve örnek olay tamamlama soruları, ikinci bölüm ise modül kazanımlarına ilişkin öz değerlendirme ifadelerini kapsamaktadır.

Birinci Bölüm (Öğrendiklerimizi Kontrol Edelim)

A. Soru Türü: Açık Uçlu Sorular

Yönerge: Verilen cevabı okunur ve aşağıdaki puanlama anahtarına göre puanlanır. Toplam 2 soru bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 6 puan alır.

	0 puan	1 puan	2 puan	3 puan
1.Soru	Cümleler soruyla ilgisiz veya cevap yok.	Belirtilen yargı bir cümleyle açıklanmış ve örnekler uygun.	Belirtilen yargı en az iki cümleyle açıklanmış ve örnekler uygun.	Belirtilen yargı en az üç cümleyle açıklanmış ve örnekler uygun..
2.Soru	Cümleler soruyla ilgisiz veya cevap yok.	Kendine güveni düşük olan öğrencinin bir projede başarılı olup olmayacağı bir cümle ile açıklanmış ve gerekçeleri uygun.	Kendine güveni düşük olan öğrencinin başarılı olup olmayacağı en az iki cümle ile açıklanmış ve gerekçeleri uygun.	Kendine güveni düşük olan öğrencinin başarılı olup olmayacağı en az üç cümle ile açıklanmış ve gerekçeleri uygun.

B. Soru Türü: Akrostiş

Yönerge: Özgüven sözcüğü ile akrostiş çalışmasında her harf için bırakılan boşluklara doğru ve mantıklı ifadeler yazıldıysa her bir boşluk için 1, yanlış yazıldıysa veya boş bırakıldıysa 0 puan verilir. Toplam 7 boşluk bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 7 puan alır.

C. Soru Türü: Çoktan Seçmeli Sorular

Yönerge: Çoktan seçmeli sorulara verilen cevap doğru ise 1, yanlış ise 0 puan verilir. Buna göre; doğru cevaplar şöyledir: 1:B, 2:C. Toplam 2 soru bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 2 puan alır.

D. Soru Türü: Örnek Olay Tamamlama

Yönerge: Özgüven ile ilgili verilen örnek olayı, özgüven becerisi yüksek olan bir girişimcinin bir problem karşısında nasıl davranacağını göz önünde bulundurarak devam ettirmesi istenmiştir. Verilen cevap okunur ve aşağıdaki puanlama anahtarına göre puanlanır. Toplam 1 soru bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 3 puan alır.

	0 puan	1 puan	2 puan	3 puan
1.Soru	Cümleler soruyla ilgisiz veya cevap yok.	Belirtilen ifade bir cümleyle açıklanmış ve anlaşılır.	Belirtilen ifade en az iki cümleyle açıklanmış, olay bütünlüğüne uygun ve anlaşılır.	Belirtilen ifadeler (en az üç cümle) özgüven becerisi yüksek olan bir girişimcinin özelliklerine uygun ve olay bütünlüğüne uygun.

Değerlendirme Yönergesi: Modül 3 sonu değerlendirme etkinlikleri sonunda en fazla 18 puan alınabilir. Değerlendirme yapılırken ((Alınan puan/23)x100)) formülü kullanılarak öğrenci başarı yüzdesi hesaplanabilir. Elde edilen sonuçlara göre; Modül 3 kazanımları bakımından, öğrencilerden %1-44 arası başarıya sahip olanlar “düşük düzeyde”, %45-69 arası başarıya sahip olanlar “orta düzeyde”, %70-100 arası başarıya sahip olanlar “yeterli” düzeyde başarılı olarak değerlendirilir.

İkinci Bölüm - Kendimizi Değerlendirelim (Öz Değerlendirme)

Yönerge: Bu bölümde modüle ait kazanımlarla ilgili beş ifadeden oluşan öz değerlendirme formu bulunmaktadır. İlgili ifadeye öğrencinin verdiği cevaplar saptanır ve kaç öğrenci “evet”, kaç öğrenci “kısmen”, kaç öğrenci “hayır” cevabı vermiş belirlenir. Öğrencilerin bu ifadelere verdikleri cevapların frekansları ve yüzdeleri hesaplanarak değerlendirme yapılır.

MODÜL 4 CEVAP ANAHTARI – PUANLAMA ANAHTARI

Modül 4 sonu değerlendirme etkinlikleri iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm doğru kavramı belirleme, doğru yanlış, örnek olay tamamlama ve çoktan seçmeli sorularını, ikinci bölüm ise modül kazanımlarına ilişkin öz değerlendirme ifadelerini kapsamaktadır.

Birinci Bölüm (Öğrendiklerimizi Kontrol Edelim)

A. Soru Türü: Doğru Kavramı Belirleme

Yönerge: Öğrencilerden, bir problemi çözemeyen veya çözmekte zorlanan insanların sahip olduğu özellikleri, on üç kavram arasından seçip belirlemesi istenmektedir. Bunlar: “ön yargılı, fikir üretemeyen, tedirgin, korkak ve başkasına bağımlı” olmak üzere toplam 5 doğru kavramdır. Yapılan işaretlemeler doğru ise her kavram için 1 puan verilir. Hepsini doğru cevaplayan 5 puan alır.

B. Soru Türü: Doğru Yanlış

Yönerge: Verilen ifadelerin doğru veya yanlış olarak belirtilmesi istenmiştir. “D” veya “Y” doğru yazıldıysa 1, yanlış yazıldıysa veya boş bırakıldıysa 0 olarak puanlanır. Buna göre; doğru cevaplar şöyledir: 1:D, 2:D, 3:D, 4:D, 5:Y. Toplam 5 boşluk bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 5 puan alır.

C. Örnek Olay Tamamlama

Yönerge: Verilen örnek olaydaki problem durumuna uygun çözümlerin üretilmesi istenmiştir. Verilen cevap okunur ve aşağıdaki puanlama anahtarına göre puanlanır. Toplam 1 soru bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 3 puan alır.

	0 puan	1 puan	2 puan	3 puan
1.Soru	Cümleler soruyla ilgisiz veya cevap yok.	En az bir çözüm yazılmış, probleme uygun ve anlaşılır.	En az iki çözüm yazılmış, probleme uygun ve anlaşılır.	En az üç çözüm yazılmış, probleme uygun ve anlaşılır.

Soru Türü: Çoktan Seçmeli Sorular

Yönerge: Çoktan seçmeli sorulara verilen cevap doğru ise 1, yanlış ise 0 puan verilir. Buna göre; doğru cevaplar şöyledir: 1:B, 2:C. Toplam 2 soru bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 2 puan alır.

Değerlendirme Yönergesi: Modül 4 sonu değerlendirme etkinliklerinden en fazla 15 puan alınabilir. Değerlendirme yapılırken ((Alınan puan/23)x100)) formülü kullanılarak öğrenci başarı yüzdesi hesaplanır. Elde edilen sonuçlara göre; Modül 1 kazanımları bakımından, öğrencilerden %1-44 arası başarıya sahip olanlar “düşük düzeyde”, %45-69 arası başarıya sahip olanlar “orta düzeyde”, %70-100 arası başarıya sahip olanlar “yeterli düzeyde” başarılı olarak değerlendirilir.

İkinci Bölüm - Kendimizi Değerlendirelim (Öz Değerlendirme)

Yönerge: Bu bölümde modüle ait kazanımlarla ilgili beş ifadeden oluşan öz değerlendirme formu bulunmaktadır. İlgili ifadeye öğrencinin verdiği cevaplar saptanır ve kaç öğrenci “evet”, kaç öğrenci “kısmen”, kaç öğrenci “hayır” cevabı vermiş belirlenir. Öğrencilerin bu ifadelere verdikleri cevapların frekansları ve yüzdeleri hesaplanarak değerlendirme yapılır.

MODÜL 5 CEVAP ANAHTARI – PUANLAMA ANAHTARI

Modül 5 sonu değerlendirme etkinlikleri iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm açık uçlu, doğru yanlış ve çoktan seçmeli soruları, ikinci bölüm ise modül kazanımlarına ilişkin öz değerlendirme ifadelerini kapsamaktadır.

Birinci Bölüm (Öğrendiklerimizi Kontrol Edelim)

A. Soru Türü: Açık Uçlu Sorular

Yönerge: Verilen cevabı okunur ve aşağıdaki puanlama anahtarına göre puanlanır. Toplam 2 soru bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 5 puan alır.

	0 puan	1 puan	2 puan	3 puan
1.Soru	Cümleler soruyla ilgisiz veya cevap yok.	Belirtilen yargı en az bir cümleyle açıklanmış ve anlaşılır.	Belirtilen yargı en az iki cümleyle açıklanmış ve anlaşılır.	
2.Soru	Cümleler soruyla ilgisiz veya cevap yok.	Risk alınması gereken en az bir durum açıklanmış ve anlaşılır.	Risk alınması gereken en az iki durum açıklanmış ve anlaşılır.	Risk alınması gereken en az üç durum açıklanmış ve anlaşılır.

B. Soru Türü: Doğru Yanlış

Yönerge: Verilen ifadelerin doğru veya yanlış olarak belirtilmesi istenmiştir. “D” veya “Y” doğru yazıldıysa 1, yanlış yazıldıysa veya boş bırakıldıysa 0 olarak puanlanır. Buna göre; doğru cevaplar şöyledir: 1:Y, 2:D, 3:D, 4:Y, 5:D. Toplam 5 boşluk bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 5 puan alır.

C. Soru Türü: Çoktan Seçmeli Sorular

Yönerge: Çoktan seçmeli sorulara verilen cevap doğru ise 1, yanlış ise 0 puan verilir. Buna göre; doğru cevaplar şöyledir: 1:D, 2:C. Toplam 2 soru bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 2 puan alır.

Değerlendirme Yönergesi: Modül 5 sonu değerlendirme etkinliklerinden en fazla 12 puan alınabilir. Değerlendirme yapılırken ((Alınan puan/23)x100)) formülü kullanılarak öğrenci başarı yüzdesi hesaplanır. Elde edilen sonuçlara göre; Modül 1 kazanımları bakımından, öğrencilerden %1-44 arası başarıya sahip olanlar “düşük düzeyde”, %45-69 arası başarıya sahip olanlar “orta düzeyde”, %70-100 arası başarıya sahip olanlar “yeterli düzeyde” başarılı olarak değerlendirilir.

İkinci Bölüm - Kendimizi Değerlendirelim (Öz Değerlendirme)

Yönerge: Bu bölümde modüle ait kazanımlarla ilgili beş ifadeden oluşan öz değerlendirme formu bulunmaktadır. İlgili ifadeye öğrencinin verdiği cevaplar saptanır ve kaç öğrenci “evet”, kaç öğrenci “kısmen”, kaç öğrenci “hayır” cevabı vermiş belirlenir. Öğrencilerin bu ifadelere verdikleri cevapların frekansları ve yüzdeleri hesaplanarak değerlendirme yapılır.

MODÜL 6 CEVAP ANAHTARI – PUANLAMA ANAHTARI

Modül 6 sonu değerlendirme etkinlikleri iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm açık uçlu, balık kılıcı ve çoktan seçmeli sorularını, ikinci bölüm ise modül kazanımlarına ilişkin öz değerlendirme ifadelerini kapsamaktadır.

Birinci Bölüm (Öğrendiklerimizi Kontrol Edelim)

A. Soru Türü: Açık Uçlu Sorular

Yönerge: Verilen cevabı okunur ve aşağıdaki puanlama anahtarına göre puanlanır. Toplam 2 soru bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 6 puan alır.

	0 puan	1 puan	2 puan	3 puan
1.Soru	Cümleler soruyla ilgisiz veya cevap yok.	Belirtilen ifade sadece bir gerekli durum belirtilmiş ve anlaşılır.	Belirtilen ifade en az iki gerekli durum belirtilmiş ve anlaşılır.	Belirtilen ifade en az üç gerekli durum belirtilmiş ve anlaşılır.

2. soru: Soru Türü: Balık Kılıcı

Yönerge: Fırsatı değerlendirmenin neler kazandıracığı, fırsatı kaçırmamanın ise neler kaybettireceği ile ilgili durumları balık kılıcı üzerinde belirtmeleri istenmiştir. Kazandırdığı durumlar 3, kaybettireceği durumlar 3 olmak üzere toplam 6 boşluk verilmiştir. Her boşluk doğru yazıldıysa 1, yanlış yazıldıysa veya boş bırakıldıysa 0 olarak puanlanır. Buna göre; doğru cevaplar şöyledir: Kazandırdığı durumlar: Amacımıza ulaştırır, istediğimiz ucaza alabiliriz, daha fazla para ve zaman kazanırız.... Kaybettiği Durumlar:

Toplam 6 boşluk bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 6 puan alır.

B. Soru Türü: Çoktan Seçmeli Sorular

Yönerge: Çoktan seçmeli sorulara verilen cevap doğru ise 1, yanlış ise 0 puan verilir. Buna göre; doğru cevaplar şöyledir: **1:D, 2:C**. Toplam 2 soru bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 2 puan alır.

Değerlendirme Yönergesi: Modül 6 sonu değerlendirme etkinliklerinden en fazla 11 puan alınabilir. Değerlendirme yapılırken ((Alınan puan/23)x100) formülü kullanılarak öğrenci başarı yüzdesi hesaplanır. Elde edilen sonuçlara göre; Modül 1 kazanımları bakımından, öğrencilerden %1-44 arası başarıya sahip olanlar “düşük düzeyde”, %45-69 arası başarıya sahip olanlar “orta düzeyde”, %70-100 arası başarıya sahip olanlar “yeterli düzeyde” başarılı olarak değerlendirilir.

İkinci Bölüm - Kendimizi Değerlendirelim (Öz Değerlendirme)

Yönerge: Bu bölümde modüle ait kazanımlarla ilgili dört ifadeden oluşan öz değerlendirme formu bulunmaktadır. İlgili ifadeye öğrencinin verdiği cevaplar saptanır ve kaç öğrenci “evet”, kaç öğrenci “kısmen”, kaç öğrenci “hayır” cevabı vermiş belirlenir. Öğrencilerin bu ifadelere verdikleri cevapların frekansları ve yüzdeleri hesaplanarak değerlendirme yapılır.

MODÜL 7 CEVAP ANAHTARI – PUANLAMA ANAHTARI

Modül 7 sonu değerlendirme etkinlikleri iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm açık uçlu, doğru yanlış ve çoktan seçmeli sorularını, ikinci bölüm ise modül kazanımlarına ilişkin öz değerlendirme ifadelerini kapsamaktadır.

Birinci Bölüm (Öğrendiklerimizi Kontrol Edelim)

A. Soru Türü: Açık Uçlu Sorular

Yönerge: Verilen cevabı okunur ve aşağıdaki puanlama anahtarına göre puanlanır. Toplam 2 soru bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 6 puan alır.

	0 puan	1 puan	2 puan	3 puan
1.Soru	Cümleler soruyla ilgisiz veya cevap yok.	Teknolojik değişimin sadece bir nedeni belirtilmiş ve anlaşılır.	Teknolojik değişimin en az iki nedeni belirtilmiş ve anlaşılır.	Teknolojik değişimin üç ve daha fazla nedeni belirtilmiş ve anlaşılır.
2.Soru	Cümleler soruyla ilgisiz veya cevap yok.	Bir ürünün kabul görmesi için gerekli olan sadece bir neden belirtilmiş ve anlaşılır.	Bir ürünün kabul görmesi için gerekli olan en az iki neden belirtilmiş ve anlaşılır.	Bir ürünün kabul görmesi için gerekli olan üç ve daha fazla neden belirtilmiş ve anlaşılır.

B. Soru Türü: Doğru Yanlış

Yönerge: Verilen ifadelerin doğru veya yanlış olarak belirtilmesi istenmiştir. “D” veya “Y” doğru yazıldıysa 1, yanlış yazıldıysa veya boş bırakıldıysa 0 olarak puanlanır. Buna göre; doğru cevaplar şöyledir: 1:D, 2:Y, 3:Y, 4:D, 5:Y. Toplam 5 boşluk bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 5 puan alır.

C. Soru Türü: Çoktan Seçmeli Sorular

Yönerge: Çoktan seçmeli sorulara verilen cevap doğru ise 1, yanlış ise 0 puan verilir. Buna göre; doğru cevaplar şöyledir: 1:B, 2:D. Toplam 2 soru bulunmaktadır. Hepsini doğru cevaplayan 2 puan alır.

Değerlendirme Yönergesi: Modül 5 sonu değerlendirme etkinliklerinden en fazla 13 puan alınabilir. Değerlendirme yapılırken $((\text{Alınan puan}/23) \times 100)$ formülü kullanılarak öğrenci başarı yüzdesi hesaplanır. Elde edilen sonuçlara göre; Modül 1 kazanımları bakımından, öğrencilerden %1-44 arası başarıya sahip olanlar “düşük düzeyde”, %45-69 arası başarıya sahip olanlar “orta düzeyde”, %70-100 arası başarıya sahip olanlar “yeterli düzeyde” başarılı olarak değerlendirilir.

İkinci Bölüm - Kendimizi Değerlendirelim (Öz Değerlendirme)

Yönerge: Bu bölümde modüle ait kazanımlarla ilgili yedi ifadeden oluşan öz değerlendirme formu bulunmaktadır. İlgili ifadeye öğrencinin verdiği cevaplar saptanır ve kaç öğrenci “evet”, kaç öğrenci “kısmen”, kaç öğrenci “hayır” cevabı vermiş belirlenir. Öğrencilerin bu ifadelere verdikleri cevapların frekansları ve yüzdeleri hesaplanarak değerlendirme yapılır.

Ek 12. Ders Gözlem Formu

Sayın gözlemci, girişimcilik öğretim programı kapsamında uygulanan bu dersi gözlemleyiniz. Ders sürecinde, aşağıdaki 1. 2. ve 3. soruda belirtilen durumların gerçekleşip gerçekleşmediğini veya ne derece gerçekleştiğini parantez içindeki boşluğa şu şekilde puanlayarak belirtiniz:

Gözlendi: 2, Kısmen gözlendi: 1, Gözlenmedi:0

İlgili duruma ilişkin belirtmek istediğiniz görüşlerinizi verilen boşluğa yazınız. 4. soruda belirtilen sorular doğrultusunda bu dersi objektif bir şekilde değerlendiriniz.

Modül Adı:.....

Tarih:...../...../.....

1. Derse giriş aşamasında, aşağıdaki durumlarla ilgili gözlemlerinizi nelerdir?

Öğrencilerin dikkatini çekme: ().....

Öğrenilecek konu ve yapılacak etkinlikler hakkında açıklama yapma: ().....

Öğrencilerin hazır bulunuşluklarını kontrol etme: ().....

Ön bilgilerle yeni öğrenilecekler arasında ilişki kurma: ().....

Öğrencilerin derse ilgisini artırarak motivasyonlarını sağlama: ().....

2. Öğrenme öğretme sürecinde, aşağıdaki durumlarla ilgili gözlemlerinizi nelerdir?

Belirlenen etkinliklerin amacına uygun şekilde uygulanması: ().....

Uygulanan etkinliklerin öğrencilerin kazanımları elde etmesine katkı sağlama: ().....

Belirlenen öğretim yöntem ve tekniklerini gereklerine uygun şekilde uygulama: ().....

Uygulanan öğretim yöntem ve tekniklerinin öğrencilerin kazanımları elde etmesine katkı sağlama: ().....

Öğretme-öğrenme süreci değişkenlerini (ipucu, pekiştireç, dönüt, düzeltme) uygun şekilde kullanma:().....

Kazanımlara uygun öğretim materyali veya araç gereç kullanma: ().....

Kullanılan materyal veya araç gerecin (görsel, sunu, video vb.) öğrencilerin kazanımlara ulaşmasına katkı sağlama:().....

Ders süresince öğrencilerin dikkatlerinin dağılmamasını sağlama: ().....

Öğrencilerin derse ve etkinliklere aktif katılımını sağlama: ().....

Tüm öğrencilere söz hakkı vererek demokratik bir sınıf atmosferini sağlama: ().....

Öğrencilerin fikirlerini rahatça sunabilecekleri fırsatları sağlama: ().....

Etkinlikler esnasında öğrencileri takip etme ve gerekli yönlendirmeleri yapma: ().....

Öğrencilerin derse katılmaya çalışması: ().....

Ders süresince, vurgu, tonlama, jest ve mimikleri etkili bir şekilde kullanma: ().....

Bireysel farklılıklara dikkat etme: ().....

Konular ve kavramlar anlatılırken öğrencilerin günlük yaşamlarından örnekler verme: ()

Anlaşılmayan konu veya kavramı farklı örnekler veya etkinliklerle tekrar açıklama: ()

Öğrenme öğretme sürecinde etkili sınıf yönetimini sağlama: ().....

Etkinliklerin, öğrencilerin “girişimcilik” becerilerinin gelişmesini sağlaması: ().....

Etkinliklerin, öğrencilerin “girişimciliğe” yönelik olumlu tutum gelişmesini sağlaması:()

Ders süresini etkili bir şekilde kullanma: ().....

3. Ders sonunda, aşağıdaki durumlarla ilgili gözlemlerinizi nelerdir?

Ders sonunda alternatif değerlendirme etkinliklerine yer verme: ().....

Değerlendirme etkinliklerine öğrencilerin aktif katılım göstermesi : ().....

Ders sonunda bir sonraki derste yapılacaklardan bahsetme, gelecek derse için önerilerde bulunma: ().....

Ders sonunda derste öğrenilenleri özetleme: ().....

4. Aşağıdaki soruları dikkate alarak bu dersi nasıl değerlendirirsiniz?

- Konular, dikkat çekici miydi, güncel miydi, günlük hayattan mıydı? Öğrenci seviyesine uygun muydu? Öğrencileri kazanımlara ulaştırmada etkili oldu mu ve anlaşıldı mı? Etkili şekilde öğretimi sağlandı mı?
- Etkinlikler uygulama adımlarına uygun olarak uygulandı mı? Amaçlandığı şekilde gerçekleşti mi? Öğrenci seviyesine uygun muydu? Öğrencileri kazanımlara ulaştırmada etkili oldu mu?
- Değerlendirme etkinlikleri öğrencilerin kazanımlara ulaşip ulaşmadığını belirlemede etkili oldu mu?
- Ders süresince öğrenciler etkinliklere katılmakta istekli miydi? Derse ilişkin tutumları nasıldı?
- Ders süresince öğretmen konuya ve etkinliklere hâkim miydi? Dersin etkili şekilde gerçekleştirdi mi?
- Ders planına uyuldu mu? Ders planına uyulmayan eksik yerler oldu mu? Olumsuz bir durum oluştu mu?
- Öğrenciler bu derste amaçlanan kazanımlara ulaştı mı? Etkili ve verimli bir ders oldu mu?

Ek 13. Öğrenci Günlük Formu

Tarih: .../.../....

Sevgili Öğrenci, bugün yaptığımız girişimcilikle ilgili yapılan dersi, etkinlikleri düşünerek aşağıdaki sorular doğrultusunda bu günlüğü doldurunuz.

1. Bugün girişimcilik dersinde neler yaptınız? Kısaca yazar mısın?
2. Bugün girişimcilik dersinde yapılan etkinliklerde senin görevin var mıydı? Varsa, görevini yerine getirebildin mi? Neler yaptın?
3. Bugün girişimcilikle ilgili yapılan etkinlikleri beğendin mi? Nedenini yazabilir misin?
4. Bugün girişimcilikle ilgili yapılan etkinliklerde zorlandığın kısımlar oldu mu? Olduysa nedenini yazabilir misin?
5. Bugün girişimcilik dersinde en çok dikkatini çeken ne oldu? Yazar mısın?
6. Bugün girişimcilikle ilgili yapılan etkinlikler sonunda, neler öğrendin? **Duygularında, düşüncelerinde** ve **davranışlarında** ne gibi değişiklikler oldu?
7. Eklemek istediğin başka bir şey varsa yazar mısın?

Ek 14. Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu

(Girişimcilik Öğretim Programı Asıl Uygulama Sonrası Odak Görüşmeler İçin)

1. Merhaba, benimle görüşmeyi kabul ettiğin için teşekkür ederim. Bunu sözlü olarak söyleyebilir misin? Biraz kendinden bahseder misin?
2. Sınıfınızda uygulanan girişimcilik **etkinlikleri/uygulamaları** ile ilgili görüşlerin nelerdir?
 - Etkinlikler anlaşılır mıydı, ilgi çekici miydi, yararlı mıydı? Anlatılan konuları öğrenmeni kolaylaştırdı mı? Motivasyonunu artırdı mı? Neler söylemek istersin?
3. Etkinlikleri uygulama sürecinde **sınıf ortamı** ile ilgili görüşlerin nelerdir?
 - Derse katılım nasıldı? Arkadaşların etkinlerde istekli miydi? Öğretmen herkesin aktif olmasını sağladı mı, destek oldu mu? Sınıf ortamı eğlenceli miydi, sıkıcı mıydı? Neler söylemek istersin?
4. Etkinlikleri **uygulama sürecinde**;
 - Neleri yapmak hoşuna gitti?
 - Hoşuna gitmeyen yönler, karşılaştığın zorluklar nelerdi?
5. Girişimcilik etkinlikleri/uygulamaları sana neler kazandırdı?
 - Neler öğrendiğini düşünüyorsun?
 - Hangi becerileri kazandığını düşünüyorsun?
 - Duyuların ve tutumların değişti mi, neler hissettin? Açıklar mısın?
6. Girişimcilik etkinlikleri/uygulamaları **sonunda** kazandığın bilgi ve becerileri diğer derslerde de kullanır mısın? Örnekler vererek açıklar mısın?
7. Girişimcilik etkinlikleri/uygulamalarında **sonra**; okuldaki evdeki ve çevrendeki yaşamında, davranışlarında değişiklikler oldu mu? Olduysa nasıl olduğunu örnek vererek açıklayabilir misin?
8. Girişimcilik etkinlikleri/uygulamaları **sonunda**;
 - Yaşamında belirlediğin yeni amaçların oldu mu?
 - İleriki yaşlarında yapmayı düşündüğün hayallerinde değişiklik oldu mu, açıklar mısın?
9. Başka eklemek istediğin bir şey var mı?

Ek 15. Veli Görüşleri Anket Formu

-Girişimcilik Öğretim Programı Sonrası-

Sayın Veli.

Bildiğiniz üzere çocuğunuzun sınıfında 11 haftadır girişimcilik becerileri kazandırmaya yönelik uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Uygulanan bu etkinliklerle öğrencilere; girişimcilikle ilgili temel bilgiler ve “**başarılı olma isteği, kendine güven, problem çözme, risk alma, fırsatı değerlendirme ve yenilikçilik becerileri**” gibi beceriler kazandırmak amaçlanmıştır. Bu ankette bu süreçte çocuğunuzla ilgili gözlemlediğiniz bazı sorular yer almaktadır. Anket soruları bilimsel bir çalışma için kullanılacaktır. Soruları içtenlikle ve objektif bir şekilde cevaplamanız araştırma açısından önemlidir. Anlayışınız ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Ramazan YURTSEVEN
Sınıf Öğretmeni ve Doktora Öğrencisi

Sorular

1. Çocuğunuzun girişimcilikle yukarıda bahsedilen bilgi ve becerileri kazanıp kazanmadığına yönelik neler söyleyebilirsiniz? Ya da çocuğunuzun bu süreçte sizin dikkatinizi çeken, başka bilgi ve beceriler kazandığını düşünüyor musunuz? Örneklerle açıklayabilir misiniz?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Gerçekleştirilen girişimcilik etkinlikleri sürecinde, çocuğunuzun evde, aile yaşamında, okul yaşamında ve sosyal yaşamındaki davranışlarında, olumlu veya olumsuz değişiklikler olduğunu düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız bu değişiklikler nelerdir?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Gerçekleştirilen girişimcilik etkinliklerinin çocuğunuza yararlı olduğunu düşünüyor musunuz? Olduysa ne gibi yararları oldu?

- Örneğin bu süreçte, çocuğunuzun ileriki yaşamına dair sizle paylaştığı, daha önce duymadığınız yeni hayalleri veya düşünceleri oldu mu? Olduysa örnek vererek açıklayabilir misiniz?
- Ya da diğer derslerine de yarar sağladığını düşünüyor musunuz? Örnek vererek açıklayabilir misiniz?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. Başka eklemek istediğiniz bir şey varsa veya belirtmek istediğiniz öneriniz varsa paylaşabilir misiniz?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Teşekkürler

MODÜL 1: GİRİŞİMCİLİĞE GİRİŞ VE GİRİŞİMCİLİKLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR-1

Kazanım Sayısı: 5 - Süre: 1, 2 ve 3 nolu kazanımlar 1. hafta 2 ders saati; 4 ve 5 nolu kazanımlar 2. hafta 2 ders saati.

KAZANIMLAR (ÖĞRENME ÇIKTILARI)	İÇERİK	ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ (ETKİNLİKLER)	Açıklamalar (Öğretmenler İçin)	Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Materyal, Araç ve Gereçler	Ölçme Değerlendirme
1.Girişimcilikle ilgili temel kavramları açıklar.	Girişim, Girişimcilik, Girişimci, Değer oluşturma	Çeşitli meslekleri, girişimcileri ve yaptıkları çalışmalarını içeren görsellerle dikkat çekilir. Öğrencilere “Hayalinizdeki meslek nedir?” sorusu sorulur. Çevrelerindeki değişik mesleklerden yola çıkarak girişimciliğin de bir meslek olduğu, günümüzdeki yeri ve önemi örneklerle açıklanır. Girişimcilikle ilgili giriş sunusu izlendikten sonra “Girişimcilik nedir? Girişimci kimdir? Ne gibi özellikler taşır?” sorusunu tartışarak temel kavramları ortaya çıkarır. Bu kavramlar sıralanır ve açıklanır. Öğrenciler, temel kavramlarını belirler ve birbirleri ile ilişkilerini açıklar.	Kavramlar: Girişim, girişimcilik, girişimci, ekonomi, ihtiyaç, yenilik, tasarım, proje, ürün, fırsat, risk, problem çözme, değer oluşturma Girişimcilikte bir problemi çözmek veya bir ihtiyacı karşılamak amacıyla yaratıcı fikirler geliştirme, yenilik yapma, ürün tasarlama, proje geliştirme durumları açıklanır. Bu süreçte bir ürünü veya projeyi ilk defa oluşturmak, keşfetmek değil, var olan bir ürüne bazı eklemeler yaparak onu geliştirme veya yenilik yapmanın önemli olduğu vurgulanır, örnekler verilir.	Sunuş yoluyla Öğretim Soru-cevap Buluş yoluyla öğretim	Öğrenci Etkinlik Kitapçığı-1 Bilgisayar Projeksiyon Gazete Dergi	Girişimci kimdir? Girişimcilik ne demektir? Tekrar ettirilir.

MODÜL 1: GİRİŞİMCİLİĞE GİRİŞ VE GİRİŞİMCİLİKLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR-2

KAZANIMLAR (ÖĞRENME ÇIKTILARI)	İÇERİK	ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ (ETKİNLİKLER)	Açıklamalar (Öğretmenler İçin)	Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Materyal, Araç ve Gereçler	ÖLÇME DEĞERLEN DİRME
2.Girişimcide bulunması gereken kişisel özellikleri açıklar.	Girişimcilerde Bulunması Gereken Kişisel Özellikler	Girişimcilerin kişisel özellikleri ile ilgili beyin fırtınası yapılarak zihin haritası oluşturulur. Başarılı girişimcilerin kişisel özellikleri (özgüven sahibi olmaları, yenilikçi, olmaları, sorunların üstesinden gelmeleri, risk alma ve fırsatları değerlendirmeleri, çalışan vs.) sonra her öğrencinin kendisini değerlendirerek girişimcilik özellikleri ile karşılaştırması istenir.	Girişimcilerin sahip olduğu birçok kişilik özelliği olduğu ancak belli başlıları şunlardır: Başarma isteği, Özgüven, Problem çözme, Mücadele etme, Fırsatları değerlendirme, Risk alma, Yenilikçilik, Yaratıcılık, Liderlik, İşbirliği	Beyin fırtınası Zihin haritası Örnek olay	Öğrenci Etkinlik Kitapçığı-1 Bilgisayar Projeksiyon	Girişimcilerin özellikleri sorulur. Kendisinin en çok hangi özelliğiyle benzediği sorulur.
3.Girişimcide bulunması gereken kişisel özelliklerle kendi kişisel özelliklerini karşılaştırır.						

MODÜL I: GİRİŞİMCİLİĞE GİRİŞ VE GİRİŞİMCİLİKLE İLGİLİ TEMEL KAVRAMLAR-3

KAZANIMLAR (ÖĞRENME ÇIKTILARI)	İÇERİK	ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ (ETKİNLİKLER)	Açıklamalar (Öğretmenler İçin)	Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Materyal, Araç ve Gereçler	ÖLÇME DEĞERLENDİRME
4. Girişimcilerin hayatlarından yola çıkarak girişimcilikte başarılı veya başarısız olmanın nedenlerini belirler.	Girişimcilerin Hayat Hikâyeleri	Başarılı veya başarısız girişimcilerin hayatları incelenir. Videolardan yararlanır. Bu özelliklerle ilgili kavram haritası oluşturulur. Girişimcilikte başarılı veya başarısız olmanın nedenleri belirlenir. İş dünyasından girişimciler okula davet edilerek seminer, söyleşi yapılır. (1 ders saati). Öğrencilerin uzman kişiyle karşılıklı soru cevap ortamı sağlanır.	Girişimcilerin yaptığı bir işte başarılı olması için sahip olması gerektiği özellikler ve yapması gerektiği şartlar (iş planı, kaynaklar, ekip, ürün, üretim işlemleri, reklam, tanıtım, pazarlama, vs.) belirlenir. Gerekli şartları yerine getirmesine rağmen sonuç başarısız olsa bile bundan ders çıkarıp hatalarını gidererek tekrar denemeler yapması önemi vurgulanır.	Model olarak öğrenme	Öğrenci Etkinlik Kitapçığı-1 Bilgisayar	Modül sonu değerlendirme etkinlikleri sınıfta yapılır.
5. Girişimciliğin ekonomik ve sosyal hayattaki önemini kavrar.	Girişimciliğin Ekonomik ve Sosyal Hayattaki Önemi	Girişimciliğin toplumsal ve ekonomik açıdan önemi kavram haritası oluşturularak açıklanır.	Girişimciliğin sadece ticari veya ekonomik alanlarda değil diğer alanlarda da yapılabileceği vurgulanır.	Kavram haritası	Projeksiyon	

MODÜL II: BAŞARILI OLMA İSTEĞİ-1

Kazanım Sayısı: 8 - Süre: 1,2,3,4,5 ve 6 nolu kazanımlar 3. hafta 2 ders saati; 7 ve 8 nolu kazanımlar 4. hafta 2 ders saati.

KAZANIMLAR (ÖĞRENME ÇIKTILARI)	İÇERİK	ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ (ETKİNLİKLER)	Açıklamalar (Öğretmenler İçin)	Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Materyal, Araç ve Gereçler	ÖLÇME DEĞERLE NDİRME
1. Bir işte başarılı olmak için hedef belirlemenin önemini kavrar.	Hedef Belirlemenin Önemi Hedeflere Ulaşmak İçin Neler Gerekli?	“Başarı, hedef, plan” kavramları, ön bilgilerden yola çıkarak beyin fırtınası tekniğiyle açıklanır. Hedef belirleme ve buna uygun planlarına uyma sonucunda ulaşılan başarıyı konu alan örnek olay sunulur. Başarılı bir girişimci örneği sunularak bu başarıda hedeflerini belirlemenin başarılı olmadaki etkisi irdelenir. Kişinin hedeflerine ulaşması için azimle çalışması yeterlidir.” önermesi görüş geliştirme tekniğiyle tartışılır. Ayrıca başarılı olmak için hedef belirlemenin, planlı çalışmanın, çaba göstermenin, mücadele etmenin önemi vurgulanır.	Kavramlar; başarı, hedef, plan, planlama, proje, iş planı, kaynak, çaba ve azim ile sınırlandırılır. Girişimcilikte; başarmak için hedef belirleme ve planlı bir şekilde çaba gösterme, hatalardan ders çıkararak yılmadan çalışmanın önemli olduğu vurgulanır.	Beyin fırtınası Zihin haritası Örnek olay Görüş geliştirme	Öğrenci Etkinlik Kitapçığı-2 Bilgisayar Projeksiyon Proje materyalleri	Hedef belirlemek neden önemlidir? Sorusuyla tekrar edilir.

MODÜL II: BAŞARILI OLMA İSTEĞİ-2

KAZANIMLAR (ÖĞRENME ÇIKTILARI)	İÇERİK	ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ (ETKİNLİKLER)	Açıklamalar (Öğretmenler İçin)	Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Materyal, Araç ve Gereçler	ÖLÇME DEĞERLEN DİRME
2. Gerçekleştireceği bir proje (ürün geliştirme, alış- satış vb.) için “hedefler” belirler.	Projeye Karar Verelim Proje hedefleri	“Yeni bir iş kurmak” için neler gereklidir? sorusu doğrultusunda beyin fırtınasıyla incelenir, zihin haritası oluşturulur. Bunlar: hedef, plan, iş planı, çaba olarak özetlenir ve açıklanır. Öğrencilerin kendi hedeflerini, plan/iş planını oluşturmasını sağlar. Okul içerisinde arkadaşları arasında; hediyelik eşya üretimi, kullanılmayan oyuncaklardan yeni oyuncak yapımı ve alış-verişi, takı işleri, yiyecek-içecek yapımı gibi çalışmaların yapımı ve satışına yönelik bir projeye karar verilir ve proje için “hedefler” belirlenir ve bu proje için “iş planı” oluşturulur.	Yeni yapılacak bir çalışmanın “ilgi çekici, hedef kitlenin işine yarayacak, ihtiyacı karşılayacak nitelikte olması gerektiği vurgulanır.	Proje Yöntemi	Öğrenci Etkinlik Kitapçığı-2 Bilgisayar Projeksiyon Proje materyalleri	Girişimcilerin özellikleri sorulur. Kendisinin en çok hangi özelliğiyle benzediği sorulur.
3. Gerçekleştireceği proje için bir iş planı hazırlar.	İş Planımı Oluşturuyorum	Gerçekleştireceği proje için; Yapılacaklar, Yer – Süre, Çalışacakların Görev Dağılımı, Müşteriler (Hedef kitle), Maliyet, Satış Fiyatı, İhtiyaçlar (Gerekli kaynaklar), Reklam” başlıkları altında bir iş planı oluşturulur. İş planı ile birlikte projenin bütçesini oluşturma, giderleri ve maliyeti belirleme ve sonunda elde edilecek geliri ve karı hesaplama çalışmaları yapılır.	Karar verilen bir proje için iş planı hazırlama, kaynakları temin etme ve bunları en verimli bir şekilde kullanarak hedefe ulaşma, ödül (kar) elde etme veya değer oluşturma süreci vurgulanır.	Proje Yöntemi		

MODÜL II: BAŞARILI OLMA İSTEĞİ-3

KAZANIMLAR (ÖĞRENME ÇIKTILARI)	İÇERİK	ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ (ETKİNLİKLER)	Açıklamalar (Öğretmenler İçin)	Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Materyal, Araç ve Gereçler	ÖLÇME DEĞERLEN DİRME
4. Bir projeyi gerçekleştirmek için gerekli kaynaklara (para, insan, materyal vs.) nasıl ulaşacağına karar verir.	Projem Gerekli İçin Kaynaklar	Bir iş için nelere ihtiyaç olduğu beyin fırtınası tekniğiyle belirlenir. Bunlar: para, insan, yer, malzeme vs. Bunların bir işe başlamadan önce nasıl sağlanacağına karar verilir. Kaynaklar arasında en önemlisi olan “paranın” mal ve hizmet karşılığı verildiği durumlara örnekler verilir. Paranın bir değişim aracı olduğu vurgulanır ve nasıl kullanılması gerektiğine ilişkin fikirler alınır. Sonuçlar birlikte listelenir.	Kaynaklara karar verilirken en uygun, en karlı ve en kullanışlı olana karar verme vurgulanır. Kaynakları kullanırken, işi gerçekleştirirken israf etmeden hedefe en uygun şekilde kullanılması gerektiği vurgulanır.	Beyin fırtınası Zihin haritası	Öğrenci Etkinlik Kitapçığı-2 Bilgisayar	Proje kaynakları tekrar ettirilir. Projede kaynaklar nasıl temin edilebilir görüşler alınır.
5. Bir projeyi gerçekleştirmek için gerekli kaynakların kullanım amaçlarını ve işlevlerini açıklar.	Kaynakların Amaçları ve İşlevleri Projemin “bütçe, gelir, gider, maliyet, alış-satış ve kar” hesaplamalarını yapmalıyım.	Alışveriş yapma, kaliteli ve uygun fiyatlı ürünü seçme, kar-zarar ve gelir-gider konularına yönelik etkinlikler yaptırılır. Yapılmasına karar verilen proje için gerekli kaynaklar belirlenir, bu kaynakları en etkili şekilde değerlendirmek için durum analizi yapılır. Kaynakların amaçları ve işlevleri belirlenir. Kaynak temini için gerekli araştırmalar yapılır.		Kavram haritası	Proje materyalleri	
6. Proje sürecinde kaynakların nasıl kullanılması gerektiğine yönelik uygulamalarda aktif rol alır.				Proje Yöntemi		

MODÜL II: BAŞARILI OLMA İSTEĞİ-4

KAZANIMLAR (ÖĞRENME ÇIKTILARI)	İÇERİK	ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ (ETKİNLİKLER)	Açıklamalar (Öğretmenler İçin)	Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Materyal, Araç ve Gereçler	ÖLÇME DEĞERLENDİRME
7. Proje hazırlama ve gerçekleştirme sürecinde planına uygun bir şekilde gerekli çabayı gösterir.	Projemi Gerçekleştireyim, Planıma Uyuyorum	Hazırlanan plan doğrultusunda proje aşamaları gerçekleştirilir: 1.Konuyu belirleme ve grupları organize etme 2. Grupların veya bireylerin proje planlarını oluşturması 3. Projeyi uygulama 4. Sunuyu planlama ve gerçekleştirme 5. Değerlendirme	Proje çalışmaları grup çalışması şeklinde düzenlenir.	Proje Yöntemi	Öğrenci Etkinlik Kitapçığı-2 Bilgisayar Projeksiyon Proje materyalleri	Modül sonu değerlendirme etkinlikleri sınıfta yapılır. Proje sonucu değerlendirme etkinlikler yapılır.
8.Gerçekleştirdiği projenin sonuçlarını, hazırladığı plana uygunluğu açısından değerlendirir.	Proje Sonuçlarımı Değerlendiriyorum	Proje sonlandıktan sonra yapılan çalışmalar plana uygunluğu açısından değerlendirilir. Hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı değerlendirilir. Gelir-gider çalışması yapılarak kar-zarar hesaplamaları yapılır.	Proje sonucunda; değerlendirme yaparak eksik kalan noktaları belirleyip bir sonraki süreçte bunları gidermenin ve hatalardan ders çıkarmanın önemi anlatılır.	Proje Yöntemi		

MODÜL III: KENDİNE GÜVENME -1

Kazanım Sayısı: 5 - Süre: 1 ve 2 nolu kazanımlar 5. hafta 2 ders saati; 3,4 ve 5 nolu kazanımlar 6. hafta 2 ders saati.

KAZANIMLAR (ÖĞRENME ÇIKTILARI)	İÇERİK	ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ (ETKİNLİKLER)	Açıklamalar (Öğretmenler İçin)	Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Materyal, Araç ve Gereçler	ÖLÇME DEĞERLE NDİRME
1. Bir işte başarılı olabilmek için kendine güvenmenin önemini açıklar.	Kendine güvenmek (Özgüven)	Kendine güvenmek (Özgüven)” kavramı merkezinde beyin fırtınası yapılır ve zihin haritası oluşturulur. Bir iş, ödev, sunum vs. yaparken kendine güven duyanların elde ettiği başarılar örneklerle açıklanır.	Kavramlar; kendine güven, gönüllülük, girişkenlik, sorumluluk, inanma, iletişim becerisi ile sınırlandırılır. Girişimcilerin kendine güvenmesi, sorumluluklarını yerine getirmesi çekinmemesi ve girişken olması vurgulanır.	Beyin fırtınası Zihin haritası	Öğrenci etkinlik kitapçığı-3 Bilgisayar	Kendine güvenmenin önemi; Kendine güvenince neler elde edebiliriz, neleri başarabiliriz, sorularıyla pekiştirilir.
2. Kendine güvenerek yaptığı işlerde istediği hedeflerine rahatlıkla ulaşacağını kavrar.	Bireyin Kendine Güven Duyması Neler Sağlanır?	Kendine güvenen insanlar neler elde eder, kendine güvenemeyenler neler kaybeder, bireysel olarak tartışılır. Kendine güvenen insanların başarılarına yönelik probleme dayalı öğrenme yöntemi uygulanır. Sunulan problem durumlar incelenir, çözümler üretilir ve çıkarımlarda bulunulur.	Kendine güven duyan ve duymayan girişimcilerin hayatları sunularak girişimcilerin hangi davranışları sergiledikleri irdelenir.	Örnek Olay Probleme Dayalı Öğrenme	Projeksiyon Video Slayt	

MODÜL III: KENDİNE GÜVENME -2

KAZANIMLAR (ÖĞRENME ÇIKTILARI)	İÇERİK	ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ (ETKİNLİKLER)	Açıklamalar (Öğretmenler İçin)	Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Materyal, Araç ve Gereçler	ÖLÇME DEĞERLE NDİRME
3. Okuldaki veya sınıftaki etkinliklerde (kitap, dergi, duvar gazetesi hazırlama vb.) dağıtılan görevleri <i>gönüllü</i> olarak üstlenir.	Kendine Güvenen İnsanlar Nasıl Davranır?	Özgüven sağlayacak girişimcilikle (alış-veriş, iş kurma) ilgili dramalar yapılır.	Alış-veriş, pazarlama, iş başvurusu vs. ile ilgili dramalar doğaçlama olabilir. Kitap yazma için; grup üyeleri birer hikâye yazıp kapak, tasarım, resim çalışmalarını birlikte yaparak dergi hazırlayabilirler. Dergi ve duvar gazetesi için her grup üyesi; araştırmalar, ilginç bilgiler, fıkralar, karikatürler, şiirler vs. çalışmaları yapıp kapak, tasarım, resim çalışmalarını birlikte yaparak dergi hazırlayabilirler.	Drama Proje yöntemi	Öğrenci Etkinlik Kitapçığı-3 Bilgisayar Projeksiyon Video Slayt	Modül sonu değerlendirme etkinlikleri sınıfta yapılır.
4. Bir etkinlikte (kitap, dergi, duvar gazetesi hazırlama vb.) üzerine düşen sorumlulukları <i>çekinmeden</i> yerine getirir.		Heterojen gruplar oluşturulur, gruplar kendi arasında iş bölümü yapar. Grup üyelerinin yapacakları görevlerin dağılımı sağlanır. Herkesin sorumluluklarını yerine getirmesi istenir.				
5. Yaptığı çalışmalarını (çocuk dergisi, duvar gazetesi hazırlama vb.) toplum önünde rahatlıkla sunar.		En iyi çalışmayı yapan grup için ödül belirlenir. Çalışmalar bitince elde edilen ürünler sınıfta sunulur. Jüri önünde değerlendirilir. Proje sonucunda; sunumlar yapılırken girişimcilikte iletişimin önemi vurgulanır ve değerlendirme yapılır.				

MODÜL IV: PROBLEM ÇÖZME -1

Kazanım Sayısı: 5 - Süre: 1, 2, 3, 4 ve 5 nolu kazanımlar 7. hafta 2 ders saati

KAZANIMLAR (ÖĞRENME ÇIKTILARI)	İÇERİK	ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ (ETKİNLİKLER)	Açıklamalar (Öğretmenler İçin)	Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Materyal, Araç ve Gereçler	ÖLÇME DEĞERLEN DİRME
1. Bir işte karşılaştığı bir sorunun üstesinden gelmek için umudunu yüksek tutar.	Bir Problemlerle Karşılaşınca Nasıl Davranmalıyım?	Hayatımızın her anında, okulda, evde veya çevremizde farklı problemlerle karşılaşabildiğimiz, bunun kaçınılmaz olduğu vurgulanır. Bu durumlara örnekler istenir. Bu problemler karşılaşıldığında umudu kaybetmemek gerektiği, çözeceğine dair inanması gerektiği vurgulanır.	Kavramlar; problem, çözüm üretme, karar verme, umut ve mücadele ile sınırlandırılır.	Soru cevap	Öğrenci etkinlik kitapçığı-3 Bilgisayar Projeksiyon Video Slayt	Kendine güvenmenin önemi; Kendine güvenince neler elde edebiliriz, neleri başarabiliriz , sorularıyla pekiştirilir.
2. Çevresinde karşılaştığı sorunlara veya belirsizliğe yönelik çözümler üretir.		Çevresinde karşılaştığı sorunlara veya belirsizliğe yönelik örnek olaylar incelenir, sorunlara yönelik çözümler üretilir. Örnek olaylardaki kişilerin verdikleri kararların doğruluğu yanlışlığı, çözüme uygunluğu açısından değerlendirilir.		Beyin fırtınası Zihin haritası		

MODÜL IV: PROBLEM ÇÖZME -2

KAZANIMLAR (ÖĞRENME ÇIKTILARI)	İÇERİK	ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ (ETKİNLİKLER)	Açıklamalar (Öğretmenler İçin)	Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Materyal, Araç ve Gereçler	ÖLÇME DEĞERLENDİRME
3. Bir işi yürütürken karşılaştığı problemleri çözmek için atılması gereken adımları belirler.	Problem Çözme Adımları Problem Durumları Problemler Karşısında Girişimciler	Çevresinden veya günlük hayattan problem durumları sunularak problem çözme aşamalarına uygun çalışmalar yapılır. 1.Problemin belirlenmesi, anlaşılması, 2.Gerekli bilgilerin toplanması, 3.Çözüm yollarının tespiti, 4.En iyi çözüm yolunun belirlenmesi ve 5.Problem çözme Bu basamaklar çizgi film sunularak pekiştirilir.	Problem durumları kendi hayatlarından okulda, çevresinden seçilmelidir. Girişimcilerin, bir problemin çözümüne yönelik ürettikleri çözümleri veya geliştirdiği ürünleri kapsayan örnek girişimcilerin hayatları sunularak ulaşılan sonuçlardan çıkarımlarda bulunulur.	Probleme dayalı öğrenme Örnek olay	Öğrenci etkinlik kitapçığı-4 Bilgisayar Projeksiyon Video Çizgi film	Modül sonu değerlendirme etkinlikleri sınıfta yapılır. Öğrencilerden, problem durumları verilerek bu problemin çözümü için yapması gereken adımları yazması istenir.
4. Karşılaştığı problemlere yönelik uygun çözüm yolunu uygular.		Problemler karşısında başarılı sonuçlara ulaşan girişimcilerden bazılarının hayatları sunulur, incelenir.	Problemin çözümü için gerekli adımlar, aşamalar belirler ve uygulaması sağlanır. Bu adımlara uygulamanın problemlerin daha doğru çözümler sağlayacağı vurgulanır.			
5. Karşılaştığı problemlerin üstesinden gelmek için gerekli çabayı gösterir.		Yakın çevresinden problem durumları inceleyerek, probleme dayalı öğrenme aşamaları gerçekleştirilir. Bu süreçte pes etmeden, mücadele ederek gerekli çabanın gösterilmesi belirtilir. Sonuçlar hakkında çıkarımlarda bulunulur.				

MODÜL V: RİSK ALMA - 1

Kazanım Sayısı: 5 - Süre: 1, 2, 3, 4 ve 5 nolu kazanımlar 8. hafta 2 ders saati

KAZANIMLAR (ÖĞRENME ÇIKTILARI)	İÇERİK	ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ (ETKİNLİKLER)	Açıklamalar (Öğretmenler İçin)	Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Materyal, Araç ve Gereçler	ÖLÇME DEĞERLEN DİRME
1. Kararlarını, dikkatli bir şekilde vermenin önemini kavrar.	Karar Vermek Neden Önemli?	Günlük yaşamımızda verdiğimiz kararlar ve bu kararların sonuçları; olumlu olumsuz yönleriyle soru cevap tekniğiyle örnekler verilerek açıklanır. Risk alma bir karar verme durumu olduğu için olaylar karşısında verilen kararların önemli olduğu açıklanır.	Kavramlar; risk, araştırma yapma, karar verme, cesaret, sorumluluk ile sınırlandırılır. Karar verme-risk ilişkisi açıklanır.	Soru cevap	Öğrenci etkinlik kitapçığı-5 Bilgisayar	Öğrencilerden, örnek olaylar verilerek, verilmesi gereken kararları yazması istenir.
2. Bir işe karar verirken hangi durumlarda risk alınacağına dair örnek durumları tartışır.	Risk Almak	“Risk alma” kavramı merkezinde beyin fırtınası yapılır ve zihin haritası oluşturulur. Bir işe başlarken risk almaya yönelik örnek olaylar incelenir. Başladıkları yeni bir işte risk alan girişimciler değerlendirilir. Bu durumun neler kazandırdığı açıklanır. Örnek durumlar verilirken “sen olsaydın ne yapardın?” sorusu sorularak verilen kararın doğruluğu veya yanlışlığı irdelenir.	Bir girişimcinin hedeflerine ulaşması için gerekli araştırmalarını ve değerlendirmelerini yaptıktan sonra risk almasının gerekli olduğu açıklanır.	Beyin fırtınası Zihin haritası Örnek olay	Projeksiyon	

MODÜL V: RİSK ALMA - 2

KAZANIMLAR (ÖĞRENME ÇIKTILARI)	İÇERİK	ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ (ETKİNLİKLER)	Açıklamalar (Öğretmenler İçin)	Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Materyal, Araç ve Gereçler	ÖLÇME DEĞERLENDİRME
3. Bir oyun sonucunda kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğunu kabul eder.	Kazanmak ve Kaybetmek	Satranç, janga, yap boz vs. oyunlar istasyonlar oluşturularak oynatılır. Her oyun bir istasyon olarak belirlenir, öğrenciler sırayla her istasyonu kaldığı yerden tamamlar, zaman ve başarı ön planda tutulur. Bir oyun sonucunda kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğu vurgulanır. Bunun doğal olduğu, hatalardan ders çıkararak denemeye devam edilmesinin gerektiği vurgulanır. Bu örnek durumların girişimcilikte de olduğu vurgulanır.	Risk hangi durumlarda alınacağı, kazanma ve kaybetme durumlarının göz önünde bulundurulacağı vurgulanır.	İstasyon Eğitsel oyunlar	Öğrenci etkinlik kitapçığı -5 Bilgisayar	Modül sonu değerlendirme etkinlikleri sınıfta yapılır.
4. Bir işte yapacaklarına karar verirken başarılı veya başarısız olma olasılığını göze önünde bulundurur.	Hangi Durumlarda Risk Alınır?	Bir iş için karar verilirken yeteri kadar o işle ilgili araştırmaların yapılması gerektiği, olumlu ve olumsuz durumların ele alınması ve tüm olasılıkların düşünülmesi gerektiği açıklanır. Bir işe başlarken karar veremem problemlerini içeren örnek durumlar üzerinden değerlendirmeler yapılır.	Risk alındıktan sonra, yapılacak işte sorumlulukların yerine getirilmesinin önemi belirtilir.	Problem Dayalı öğrenme Deneyim	Projeksiyon	
5. Bir işte başarılı olmak için yeni yollar deneme cesareti gösterir.						

MODÜL VI: FIRSATLARI DEĞERLENDİRME -1

Kazanım Sayısı: 3 - Süre: 1, 2 ve 3 nolu kazanımlar 9. hafta 2 ders saati

KAZANIMLAR (ÖĞRENME ÇIKTILARI)	İÇERİK	ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ (ETKİNLİKLER)	Açıklamalar (Öğretmenler İçin)	Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Materyal, Araç ve Gereçler	ÖLÇME DEĞERLEN DİRME
1. Bir iş için belirlediği hedefleriyle ilgili çevresindeki olaylara veya durumlara karşı duyarlılık gösterir.	Hedeflerin için etrafındaki durumlara duyarlı mısınız?	“Fırsat değerlendirme” kavramı merkezinde beyin fırtınası yapılır ve zihin haritası oluşturulur. Hayallere veya hedeflere ulaştıracak durumlar ile ilgili etrafımızda gelişen olaylara veya durumlara karşı duyarlı olunmasının, dikkat edilmesi gerektiğinin önemi açıklanır.	Kavramlar; “duyarlılık, fırsat, ön çalışma değerlendirme, zaman yönetimi ve etik” ile sınırlandırılır.	Beyin fırtınası Zihin haritası	Öğrenci etkinlik kitapçığı-6 Bilgisayar Projeksiyon	Öğrencilerden, fırsatlarla ilgili örnek olaylar verilerek bunları nasıl değerlendireceğine yönelik çalışmalar yaptırılır

MODÜL V: FIRSATLARI DEĞERLENDİRME - 2

KAZANIMLAR (ÖĞRENME ÇIKTILARI)	İÇERİK	ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ (ETKİNLİKLER)	Açıklamalar (Öğretmenler İçin)	Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Materyal, Araç ve Gereçler	Ölçme Değerlendirme
2. Hedeflerini gerçekleştirme sürecinde fırsatları değerlendirmenin neler kazandıracığını, değerlendirememenin neler kaybettireceğini değerlendirir.	Fırsatları Değerlendirmek Neler Kazandırır?	<p>Hedeflere ulaşmayı sağlayacak, kolaylaştıracak fırsatları içeren durumlara örnekler verilerek açıklama yapılır. Buna yönelik fikir alış veriş yapılr. Kendi hayatlarında değerlendirdikleri veya kaçırdıkları fırsatlar paylaşılır.</p> <p>Bir iş için planlarına uygun hareket etmenin, zamanı iyi değerlendirmenin fırsatı değerlendirme açısından önemi açıklanır. Örneğin çok hayal ettiği bir projenin sunumunda zamanı iyi kullanamamak fırsatı kaybettirebilir.</p> <p>Fırsatı kaçırma ve fırsatı değerlendirme ile ilgili sunular izletilir, karşılaştırmalar yapılarak değerlendirmeler yapılır. İki durumu ifade eden balık kılçığı çalışması yapılır.</p>	<p>Fırsatın hangi durumlarda değerlendirilmesi gerektiği, her durumun fırsat olarak görülmemesi gerektiği açıklanır. Örneğin bir girişimci bir proje için acil paraya ihtiyaç duymaktadır. Bu sırada, birisinin cüzdanın düşürdüğünü görür ve alır. Bu gibi durumların fırsatları değerlendirme olmadığı vurgulanır.</p> <p>Bir girişimcinin hedeflerine ulaşması için gerekli araştırmalarını ve değerlendirmelerini yaptıktan sonra fırsatları değerlendirmesinin gerekli olduğu açıklanır. Ayrıca Fırsatların, etik kurallara, olumlu durumlara ve hedeflerine uygun olması gerekliliği, zamanın çok iyi kullanılması ve değerlendirilmesinin önemi vurgulanır.</p>	<p>Soru cevap</p> <p>Balık kılçığı</p> <p>Örnek olay</p> <p>Probleme dayalı öğrenme</p>	<p>Öğrenci etkinlik kitapçığı-6</p> <p>Bilgisayar</p> <p>Projeksiyon</p> <p>Video</p>	<p>Modül sonu değerlendirme etkinlikleri sınıfta yapılır.</p>
3. Hayallerine ulaştıracak uygun fırsatlarla karşılaştığında gerekli adımları atar.	Fırsatları değerlendiren Girişimciler	<p>Girişimcilikte; hedeflenen bir işe yönelik uygun fırsatlarla karşılaşıldığında şu adımlara dikkat edilmesinin gerekliliği vurgulanır:</p> <p>Eldeki kaynaklar, iş için gerekli kaynaklar, gelir-gider durumu (maliyet-kar-zarar), fırsatın özelliklerinin hedeflenen işe uygunluğu ve etik kurallara uygunluğu vb. dikkate alınır, gerekli ön çalışmalar en hızlı şekilde yapılır ve fırsat değerlendirilir.</p>				

MODÜL VII: YENİLİKÇİLİK YARATICILIK -1

Kazanım Sayısı: 7 - Süre: 1, 2, 3 ve 4 nolu kazanımlar 10. Hafta, 5,6 ve 7 nolu kazanımlar 11. hafta 2 ders saati

KAZANIMLAR (ÖĞRENME ÇIKTILARI)	İÇERİK	ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ (ETKİNLİKLER)	Açıklamalar (Öğretmenler İçin)	Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Materyal, Araç ve Gereçler	Ölçme Değerlendirme
1. Yenilikler peşinde koşmaya ve herkesten farklı çalışmalar yapmaya istekli olur.	Farklı Olmayı Severim, Yenilikler Peşinde Koşarım	Farklı olmak ve Yenilikçi olmak konularını içeren örnek olay sunulur. Ödevleri, projeleri veya çalışmaları yaparken farklı ve yeni olmasına özen gösterdiğinde arkadaşları ve öğretmenler tarafından nasıl karşılandığına örnekler verilir. “Farklılık ve yenilik” kavramları, ön bilgilerden yola çıkarak açıklanır. “Kalem” veya başka bir nesne ile ilgili scamper tekniği uygulanır.	Kavramlar; Farklılık ve yenilik, teknoloji, ihtiyaç-problem, ürün tasarlama, özgünlük, pazarlama, reklam, tanıtım, iletişim, değer, ekip-takım, görev ve sorumluluk ile sınırlandırılır.	Örnek Olay Scamper Öğretim Tekniği	Öğrenci etkinlik kitapçığı-7 Bilgisayar	Öğrencilerden, proje değerlendirme ye yönelik görüşleri yazılı olarak istenir.
2. Geçmişten günümüze iletişim teknolojilerinde (bilgisayar, telefon vs.) meydana gelen değişimin ve yeniliklerin nedenlerini analiz eder.	Geçmişten Günümüze Teknoloji İletişim Teknolojilerini n Ortaya Çıkış Nedenleri	Geçmişten günümüze iletişim teknolojilerinde (bilgisayar, teflon vs.) meydana gelen değişimin ve yeniliklerin nasıl bir değişim geçirdiği, bunun nedenleri hazırlanan sunulardan izletilerek tartışılır ve bu nedenler kavram haritası oluşturularak belirlenir.	Aynı teknolojik ürünün, insanların ilgi ve ihtiyaçlarına göre özelliklerinin geliştirildiği, farklı ve yeni özellikler eklenerek sürekli geliştirildiği vurgulanır. Örneğin telefon, bilgisayar vs.	Tartışma Kavram haritası	Projeksiyon Video Slayt	

MODÜL VII: YENİLİKÇİLİK YARATICILIK -2

KAZANIMLAR (ÖĞRENME ÇIKTILARI)	İÇERİK	ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ (ETKİNLİKLER)	Açıklamalar (Öğretmenler İçin)	Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Materyal, Araç ve Gereçler	Ölçme Değerlendirme
3. İnsanların önemli bir ihtiyacını karşılayacak veya problemini çözecek özgün ve yeni bir ürün tasarlar.	İnsanların İhtiyacını Karşılama İçin Neler Yapabiliriz?	<p>Teknolojinin gelişiminden yola çıkarak öğrencilerin önemli bir yenilik yapma konusunda hayalleri paylaşılır.</p> <p>Öğrenciler bireysel olarak yaptığı bir ürün tasarlamaya ve geliştirmeye kendisi karar verir. Ürünün amacını, hangi ihtiyacı karşılayacağını veya hangi probleme çözüm olacağını yazmaları istenir. Ürünün tasarımı jüriye tanıtımı yapılır. 5 kişilik jüri seçilir. Puanlama yapılır 1. olan ödüllendirilir.</p> <p>Kendisinin gördüğü bir ihtiyacı karşılayacak bir ürün tasarlar ve bunu sunar.</p>	<p>Girişimcilerin yaptığı işlerin veya ürettiği ürünlerin; yeni bir şey bulmak, keşfetmek değil, var olan bir şeye çeşitli eklemelerle yeni bir boyut veya farklı bir özellik kazandırarak insanların ihtiyacını karşılayacak nitelikte olması vurgulanır. Bunun teknolojiye de böyle olduğu belirtilir.</p> <p>Bu etkinlikler bireysel olarak yürütülür. Geliştirilen ürünlerde yenilik ve özgünlük dikkate alınır.</p>	Benzetim	<p>Öğrenci etkinlik kitapçığı-7</p> <p>Bilgisayar</p> <p>Projeksiyon</p>	Öğrencilerden, proje değerlendirme ve yönelik görüşleri yazılı olarak istenir.
4. Geliştirdiği ürünün pazarlama (tanıtımını, reklamını, fiyatlandırması vs.) çalışmalarını yapar.	Bir Ürünün Pazarlamak İçin Neler Gerekli	<p>Geliştirdiği ürünün geliştirme amacı, işlevi, sürecin nasıl gerçekleştirileceği, gerekli kaynakları, hitap edeceği kitlesi vs. belirlenir</p> <p>Geliştirilen ürünün pazarlama çalışmaları (tanıtımını, reklamını, fiyatlandırması vs.) gerçekleştirilerek pazarlama ve satış yapmak amacıyla sınıfta drama yoluyla girişimci ve müşterinin canlandırması yapılır.</p> <p>Tasarımlar okulda diğer öğrencilere hitap edilecek şekilde sergilenir.</p>	İnsanlara tanıtım yapılırken iletişim ve ikna becerilerinin önemi vurgulanır. Öğrencilerin emek verdikleri bir ürünün “değer” oluşturduğu bu süreçte kazandırılır.	Drama	<p>Video</p> <p>Slayt</p>	

MODÜL VII: YENİLİKÇİLİK YARATICILIK -3

KAZANIMLAR (ÖĞRENME ÇIKTILARI)	İÇERİK	ÖĞRENME ÖĞRETME SÜRECİ (ETKİNLİKLER)	Açıklamalar (Öğretmenler İçin)	Öğretim Yöntemi ve Teknikleri	Materyal, Araç ve Gereçler	ÖLÇME DEĞERLEN DİRME
5. Yaşadığı çevreyi daha temiz ve düzenli bir hâle getirmek için bir proje tasarlar.	Çevremizi Daha Güzel Yapabiliriz İyi Bir Ekip Neler Yapamaz ki	Okulda veya çevresinde insanların ihtiyaç duyduğu, sorun yaşadığı bir ürün veya hizmet var mı, sorusu üzerine farklı fikirler tartışılır. Bu ürün veya hizmete yönelik fikirler geliştirilir.	Bu etkinlikler gruba dayalı olarak yürütülür.	Proje Yöntemi	Öğrenci etkinlik kitapçığı-7 Bilgisayar Projeksiyon	Modül sonu değerlendirme etkinlikleri sınıfta yapılır.
6. Bir proje sonucunda başarılı olmak için grupla işbirliği içinde çalışmanın önemini açıklar.		Okul, sınıf veya okul bahçesi gibi yakın çevresini daha temiz ve düzenli, ilgi çekici hale getirmek için bir proje ye karar verilir.	Geliştirilen projede yenilik ve özgünlük dikkate alınır. Proje sürecinde ekip-takım-grup ile çalışmanın getirileri, her bireyin görev ve sorumluluğunu yerine getirmesinin gerekliliği vurgulanır.			
7. Grup çalışmalarında grup arkadaşlarıyla uyum içinde görev ve sorumluluklarını yerine getirir.		Proje grupları belirlenir, amaç belirlenir, süreçte yapılacak çalışmalar planlanır ve görev dağılımı yapılır. Projede istenilen amaçlara ulaşmak için ekip-grup-takım çalışmasının önemi vurgulanır. Her grup üyesinin kendi görev ve sorumluluklarını yerine getirmesi sağlanır. Proje sona erdikten sonra değerlendirmeler yapılır.				

GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMI

ÖĞRENCİ

ETKİNLİK

KİTAPÇIKLARI

MODÜL 1. ÖĞRENCİ ETKİNLİK KİTAPÇIĞI

Resim 1

GİRİŞİMCİLİK İLKOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN

Resim 2

Modül - 1 Girişimciliğe Giriş Girişimcilikle İle İlgili Temel Kavramlar

Bölüm sonunda:

1. Girişimcilikle ilgili temel kavramları,
2. Girişimciliğin ekonomik ve sosyal hayattaki önemini,
3. Başarılı bir girişimcide bulunması gereken kişisel özellikleri,
4. Girişimcilikte başarılı veya başarısız olmanın nedenlerini öğreneceğiz.

Temel Kavramlar:

Girişim, girişim, girişimcilik, girişimci, ekonomi, toplumsal ihtiyaç, yenilik, proje, ürün, fırsat, risk, problem çözme, değer.

MESLEKLER

Resim 3

➤ **Etkinlik 1.** Hayalinizdeki meslek nedir? Neden?

.....
.....
.....
.....

➤ İsteddiğiniz meslek için hangi özelliklere sahip olmanız gerekir?

.....
.....
.....
.....
.....

Bir kişi, mesleğinde başarılı olmak için;

- Yeterli bilgiye, beceriye ve yeteneğe sahip olmalı, -İşini severek ve isteyerek yapmalı,
- İşinin hakkını vermeli, -İşini kurallarına uygun yapmalı,
- Dürüst yapmalı,

↪ **Sizce boşluklara başka neler eklenebilir?** ←↩

Ancak yaptığı işte/meslekte “daha iyi” hatta “en iyi” olabilmek için;

Yukarıdaki yapılması gerekenlerle birlikte o işi yapan kişi, diğerlerinden daha “**farklı**” çalışmalar yapmaya çalışmalı ve kendini daha da geliştirmek için “**yenilikçi**” olmalıdır.

Etkinlik 2. Altı çizili sözcüklerle ne anlatılmak istenmiştir, sende neler çağırıştırıyor?

“Farklı” olmaya örnekler veriniz.

.....
.....
.....
.....

“Yenilikçi” olmaya örnekler veriniz.

.....
.....
.....
.....

Etkinlik 3. Senin yaptığın, diğer arkadaşlarından daha **farklı ve “yeni”** ödevler veya projeler sana neler hissettirir?

ETKİNLİK 4.

❖ **GİRİŞİMCİ** olmayı hiç düşündünüz

Resim 4

Resim 5

Resim 6

Resim 7

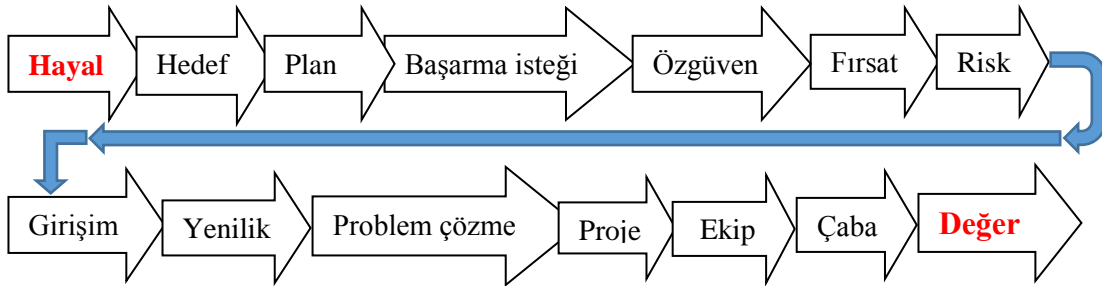
GÖRSELLERDEN YOLA ÇIKARAK GİRİŞİMCİLİK VE GİRİŞİMCİLER İÇİN NELER SÖYLER SİNİZ?

Girişimcilik: Bireylerin hayallerine ulaştıracak uygun fırsatları fark edip, risk alarak ve gerekli zaman ve çaba harçayarak bu fırsatlara yönelik yeni projeler yapma uğraşı ve bu uğraşın sonucunda değer oluşturma sürecidir.

Girişimcilik sürecinde, insanların ihtiyacını karşılayacak veya bir probleme çözüm olacak farklı ve yeni bir ürün veya hizmet (iş) ortaya koymak gerekir.

Girişimcilikte önemli olan, ortaya konulan ürün veya hizmetin ilk defa yapılması (icat edilmesi) değil, var olan olanakların harmanlanarak yeni bileşimler oluşturulmasıdır.

GİRİŞİMCİLİK SÜRECİ:

Özetle GİRİŞİMCİLİK, hayalleri gerçeğe dönüştürme sürecidir. Senin de gerçekleştirmek istediğin hayallerin varsa paylaşır mısın?

GİRİŞİMCİ: Başkaları tarafından fark edilmeyenleri ortaya çıkarır. Bunlara anlam kazandırabilir. Yenilikçi kişilerdir. *Girişimciler, kendine güvenen, başarıya isteği yüksek olan, karşılaştığı problemlerin ve belirsizliklerin üstesinden gelebilen, fırsatları gören ve değerlendiren, yeniliklere açık, risk ve sorumluluk üstlenen ve kaybetmeyi göze alarak yenilikleri deneme cesareti gösteren, dinamik bir kişiliğe sahip kişilerdir.* Ayrıca gelişen dünyaya ayak uydurma, toplumun ihtiyaçlarını giderme, karşılaşılan sorunlara çözüm üretme ve daha birçok alanda yenilikçi ve yaratıcı faaliyetler gerçekleştirme çabası içindedirler.

Girişimcilik becerisi gelişmiş her birey, hangi işi yaparsa yapsın, yaptığı işte herkesten farklı fikirler geliştirebilir ve yeni projeler gerçekleştirerek işinde “en iyi” olabilir.

Girişimciler neler yapar?

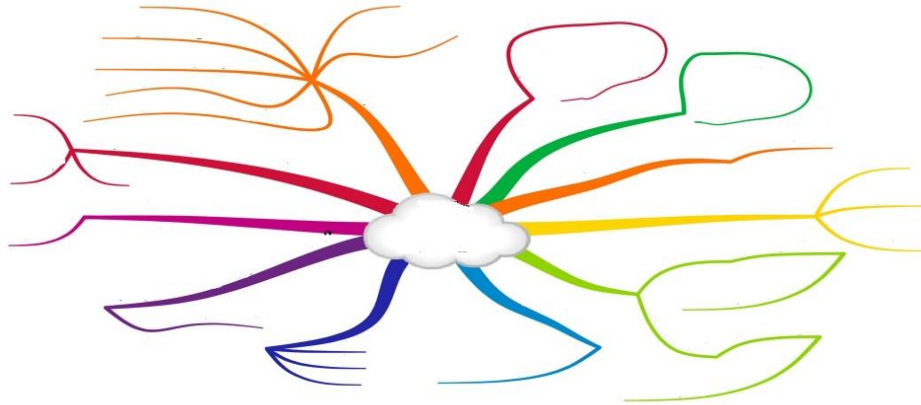
- İnsanların ihtiyaçlarına veya sorunlara yönelik yeni ve farklı fikirler geliştirir, projeler tasarlar.
- Yapacağı iş, proje veya geliştireceği ürünle ilgili araştırma yapar, gerekli bilgiyi edinir.
- Hedeflerini ve hedeflerine ulaştıracak planlarını belirler, bunun için uygun fırsatları kollar.
- Yapacağı iş için gerekli kaynakları (para, mal vb.) temin eder.
- Gerektiğinde risk alır, iş kurar, yeni projeler üretir, sürekli yenilik peşindedir.
- Farklı denemeler yapar, pes etmez ve sorunların üstesinden gelir.
- Ekonomi, ticaret, gelir-gider, bütçe, maliyet, alış-satış, kar-zarar, vb. gibi konulara hâkimdir.
- Ekibini oluşturur, sorumluluklarını yerine getirir, sosyaldır, iyi iletişim kurar ve liderlik eder.

GİRİŞİMCİLERİN KİŞİSEL ÖZELLİKLERİ NELERDİR?

❖ **Etkinlik 5.** Bu soruyu cevaplayarak aşağıdaki kavram haritasını yapalım.

Resim 8

Etkinlik 6. Girişimci olabileceğini düşünüyor musun? Aşağıdaki girişimcilerin özelliklerinden hangilerine sahipsin? Size göre doğru olanları işaretleyiniz.

Resim 9

Resim 10

Girişimciler; ↓	Ya sen?	
	Evet	Hayır
1.Yaptığı işlerde kendine güvenir.		
2.Başarılı olmayı çok ister.		
3.Sorumluluk sahibidir.		
4.Fırsatları görür ve değerlendirir.		
5.Gerektiğinde risk alır.		
6.Yenilikçidir.		
7.Herkesten farklı çalışmalar yapar.		
8.Liderdir.		
9.Azimlidir, çalışmayı çok sever.		
10.Yaptığı işin en iyi olmasını ister.		
11.İletişim becerileri gelişmiştir.		
12.Sorunların üstesinden gelebilir.		
13.Mücadelecidir, pes etmez.		
14.Ekiple işbirliği içinde çalışır.		
15.Kendini rahatça ifade edebilir ve başkalarını ikna edebilir.		
16.Meraklı ve araştırmacıdır.		
17.Hedeflerine ulaşmada kararlıdır.		
18.Başarmak için bıkmadan denemeler yapar.		
19.Hayal gücü yüksektir.		
20.Başkasından çekinmez, girişkendir.		

BAZI GİRİŞİMCİLERİN HAYAT HİKÂYELERİ

Etkinlik 7. Aşağıdaki bazı girişimcilerin hayatlarını okuyalım ve soruları

James Swanwick

James Swanwick (Ceyms Svinvik), girişimciliğe başlama sürecini şöyle anlatıyor: (<http://www.yeniisfikirleri.net/12-ayda-milyon-dolarlik-is-kuran-girisimcinin-ornek-hikayesi/>)

2014 yılında, akşam yemek yerken bir arkadaşım geldi. Gözünde büyük, çirkin ve turuncu güvenlik gözlüklerinden vardı. “**Niye taktın bunu?**” diye sordum. Gözlük camlarının, yapay mavi ışığı geçirmediğini söyledi. Cep telefonu gibi cihazların, mavi ışık yaydığını ve bunun da, geceleri uyumamızı olumsuz etkilediğini söyledi. “**Yani mavi ışık, gece vakti olmasına rağmen, vücudumuzun ‘zamanı’ gündüz olarak algılamasına neden oluyormuş.**” **Söyledikleri bana çok mantıklı geldi.** Belki benim de gün içinde yaşadığım, verimlilik düşüşü ve **uykusuzluklarımın nedeni, budur diye düşündüm.** Bunun üzerine evde bir **deney** yapmaya **karar verdim.** Sarı camlı kayak gözlüğümü buldum. Tüm hafta boyunca uyumadan önce bir saat bu gözlüğü taktım. Sonuç çok şaşırtıcıydı: Her akşam bebek gibi rahatça uyudum.

Resim 11

Fakat bir **sorun** vardı. Başkasının yanında bu gözlüğü takamazdım, çünkü tuhaftı. Yeni bulduğum, uykusuzluktan kurtulma formülünü geliştirmek amacıyla bir süre evden dışarı çıkmadım. **Sonra mavi ışığı geçirmeyen bir gözlük üretmek geldi aklıma.** Tabi buna bir de havalı bir çerçeve ekleyerek... **Yeni bir ürün icat etmedim.** Uzun **uğraşlar** sonucunda, yalnızca, mavi ışığı geçirmeyen kayak gözlüklerini alıp, onları günlük hayatımızda takabileceğimiz bir biçime **dönüştürdüm.**

Kardeşıme gittim. O da, saygın bir Çinli üretici firma buldu. Sonradan kardeşimle ortak olmaya karar verdik. **Kardeşim üretim konusunda çok iyiydi.** Ürünle ve üreticilerle o uğraşacaktı, ben de **pazarlamaya** yoğunlaşacaktım. Üç Çinli firmanın ürettiği örnekleri **test ettik, denedik.** Bazısı kaliteliydi fakat çirkindi; bazısı şık duruyordu ama kalitesizdi. **Ürün farklı ve mükemmel olmalıydı** ve insanlar, güvenle, her tür sosyal ortamda takabilmeliydi. Oldu da. İstedimize ulaştık. Sonra arkadaşlara denettim ve **fikirlerini** aldım. **Yeni** gözlük tamamıdı.

Resim 12

2015’te **satışa sunduk.** İlk gün 4 tane satmıştık. Bu azdı ama **motive olmamızı** sağlamıştı. Sonra 6, 10 derken ay sonunda tüm gözlükleri satmıştık. **Ürüne talep çoktu, tek sorun** üreticilerin yeni yıl nedeniyle kapalı olmasıydı. 2 ay satış yapamadık. Satışlar düşmüştü. **Ancak umutsuzluğa kapılmadan** eski müşterilerimizin referans vermelerini rica ettik. İnternette, radyodan yayın yaparak kitlelere hitap ettik. **Sonunda satışlar patladı.** Yeni kampanyalar düzenledik, satışlar daha da arttı ve **istediğimiz başarıya ulaştık.**

✚ **James Swanwick, girişimcilerin hangi özelliklerine sahiptir? Neden?**

Küçük Girişimciler

Richie Stachowski: 11 yaşındayken ailesiyle gittiği Hawaii tatilinden hiç memnun kalmadı. Çünkü suyun altındayken babasıyla konuşamıyordu. Buna **çözüm bulmak için tasarım** yapmaya başlayan Richie, 267 dolar harcayarak prototip bir su altı megafonu yaptı. Prototipini Toys "R" Us'a tanıttığındaysa, tam 50 bin parçalık sipariş aldı. 1997 yılı yaz aylarının en sevilen oyuncacı oldu ve diğer büyük satıcılardan da birçok sipariş aldı.

Resim 53

Resim 14

Elise McMillan & Evan McMillan: Çikolatayı çok seven 10 yaşındaki Elise ve 13 yaşındaki Evan kardeşler, kendi çikolata şirketlerini kurdular. Çiftlik temalı **çikolatalar üreten** "Çikolata Çiftliği" şirketi o kadar başarılı oldu ki, iki kardeş 1991 yılında Ernst & Young tarafından yılın girişimcisi seçildi. MacMillan kardeşler bir süre sonra Çikolata Çiftliği'ni başka bir firmaya sattı.

✚ **Sence, Elise ve Evan, girişimcilerin hangi özelliklerine sahiptir? Neden?**

Sarah Buckel: Sekizinci sınıf öğrencisi Sarah, okuldaki dolabının Disney Channel'da gördüğü çocuklarınki gibi renkli ve eğlenceli olmasını istiyordu. Ancak yıl sonun gitmiyordu. **Tam bu sırada babası mıknatıslı kartvizitler üreten bir şirketin CEO'su oldu** ve Sarah ihtiyacı olan esin kaynağına kavuştu. Mıknatıslı dolap kâğıtlarını üreten Sarah, bir yılda 1 milyon dolar **kazandı** ve bu parayla babasının çalıştığı şirketi de satın alıp, ürün yelpazesini genişletti.

Resim 15

(Yukarıdaki çocuk girişimci örnekleri <https://www.girisimhaber.com/post/2012/06/11/18-yasina-gelmeden-milyoner-olan-10-genc-girisimci.aspx> adlı siteden alınarak uyarlanmıştır.)

✚ **Sence, Sarah, girişimcilerin hangi özelliklerini sahiptir? Neden?**

Yukarıdaki örnek girişimcilerin sahip olduğu özellikleri ve başarıya ulaşma nedenlerini tartışınız.

Etkinlik 8. Girişimcilerin yaptıkları işlerden yola çıkarak düşündüğümüzde girişimciler ekonomik ve sosyal hayatı nasıl etkiler?

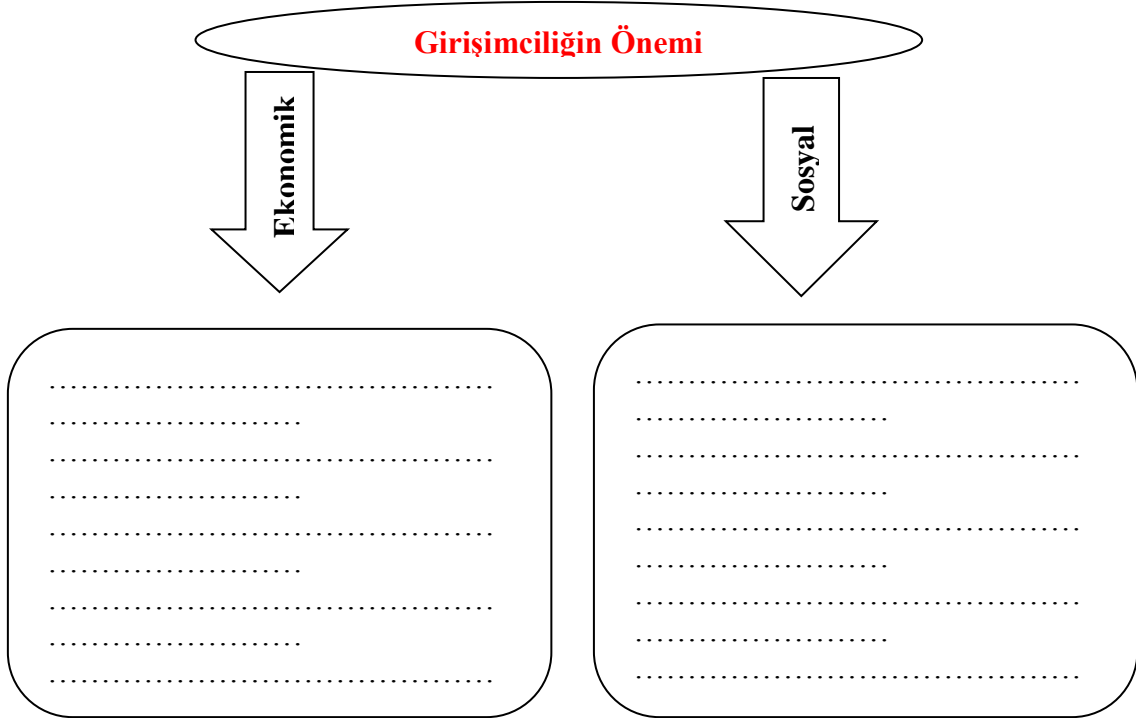
Girişimciliğin Ekonomik ve Sosyal Hayattaki Önemi

Girişimciler, yerinde durmaz yapılarıyla sorunların üzerine giderek mevcut olanı iyileştirme ve farklı ürünler, projeler üreterek yenilik yapma peşindedirler. Bu nedenle, girişimciler yeni fikirlerin, ürünlerin veya hizmetlerin geliştirilmesini sağlarlar. Bunun sonucunda **ekonomik** büyümeyi hızlandırırklar, **üretimi** ve **verimliliği** artırırklar. Örneğin teknoloji (telefon, bilgisayar vb.), girişimciler tarafından sürekli geliştirilmektedir. Bu gelişim, ülkelerin ekonomik olarak güçlenmesiyle birlikte, insanların kişisel ilişkilerini, **sosyal** hayatını ve yaşam koşullarını da etkilemektedir.

Günümüz dünyasında, iletişim, sağlık, ulaşım, eğitim, tarım vb. gibi birçok alanda da girişimcilik oldukça önemli bir yere sahiptir. Örneğin ulaşımında yeni araçların, hızlı trenlerin, uçakların geliştirilmesi, insanların hayatını kolaylaştırmakta, zaman ve zahmet tasarrufu sağlamaktadır. Bununla birlikte sağlık alanında röntgen, film vb. cihazların gelişmesi hastalıklarımızı daha çabuk ve kolay atlatmamızı sağlamaktadır.

Sonuç olarak girişimciler, dünyanın en etkili ve en güçlü orduları olarak kabul edilir ve toplumları silahlarıyla değil ürün ve hizmetleriyle değiştirirler, geliştirirler ve güçlendirirler. Bu nedenle girişimciler, toplumun ekonomik ve sosyal hayatında önemli bir role sahiptirler.

❖ **Girişimciliğin önemini aşağıdaki kavram haritasında boş bırakılan kısma örneklerle açıklayınız.**

Girişimcilik Öğretim Programı Modül 1 Kapsamında Kullanılan Kaynaklar

- Akpınar, S. (2009). *Girişimciliğin Temel Bilgileri*. Kocaeli:Umuttepe Yayınları.
- Başar, M, Seçkin, T. ve Odabaşı, S. (2017). *Bir Girişimcilik Yolculuğu, Değer Yaratımı ve Girişimci Düşüncenin Temelleri*. Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları.
- Marangoz, M. (2013). *Girişimcilik*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Uğur, B. (2015). Girişimcilik Eğitiminin İlköğretim Programlarına Konulmasına Yönelik Model Önerisi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Uluyol, O. (2013). Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi: Gölbaşı Meslek Yüksekokulu Örneği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(15), 349-372.
- <http://www.girisimhaber.com/post/2012/06/11/18-Yasina-Gelmeden-Milyoner-Olan-10-Genc-Girisimci.aspx>
- <http://www.sorged.org/Hbr-118-Sosyal-Girisimcilik-Egitimi.html>
- <https://girisimcilikveinovasyon.wordpress.com/endeavor-gazete-ek25x35-01/#main>
- http://ttm.istanbul.edu.tr/girisimcilik/?page_id=6355
- <https://internettennasilparakazanirim.blogspot.com.tr/2017/03/girisimcilik-nedir-girisimci-kime-denir.html>
- <https://www.unasp.br/blog/cinco-maneiras-de-escolher-um-otimo-mentor/http://www.rgsyazilim.com/mobil-girisim-hizlandirma-platformu-innocampus-ulkeyi-sehir-sehir-geziyor/>
- <http://www.yeniisfikirleri.net/basarili-girisimcilik-ornekleri/>
- <http://www.yeniisfikirleri.net/dunyayi-sallayan-stres-carkinin-mucidi-ile-tanisin/>

Resim Kaynakları

- Resim 1 : <http://www.ekonomist.com.tr/girisim-kobi/girisimciler-2016ya-umutlu-giriyor.html>
- Resim 2 :<http://koutto.com/teknik-bilgi/>
- Resim 3: <https://nazarca.com/tag/ingilizce-meslekler-ve-okunuslari>
- Resim 4: <http://fikircok.net>
- Resim 5: <https://abakirlilar.wordpress.com/2017/01/16/asd/>
- Resim 6: <https://www.dreamstime.com/stock-illustration-vector-business-people-gear-symbol-image44052821>
- Resim 7 : <https://tr.srimathumitha.com/obrazovanie/80617-cto-takoe-razvitie-obekty-i-formy-primery-razvitiya.html>
- Resim 8: <http://www.yardimcikaynaklar.com/dogal-varliklarla-ilgili-zihin-haritasini-defterinize-yapiniz/>
- Resim 9: <http://www.networkingakademi.com/aktiviteler/3-global-girisimcilik-haftasi>
- Resim 10: <http://bookworm-bilgeadam.blogspot.com/2016/08/yukse-ve-surekli-motivasyon-nasl.html>
- Resim 11-12:<http://www.yeniisfikirleri.net/12-ayda-milyon-dolarlik-is-kuran-girisimcinin-ornek-hikayesi/>
- Resim 13-14-15: <http://www.girisimhaber.com/post/2012/06/11/18-Yasina-Gelmeden-Milyoner-Olan-10-Genc-Girisimci.aspx>

MODÜL 2. ÖĞRENCİ ETKİNLİK KİTAPÇIĞI

Resim 1

GİRİŞİMCİLİK İLKOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN

Resim 2

MODÜL 2. BAŞARILI OLMA İSTEĞİ

Bölüm sonunda:

.Bir işte başarılı olmak için hedef belirlemenin önemini,

.Bir projenin için “hedeflerini” belirlemeyi,

Proje için bir iş planı hazırlamayı,

.Bir proje için gerekli kaynakların (para, insan, materyal vs.) nasıl sağlanacağını,

Proje için gerekli kaynakların kullanım amaçlarını ve işlevlerini belirlemeyi,

Proje hazırlamayı, gerçekleştirmeyi ve değerlendirmeyi **öğreneceğiz**.

Temel

Kavramlar:

Başarı, hedef,
plan, proje, iş
planı, kaynak,
çaba ve azim.

BAŞARMAK İÇİN

“Gideceğiniz yeri bilmiyorsanız, vardığınız yerin bir önemi yoktur.”(P. Drucker)

Etkinlik 1.

- Yukarıdaki sözle ne anlatılmak istenmiştir?
- Bir iş yaparken, proje hazırlarken veya derslerde başarılı olmak için neler yapmak gerekir?
- Aşağıdaki kelimeler sende neler çağırıyor. Sence bu kelimelerin birbirleriyle ilişkisi nedir?

Başarmak için Hedef Belirlemenin Önemi

Resim 3

Sinan'ın orta öğretimi, babasının işi nedeniyle kesintilere uğramıştı. Orta ikideyken, büyüdüğü zaman ne olmak ve yapmak istediği konusunda bir kompozisyon yazmasını istedi öğretmeni. Sinan, günün birinde at çiftliğine sahip olmayı hedeflediğini anlatan 7 sayfalık bir kompozisyon yazdı. Hayalini en ince ayrıntılarıyla anlattı ve “200 dönümlük çiftliğin krokisini de çizdi. Krokiye, 200 dönümlük arazinin üzerine oturacak 1000 metrekarelik evin ayrıntılı

planını da ekledi”. Ertesi gün öğretmene sunduğu 7 sayfalık ödev, tam kalbinin sesiydi! İki gün sonra ödevi geri aldı. **Kâğıdın üzerinde kırmızı kalemle yazılmış kocaman bir “0” ve “Dersten sonra beni gör” uyarısı vardı.** “Neden “0” aldım?” diye merakla sordu öğretmene. “Bu senin yaşında bir çocuk için gerçekçi olmayan bir hayal” dedi, öğretmeni. “Paran yok. Gezginci bir aileden geliyorsun. Kaynağımız yok. At çiftliği kurmak büyük para gerektirir. Önce araziyi satın alman lazım. Damızlık hayvanlar da alman gerekiyor. Bunu başarmın imkânsız” ve ekledi: “Eğer ödevini gerçekçi hedefler belirledikten sonra yeniden yazarsan, o zaman notunu yeniden gözden geçiririm. ”Çocuk evine döndü ve uzun uzun düşündü. Çocuk bir hafta kadar düşündükten sonra hiçbir değişiklik yapmadan ödevini geri götürdü.

“**Siz verdiğiniz notu değiştirmeyin, Ben de hayallerimi...!**” dedi. Öğretmen bu durum karşısında donakaldı...

Sinan bugün, 200 dönümlük arazi üzerindeki 1000 metrekarelik evinde yaşıyor. Yıllar önce yazdığı ödev de, çerçevenilmiş olarak evinin duvarında asılı duruyor.

(Kaynak: 21 Ocak 2018 tarihinde, <https://www.robortomuratozdemir.com> adlı internet sitesinden yayımlanan “Başarı Yolunda İki Temel: Hedef Belirle ve Vazgeçme” başlıklı yazıdan alınmıştır.)

Etkinlik 2. Düşünelim, Tartışalım.

- Yukarıdaki metinde Sinan, küçük yaşta kurduğu hayalini büyüyünce gerçekleştirmiştir. Senin de, Sinan ki gibi hayallerin var mı, paylaşır mısın?
- Sinan, bu hayaline kavuşması için neler yapmış olabilir?
- Girişimcilik açısından Sinan'ı nasıl değerlendirirsin?

"Kişinin hedeflerine ulaşması için azimle çalışması yeterlidir."

Etkinlik 3. Yukarıdaki ifade ile ilgili görüşlerinizi nedenleriyle birlikte tartışınız.

Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
--------------------------------	--------------------	-------------------	---------------------	-----------------------------

Neden?:.....

Hedeflere Ulaşmak İçin Neler Gerekli?

Mehmet Akif Çakıver' in "lider girişimcinin yol haritası" isimli kitabında bahsettiği iş dünyasının önde gelen girişimcilerinden biri olan, 1997'de Almanya'da "yılın iş adamı", 1998'de de "Avrupa onur girişimcisi" seçilen Kemal Şahin şunları anlatmaktadır:

"İlkokuldan itibaren daima hedefler koydum ve bunları yakalamak için gayret gösterdim. Kademe kademe yükselerek daha büyük hedeflere yöneldim. Bence her çocuk, her insan, konumu ne olursa olsun, kendisine makul hedefler seçerek onları yakalamaya çalışmalıdır. Bu şekilde çalışmak sizleri hem daha iyiye ve daha mükemmele götürecektir, hem de büyük mutluluk yaşatacaktır.

Düzenli, disiplinli ve planlı çalışan insanlar, içinde buldukları şartları değiştirerek mutlaka daha iyi noktalara gelecektir. Herkes zirveye çıkamaz; ama çok daha iyi bir yere yükselebilir. Bu da o insana ailesinde, çevresinde ve toplumda saygınlık kazandırır. Kendi şartlarını zorlayanlar, ülkeleri ve dünyamız için en faydalı insan olacaktır. Daha önemlisi, ancak bu şekilde hedefler koyup çalışarak hayatlarını mutlu bir şekilde yaşayabileceklerdir. Çalışarak başarıya koşarken, gönlünüzden geçen güzel şeyleri de yaşayın. Her yönden üretken, hayatın nimetlerini yaşayan kişiler olmak bence güzel bir şey. Onun için ben hedef koymanın, başarıya giden yolda mutluluğu da getirdiği için çok önemli olduğuna inanıyorum."

(Kaynak: 03 Ocak 2012 tarihinde www.ekovitrin.com adlı internet sitesinde yayımlanan Dr. Davut Karaman'ın "Zirveye Çıkan Yolda Hedef Belirlemenin Önemi" adlı yazısından alınmıştır.)

Etkinlik 4.

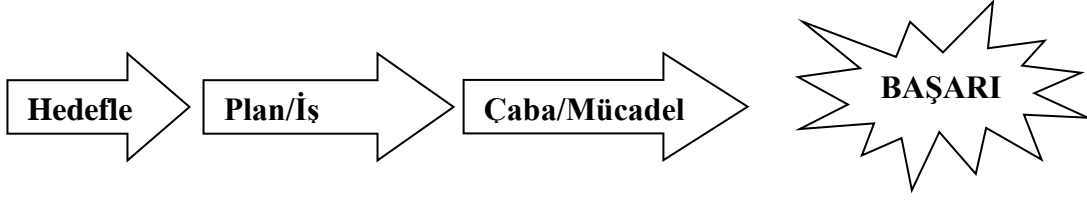
- ❖ Yukarıdaki metinden yararlanarak hedefe ulaşmak için nelerin yapılması gerekmektedir?

BAŞARMAK İÇİN NELER GEREKLİ?

Başarıya ulaşmak için;

- ❖ Hedefler belirlenmeli,
- ❖ Hedeflere gerçekleştirmek için plan veya iş planı hazırlanmalı,
- ❖ Gerekli ihtiyaçlar (kaynaklar) sağlanmalı ve
- ❖ Gerekli çaba gösterilmelidir.

“Büyük hayallere ulaşmak için küçük hedefleri gerçekleştirmek, aşama aşama ilerlemek gerekir.”

HEDEF, PLAN, PLANLAMA, İŞ PLANI VE ÇABA

Etkinlik 5. Hedef, plan, planlama, iş planı ve çaba ilişkisini kavrayalım.

HEDEF: Bir hayal, düşünce veya çalışmanın sonunda *varılacak yer, ulaşılabilecek nokta* anlamına gelmektedir. **Kısa vadeli, orta vadeli ve uzun vadeli** hedefler olarak hedefler belirlenebilir. Örneğin “bir projenin sonunda en yeni ürünü oluşturmak” **kısa**, “yılsonunda takdir belgesi almak” **orta**, “liseyi bitirip istenilen bölümde iyi bir üniversiteyi kazanmak” **uzun** hedef olabilir.

Sizin de derslerinizle ilgili veya okul dışında yapmak istediğiniz bir işle ilgili hedefleriniz var mı? Paylaşır mısınız?

.....
.....
.....

PLAN: Hedeflere ulaşmak için “neyi”, “ne zaman” ve “nasıl” yapacağımızı gösteren bir taslaktır. Yapılması gereken çalışmaların hangi zamanda nasıl yapılacağını gösterir.

PLANLAMA: Bir amaca ulaşmak için gelecekte atılacak adımlara yönelik hazırlık sürecidir.

Siz de günlük işlerinizi ve derslerinizi içeren plan hazırlıyor musun? Planlı olmak neler sağlar?

.....
.....
.....

İŞ PLANI: Yapılması planlanan bir işin başarılı olabilmesi için neler yapılması gerektiğine karar vermeyi sağlayan bir yol haritasıdır. İş veya proje ile ilgili gelecekte doğabilecek sorunları ve bu sorunların çözüm yollarını içerir.

Örneğin, Efe, Sema ve Kerim birlikte limonata yapıp satarak para kazanmayı düşünmüşler. Bu amaçla aşağıdaki iş planını hazırlamışlar:

Hedef : Limonata satışı yapıp para kazanmak

Yapılacaklar: Taze limonata yapmak ve satmak

İhtiyaçlar: Limon, limon sıkıcı, su, şeker, bardak, masa

Yer - Süre: Okul bahçesi - 10.00 – 15.00 arası

Müşteriler: Öğrenciler, öğretmenler

Maliyet: 50 Kr.(Bir bardak)

Satış Fiyatı: 1 TL (Bir bardak)

Reklam: Afiş, Reklam Tabelası

Olumsuz durumlar için yapılabilecekler: Limonata / Meyve suyu.

Okul Bahçesi / Koridorlar. 10.00-15.00 / 11.00-17.00. Öğrenci-Öğretmen / Veliler. Afiş / Broşür, El ilanı. 1 TL / 75 Kr.

Etkinlik 6. Siz de bir proje hayal ediniz. Buna yönelik bir iş planı hazırlayınız.

Hedef :

Yapılacaklar:

İhtiyaçlar:

Yer - Süre:

Müşteriler:.....

Maliyet:

Satış Fiyatı:.....

Reklam:

Olumsuz durumlar için yapılabilecekler:.....

Hedefler ve iş planı çok iyi hazırlasan da yeterli çaba gösterilmezse başarıya ulaşmak pek mümkün olmaz. Bu nedenle yapmaya karar verdiğimiz bir işin veya projenin hedefleri belirlenmeli, iş planı hazırlanmalı ve yeterince çaba gösterilmelidir.

ÇABA: Bir işte başarılı olmak için sürekli olarak harcanan güç anlamına gelir. Hedef ulaşmak için gerekli adımları plana uygun atmak, karşılaşılan sorunların üstesinden gelmek için durmadan çalışmak demektir.

Etkinlik 7. Sizce çaba ile ilgili aşağıdaki akrostişi tamamlayınız.

Ç.....

A.....,

B.....

A.....

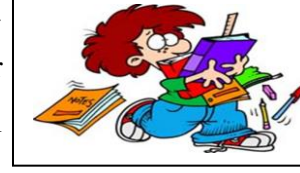
Şimdi 8 yaşında limonata satmaya başlayan girişimciyi (<https://yemek.com/limonata-satan-genc-girisimci/>) ve 12 yaşlarındaki iki arkadaşın limonata satışlarını inceleyelim (<http://www.merkeztv.com.tr/haber/25877/girisimci-kuzenler-herkese-ornek-oluyor>).

Etkinlik 8. Aşağıdaki proje konularından birini seçelim ve projeyi gerçekleştirelim.

PROJE ZAMANI

Karar Verelim: Aşağıda bazı proje konuları verilmiştir. Yapabileceğinize inandığınız ve sevdiğiniz bir tanesine karar veriniz. Bu proje ile ilgili yönergeye uygun çalışmanızı tamamlayınız.

Beklenen beceriler: Karar verme, araştırma, inceleme, kaynakları etkili kullanma, yaratıcılık, öz güven, iletişim becerileri.

Proje süresi: 10 gün

Değerlendirme: Dereceli puanlama rubriği ve öz değerlendirme formu

Proje Konuları:

- ✓ **Hediyelik eşya yapımı:** Kişinin sevdiklerine hediye edebileceği fotoğraf çerçevesi, tablo, anahtarlık, kalemlik, vazo vb. gibi **farklı** bir ürün geliştirilir ve bu ürün tüm okulda satışa sunulur.
- ✓ **Takı işleri yapımı:** Kişinin severek ve isteyerek kullanabileceği **farklı**, ilgi çeken kolye, bileklik vb. gibi **yeni** bir ürün geliştirilir ve bu ürünler tüm okulda satışa sunulur.
- ✓ **Kullanılmayan oyuncaklardan yeni oyuncak yapımı:** Kullanılmayan veya bazı parçaları kaybolmuş, bozulmuş oyuncakların parçaları kullanılarak ve **yeni** eklemeler yapılarak yeni bir oyuncak yapılır, bu ürünler tüm okulda satışa sunulur.
- ✓ **Yiyecek-içecek yapımı:** Kişilerin lezzetine doyamadığı limonata, şerbet, kek vb. gibi bir içecek veya yiyecek hazırlanır ve bu ürünler çok **farklı** bir sunumla tüm okulda satışa sunulur.

YÖNERGE (Projeyi Nasıl Yapacaksınız?)

1. PLANLAMA

- ❖ Bireysel olarak kendi hayallerinize uygun olan ve yapabileceğiniz projeye karar veriniz.
- ❖ Proje hedeflerinizi belirleyiniz.
- ❖ Çalışmayı nasıl yapacağınızı planlayınız. İş planı hazırlayınız.
- ❖ Proje için gerekli ihtiyaç (Malzeme, araç-gereç, para) listesi hazırlayınız.

2. UYGULAMA

- ❖ Seçtiğiniz konuyu nasıl yapacağınızı değişik kaynaklardan veya kişilerden yararlanarak araştırınız.
- ❖ Gerekli olan kaynakları (Malzeme, araç-gereç, para) belirleyiniz ve temin ediniz.
- ❖ Hazırlayacağınız ürünün, farklı, yeni ve özgün olmasına özen gösteriniz. Ayrıca ilgi çekici, hedef kitlenin işine yarayacak ve ihtiyacını karşılayacak nitelikte olmasına dikkat ediniz. Birden fazla ürün geliştirebilirsiniz.
- ❖ Ürünler, hazırlandıktan sonra sınıfta sununuz, ardından tüm okula tanıtım ve satış yapınız. Bunun için kullandığınız kaynakları (para, malzeme, varsa yardım aldığınız kişi ücreti) ve masrafları hesaplayınız. Ürün maliyetini ve satış fiyatını belirleyiniz.
- ❖ Sunum, tanıtım ve satış için afiş, tanıtım yazısı veya görseller hazırlayınız.
- ❖ Sunumunuzu planlayınız ve ürününüzün sınıfta sunumunu yapınız, sonra da satış stantları kurarak okulda satışa sununuz.
- ❖ Sunum ve satış işlemleri bittikten sonra A4 kâğıdına rapor haline getiriniz. Rapor aşağıdaki “**Proje Raporu**” ndaki başlıkları içermelidir.
- ❖ Projeyitarihine kadar tamamlayınız. Proje raporunu datarihinde teslim ediniz.
- ❖ Proje sonunda aşağıda verilen Öz Değerlendirme Formunu doldurunuz, raporunuza ekleyiniz.
- ❖ Ayrıca aşağıdaki dereceli puanlama anahtarına göre öğretmen tarafından değerlendirileceğinizi unutmayınız.

3. SUNUM YAPILMASI

- ❖ Projeyi nasıl gerçekleştirdiğinizi kısaca açıklayınız. (Hedefinizi, planınızı, kaynakları nasıl bulduğunuzu, ürünü nasıl geliştirdiğinizi ve sonuçta hedefinize ulaşıp ulaşmadığınızı vb.)
- ❖ Proje sırasında karşılaştığınız güçlükleri ve güçlüklerin nasıl aştığınızı belirtiniz.
- ❖ Geliştirdiğiniz ürünü tanıtınız, satış için ne yapacağınızı anlatınız.

DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

GÖZLENECEK ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	DERECELER				
	5	4	3	2	1
Hedef belirleme					
Proje çalışma planı yapma					
İş planı yapma					
Projeyi plana uygun gerçekleştirme					
Türkçeyi doğru ve düzgün konuşma, yazma					
Farklı kaynaklardan bilgi toplama, araştırma yapma					
Ürünün-çalışmanın bir ihtiyacı karşılayacak nitelikte olması					
Çalışmanın özgünlüğü					
Sunuda akıcı bir dil ve beden dilini kullanma					
Projeyi dinleyicilerin ilgisini çekecek şekilde sunma					
Ürünün-çalışmanın tanıtımı için resim, slogan hazırlama					
Sorulara çekinmeden cevap verebilme					
Projeyi zamanında teslim etme					

Proje Raporu Yönergesi

Proje sonunda bir rapor hazırlayınız. Proje Raporunuzu aşağıdaki başlıklar altında hazırlayabilirsiniz.

- ❖ **Projenin Adı:** (Projenize bir isim bulup yazınız.)
- ❖ **Projenin Konusu:** (Hangi projeye karar verdiğiniz? Neden bu konuya karar verdiğinizi belirtiniz.)
- ❖ **Projenin hedefi:** (Yapmak istediğiniz proje konusuna yönelik hedeflerinizi belirtiniz.)
- ❖ **Proje iş- zaman planlaması:** (Ürünle ilgili yapılan işleri hangi gün ve zamanda yapacağınızı belirten çizelge hazırlayınız.)
- ❖ **Projenin iş planı** (“Hedef, Yapılacaklar, İhtiyaçlar-Gerekli kaynaklar, Yer – Süre, Müşteriler-Hedef kitle, Maliyet, Satış Fiyatı, Reklam çalışmaları, Olumsuz durumlar için yapılabilecekler” başlıklarını içermelidir.)
- ❖ **Projede kullanılan kaynaklar** (İş planında belirtilen proje için gerekli olan “varsa para, araç-gereç veya malzemeleri nasıl bulduğunuzu ve nasıl kullandığınızı belirtiniz.)
- ❖ **Proje sürecinden yapılan çalışmalar** (Bu projeyi yaparken yaptıklarını kısaca özetleyiniz. Proje grupla – ekiple yapılıyorsa görev dağılımını yazınız. Planınıza uygun gerçekleştirip gerçekleştirmediğinizi belirtiniz.)
- ❖ **Sonuç** (Hedefine ulaşip ulaşmadığını, bu süreç sonunda neler öğrendiğinizi ve neler hissettiğinizi yazınız. Başarıya ulaştığını düşünüyor musun? Başarılı olmak için hedeflerin, planların ve iş planının yararlı olup olmadığını belirtiniz.)
- ❖ **Raporunuzun sonuna** Öz Değerlendirme Formunu doldurup koyunuz.

Öz Değerlendirme Formu

ADI-SOYADI:

SINIFI:

NO:

TARİH:

AÇIKLAMA: Aşağıdaki tabloda proje görevi boyunca çalışmalarınızı en iyi şekilde ifade eden seçeneğin altına (X) işareti koyunuz

DEĞERLENDİRİLECEK TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	EVET	KISMEN	HAYIR
1.Projem için hedeflerimi belirledim.			
2.Projem için iş planımı hazırladım.			
3.Projemi hazırlarken planıma uygun hareket ettim.			
4. Ürün geliştirirken çeşitli kaynaklardan, kişilerden yararlandım.			
5. Öğretmenimin önerilerini dinledim.			
6.Geliştirdiğim ürünün başkalarının yaptıklarından farklı ve yeni olmasına dikkat ettim.			
8. Çalışmalarım sırasında ve sunum yaparken zamanımı verimli biçimde kullandım.			
9. Sorumluluklarımı tam anlamıyla yerine getirdim.			
10. Çalışmalarımı sunarken görsel materyalleri kullanmaya çalıştım.			
11. Sunum ve satış yaparken karşımdakileri ikna edici konuşmaya çalıştım.			
7.Geliştirdiğim ürünü herkesin beğendiğini, istediğim gibi olduğunu düşünüyorum.			
12.Hedeflerime ulaştığıma ve bu projede başarılı olduğuma inanıyorum.			

PROJE RAPORU

Proje Sorumlusu:.....

Proje Üyeleri:.....

Projenin Adı:

Projenin Konusu:

Projenin İş Planı

Hedef:

İş-Zaman Planlaması

Projede Yapılacak Çalışmalar

Çalışma Zamanı (Tarih-Gün)

1-.....

2-.....

3-.....

4-.....

5-.....

6-.....

İhtiyaçlar (Gerekli Kaynaklar):.....

Yer - Süre:

Müşteriler (Hedef Kitle):.....

Maliyet:

Satış Fiyatı:.....

Reklam-Tanıtım:.....

Olumsuz Durumlar İçin Yapılabilecekler:.....

Proje sürecinden yapılan çalışmalar:.....

Projede kullanılan kaynaklar:.....

Sonuç:.....

Girişimcilik Öğretim Programı Modül 2 Kapsamında Kullanılan Kaynaklar

- Akpınar, S. (2009). *Girişimciliğin Temel Bilgileri*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Başar, M, Seçkin, T. ve Odabaşı, S. (2017). *Bir Girişimcilik Yolculuğu, Değer Yaratımı ve Girişimci Düşüncenin Temelleri*. Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları.
- Cuban, M., Patel, S. & McCue, I. (2017). *How Any Kid Can Start a Business*. Nevada: Las Vegas: Published by Matcha360 LLC, 11700 W. Charlestan Boulevard#170-469.
- <http://www.ekovitrin.com/zirveye-cikan-yolda-hedef-belirlemenin-onemi-makale,34.html>
- <https://aydinlife.tr.gg/NETWORK-MARKET%26%23304%3BNGDE-BA%26%23350%3BARILI-OLMA-SIRLARI-f-.htm>
- <https://www.robertomuratozdemir.com/basari-yolunda-iki-temel-hedef-belirle-vazgecme.html>
- Karahallı, F. (2016). *Çocuklar için İnovasyon*. İstanbul: Pusula Yayıncılık.
- Marangoz, M. (2013). *Girişimcilik*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Toren, A. & Toren M. (2009). *Kidpreneurs: Young Entrepreneurs with Big Ideas!*. Business Plus Media Group LLC. 3120 W. Carefree Hwy, Suite 1-128, USA.
- Uğur, B. (2015). *Girişimcilik Eğitiminin İlköğretim Programlarına Konulmasına Yönelik Model Önerisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Uluyol, O. (2013). Öğrencilerin Girişimcilik Eğilimlerinin Belirlenmesi: Gölbaşı Meslek Yüksekokulu Örneği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(15), 349-372.
- [www. İsplani.eu](http://www.İsplani.eu)

Resim ve Video Kaynakları

- Resim 1: <http://murathacioglu.com/main/yarisma/>
- Resim 2: <https://www.icerikyazar.com/basarili-olmanin-sirlari-11-kaliteli-tavsiye/>
- Resim 3: <http://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=istanbul-universitesi-avrupa-birligi-ve-diger-uluslararasi-projeler.pdf>
- <https://yemek.com/limonata-satan-genc-girisimci/>
- <http://www.merkeztv.com.tr/haber/25877/girisimci-kuzenler-herkese-ornek-oluyor>

MODÜL 3. ÖĞRENCİ ETKİNLİK KİTAPÇIĞI

Resim 1

GİRİŞİMCİLİK İLKOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN

Resim 2

MODÜL 3. KENDİNE GÜVENME (ÖZ GÜVEN)

Bölüm sonunda:

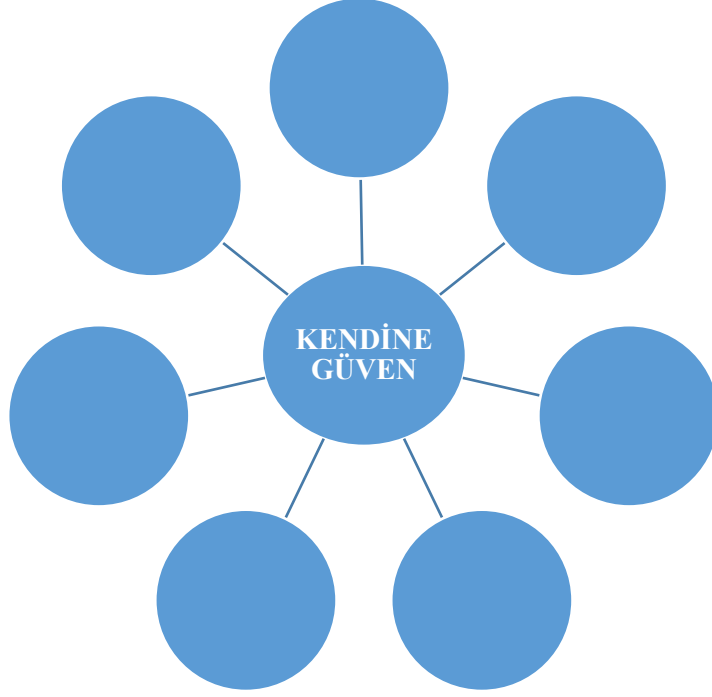
- Bir işte başarılı olabilmek için kendine güvenmenin önemini,
- Kendine güvenerek yapılan işlerin, hedeflere ulaşmadaki etkisini,
- Okuldaki veya sınıftaki etkinliklerde verilen görevleri gönüllü olarak üstlenmenin ve bu görevleri çekinmeden yerine getirmenin gerekliliğini,
- Yapılan çalışmalarını toplum önünde rahatlıkla sunabilmeyi **öğreneğiz.**

Temel Kavramlar:
Kendine güven,
Gönüllülük,
Girişkenlik,
Sorumluluk,
İnanma,
İletişim becerisi

KENDİNE GÜVEN (ÖZ GÜVEN)

Etkinlik 1. “Kendine Güvenme” sözcüğü sizde neleri çağrıştırıyor?

Haydi, şimdi “**kendine güven**” ne demekmiş açıklayalım.

Aşağıdaki özelliklerden hangileri kendine güvenen insanlarda bulunur?

Cesur İsteksiz İnançlı Korkak Mücadeleci Sessiz
Aktif Başarı odaklı Gönüllü Tedirgin

Zorluklar karşısında pes eden Rahatça kendini ifade eden

İçine kapalı Çekingen Sosyal

Bir kişinin kendine güven duyması, yapacağı bir işte başarılı olmasını nasıl etkiler. örneklerle açıklayınız.

Etkinlik 2. Aşağıdaki hikâyeyi okuyalım. Kendine güvenen insanların neler elde edebileceğini, kendine güvenemeyenlerin neler kaybedeceğini tartışalım.

BİREYİN KENDİNE GÜVEN DUYMASI NASIL SAĞLANIR?

Denemeyi Göze Almak

Eski zamanlarda bilge bir kral vardı. Kral saraydan birine önemli bir görev verecekti. Çok sayıda kişi bu görevi istiyordu. Bunun için bir sınav düzenledi. Kral, adayların sarayın dış kapısının önünde toplanmalarını emretti. Kapı çok büyük ve ağırdı; tek bir kişinin bu kapıyı açıp kapatması mümkün değildi. Kral seslendi: **“Kapıyı kim açabilirse görev onun-
dur!”** dedi.

Adaylardan bazıları, kuvvetli olmalarına rağmen çekindiler ve **“açamayız”** der gibi başlarını salladılar. Peşin hükümlü olmayan bazıları ise kapıyı daha yakından incelediler; fakat **“bu kapı çok büyük ve ağır, açmamız mümkün değil.”** diyerek onlar da kapıyı açamayacaklarını belirttiler. O sırada çok da güçlü kuvvetli olmayan biri **“Neden olmasın? Ben yapabilirim.”** diye düşündü ve kapının yanına gitti; dikkatlice kapıyı yokladı ve sonunda bütün gücüyle kapıya yüklendi. Kapı ağır ağır açılmaya başladı, insanlar şaşkınlıkla bakakalmışlardı. Bu nasıl olabilirdi? Aslında durum görüldüğü kadar karmaşık değildi. Kral, önceden kapının arkasına gizlice bir düzenek yaptırmıştı ve bu sayede kapının tek bir kişi tarafından açılabilmesi mümkün olmuştu. Kral bu sayede adaylardaki deneme isteği olanı ve yürekli olanı açığa çıkarmak istiyordu. Kral bu kişiyi yanına çağırdı ve ona şöyle dedi: **“Sadece gördüklerine ve işittiklerine bağlı kalmadan kendi gücünü kullandın, kendine güvendin ve denemeyi göze aldığın. Bunun için saraydaki görevi sen alacaksın.”**

(Kaynak: <https://www.sayginnlp.com/tr-TR/Blog/hikaye/ozguvenle-ilgili-muthis-bir-hikayeleri-13978/>)

• Sizde kapıyı açmayı denemeyi bile düşünmeyenler neden **“açamayız”** dediler?

• Kapıyı açmayı başaran kişi, bunu nasıl başardı?

• Sizde Kral bu görevi vereceği kişide hangi özelliklerin bulunmasını istemişti?

Etkinlik 3. Aşağıdaki problem durumunu okuyalım ve soruları

Öğretmenim Yerimde Anlatsam...

Dördüncü ders, Sosyal Bilgiler dersi idi. Arda derste öğretmenini dikkatle dinliyordu. Öğretmenin anlattıklarını da çok iyi anladığını düşünüyordu aslında. Notları da yüksekti Arda'nın. Ancak etkinliklere katılmayı pek sevmezdi. Dersin sonuna doğru öğretmeni Arda'ya bir soru sordu: Arda bu derste öğrendiklerimizi tahtaya çıkıp özetler misin? Arda, bir an heyecanlandı. Çekingen tavırlarıyla tahtaya çıkmakta tereddüt etti. Öğretmenim çıkmasam, burada söylesem, dedi kısık sesle. Tamam dedi öğretmen, nasıl istersen. Arda'nın aklındaki her şey uçtu adeta. Birkaç kelime söylese de kendini tam ifade edemedi. Utandı, çekindi ve özür dileyerek oturdu. Arkadaşları ve öğretmeni bir şey söyleyecek diye sırasına gizlendi adeta. Öğretmen, Arda'nın bu durumunu görünce ısrar etmedi. Kim anlatmak ister dedi sınıfa? Zeynep, ben anlatırım dedi tok bir sesle. Cesaretle çıktı ve güzel bir şekilde anlattı öğrendiklerini. Sonra ...

• Sence Arda'nın bildiklerini anlatamamasının nedenleri nedir?

• Arda, yaşadığı problemi bir daha yaşamaması için neler yapmalıdır?

• Arda ile Zeynep'i düşünerek kendine güvenen ve güvenmeyen öğrenci davranışlarını sıralayınız.

• Arda ile Zeynep'i düşündüğünüzde hangisi bir girişimci olabilir, neden?

Etkinlik 4. Aşağıdaki soruları cevaplayarak kendine güvenen insan davranışlarını tartışalım.

Kendine Güvenen İnsanlar Nasıl Davranır?

- ✚ Kendine güvenen bir **öğrenci** nasıl davranır?
- ✚ Kendine güvenen bir **pazarcı** nasıl davranır?
- ✚ Kendine güvenen bir **futbolcu** nasıl davranır?
- ✚ Kendine güvenen bir **pilot** nasıl davranır?
- ✚ Kendine güvenen bir “**girişimci**” nasıl davranır?

DRAMA YAPALIM

Etkinlik 5. Pazarcı, market çalışanı, öğretmen, girişimci vs. olarak çalışan insanlardan bazılarını, yaptıkları işlerde nasıl davrandıklarını canlandırınız. Size en uygun olana karar veriniz. Başka bir meslek de seçebilirsiniz. Aşağıdaki örnek plana göre yapabilirsiniz.

Amaç: Kendine güven becerisini geliştirmek

Canlandırılacak Roller: Pazarcı, Müşteri

Materyal: Pazar malzemesi, poşet, domates, biber, salatalık vs. (resim veya benzer nesnelere olabilir)

Ortam: Sınıfta herkesin görebileceği şekilde sıra masa düzenlenebilir.

Uygulama:

Bir pazarcı ve müşteri alış-satış yaparken neler yapar, nasıl davranır, düşününüz ve sınıfta küçük bir pazar yeri kurarak bu kişileri kendinize güvenerek canlandırınız.

İstedığınız şekilde konuşmalar yapabilirsiniz.

Bireysel veya grup çalışması yapabilirsiniz. Müşterileri grup arkadaşlarınızdan seçerek görev dağılımı yapınız. Bir pazarcı veya müşteri rolüne bürünerek davranınız. Konuşma diyalogları yapınız.

Pazarcı iseniz ürünlerinizi çok ve istediği fiyata satabilmek için müşterileri ikna ediniz. Müşteri iseniz daha ürünleri ucuza almak için çalışınız.

Sonuç-Değerlendirme: Drama bitince rolleri nasıl gerçekleştirdiğinizi sınıfta karşılaştırınız. Arkadaşlarınızın ve öğretmeninizin düşüncelerini paylaşmanızı sağlayınız.

Etkinlik 6. Aşağıdaki proje konularından birini seçelim ve projeyi gerçekleştirelim.

PROJE ZAMANI

Karar Verelim: Aşağıda bazı proje konuları verilmiştir. İstedığınız bir tanesine karar veriniz. Bu proje ile ilgili yönergeye uygun çalışmanızı tamamlayınız.

Beklenen beceriler: Kendine güven, karar verme, araştırma, inceleme, yaratıcılık, ikna etme ve iletişim becerileri.

Proje süresi: 7 gün

Değerlendirme: Dereceli puanlama rubriği ve öz değerlendirme

Proje Konuları:

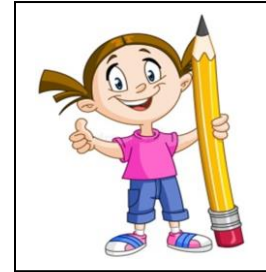
- ✓ **Çocuk dergisi oluşturma:** Tüm çocukların ilgiyle okuyabilecekleri, ilginç bilgiler, şiirler, resimler, anılar, fıkralar, bilmeceler gibi etkinlikleri içeren bir çocuk dergisi hazırlanır ve bu ürün tüm sınıfa sunulur.
- ✓ **Hikâye Kitabı Oluşturma:** Tüm çocukların ilgiyle okuyabilecekleri hikâyeleri veya anıları içeren bir çocuk hikâye kitabı hazırlanır ve bu ürün tüm sınıfa sunulur.
- ✓ **Duvar gazetesi oluşturma:** Tüm çocukların ilgiyle okuyabilecekleri, ilginç bilgiler, şiirler, resimler, anılar, fıkralar, bilmeceler gibi etkinlikleri içeren bir çocuk dergisi hazırlanır ve bu ürün tüm sınıfa sunulur.

YÖNERGE (Projeyi Nasıl Yapacaksınız?)

4. PLANLAMA

- ❖ 4-6 kişiden oluşan grup oluşturunuz. Grup olarak yukarıdaki verilen proje konusuna karar veriniz.
- ❖ Proje hedeflerinizi belirleyiniz.
- ❖ Çalışmayı nasıl ve ne zaman yapacağınızı planlayınız.
- ❖ Görev dağılımı yapınız. Dergide veya gazetede yer alan etkinliklerden; ilginç bilgiler, araştırmalar, tarihi veya coğrafi bilgileri, deneyler, matematik soruları, şiirler, resimler, karikatürler, anılar, fıkralar, bilmeceler vs. birini veya birkaçını grup arkadaşlarınızla paylaşınız. Kitabı ise çeşitli hikâyelerden oluşturunuz. Her grup üyesi bir veya birkaç hikâye yazabilir.
- ❖ Kitap, dergi veya gazete için “kapak sayfası, içindekiler, kaynaklar” şeklinde gerekli olan ihtiyaçları belirleyiniz ve bunlar için görev dağılımı yapınız.

UYGULAMA

- ❖ Bir çocuk kitabında, dergisinde veya duvar gazetesinde nelerin yer alabileceğini ve bunun nasıl yapılacağını değişik kaynaklardan yararlanarak araştırınız.
- ❖ Hazırlayacağınız çalışmanın, farklı, yeni ve özgün olmasına ve ilgi çekici olmasına özen gösteriniz. Görseller kullanınız. Birden fazla etkinlik, bölüm hazırlayabilirsiniz.
- ❖ **Dergi hazırlayanlar**; etkinlikleri hazırladıktan sonra grup arkadaşlarınızla bir araya getiriniz. Birlikte dergi adı bulunuz. Kapak oluşturunuz. Bir dergi haline getiriniz.
- ❖ **Gazete hazırlayanlar**; etkinlikleri hazırladıktan sonra grup arkadaşlarınızla bir araya getiriniz. Birlikte gazete adı bulunuz. Kapak oluşturunuz. Gazeteyi sergileyeceğiniz panoya karar veriniz ve panoyu birlikte hazırlayınız.
- ❖ **Kitap hazırlayanlar**; hikâyeleri hazırladıktan sonra grup arkadaşlarınızla bir araya getiriniz. Birlikte kitap adı bulunuz. Kapak oluşturunuz. Bir kitap oluşturunuz.
- ❖ Çalışmalar hazırlandıktan sonra sunumunuzu planlayınız ve ürününüzün sınıfta sunumunu yapınız.
- ❖ Sunumdan sonra aşağıdaki “Proje Raporu’ndaki başlıkları içerecek şekilde A4 kâğıdına rapor haline getiriniz. Her grup üyesi bir araya gelerek bir rapor hazırlayınız.
- ❖ Projeyitarihine kadar tamamlayınız.
- ❖ Proje raporunutarihinde teslim ediniz.

3.SUNUM YAPILMASI

- ❖ Projeyi nasıl gerçekleştirdiğinizi kısaca açıklayınız. Hedefinizi, planınızı, kaynakları nasıl bulduğunuzu, ürünü nasıl hazırladığınızı ve sonuçta hedefinize ulaşıp ulaşmadığınızı vb.)
- ❖ Proje sırasında karşılaştığınız güçlükleri ve güçlüklerin nasıl aştığınızı belirtiniz.
- ❖ Hazırladığınız çalışmayı tanıtınız.

Not: Proje sonunda aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirme yapılacaktır.

DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

GÖZLENECEK ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	DERECELER				
	5	4	3	2	1
Hedef belirleme					
Çalışma planı yapma					
Projeyi plana uygun gerçekleştirme					
Görev dağılımında gönüllü olma					
Türkçeyi doğru ve düzgün konuşma, yazma					
Farklı kaynaklardan bilgi toplama, araştırma yapma					
Toplanan bilgileri resimlerle destekleme ve düzenlenme					
Grupla işbirliği içinde çalışma, uyumluluk					
Çalışmanın özgünlüğü					
Projeyi dinleyicilerin ilgisini çekecek şekilde sunma					
Sunuda akıcı bir dil ve beden dilini kullanma					
Sunum yaparken kendine güvenerek ifade etme					
Sorulara çekinmeden cevap verebilme					
Projenin temiz ve düzenli olması					
Projeyi zamanında teslim etme					

Proje Raporu Nasıl Hazırlanacak?

Proje Raporunuzu aşağıdaki başlıklar altında hazırlayınız.

- ❖ **Projenin Adı:** (Derginize veya gazetenize bir isim bulup yazınız.)
- ❖ **Projenin Konusu:** (Hangi projeye karar verdiğiniz? Neden bu konuya karar verdiğinizi belirtiniz.)
- ❖ **Projenin hedefi/amacı:** (Bu projedeki amacınızı yazınız.)
- ❖ **Proje planı:** (Yapılan işleri hangi gün ve zamanda yapacağınızı belirten çizelge hazırlayınız.) Örneğin;
Konun belirlenmesi ve görev dağılımının yapılması: .../.../2018
Araştırmaların ve etkinlikleri yapılması: .../.../2018
Etkinliklerin bir araya getirilmesi, ürünün oluşturulması: .../.../2018
Sunumun yapılması: .../.../2018
Proje raporunun teslim edilmesi: .../.../2018
- ❖ **Projede kullanılan kaynaklar** (Planda belirtilen proje için gerekli olan “varsa para, araç-gereç veya malzemeleri nasıl bulduğunuzu ve nasıl kullandığınızı belirtiniz.)
- ❖ **Proje sürecinden yapılan çalışmalar** (Bu projeyi yaparken kimin hangi etkinliği yaptığını kısaca özetleyiniz. Planınıza uygun gerçekleştirip gerçekleştirmediğinizi belirtiniz.) örneğin;

Ali: “Fıkra ve ilginç bilgiler hazırladı. Boya ve görsel getirdi.” Gibi

Ayşe:.....

- ❖ **Sonuç** (Hedefine ulaşip ulaşmadığını, bu süreç sonunda neler öğrendiğinizi ve neler hissettiğinizi yazınız. Bu bölümü her grup üyesi ayrı ayrı ismini belirterek yazmalı. Bir sayfaya herkes yazabilir. Örnek;

Ali: “şunları şunları öğrendim. Kendimihissediyorum.” gibi

Ayşe:.....

- ❖ Raporunuzun sonuna Öz Değerlendirme Formunu cevaplayıp koyunuz.

Öz Değerlendirme Formu

ADI-SOYADI: **SINIFI:** **NO:** ... **TARİH:**

Proje Adı-Konusu:.....

AÇIKLAMA: Aşağıdaki tabloda proje görevi boyunca çalışmalarınızı en iyi şekilde ifade eden seçeneğin altına (X) işareti koyunuz

DEĞERLENDİRİLECEK TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Evet	Kısmen	Hayır
1. Proje çalışmamı kendime güvenerek hazırladım.			
2. Projemi hazırlarken planıma uygun hareket ettim.			
3. Projemi yaparken çeşitli kaynaklardan, kişilerden yararlandım.			
4. Proje için hazırladığım etkinlikleri, proje yönergesine uygun olarak gerçekleştirdim.			
5. Yaptığım çalışmanın başkalarının yaptıklarından farklı ve yeni olmasına dikkat ettim.			
6. Çalışmalarım sırasında ve sunum yaparken zamanımı verimli biçimde kullandım.			
7. Sorumluluklarımı tam anlamıyla yerine getirdim.			
8. Sunum yaparken rahattım ve çekinmedim.			
9. Proje için hazırladığım etkinlikleri herkesin beğendiğini, istediğim gibi olduğunu düşünüyorum.			
10. Hedeflerime ulaştığıma ve bu projede başarılı olduğuma inanıyorum.			
11. Kendime güvenerek yaptığım işlerde daha kolay başarılı olacağıma inancım arttı.			
12. Sınıfta yapılan etkinliklerde gönüllü olarak görev almaya isteğim arttı.			

PROJE RAPORU

Proje Sorumlusu:.....

Proje Üyeleri:.....

Projenin Adı:

Projenin Konusu:

Projenin İş Planı

Hedef:

İş-Zaman Planlaması

Projede Yapılacak Çalışmalar

Çalışma Zamanı (Tarih-Gün)

1-.....

2-.....

3-.....

4-.....

5-.....

6-.....

İhtiyaçlar (Gerekli Kaynaklar):.....

Yer - Süre:

Müşteriler (Hedef Kitle):.....

Maliyet:

Satış Fiyatı:.....

Reklam-Tanıtım:.....

Olumsuz Durumlar İçin Yapılabilecekler:.....

Proje sürecinden yapılan çalışmalar:.....

Projede kullanılan kaynaklar:.....

Sonuç:.....

Girişimcilik Öğretim Programı Modül 3 Kapsamında Kullanılan Kaynaklar

<https://aydinlife.tr.gg/NETWORK-MARKET%26%23304%3BNGDE-BA%26%23350%3BARILI-OLMA-SIRLARI-f-.htm>
<http://www.ekovitrin.com/zirveye-cikan-yolda-hedef-belirlemenin-onemi-makale,34.html>
<https://www.robertomuratozdemir.com/basari-yolunda-iki-temel-hedef-belirle-vazgecme.html>
<http://www.yeniisfikirleri.net/ozguven-nasil-kazanilir/>
<http://blog.cinarkoleji.com.tr/cocuklarda-ozguven/>

Resim Kaynakları

Resim 1: <http://blog.acibadem.k12.tr/index.php/cocugumun-ozguvenini-nasil-guclendirebilirim/>
Resim 2: <https://www.dunyabulteni.net/genel/cocuklarda-ozguven-h98768.html>

MODÜL 4. ÖĞRENCİ ETKİNLİK KİTAPÇIĞI

Resim 1

GİRİŞİMCİLİK İLKOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN

Resim 2

MODÜL 4. PROBLEM ÇÖZME

Bölüm sonunda:

- Karşılaştığı bir sorunun üstesinden gelmek için umudu yüksek tutmanın önemini,
- Problemleri çözmek için atılması gereken adımları belirlemeyi,
- Karşılaştığı sorunlara veya belirsizliğe yönelik çözümler üretmeyi,
- Problemlere yönelik uygun çözüm yolunu uygulamayı,
- Problemlerin üstesinden gelmek için gerekli çabayı göstermeyi **öğreneğiz.**

Temel Kavramlar:
Problem, çözüm üretme, karar verme, umut ve mücadele

BİR PROBLEMLE KARŞILAŞINCA NASIL DAVRANMALIYIM?

Etkinlik 1. Hayatımızın her anında, okulda, evde veya çevremizde farklı problemlerle karşılaşmamız kaçınılmazdır. Örneğin, okulda arkadaşlarımızla oyun oynarken yaşadığımız anlaşmazlıklar, evde ödevlerimiz için gerekli materyali bulamama veya sokakta insanların çevreyi kirletmesi vb. Bu durumları çoğaltabiliriz. Sizin de karşılaştığınız problemlerinizi oldu mu? Örnek verir misiniz?

Etkinlik 2. Problem nedir? Belirsizlik nedir? Bir problem karşısında, o problemi çözmek için nasıl davranmalıyız?

Bir problemle veya belirsizlikle karşılaştığımızda, o problemin mutlaka çözümünün olacağına inanmalı, umudumuzu yüksek tutmalıyız. “Bu problem çok zor. Ben bunu çözemem” diye düşünürseniz baştan kaybetmiş olursunuz. Nitekim kendine güvenen insanlar problemler karşısında yılmaz, atacağı adımları bilir, çözüm üretir, mücadeleciler ve

Etkinlik 3. Örneğin, 4. Sınıf öğrencisi Eymen, okulda arkadaşlarının teneffüslerde bahçeyi kirlettiklerini görür. Ayrıca bazı öğrencilerin bahçedeki ağaçlara ve çiçeklere zarar verdiklerine şahit olur. Bu durumdan çok rahatsız olur.

Eymen karşılaştığı bu problemi çözmek için neler yapabilir?

-
-
-

Bir problemle karşılaşıldığında elbette çözümler üretmek ve en uygun olana karar vererek problemi çözmeye çalışmak gerekir. Ancak daha doğru çözümlere ulaşmak için aşağıdaki basamakları uygulamak gerekir.

Problem

Çözme

Adımları

Bir problemle karşılaştığında;

- 1.Önce problemin nedenini, asıl kaynağını belirle,
- 2.Sonra gerekli bilgileri topla,
- 3.Çözüm yolları geliştir,
- 4.Çözümleri değerlendir ve en iyi çözüme karar ver
- 5.Problemin çözümünü uygula.

Etkinlik 4. Aşağıdaki problem durumlarını okuyalım ve soruları cevaplayalım.

Proje Yarışması

Resim 3

Burak, okulda düzenlenen proje yarışması için yağmur sularını değerlendirecek bir ürün geliştirmeye karar verir. Amacı; evlerin çatısında toplanan yağmur sularını bir depoda toplayarak yağmur yağmadığı günlerde bahçeyi sulamak ve içme suyu ihtiyacını karşılamaktır. Gerekli malzemeleri temin eder ve çalışmaya koyulur. Yarışma gününden önce çok güzel ve herkesinkinden farklı ve yeni bir ürün ortaya çıkarır. Yarışma günü sabahleyin heyecanla kalkar. Kontrollerini yapar. Ama daha önce hiç düşünmediği bir durumla karşı karşıya kalır. Bu ürün oldukça büyüktür, bir kişinin elinde taşıyarak götürmesi mümkün değildir. Annesi ve babası da işe çıkmıştır. Okula gitme saati gelmek üzeredir. Okula nasıl götüreceğini hiç düşünmediği için panik olur, üzülür...

• **Burak 'ın yerinde sen olsaydın bu problemi nasıl çözerdin?**

1. Problemi tanımla:

2. Gerekli bilgileri topla:

3. Çözümler üret:

4. Çözümleri değerlendir ve en iyi çözüme karar ver:

5. Sonucu değerlendir:

Etkinlik 5. Aşağıdaki problem durumlarını okuyalım ve soruları cevaplayalım.

Proje Yarışması

Burak, sonunda yaptığı projeyi okula getirmişti. Okula biraz geç kalsa da derse yetişti ve yaşadığı durumu öğretmeniyle paylaştı. Sınıfta projesini tanıttı. Projesine çok farklı ve yeni bölümler eklemişti. Örneğin, kuşlar ve hayvanlar için bir yer koydu. Depodan sürekli oraya su gelecekti. Bahçede organik yiyecekler de yetiştirecekti. Bunları da yine yağmur suyu düzeneği ile sulayacaktı ve su ücreti az gelecekti. Ayrıca su borularını yer altına döşemişti ve böylelikle bahçede kullanım alanını engellememişti. Bunun için projesine güveniyordu. Sınıf arkadaşları da ürünlerini getirmişti. Tanıtımdan sonra projeyi dolabın üstüne kaldırdılar. Yarışma okul geneli olduğu için ürünler çok amaçlı salonda sırayla jüriye sunulacaktı. Teneffüse çıktılar. İkinci derse girerken sıra Burakların sınıfına geldi. Burak projesini almak üzere koşarak dolabın yanına gitti. Bir de gördü ki projesi düşmüş. Nasıl olur? Kim yaptı? Neden? diye söylendi. Diğer arkadaşları da ürünlerini alırken düşürmüşlerdi. Bazı bölümler zarar görmüştü.....

• Burak 'ın yerinde sen olsaydın bu problemi nasıl çözerdin?

1. Problemi tanımla:

2. Gerekli bilgileri topla:

3. Çözümler üret:

4. Çözümleri değerlendir ve en iyi çözüme karar ver:

5. Sonucu değerlendir:

Etkinlik 6. “Başarılı bir girişimci en iyi şekilde problem çözebilen kişilerdir.” cümlesini açıklayınız.

Etkinlik 7. Örnek girişimcilerin yaşadıklarını inceleyiniz, soruları cevaplayınız.

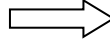
PROBLEMLER KARŞISINDA GİRİŞİMCİLER

Sam Nassif ve Oliver Greenwald

Şimdi iki küçük girişimcinin dondurma yemeyi kolaylaştırmak için yaptıkları çalışmalarını izleyelim. (Kaynak: <https://nasiloluyo.com/14-yasinda-2-girisimcinin-dondurma-yemeyi-kolaylastiran-bulusu/>)

Resim 4

Resim 5

Soichiro H.

Resim 6

“Honda” marka araçların sahibi olan Soichiro H., çok **inandığı ve güvendiği** **projesini** ilk kez Toyota’ya sunduğunda **aşağılandı**. Aradan 2 yıl geçti ve projesi kabul edildi. Ama 2. Dünya Savaşı çıkmıştı ve savaşa hazırlanan Japonya, ona fabrikasını kurmak için **ihtiyacı olan betonu vermedi**.

Honda, **hayallerini kurduğu** fabrika için üretime geçmeden önce **risk** alarak beton üretmeye **karar verdi** ve beton fabrikası kurdu. Ama **talihsizlikler** bitmedi. Savaşta fabrikasına bomba düştü. Ardından deprem meydana geldi, toparlamaya başladığı fabrikası yerle bir oldu. **Ancak Honda, kollarını yeniden sıvadı**, fabrikasını **yeniden** kurdu, **motor üretimine başladı**. Bugün dünyanın en büyük şirketlerinden biri olan Honda, 140 farklı ülkede varlığını sürdürmektedir.

(Kaynak: <http://bilginyazarlar.com/soichiro-honda/>)

- ✚ Soichiro H.’nin yerinde sen olsaydın ne yapardın?
- ✚ Soichiro H.’nin yaşadığı problemler sonunda başarıya ulaşmasının nedenleri nelerdir?
- ✚ Soichiro H.’nin hayatından yola çıkarak başarılı bir girişimci olmak için ne gibi özelliklere sahip olunmalıdır?

Jack Ma

Jack Ma, daha ilkokul sınavlarında 2 defa, ortaokul sınavında ise 3 defa **başarısız** oluyor. Üniversite sınavlarında ise 2 defa **başarısız** olduktan sonra 3. denemede İngilizce Öğretmenliği bölümüne girmeyi başarıyor. Okuldaki başarısızlıkları iş hayatında da yakasını bırakmıyor. Üniversite sınavı ile boğuştuğu o yıllarda 30 defa iş başvurusundan **ret cevabı alıyor**. Polis olmak için başvuruyor. 5 kişinin başvurduğu pozisyona 4 kişi alınıyor. **Reddedilen o oluyor**. Ünlü bir Tavuk restoran zinciri Çin pazarına girdiğinde iş için 25 kişi başvuruyor. Bunlardan biri de Jack Ma. 24 kişi alınıyor, Jack Ma yine **reddediliyor**. Ayrıca hayatı boyunca 10 kez Harvard Üniversitesi'ne başvuruyor. 10 defasında da **reddediliyor**. Ama bir gün artık yeter diyor. Kendi işini kurmaya karar veriyor ve uluslararası e-ticaret sitesi olan Alibaba.com'u kuruyor. Bu siteyi kurduktan sonra da birçok Çinli banka, yatırımcı ona finansman yardımı yapmayı kabul etmiyor. Tüm yaşadığı problemlere rağmen yılmayan Jack Ma, bunu normal karşılıyor. Ayrıca Alibaba.com'u kurduktan sonra Şirket ilk 3 yılda hiç para kazanmıyor. Hatta bir gün bir restoranta gittiğinde yediği yemeği ödeyeceği sırada garson hesabın ödendiğini ve bir not bırakıldığını söylüyor. Notta: "Ben sizin sitenizin kullanıcısıyım. Sizin sayenizde çok para kazanıyorum. Sizin de hiç para kazanmadığınızı biliyorum. Bu yüzden yemeğiniz benden" yazıyor.

Jack Ma, bütün bu olumsuzluklara rağmen gerekli adımları atıyor, karşılaştığı problemlerin üstesinden geliyor. Kurduğu e-ticaret sitesi dünyanın en büyük sitesi haline geliyor. Bugün Alibaba'nın değeri 227 milyar dolara çıktı ve Facebook'u bile geride bıraktı. Siteye günde 100 milyon kişi bir şeyler almak için giriyor. Çin'de 14 milyon kişiye iş imkânı sağlıyor ve Jack Ma, Çin'in en zengin adamı, dünyanın ise 18. en zengin adamı.

(Kaynak: <https://paratic.com/jack-ma-ilham-verecek-basari-hikayesi/>)

✚ Jack Ma'nın yaşadığı problemler nelerdir?

✚ Jack Ma'nın, karşılaştığı problemlerin üstesinden gelmesinin nedenleri ne olabilir?

✚ Sen Jack Ma'nın hayatında yola çıkarak bir girişimcinin başarılı olması ne gibi özelliklere sahip olması gerekir?

Girişimcilik Öğretim Programı Modül 4 Kapsamında Kullanılan Kaynaklar

<http://www.algipsikoloji.com/problem-cozme-teknikleri/>
http://www.sosyaldersleri.com/proje-detay/ilkogretim_1_5/yagmur-suyu-donusumlu-ciftlik-evi/476.html

Resim Kaynakları

Resim 1: <http://www.algipsikoloji.com/tag/problem-cozme-teknigi/>
Resim 2: <http://hangbuonbanhoa.com/tag/cach-tim-kiem-thi-truong-ngach/>
Resim 3: https://www.sosyaldersleri.com/proje-detay/ilkogretim_1_5/yagmur-suyu-donusumlu-ciftlik-evi/476.html
Resim 4-5: <https://nasiloluyo.com/14-yasinda-2-girisimcinin-dondurma-yemeyi-kolaylastiran-bulusu/>
Resim 6: <http://bilginyazarlar.com/soichiro-honda/>

MODÜL 5. ÖĞRENCİ ETKİNLİK KİTAPÇIĞI

Resim 1

GİRİŞİMCİLİK İLKOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN

Resim 2

MODÜL 5. RİSK ALMA

Bölüm sonunda:

- Kararlarımızı, dikkatli bir şekilde vermenin önemini,
- Bir işe karar verirken hangi durumlarda risk alınacağını,
- Bir oyun sonucunda kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğunu,
- Bir işte yapacaklarına karar verirken başarılı veya başarısız olma olasılığını göze önünde bulundurmanın gerekliliğini,
- Bir işte başarılı olmak için yeni yollar deneme cesareti göstermeyi **öğreneğiz**.

Temel

Kavramlar:

Risk, araştırma
yapma, karar verme,
cesaret, sorumluluk,

Karar Vermek Neden Önemli?

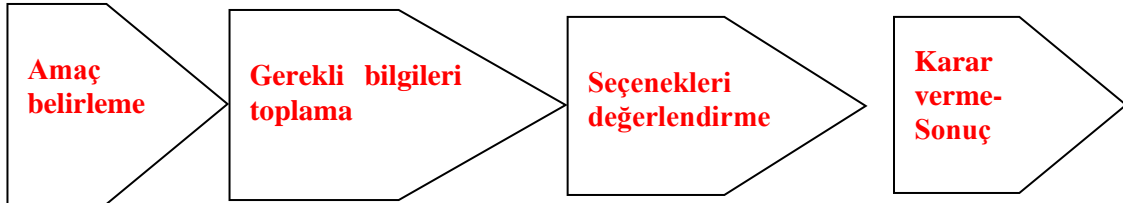
Günlük yaşamımızda karşılaştığımız birçok durum karşısında doğru veya yanlış bir karar veririz. Kıyafet seçerken, ders çalışırken, oyun oynarken, televizyon izlerken vb. Bu kararlar sonucunda olumlu sonuçlar ortaya çıktığında mutlu oluruz; olumsuz sonuçlar ortaya çıktığında ise bazı sorunlar yaşarız. Örneğin “ders çalışmak” ve “Tv izlemek” arasında karar vermemiz gerektiğinde Tv izlemeyi seçebiliriz.

Ancak bir gün sonraki derse yeterince katılamazsak üzülürüz, pişman oluruz. Veya seçtiğimiz kıyafeti arkadaşlarımız beğenirse mutlu oluruz, iyi ki bunu almışım deriz. Bunun yanında hayatımızı etkileyen kararlar da vardır. Örneğin İstanbul’da mı yaşasak, Burdur’da mı veya üniversitede öğretmenlik bölümünü mü tercih etsek, doktorluk mu, diye düşündüğümüz durumlar da vardır. Böyle durumlar karşısında bir karar vermemiz gerekir. Bu kararlar da hayatımızı etkiler. Bu nedenle insanların aldıkları kararların kendilerini olumlu veya olumsuz olarak etkilemesi, karar vermenin önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Etkinlik 1. Sizin de karar verme ile ilgili yaşadığımız durumlar oldu mu? Örnek verir misiniz?

Bir durum karşısında karar verirken bazen cesur, bazen tedirgin, bazen çekingen, bazen umursamaz bazen de çok titiz olabiliriz. Bazen de kararlarımızı verirken **risk alırız** veya vazgeçeriz. Bu, insanların kişisel özellikleriyle ilgilidir. Ancak sağlıklı kararlar verebilmemiz için aşağıdaki süreci izlememiz gerekir:

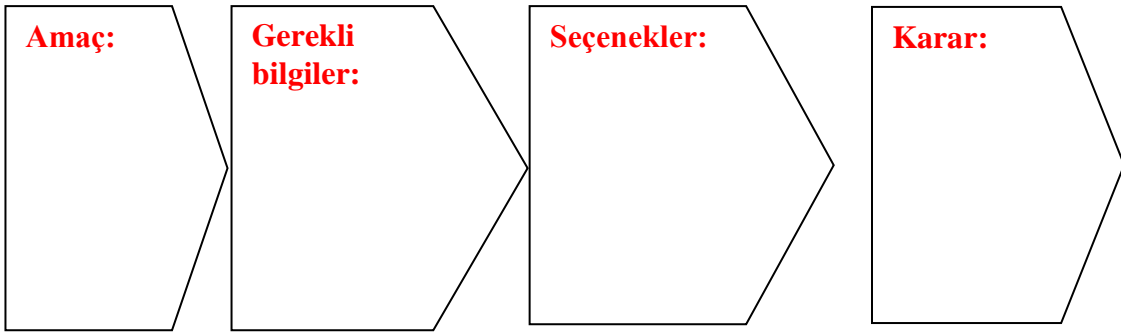

Etkinlik 2. Aşağıdaki örnek olayı okuyalım ve soruları cevaplayalım.

Semih bir gün yeni projesi ile ilgili tasarı yaparken zorlanır. İstediklerini yapabilmek için bir bilgisayarım olsaydı ne güzel olurdu diye düşünür. Durumu babasına ve annesine söyler. “Araştırma yaparım, tasarımlar yaparım” diyerek ikna eder ailesini. “Babası “tamam” der. Semih heyecanlanır ve sevinir. “Ama bizim bilgisayarla ilgili pek bilgimiz yok. Buna öyle rastgele karar veremiyiz.” der. “Nasıl bir bilgisayar olmalı, hangi özellikleri taşımalı bu bilgisayar?” diye sorar babası. Semih “Ben sorarım, araştırırım ve buna karar verebilirim.” der...

Semih bu durumda doğru bir karar verebilmesi neler yapmalıdır?

Risk Almak

Etkinlik 3. Bir durum karşısında aldığımız kararın önemli olduğunuz öğrendik. Bu karar verme sürecinde bazen de “**risk**” almak gerekir. “**Risk almak**” sözcüğü sizde neleri çağrıştırıyor?

Haydi, şimdi “**Risk almak**” ne demekmiş açıklayalım.

Etkinlik 4. Girişimcilikte de başarılı olmak için “**risk almak**” gerekir. Örnekleri inceleyelim.

Emrah KAYA

Üniversite üçüncü sınıf öğrencisi iken uluslararası bir kahve markasından bir iş alan Emrah Kaya, bu işi yapabilmek için gerekli olan sermayeyi bulabilmek için önce babasından yardım istedi fakat bulması gereken sermaye babasının maaşının 20 katı kadar bir miktardı. Bu şekilde çözüm bulmayacağını anlayan Emrah Kaya ve ortağının aklına müthiş bir fikir geldi. Tarkan konserinde zil satmak! Bunu yapmak zordu. Amaçlarına ulaşmaları için bunu denemeye değer miydi? ...

+ Emrah Kaya ve Ortağı'nın yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?

Emrah Kaya ve Ortağı “Kuzu Kuzu” albümü için verdiği konserde Tarkan'ı dinlemeye gelenlere; Tarkan'ın sahnede kullandığı zillerden satan ikili bu işten harikulade para kazandılar. Kahve işi için gerekli olan sermayeyi çıkardılar...

+ Emrah Kaya ve ortağının aldığı bu karar, nasıl değerlendirilebilir? Doğru, mu yanlış mı? Neden?

Kaynak: <https://girisimcikafasi.com/basarili-olmus-girisimlerin-altinda-yatan-hikayeler/>

Haluk OKUTUR

Üniversitenin son yıllarına gelen Haluk OKUTUR, herkes gibi okul bitince ne iş yapacağını düşünüyordu. Aklına güzel bir fikir geldi. İnsanlar ceplerindeki en küçük parayla en çok ne almak istiyorlardı? Bu ürünlerin bir listesini yaptı. Listenin ikinci sırasında simit vardı. Simit işi tutar mıydı? Evet, insanlar simidi bol tüketir; ama olur mu, tutar mı acaba? diye düşündü uzun süre.....

+ Haluk Okutur'un yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?

O andan itibaren kendi tabiriyle simitçi olmaya **karar veren** Haluk Okutur, şu anda 10 bin çalışanı olan yurt içi ve yurt dışında yüzlerce bayisi olan kocaman bir kuruluşun sahibi konumunda.

+ Haluk Okutur'un aldığı bu karar, nasıl değerlendirilebilir? Doğru, mu yanlış mı? Neden?

Kaynak: <https://girisimcikafasi.com/basarili-olmus-girisimlerin-altinda-yatan-hikayeler/>

Hangi Durumlarda Risk Alınır?

Risk almak, bir karar verme işidir. Bunun için karar verme sürecinde gerekli olan adımlar risk alma sürecinde de

Risk almak, bir işin başarılı veya başarısız sonuçlanma olasılığıdır. Elbette herkes başladığı işin başarılı sonuçlanmasını ister. Peki, hangi durumlarda risk alınır?

Bir işe karar verirken başarılı veya başarısız olma olasılığını göze önünde bulundurmamak gerekir.

“İş sonunda ortaya çıkabilecek olumsuzluklar neler olabilir?”

“Yapacağımız işin başkalarının kabul görme olasılığı nedir?”

“Yapacağımız iş farklı ve yeni midir, bir ihtiyacı karşılayacak özellikte midir?” gibi sorular değerlendirilerek amaçlarımıza ulaştıracak ise risk alınmalıdır.

Tabi bu süreçte sorumluluklarımızı yerine getirmeliyiz. Cesurca harekete etmeliyiz.

- **Senin aldığın riskler oldu mu? Örnek verir misin?**
- **Risk almak her zaman gerekli midir? Neden?**
- **Hangi durumlarda risk alınır?**

Etkinlik 5. Aşağıdaki problem durumunu okuyalım ve soruları cevaplayalım.

Akıllı Ayraç

Resim 3

Melike uzun süredir kitap okuyanların işini kolaylaştıracak, “**akıllı ayraç**” tasarlamaktadır. Bu ayraç; okunan sayfa sayısını, cümle ve kelime sayısını hesaplama, kişinin planına göre kaç günde ne kadar okunması gerektiğini de hatırlatma gibi farklı özellikleri taşımaktadır. Melike, ürününe güvenmekte ve herkesin severek kullanabileceği bir ürün olduğuna da inancı tamdır. Ancak ürünü üretirken bir hayli masraf etmiş, bunu da borç almıştır. Bu nedenle üretime geçip satış

yapmayı amaçlamaktadır. Ancak “ya olmazsa” “kabul görmezse” şeklinde de düşünmektedir...

- ✚ **Bu durum da Melike'nin yerinde siz olsaydınız ne yapardınız?**
- ✚ **Melike'nin risk alması amacına ulaştırır mı? Neden?**

Etkinlik 6. Amaçladığımız iş, aldığımız risk sonucunda istediğimiz gibi sonuçlanmasa bile **vazgeçmemek** gerekir. Bir iş sonucunda kazanmak da ve kaybetmek de doğaldır. Önemli olan başarınca kadar pes etmemek, hatalardan ders çıkararak denemeye devam etmektir. Ayrıca **cesur olmalı, kendimize güvenmeli, karşılaştığımız problemleri çözmeye çalışmalı ve tekrar tekrar denemeliyiz.** Aşağıdaki örneği inceleyelim ve soruları cevaplayalım.

C. Sanders

Colonel S. elinde bir kızarmış tavuk tarifi dışında hiçbir şeyi olmayan bir emekliydi. Onu diğer insanlardan ayıran en büyük özelliği inanılmaz derecedeki kararlılığıydı. 1960'lı yıllarda Sanders, kendi kızarmış tavuk tarifini tanıtmayı ve hayalini gerçekleştirmeyi amaçlıyordu. Bunun için arabasında uyuyarak, yatırımcıların kapısını çala çala tüm ülkeyi gezmişti. Biri ona inanınca kadar yapacaktı bunu. Kararlıydı ve bunun kabul olacağına inanıyordu. Tam **1009** kez reddedilmişti ve **1010.** girişiminde amacına ulaşmıştı. Bugün milyon dolarlık iş sahibi olmuş.

Kaynak:<http://www.yeniisfikirleri.net/sifirdan-basariya-ulasmis-dunyaca-unlu-5-girisimci/>

✚ **Colonel Sanders sizce neden bu kadar kararlıydı?**

✚ **Colonel Sanders'in amacına ulaşmasında neler etkili olmuştur?**

Etkinlik 7. Şimdi oyun zamanı. Satranç, janga veya yapboz oyunları oynayalım.

Oyunlar esnasında kararlarımıza dikkat edelim.

Gerekli değerlendirmeleri yaparak gerektiğinde risk alalım.

Sonuçları hep birlikte değerlendirelim.

Oyunları 4-6 kişilik gruplar kurarak oynayalım.

Janga ve yapboz oyunlarınız en kısa sürede bitiren puan alır 3 tur sonunda en çok puanı toplayan birinci olur.

Hem zamanı iyi kullanmaya hem de grup arkadaşlarıyla birlikte hareket etmeye dikkat edelim.

Girişimcilik Öğretim Programı Modül 5 Kapsamında Kullanılan Kaynaklar

Güçray, S. S. (2001). Ergenlerde Karar Verme Davranışlarının Öz-Saygı ve Problem Çözme Becerileri Algısı ile İlişkisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (8), 106- 121.

<http://bilimoloji.com/risk-alma-egilimi-genetik-bir-temele-dayaniyor/>

<https://girisimcikafasi.com/basarili-olmus-girisimlerin-altinda-yatan-hikayeler/>

<http://www.yeniisfikirleri.net/sifirdan-basariya-ulasmis-dunyaca-unlu-5-girisimci/>

Resim Kaynakları

Resim 1: <https://www.getapp.com/blog/managing-risk-uncertainty-predictive-project-management-tools/>

Resim 2: <https://www.bilimoloji.com/risk-alma-egilimi-genetik-bir-temele-dayaniyor/>

Resim 3: <https://www.haberizlenim.com/cok-yaratıcı-kitap-ayraclari-214g.htm>

MODÜL 6. ÖĞRENCİ ETKİNLİK KİTAPÇIĞI

Resim

1

GİRİŞİMCİLİK İLKOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN

Resim 2

MODÜL 6. FIRSATLARI DEĞERLENDİRME

Bölüm sonunda:

- Bir iş için belirlediğimiz hedeflerle ilgili çevremizdeki olaylara veya durumlara karşı duyarlılık göstermeyi,
- Hedeflerimizi gerçekleştirme sürecinde fırsatları değerlendirmenin neler kazandıracığını, değerlendirememenin neler kaybettireceğini,
- Hayallerimize ulaştıracak uygun fırsatlarla karşılaştığımızda gerekli adımları atmayı **öğreneğiz.**

Temel Kavramlar:

Duyarlılık,
fırsat, ön
çalışma
değerlendirme,
zaman
yönetimi ve
etik

HEDEFLERİN İÇİN ETRAFINDAKİ OLAYLARA KARŞI DUYARLI MISIN?

Hayallerimize ulaştıracak etrafımızda gelişen olaylara, durumlara veya varlıklara karşı duyarlı olmamız, bizi hedeflerimize daha çabuk ulaştırabilir. Sadece hayallerimizle ilgili değil, yaşadığımız bir problemi çözmek veya bir ihtiyacımızı gidermek için de geçerlidir bu durum. Bir problemi çözmek için kafa yordüğümüz anlarda o problemle ilgili duyarlılığımız, bizi bu durumdan kurtaracak bazı fırsatlar yakalamamızı sağlayabilir. Bunun için hedeflediğimiz bir proje, çözmemiz gereken bir problem veya karşılamamız gereken bir ihtiyacı, başarılı bir şekilde sonuçlandırmak için gözümüzü dört açmamız gerekir. Örneğin, Fatma, proje çalışmasında atık maddelerden bir ürün geliştirmeyi planlamaktadır. Sokakta, evde, okulda projesi için daha önce hiç fark etmediği süt kutuları, elişi kâğıtları ve elbise askıları dikkatini çeker, bunlar işime yarayabilir diye düşünür ve onları alır değerlendirir. Sonunda, harika bir robot geliştirir.

Etkinlik 1. Sizin de yaşadığınız böyle durumlar oldu mu? Örnekler verebilir misiniz?

Fırsatı Değerlendirme

Etkinlik 2. “Fırsatı Değerlendirme” sözcüğü sizde neleri

Haydi, şimdi “Fırsatı Değerlendirme” ne demekmiş açıklayalım.

Fırsatları Değerlendirmek Neler Kazandırır?

Etkinlik 3. Şimdi, İzmir’de yağmuru fırsata çeviren çocuğun yaptıklarını izleyelim.

https://videonuz.ensonhaber.com/izle/izmirli_cocuk_yagmuru_ticarete_donusturdu

Girişimcilikte de başarılı olmak için “fırsatları değerlendirmek” gerekir.

FIRSATLARI DEĞERLENDİREN GİRİŞİMCİLER

Etkinlik 4. Aşağıdaki örnek girişimcilerin yaptıklarını okuyalım ve soruları cevaplayalım?

Behlül Koç

Behlül Koç, üniversitede moleküler biyoloji bölümünde, yüksek lisans eğitimine devam etmekteydi. Koç’un en büyük hayali, üniversite’de öğretim üyesi olmaktı. Bunun için elinden geleni yapıyordu.

Bir gün sebze ve meyvelerin marketlerde bozulmadan daha uzun süre kalabilmesini sağlayan doğal bir ürün geliştirdi. Bu ürün diğerlerinden çok farklıydı. Hem organik hem de maliyeti ucuz bir üründü. Bir gün internette araştırma yaparken, bir haber dikkatini çekti. Haberde İstanbul’da genç girişimcilere yönelik “Bu Gençlikte İş Var” adlı bir proje yarışmasının olduğu yazıyordu. Yeni geliştirdiği ürün, tam da bu yarışmaya uygundu. Neden olmasın? dedi ve yarışmaya başvuru yaptı. Yaklaşık 4000 proje içinden üçüncü oldu ve 25.000 lira para ödülü kazandı. Dahası, bu başarısı üniversite yöneticilerinin de dikkati çekti. Gerekli şartları da yerine getirmiş olan Koç, üniversitede öğretim üyesi olarak göreve başladı ve hayallerine ulaşmış oldu.

✚ **Behlül Koç’un bu yarışmadan nasıl haberi oldu?**

✚ **Behlül Koç’un hayallerine ulaşmasında neler etkili olmuştur?**

Henry F.

Resim 3

12 yaşında annesini kaybeden Henry F.’nin babası çiftçi ve annesi ev hanımıydı. Henry, makineler ile iç içe büyüdü, her ne kadar çiftlik makineleriyle ilgilense de çiftlik işi pek ona göre değildi. Kendi başına kurduğu bir mekanik atölyesinde vakit geçirmeye başlayan Henry, burada 15 yaşındayken ilk buharlı makinesini yaptı. 1882’de Michigan’ın güneyinde buharlı makine ustası olarak işe başladı. Henry’nin başarılarından haberdar olan “Edison Illuminating” şirketinden mühendis olarak

çalışması için iş teklifi aldı. Bu, Henry’nin hayallerini gerçekleştirebilmesi için bu **harika bir şeydi** ve iş teklifini kabul etti.

Henry bir yandan **üretim**lerine devam ediyordu. İlk tek silindirli benzin motorunu, kendi evinin mutfağında üreten girişimci, daha sonra bisiklet tekerleklerini bir şasiye monte etti ve bu düzeneğe bir motor takarak ilk kez kendi otomobilini üretmiş oldu. Henry’nin “dört tekerlekli” özel tasarımı Edison Company tarafından teste tabii tutuldu ve başarılı sonuçlar aldı.

Henry, bu **cesaret** isteyen girişimlerinin ardından, daha büyük bir adım atarak kendi şirketi “Detroit Automobile Company”yi kurdu. Ancak 1,5 yıl içerisinde iflas etti. Ancak tüm bu **olumsuzluklara** rağmen, maaşlı işine dönmek yerine tekrar **denemeyi** seçti ve % 25,5 oranında ortak olduğu bir motor şirketi kurdu. Bu kez cesareti meyvelerini verdi ve Henry şirketini kurduğu aynı yıl içerisinde ABD’de otomobil satışına başladı, daha sonra ise diğer kıtalara üretim yapmaya başladı. Fabrikanın kurulduğu yıl, Henry’nin adeta altın yılı oldu, yine bu yıl içerisinde ürettiği 999 isimli yarış arabası dünya rekoru kırdı. Günümüzde de birçok ülke Henry’nin araçları kullanmaktadır.

(Kaynak: <https://www.garentapro.com/blog/basarili-girisimci-henry-ford/> sitesinden alınarak uyarlanmıştır.)

- ✚ Henry F.’nin hayallerine ulaştırmada etkili olan kararı ne idi?
- ✚ Henry için harika olduğunu düşündüğü iş teklifi Ford’a neler kazandırmıştır?
- ✚ Henry iş teklifini kabul etmeseydi neler kaybedebilirdi?

Etkinlik 5. Fırsatın Değerlendirilmesinde Atılması Gereken Adımlar

Bir girişimci, hedeflediği bir işe yönelik uygun fırsatlarla karşılaştığında şu adımlara dikkat edilmesinin gerekir.

1. İşin kendisine (veya ekibine) uygun olup olmaması
2. Maliyet-kar zarar, finans vs. hesaplamaların yapılması
3. İşin diğer insanlar tarafından kabul edilip edilmemesi
4. Bu iş, bir ihtiyacı karşılıyor mu, bir probleme çözüm mü, yeni mi ve benzerlerinden farklı mı? gibi soruların cevaplanması
5. Gerekli araştırmaların ve değerlendirmelerin yapılması
6. Etik kurallara uygunluğu gibi durumlar dikkate alınır.

Yukarıdaki aşamalar, gerekli ön çalışmalar en hızlı şekilde yapılır zaman kaybetmeden, fırsat değerlendirilir.

Girişimcilikte Etik

Girişimcilikte etik kurallar çok önemlidir. Her durum fırsat olarak görülmemelidir. Örneğin bir girişimci bir proje için acil paraya ihtiyaç duymaktadır. Bu sırada, birisinin cüzdanını düşürdüğünü görür ve alır. Bu fırsatı değerlendirme değil, etik dışı bir davranıştır ve doğru değildir. Bu bağlamda “etik” kavramının önemi ortaya çıkmaktadır.

Etik: Mesleki ahlak anlamına gelen etik, insanların uyması veya kaçınması gereken davranışlar bütünü demektir. İyi, doğru ve erdemli olan, ahlaka uyan iyi davranışın nasıl olması gerektiğini ele alır.

Etkinlik 6. Aşağıdaki problem durumunu okuyalım ve soruları cevaplayalım.

Kaya, Selin, Rasih ve Sude

Okulda ödüllü proje yarışması vardır. Dört arkadaş Kaya, Selin, Rasih ve Sude bu yarışma için proje konusu bulmaya çalışmaktadırlar. Kaya, diğer bir grubun seçmeyi düşündüğü konuyu duyar ve bu konu bizim için çok uygun der ve onların konusunu alırlar. Diğer grup bundan rahatsız olur ama Kaya, bu bizim konumuz der ve işe başlar. Proje sürecinde yapıştırıcı, plastik vs. malzemelere ihtiyaçları vardır. Teneffüste gezerken bu malzemelerin diğer sınıfta oluşunu görür Kaya ve alır onları. Sonra da grup arkadaşlarına ben malzemeleri buldum der. Projeyi tamamlarlar. Sunum günü, Sude görseller getirir. Selin ve Rasih sunum yapar. Projeleri 4 yüz liralık ödül alır. Kaya en çok ben çalıştım. Konuyu ben buldum, malzemeleri de ben temin ettim diyerek ödülün çoğunu ben almam gerekiyor der ve grup arkadaşlarını üzer. Projeleri ödül almıştır ancak arkadaşlıkları bozulmuştur.

- ✚ **Girişimcilik açısından düşünüldüğünde Kaya'nın davranışları nasıl değerlendirilir?**
- ✚ **Ödülü paylaşırken Kaya'nın isteği doğru mudur, neden?**
- ✚ **Bu hikâyedeki etik dışı davranışları nedenleriyle beraber açıkla mısınız?**
- ✚ **Kaya'nın yerine sen olsaydın onun yaptıklarını yapar mıydın, neden?**

Girişimcilik Öğretim Programı Modül 6 Kapsamında Kullanılan Kaynaklar

https://videonuz.ensonhaber.com/izle/izmirli_cocuk_yagmuru_ticarete_donusturdu
<https://www.garentapro.com/blog/basarili-girisimci-henry-ford/>

Resim Kaynakları

Resim 1: <https://tr.pinterest.com/pin/630011435342255340/>

Resim 2: <https://tr.pinterest.com/pin/633389135066618212/>

MODÜL 7. ÖĞRENCİ ETKİNLİK KİTAPÇIĞI

Resim 1

GİRİŞİMCİLİK İLKOKUL ÖĞRENCİLERİ İÇİN

Resim 2

MODÜL 7. YENİLİKÇİLİK - YARATICILIK

Bölüm sonunda:

- Yenilikler peşinde koşma ve herkesten farklı çalışmalar yapmanın önemini,
- Geçmişten günümüze iletişim teknolojilerinde (bilgisayar, teflon vs.) meydana gelen değişimin ve yeniliklerin nedenlerini analiz etmeyi,
- İnsanların önemli bir ihtiyacını karşılayacak veya problemini çözecek özgün ve yeni bir ürün tasarlamayı,
- Geliştirdiğimiz ürünün pazarlama (tanıtımını, reklamını, fiyatlandırması vs.) çalışmalarını yapmayı,
- Yaşadığımız çevreyi daha güzel hâle getirmek için bir proje tasarlamayı,
- Bir proje sonucunda başarılı olmak için grupla işbirliği içinde çalışmanın önemini.

Grup çalışmalarında grup arkadaşlarımızla uyum içinde görev ve sorumluluklarımızı yerine getirmeyi **öğreneğiz.**

Temel Kavramlar:

Farklılık ve yenilik, teknoloji, ihtiyaç-problem, ürün tasarlama, özgünlük, pazarlama, reklam, tanıtım, iletişim, değer, ekip-takım, görev ve sorumluluk

FARKLI OLMAYI SEVERİM, YENİLİKLER PEŞİNDE KOŞARIM

Ahmethan, sınıf etkinliklerinde veya ödevlerinde öğretmeninin hep övgüsünü alırdı. Arkadaşları da onun çalışmalarını çok beğenirdi. Çünkü Ahmethan, herkesten farklı düşünür, **yeni ve özgün** bir şeyler yapmayı çok sevdi. Bir çalışma yaparken; “Bunu böyle yapsam herkes böyle yapar, böyle yapmamalıyım. Şunu eklesem, şu şekilde değişiklik yapsam daha **farklı olur**”... şeklinde düşünerek hareket ederdi ve de ilgi çekici işler yapardı. Ahmethan’ın dilinden düşürmediği bir sloganı vardı: “**Farklı Olmayı Severim, Yenilikler Peşinde Koşarım**”. Arkadaşları da ona “**yenilikçi adam**” diye hitap ederdi. Doğrusu gerçekten de öyleydi. Hiç kimsenin düşünmediği fikirler sunardı. Derslerde, öğretmen Ahmethan’ın bu konudaki fikrini merak ediyorum diyerek, onun görüşlerine çok değer verirdi.

Etkinlik 1. Bir proje çalışmasında Ahmethan’la beraber aynı grupta çalışmayı ister misin? Neden?

Ahmethan en belirgin yeteneğinin “**farklı**” ve “**yenilikçi**” olmasıdır. Bu özelliklere sahip olmak için neler yapmak gerekir?

Etkinlik 2. Haydi, sıradan bir nesne olan “kalem” ile ilgili farklı fikirler geliştirelim.

-Kalemin ucu olmasaydı ne olurdu, nasıl olurdu?

-Kalem icat edilmeden önce sizce ne kullanılıyordu?

-Kalemin şekli farklı olsaydı nasıl olurdu?

-Kalemin şeklini değiştirmek isteseydiniz ne gibi değişiklik yapardınız?

-Kalemin en önemli parçası nedir?

-Kalemi hangi amaçla kullanırız? Başka hangi amaçlarla kullanabiliriz?

Mesela bir çiftçi hangi amaçla kullanır?

-Kalemi neyle birleştirirsek teknolojik bir ürün haline getiririz? Bunu nasıl kullanışlı bir şekilde tasarlayabiliriz?

Geçmişten Günümüze Teknoloji İletişim Teknolojilerinin Ortaya Çıkış Nedenleri

Etkinlik 3. Yukarıdaki “kalem” ile ilgili yaptığımız etkinlikten yola çıkarak iletişim teknolojileri (bilgisayar, telefon vs.) nasıl gelişmiştir, tartışınız. Şimdi iletişim ve haberleşme teknolojilerinde meydana gelen değişimle ilgili videoyu izleyelim.

Etkinlik 4. Teknolojideki gelişimden yola çıkarak sizin de ileride yapmayı düşündüğünüz bir ürüne yönelik hayaliniz var mı? Paylaşır mısınız?

Şimdi sıra sende...

Öyle bir tasarım yap ki, herkes hayran kalsın!

İnsanların hayatını kolaylaştırın ya da ihtiyacını karşılayın...

Göster kendini!

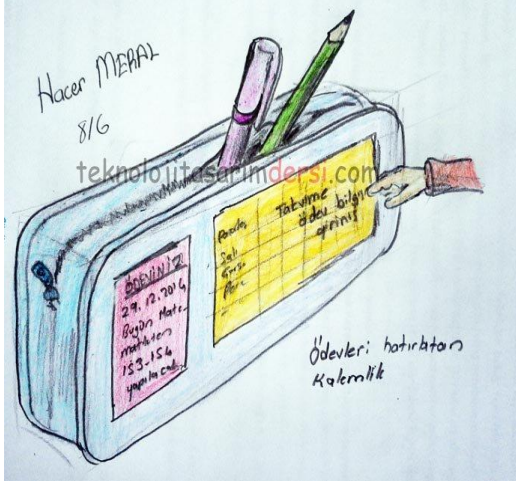
İnsanların İhtiyacını Karşılama İçin Neler Yapabiliriz?

Etkinlik 5. İnsanların ihtiyacını karşılayacak veya bir probleme çözüm olacak bir ürün hayal ediniz ve bunu tasarlayınız. Aşağıdaki tasarlanan ürünlerden örnek alabilirsiniz. Ürününüzün kullanım amacını, hangi ihtiyacı karşılayacağını veya hangi probleme çözüm olacağını yazınız. Malzemeler belirleyiniz, ürünün ortalama maliyeti ve satış fiyatı, karını da hesaplayınız. Ürünün tanıtımı, reklamı için neler yapılacağını belirtiniz.

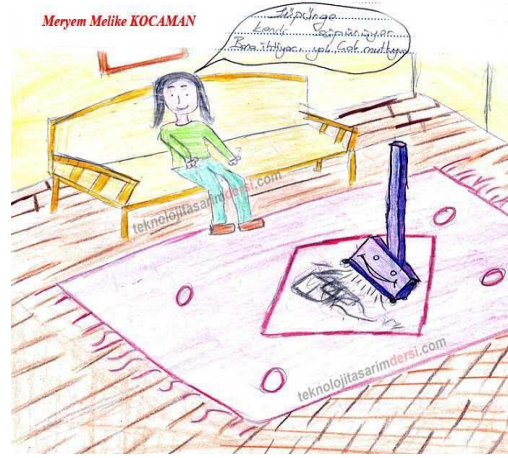
Örnek Tasarımlar

Ödev Hatırlatan Kalemlik

Resim 3

Kendi Kendine Süpüren Süpürge

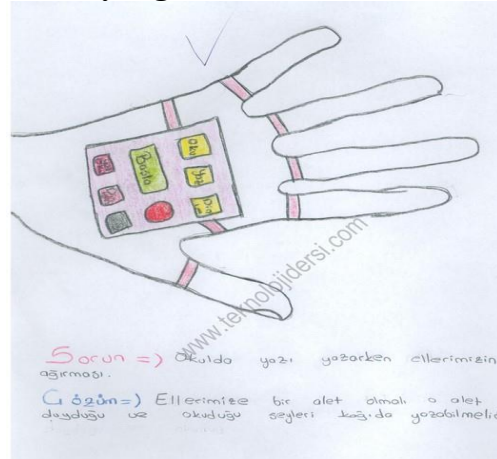
Resim 4

Uzaktan Kumandalı Çanta

Resim 5

Duyduğunu Yazan El Aleti

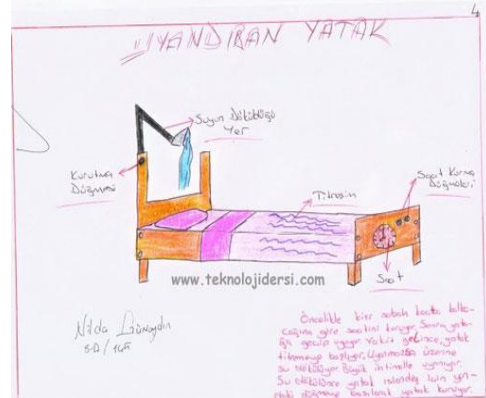
Resim 6

Bastonlu Şemsiye

Resim 7

Uyandıran Yatak

Resim 8

ÜRÜN TASARIM FORMU

Ürünün Adı: _____

Kullanım Amacı: _____

İhtiyaç/Problem: _____

Çözüm: _____

Malzemeler (Kaynaklar): _____

Ortalama maliyet: _____ Satış Fiyatı: _____ Kar: _____

Reklam için yapılacaklar: _____

Etkinlik 6. Bir ürünün pazarlamak için neler gerekli olduğunu tartışınız. Bir Ürünün Pazarlamak için Neler Gerekli?

Bir ürünü veya hizmeti geliştirdikten sonra insanlara ulaştırmak ve satışını yapmak gerekir. Bunun şunlara dikkat etmek gerekir:

- ✚ **İhtiyacı** doğru belirlemek gerekir. İnsanlar geliştirilen **ürün veya hizmeti** almakla bir ihtiyacını karşılamış, bir **sorundan** kurtulmuş olmalıdır.
- ✚ Ürün veya hizmet kaliteli, **sürdürülebilir ve işlevsel** olmalıdır.
- ✚ Ürünü-hizmeti **farklı kılan özellikler** müşteriye hissettirilmeli, vurgulanmalıdır.
- ✚ Ürün ya da hizmet **doğru müşteriye** sunulmalıdır. Örneğin eğitim ve öğretim ile ilgili geliştirilen ürün öğrencilere veya eğitimle ilgili çalışanlara sunulmalıdır.
- ✚ Ürünün **maliyeti, masrafı, karı, fiyatlandırması** iyi hesaplanmalı **cazip** bir fiyat belirlenmelidir. Ayrıca **rakiplerin** fiyatları göz önünde bulundurulmalıdır.
- ✚ Müşteriye **güven** verilmelidir ve **güvenilir bir isim-marka** bulunmalıdır.
- ✚ Müşterinin kafasındaki soru işaretlerini gidermek için ürünü **iyi tanıtmalı**, müşteri **ikna edilmelidir**.
- ✚ **Reklam ve tanıtım** için özenle çalışılmalıdır. **İnternet / TV reklamı, afiş, broşür, el ilanı, vb.** reklam-tanıtım unsurlarından en uygun olanı seçilip etkili bir şekilde uygulanmalıdır.

Etkinlik 7. Biz de geliştirdiğimiz ürünün tanıtımı veya reklamı için ne yapabileceğimizi düşünelim ve en uygun olanı yapalım.

Etkinlik 8. DRAMA YAPALIM

Amaç: Pazarlama, satış yapmak

Canlandırılacak Roller: Girişimci, Müşteri

Materyal: Geliştirilen ürün tasarısı

Ortam: Sınıfta herkesin görebileceği şekilde sıra masa düzenlenebilir.

Uygulama:

Bir girişimci geliştirdiği ürünün pazarlamasını, satışını yaparken neler yapar, nasıl davranır, dikkat ederek bir mağazada gibi ürününüzün **reklam ve tanıtımını** canlandırınız.

Bireysel veya grup çalışması yapabilirsiniz. Müşterileri grup arkadaşlarınızdan seçerek görev dağılımı yapınız. Bir girişimci veya müşteri rolüne bürünerek davranınız. Konuşma diyaloglarını doğaçlama gerçekleştiriniz.

Girişimci iseniz ürünlerinizi çok ve istediği fiyata satabilmek için müşterileri ikna ediniz. Müşteri iseniz daha ürünleri ucuza almak için çalışınız.

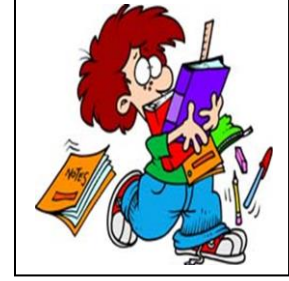
Sonuç-Değerlendirme: Drama bitince rolleri nasıl gerçekleştirdiğinizi sınıfta karşılaştırınız. Arkadaşlarınızın ve öğretmeninizin düşüncelerini paylaşmanızı sağlayınız.

PROJE ZAMANI

Etkinlik 8. Aşağıdaki projeyi gerçekleştirelim. Çalışmamızı grupla işbirliği içinde sorumluluklarımızı yerine getirerek gerçekleştirelim.

Karar Verelim: Yaşadığı çevreyi veya okulu daha temiz ve düzenli bir hâle getirmek için bir ürün veya hizmet geliştirmek için düşününüz ve araştırınız. Okulda veya çevrenizde insanların ihtiyaç duyduğu, sorun yaşadığı bir sorunu çözecek bir ürün veya hizmet geliştirmeye karar veriniz. Bu proje ile ilgili yönergeye uygun çalışmanızı tamamlayınız.

Beklenen beceriler: Ekiple çalışabilme, sorumluluk, karar verme, araştırma, inceleme, hayal kurma, yaratıcılık ve iletişim becerileri.

Proje süresi: 7 gün

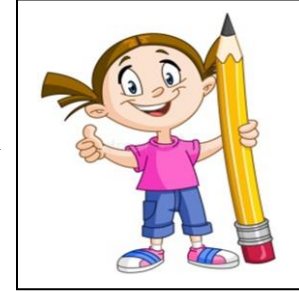
Değerlendirme: Dereceli puanlama rubriği ve öz değerlendirme

Proje Konusu: Teknolojik bir ürün tasarlama

YÖNERGE (Projeyi Nasıl Yapacaksınız?)

PLANLAMA

- ❖ 4-6 kişiden oluşan grup oluşturunuz. Grup olarak yukarıdaki verilen proje konusuna karar veriniz.
- ❖ Proje hedeflerinizi belirleyiniz.
- ❖ Çalışmayı nasıl ve ne zaman yapacağınızı planlayınız.
- ❖ Yaşadığı çevreyi daha temiz ve düzenli bir hâle getirmek için bir ürün veya hizmet geliştirmek için birlikte karar veriniz. Malzeme temini, araştırma, sunum, reklam için görev dağılımı yapınız.

UYGULAMA

- ❖ Yaşadığı çevreyi daha temiz ve düzenli bir hâle getirmek için neler yapılabilir değişik kaynaklardan yararlanarak araştırınız.
- ❖ Hazırlayacağınız çalışmanın, farklı, yeni ve özgün olmasına ve ilgi çekici olmasına özen gösteriniz. Görseller kullanınız. Birden fazla etkinlik, bölüm hazırlayabilirsiniz.
- ❖ Çalışmalar hazırlandıktan sonra sunumunuzu planlayınız ve ürününüzün sınıfta sunumunu yapınız.

- ❖ Sunumdan sonra aşağıdaki “Proje Raporu”ndaki başlıkları içerecek şekilde A4 kâğıdına rapor haline getiriniz. Her grup bir araya gelerek bir rapor hazırlayınız.
- ❖ Projeyitarihine kadar tamamlayınız.
- ❖ Proje raporunutarihinde teslim ediniz.

SUNUM YAPILMASI

- ❖ Projeyi nasıl gerçekleştirdiğinizi kısaca açıklayınız. Hedefinizi, planınızı, kaynakları nasıl bulduğunuzu, ürünü nasıl hazırladığınızı ve sonuçta hedefinize ulaşıp ulaşmadığınızı vb.)
- ❖ Proje sırasında karşılaştığınız güçlükleri ve güçlüklerin nasıl aştığınızı belirtiniz.
- ❖ Hazırladığınız çalışmayı tanıtınız.

Not: Proje sonunda aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirme yapılacaktır.

DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

GÖZLENECEK ÖĞRENCİ KAZANIMLARI	DERECELER				
	5	4	3	2	1
Hedef belirleme					
Çalışma planı yapma					
Projeyi plana uygun gerçekleştirme					
Görev dağılımında gönüllü olma					
Türkçeyi doğru ve düzgün konuşma, yazma					
Farklı kaynaklardan bilgi toplama, araştırma yapma					
Toplanan bilgileri resimlerle destekleme ve düzenlenme					
Grupla işbirliği içinde çalışma, uyumluluk					
Çalışmanın özgünlüğü					
Projeyi dinleyicilerin ilgisini çekecek şekilde sunma					
Sunuda akıcı bir dil ve beden dilini kullanma					
Sunuda, hazırladığı projeyi kendine güvenerek ifade etme					
Sorulara çekinmeden cevap verebilme					
Projenin temiz ve düzenli olması					
Projeyi zamanında teslim etme					

Proje Raporu Nasıl Hazırlanacak?

Proje Raporunuzu aşağıdaki başlıklar altında hazırlayınız.

Projenin Adı:

Projenin Konusu: (Hangi çalışmaya karar verdiğiniz? Neden bu konuya karar verdiğinizi belirtiniz.)

Projenin hedefi/amacı: (Bu projedeki amacınızı yazınız.)

Proje planı: (Yapılan işleri hangi gün ve zamanda yapacağınızı belirten çizelge hazırlayınız.) Örneğin;

Konun belirlenmesi ve görev dağılımının yapılması: .../.../2019

Araştırmaların ve etkinlikleri yapılması: .../.../2019

Etkinliklerin bir araya getirilmesi, ürünün oluşturulması: .../.../2019

Sunumun yapılması: .../.../2019

Proje raporunun teslim edilmesi: .../.../2019

Projede kullanılan kaynaklar (Planda belirtilen proje için gerekli olan “varsa para, araç-gereç veya malzemeleri nasıl bulduğunuzu ve nasıl kullandığınızı belirtiniz.)

Proje sürecinden yapılan çalışmalar (Bu projeyi yaparken kimin hangi etkinliği yaptığını kısaca özetleyiniz. Planınıza uygun gerçekleştirip gerçekleştirmediğinizi belirtiniz.) örneğin;

Ali: “Karton getirdi, görsel hazırladı.” Gibi

Ayşe:.....

Sonuç (Hedefine ulaşmış veya ulaşmadığını, bu süreç sonunda neler öğrendiğinizi ve neler hissettiğinizi yazınız. Bu bölümü her grup üyesi ayrı ayrı ismini belirterek yazmalı. Bir sayfaya herkes yazabilir. Örnek;

Ali: “Şunları şunları öğrendim. Kendimihissediyorum.” gibi

Ayşe:.....

Raporunuzun sonuna Öz Değerlendirme Formunu doldurup ekleyiniz.

Öz Değerlendirme Formu

ADI-SOYADI: **SINIFI:** **NO:** ... **TARİH:**

Proje Adı-Konusu:.....

AÇIKLAMA: Aşağıdaki tabloda proje görevi boyunca çalışmalarınızı en iyi şekilde ifade eden seçeneğin altına (X) işareti koyunuz

DEĞERLENDİRİLECEK TUTUM VE DAVRANIŞLAR	DERECELER		
	Evet	Kısmen	Hayır
1. Proje çalışmamı kendime güvenerek hazırladım.			
2. Projemi hazırlarken planıma uygun hareket ettim.			
3. Projemi yaparken çeşitli kaynaklardan, kişilerden yararlandım.			
4. Proje için hazırladığım etkinlikleri, proje yönergesine uygun olarak gerçekleştirdim.			
5. Yaptığım çalışmanın başkalarının yaptıklarından farklı ve yeni olmasına dikkat ettim.			
6. Çalışmalarım sırasında ve sunum yaparken zamanımı verimli biçimde kullandım.			
7. Sorumluluklarımı tam anlamıyla yerine getirdim.			
8. Sunum yaparken rahattım ve çekinmedim.			
9. Proje için hazırladığım etkinlikleri herkesin beğendiğini, istediğim gibi olduğunu düşünüyorum.			
10. Hedeflerime ulaştığıma ve bu projede başarılı olduğuma inanıyorum.			
11. Kendime güvenerek yaptığım işlerde daha kolay başarılı olacağıma inancım arttı.			
12. Sınıfta yapılan etkinliklerde gönüllü olarak görev almaya isteğim arttı.			

PROJE RAPORU

Proje Sorumlusu:.....

Proje Üyeleri:.....

Projenin Adı:

Projenin Konusu:

Projenin İş Planı

Hedef:

İş-Zaman Planlaması

Projede Yapılacak Çalışmalar

Çalışma Zamanı (Tarih-Gün)

1-.....

2-.....

3-.....

4-.....

5-.....

6-.....

İhtiyaçlar (Gerekli Kaynaklar):.....

Yer - Süre:

Müşteriler (Hedef Kitle):.....

Maliyet:

Satış Fiyatı:.....

Reklam-Tanıtım:.....

Olumsuz Durumlar İçin Yapılabilecekler:.....

Proje sürecinden yapılan çalışmalar:.....

Projede kullanılan kaynaklar:.....

Sonuç:.....

Girişimcilik Öğretim Programı Modül 7 Kapsamında Kullanılan Kaynaklar

<https://www.yapalim.net/2009/06/10/uzaktan-kumandal%C4%B1-%C3%A7anta/>
<http://www.teknolojivetasarim.org/zihni-sinir-projeleri-teknoloji-ve-tasarim-dersi-projeleri/zihni-sinir-ilgin-proje-10/>
<https://www.karel.com.tr/blog/urununuzu-satmak-icin-asmaniz-gereken-4-engel>
<http://www.yeniisfikirleri.net/bir-urun-nasil-satilir/>

Resim Kaynakları

Resim 1: <http://www.milliyet.com.tr/meb-basarili-calismalara-egitim-ogretimde-ankara-yerelhaber-748154/>
Resim 2: <https://silvioalves.com.br/motivacional-empreededor-de-pecinha-em-pecinha/motivacional/02/2019/>
Resim 3: <http://www.teknolojivetasarim.org/kusagoikurgu-yapim-kusagi-projeleri/kurgu-kusagi-035/>
Resim 4: <http://www.teknolojivetasarim.org/kusagoikurgu-yapim-kusagi-projeleri/kurgu-kusagi-013/>
Resim 5: <http://seyrantepeproje.blogspot.com/2014/03/uzaktan-kumandal-canta.html>
Resim 6: <https://www.yapalim.net/2011/01/07/teknoloji-ve-tasar%C4%B1m-dersi-proje-%C3%B6rne%C4%9Fi/>
Resim 7: <https://www.thesisat.org/porof-zihni-sinir-makine-projeleri.html>
Resim 8: <https://www.yapalim.net/2009/03/31/uyand%C4%B1ran-yatak/>

GİRİŞİMCİLİK ÖĞRETİM PROGRAMI

UYGULAMA

DERS PLANLARI

Girişimcilik Öğretim Programı – Ders Planı
Modül I (1. Hafta)

BÖLÜM I:

Süre: 40+40 dakika (2 ders saati)	
DERS	Girişimcilik
SINIF	4. sınıf
MODÜL ADI	Girişimciliğe Giriş - Girişimcilikle İlgili Temel Kavramlar
Alt Beceriler	Karşılaştırma, Analiz etme, Farkındalık

BÖLÜM II:

KAZANIMLAR	1.Girişimcilikle ilgili temel kavramları açıklar. 2.Girişimcide bulunması gereken kişisel özellikleri açıklar. 3.Girişimcide bulunması gereken kişisel özellikleriyle kendi kişisel özelliklerini karşılaştırır.
Öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri	Beyin fırtınası, Soru-cevap, Buluş yoluyla öğretim, Zihin haritası,
Materyaller, araç ve gereçler	Öğrenci etkinlik kitapçığı, Bilgisayar, Projeksiyon, Video, Slayt, Gazete, Dergi
Ders alanı	Sınıf
Konular	1. Girişim, Girişimcilik, Girişimci, Ekonomi, Toplumsal İhtiyaç, Yenilik, Yaratıcılık, Fırsat, Risk, Problem Çözme. 2.Girişimcilerde Bulunması Gereken Kişisel Özellikler: (Başarma isteği, Özgüven, Problem çözme, Risk alma, Fırsatları değerlendirme, Yenilikçilik, Yaratıcılık, Liderlik, İşbirliği...)
Kavramlar	Girişim, girişimcilik, girişimci, ekonomi, ihtiyaç, yenilik, tasarım, proje, ürün, fırsat, risk, problem çözme, değer
ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ	
Giriş	Çeşitli meslekleri, girişimcileri ve yaptıkları çalışmaları içeren görsellerle dikkat çekilir. Bu derste neler yapılacağından bahsedilir. Bunun öneminden bahsedilir. Hazırbulunuşlukları “girişimci, girişimcilik gibi kavramları bilen olup olmadığı sorularak kontrol edilir.
Gelişme	Öğrencilere “Hayalinizdeki meslek nedir? Sorusu sorulur. Etkilnikler yapılır. Çevrelerindeki değişik mesleklerden yola çıkarak girişimciliğin de bir meslek olduğu, günümüzdeki yeri ve önemi örneklerle açıklanır. Girişimcilikle ilgili giriş sunusu izlendikten sonra “Girişimciler neler yapar?” sorusunu tartışarak temel kavramları ortaya çıkarır. Bu kavramlar sıralanır ve açıklanır. Girişimcilik süreci aşama aşama sunulur.Öğrenciler, temel kavramlarını belirler ve birbirleri ile ilişkilerini açıklar. Örnek girişimcilerin hayatlarından örnekler verilir. Etkinlikler yapılır. Girişimcilerin kişisel özellikleri ile ilgili beyin fırtınası yapılarak zihin haritası oluşturulur. Başarılı girişimcilerin kişisel özellikleri (özgüven sahibi olmaları, yenilikçi, olmaları, sorunların üstesinden gelmeleri, risk alma ve fırsatları değerlendirmeleri, çalışan vs.) sonra her öğrencinin kendisini değerlendirerek girişimcilik özellikleri ile karşılaştırması istenir. Başarılı veya başarısız girişimcilerin hayatları incelenir. Videolardan yararlanılır.

<p>Girişimcilikte bir problemi çözmek veya bir ihtiyacı karşılamak amacıyla yaratıcı fikirler geliştirme, yenilik yapma, ürün tasarlama, proje geliştirme durumları açıklanır. Bu süreçte bir ürünü veya projeyi ilk defa oluşturmak, keşfetmek değil, var olan bir ürüne bazı eklemeler yaparak onu geliştirme veya yenilik yapma vurgulanır, örnekler verilir.</p> <p>Girişimciliğin sadece ticari veya ekonomik alanlarda değil diğer alanlarda da yapılabileceği vurgulanır.</p> <p>Girişimcilerin sahip olduğu birçok kişilik özelliği olduğu ancak belli başlıları şunlardır: Başarma isteği, Özgüven, Problem çözme, Mücadele etme, Fırsatları değerlendirme, Risk alma, Yenilikçilik, Yaratıcılık, Liderlik, İşbirliği.</p> <p>Sonuç</p> <p>Girişimcilerin kim olduğu, neler yaptığı ve hangi özelliklere sahip olduğu, girişimcilik süreci soru cevapla özetlenir. Ders bitirilir. Gelecek hafta yapılacak çalışmalardan bahsedilir.</p>	
<p>Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)</p>	<p>Öğrenci etkinlik kitapçığı etkinlikler yapılır. Başarılı girişimcilerin hayatları araştırılıp, örnek alınması gereken durumlar belirlenebilir.</p>
<p>Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.)</p>	-
<p>Özet</p>	<p>Girişimcilikle ilgili temel kavramlar, girişimciliğin önemi ve girişimcilerin özellikleri kazandırılır.</p>

BÖLÜM III

<p>ÖLÇME-DEĞERLENDİRME</p>	<p>Başarılı bir girişimcide bulunması gereken kişisel özelliklerle kendi kişisel özelliklerini karşılaştırması yazılı olarak istenir.</p> <p>Öğrencilerden, girişimcilikle ilgili görüşler yazılı olarak istenir:</p> <p>Bireysel değerlendirme:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Girişimcilikte başarılı olmak için hangi özelliklere sahip olmak gerekir? 2. Girişimcilik sürecini, değer oluşturma sürecini kısaca anlatır mısın? 3. Girişimciler neler yapar? Nasıl yapar? <p>Grup değerlendirme:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Öğrenciler etkinliklere etkin katılıyor mu? 2. Duygu ve düşüncelerini rahatça ifade edebiliyor mu?
-----------------------------------	--

BÖLÜM IV

<p>Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar</p>	<p>Öğretim süreci, öğrenci etkinlik kitapçıları doğrultusunda gerçekleştirilir.</p>
--	---

Girişimcilik Öğretim Programı – Ders Planı
Modül I (2. Hafta)

BÖLÜM I:

Süre: 40+40 dakika (2 ders saati)	
DERS	Girişimcilik
SINIF	4. sınıf
MODÜL ADI	Girişimciliğe Giriş Girişimcilikle İlgili Temel Kavramlar
Alt Beceriler	Karşılaştırma, Analiz etme, Farkındalık

BÖLÜM II:

KAZANIMLAR	4.Girişimcilerin hayatlarından yola çıkarak girişimcilikte başarılı veya başarısız olmanın nedenlerini belirler. 5.Girişimciliğin ekonomik ve sosyal hayattaki önemini kavrar.
Öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri	Beyin Fırtınası, Soru-Cevap, Kavram Haritası, Örnek Olay, Model Alarak Öğrenme
Materyaller, araç ve gereçler	Öğrenci Etkinlik Kitapçığı, Bilgisayar, Projeksiyon, Video, Slayt, Gazete, Dergi
Ders alanı	Sınıf ve Çok amaçlı Salon
Konular	3.Girişimcilerin Hayat Hikâyeleri 4.Girişimciliğin Ekonomik ve Sosyal Hayattaki Önemi
Kavramlar	Girişim, girişimcilik, girişimci, ekonomi, ihtiyaç, yenilik, tasarım, proje, ürün, fırsat, risk, problem çözme, değer
ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ	
Giriş Çocuk girişimcilerin geliştirdiği ürünlere ilişkin görsellerle dikkat çekilir. Siz de bunları yapabilir misiniz, sorusu sorulur. Bu derste neler yapılacağından bahsedilir. Geçen derste öğrenilen girişimcilerin özellikleri, neler yaptıkları kısaca sorularak ön bilgiler kontrol edilir.	
Gelişme Girişimcilerin yaptığı bir işte başarılı olması için sahip olması gerektiği özellikler tekrar edilir. Bunların nedenleri belirlenir. Girişimciler bir proje ya da iş yaparken nelere dikkat etmelidir tartışılır. Gerekli şartları yerine getirmesine rağmen sonuç başarısız olsa bile bundan ders çıkarıp hatalarını gidererek tekrar denemeler yapması önemi vurgulanır. Toplumun gelişmesi ekonominin güçlenmesi için girişimciliğin önemi vurgulanır. Her alanda girişimciliğin yapılabileceği belirtilir. Girişimcilerin kişisel özellikleri ile ilgili beyin fırtınası yapılarak zihin haritası oluşturulur. Örnek girişimcilerin hayat hikayeleri incelenir. Yaptıkları ürünler nasıl yaptıkları, hangi aşamaları gerçekleştirdi bu süreçte neler yaşadı tartışılarak irdelenir. Etkinlikler yapılır. Başarılı veya başarısız girişimcilerin hayatları karşılaştırılarak incelenir. Videolardan yararlanılır. Girişimcilerin yaptıkları iş, ürettikleri ürün ve projelerin toplumda ve ekonomide etkisi tartışılır. Girişimciliğin toplumsal ve ekonomik açıdan önemi kavram haritası birlikte oluşturularak açıklanır. Örnekler istenir.	

<p>Sonuç Girişimcilerin neler yaptığı ve hangi özelliklere sahip olduğu soru cevapla özetlenir. Modül sonu değerlendirme etkinlikleri yapılır ve ders bitirilir. Gelecek hafta yapılacak çalışmalardan bahsedilir. Diğer ders iş dünyasından girişimciler okula davet edilerek söyleşi yapılır. Öğrencilerin uzman kişiyle karşılıklı soru cevap ortamı sağlanır.</p>	
<p>Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)</p>	<p>Öğrenci etkinlik kitapçığı etkinlikleri yapılır.</p>
<p>Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.)</p>	
<p>Özet</p>	<p>Girişimcilikle ilgili temel kavramlar, girişimciliğin önemi ve girişimcilerin özellikleri, girişimciliğin sosyal ve ekonomik etkisi kazandırılır.</p>

BÖLÜM III

<p>ÖLÇME-DEĞERLENDİRME</p>	<p>Öğrenci çalışma kitapçığında yer alan Modül sonu değerlendirme etkinlikleri sınıfta yapılır. Bireysel değerlendirme: 1. Girişimciler neler yapar, hangi özelliklere sahip olmalıdır? 2. Girişimcilikte başarılı olmak için hangi özelliklere sahip olmak gerekir? 3. Sen de girişimci olmak ister miydin? 4. Girişimci olsaydın ne yapardın? Sorularına yönelik hayallerini yazmaları istenebilir. 5. Girişimcilik ekonomik ve sosyal olarak katkıları neler olabilir, örneklerle açıklayınız. Grup değerlendirme: 1. Öğrenciler etkinliklere etkin katılıyor mu? 2. Duygu ve düşüncelerini rahatça ifade edebiliyor mu?</p>
-----------------------------------	---

BÖLÜM IV

<p>Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar</p>	<p>Öğretim süreci, öğrenci etkinlik kitapçıkları doğrultusunda gerçekleştirilir.</p>
--	--

Girişimcilik Öğretim Programı – Ders Planı
Modül II (3. Hafta)

BÖLÜM I:

Süre: 40+40 dakika	
DERS	Girişimcilik
SINIF	4. sınıf
MODÜL ADI	Başarılı Olma İsteği
Alt Beceriler	Karar Verme, Hedef belirleme, İş planı Hazırlama, Kaynaklara Karar Verme, Araştırma, Farklı ve yenilikçi olma,

BÖLÜM II:

KAZANIMLAR	1. Bir işte başarılı olmak için hedef belirlemenin önemini kavrar. 2. Gerçekleştireceği bir proje (ürün geliştirme, alış-satış vb.) için “hedefler” belirler. 3. Gerçekleştireceği proje için bir iş planı hazırlar. 4. Bir projeyi gerçekleştirmek için gerekli kaynaklara (para, insan, materyal vs.) nasıl ulaşacağına karar verir. 5. Bir projeyi gerçekleştirmek için gerekli kaynakların kullanım amaçlarını ve işlevlerini açıklar.
Öğrenme-Öğretme Yöntem ve Teknikleri	Beyin fırtınası, Zihin haritası, Görüş geliştirme, Akrostiş, Kavram Haritası, Probleme Dayalı Öğrenme, Proje Yöntemi
Materyaller, Araç Ve Gereçler	Öğrenci etkinlik kitapçığı, Bilgisayar, Projeksiyon, Video, Slayt
Ders alanı	Sınıf
Konular	1. Hedef Belirlemenin Önemi 2. Hedeflere Ulaşmak İçin Neler Gerekli? 3. Başarılı olmak İçin Hedeflerin Var mı? 4. İş Planımı Oluşturuyorum 5. Projem Gerekli İçin Kaynaklar 6. Kaynakların Amaçları ve İşlevleri 7. Projemin “bütçe, gelir, gider, maliyet, alış-satış ve kar” hesaplamalarını yapmalıyım
Kavramlar	Başarı, hedef, plan, proje, iş planı, kaynak, çaba ve azim

ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ

Giriş

Bir özlü söz söylenerek dikkat çekilir. Hedef, başarı görselleri asılır. Bakalım bugün nelere yapacağız sorusuyla motivasyon sağlanır. Yapılacaklardan bahsedilir.

Gelişme

“Başarı, hedef, plan” kavramları, ön bilgilerden yola çıkarak beyin fırtınası tekniğiyle açıklanır.

Hedef belirleme ve buna uygun planlarına uymama sonucunda ulaşılan başarıyı konu alan örnek olay sunulur. Başarılı bir girişimci örneği sunularak bu başarıda hedeflerini belirlemenin başarılı olmadaki etkisi irdelenir.

“Kişinin hedeflerine ulaşması için azimli çalışması yeterlidir.” önermesi görüş geliştirme tekniğiyle tartışılır. Bu görüşe katılanlar katılmayanlar... görüşlerini bildirir.

Başarılı olmak için hedef belirlemenin, planlı çalışmanın, çaba göstermenin, mücadele etmenin ve hatalarda ders çıkarmanın önemi vurgulanır.

Okul içerisinde arkadaşları arasında; hediyelik eşya üretimi, kullanılmayan oyuncak alış-verişi, takı işleri, yiyecek-içecek yapımı gibi çalışmaların yapımı ve satışına yönelik bir projeye karar verilir ve proje için “hedefler” belirlenir ve bu proje için “iş planı” oluşturulur.

Gerçekleştireceği proje için; Yapılacaklar, Yer – Süre, Çalışacakların Görev Dağılımı, Müşteriler (Hedef kitle), Maliyet, Satış Fiyatı, İhtiyaçlar (Gerekli kaynaklar), Reklam” başlıkları altında bir iş planı oluşturulur. İş planı ile birlikte projenin bütçesini oluşturma, giderleri ve maliyeti belirleme ve sonunda elde edilecek geliri ve karı hesaplama çalışmaları yapılır.

“Yeni bir iş kurmak” için neler gerekli? sorusu doğrultusunda beyin fırtınasıyla incelenir, zihin haritası oluşturulur.

Bir iş için nelere ihtiyaç olduğu belirlenir. Bunlar: para, insan, yer, malzeme vs.

Bunların bir işe başlamadan önce nasıl sağlanacağına karar verilir.

Kaynaklar arasında en önemlisi olan “paranın” mal ve hizmet karşılığı verildiği durumlara örnekler verilir. Paranın bir değişim aracı olduğu vurgulanır ve nasıl kullanılması gerektiğine ilişkin fikirler alınır. Sonuçlar birlikte listelenir.

Alışveriş yapma, kaliteli ve uygun fiyatlı ürünü seçme, kar-zarar ve gelir-gider konularına yönelik etkinlikler yaptırılır.

Yapılmasına karar verilen proje için gerekli kaynaklar belirlenir, bu kaynakları en etkili şekilde değerlendirmek için durum analizi yapılır. Kaynakların amaçları ve işlevleri belirlenir. Kaynak temini için gerekli araştırmalar yapılır.

Proje yönergesi dağıtılır. Yapılacak proje anlatılır. Proje konuları verilir. Proje hakkında bilgilendirme yapılır. Sorular alınır. Projeler bireysel olarak hazırlanması istenir.

Sonuç

Hedef plan/iş planı ve başarı ilişkisi sorulur. Başarmak için neler gerekli, proje nasıl yapılmalı, iş planı niçin yapılır...vb sorularla kısa bir soru cevap yapılarak ders özetlenir ve bitirilir.

Bireysel Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)	Öğrenme	Öğrenci etkinlik kitapçığı etkinlikler yapılır. Başarı, hedef, plan, çaba kavramlarına ilişkin akrostiş çalışması yapılır. Bir işte başarılı olmak için neler yapmak gerekir” sorusunun cevabı bireysel olarak araştırılabilir.
--	----------------	---

Grupla Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.)	Öğrenme	
---	----------------	--

Özet		Bir işte başarılı olmak için neler yapılması, nasıl davranılması gerektiği kazandırılır. Bunun için bir ürüne yönelik projeye karar verme - hedef belirleme – iş planı hazırlama – kaynaklara karar verme ve kullanma ve projeyi gerçekleştirme ve değerlendirme çalışmaları yapılır.
-------------	--	---

BÖLÜM III

ÖLÇME- DEĞERLENDİRME	Bireysel değerlendirme: 1.Bir işte başarılı olmak için neler yapılması, nasıl davranılması gerekir? 2.Sizce başarılı girişimciler nasıl bu başarıya ulaşmışlardır? Grup değerlendirme:
---------------------------------	---

BÖLÜM IV

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	<p>Öğretim süreci, öğrenci etkinlik kitapçıkları doğrultusunda gerçekleştirilir.</p> <p>Girişimcilikte; başarmak için hedef belirleme ve planlı bir şekilde çaba gösterme, hatalardan ders çıkararak yılmadan çalışmanın önemli olduğu vurgulanır.</p> <p>Yeni yapılacak bir çalışmanın “ilgi çekici, hedef kitlenin işine yarayacak, ihtiyacı karşılayacak nitelikte olması gerektiği vurgulanır.</p> <p>Karar verilen bir proje için iş planı hazırlama, kaynakları temin etme ve bunları en verimli bir şekilde kullanarak hedefe ulaşma, ödül (kar) elde etme veya <i>değer</i> oluşturma süreci vurgulanır.</p> <p>Kaynaklara karar verilirken en uygun, en karlı ve en kullanışlı olana karar verme vurgulanır. Kaynakları kullanırken, işi gerçekleştirirken israf etmeden hedefe en uygun şekilde kullanılması gerektiği vurgulanır.</p> <p>Yapılmasına karar verilen proje için gerekli kaynaklar belirlenir, bu kaynakları en etkili şekilde değerlendirmek için durum analizi yapılır. Kaynakların amaçları ve işlevleri belirlenir. Kaynak temini için gerekli araştırmalar yapılır.</p>
---	--

Girişimcilik Öğretim Programı – Ders Planı
Modül II (4. Hafta)

BÖLÜM I:

Süre: 40+40 dakika	
DERS	Girişimcilik
SINIF	4. sınıf
MODÜL ADI	Başarılı Olma İsteği
Alt Beceriler	Proje için gerekli kaynakları bulma ve kullanma ve Proje Gerçekleştirme, Problem çözme, Çaba, Ürün geliştirme, Kendini ifade etme ve Proje Değerlendirme

BÖLÜM II:

KAZANIMLAR	6. Proje sürecinde kaynakların nasıl kullanılması gerektiğine yönelik uygulamalarda aktif rol alır. 7. Proje hazırlama ve gerçekleştirme sürecinde planına uygun bir şekilde gerekli çabayı gösterir. 8. Gerçekleştirdiği projenin sonuçlarını, hazırladığı plana uygunluğu açısından değerlendirir.
Öğrenme-Öğretme Yöntem ve Teknikleri	Proje Yöntemi
Materyaller, Araç Ve Gereçler	Öğrenci etkinlik kitapçığı, Bilgisayar, Projeksiyon, Video, Slayt
Ders alanı	Sınıf ve Kantin
Konular	1. Projemi Gerçekleştiriyorum, Planıma Uyuyorum 2. Proje Sunumu 3. Proje Sonuçlarımı Değerlendirmeliyim
Kavramlar	Proje, sunum, yenilik, farklılık, iletişim, satış, pazarlama, kar, zarar

ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ

Giriş

“Nerede projeler, ürünler” sorusuyla dikkat çekilir. Öğalışmalar incelenir motive edilir. Projeleri nasıl sunulacağı, kantinde satışların nasıl yapılacağı anlatılır.

Gelişme

Geliştirilen ürünler, sınıfta kısaca sunulur. Sorular cevaplanır. Daha sonra okul kantinde satışlar yapılır. Tüm okula ürünler satılır. Kar zarar atış pazarlama planlandığı şekilde gerçekleştirilir. Gelir-gider çalışması yapılarak kar-zarar hesaplamaları yapılır.

Hazırlanan plan doğrultusunda proje aşamaları gerçekleştirilir:

1. Proje konusunun belirlenmesi ve grupların organize edilmesi
2. Grupların proje planlarını oluşturması
3. Projeyi uygulama (Gerekli araştırmaların ve çalışmaların yapılması)
4. Sununun planlanması ve gerçekleştirilmesi

5. Değerlendirme Proje sonlandıktan sonra yapılan çalışmalar plana uygunluğu açısından değerlendirilir. Hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı değerlendirilir.	
Sonuç Projeler yapılan çalışmalar, sunum, satış ve tüm süreç kısaca değerlendirilir. Proje raporu istenir. Modül sonu değerlendirme etkinlikleri yapılır ve ders bitirilir.	
Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)	Öğrenci etkinlik kitapçığı etkinlikler yapılır.
Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.)	Arkadaşları arasında; hediyelik eşya üretimi, kullanılmayan oyuncak alış-verişi, takı işleri, yiyecek-icecek yapımı gibi çalışmaların yapılması ve bunların satışına yönelik bir proje gerçekleştirilir.
Özet	Projeyi gerçekleştirme ve değerlendirme çalışmaları tekrar edilir.

BÖLÜM III

ÖLÇME-DEĞERLENDİRME	Öğrenci çalışma kitapçığında yer alan Modül sonu değerlendirme etkinlikleri sınıfta yapılır. Proje sonucu değerlendirme etkinlikleri yapılır. Bireysel değerlendirme: Ürünler, sunumlar proje değerlendirme rubriği ölçütlerince değerlendirilir. Proje raporu istenir. Grup değerlendirme: Proje sonlandıktan sonra yapılan çalışmalar plana uygunluğu açısından değerlendirilir. Hedeflere ulaşıp ulaşılmadığı değerlendirilir. Proje raporu istenir.
----------------------------	--

BÖLÜM IV

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	Öğretim süreci, öğrenci etkinlik kitapçıkları doğrultusunda gerçekleştirilir. Proje başlamadan hedef, iş planı, kaynak temini, çaba, başarı kavramları doğrultusunda yapılan projelerle ilgili görüşler alınır. Proje sonucunda; değerlendirme yaparak eksik kalan noktaları belirleyip bir sonraki süreçte bunları gidermenin ve hatalardan ders çıkarmanın önemi anlatılır.
---	---

Girişimcilik Öğretim Programı – Ders Planı
Modül III (5. Hafta)

BÖLÜM I:

Süre: 40+40 dakika	
DERS	Girişimcilik
SINIF	4. sınıf
MODÜL ADI	Kendine Güvenme
Alt Beceriler	Kendine Güven, Sorumluluk, Girişkenlik, Gönüllü olma, Çekinmeme, İletişim, Kendini ifade etme

BÖLÜM II:

KAZANIMLAR	1.Bir işte başarılı olabilmek için kendine güvenmenin önemini açıklar. 2.Kendine güvenerek yaptığı işlerde istediği hedeflerine rahatlıkla ulaşacağını kavrar.
Öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri	Beyin Fırtınası, Zihin Haritası, Probleme Dayalı Öğrenme,Drama
Materyaller, araç ve gereçler	Öğrenci etkinlik kitapçığı, bilgisayar, projeksiyon, video, slayt,
Ders alanı	Sınıf
Konular	1.Kendine güvenmek (Özgüven) 2.Bireyin Kendine Güven Duyması Neler Sağlar? 3.Kendine Güvenen İnsanlar Nasıl Davranır?
Kavramlar	Kendine güven, gönüllülük, girişkenlik, inanma, sorumluluk, iletişim becerisi

ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ

Giriş

Kendine güvenen çocuk resimleri ile dikkat çekilir. Resimler yorumlanır. Derste yapılacaklardan bahsedilir. Kendine güvenen öğrencilerin yaptıklarından küçük örneklerle motivasyon sağlanır.

Gelişme

Kendine güvenmek (Özgüven)” kavramı merkezinde beyin fırtınası yapılır ve zihin haritası oluşturulur. Bir iş, ödev, sunum vs. yaparken kendine güven duyanların elde ettiği başarılar örneklerle açıklanır.

Girişimcilerin kendine güvenmesi, sorumluluklarını yerine getirmesi çekinmemesi ve girişken olması vurgulanır.

Kendine güven duyan ve duymayan girişimcilerin hayatları sunularak girişimcilerin hangi davranışları sergiledikleri irdelenir.

Kendine güvenen insanlar neler elde eder, kendine güvenemeyenler neler kaybeder, bireysel olarak tartışılır.

Kendine güvenen insanların ne gibi özelliklere sahip olduğu, nasıl davrandığına yönelik etkinlikler yapılır.

Kendine güvenen insanların başarılarına yönelik probleme dayalı öğrenme yöntemi uygulanır. Sunulan problem durumlar incelenir, çözümler üretilir ve çıkarımlarda bulunulur.

Özgüven sağlayacak girişimcilikle (alış-veriş, iş kurma) ilgili dramalar yapılır.

Proje yönergesi dağıtılır. Yapılacak proje anlatılır. Proje konuları verilir. Proje hakkında bilgilendirme yapılır. Sorular alınır. Projeler grup olarak hazırlanması istenir.

Heterojen gruplar oluşturulur, gruplar kendi arasında iş bölümü yapar. Grup üyelerinin yapacakları görevlerin dağılımı sağlanır. Herkesin sorumluluklarını yerine getirmesi istenir.

En iyi çalışmayı yapan grup için ödül belirlenir. Çalışmalar bitince elde edilen ürünler sınıfta sunularak Jüri önünde değerlendirileceği söylenir.

Sonuç

Kendine güvenmek neden önemlidir? Kendine güvenen insanlar neler yapar, nasıl yapar? Soruları soru cevap yapılarak ders özetlenir ve bitirilir

Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)	Öğrenci etkinlik kitapçığı etkinlikler yapılır.
Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.)	
Özet	Kendine güvenmenin girişimciler için önemi ve kendine güvenen kişilerin nasıl davranması gerektiği kazandırılır.

BÖLÜM III

ÖLÇME- DEĞERLENDİRME	<p>Başarılı bir girişimcinin kendine güven duymasının neden gerekli olduğu sorulur.</p> <p>Bireysel değerlendirme: Kendine güvenen insanlar neler elde eder, kendine güvenemeyenler neler kaybeder, sorusu tartışılır.Öğrencilerden, kendilerinin yaptıkları işlerde, sınıftaki etkinliklerde kendilerine güven duyup duymadıkları yazılı olarak istenir. Bunun nedenleri irdelenir.</p> <p>Kendine güven girişimciler hangi davranışları gösterirler?</p> <p>Grup değerlendirme:</p>
---------------------------------	---

BÖLÜM IV

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	<p>Öğretim süreci, öğrenci etkinlik kitapçıkları doğrultusunda gerçekleştirilir.</p> <p>Dramalar, alış-veriş, pazarlama, iş başvurusu vs. ile ilgili (doğaçlama) olabilir.</p> <p>Kitap yazma için; grup üyeleri birer hikâye yazıp kapak, tasarım, resim çalışmalarını birlikte yaparak dergi hazırlayabilirler.</p> <p>Dergi ve duvar gazetesi için her grup üyesi; araştırmalar, ilginç bilgiler, fıkralar, karikatürler, şiirler vs. çalımları yapıp kapak, tasarım, resim çalışmalarını birlikte yaparak dergi hazırlayabilirler.</p>
---	--

Girişimcilik Öğretim Programı – Ders Planı
Modül III (6. Hafta)

BÖLÜM I:

Süre: 40+40 dakika	
DERS	Girişimcilik
SINIF	4. sınıf
MODÜL ADI	Kendine Güvenme
Alt Beceriler	Kendine Güven, Gönüllü olma, Çekinmeme, Sorumluluk, Girişkenlik-Proje hazırlama, Ürün geliştirme, Problem çözme, Yaratıcılık, İletişim, Kendini ifade etme

BÖLÜM II:

KAZANIMLAR	3. Okuldaki veya sınıftaki etkinliklerde (kitap, dergi, duvar gazetesi hazırlama vb.) dağıtılan görevleri gönüllü olarak üstlenir. 4. Bir etkinlikte (kitap, dergi, duvar gazetesi hazırlama vb.) üzerine düşen sorumlulukları çekinmeden yerine getirir. 5. Yaptığı çalışmalarını (çocuk dergisi, duvar gazetesi hazırlama vb.) toplum önünde rahatlıkla sunar.
Öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri	Proje yöntemi
Materyaller, araç ve gereçler	Öğrenci etkinlik kitapçığı, bilgisayar, projeksiyon, video, slayt,
Ders alanı	Sınıf
Konular	Kendine Güvenen İnsanlar Nasıl Davranır? Proje sunumu
Kavramlar	Kendine güven, gönüllülük, girişkenlik, inanma, sorumluluk, iletişim becerisi

ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ

<p>Giriş “Yapılan projeler, ürünler” nerede sorsuyla dikkat çekilir. Çalışmalar incelenir motive edilir. Projeleri nasıl sunulacağı anlatılır.</p> <p>Gelişme Geliştirilen ürünler, sınıfta kısaca sunulur. Grup olarak sunum yapılır. Herkes yaptığını anlatır. Sonra grup sözcüsü çalışmada yapılanları özetler. Sorular cevaplanır. Grup olarak; “çocuk dergisi oluşturma” veya duvar gazetesi oluşturma” ile ilgili tasarlanan projeler ve bunları sınıfta sunmaları gerçekleştirilir. Jüri belirlenir değerlendirmeler yapılır. Ödüller verilir.</p> <p>Sonuç Proje sonucunda; sunumlar yapılırken girişimcilikte iletişimin önemi vurgulanır ve değerlendirme yapılır. Modül sonu değerlendirme etkinlikleri yapılır ve ders bitirilir.</p>
--

Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)	Öğrenci etkinlik kitapçığı etkinlikler yapılır.
Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.)	“Çocuk dergisi oluşturma” veya duvar gazetesi oluşturma” ile ilgili tasarlanan projeler sınıfta sunmaları gerçekleştirilir.
Özet	Kendine güvenmenin girişimciler için önemi ve kendine güvenen kişilerin nasıl davranması gerektiği kazandırılır.

BÖLÜM III

ÖLÇME-DEĞERLENDİRME	Öğrenci çalışma kitapçığında yer alan Modül sonu değerlendirme etkinlikleri sınıfta yapılır. Bireysel değerlendirme: Grup değerlendirme: Yapılan çalışmaların sunumlarında grup arkadaşları birbirlerini değerlendirir. Proje raporu grup olarak istenir.
----------------------------	---

BÖLÜM IV

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	Kitap yazma için; grup üyeleri birer hikâye yazıp kapak, tasarım, resim çalışmalarını birlikte yaparak dergi hazırlayabilirler. Dergi ve duvar gazetesi için her grup üyesi; araştırmalar, ilginç bilgiler, fıkralar, karikatürler, şiirler vs. çalımları yapıp kapak, tasarım, resim çalışmalarını birlikte yaparak dergi hazırlayabilirler.
---	--

Öğretim Programı – Ders Planı
Modül IV (7. Hafta)

BÖLÜM I:

Süre: 40+40 dakika	
DERS	Girişimcilik
SINIF	4. sınıf
MODÜL ADI	Problem Çözme
Alt Beceriler	Problemler karşısında umudunu yitirmeme, problem çözme, sorunların üstesinden gelme, azim, kararlılık, karar verme ve mücadele

BÖLÜM II:

KAZANIMLAR	1. Bir işte karşılaştığı bir sorunun üstesinden gelmek için umudunu yüksek tutar. 2. Çevresinde karşılaştığı sorunlara veya belirsizliğe yönelik çözümler üretir. 3. Bir işi yürütürken karşılaştığı problemleri çözmek için atılması gereken adımları belirler. 4. Karşılaştığı problemlere yönelik uygun çözüm yolunu uygular. 5. Karşılaştığı problemlerin üstesinden gelmek için gerekli çabayı gösterir.
Öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri	Soru-cevap, Beyin Fırtınası, Zihin Haritası, Probleme Dayalı Öğrenme, Örnek Olay
Materyaller, araç ve gereçler	Öğrenci etkinlik kitapçığı, bilgisayar, projeksiyon, video, slayt
Ders alanı	Sınıf
Konular	1. Bir Problem Karşılaşınca Nasıl Davranmalıyım? 2. Problem Çözme Adımları” 3. Problemler Karşısında Girişimciler
Kavramlar	Problem, belirsizlik, çözüm üretme, karar verme, umut ve mücadele

ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ

Giriş

Problem çözmeyi anlatan görsellerle dikkat çekilir. Resimler yorumlanır. Geçmiş derslerde öğrenilenler sorulur. Girişimcilerin özelliklerinden problem çözme ile ilişkilendirilir. Derste yapılacaklardan bahsedilir.

Gelişme

Geçmiş derslerde hazırladıkları projelerde yaşadıkları problemler sorulur. Ne yaptıkları tartışılır. Buna benzer hayatımızın her anında, okulda, evde veya çevremizde farklı problemlerle karşılaşabildiğimiz, bunun kaçınılmaz olduğu vurgulanır. Bu durumlara örnekler istenir. Bu problemler karşılaşıldığında umudu kaybetmemek gerektiği, çözeceğine dair inanması gerektiği vurgulanır.

Çevresinde karşılaştığı sorunlara veya belirsizliğe yönelik problem durumları incelenir, sorunlara yönelik çözümler üretilir. Olaylardaki kişilerin verdikleri kararların doğruluğu yanlışlığı, çözüme uygunluğu açısından değerlendirilir.

Çevresinden veya günlük hayattan problem durumları sunularak problem çözme aşamalarına uygun çalışmalar yapılır.

1. Problemin belirlenmesi, anlaşılması,
2. Gerekli bilgilerin toplanması,
3. Çözüm yollarının tespiti,
4. En iyi çözüm yolunun belirlenmesi ve
5. Problem çözme

Yakın çevresinden; “bir ödevi yapamaması, bir projeyi tamamlayamaması” gibi problem durumlarını inceleyerek, probleme dayalı öğrenme aşamaları gerçekleştirilir. Bu süreçte pes etmeden, mücadele ederek gerekli çabanın gösterilmesi belirtilir. Sonuçlar hakkında çıkarımlarda bulunulur.

Sonuç

Problemler karşısında nasıl davranmamız gerektiği, atılması gereken adımlar sorularak ders özetlenir. Modül sonu değerlendirme etkinlikleri yapılır ve ders bitirilir.

Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)	Öğrenci etkinlik kitabında yer alan etkinlikler tamamlanır. Çevresinden veya günlük hayattan problem durumları sunularak problem çözme aşamalarına uygun olarak bireysel çalışmalar yapılır.
Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi vb)	-
Özet	Öğrencilere, çevresinden veya günlük hayatta karşılaştıkları problemler karşısında umutlu olmaları, problem çözme aşamalarına uygulamaları ve mücadeleyi olmaları kazandırılır.

BÖLÜM III

ÖLÇME-DEĞERLENDİRME	Modül sonu değerlendirme etkinlikleri sınıfta yapılır. Bireysel değerlendirme: Öğrencilerden, problem durumları verilerek bu problemin çözümü için yapması gereken adımları, verdikleri kararları yazması istenir. Grup değerlendirme:-
----------------------------	--

BÖLÜM IV

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	Problem durumları kendi hayatlarından okulda, çevresinden seçilmelidir. Girişimcilerin, bir problemin çözümüne yönelik ürettikleri çözümleri veya geliştirdiği ürünleri kapsayan örnek problem durumları sunularak ulaşılan sonuçlardan çıkarımlarda bulunulur. Problemin çözümü için gerekli adımlar, aşamalar belirler ve uygulaması sağlanır. Bu adımlara uygulamanın problemlerin daha doğru çözümler sağlayacağı vurgulanır.
---	---

Girişimcilik Öğretim Programı – Ders Planı
Modül V (8. Hafta)

BÖLÜM I:

Süre: 40+40 dakika	
DERS	Girişimcilik
SINIF	4. sınıf
MODÜL ADI	Risk Alma
Alt Beceriler	Risk alma, karar verme, cesaret, deneme, sorumluluk

BÖLÜM II:

KAZANIMLAR	<ol style="list-style-type: none">1. Kararlarını, dikkatli bir şekilde vermenin önemini kavrar.2. Bir işe karar verirken hangi durumlarda risk alınacağına dair örnek durumları tartışır.3. Bir oyun sonucunda kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğunu kabul eder.4. Bir işte yapacaklarına karar verirken başarılı veya başarısız olma olasılığını göze önünde bulundurur.5. Bir işte başarılı olmak için yeni yollar deneme cesareti gösterir.
Öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri	Soru-cevap, Beyin fırtınası, Zihin haritası, Örnek olay, İstasyon, Eğitsel Oyunlar, Probleme Dayalı öğrenme Deneme-yanılma
Materyaller, araç ve gereçler	Öğrenci etkinlik kitapçığı, Bilgisayar, Projeksiyon, Video, Slâyt
Ders alanı	Sınıf
Kavramlar	<ol style="list-style-type: none">1. Karar Vermek Neden Önemli?2. Risk Almak3. Kazanmak ve Kaybetmek4. Hangi Durumlarda Risk Alınır?

ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ

Giriş

Risk alma ile ilgili görseller sunulurak dikkat çekilir. Resimler yorumlanır. Geçmiş derslerde öğrenilenler sorulur. Girişimcilerin özelliklerinden risk alma hatırlatılır. Derste yapılacaklar anlatılır.

Gelişme

“Günlük yaşamımızda verdiğimiz kararlar ve bu kararların sonuçları; olumlu olumsuz yönleriyle soru cevap tekniğiyle örnekler verilerek açıklanır. Karar verme-risk ilişkisi açıklanır.

Bir girişimcinin hedeflerine ulaşması için gerekli araştırmalarını ve değerlendirmelerini yaptıktan sonra risk almasının gerekli olduğu açıklanır. Risk alma bir karar verme durumu olduğu için olaylar karşısında verilen kararların önemli olduğu açıklanır.

“Risk alma” kavramı merkezinde beyin fırtınası yapılır ve zihin haritası oluşturulur.

Bir işe başlarken risk almaya yönelik örnek olaylar incelenir. Başladıkları yeni bir işte risk alan girişimciler değerlendirilir. Bu durumun neler kazandırdığı açıklanır. Örnek durumlar verilirken “sen olsaydın ne yapardın?” sorusu sorularak verilen kararın doğruluğu veya yanlışlığı irdelenir

Satranç, janga, yap boz vs. oyunlar istasyonlar oluşturularak oynatılır. Her oyun bir istasyon olarak belirlenir, öğrenciler sırayla her istasyonu kaldığı yerden tamamlar, zaman ve başarı ön planda tutulur. Bir oyun sonucunda kazanmanın ve kaybetmenin doğal olduğu vurgulanır. Bunun doğal olduğu, hatalardan ders çıkararak denemeye devam edilmesinin gerektiği vurgulanır. Bu örnek durumların girişimcilikte de olduğu vurgulanır.

Bir iş için karar verilirken yeteri kadar o işle ilgili araştırmaların yapılması gerektiği, olumlu ve olumsuz durumların ele alınması ve tüm olasılıkların düşünülmesi gerektiği açıklanır.

Sonuç

Bir işe başlarken risk alamama problemlerini içeren örnek durumlar üzerinden değerlendirmeler yapılır. Hangi durumlarda risk alınır? Risk almadan önce neler yapılmalıdır, özetlenir. Modül sonu değerlendirme etkinlikleri yapılır ve ders bitirilir.

Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)

Öğrenci etkinlik kitabında yer alan etkinlikler tamamlanır. Risk almaya yönelik örnek olaylar incelenir ve bu durumun neler kazandırdığı açıklanır. Örnek durumlar incelenirken “sen olsaydın ne yapardın?” sorusu sorularak verilen kararın doğruluğu veya yanlışlığı irdelenir.

Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.)

Takımla eğitsel oyunlar (satranç, janga, yap boz vs.) oynatılır.

Özet

Bir işe başlarken risk almanın önemi ve gerekli araştırmaların yapılması gerektiği, olumlu ve olumsuz durumların ele alınması ve tüm olasılıkların düşünülerek risk alınabileceği, verilen kararların önemi, denemelerin yapılmasının gereği ve bir işte kazanmanın da kaybetmenin de doğal olduğu kazandırılır.

BÖLÜM III

ÖLÇME- DEĞERLEN- DİRME	<p>Öğrenci çalışma kitapçığında yer alan modül sonu değerlendirme etkinlikleri sınıfta yapılır.</p> <p>Bireysel değerlendirme: Öğrencilerden, örnek olaylar verilerek, verilmesi gereken kararları yazması istenir.</p> <ol style="list-style-type: none">1. Bir işe başlarken hangi durumlarda risk alınabilir?2. Risk almak için neler yapmak gerekir?3. Sizce başarılı girişimciler risk almasa başarıya ulaşabilirler mi, neden? <p>Grup değerlendirme: Oyunlarda takım arkadaşlarının davranışlarını, kararları değerlendirmeleri istenir. Grupla yapılan işin olumlu ve olumsuz yönleri tartışılır.</p>
---------------------------------------	---

BÖLÜM IV

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	<p>Öğretim süreci öğrenci etkinlik kitapçığı uygulanarak gerçekleştirilir.</p> <p>Risk hangi durumlarda alınacağı, kazanma ve kaybetme durumlarının göz önünde bulundurulacağı vurgulanır.</p> <p>Risk alındıktan sonra, yapılacak işte sorumlulukların yerine getirilmesinin önemi belirtilir.</p>
---	---

Girişimcilik Öğretim Programı – Ders Planı
Modül VI (9. Hafta)

BÖLÜM I:

Süre: 40+40 dakika	
DERS	Girişimcilik
SINIF	4. sınıf
MODÜL ADI	Fırsatları Değerlendirme
Alt Beceriler	Hedeflere Yönelik Duyarlılık, Fırsatları değerlendirme, Zaman yönetimi, Hızlı karar verme

BÖLÜM II:

KAZANIMLAR	<ol style="list-style-type: none">1. Bir iş için belirlediği hedefleriyle ilgili çevresindeki olaylara veya durumlara karşı duyarlılık gösterir.2. Hedeflerini gerçekleştirme sürecinde fırsatları değerlendirmenin neler kazandıracağını, değerlendirememenin neler kaybettireceğini değerlendirir.3. Hayallerine ulaştıracak uygun fırsatlarla karşılaştığında gerekli adımları atar.
Öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri	Beyin fırtınası, Zihin haritası, Balık kılçığı, Örnek olay, Probleme dayalı öğrenme
Materyaller, araç ve gereçler	Öğrenci etkinlik kitapçığı, Bilgisayar, Projeksiyon, Video, Slayt
Ders alanı	Sınıf
Konular	<ol style="list-style-type: none">1. Hedeflerin için etrafındaki durumlara duyarlı mısın?2. Fırsatları Değerlendirmek Neler Kazandırır?3. Fırsatları değerlendiren Girişimciler
Kavramlar	Duyarlılık, fırsat, ön çalışma - değerlendirme, zaman yönetimi ve etik

ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ

Giriş

Fırsatı değerlendiren görseller sunulur ve bir haber paylaşarak dikkat çekilir. Resimler yorumlanır. Geçmiş derslerde öğrenilenler sorulur. Girişimcilerin özelliklerinden fırsatı değerlendirme hatırlatılır. Derste yapılacaklar anlatılır. Kendilerinin de değerlendikleri fırsatlar var mı sorulur.

Gelişme

“Fırsat değerlendirme” kavramı merkezinde beyin fırtınası yapılır ve zihin haritası oluşturulur.

Hayallere veya hedeflere ulaştıracak durumlar ile ilgili etrafımızda gelişen olaylara veya durumlara karşı duyarlı olunmasının, dikkat edilmesi gerektiğinin önemi açıklanır.

Hedeflere ulaşmayı sağlayacak, kolaylaştıracak fırsatları içeren durumlara örnekler verilerek açıklama yapılır. Buna yönelik fikir alış veriş yapılr. Kendi hayatlarında değerlendirdikleri veya kaçırdıkları fırsatlar paylaşılır.

Bir iş için planlarına uygun hareket etmenin, zamanı iyi değerlendirmenin fırsatı değerlendirme açısından önemi açıklanır. Örneğin çok hayal ettiği bir projenin sunumunda zamanı iyi kullanamamak fırsatı kaybettirebilir.

Fırsatı kaçırma ve fırsatı değerlendirme ile ilgili sunular izletilir, karşılaştırmalar yapılarak değerlendirmeler yapılır. İki durumu karşılaştırılarak irdelenir.

Girişimcilikte; hedeflenen bir işe yönelik uygun fırsatlarla karşılaşıldığında şu adımlara dikkat edilmesinin gerekliliği vurgulanır:

Eldeki kaynaklar, iş için gerekli kaynaklar, gelir-gider durumu (maliyet-kar-zarar), fırsatın özelliklerinin hedeflenen işe uygunluğu ve etik kurallara uygunluğu vb. dikkate alınır, gerekli ön çalışmalar en hızlı şekilde yapılır ve fırsat değerlendirilir.

Fırsatın hangi durumlarda değerlendirilmesi gerektiği, her durumun fırsat olarak görülmemesi gerektiği açıklanır. Örneğin bir girişimci bir proje için acil paraya ihtiyaç duymaktadır. Bu sırada, birisinin cüzdanını düşürdüğünü görür ve alır. Bu gibi durumların fırsatları değerlendirme olmadığı vurgulanır.

Bir girişimcinin hedeflerine ulaşması için gerekli araştırmalarını ve değerlendirmelerini yaptıktan sonra fırsatları değerlendirmesinin gerekli olduğu açıklanır. Ayrıca Fırsatların, etik kurallara, olumlu durumlara ve hedeflerine uygun olması gerekliliği, zamanın çok iyi kullanılması ve değerlendirilmesinin önemi vurgulanır.

Sonuç

Fırsatı değerlendirmek için neler yapılmalı, hangi adımlar atılmalı ve nelere dikkat edilmeli soruları sorularak ders özetlenir. Gelecek hafta yapılacak ürün tasarlama çalışması ile ilgili bilgi verilir. Modül sonu değerlendirme etkinlikleri yapılır ve ders bitirilir.

Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)	Fırsatı kaçırma ve fırsatı değerlendirme ile ilgili sunular izletilir, karşılaştırmalar yapılarak değerlendirmeler yapılır. İki durumu ifade eden balık kılıcı çalışması yapılır.
Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi)	-
Özet	Hayallere veya hedeflere ulaştıracak durumlar ile ilgili etrafımızda gelişen olaylara veya durumlara karşı duyarlı olma, gerekli ön çalışmalar en hızlı şekilde yapma ve fırsat değerlendirme davranışları kazandırılır. Bu süreçte, etik kurallar ve zaman yönetiminin önemi kazandırılır.

BÖLÜM III

ÖLÇME-DEĞERLENDİRME	<p>Öğrenci çalışma kitapçığında yer alan modül sonu değerlendirme etkinlikleri sınıfta yapılır.</p> <p>Bireysel değerlendirme:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Öğrencilerden, fırsatlarla ilgili örnek olaylar verilerek bunları nasıl değerlendireceğine yönelik çalışmalar yaptırılır. 2.Fırsatı değerlendirmek için neler yapılması gerekir? 3.Fırsat değerlendirme esnasında etik kurallara uymayan örnek veriniz. <p>Grup değerlendirme:-</p>
----------------------------	--

BÖLÜM IV

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	<p>Öğretim süreci öğrenci etkinlik kitapçığı uygulanarak gerçekleştirilir.</p> <p>Gelecek hafta yapılacak ürün tasarlama çalışması ile ilgili bilgi verilir. Hayallerinde teknolojik bir ürünü araştırıp tasarlayarak gelmeleri istenir.</p>
---	--

Girişimcilik Öğretim Programı – Ders Planı
Modül VII (10. Hafta)

BÖLÜM I:

Süre: 40+40 dakika	
DERS	Girişimcilik
SINIF	4. sınıf
MODÜL ADI	Yenilikçilik -Yaratıcılık
Alt Beceriler	Yaratıcılık, Çözüm üretme, Ürün Geliştirme, Ürün Tasarlama

BÖLÜM II:

KAZANIMLAR	1. Yenilikler peşinde koşmaya ve herkesten farklı çalışmalar yapmaya istekli olur. 2. Geçmişten günümüze iletişim teknolojilerinde (bilgisayar, teflon vs.) meydana gelen değişimin ve yeniliklerin nedenlerini analiz eder. 3. İnsanların önemli bir ihtiyacını karşılayacak veya problemini çözecek özgün ve yeni bir ürün tasarlar. 4. Geliştirdiği ürünün pazarlama (tanıtımını, reklamını, fiyatlandırması vs.) çalışmalarını yapar.
Öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri	Beyin fırtınası, Zihin haritası, Kavram Haritası, Örnek Olay, Araştırma - İnceleme
Materyaller, araç ve gereçler	Öğrenci etkinlik kitapçığı, Bilgisayar, Projeksiyon, Video, Slâyt
Ders alanı	Sınıf
Konular	1. Farklı Olmayı Severim, Yenilikler Peşinde Koşarım 2. Geçmişten Günümüze Teknoloji İletişim Teknolojilerinin Ortaya Çıkış Nedenleri 3. İnsanların İhtiyacını Karşılama İçin Neler Yapabiliriz? 4. Bir Ürünün Pazarlamak İçin Neler Gerekli
Kavramlar	Farklılık ve yenilik, teknoloji, ihtiyaç-problem, ürün tasarlama, özgünlük, pazarlama, reklam, tanıtım, iletişim, değer, ekip-takım, görev ve sorumluluk

ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ

Giriş

Yenilikçi ürünler getirilerek dikkat çekilir. Görseller sunulur. Geçmiş derslerde öğrenilenler sorulur. Girişimcilerin en önemli özelliklerinden birisinin yenilikçi ve yaratıcı fikirler, ürünler, projeler üretme olduğu hatırlatılır. Derste yapılcaklar anlatılır. Kendilerinin de yaptığı ya da hayalini kurduğu ürünler varsa sorulur, paylaşılarak motivasyon sağlanır.

Gelişme

“Farklılık ve yenilik” kavramları, ön bilgilerden yola çıkarak beyin fırtınası tekniğiyle açıklanır.

Farklı olmak ve Yenilikçi olmak konularını içeren örnek olay sunulur. Ödevleri, projeleri veya çalışmalarını yaparken farklı ve yeni olmasına özen gösterdiğinde arkadaşları ve öğretmenler tarafından nasıl karşılandığına örnekler verilir.

“Farklılık ve yenilik” kavramları, ön bilgilerden yola çıkarak açıklanır.

“Kalem” veya başka bir nesne ile ilgili scamper tekniği uygulanır.

Geçmişten günümüze iletişim teknolojilerinde (bilgisayar, teflon vs.) meydana gelen değişimin ve yeniliklerin nasıl bir değişim geçirdiği, bunun nedenleri hazırlanan sunulardan izletilerek tartışılır ve bu nedenler belirlenir.

Aynı teknolojik ürünün, insanların ilgi ve ihtiyaçlarına göre özelliklerinin geliştirildiği, farklı ve yeni özellikler eklenerek sürekli geliştirildiği vurgulanır. Örneğin telefon, bilgisayar vs.

Teknolojinin gelişiminden yola çıkarak öğrencilerin önemli bir yenilik yapma konusunda hayalleri paylaşılır. (Bu tasarı bir önceki, hafta duyurulmuştur. Araştırma yapılarak gelmeleri istenir.)

Girişimcilerin ürettiği ürünlere ve yeniliklere yönelik tartışma yapılır.

Öğrenciler bireysel olarak yaptığı gözlemler ve hayalleri sonucunda bir ürün tasarlamaya kendisi karar verir.

Kendisinin gördüğü bir ihtiyacı karşılayacak bir ürün tasarlar ve bunu sunar.

Girişimcilerin yaptığı işlerin veya ürettiği ürünlerin; yeni bir şey bulmak, keşfetmek değil, var olan bir şeye çeşitli eklemelerle yeni bir boyut veya farklı bir özellik kazandırarak insanların ihtiyacını karşılayacak nitelikte olması vurgulanır. Bunun teknolojide de böyle olduğu belirtilir.

Bu etkinlikler bireysel olarak yürütülür. Geliştirilen ürünlerde yenilik ve özgünlük dikkate alınır.

Tasarladığı ürünün geliştirme amacı, işlevi, sürecin nasıl gerçekleştirileceği, gerekli kaynakları, hitap edeceği kitlesi vs. belirlenir ve planlama yapılır. Geliştirilen ürünün pazarlama çalışmaları (tanıtımını, reklamını, fiyatlandırması vs.) gerçekleştirilerek pazarlama ve satış yapmak amacıyla sınıfta drama yoluyla girişimci ve müşterinin canlandırması yapılır.

Okulda diğer öğrencilere ve velilere hitap edilecek şekilde sergilenerek pazarlaması yapılır. Okulda veya çevresinde insanların ihtiyaç duyduğu, sorun yaşadığı bir ürün veya hizmet var mı, sorusu üzerine farklı fikirler tartışılır. Bu ürün veya hizmete yönelik fikirler geliştirilir. Proje grupları belirlenir, amaç belirlenir, süreçte yapılacak çalışmalar planlanır ve görev dağılımı yapılır. Projede istenilen amaçlara ulaşmak için ekip-grup-takım çalışmasının önemi vurgulanır. Her grup üyesinin kendi görev ve sorumluluklarını yerine getirmesi sağlanır.

Sonuç

Teknolojik gelişmelerin nedenleri tekrar edilir. İnsanların ihtiyacını karşılayacak veya problemi çözecek ürünler tasarlamak için neler yapılabilir özetlenir? Bu süreçte dikkat edilmesi gerekenler sorulur. Ders bitirilir.

Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)

İletişim teknolojilerinde (bilgisayar, teflon vs.) meydana gelen değişimin ve yeniliklerin nedenleri tartışılır. Teknolojinin gelişiminden yola çıkarak insanların ihtiyaç veya ilgi duyduğu önemli bir yenilik yapma konusunda araştırma yapılır. Araştırmalar sonucunda bir ürün tasarlamaya ve geliştirmeye kendisi karar verir. Kendisinin gördüğü bir ihtiyacı karşılayacak bir ürün tasarlar ve bunu sunar.

Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.)	-
Özet	İnsanların ihtiyacını karşılayacak bir ürün tasarlama, reklam ve tanıtımının yapma gibi çalışmalarını yapma becerileri kazandırılır.

BÖLÜM III

ÖLÇME-DEĞERLENDİRME	<p>Bireysel değerlendirme: Sürekli gelişen teknolojinin nedenleri nelerdir? Yeni üretilen bir ürünün veya yapılan bir hizmetin insanlar tarafından benimsenmesi için ne gibi özelliklere sahip olmalıdır? Özgünlük, yaratıcılık, yenilik için önemli ölçütler nelerdir? Tasarlanan ürünler değerlendirilir.</p> <p>Grup değerlendirme:-</p>
----------------------------	---

BÖLÜM IV

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	Ürün tasarlama etkinlikleri bireysel olarak yürütülür. Geliştirilen ürünlerde yenilik ve özgünlük dikkate alınır. İnsanlara tanıtım yapılırken iletişim ve ikna becerilerinin önemi vurgulanır. Öğrencilerin emek verdikleri bir ürünün “değer” oluşturduğu bu süreçte vurgulanır.
---	--

Girişimcilik Öğretim Programı – Ders Planı
Modül VII (11. Hafta)

BÖLÜM I:

Süre: 40+40 dakika	
DERS	Girişimcilik
SINIF	4. sınıf
MODÜL ADI	Yenilikçilik-Yaratıcılık
Alt Beceriler	Yaratıcılık, Çözüm üretme, Ürün Geliştirme, Proje Tasarlama, Ekiple-Grupla Çalışma, İşbirliği

BÖLÜM II:

KAZANIMLAR	5. Yaşadığı çevreyi daha temiz ve düzenli bir hâle getirmek için bir proje tasarlar. 6. Bir proje sonucunda başarılı olmak için grupla işbirliği içinde çalışmanın önemini açıklar. 7. Grup çalışmalarında grup arkadaşlarıyla uyum içinde görev ve sorumluluklarını yerine getirir.
Öğrenme-öğretme yöntem ve teknikleri	Beyin fırtınası, Zihin haritası, Kavram Haritası, Örnek Olay, Araştırma - inceleme Proje Yöntemi
Materyaller, araç ve gereçler	Öğrenci etkinlik kitapçığı, Bilgisayar, Projeksiyon, Video, Slâyt
Ders alanı	Sınıf, diğer sınıflar ve okul bahçesi
Konular	1.Çevremizi Daha Güzel Yapabiliriz 2.İyi Bir Ekip Neler Yapamaz ki 3.Proje Sonuçlarımı Değerlendirmeliyim
Kavramlar	Özgünlük, ürün tasarlama, proje geliştirme, iletişim, değer, ekip-takım, görev ve sorumluluk

ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİ

Giriş

Projeler sorulur, görsellerle dikkat çekilir. Geçen hafta öğrenilenler sorulur. Geliştirilen projeler incelenir. Derste yapılacaklardan bahsedilir. Tüm okula çalışmalarını sunacakları herkesi bilinçlendirecekleri söylenerek motivasyon sağlanır.

Gelişme

Okul, sınıf veya okul bahçesi gibi yakın çevresini daha temiz ve düzenli, ilgi çekici hale getirmek için yapılan proje çalışmaları kısaca sınıfta gösterilir. Daha sonra tüm sınıflara gruplar paylaştırılarak sunumlar yaparlar. Okulun tüm öğrencilerini daha temiz ve güzel bir okul nasıl olmalı sorusuna yönelik hazırlanan çalışmalar anlatılır. Sonra sınıfa geri dönülür ve değerlendirmeler yapılır. Proje sürecinde ekip-takım-grup ile çalışmanın getirileri, her bireyin görev ve sorumluluğunu yerine getirmesinin gerekliliği vurgulanır.

Sonuç

Proje sonlandıktan sonra yapılan çalışmalar plana uygunluğu açısından değerlendirilir. Son uygulama olduğu için tüm derslerin genele bir değerlendirilmesi yapılır. Görüşler paylaşılır. Modül sonu değerlendirme etkinlikleri yapılır ve ders bitirilir.

Bireysel Öğrenme Etkinlikleri (Ödev, deney, problem çözme vb.)	İletişim teknolojilerinde (bilgisayar, teflon vs.) meydana gelen değişimin ve yeniliklerin nedenleri tartışılır. Teknolojinin gelişiminden yola çıkarak insanların ihtiyaç veya ilgi duyduğu önemli bir yenilik yapma konusunda araştırma yapılır. Araştırmalar sonucunda bir ürün tasarlamaya ve geliştirmeye kendisi karar verir. Kendisinin gördüğü bir ihtiyacı karşılayacak bir ürün tasarlar ve bunu sunar.
Grupla Öğrenme Etkinlikleri (Proje, gezi, gözlem vb.)	Çevresinde insanların ihtiyaç duyduğu, sorun yaşadığı bir ürün veya hizmete yönelik fikirler geliştirilir, bir proje ye karar verilir. Proje planlanır, gerçekleştirilir ve değerlendirilir
Özet	İnsanların ihtiyacını karşılayacak bir ürün tasarlama ve çevreyi temiz ve güzel hale getirme ile ilgili bir proje gerçekleştirerek öğrencilere yenilik, farklılık, özgünlük, yaratıcılık, ekiple işbirlikli çalışma ve sorumlulukları yerine getirme özellikleri kazandırılır.

BÖLÜM III

ÖLÇME-DEĞERLENDİRME	Öğrenci çalışma kitapçığında yer alan modül sonu değerlendirme etkinlikleri sınıfta yapılır. Proje sonucu değerlendirme etkinlikleri yapılır. Bireysel değerlendirme: Özgünlük, yaratıcılık, yenilik için önemli ölçütler nelerdir? Grup değerlendirme: Öğrencilerden, proje değerlendirmeye yönelik görüşleri yazılı olarak istenir. Bir işte başarıya ulaşmak için ekiple çalışma önemli midir, neden?Ekiple bir iş yapılırken nelere dikkat edilmesi gerekir? Proje raporu istenir.
----------------------------	--

BÖLÜM IV

Planın Uygulanmasına İlişkin Açıklamalar	<p>Öğretim süreci öğrenci etkinlik kitapçığı doğrultusunda gerçekleştirilir.</p> <p>Çevreyi temiz ve güzel hale getirme ile ilgili bir proje gruba dayalı olarak yürütülür. Geliştirilen projede yenilik ve özgünlük dikkate alınır. Proje sürecinde ekip-takım-grup ile çalışmanın getirileri, her bireyin görev ve sorumluluğunu yerine getirmesinin gerekliliği vurgulanır.</p>
---	--

Ek 19. Araştırma İzni

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURUL
KARARLARI

TOPLANTI SAYISI:06

KARAR TARİHİ:28.09.2018

KARAR 2018/94

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Doktora öğrencisi Ramazan YURTSEVEN'in "Girişimcilik Öğretim Programının Tasarlanması, Uygulanması ve Değerlendirilmesi" başlıklı doktora tezi kapsamında kullanacağı veri toplama araçlarının, etik açıdan sakıncalı olmadığına, katılanların oy birliği ile karar verildi.

ASLI GİBİDİR

Prof.Dr.Mehmet KARAKAŞ

Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu Başkanı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.1756517
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi.

24/01/2019

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Afyon Kocatepe Üniversitesinin 21.12.2018 tarihli ve 18440 sayılı yazısı.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/2017/25 No'lu Gen.
c) Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 21.01.2019 tarihli tutanağı.

Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü doktora programı öğrencisi Ramazan YURTSEVEN'in "Girişimcilik Öğretim Programının Tasarlanması, Uygulanması ve Değerlendirilmesi" konulu tezi kapsamında, ilimiz Sultanbeyli ilçesinde bulunan Nene Hatun İlkokulu öğrencilerine; anket uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

- Ek:
1- Genelge.
2- Komisyon Tutanağı.

OLUR
24/01/2019

Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 1ef8-4e27-33bb-a570-5dd0 kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Ramazan YURTSEVEN 1985 yılında Burdur'un Tefenni İlçesi'ne bağlı Beyköy Kasabası'nda doğmuştur. İlköğretimini Beyköy İlköğretim Okulu'nda ve Ortaöğretimini Burdur Cumhuriyet Lisesi'nde tamamlamıştır. Lisans eğitimini 2007 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünde, Yüksek Lisans eğitimini ise 2010 yılında AKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği ABD'da tamamlamıştır. 2009'da Ağrı'ya sınıf öğretmeni olarak atanmış, burada beş yıla yakın görev yaptıktan sonra 2013 yılında İstanbul'a atanmıştır. Halen İstanbul Sultanbeyli Nene Hatun İlkokulunda öğretmenlik görevini yerine getirmektedir. Eğitim programları, program değerlendirme, öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili çalışmaları bulunmaktadır. Evli ve bir çocuk babasıdır.